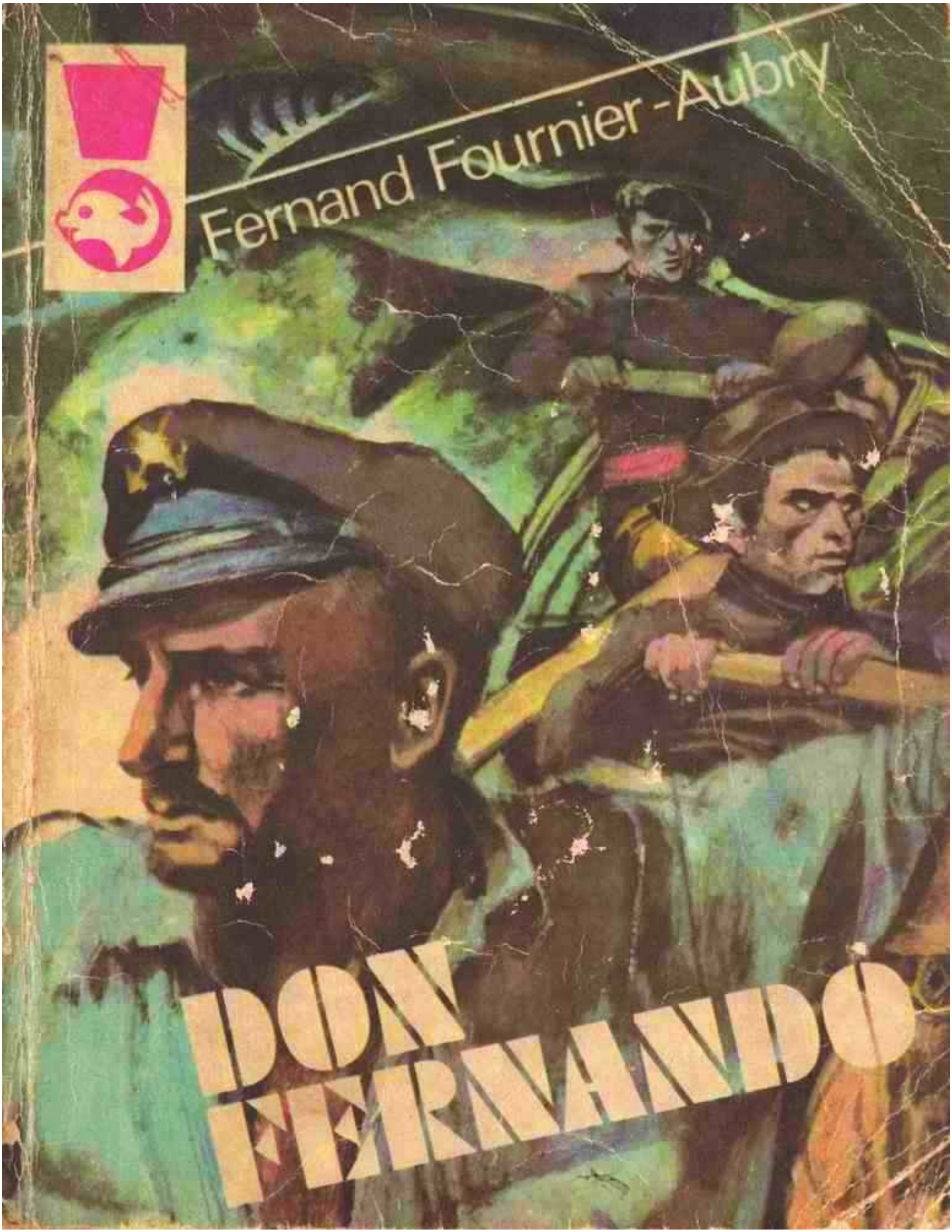
Fernand Fournier - Aubry
DON FERNANDO

FERNAND FOURNIER-AUBRY

DON FERNANDO
Vol. I

Traducere de
ŞTEFANIA DELEANU
Şi
VIRGIL MAZILESCU

EDITURA MERIDIANE
Bucureşti, 1978

FERNAND FOURNIER-AUBRY
Don Fernando
Récit recueilli par André Volsin
© Editions Robert Laffont, S. A., 1972
Toate drepturile asupra prezentei ediţii in
Limba română sînt rezervate Editurii Meridiane.

CUPRINS

AFRICA NEAGRA (1919—1929)

1. Nici frumoasă, nici urâtă, iată viaţa mea.

2. „Vrei să pleci? Du-te, fiule".

3. În Gabon, primul meu salariu: nişte pantaloni, o cămaşă, trei perechi de espadrile.

4. Fac contrabandă cu boi.

5. Pahuina Nandipo.

6. Un vrăjitor mă convinge să accept „nopţi fecunde " cu femeile dintr-un sat.

7. Omul-câine, tăietorul de lemne din Chevreuse şi Tartarin din Cognac.

8. Angajez antropofagi şi adopt o gorilă.

9. Cea dintâi întoarcere cu buzunarele pline: Cumpăr un Hispano şi întâlnesc dragostea.

10. Credincioşii mei negri mă smulg din spitalul oamenilor albi şi din ghiarele morţii.

11. Adio, Africa! Fac înconjurul Franţei pentru a mă instrui.

12. La Paris, un detectiv mă învaţă să privesc.

JUNGLA AMAZONIEI (1935—1942)

13. În Guyana, duc tratative cu femeia-bancher a ocnaşilor evadaţi.

14. La poalele unei stânci, dau peste un ciudat filon de aur .

15. Belem do Para Iquitos, Amazonia: întreg Châtelet-ul copilăriei mele.

16. „Câte hectare doriţi?" Răspund fără să şovăi: „350 000".

17. Capcane şi baraje în calea mea.

AFRICA NEAGRĂ
(1919—1929)

1
NICI FRUMOASA, NICI URÂTA,
IATĂ VIAŢA MEA

Când bate vântul aventurii, trebuie să-i asculţi chemarea. Dacă bate, eu îl simt şi mă supun. Mă feresc pe cât e cu putinţă să reflectez. Celulele propriului, meu trup îmi dictează ceea ce trebuie să fac.

De pildă astăzi: pentru ce să povestesc lungul week-end care este viaţa mea? Multă vreme am refuzat. Acum îmi place şi simt nevoia s-o fac, pentru că ştiu, în străfunduri, că a sosit vremea. Nu sânt un nebun, un maniac, un lăudăros. N-am căutat niciodată scandalul, istoriile necurate ori macabre. Am trăit totdeauna cu inima-n palmă. Dacă mi-am păstrat bâta la îndemână, am făcut-o pentru că există şi ticăloşi. Nici frumoasă, nici urâtă, iată viaţa mea, aşa cum m-am angajat s-o povestesc aici prieteneşte, fără să trişez. Dacă o dau în vileag, o fac în speranţa ca ea va fi

instructivă şi folositoare, că şi alţii, copii, oameni tineri, vor visa, citind-o, aşa cum am visat eu – şi vor porni, la rândul lor, pe calea aventurii. La fel, în speranţa că, din când în când, se vor bucura asemenea mie. Căci nu iubesc tristeţea: ea ofileşte.

La început nu ştiam încotro urma să mă ducă aventura. Nici astăzi, nu pot să-mi dau prea bine seama. Totuşi îi ascult chemarea. Asta e frumuseţea.

Peste câteva luni voi pleca din nou. Însă de data asta vreau mai întâi să mă eliberez de toate: de bucuriile şi de suferinţele mele, de sudoarea şi de tainele mele. Vreau să dau totul. Nu fac decât să restitui: ceea ce dau nu-mi aparţine. E un cadou pe care viaţa mi l-a făcut de pe-o zi pe alta, chiar dacă am ajutat-o şi eu un pic în privinţa asta. Mi-a oferit totul de-a valma, iar eu n-am făcut niciodată nazuri: dragoste, călătorii, accidente, boli, întâmplări, pericole – până la numele pe care-l port. Am avut tot felul de nume. Pe-al meu, deci, l-am pierdut. În bazinul Amazonului mi se spune Don Fernando şi asta pentru că într-o zi căpitanul unui străvechi barcaz cu aburi m-a botezat aşa în chip spontan. Metişii care se ocupă cu recoltarea cauciucului natural, prietenii mei seringueiros, l-au adoptat şi l-au răspândit de-a lungul fluviului.

Am devenit, prin urmare, Don Fernando. Asta nu înseamnă că, la şaptezeci şi unu de ani, după mai bine de-o jumătate de secol de aventuri, ştiu totdeauna cine sînt. Mii de amintiri mi se îmbulzesc sub frunte, dar am încă mult de făcut pentru a mă descoperi. Poate că e mai uşor să-i descoperi pe alţii decât pe tine însuţi.

Am câştigat. Uneori mulţi bani. Câţi? Dacă ne-am distra cu asemenea calcule, n-am fi ceea ce sîntem: oameni ai aventurii. Banii – ce rămâne din ei – sînt buni, mai ales pentru a o lua de la capăt, pentru a pleca din nou. Dar există şi buzunarele goale, speranţele, prietenii la nevoie – şi amuzamentul.

Am învăţat ce e viaţa privind feţele, atât ale indivizilor fără scrupule, cât şi ale deschizătorilor de drumuri. Am traversat decorurile Africii, ale Americii de Sud şi ale Asiei mânat de. Pasiunea de-a vedea, a prospecta, a inventa, a înţelege, a ajuta – şi punându-mi pentru asta la bătaie sudoarea, întotdeauna. Am supravieţuit pentru că iubeam. Iubeam totul: necazurile, foamea, drumul, fiinţele omeneşti, pericolul, curajul, frica, moartea. Viaţa nu-şi dăruieşte frumuseţea decât acelora care-o strâng cu putere în braţe.

Când înaintezi până la istovire, până în clipa când se conturează fruntariile morţii, jungla devine într-adevăr junglă, marea – mare, deşertul – deşert. În sfârşit, vezi. La fel şi pentru tine însuţi.. Doborât de malarie, am sfârşit prin a mă duce să pescuiesc rechini în Pacific, deoarece jungla mi-a fost barată de către medici. Am făcut cunoştinţă cu Asia şi cu cele cinci frontiere ale Afghanistanului de Nord, pentru a salva de la moarte un prieten. Da, trebuie să mergi până la capătul lucrurilor – căci numai acolo învelişul crapă şi adevărul iese la iveală, după cum numai la capătul puterilor şi al întregii tale fiinţe ai, poate, şansa de-a afla cine eşti.

Am întâlnit dragostea şi am onorat-o ca pe unul dintre cele mai alese daruri. N-am fost, astfel, uitat la ora socotelilor. Dar şi asta ţine, la fel, de capătul lucrurilor.

Într-o zi am avut fericirea să descopăr, în plină junglă, un trib de indieni, remarcabil ocrotit de căpetenia lui, care era şi vrăjitorul tribului. Totul mă încânta la acei oameni simpli: frumuseţea, armonia firească a gesturilor, nobleţea, privirea lipsita de ipocrizie sau minciună. Alături de ei, mă aflam în afara timpului; carapacea mea albă nu mai exista; mă lăsam copleşit, sub imensa vegetaţie, de impresia că nu

însemn nimic. Voiam, ca şi ei, să mă cufund in mijlocul aromelor, al mirosurilor, al sevei. Aş fi vrut să fiu indian.

Dorinţa mea trebuie să fi fost sinceră, iar purtarea despuiată în asemenea măsură de prefăcătorie, încât, după mai multe săptămâni de observaţie, vrăjitorul mi-a adus-o pe; Pangoate, care a devenit soţia mea, potrivit legilor tribului. Am avut împreună doi copii frumoşi. Băiatul pescuia, folosindu-se de mici harpoane. Fata, în pirogă, mânuia pagaia. Trăiau fericiţi, aproape goi. Pielea lor era catifelată şi fără miros, aşa cum e pielea tuturor indienilor. Îşi trăgeau viaţa direct din clorofilă, sub uriaşul plafon de esenţe virgine. Se scăldau de câte cinci ori pe zi în râul plin până la refuz de săruri minerale şi de toate bogăţiile filtrate prin humusul pădurii.

Pe femeia aceasta şi pe copiii noştri i-am pierdut de două ori. Prima oară atunci când am fost nevoit, aproape mort de febră şi la porunca vrăjitorului însuşi, să părăsesc tribul şi pădurea, ca să nu crap acolo. A doua oară atunci când, peste mai mulţi ani, am aflat că mi-i uciseseră cu gloanţe în timpul unei expediţii mârşave, expediţie botezată, de pedepsire" tocmai pentru a ascunde adevăratele ei mobiluri, cruzimea şi lăcomia şi care a decimat acel trib. A inofensiv.

Când m-am putut întoarce acolo, după lungi călătorii prin Ţara de Foc şi prin Asia, n-am avut decât un singur gând: să mă răzbun. Dar împotriva cui? Să dobor, să ucid – pe cine? Vreun mărunt individ dubios? Şi care anume? Năpustindu-mă în gol, nu reuşeam să îndrept nimic, nu înviam morţii. Le-am spus în cele din urmă prietenilor mei: „Nu sîntem nici poliţai, nici procurori ai Republicii. Când am debarcat pe aceste meleaguri, preoţii ar fi trebuit să se arunce înaintea săbiilor şi a puştilor mânuite de conchistadori. Poate că masacrul n-ar mai fi avut loc şi cu atât mai puţin ar fi continuat. Să căutăm ceva mai înţelept şi mai sigur decât răzbunarea.

Am încercat să cântăresc şansele care rămâneau. Adevărul este că, în contact cu noi, indienii mor oricum: sînt prea puri, nu rezistă la microbii noştri. Imposibil să-i închizi în ţarcuri, să-i supui mizerabilelor noastre legi. Prin urmare? Prin urmare: „Indieni, plecaţi în pădurile voastre, departe de neruşinaţii acaparatori ai solului şi-ai subsolului. Părăsiţi aceste meleaguri în care ucid specialiştii trocului, negustorii străini hrăpăreţi şi lipsiţi de milă". Şi indienii au plecat.

Ei continuă să se retragă spre locurile unde nu mai există apă. Nici apă, nici râuri, nici băi salvatoare de câte cinci ori pe zi, nici peşte. Departe de râuri – e moartea. Şi drama e atât de mare, încât nimic nu mai poate fi îndreptat, ba până şi iubirea te obligă să zici astăzi: „Să acordăm respectul cuvenit acestor oameni, lăsându-i să moară singuri – mai ales fără noi. Cum nu putem face nimic, să ne depărtăm în tăcere şi să salutăm frumuseţea care se stinge. Pe aceste culmi, legea destinului ne pune faţă-n faţă cu alte dimensiuni decât ale noastre. Să ne înclinăm – şi mai ales fără lamentări ipocrite. Nu. Cu respect. ".

Dacă vorbesc astfel despre această tragedie, o fac pentru motivul că am trăit-o în inima şi-n sângele meu. Şi. de asemenea, pentru că ea nu constituie decât un exemplu printre alte tragedii asemănătoare, care se petrec în lume fără întrerupere.

Dar nimic, niciodată, nu moare cu totul, acum sînt sigur de asta. Chiar şi indienii care se sting ne-au lăsat moştenire sângele lor. El curge prin vinele tuturor metişilor care populează malurile şi pădurile Amazonului. Miile de seringueiros care zilnic recoltează cauciucul natural poartă în ei această ultimă ereditate. Pentru că sînt astăzi

săraci, vulnerabili, exploataţi, hărţuiţi de foame, trebuie să-i lăsăm pe aceşti metişi să plătească datoria crimelor săvârşite de strămoşii lor albi?

Văzându-i cum luptă pentru a supravieţui, fără văicăreală, eroici în felul lor, am înţeles că făceau încă dovada purităţii şi a curăţeniei sufleteşti, ca şi strămoşii lor indieni.

Pretutindeni în lume, milioane de fiinţe omeneşti mor de foame sau de subnutriţie. Faţă cu aceşti seringueiros, am jurat că răzbunarea mea va consta în a-mi pune toate forţele în slujba dezmoşteniţilor, ajutându-i pe cât mai mulţi dintre ei să supravieţuiască şi să trăiască – şi voi începe cu locuitorii Amazoniei, pentru că trebuie să existe un început, iar viaţa mea se află acolo.

Sânt oameni care cumpără mitraliere şi recrutează asasini. Eu nu vreau decât o ambarcaţiune, ca să plec din nou. Şi nu o canonieră, ci un simplu vas de pescuit: „o navă cu vitamine", ca să salvez astfel mii de vieţi omeneşti, folosind lecţia aventurii, a naturii.

Iată pentru ce m-am întors de astă dată în Europa. Am făcut un legământ şi sînt sigur că, de câte ori mă privesc din adâncul meu sau de altundeva, femeia şi copiii mei indieni asasinaţi îmi încuviinţează gestul. Aşa cum îl încuviinţează şi alte umbre dragi.

Aceste umbre sînt pânzele mele. Când bate vântul şi nu-ţi lipsesc pânzele, corabia porneşte; ea are aripi. Drama c că, odată cu întoarcerea în Europa, mă văd silit să-mi spun: „Atenţie, Fernand. Aici aripile mai degrabă ţi se retează". Da, odată întors din Amazonia, trag cu coada ochiului, cercetez, ascult: strada, copiii, sticleţii, oamenii de afaceri, prietenii – totul îmi vorbeşte. Şi aş avea chef să le spun oamenilor: „Nu fiţi nişte fraieri, nişte piperniciţi supuşi condiţiei voastre, nişte furnici. Trăiţi. Păstraţi-vă visul şi instinctul. Sau măcar desprindeţi-vă. Trebuie să ştii să te desprinzi, nu să te amesteci. De-adevăratelea sau în vis. Plecaţi. Unde? Pretutindeni. Există totdeauna unghere potrivite. Iată aventura. "

Uneori sînt grav, niciodată trist. La ce bun să te văicăreşti, să plângi? Când treaba se-mpute, desfăşori pânzele.

Dacă mă gândesc, dacă privesc bine, descopăr aici un fel de curte a miracolelor. Omul rânjeşte. Dar de râs nu-i mai vine să râdă. Şi apoi, cu cine să râzi? Îmi cumpăr o maşină americană de ocazie, gri-metalică, impecabilă; îi spun garajistului: „Bine, merge, dar să mi-o vopseşti kaki. Nu vreau să mor de plictiseală în cenuşiul ăsta. " El îmi răspunde: „N-o să fie vandabilă". Şi eu: „Ce te priveşte? Am chef să petrec în kaki. N-o cumpăr ca s-o vând. Aşadar, kaki". Dar oamenii nu pricep că trebuie să te strici de râs – sau atunci duceţi-vă la Renault... Altă întâmplare. Vreau să-mi salut un prieten: „Alo, O. R. T. F.* - ul? L-aş vrea pe Cutare, n-aveţi numărul lui? Bine, primiţi un mesaj; vin din Brazilia. Nu puteţi? N-aveţi magnetofon pentru înregistrarea mesajelor? Vreţi să glumiţi? Eu, un prăpădit şi tot am unul; costă douăzeci şi trei de mii de franci vechi. Nu e prevăzut? Bine, lăsaţi-o baltă".

În ceea ce ne priveşte, nu ne pierdem sărita, ci doar luăm notă – pentru informarea camarazilor. La. Întoarcere, haz nespus printre toţi cei ce puţim a sudoare, oameni ai pădurii, vânători de caimani sau de fluturi.

Ce vreţi, mă simt bine acolo. Jungla şi pădurea tropicală, subafluenţii uriaşului fluviu Amazon au devenit, pe nesimţite, adevărata mea patrie. Cum s-a făcut asta? S-a

---

* Iniţialee Radioteleviziunii Franceze.

întâmplat, iată totul, n-am vrut-o eu. Nu sînt nici etnograf, nici explorator. Nu am nici personal, nici resurse, nici salariu fix şi cu atât mai puţin echipamentul fantezist al lăudăroşilor. Sânt ceea ce am fost toată viaţa: pionier pe propria-mi răspundere.

Am învăţat că aventura se află întotdeauna acolo unde ceilalţi n-o văd. Tot ceea ce pot să-mi doresc este ca a mea să dovedească puştiului cu păr lung, tatălui, bunicului chiar, tuturor acelora care se plictisesc ori îşi dau silinţa şi caută, că totul este posibil, întotdeauna.

Eu, în privinţa asta, îmi păstrez un suflet de copil. Aşa începe totul.

2
„VREI SĂ PLECI? DU-TE, FIULE"

M-am născut la 23 noiembrie 1901, la Saint-Maur-des-Fossés. Tatălui meu îi plăcea să-şi schimbe mereu domiciliul. Noi îl însoţeam. Cred că iubesc dintotdeauna viaţa. O familie cu şase copii, lucrul ăsta contează, mai ales pentru ultimul dintre ei, care priveşte şi are norocul de-a fi lăsat să trăiască nestânjenit. În familia noastră totul pavea firesc şi nimic nu venea să ne tulbure. Tata nu ridica niciodată vocea, nici chiar atunci când dădea vreun ordin. Mama şi surorile mele erau drăguţe, elegante, distinse. Parfumurile discrete, foşnetul rochiilor, discuţiile seara la masă, totul năştea un fel de muzică, făcându-ne fericiţi.

Într-o bună zi, mutarea: urma să locuim la Nantes. Apartamentul de-acolo, de pe strada Gresset nr. 9, e ca o imagine. Eu gândesc în imagini. Fotografiate. Văd strada! Gresset, apartamentul, balconul, strada Crebillon, Place du Calvaire. Aveam o pălărie de pai, un „jean-bart" cu litere aurite pe panglică, foarte citeţe. Cred că era pălăria purtată de toţi copiii. Îmi plăcea mult balconul. Pentru mine, el rămâne legat de Carnavalul din Nantes.

Carnavalul era o sărbătoare fantastică, tot oraşul se dezlănţuia. Petrecerile durau aproape o săptămână. Exista duminica grasă, lăsata secului, O paradă uriaşă se desfăşura la picioarele noastre, cu trăsuri, fanfare, grupuri de oameni mascaţi care dansau legănându-se, braţ la braţ. Noi lansam serpentine peste şirurile de bărbaţi şi femei cu ochi fosforescenţi. Mă simţeam tulburat, asta era evadarea... La sfârşit, pe o platformă împodobită cu flori, plimbau un bou gras, ale cărui coarne fuseseră date cu aur. Trăiam un vis. Fratele tatălui meu venea cu ocazia asta de la Paris şi. Cum era vesel din fire, iar tata îl adora, în casă domnea sărbătoarea la fel ca-n oraş. Unchiul şi tatăl meu se îmbrăcau totdeauna foarte elegant: jachete, jobene, gulere şi manşete. Se parfumau, aşa era obiceiul. Apa lor de toaletă era apa de Lubin. Eu o folosesc şi azi. Îi găseam încântători pe amândoi.

Într-o zi am părăsit Nantes-ul pentru Le Vésinet; lucrul ăsta părea normal. Exista şi atracţia schimbării, în special pentru cei doi fraţi ai mei, care erau mai mari decât mine şi citeau istorii cu Buffalo Bill. Tata le promisese că, odată ajunşi la Paris, ne vom duce să-l vedem pe apărătorul indienilor cum trage cu puşca şi cu pistolul. Între timp, descopeream frumosul domeniu pe care îşi adăpostise tatăl meu turma.

Le Vésinet aparţinea încă naturii. Tata alesese cu multă grijă vila aceea burgheză din care dădeai într-o grădină foarte întinsă. Pretutindeni arbori şi, surpriză, un mic heleşteu. Eram vrăjiţi, cuceriţi de petecul acela de apă cu bolovani neşlefuiţi pe margine. Bolovanii aveau să devină centrul jocurilor noastre. Tata şi-a luat obiceiul să

arunce acolo, săptămână de săptămână, crapii pe care-i pescuia în lacul de la Ibis, iar fraţii mei s-au apucat să construiască nave din hârdaiele găsite la spălătorie. Cele două servitoare aduse de la Noirmoutier restabileau ordinea cu indulgenţă, chiar şi atunci când se aflau ele însele în hârdaiele din mijlocul peteculuide apă. Seara ele mâncau la bucătărie, iar noi na duceam fiecare să ne aşezăm, la şapte şi jumătate, în jurul mesei. Mici ţipete, strâmbături, cearta pentru locuri, apoi totul reintra în ordine la sosirea celor mari. Eram ca nişte pui de găină. Ascultam conversaţia rezervată părinţilor. Era plăcut. In prima iarnă eu am stat pe locul din imediata apropiere a căminului. Ardeau în el lemne. Tatălui meu îi plăcea focul ăsta, la fel şi mamei. La sfârşitul mesei discutau între ei în linişte, ca nişte îndrăgostiţi. Tata ţinea adesea mâna mamei într-a lui. Noi mergeam la culcare.

Semnalul era dat de bătrâna Mărie, care intra cu lampa „Pigeon". Era o mică lampă de aramă, foarte lustruită. Purta o inscripţie provocatoare destul de lungă, ispitindu-ne cu ea la nebunie, pe fratele meu şi pe mine: „O mie de franci celui care-o va face să explodeze". Treceam cuminţi sub lampa aceea frumoasă. Urcam apoi scara spre odaia noastră. Bătrâna Mărie răsucea una din cheile instalaţiei de iluminat cu gaz; se crea o ambianţă care azi nu mai poate fi întâlnită. Aveam o cameră cu două paturi. O împărţeam cu fratele meu, punându-ne acolo la bătaie glumele noastre de puştani: ne jucam cu pernele, cu sulul de la căpătâi, de-a capra etc. Râdeam, săream, inventam jocuri puţin cam naive. Dar părinţii nu se amestecau: n-aveau orgoliul idiot al celor care spun: „Nu-i aşa că sînt mari şi cuminţi pentru vârsta lor?" Poate că nu eram prea evoluaţi, în schimb ne-am bucurat de copilărie. Vai de copilul care n-a cunoscut-o!

La insistenţele mele, fratele meu citea şi recitea inscripţia de pe lampa „Pigeon", care stătea aprinsă toată noaptea. Lucrul ăsta devenise un obicei, căci visam amândoi, iar eu eram, se pare, somnambul. Nu-mi aminteam niciodată nimic, dar îmi povestea fratele meu: „Azi noapte te-ai sculat... " Nu se făcea prea mare caz de asta; bănuiau totuşi că mă scol adeseori, că intru în camera părinţilor, vorbesc, după care mă întorc înapoi şi mă culc. Purtam cămeşoaie de noapte, amândoi. Nu erau mai stupide decât pijamalele şi ne făceau, în timpul nopţii, să ne prăpădim de râs.

Primul meu frate, Lucien, care era cu mult mai mare şi a fost ucis în război câţiva ani mai târziu, era şi el lunatec. Într-o dimineaţă, una dintre servitoare i-a cerut tatălui meu să-i facă socoteala, zicând că fratele meu se ducea în odaia ei în cămaşă de noapte şi-i vorbea. Îl luase drept un satir? Să fi fost el aşa ceva? Posibil. S-a discutat despre chestiunea asta pe ocolite, apoi bătrâna Mărie a găsit şi a angajat o altă bretonă.

Vreme îndelungată, mama şi surorile mi-au dat lecţii acasă. Era vorba de trasat bastoane, apoi litere cil trăsături mai îngroşate sau mai subţiate. Eu voiam să fac pe deşteptul şi să scriu ca fraţii mei, cu peniţe „Sergent-Major" şi, mai ales, cu peniţe ronde. Dar nimic din toate astea n-a lăsat urme la mine. Îmi amintesc mai mult de câinii şi de ciobanii noştri decât de şcoala primară unde-am sfârşit prin a mă duce.

Eram mai cu seamă impresionat de istorisirile tatei, care venea din când în când la noi în odaie, se aşeza pe unul dintre paturile gemene şi îşi povestea viaţa, aceea pe care) trăise înainte de-a se căsători cu drăguţa noastră mamă. Îi plăcea să-şi

retrăiască aventura, aceasta curgea ca o lecţie atrăgătoare, iar noi ascultam cu gurile căscate. Avea darul de-a nu se lungi. Imaginaţia noastră lucra. Povestea pe înţelesul copiilor, fără să ne zăpăcească vreodată.

Povestea despre bunicul nostru cu plete lungi, fierar de treabă care-a ajuns giuvaergiu la Paris. Acesta trăia în partea dinspre Barjols, în Var. Strămoşii Fournier, povestea la rândul său bunicul, erau oameni care n-avuseseră mijloacele necesare pentru a deveni brutari; aşa că, fără îndoială, se îndeletniceau cu vîrâtul lemnelor şi aluatului în cuptor*.

Măsurăm astfel tot drumul pe care trebuie să-l fi străbătut neamul nostru pentru ca bunicul să ajungă în cele din urmă giuvaergiu. Ba mai mult, să-i îngăduie fiului său să caute aventura şi să atingă, la acea epocă, strâmtoarea Magellan, pe o corabie cu trei catarge. Şi iată că ne aflam la Magellan, în cordiliera chiliana. Ştiam că la Santiago porcii sînt negri şi oamenii fac pipi pe străzi şi în pieţe fără să se sinchisească prea mult. Ne urmam tatăl în prospectarea munţilor Anzi, ca să descoperim acolo fier. Coboram pe Amazon. Întocmai ca la „Châtelet". Aveam în faţă aventura, drumul liber. Eroul era el. Povestea cum ajunsese, doborât de malarie, la Belem do Para. Eu nu-i mai vedeam obrazul, îmbrăcămintea: visam. Poate că totul s-a născut atunci. Pe mine, care într-o zi trebuia s-apuc pe-o cale asemănătoare, tocmai clipele acelea de poezie m-au molipsit, fără îndoială.

Dragul de tata, a rămas un copil până la nouăzeci de ani. Adeseori, mai târziu, când am avut de îndurat necazuri, am găsit forţa de-a rezista gândindu-mă la povestirile lui, zicându-mi cu simplitate: „Dizenterie, malarie, tata le-a avut; n-a murit din pricina asta, deci n-o să mor nici eu".

În alte seri jucam domino, loto, dar mai ales ţeseam. Bătrâna Mărie îi învăţase pe toţi ţesutul cu patru împunsături. Fiecare îşi avea suveica sa, inul, rama de lemn. După câteva săptămâni, toată lumea ştia să ţească. Apoi a trebuit să brodăm. Fraţii şi surorile mele brodau cu două sau cu patru fire. Subiectul ales de mine era un dansator grec în genunchi. Asamblând bucăţile, i-am putut oferi mamei, la sfârşit, o superbă cuvertură pentru pat. Trebuie să fi fost nostim tot acest atelier din faţa uriaşului cămin. Tata conversa drăgăstos cu mama. O adevărată viaţa de familie. Eram lăsaţi să creştem ca ciupercile. Mai târziu am înţeles că tata ştiuse să nu se erijeze în horticultor şi nu căutase niciodată să modifice sămânţa.

In schimb născocea adeseori, fără ajutorul radioului sau al televiziunii, străduindu-se să ne ofere ocazii de-a vedea. Descopeream Luna Park, „Châtelet"- ul, natura. Totul la Luna Park ne impresiona, sărbătoarea, jocurile, dar mai cu seamă indienii şi călăreţul acela curtenitor, voinic, liber: Buffalo Bill intra, lansa în aer bucăţi de cărbune pe care le făcea să strălucească trăgând cu carabina sau cu pistolul. Pălăria uriaşă, puşca, legenda eroului, lotul lăsa în noi urme adânci.

La Teatrul Châtelet era şi mai fascinant. Mergeam la matineu, dar ce provizie de imagini şi de visuri! Frumoasa Elena, cu răpăitul bucăţilor de tablă, însemna evadarea. Hoţul din Bagdad, Marele Moghul, Goana după dolari, cu ele m-am hrănit. Ambianţa, parfumurile, tata şi mama atenţi, marca scenă luminată! Ne întorceam la Le Vésinet

---

* Astfel se explică şi numele de Fournier, (ca subst. comun) persoană care alimentează un cuptor etc.

cu nevoia de-a regăsi aceste visuri, de-a trăi săptămâni şi luni de zile în mijlocul miraculosului acestuia care, de-atunci înainte, mi s-a părut întotdeauna real.

Dar exista şi viaţa, surprinzătoare şi la fel de remarcabilă. Ne aflam la începuturile aviaţiei. Bleriot îşi lua zborul de la Pecq, iar tatăl meu, care în urmă cu vreo câţiva ani iubea totuşi aventura şi devenise colaborator de încredere la Peugeot, tip sportiv, echilibrat, se alătura acum inginerilor şi industriaşilor pentru a ridica din umeri. Îi auzeam exclamând: „Bine, dar oamenii ăştia sînt nebuni". Rămâneam perplex. Eu unul găseam aviaţia uimitoare. Într-o zi, un balon sferic s-a agăţat de acoperişul unei ferme, lingă podul de la Chatou. Să fi văzut atunci un întreg balet de domni serioşi care protestau împotriva scandalului şi a grotescului! N-o să uit niciodată scena asta, siluetele oamenilor, feţele, ironia lor. Cei ce afirmă astăzi, când se zboară pe lună, c-ar fi mai util să cumpărăm pluguri au aceeaşi mutră. Ii văd pe toţi ca pe nişte paiaţe în redingotă care se rotesc în cerc şi habar n-au să descifreze viitorul. Pentru propria-mi regulă de conduită, am înţeles că multe lucruri se petrec astfel. De ce? E o prostie să întrebi de ce. Nimeni nu ştie. de ce, niciodată. Destinul nu sîntem nici noi, nici ceilalţi. El e mai mult decât atât. Adulţii judecau; eu unul trăiam.

Intre timp, cu toată aviaţia, trebuia să mergem la liceu. Ne duceam acolo traşi de-o catârcă pe nume Carmen. Lucru mai puţin nostim. Liceul din Pecq era un liceu cu taxă. În fiecare dimineaţă, un birjar venea să ne ia de acasă. Carmen trăgea o căruţă cu patru roţi; în drum se mai urcau trei sau patru colegi. Mai cu seamă băieţi: elveţieni, englezi, un scoţian. Mergeam la liceu ca să învăţăm naiba ştie ce. N-am acceptat niciodată „injecţiile" profesorilor, persoane onorabile, fără îndoială, dar care spuneau lucruri atât de vechi, încât nu mai ţineau deloc. N-aveam de gând să-l imit pe Roland, şi cu atât mai puţin pe micul Napoleon. Opuneam o rezistenţă organică. Nu înţelegeam nimic din principiile pe care voiau să ni le vâre în cap cu de-a sila. Şi, dealtfel, cine înţelegea? Nu-mi plăcea decât un singur fel de şcoală: în aer liber, joia, când cutreieram pădurile, culegeam zambile, castane, lăcrămioare. Fără să-mi pese, eram, foarte liniştit, penultimul. Primii erau alţii. La coadă se afla Artei. Lucrul ăsta părea normal. El trebuie să fi fost încă şi mai idiot decât mine, sau mai naiv. Eram incapabili, amândoi, să înţelegem ce anume aşteptau de la noi. Nu eram nici anarhişti, nici rebeli; dar tot ceea ce ni se preda ne plictisea de moarte; ne gândeam la alte lucruri. Când ni se spunea: „Ridicaţi-vă în picioare şi repetaţi ce-am spus", ne simţeam un pic stingheriţi şi pentru noi şi pentru profesor. În cele din urmă nu ne-a mai sâcâit, nu ne-a mai tulburat nimeni. Problemele privitoare la cadre, la asigurări, la viitor, la şomaj au încetat cu desăvârşire să mai existe.

Ne puneam, la bănci, lacăte. Lucru permis şi amuzant, care conferea micilor noastre afaceri un aer atractiv, misterios. Scoţianul avea whisky; îl fura probabil de la părinţi. Instalase o bucată de cauciuc, în genul tuburilor folosite la clisme, prin care trăgeam din când în când câte-o gură, fără să ne îmbătăm vreodată. Mai degrabă ca să ne distrăm. Artei stătea în dreapta mea; scoţianul în stânga; nu făcea nici el parte din. Elită, dar asta nu-l deranja vizibil.

Duminica, asemeni tuturor copiilor, odrasle de burghezi aşezaţi, mergeam cu familia la biserica din Chatou. Bunica, deşi foarte bătrână, ni se alătura. Purta îmbrăcăminte strânsă pe corp şi se sprijinea de un servitor. Era. Severă şi ordonată, nici prea răutăcioasă şi nici prea iubitoare. N-a lăsat urme în sufletul meu. Slujba era

frumoasă, în biserică, în amănuntele serviciului divin, în mireasma de tămâie descopeream poezia. Colegii şi fetele nu mai vorbeau ca pe stradă. Domnea o atmosferă plăcut impresionantă. Existau momente supreme: comuniunea, tăcerea. Credeam. Totul era firesc. De la educaţia primită în familie la această pace a bisericii, totul aluneca fără izbituri, în matca aceluiaşi şuvoi. Am fost astfel, o bună bucată de vreme, copil de cor. Găseam că preotul e foarte bătrân, foarte amabil, iar vinul său de împărtăşanie grozav.

Într-o zi tata s-a întors cu jobenul pe cap la volanul unui automobil. Era un De Dion Bouton; avea nişte scaune nostime, aşezate faţă-n faţă. Am făcut un tur; tata conducea cu 25 pe oră. Oamenii îl priveau ca pe un ins exuberant: „Merge prea repede! Oare c voie să mergi atât de repede?... ". Câte prostii nu spun oamenii!

Câteva luni mai târziu, aveam o bicicletă. Era un lucru rar, însă toate ne veneau fără a le pretinde. Să fi fost oare gusturile, ideile, dorinţele noastre devansate? Aproape deloc. Bicicleta mergea bine. Tata îşi adora progeniturile, fără să se frământe din pricina vânătăilor, a degetelor prinse-n uşă, a cuielor înfipte-n talpă: „Cară-te la robinet şi nu ne mai plictisi; n-o să mori dintr-atâta" – iată metoda lui.

Într-o dimineaţă, recreaţia la liceul din Pecq. Aveam doisprezece ani. Marea curte interioară, bara fixă, inelele, trapezul. Jocul consta în a face o gigantică la bară şi a ateriza puţin mai departe pe grămada de nisip. Lucrez neglijent. Li se întâmplă chiar şi saltimbancilor şi campionilor. Mă prăbuşesc, lovindu-mă cu spatele de piatră. Capăt o culoare albă, nesănătoasă. Imediat Carmen, catârca, apoi ambulanţa, medicul. Am, pare-se, ceva rupt la şale şi-n piept.

De ce-am căzut pe spate, lingă grămada de nisip? Destinul? Fără îndoială. Lucrul ăsta mi-a adus doi ani de vacanţă. Remedii miraculoase nu existau: „Să rămână acasă. Repaos. Ceea ce nu-l împiedică nici să meargă, nici să mănânce. Nici să citească".

Şi iată-mă reţinut cu forţa, cocoloşit. In fiecare dimineaţă mă trezeam, ascultam primele zgomote ale casei; servitoarele îmi aduceau mâncarea la pat; surorile melc exersau la pian. Le auzeam gamele şi muzica minunată. Era un vis. După câteva zile, o porneam pe jos prin pădurile de la Bougival sau de la Saint-Cucufa. Însoţit de câini. Pentru că tata şi mama aveau încredere, îmi luam deseori gustarea cu mine şi nu mă întorceam decât seara, îmi regăseam casa. O găseam pe mama încă şi mai frumoasă, pe surorile mele încă şi mai elegante. Aveam senzaţia că mă vindec şi sînt liber.

Într-o seară i-am spus tatălui meu, cu sfiiciune, că instrucţia într-o şcoală de feciori de bani gata nu mă interesează câtuşi de puţin şi că mă depăşeşte: chiar vindecat, n-aveam chef să mă mai întorc. Tata era om inteligent. M-a privit, pe neaşteptate, ţintă: „Dacă-i aşa, lasă, fiule. Zici că nu te interesează studiile? Atunci o să părăseşti liceul. Dar orice-ai face, îţi trebuie o cultură, bătrâne. Între timp citeşte, ocupă-te de cifre, consultă hărţi, fă puţin sport". Am ascultat cu fidelitate. Am citit, am socotit, am visat deasupra hărţilor. Am tăbărât asupra lui Jules Verne, Gustave Aimard, Leonardo da Vinci şi Confucius, asupra revistelor cu benzi desenate şi a Odiseii.

Trăiam în junglă, în pădurile virgine, în mijlocul negrilor şi-al antropofagilor. Străbăteam codrii asemenea lui Fenimore Cooper; plimbările mele căpătau un sens nou. Trăiam cu instinctul. Ca Ulise. Povestea lui mă pasiona. Câtă iscusinţă! Să se vâre sub burta oilor ca să poată ieşi din peştera ciclopului şi să-l facă pe acesta să

rostogolească el însuşi stânca de la intrare! Îl înţelegeam: şi el trebuie să se fi condus după instinct.

Înţelegeam, deopotrivă, ce noroc avusesem prăbuşindu-mă pe spate. Duceam o existenţă de care colegii mei nu se puteau bucura, căci se limitau la un program strict. Simţeam în chip confuz diferenţa. La vreo treisprezece ani eram tot un ţânc, nu din cale-afară de voinic. Nu-mi plăcea deloc să mă dezbrac în chiloţi sau în pielea goală în faţa celorlalţi colegi, ca să ne scăldăm ori să facem spori. Mi-era teamă să nu par debil; trăiam, prin urmare, destul de singuratic. Tata mia apus: „Aşază-te în faţa oglinzii; priveşte-te, după metoda Atlas şi dă-ţi singur pumni", îmi dădeam zilnic pumni în faţa oglinzii, înainte de-a pleca la hoinăreală şi nu mă simţeam prost. Simţeam chiar că mă fac mai voinic. N-aveam nevoie de camarazi. Gândeam, reflectam, mă orientam. Îmbrăcat uşor, vara ca şi iarna, m-am înzdrăvenit de pe urma căderii şi am ajuns aproape cu totul imun la guturai şi la gripă.

Când am împlinit paisprezece ani, m-am îndrăgostit pentru prima oară. Era de Crăciun. Ea şi-a făcut apariţia costumată în japoneză. Avea zece ani. Mi se părea frumoasă. Era o iubire platonică, însă profundă. Fata se potrivea cu imaginile întâlnite în lecturile mele, unde femeile erau nobile şi încântătoare. O visam în taină.

Într-o seară, tata a venit acasă tulburat. N-am aflat decât mai târziii cum s-au petrecut cu adevărat lucrurile. Murise unchiul, fratele lui. Avusese cea mai frumoasă moarte din familie. Murise făcând dragoste. Era un petrecăreţ, un amator de fuste, în vreme ce tatăl meu trăia cu totul altfel; dar se adorau unul pe altul. Fusese găsit mort la Nancy. Lucru puţin cam hazliu, însă frumos. Să fi avut. Vreo şaptezeci de ani. Oricum, mai bine aşa, decât să crapi într-un spital sau la război. Accidentul era straniu şi mătuşa, nevastă-sa, trebuia să fie prevenită. Întreaga afacere, de care pe noi ne-au îndepărtat cu prudenţă, a fost pusă pe seama gripei ori a unei răceli. La înmormântare, mătuşă-mea a plâns. Aşa a luat sfârşit o prietenie sinceră între doi fraţi cu totul deosebiţi. Adio, Tonton.

A trebuit să sosească şi războiul şi fratele meu mai mare să plece pe front, nefericitul. Părinţii erau trişti. Nu s-a mai întors. Tata şi-a dus odraslele la adăpost, în Normandia. Apoi, când tunul Bertha şi obuzele lui au încetat să mai răspândească spaima, ne-am întors la Le Vésinet.

Citeam cu furie. Mă înzdrăvenisem, eram voinic şi pasionat în continuare după flori şi după natură. Într-o zi, pe domeniul unui prieten de-al tatălui meu, am întâlnit un om care ţinea locul pădurarului. Văzându-mă singur, s-a împrietenit cu mine. Făcea braconaj. Deci omul care avea în grijă pădurea, proprietatea, întindea totodată laţuri, meşterea corzi de ghitară, beţişoare încleiate, curse. Cu mustaţă şi pantaloni de cantonier, era un personaj de roman. Braconajul lui nu-mi făcea impresie nici bună, nici proastă. Prindeam iepuri sau porumbei. Îl urmăream cu atenţie. Nu semăna cu profesorii; mă făcea să pătrund mai adânc în natură. Era loial şi eu chiar duceam acasă vânatul. Spuneam: „îl am de la un om atâta tot. O dată, o zgripţuroaică a venit să-i spună tatei că mâncam iepure furat. Tata a azvârlit-o pur si simplu pe uşă afară. N-avea nevoie de terţe persoane pentru a-şi creşte copiii.

Lucrurile se întâmplau fără vreo justificare anume. Vila avea o răsuflătoare pe unde se coborau butoaiele cu vin (vinul era cumpărat în butoaie). I-am spus tatei: „Mi-ar place să meşteresc în lemn, să mă distrez".

— Ce-ţi trebuie?

— Ei bine, un banc.

Tata, drăguţ cum era, mi-a cumpărat un banc de tâmplărie şi o capră. Şi, întrucât lucra la Peugeot: „Na, ţine şi unelte.”

Deschideam răsuflătoarea. Vara ca şi iarna, stăteam gol până la brâu, nu-mi plăceau tricourile. Coboram, aşadar, în pivniţa atelier. Din când în când îmi luam bicicleta şi mă duceam la o negustorească de cherestea, o văduvă. Nu mă pricepeam deloc la stejar sau la fag. Vedeam butuci, scânduri; căram deşeurile astea pe şaua bicicletei. Primul lucru care-a ieşit din mâinile mele a fost o raţă. Era de stejar, aveam dălţi concave, i-am făcut aripi, un cioc.

Vedeam atârnând burlane pe la sobe, le băteam eu ciocanul, apoi le deschideam cu bonfaerul. Am făcut până la urmă o raţă-cenuşar. Eram fericit.

Făceam şi piese de mobilier; mi-am petrecut luni de zile îndeosebi în faţa unui fotoliu din stinghii groase, aşezate în V. De cum începea să plouă prea tare pentru escapadele prin pădure, mă întorceam în bârlog şi-mi finisam invenţia. Nici vorbă de model, un scaun absolut drept, cât se poate de incomod. Spătarul – împodobit cu frunze do palmier. Printre frunzele de palmier, un câine sculptat de-o parte, o vulpe de cealaltă. Apoi am dat totul cu ceară după metoda bretonă şi am aşezat capodopera în apropierea căminului. Nu ştiu cu ce anume putea să semene. Când mi-a murit fratele, eu părăsisem cu uşurinţă totul, plecând spre Africa; a venit un anticar şi monumentul s-a vândut ca piesă veche. Nu învăţasem de la nimeni; simţeam doar imboldul, atâta tot.

Am crescut, aşadar şi începea să mă frământe dorinţa de-a acţiona ca un bărbat. Eram profund îndrăgostit, la vremea aceea, de o fată de vârsta mea. A fost o iubire desăvârşită. Într-o zi fata a plecat departe peste mare, împreună cu părinţii. Rămăsesem singur. Am tăbărât asupra unui coleg, Jean, băiat foarte frumos, bine legat, instruit, tipul neamţului cu ochi albaştri – evreu. Amănunt lipsit de importanţă. Eram nedespărţiţi. Am făcut, împreună, toate muncile umilitoare, am fost până şi hamali de mobilă, cărbunari. Prietenul meu Jean era voinic şi bea destul de mult; dar nu ne îmbătăm niciodată. Eu unul mă opream fără să-mi dau seama; nu comandam eu. Ceva în mine se opunea. Refuzam păhărelele de tablă oferite hamalilor. Văduva Boulot ne-a ţinut până-n ziua în care am blocat un pian pe-o scară. Nu mai puteam nici să urcăm, nici să coborâm, făceam haz, împingeam. Am părăsit totul, inclusiv lucrul.

Am căutat împreună cu Jean altceva. Tot sport era şi acolo. Un oarecare Gabel ne-a angajat să cărăm cu spinarea saci de cărbuni de câte 50 de kilograme. N-o făceam pentru plăcerea de-a umbla murdari; totuşi mutrele noastre ne stârneau râsul. Luam cărbunii cu ridicata la Petite Vitesse, îi încărcăm în saci şi-i livram. Treaba a durat luni de zile. Mă întorceam scara şi mă spălam, ca să nu-mi contrariez familia şi să rămân în ton. Nimeni nu ne reproşa sportul ăsta natural, care ne plăcea; cu banii câştigaţi, ieşeam. Eu regăseam „Châtelet"- ul şi mai cu seamă „Scala", unde amândoi aveam impresia că trăim piese destinate oamenilor majori. Era psihologic, dramatic, complicat. Şi exista „Grand Guignol"- ul – formidabil. Se tăiau acolo femei în bucăţi, sângele curgea gârlă. Vedeai cum un orb îşi terorizează sora, cum se revoltă nişte sadici într-un azil. Iese ai plin până-n gât de senzaţii tari. Tata ne-a recomandat şi el un mic teatru pe care-l îndrăgise, undeva către strada Boulot. Se dădeau acolo

Muşchetarii la mânăstire. Revăd în chip vag un zid înalt, preoţi, călugăriţe, armuri. Era încântător.

Datorită muncii, a loviturilor de pumn peste faţă înaintea oglinzii, a mersului, a căratului, a grădinăritului, m-am trezit cu o stare ciudată, un fel de dorinţă de a pleca – de a pleca şi nimic mai mult. Cărţile, istorisirile tatei, „Châtelet"- ul, cochilia prea strimtă, fără îndoială: eram ca dirijat. Cu cât reflectam mai mult, cu atât cuvântul „dirijat" mi se părea singurul. Totul a venit de la sine. Rumegam treaba asta de-o vreme, fără îndoială; am discutat câte ceva şi cu Jean. Aşteptam aventura, iar aventura înseamnă, în primul rând, refuzul de a te ghiftui la tata acasă şi ca la tata acasă.

Într-o seară i-am spus tatei:

— Ştii, nimic nu-mi stârneşte aici interesul, n-am un certificat de studii. Simt dorinţa, chiar nevoia să plec.

Tata n-a zis nimic. M-a privit şi a mişcat vag din cap, un fel de: „Văd". A doua zi, avea un zâmbet grav; m-a luat de-o parte şi mia spus domol:

— Fernand, o să pleci cu-adevărat. Du-te la „Transporturile Reunite", pe bulevardul Malesherbes; ai din partea mea călătoria. Ia-ţi un bilet de clasa-ntâi până la Douala, în Camerun. Cale liberă, fiule!

Eram emoţionat, am mulţumit.

Tata nu era omul care să ascundă lucrurile. Pentru mama a fost o mare durere. Văzându-i obrazul trist şi înlăcrimat, nu mă frământam nici eu mai puţin.

Prietenul Jean, care voia să plece cu mine, i-a vorbit tatălui său. Răspuns: „Dacă te duci, n-ai decât optsprezece ani şi te vâr în casa de corecţie". Nu-mi plăcea deloc. Nu eram nici vagabonzi, nici puşlamale. De ce să vorbească în felul ăsta? Trebuie să-şi caute fiecare aventura.

Câteva zile mai târziu, rezolvasem problema. Mărturisindu-i şi tatălui meu, transformasem biletul de clasa-ntâi pentru Douala în două bilete de-a treia pentru Dakar. Aveam chiar şi bonificaţie pentru gustări, pentru întâmplările neprevăzute, pentru hotelul de la Bordeaux şi pentru aperitive.

În ultima seară, iubitul meu tată a venit în cameră cu două daruri: un revolver de mare calibru, cu butoiaş, revolver pe care mai târziu l-am pierdut; şi vechea lui escopeta, o puşcă din vremea lui Napoleon al III-lea, care se încărca pe ţeava şi pe care am purtat-o neântrerupt cu mine în timpul celor cincizeci de ani de aventuri.

A doua zi dimineaţa, eram împreună cu Jean în gara Austerlitz. Fereastra-ghilotină a compartimentului ne permitea să vedem pentru ultima oară peronul cu circulaţia şi mirosul lui, aburul locomotivei la nivelul picioarelor. Pe peron, în redingotă, singur, se afla tata. Obrazul lui era aspru şi grav. Stătea acolo, în picioare, poate mai bătrân ca de obicei. Din ochi îi curgeau lacrimi, cu toate că surâdea. Părea fericit că-i îngăduise fiului său să facă ceea ce el însuşi râvnea şi ceea ce, probabil, i-ar fi plăcut lui însuşi să mai facă. E frumos cel care acordă îngăduinţă. Când nu puteţi voi înşivă, măcar ajutaţi-i pe alţii, vă rog – iată ce spunea obrazul lui, iluminat. Trenul s-a pus brusc în mişcare. Ca la o izbitură de secure, sa despărţit de peron cu toate fiarele sale. Acolo a început totul.

3

ÎN GABON. PRIMUL MEU SALARIU: NIŞTE PANTALONI, O CĂMAŞA, TREI PERECHI DE ESPADRILE

La Bordeaux, puteam zice că plecaserăm cu-adevărat. Foarte bine îmbrăcaţi, având costume de la Nicole de pe strada Tronchet, cămăşi frumoase, vestoane despicate, eram eleganţi, fapt care-i liniştea pe părinţi şi impresiona fetele. Jean, am spus-o, era foarte frumos, iar eu, în asemenea situaţii, cădeam totdeauna victimă. Cele mai frumoase fete erau pentru el; eu mă alegeam cu rămăşiţele.

Pentru a sărbători plecarea, ne-am dus să luăm un aperitiv în faţa teatrului din Bordeaux şi, după sfaturile tatălui meu, ne-am petrecut ultima noapte închişi într-un mic hotel în care, dacă era să-l credem, nu ne expuneam riscului de-a fi omorâţi sau prădaţi.

Chiar din ziua următoare, tot dichisiţi, poate încă feciori de bani gata un pic, iată-ne la picioarele pasarelei, fiecare cu mica lui valiză în mână. Vaporul ni se părea superb.

Era cu toate acestea un vechi cargou care-şi sfârşea zilele pe linia Africii. Nici mare, nici luxos. Fusese transformat pentru a primi pasageri – locuitori din colonii, militari. Era destul de alungit, n-avea cine ştie ce ruliu; personalul N se purta degajat. Urcam pasarela cu sentimentul că părăsim totul. Asta trebuie să se fi văzut pe mutrele noastre. Aveam două bilete amărâte pe puntea intermediară, dar câte speranţe! Era epoca în care nu-ţi trebuia paşaport. Plecai fără griji, fără hârţoage. Plecai, pur şi simplu!

In locul pe unde păşea lumea la bord, se aşezase un tip foarte bine, cu mânuşi albe şi o valiză desfăcută, oprind călătorii pentru o clipă. Reclama lui era impresionantă: „Domnilor, Africa înseamnă moarte. Vă vor spune-o toţi bătrânii. Fiţi prevăzători. Malaria, ţânţarii, redutabilul anofel. Simplă măsură de precauţie: acest remediu miracol: acest pacheţel. Modul de întrebuinţare se află în interior. Exclusiv. Eficace. Malaria învinsă. Numai cinci franci. Atenţiune, pasageri, din motive ştiinţifice şi climatice, nu-l deschideţi decât la tropice. Cinci franci!" Cinci franci erau pe vremea aceea o monedă pe care cumetrele şi-ar pune-o astăzi la salbă; dar şi-au riscat cu toţii frumoasa monedă. Am crezut că e bine să le urmăm exemplul şi am luat un pacheţel pentru amândoi. Pe mare, am râs cu hohote. Am deschis faimosul pachet miracol. Nu conţinea decât două bucăţi rectangulare de lemn, cu o notiţă la mijloc: „Luaţi una dintre bucăţi în mâna dreaptă, pe cealaltă în mina stângă. Ochiţi bine şi striviţi ţânţarul". Fiecare se plimba de colo-colo pe vapor, citind hârtia şi încercând să facă haz pe socoteala ei. Câştigase, flăcăul, cinci franci; vaporul era departe; abia dacă se mai zăreau malurile.

În aceeaşi seară, căpitanul vasului trebuie să ne fi privit prin lunetă şi să-şi fi spus: „Ia te uită, doi băieţi bine-nţoliţi, care n-au aerul unor vagabonzi. Unde s-or duce?" Ni l-a trimis pe ofiţerul administrator:

— Căpitanul are amabilitatea de-a vă oferi o cabină pe gratis. Sânteţi la a treia? Unde vă duceţi?

— La Dakar.

— Luaţi cabina asta şi vă rog să poftiţi la masă.

Am mulţumit, cu călcâiele lipite. Ne aflam la primii paşi, nu voiam să facem gafe..

La Dakar debarcăm, tot încântaţi, tot naivi, băieţi buni, plini de admiraţie. Găsim un hotel, închiriem o maşină – şi iată-ne porniţi să descoperim oraşul, grădinile, vreun început de cornişă. „Châtelet"- ul se continua şi aici. Pretutindeni plante frumoase, în grădini mari şopârle colorate, femei cu pielea neagră. Şoferul nostru conduce desculţ un Oakland decapotabil. Accelerează cu degetul gros. Ne cufundăm în toată această vegetaţie. Privim negresele, şorţul care le acoperă coapsele. Salut o mică trupă colorată şi veselă. Gest prietenesc, admirativ. Ca un copil care-ar scoate limba, una îşi ridică şorţul şi ne arată nişte superbe fese negre. Râs general. Şoferul nu se mai poate opri, hohotele îl cuprind în valuri succesive. Descoperim libertatea Africii, nici vicioasă, nici indecentă – însufleţită.

A doua zi, m-a muşcat de pulpă maimuţa hotelului, o specie de hamadryas legată de un copac. N-avea importanţă, noi ne continuam seria descoperirilor: marea, Gorrea, insula sclavilor cu închisorile ei, cu micul ei port. Banii se scurgeau. Pentru a complica situaţia, Jean, care era mai înclinat decât mine către problemele sexuale, hotărăşte într-o seară să mergem la bordel. De ce nu, la o adică? Nu era gustul meu, dar omul trebuie să se instruiască. Bordelul îl ţineau două surori, dintre care una se numea Fernande. Abia ne instalaserăm, când s-a-ntâmplat să pice nişte marinari francezi puşi pe chef. Beţivăneală mare. In fumul şi căldura generală, amicul Jean a urlat ceva ce trebuie să-i fi displăcut Fernandei. Am avut exact timpul să văd frumosul costum de la Nicole apucat de pulpane şi sfâşiat în două de către patroană, în aplauzele marinarilor. Jean, ofensat, i-a ars două palme Fernandei; încăierarea a devenit generală. L-am scos pe Jean afară cum m-am priceput; am ajuns într-o piaţă mare, unde marinarii, doborând un stâlp şi-au pus în minte să ne facă zob. A sosit o dubă cu poliţişti francezi şi negri – nici urmă de marinari! Ne aflam acolo complet singuri, ca doi cerşetori, în faţa stâlpului doborât. Ne-au arestat, apoi ne-au dat drumul mulţumită unui prieten de-al şoferului negru, care ne-a recunoscut şi ne-a scos din încurcătură.

În ziua următoare, l-am convins pe Jean să facem socotelile. Suma scăzuse în mod primejdios. Trebuia să ne aşternem pe muncă. În piaţa Protet, nişte negri cumsecade lucrau la săpături. Ne-am informat; iată-ne angajaţi de către Serviciile Publice. Trebuia să dăm cu lopata, cu hârleţul, cu ranga. La acea epocă, albi care să-şi încropească existenţa alături de negri, în piaţa publică, nu se mai văzuseră niciodată. Puţin ne păsa; trebuia să facem rost de haleală, iar de cerşit nu voiam să cerşim; însă atrăgeam imediat atenţia. În acel anotimp, era o căldură de iad şi probabil că n-am fi rezistat multă vreme. Am muncit trei zile. Într-o dimineaţă trece un tip, cam jegos, cu beretă de marinar, mutră de adevărat portughez cu cercel de aur în ureche. Una peste alta, simpatic. Ne abordează; trebuie să-i fi bătut la ochi: doi fraieri, voinici, inocenţi, sârguincioşi.

— Sânt căpitan, aţi vrea să lucraţi pentru mine?

Nu bănuiam surpriza pe care ne-o cocea; ne-a luat pe vapor.

— Unde vreţi să ajungeţi?

— In Camerun.

— Foarte bine. Bani n-aveţi, dar vă cer un mic serviciu. Cunosc pe cineva la Soualaba. Vă iau în larg pe gratis. O să lăsăm şalupa la apă. O să vină o pirogă. Oamenii mei or să-ncarce în ea două-trei lăzi; voi nu trebuie decât să le supravegheaţi. Sânt pentru un chinez, căruia-i strecurăm nişte marfă mai proastă. Nu e prea complicat. Trebuie doar să vă încredinţaţi că lăzile i-au parvenit chinezului, la Soualaba.

Era un chilipir. Căpitanul ăsta, cu cercelul lui de aur, răsărea direct din cărţile mele. În ceea ce-l priveşte, Jean făcea mutre. Din nou destinul.

— Eu rămân la Dakar, spune Jean. Du-te tu; dacă treaba merge, o să ne reântâlnim. Am rămas la bord şi l-am văzut cum părăseşte cheiul, întorcându-şi mereu privirea. Eram îmbarcat pentru Camerun şi pentru prima oară singur.

După vreo cincisprezece zile, ne aflam în largul portului Douala. Nu-mi mai puneam probleme. De câte ori încercasem să devin util, mă făcuseră cu toţii să înţeleg că trebuia doar să mă las purtat în voie. Descopeream pacea, armonia, un alt fel de spaţiu, un alt soare. Visam, dând din vreme-n vreme câte-o vagă mână de ajutor; urmăream jocul delfinilor. Eram eu însumi cufundat într-un joc anume, căruia-i învăţam regulile. Să nu ştii, să nu vrei să ştii urmarea, să trăieşti intens prezentul, să aspiri mirosurile, să te umpli de imagini. Revedeam grădinile exotice din Dakar, florile luxuriante, bugainvilierii, pieţele, peştele uscat, femeile cu beţişoare-n gură. Parcul de la Le Vésinet, cu muşcatele, daliile şi cameliile lui, pe care tata le cumpăra în fiecare an de la Nantes, pentru ca mama să fie înconjurată de flori, se afla undeva departe. Farmecul de-acolo pierea, devorat de imaginea captivantă a Africii negre.

Traversam golful Benin. Căpitanul lăsa să-i scape nume care-mi cântau în minte: Lome, Cotonou, Lagos. În dreptul oraşului Douala, ne-am încrucişat, în sfârşit, cu marea insulă Fernando Po. Se zărea ţărmul, dominat de muntele Camerun. Era momentul să dăm o mină de ajutor la manevrarea şalupei şi la coborârea lăzilor. I-am strâns mâna căpitanului portughez, i-am mulţumit pentru traversarea gratuită am privit cu coada ochiului lăzile, care păreau grele şi am coborât la rândul meu. Mă gândeam la dispoziţiile căpitanului şi încercam să-i execut planul aşa cum se cuvine.

În golfuleţ, se apropie de noi o pirogă lungă. Transbordăm lăzile. Chinezul aşteaptă ceva mai departe. Îi lipseşte o ureche. Fără îndoială, e chiar destinatarul. Totul mi separe normal. Îi spun simplu:

— Iată lăzile cu marfă.

Abia dacă aude; mă conduce la o altă pirogă, precizând:

— N-o să dormi aici. O să-ţi arăt coliba. Nu e prea! Aproape, dar hai.

Am pornit din nou, în pirogă, de-a lungul estuarului. Nu mai sfârşeam cu lunecatul printre ostroavele pline de paletuvieri. Eram puţin cam furios pe chinezul ăsta bătrân căruia îi adusesem lăzile şi care nu numai că nu mă ţinea la el pentru o noapte, dar se şi străduia să mă ducă la dracu-n praznic.

Cerul coborâse jos de tot, valurile creşteau, începea tornada. Ploaia, tunetul, fulgerele deşirându-se, trombele de apă călduţă, totul mi se părea splendid. Eram departe de zgomotele de tinichea ale „Châtelet"- ului. Trăiam momentul asemenea unei fiare tinere, privind pe furiş piroga, mutra chinezului, singura lui ureche. Umbrele uriaşe ale paletuvierilor, spinările negrilor încovoiaţi peste lopeţi răsăreau brusc, pentru a se topi apoi în neant. Iată botezul, sărbătoarea mea. Mirosul apelor gălbui

devenea tot mai stăruitor; soseam la colibe. Se auzeau glasuri, strigăte, râsete. Am zărit negri, mulatri. Mi-a fost arătată o colibă, cu un pat din crengi. Chinezul mi-a strâns mâna şi piroga lui s-a îndepărtat, înfruntând din nou tornada, care era pe sfârşite. Mă aflam probabil la două sau trei ore de Douala, singur, cu o mică rezervă în buzunar, mărunţişul pe care mi-l oferise căpitanul portughez.

Abia a doua zi am priceput. Încă de la primirea lăzilor, chinezul, văzându-mi fără îndoială mutra naivă, mă îndepărtase de estuar. L-au găsit dimineaţa decapitat, iar lăzile jefuite. Accident dezgustător printre contrabandiştii de aur. Aur în lăzile „mele"? Eram uluit. Bătrânul îmi salvase viaţa: fără să mă cunoască, dorise să mă pună el însuşi la adăpost de vreo răfuială. Ajungând la hotelul Poştei, unde plecasem în căutare de lucru, am început o nouă pagină în existenţa mea. Din ziua aceea, mi-am notat cu grijă că aveam tot interesul să mă las în voia destinului.

La hotelul Poştei sala e plină de albi, muncitori, lucrători forestieri necunoscuţi. Intrăm în vorbă. Îmi e arătat un om care se îndeletniceşte cu tăierea paletuvierilor la Soualaba.

— Fac traverse pentru cale ferată, îmi spune el. Negrii lucrează cu securea şi tesla. Taie, netezesc. Tu n-ai mutră de cioplitor, dar poţi să-i supraveghezi. Plătesc o parte din preţul hotelului. La început, ca salariu lunar: o pereche de pantaloni, o cămaşă, trei perechi de espadrile. Mănânci cu negrii. Merge?

— De ce nu?

E limpede. Şi iată-mă în poto-poto, cu în aiul meu patron. Poto-poto e ţinutul apelor stătătoare, nămoloase, al smârcurilor şi-al ploilor diluviene. Negri uriaşi, primitivi cioplesc paletuvierii, câte douăsprezece ore pe zi, cu mina. Pretutindeni ţânţari purtători de malarie, cârduri de maimuţe, lovituri de secure, dar şi parfumuri noi, degajate de căldură şi de umezeală.

In primele zile, totul era atrăgător. Munceam, din greu, mâncam fără pretenţii, manioc şi banane, dormeam pe pământ alături de oamenii mei. După câteva zile, patronul a început să-mi împrumute. Puşca lui de vânătoare cu două ţevi, pentru a îmbunătăţi masa zilnică şi a face plăcere negrilor, în realitate, vedeam bine că era o întreagă economie pentru el. Am observat, de asemenea, că avea tot timpul in mină o cravaşa din piele de hipopotam, pe care singur şi-o meşterea. Tăia în trei fâşiii o bucată lungă de piele, apoi o lega de un copac şi o împletea. Oprea mişcarea de răsucire în sens contrar cu ajutorul unui pietroi aşezat pe pământ. Uscându-se, pielea îşi păstra noua formă. Când lovea cu ea peste spinare sau peste umeri, trăgând mai cu seamă, făcea să ţâşnească sângele. Începeam să-l găsesc mm puţin nostim cu cravaşa asta în mină.

Pentru mine, negrii din pădure erau nişte prieteni. Harnici, veseli. Ce sens avea să-i loveşti şi să zbieri la ei? Nefiind ocupat decât cu supravegheatul, aprinde-mi şi focul sub uriaşa marmită de tablă. Fierbeam orezul. Scoteam peşti din estuar şi-i puneam la frigare. Gândul mă ducea la tata, cu crapii lui din lacul de la Ibis şi-mi părea rău că nu pot să-i arăt acest paradis al abundenţei. Singurul lucru pe care-l refuzam cu încăpăţânare era să trag în maimuţe, pentru a le mânca. Duminica, negrii făceau din ele hecatombe groaznice. Nu eram de acord, dar negrii răspundeau cu râsul lor de copil: „Domn patron, înfulecăm lotul!" în afară de asta, eram de-al lor; mă socoteau un alb cumsecade. După vreo lună, care mai de care ţinea să-mi facă plăcere. Seara, mai

cu seamă, ascultam sporovăieli nesfârşite, povestiri, cântece. Torţele aruncau lumini roşii, frumoase; pădurea mirosea a tămâie; pământul bătătorit al colibelor şi solul şantierului răspândeau un parfum greu. Puternic. Trăiam, odată cu sfârşitul fiecărei zile, un vis. Patronul era departe; se îmbăta la Douala. Noaptea ne făcea pe toţi egali şi eu mă gândeam că mă bucur de încrederea acestor tăietori da lemne atletici. Era adevărat.

Într-o seară, întorcându-mă la colibă, descopăr că pe patul meu stă, cu capul în piept, o statuie neagră îmbrăcată într-un mini şorţ. O femeie. Ochii ei mari, aproape copilăreşti se înalţă spre mine. Îşi ţine în continuare gâtul aplecat, dar mă priveşte cu un fel de emoţie. Dau să mă întorc; în faţa uşii. Unul dintre tăietorii de lemne cei mai voinici şi fiul său îmi zâmbesc. Înaintează apoi spre fată, o ridică în braţe şi o plantează în faţa mea. O împing amândoi cu blândeţe. Până când mâinile ei le apucă pe-ale mele. Înţeleg atunci şi rămân stupefiat. Întreaga familie de tăietori de lemne izbucneşte în râs. Se învârtesc cu toţii in jur şi Soualaba – îi dau imediat numele ăsta – înaintează. O strâng în braţe şi o sărut pe frunte. Râsetele se înteţesc. Cum să procedez? Care e obiceiul? Mă simt dezarmat.

Atunci fratele ei mă prinde de braţ. Spunându-mi:

— E nunta ta, Fernand. Vino pe-aici.

Mica trupă iese din colibă. Mi se arată o potecă proaspătă în pădure şi, la capătul ei, o colibă drăguţă din bambus şi frunze de palmier.

— E noua ta casă, îmi spune fratele. Soualaba a construit-o. Uită-te la mâinile ei.

Descopăr uşoarele răni ale femeii mele, o zgârietură sângerează sub braţul drept. Dar surâsul ei este de o albeaţă superbă. Soualaba îşi împinge capul înainte, îmi strânge umerii şi îşi lipeşte buzele groase de pieptul meu. Primul sărut îmi dă senzaţia unei ventuze. Sânt tulburat de această simplitate, vrăjit de aceste priviri sincere şi pure din jurul meu, de această existenţă dezinteresată, lipsită de vicii.

— Că'aţi-vă, toţi! Strigă ea atunci. Că'aţi-vă.

Nu putea pronunţa r-urile; gesturile ei erau graţioase si energice. Mica trupă ne-a părăsit aproape cu supunere. Asta a fost întâia mea veritabilă noapte cameruneză. Soualaba era, într-adevăr, prima mea femeie neagră. Primăria, biserica, ustensilele gospodăreşti, zarva, nimic din toate astea nu complicase ceremonia. Mă aflam acolo, în colibă, şi-i admiram calmul, veselia, libertatea gesturilor. Fără voia mea, stabileam o comparaţie cu tinerele femei albe întâlnite până atunci. Debarcat de curând, eram uluit de trupul negru şi sănătos care mi se oferea în toată goliciunea lui. Un dar ceresc! Mă lăsam purtat şi copleşit de iubire.

Dimineaţa am urmat-o pe Soualaba într-un loc unde apa estuarului era curgătoare. Ne-am scăldat împreună; am privit-o vreme îndelungată cum îşi freacă trupul cu o iarbă aleasă în pădure, înmiresmându-se ca o plantă. Din ziua aceea, am mâncat singur cu Soualaba.

Totul mergea ca pe roate. Negrii îşi făceau bine meseria de cioplitori, cel puţin asta era părerea mea; nu-i brutalizam niciodată; refuzam în mod deschis să port cravaşa, ceea ce părea să-i displacă patronului. Apoi a survenit incidentul. La câteva zile după „căsătorie", eram ocupat în preajma şantierului; distanţă de vreo câteva sute de metri. Soualaba tăiase nişte crengi uriaşe pentru foc, iar eu îi admiram forţa trupului vânjos în clipa când tocmai se pregătea să lanseze la apă singurul meu dar de

nuntă, o pirogă, în care pleca mândră la pescuit. Totul era armonios; ai totdeauna în viaţă asemenea imagini aproape fixe, ca ale unei fericiri întrezărite...

Am auzit un pocnet scurt şi înfundat, un urlet. Am luat-o la fugă. Patronul, cu cravaşa în mână, îl lovea până la sânge pe un tăietor de paletuvieri, un veritabil colos terorizat, care nu se împotrivea. Aşa era pe-atunci In faţa albilor; trebuia să-şi plece capul. Reflexul meu a fost prompt, fără pic de premeditare. Am văzut mutra omului şi braţul mi-a ţâşnit. Două palme zdravene. S-a lăsat o linişte mare. Toţi negrii aşteptau, înmărmuriţi.

Patronul s-a aşezat pe un copac doborât la pământ, cu picioarele atârnându-i în mlaştină. Şi-a prins fruntea în palme şi a început să plângă. Nu voia să se bată, plângea. Plângea atât de trist, încât i-am luat mâna într-a mea, aproape ca un prieten. A murmurat câteva cuvinte; se afla la capătul puterilor. Alcoolul, clima, hrana îl dărâmaseră. Era un om cumsecade. Eu îl trezisem; avea inimă bună, căci mi-a spus, scotocindu-se prin buzunare: „Ia teancul ăsta de bancnote. Tu îi iubeşti; pleacă împreună cu ei pe un alt şantier. Pentru mine s-a sfârşit".

Aveam banii de salarii; negrii se pregăteau. Omul a plecat, singur, în piroga lui îngustă. Ne-am gândit că se întorcea la oraş. Departe de privirile noastre, trebuie s-o ii apucat spre larg. A doua zi, corpul lui plutea pe apa estuarului; îşi pusese capăt zilelor.

4

FAC CONTRABANDA CU BOI

Iată-mă deci fără patron, în mijlocul tribului meu negru, care mă târăşte împreună cu Soualaba până la un sat de lângă Douala. Ni se dă o nouă colibă de paie şi acolo, vreme de câteva săptămâni, nu mai e vorba de nici un fel de muncă. Sculptez, vânez cu puşca dăruită de tatăl meu, sînt adoptat, răsfăţat, îndelung compătimit, printre hohote de râs, pentru că îndrăznisem să iau apărarea negrului maltratat.

Nu trebuie, mai ales în Africa, să te laşi să luneci. pe panta trândăviei. Eu unul simţeam cum, dimpotrivă, mă înalţ, cresc. Îmbrăcat în pantaloni, cu espadrilele mele de sfoară, adeseori cu bustul gol sau aproape gol, aveam senzaţia că mă trezesc la o viaţă nouă. Feciorul de bani gata era departe; câteva luni trăite-n paradis fuseseră de-ajuns. Soaiele şi tainica forţă care face să crească vegetaţia păreau să acţioneze şi asupra mea. Între curtea interioară a şcolii, unde căzusem şi viaţa liberă din pădurile de lângă Le Vésinet era de pe acuma un pas de uriaş. Pe neaşteptate aveam senzaţia unui nou salt, de la pasarela vaporului la viaţa într-o colibă, alături de Soualaba, în satul ei. Transformare magică. Nu-mi rămânea decât să mă las călăuzit de vântul necunoscutului.

Amănunt pe care negrii îl remarcaseră din prima zi: nu purtam niciodată cască. Orice alb care umbla în regiunile ecuatoriale fără cască era socotit nebun.. Eu n-aveam decât o pălărie de fetru cu boruri destul de largi, un articol trainic de la Leon. Urmam în privinţa asta sfatul tatălui meu, care-mi spusese: „Pleacă, echipează-te, dar nu purta cască, e-un simplu moft. Eu am coborât tot Amazonul fără aşa ceva. Casca formează un fel de clopot – şi în cavitatea asta de plută căpăţâna ţi se şubrezeşte. Poartă o pălărie". I-am urmat sfatul. Îmi aminteam în plus că, la Pecq, doi ofiţeri francezi ai armatei din Indochina căpătaseră insolaţie vâslind pe Sena la mijlocul lunii august. Obişnuiţi să poarte cască de cinci ani, nu suportaseră vara din Ile-de-France.

Asta m-a făcut să mă distrez grozav la fel şi pe tata. Înduram, aşadar, comentariile muncitorilor forestieri: „O să te alegi cu o insolaţie, Fernand!" Printre negrii mei, nimeni nu purta cască; trăiam şi eu fericit, asemenea lor. Observam florile, pământul, arborii, cruda feerie a tropicelor. Pretutindeni în jur striga viaţa. Eram copleşit. Fără să fac pe grozavul, fără să ştiu dacă aveam sau n-aveam dreptate, nu mă gândeam nici la ţânţari, nici la durerile de cap, nici la dizenterie, nici la apa murdară. Ascultam zgomotele, căutam păsări şi maimuţe, îmi exersam văzul. Priveam cum trăiesc negrii.

Într-o dimineaţă, totuşi, m-a cuprins dorinţa de-a pleca la Douala. Banii fuseseră împărţiţi – şi buzunarele, oricum, trebuiau refăcute un pic. Locul de întâlnire al muncitorilor forestieri, al aventurierilor, coloniştilor şi negustorilor era tot hotelul Poştei. Mi se vinde un pont despre o afacere în zona nordică. Închiriez o cameră ca să pot reveni cu nevastă-mea, să am timp să încropesc un echipament şi să mă şi îmbrac, pentru a seduce un nou patron. Şi apoi, visam s-o fac părtaşă pe Soualaba la nişte aventuri numai ale noastre, s-o smulg puţin din satul ei, să străbat Camerunul şi să-l descopăr împreună cu ea. O călătorie la Esseka era un adevărat noroc, poale chiar ucenicia într-o meserie nouă. Iată-mă deci, la întoarcere, discutând cu „familia" mea şi făcând propunerea de-a o duce pe scumpa de Soualaba să viziteze prăvăliile din Douala şi să locuiască la hotel. Ideea declanşează o veritabilă agitaţie. Vestea se răspândeşte ca o dâră de pulbere... Soualaba la hotelul albilor", tăietorii de lemne rid în hohote, pe măsură ce află, dar încuviinţează.

În oraş, circul urma să continue. Soualaba îşi cumpără un magnific şorţ roşu. Pielea ei neagră şi mată contrastează cu stacojiul ţesăturii. Îi dăruiesc câteva bijuterii. E absolut strălucitoare, dar încă desculţă. În prăvălii, nici o încălţăminte cu putinţă: măsurile mici, pentru doamnele europene, o fac să râdă şi par, de fapt, impracticabile. O las puţin, ca să-mi cumpăr eu însumi nişte pantaloni şi două cămăşi de bumbac. La întoarcere văd că alesese şi că purta, triumfătoare, nişte frumoşi pantofi bărbăteşti de lac. Târguielile o dată încheiate, plecăm spre hotelul unde reţinusem o cameră. Văzând că mă întorc cu o negresă, portarul intervine prompt:

— Aici nu-i bordel, domnule!

Neştiind ce e acela vin bordel, Soualaba zâmbeşte cu inocenţă, înţeleg confuzia şi-i vâr portarului sub ochi actele mele franţuzeşti:

— Această femeie neagră e camerunează şi e soţia mea, domnule. Călătoreşte cu mine. Plecăm peste două zile la Esseka.

Uluit, dar şi încântat că un alb avusese îndrăzneala să-şi aleagă de nevastă o negresă, portarul face o plecăciune. O iau cu demnitate pe frumoasa mea Soualaba de braţ şi urcăm agale scara. Îmi place, uitându-mă înapoi cu coada ochiului, să contemplu feţele consternate ale coloniştilor depravaţi, care de prea multe ori le consideră pe negrese nişte târfe.

Farsa asta a durat două zile. Însuşi patronul nu ştia ce mutră să facă, el care-şi ascundea negresa undeva în hotel. Soualaba era în culmea fericirii; urma să plecăm şi ea descoperea o lume, feţele de masă, furculiţele, iluminatul. Ne aflam încă la.. Châtelet", dar de data asta actorul visului eram eu.

Trenul spre Esseka era deosebit de pitoresc. Vagoanele aminteau pe acelea din filmele mute americane, sau desenele cu îndrăgitul meu Buffalo Bill. Părăseam

pădurile saturate de umezeală din ţara de jos pentru a urca spre Camerunul de sud, unde vegetaţia se schimba văzând cu ochii.

Părăsind Douala, avusesem reflexul de a-i trimite lui Jean o scurtă scrisoare, ca să ştie vag de urma mea, la Esseka. Era convenţia noastră camaraderească: să ne trimitem din când în când mici semnale, încercam să ghicesc ce găsise de lucru. Rămăsese la Dakar? Se cuminţise? În vremea asta, trenul înainta agale. Soualaba era foarte mândră de frumosul ei şorţ, eu îi admiram minunaţii sini goi. Nimeni nu ne dădea atenţie, într-atât domnea inocenţa printre călătorii negri – calculul meu se dovedise bun: oamenii din vagoanele de clasa a treia erau mai civilizaţi decât locuitorii hotelurilor. Bucuria de-a trăi nu trezea gelozia nimănui; lucrul ăsta se simţea şi noi profitam de el.

Esseka e un fel de avanpost, o agenţia în junglă; societăţile de achiziţii şi de schimb în natură îşi au aici câţiva reprezentanţi. La sosirea în sat, mă duc la factoria despre care mi se vorbise. Directorul francez, un soi de administrator, bătrân căpitan ieşit la pensie, mă angajează din oficiu. E vorba să cumpărăm materiile prime ale negrilor bafias, să discutăm în dialect, să cântărim sacii aduşi. Iată o ucenicie nouă: în domeniul miezurilor de palmier. Eram cel mai tânăr. Ceilalţi patru albi ai companiei m-au lămurit cu privire la diferitele specii de palmieri şi de nuci de cocos şi la întreaga istorie a oleaginoaselor care sfârşesc prin a se transforma în săpun. Pe scurt şi în aparenţii era simplu: aceşti superbi negri cu totul goi, bafias oii alte neamuri, veneau să ne vândă saci încărcaţi cu câte cincizeci de kilograme de miezuri, pe care-i purtau voiniceşte pe cap. Eram amândoi la fel de uimiţi, Soualaba şi cu mine. Eu soseam de la Le Vésinet sau cam de pe-acolo, ca din regiunea estuarului şi negrii vedeau bine că aparţinea altei rase. Eram deci surprinşi, prudenţi, cel mai adesea tăceam, ca să nu-i jignim cumva şi le studiam obiceiurile. Unele amănunte ne stârneau râsul: bărbaţii umblau goi şi purtau câteodată în vârful membrului o mică frunză, ca să nu fie mereu pişcaţi sau gâdilaţi de muşte. Puteai vedea, aşadar, sosind in sat şiruri de cărăuşi în pielea goală, cu frunze verzi de colilie în locul de care-am pomenit şi cu saci mari pe cap. Funcţionarii m-au învăţat câteva cuvinte practice: „Zarana-Mena: Vino - Pe-aici". Ne duceam la balanţa romană. Trebuia să cântărim, să pălăvrăgim, să completăm un bon. Eu ajutam, priveam curios toată această viaţă a agenţiei şi a trocului.

Am înţeles repede că directorul falsifica balanţa furându-i pe negri şi furând şi compania. Avea o anumită combinaţie a daralei, care-i permitea să ciupească din fiecare sac şi să-şi alcătuiască propria sa rezervă de miezuri, in plus, comercializa mărfurile furate de la companie. Sistem clasic, dar eu eram tânăr. In fiecare săptămână, declara ia Douala şi în Franţa un anumit număr de articole furate, întocmea bonuri de scăzământ: „Cu negrii e inevitabil, sînt hoţi, pungaşi. Trebuie să trecem totul la pierderi. Îi supraveghem, dar veniţi aici să vedeţi şi să vă convingeţi. " Şi toată marfa recuperată era vândută de el aceloraşi negri; a lui cu prioritate. Eram decepţionat amarnic. Dar ceea ce-mi displăcea in primul rând era maniera de-a. se purta cu negresa lui; o prezenta întotdeauna într-un. Chip de-a dreptul ruşinos, ca pe-o slujnică idioată pe care-o păstrează din milă sau din obişnuinţă.

Într-o zi mă cheamă la el, „neprihănit" foarte, pentru a-mi face limpede cunoscut că, din cauza bârfelor locale şi a însuşi prestigiului Societăţii franceze de schimb, zice el, trebuie să precizez în sat că scumpa mea Soualaba nu-mi este decât

servitoare. — De ce nu verişoară, dacă tot am ajuns aici? E nevasta mea. Fără ipocrizie. Poftim demisia.

Totul s-a încheiat aici. Am făcut socotelile. Era simplu, înţelesese că i-am descoperit comerţul clandestin. M-am întâlnit cu Soualaba în coliba noastră, la câteva sute de metri de-acolo, încântaţi amândoi să părăsim factoria. Coliba asta din paie era un fel de locuinţă de popas pe care-o închiriasem pentru câţiva bănuţi de la un francez deosebit de robust, fiul unui muncitor forestier, instalat acolo de zece ani. Nu semăna cu ofiţerul. L-am mirosit imediat după anumite detalii, după felul de-a vorbi şi de a-şi primi clienţii în acel soi de cantină-băcănie-bazar din care făcuse un loc unic, plin de miresmele junglei şi de parfumul mirodeniilor. Nu lipsea aici izul de pernod, amestecat cu cel de petrol în butoaie. Pe pereţi atârnau comori: coşuri împletite, laţuri, panoplii de cuţite, munţi de conserve. Iată universul lui Coudeslreaux, căruia nu-i păsa de nimic. Era şi el însurat cu o negresă, dar pe măsura lui. Nevastă-sa avea 1,87 ni şi cântărea vreo 90 de kilograme pe puţin şi era o minunăţie s-o vezi mişcându-se prin băcănia-cantină. Masivitatea ci, culoarea neagră scoasă în evidenţă de forţa muşchilor, ochii mari şi întunecaţi de negresă cumsecade, râsul ei, calmul, totul contribuia la a-i face numele de neuitat: o chema Vérité .

Coudestroaux şi nevastă-sa ne primiseră cu multă simpatie şi ne dăduseră informaţii asupra ţării. În vreme ce. Eu eram ocupat la factorie, Soualaba flecărea adeseori cu Vérité; o dată munca sfârşită, coboram împreună la baltă, în junglă, balta are totdeauna un iz aparte, precis. Apa asta stătătoare degajă mirosuri de mâl şi de iarbă. „Miroase a baltă", se spune. Majoritatea albilor nu pot suferi, prin urmare, balta, considerând-o un loc infect: o mlaştină sau cam aşa ceva. Coudestroaux mă învăţa să văd altfel lucrurile: „Fireşte, o să ţi se spună că atrage ţânţarii, ei şi? Priveşte cât e de frumoasă; şi unde am putea să ne scăldăm şi să ne răcorim un pic? Atunci, hai. Şi Coudestroaux se scălda în baltă. Se scălda gol puşcă; ca şi Vérité. Nici nu se sinchisea, era şi înţelegea să rămână liber. Urcam apoi măgura dominată de locuinţa lui şi, din coliba noastră, îl vedeam deseori pe tăietorul de lemne devenit băcan cum lua ditamai briciul şi reteza cu el părul creţ al femeii, care stătea călare pe-o ladă, lăsîndu-se cuminte să fie tunsă.

Când i-am spus că am demisionat şi mi-am pierdut slujba, Coudestreaux mi-a oferit posibilitatea de-a locui în coliba noastră pe gratis şi a prins să reflecteze: „Aştept într-una din zilele astea nişte oameni de la Garoua şi chiar mai de sus; o să mă gândesc la o combinaţie. Tu eşti nou aici, eşti tânăr, ţi se va potrivi perfect. Eu unul nu vreau să mă mai mişc din loc. Nu mi-aş mai găsi băcănia. E la fel ca-n pădure, dacă părăseşti un şantier, el se trage înapoi şi vegetaţia atâta aşteaptă. Aici, dacă laşi frâiele din mână, chiar şi un servitor credincios redevine sălbatic".

Câteva zile mai târziu, Coudestreaux, în mare formă şi băut zdravăn, mi-a prezentat un grup de vreo zece negri, dintre care unul, mai ales. se descurca foarte bine în petit negre. Trupa asta veselă cobora din nord şi venea totodată să livreze mieji de palmier şi să ia în schimb mărfuri.

— S-a aranjat totul, zice Coudestreaux. Dacă vrei să faci afacerea, el o să fie călăuza. Nu există nimic dubios în operaţia asta, e o contrabandă firească. Aici ne aflăm în Camerunul de jos. Lipseşte carnea. Acolo, în nord, au prea multă, fără vreun câştig pentru cineva. Uite ce-ţi propun: urci la Garoua şi Maroua, în ţinutul lor. La

înălţimea aia, o să te afli în preajma păşunilor naturale, care gem de boi şi de bivoli. La nord e lacul Ciad, prea puţin potrivit pentru contrabandă. Însă la apus e frontiera engleză cu Nigeria. Boilor nu le pasă, o să vă urmeze. Trebuie să-mi aduci o cireada de animale vii. Eu o să plătesc aici în mărfuri, iar tu o să duci banii de arvună. De tratative şi de preţuri o să aibă grijă călăuza. Se pricepe. Am nevoie de un alb doar ca să mă ferească puţin de riscuri. Astea fiind zise, pentru moment ajunge. Există trei râuri pe care le treceţi: Berrone, Faro şi Dyerem. Traversaţi masivul Adamaoua. Apoi o să fiţi să daţi de oamenii din Mubi sau din Bornon, depinde de transhumantă.

— Dar bine, Coudestreaux, bătrâne, am protestai eu, nu mă pricep deloc la boi.

— Nu trebuie să-ţi pese, ştiu ei, negrii, să se descurce. Nu trebuie să te ocupi decât de bani şi de buna rânduială din convoi. Găsesc ei acolo un peul sau un bafia care să aibă chef să vină prin părţile astea.

Negrii din grup aşteptau hotărârea. Cel mai glumeţ îşi sufla nasul cu poalele cămăşii lui noi şi-mi făcea semne să accept. Eram tentat. Am lipsit o clipă şi apoi m-am întors de mână cu Soualaba, ca toţi să priceapă că eram soţ şi soţie şi că luasem împreună hotărârea de-a plecă. În cantina lui Coudestreaux a fost sărbătoare, în vreme ce eu contemplam acea agreabilă mafie care urma să mă călăuzească spre înaltele păşuni din nord.

Dimineaţa, după ce-am pus în ordine toate afacerile cu cel de-al treilea patron al meu, mica noastră coloană a părăsit Esseka, pentru a începe contrabanda cu boi vii şi... englezeşti. A fost un adevărat voiaj de nuntă, de mai marşul cu cel puţin o oră înainte de apusul soarelui. Mult mai puţin surprins acum, după luni de zile, să văd întunericul lăsându-se cu brutalitate la ora şase, înţelegeam perfect tehnica marşului. Încă de la oprire, doi dintre negrii bafias ne ajutau la înjghebarea unui acoperiş de frunze şi a unui adăpost de crengi. Tabăra se ridica în jurul marmitei de cinci litri. Aveam orez, sare, grăsime, zahăr şi cafea, pe care trebuia să le completăm cu vânat. Practic nici nu mă serveam de puşcă; admiram precizia micii mele trupe, care folosea încă arbaleta. Eram în măsură să apreciez virtuozitatea acestor semi-nomazi, dar mă gândeam mai cu seamă că ei nu stricau nimic în natură, căci îşi luau doar strictul necesar, fără să tulbure vreodată ordinea peisajului, fie şi printr-un foc de armă. Soualaba nivela pământul şi întindea pe el rogojinile: frumosul nostru pat de frunze împletite. Ne ţineam un pic mai de-o parte, cu simplitate, luminaţi de-o torţă sau de razele lunii. Vegetaţia se schimba încetul cu încetul. Pădurea devenea mai rară. Alte specii de copaci şi de plante ne ieşeau în cale. Zăream şi mâncam alte animale şi Soualaba, pe cărările strimte şi abia vizibile, îmi făcea semne, trăgând pe nări parfumurile care pluteau în aer. Ea mă învăţa să trăiesc, cu toate simţurile treze, ca un animal şi nimic nu mi se părea mai frumos. Pe tot parcursul călătoriei, am dus-o din descoperire în descoperire. Soseam adeseori în câte-un sat ţinându-ne de mână, spre uimirea şi bucuria zgomotoasă a locuitorilor. Fără să le cunoaştem limba, eram sărbătoriţi. Negrii mei bafias, deloc proşti, cultivau tehnica recepţiilor, a dansurilor şi-a descântecelor în jurul focului. Ne ridicau în slăvi. Eu vorbeam despre „factoria-cantină" a lui Coudestreaux; K| astfel patronul meu avea şansa de-a vedea ivindu-se, într-o zi sau alta, noi clienţi şi prieteni. După cum mă asigurase, mica noastră mafie rămânea unită, deci perfect capabilă să mine boii.

Într-o zi, acoperişul de frunze s-a transformat într-unui de ierburi uscate. Mergeam de-a lungul frontierei cu Nigeria. Negrii bafias s-au răspândit cu scrisorile pe care mi le încredinţase Coudestreaux. Două zile mai târziu, s-au întors cu patru oameni care aveau să conducă operaţia de cumpărare. Le-am încredinţat banii şi ei mi-au fixat un nou loc de întâlnire. Dacă totul mergea bine, după zece zile coloana mea urma să se întoarcă, mânând o frumoasă cireada de vreo treizeci de boi zebu. Păstrasem doi negri drept călăuze, nu mai trebuia decât să am încredere.

La vremea aceea, graniţa era un veritabil simbol: nici pichete, nici soldaţi, nici vameşi. Întâlnirea fusese stabilită foarte aproape de Mokolo. Eram deci surescitat, fără să-mi fac prea multe griji, totuşi aşteptarea mă electriza. Ne-am instalat tabăra şi, dimineaţa, am zărit primii boi minaţi de un bafia, foarte fericit că ne regăseşte. „Materialul englezesc" era uluitor: nişte namile cu coarne turtite, exemplare pe cinste. Coborârea era combinată astfel, încât cireada să se mărească puţin câte puţin şi să se îndepărteze de graniţă. Fiecare însoţitor avea un decalaj de-o zi faţă de următorul; dar soseau toţi cu hârtii în regulă. Remarcam acum forţa cuvântului dat şi felul cum se tratează afacerile de la distanţă. Eram mândru şi destul de grăbit să-mi fac intrarea în Esseka.

Vai! Mă lăsasem prea devreme în voia visului. Călătoria mea de nuntă continua, fără îndoială; însă după vreo douăsprezece zile, în ciuda priceperii cu care însoţitorii alegeau momentele pentru popas şi locurile de adăpat, boii au început să arate jalnic. Şi apoi, într-o zi, unul din ei se culcă: mort. Un bou care moare nu înseamnă cine ştie ce, dar când treaba asta se repetă la fiecare două zile, începe să ţi se facă frică. Or boii mureau unul după altul, începeau prin a şchiopăta, apoi buf! Se culcau. Trebuia să-i tăiem, să-i ucidem. N-aveam nici un fel de cunoştinţe în materie, aşa că ascultam împreună cu Soualaba pălăvrăgeala şi discuţiile negrilor, pe care le presupuneam tehnice. Ei îmi arătau copitele, genunchii boilor, ochii, balega. Simţeam că trupa mea îşi pierde moralul, căci negrii bafias iubeau animalele astea din ţinuturile înalte, oarecum în felul celor din neamul peuls, care nu sacrifică niciodată vitele cornute, fie ele şi bătrâne. Eram împărţit între dorinţa de-a accelera marşul şi nevoia de-a cruţa restul cirezii. În realitate boii aveau împiedicătură, un soi de durere la genunchi, care se înrăutăţea din zi în zi. Boala se agrava, trebuia să-i ucidem. Mă gândeam la Coudestreaux, care avea probabil să mă ocărască, să mă facă răspunzător. Pe urmă propriile lui cuvinte mă linişteau: „Vei fi însoţitor, reprezentantul cumpărătorului alb. atâta tot".

Am sosit la Esseka doar cu cinci sau şase boi! Afacerea era ratată. Dar nimeni n-a fost ocărit, ba dimpotrivă. Coudestreaux iubea negrii şi era propriul său patron. Urma să plătească, în mărfuri mai cu seamă. Noi tăcuserăm o asemenea propagandă pe toată lungimea drumului, încât legenda băcăniei lui se consolidase. El jucase şi pierduse, lucrul ăsta se părea normal. Era chiar fericit că ne revede în viaţă; am şi udat un pic întoarcerea noastră nenorocoasă.

— Dacă o să înecăm imediat chestia asta, dragă, zicea el, n-o să ne mai gândim la ea. Ar trebui să rămâi cu noi. Negustoria aici nu e rea. Într-o zi am putea să ne asociem. Nu sînt veşnic şi gorila asta a mea de Verité n-o să se descurce cu prăvălia. Ei?

— Fiecare cu gusturile lui, moş Coudestreaux; fără să am ceva cu băcanii, nu pentru asta am venit eu aici.

— Mai gândeşte-te, ai destulă vreme.

Şi-a luat din cui lampa cu apărătoare contra vântului. Mi-am aprins-o şi eu pe-a mea şi am plecat amândoi, el la Verité, eu spre coliba pe care Soualaba o împodobise cu micile daruri primite in timpul călătoriei. Fără prefăcătorie, fără acte, fără ofiţerul stării civile sau preot, ne. Iubeam direct pe pământul bătătorit şi curat, Învăluiţi de mirosul rogojinilor proaspăt împletite şi de parfumurile nopţii.

La câteva zile după discuţia asta, aud venind urlete dinspre dependinţele lui Coudestreaux – nişte colibe care ţineau loc şi de magazie şi de încăpere dosnică a dughenei. Urlete, deci, întretăiate de cuvinte:

„Ananoi, Ananoi!" (Ceea ce voia să însemne ceva asemănător cu „mamă, mamă".) în orice caz, nişte urlete straşnice. Intru grăbit într-una din colibe şi dau acolo peste un negru gol puşcă, întins pe burtă şi legat fedeleş de-o bancă. Lucrul ăsta mi se pare atât de bizar, încât mă apropii şi observ brusc o bucată de lemn care ii iese din fund. Gândul mă duce la o săgeată. Reflex: scot lemnul dintr-o mişcare şi-l eliberez pe negru, care-o ia la goană fără să înceteze cu urletele... Soseşte Coudestreaux, nici înfuriat, nici grosolan, purtându-se mai degrabă straniu:

— Ce faci aici în magazie?

— Ştii că eşti bine. Habar n-am... ţi-am auzit negrul zbierând, am intrat. Individul avea lemnul ăsta vârât în cur. I l-am scos, atâta tot. Ce se întâmplă?

Coudestreaux a făcut feţe-feţe. S-a aşezat pe bancă. Trebuie să fi cântărit uimirea mea de om naiv, care soseşte din Europa. Fără îndoială că i-a fost ruşine:

— Eu I-am pedepsit şi o să-ţi spun imediat şi de ce. Singurul lucru pe care nu-l vreau: să mi se fure iahnia de fasole. Mă zbat destul ca să-mi vină de la Bordeaux; iahnia e sfântă şi el" ştie asta. Ştii că-i iubesc pe negri, ai văzut doar. Insă. Doamne Dumnezeule, nu dau voie să mi se atingă cineva de iahnie. Asta-i tot.

Eu trebuie să fi făcut o mutră aiurită. El a crezut pesemne că-l luam drept un nebun, un dezechilibrat, căci a continuat:

— Tu de-abia ai sosit, Fernand; nu azvârli în mine cu piatra. Am venit şi eu, dar acum zece ani; eram ca tine de cumsecade. Apoi am ajuns aşa cum mă vezi. Nu sînt om rău, dar poate că de vină e insolaţia. Din când în când răbufnesc. Nu vreau să mi se fure iahnia. Tu ia-o din loc înainte de-a te ţicni. Voiam să te învăţ o droaie de lucruri despre junglă şi despre colţişorul ăsta. Nu vrei să rămâi şi ai dreptate, de fapt. Poate că şi beau prea mult. Dar crede-mă, îi iubesc pe negri cum nu-i iubeşte nimeni, prin partea locului. Uită-te la Verité, e într-adevăr nevasta mea. Acum şapte ani eram o adevărată matahală, munceam la calea ferată dintre Esseka şi Djole. Negrii se prăbuşeau acolo ca muştele, erau trataţi ca nişte sclavi. Eu îi apăram. Într-o zi, un negru şi-a strivit picioarele sub un vagonet. Şeful de şantier, un alb, a refuzat să-l transporte cu decovilul până la un post oarecare. Exista acolo o „navetă" manuală pentru curse pe linie îngustă. M-a cuprins furia. I-am ars una patronului de i s-a rostogolit casca. L-am ridicat pe negru şi, purtându-l în braţe, l-am aşezat pe cărucior. Tot şantierul privea. Am pornit ca un nebun. Ara tras la braţul ăla mecanic, aşa, zeci de kilometri, sub tornadă. L-am salvat pe negru. Am ajuns la un prieten de-al meu care avea medicamente. Nu mă judeca. Fernand. Fă rost de biştari şi întinde-o.

Vorbele lui Coudestreaux m-au determinat să reflectez adânc. Îl găseam simpatic; într-un anume fel, se spovedea. Mă gândeam că un om îţi face totdeauna un dar preţios atunci când se apucă să-ţi spună totul. Nici nu puteam măcar să cântăresc tot ceea ce se petrecea în sufletul meu în faţa acestui, băcan-tăietor de lemne" eşuat ca o corabie care n-a nimerit şenalul. Oricum, pentru mine mirosea a plecare. În aventură simţi asta totdeauna.

În aceeaşi săptămână, a sosit o carte poştală de la Jean. Purta ştampila poştei din Gabon. Jean părăsise prin urmare Dakarul şi mă anunţa că la capul Lopez şi la Port-Gentil se căutau tăietori de lemne. Era el însuşi angajat la acei, rozători" ai pădurii şi mă îndemna să ne reântâlnim. Am văzut în asta un semn. Soualaba era pregătită să mă urmeze în mijlocul miasmelor, în plină pădure virgină. Mă şi vedeam tăind arbori gigantici şi descoperind o viaţă nouă. Coudestreaux a făcut un ultim gest frumos, dându-mi loial 600 de franci pentru afacerea cu boii şi strecurându-mi în mină două bilete de clasa-ntâi. ca să coborâm din nou la Douala. În gări eram salutat cu respect de toţi negrii. Înfăţişarea mi se schimbase; această îndelungată călătorie pe jos mă învăţase definitiv să trăiesc în ritmul Africii. Soualaba descoperise şi ea Camerunul; rămânea să-i conving familia s-o lase să-şi continue aventura.

Sosiţi la Douala cu simpaticul trenuleţ gen Far West, ne ducem de data asta direct printre membrii.. familiei mele negre". Le fac cunoscută hotărârea mea: să iau primul vapor spre Gabon, împreună cu Soualaba. Cercetez feţele. Sânt grave şi gânditoare. Nici urmă de nemulţumire. Apoi începe, în limba ţării, un lung dialog între Soualaba şi rudele ei. Unii vin din când în când să-mi ţină de urât. Aştept; sînt aprinse torţele, sînt aşezate rogojinile pentru masă. Discuţiile continuă încă. Vine tatăl, cu o mică delegaţie şi cu Soualaba. Am impresia că trăiesc un moment important. Freamătul satului şi mai cu seamă al colibelor înconjurătoare a încetat. „Soualaba nu va pleca. Nu trebuie să te însoţească în Gabon. Există acolo mari triburi de pahuini antropofagi. Familia o să-ţi păzească şi o să-ţi ocrotească nevasta". Soualaba se apropie de mine. Îşi aşază uşurel fruntea pe umărul meu. Simt că peste cuvintele tatălui nu se poate trece. Nu ştiu ce să răspund; e foarte adânc respectul pe care l-am şi căpătat pentru datini.

Soualaba ia atunci cuvântul. Vocea ei e blinda; surâde. Nu mai auzisem niciodată de pe buzele ei o muzică atât de desăvârşită. Vrea oare să-i convingă ori să le smulgă încuviinţarea?

— Sânt însărcinată, spune ea, fericită.

Familia dispare din nou. Soualaba rămâne lingă mine, caldă şi mută. Visăm împreună. Tatăl se întoarce, se aşază pe vine, cercul se formează iar:

— Copilul o să fie de-al nostru. Pe-aici toţi spun că ne-ai făcut un dar frumos. În absenţa ta, copilul va fi pentru Soualaba amintirea ta vie şi plăcută. Dacă pahuinii nu te mănâncă, la întoarcere o să-l găseşti mare.

O simţeam pe Soualaba călduţă şi plină de prospeţime; părea să nu se necăjească prea mult. Inima mea era nespus de tristă; gândeam încă după codul unui om civilizat, în ultima seară, s-a lipit de mine ca şi când ar fi vrut să-mi dăruiască forţa ei, tinereţea ei atât de strâns legată de natură. Orice hotărâre superioară, aceea a pădurii nesfârşite ca şi aceea a tatălui, nu putea fi decât bună, Soualaba era obişnuită

dinainte cu toate încercările; voia să mă facă să-i împărtăşesc liniştea. Încercam să fiu la înălţimea unei asemenea rase.

Pe cheiul de îmbarcare, ne-am sărutat pe frunte. Ochii ei mari s-au deschis larg de tot. Am zâmbit, dar o lacrimă îmi curgea pe obraz. Am lăsat să curgă această lacrimă şi altele încă, fără să încerc să le opresc.

5

PAHUINA NANDIPO

Cea mai mare jignire pe care-o poţi aduce zeilor este să te văicăreşti. E mizerabil. Am început să înţeleg lucrul ăsta părăsind estuarul şi pe Soualaba. De ce să te văicăreşti? Care animal, care insectă, care copac lasă să se audă inutilele cârâituri ale oamenilor? Trebuie să râzi sau să zâmbeşti. Trebuie să cultivi bunătatea, amabilitatea.

Părăseam ţinuturile nămoloase, mlaştinile unde trăsesem din greu cu câteva luni în urmă şi unde văzusem tot felul de oameni. Îi găseam necesari pe toţi. Cine-i plăsmuise aşa, ticăloşi ori dezaxaţi, generoşi ori zgârie-brânză? Cine putea să spună? Ce să facem cu cei mai răi dintre ei? Răspundeam: să-i tolerăm, să-i lăsăm să trăiască, aşa cum fac zeii. Au poate motivele lor. Cit despre noi, să mergem mai departe. Înţelegeam în chip confuz că expresia uimită şi paşnică a Soualabei îmi transmisese un mesaj din vremuri străvechi, vremuri cărora începeam să le descifrez legile: nici plăcere, nici nemulţumire, nici voinţă încălcată, nici teamă de-a pierde. Mai departe... Sânt şi nu sînt eu; nu sînt eu cel ce trăieşte. La o asemenea treaptă de frumuseţe, de violenţă şi de neprevăzut, sînt doar un personaj minuscul. Aşa eram, în chip confuz.

Ciad, o veche navă din Indochina, ieşea în larg pentru a ocoli enclava Rio Muni şi a ajunge la Libreville şi la capul Lopez, ţinta călătoriei mele. Habar n-aveam ce mă mai aştepta. În 1920, Gabonul era încă un teren de exerciţiu şi de ucenicie. Jean, camaradul meu, se afla probabil în pădure, rătăcit pe vreun şantier. Aveam cei câţiva bani daţi de Coudestreaux, nişte pantaloni de pânză şi două cămăşi din bumbac, un mic cufăr de fier cu puşca ascunsă la fund, de toarnă să nu-mi fie confiscată, câteva piei, o pătură veche. Mă simţeam însă bogat, sigur că totul se înlănţuia în prelungirea visurilor mele, căci din nou plecam să mă iau la întrecere cu necunoscutul, să reacţionez, să aleg, să chibzuiesc, să mă las aţâţat.

Pitorescul sosirii la capul Lopez mi-a întrerupt şirul reveriilor. Lumina, cerul, căldura, marea stârniseră în mine gânduri confuze. Ele erau acum împrăştiate de mişcarea, de forfota şi de manevrele apropierii. Vedeam ţărmul, pirogile, şalupa care se apropia. Vedeam un dig de lemn şi nave la intrarea în port. Toate vasele ancorau în felul ăsta şi aşteptau pirogile şi şalupa companiei. Pasagerii, călugăriţe din ordinul Saint-Esprit sau şefi de lucrări, se aşezau într-un coş-nacelă şi macaraua îi expedia de cealaltă parte a apei înspumate, unde luau loc în ambarcaţiunea care făcea naveta spre dig. Nostim şi încântător.

Ce nou patron urma să-mi găsesc? Iarăşi tactica mea: hotelul mic. Mi se recomandă unul, ţinut de taica Lan. Mi-l notez cu grijă şi mă pregătesc să trăiesc rituala aventură a coborârii. Coşul-scaun atinge şalupa fără să ne ude şi ajungem apoi la dig. În vârful scării se află un vameş, pentru a arăta că ţara începe să se dezvolte şi să intre şi ea, în istorie. Nişte ştrengari plonjează şi pescuiesc monedele de bronz pe care le aruncă un colonial. Străbat această mică lume forfotitoare, ca să ajung la

caleştile şi platformele care-i aşteaptă pe călători şi-i duc la Port-Gentil. Există şi câteva automobile; eu prefer s-o iau pe jos.

Micul hotel al lui taica Lan poartă numele de „Grand Hotel" şi e locul de întâlnire al forestierilor. Pătrund într-o încăpere largă şi foarte curată, mă uit şi, surpriză. Jean se află acolo, în mijlocul unor albi care aduc a şefi de echipă. Bucuriile regăsirii, glume. Observ că Jean bea la fel de zdravăn; mă prezintă unui forestier masiv şi mustăcios, care trebuie să aibă o forţă pe măsura umerilor săi laţi.

— Maxime, zice Jean. Iată-l pe prietenul meu Fernand. Dacă vrei să faci o bună achiziţie, ia-l ca ajutor. Îl cunosc.

Celălalt mă cântăreşte cu un zâmbet puţin cam înfumurat. Are mândria staturii sale, dar şi reflexele recrutorului.

— Dacă vrei să vii, zice el, mă aflu în partea dinspre Lambarene, dar pe mâna dreaptă. Tai lemn de okoume şi-l cobor cu plutele.

— Ce trebuie să fac?

— O să afli. Nu eşti bolnav?

— Nu.

— Nu bei mult? Nu fumezi?

— Nu.

— Stomac bun?

— Da.

-— Nu umbli după fuste?

— Ca omu', de.

— Atunci merge. Te iau, chiar pică bine.

Afacerile nu se tărăgănau la Port-Gentil. Era începutul iureşului asupra pădurilor. Pionierii forestieri livrau deja lemn de okoume de vreo doi sau trei ani. Eşalonaţi înlăuntrul ţinutului cu muncitorii lor baponos, aveau tot timpul nevoie de ajutor pentru a descoperi şi a marca lemnul sau pentru a discuta cu negrii şi cumpărătorii. Mulţi eşuau de-a lungul fluviului Ogooue: ţânţarii, musca-ţeţe, alcoolul, otrava chiar – decimau mâna de lucru albă.

Eram deci binevenit în acel rai al oamenilor duri. Ascultam întâmplări de-ale meseriei şi Jean, care se afla acolo de-o lună, mă lămurea:

— E formidabil, e grozav. Dacă nu-ţi drămuieşti efortul, dacă ştii să rişti, poţi să faci avere. Pătrunzând destul de sus. Către regiunea cataractelor, plăteşti o tonă de lemn cu şase foi de tutun. Aceeaşi tonă. Adusă aici pe plajă, se vinde cu patruzeci şi cinci de franci; într-o bună zi, va costa de zece ori mai mult. De la Maxime vei putea să vii să mă vezi; lucrez pe malul unui lac, la nord de tine.

Eram. Aşadar, din nou angajat, de data asta ca lucrător forestier. Maxime Fouet. Colosul, deşi continua să se îmbete în mod conştiincios, mi-a explicat treaba pe care-o aveam de făcut a doua zi.

— În seara asta soileşti; mâine urci cu oamenii mei spre Nandipo. Va trebui să încarci sacii de orez, cafeaua, zahărul, grăsimea şi sarea în pirogi. Îţi încredinţez proviziile pentru şantiere şi pentru drum. Cit priveşte munca ta, o să vedem acolo.

— Dumneata rămâi aici?

— Nu, dar să nu-ţi închipui c-o să-mi tocesc pielea şezutului in pirogile lor. Asta ţinea acu' doi sau trei ani. Urc cu Atembi; e o mică navă a „Transporturilor Reunite". O să fiu deci la Nandipo cu mult înaintea ta.

Mi-a strâns mâna; avea o forţă să-ţi zdrobească oasele. Eram foarte fericit că am un patron cioplit cu barda şi consideram că-mi făcuse un dar frumos propunându-mi să urc cu piroga fluviul Ogooue, despre care nu ştiam nimic.

A doua zi eram complet gata. Flotila de pirogi mă aştepta. Am încălcat într-o atmosferă sărbătorească şi urcarea pe fluviu a început. Ce desfătare! Ce minunată vacanţă a fost călătoria asta lungă de trei săptămâni! Fluviul îşi desfăşura meandrele şi se distra conturându-şi malurile, ocolind lungile bancuri de nisip, acoperite cu fluierari care alergau ţivlind. Descopeream cea mai grozavă rasă de trăgători la pagaie din câte întâlnisem: negrii eschiras. Zvelţi, musculoşi, supraantrenaţi. Admiram lunga alunecare cadenţată a pagaielor mânuite de ei. Vocile lor se răsfrângeau la suprafaţa apei. Ca şi fluviul, dar împotriva curentului, lăsau impresia unei economii în mişcări şi a unui efort care puteau fi prelungite, ambele, ore în şir. În faţă, ridicat în picioare, un eschira dădea ritmul, cântând melodii a căror cadenţă era punctată printr-o uşoară bătaie pe fesă şi prin zornăitul brăţărilor de la picioare. Gleznele lui păreau două pământufuri – şi minuscule bucăţi de metal se izbeau unele de altele. Cânta improvizând despre tot ce-i cădea sub ochi, îşi alegea din pirogă un partener care să-i răspundă, se lega de militari cu maliţiozitate; mi se traducea în petit negre:

Albii, militari – albii militari

N'există bun – N'există bun

Din când în când negrii îmi arătau una sau două colibe retrase dincolo de malul abrupt, pe câte-o înălţime, din pricina viiturilor: colibele unui alb care conducea o plantaţie, capela unui misionar. Priveam cu mare atenţie peisajul, culorile, bogăţia vegetaţiei de pe maluri. O mireasmă încântătoare, chiar mai puternică decât în Camerun, mă învăluia pe nesimţite: o mireasmă care urma să învăluie încetul cu încetul toate amintirile mele.

Jucându-mă cu apa cri să-mi răcoresc mâinile, mă revedeam la Pecq. Împreună cu fratele meu, trăgând la rame într-o mică ambarcaţiune de scânduri, pe care o fabricaserăm amândoi şi o împodobiserăm cu nişte cuie de tapiţerie. Pentru ce o botezaserăm Nib? Nu mai izbuteam să-mi amintesc motivul. Un cuvânt de argou care ne plăcuse, fără îndoială. Nib de nib, nimică-nimicuţa, toţi copiii ziceau aşa. Mintea mea rătăcea în voie, ajutată de cadenţă, de cântece, de decorul fantastic. Mă revedeam, în continuare, ocupat cu născocirea unei maşini pentru mersul pe apă: două mici „casete-flotor" şi o pereche de pantofi fixaţi în cuie pe nişte plăci de lemn, instrument care-a făcut să ne scufundăm încă de la prima încercare. Cât de departe era vremea aceea şi cum devenea brusc palpabilă, datorită distanţei, izolarea în care mă aflam! Cu cine să stau de vorbă? Cât timp să mai acumulez toate aceste bogăţii, fără a putea să le împărtăşesc şi altora? Mă afundam în inima ţinutului, încântat să surprind baia hipopotamilor, care îşi arătau botul enorm şi urechile minuscule. Să-i fi văzut cum gâfâiau şi se cufundau în apă, de parcă s-ar fi prelins. Mă aflam în faţa unui nou spectacol ah uriaşei naturi. Unul dintre negrii eschiras m-a lămurit că în apropierea râului Niaie o să întâlnim din ce în ce mai mulţi, că monştrii ăştia enormi nu

erau răi, ci doar periculoşi câteodată, din cauza maniei lor de-a se amuza, răsturnând pirogile cu spinarea.

Câteva ore mai târziu, poposeam la unul dintre misionarii epocii, părintele Barroux, care trecea drept cel mai mare vânător de hipopotami de pe Ogooue. Negrii eschiras păreau să considere această oprire tradiţională; primirea făcută la sediul misiunii am găsit-o sincer călduroasă. In întâmpinarea pirogilor noastre au venit negri din neamul baponos şi fangs. Aproape că eram purtat pe sus către misiune. La malul fluviului putrezeau capete de hipopotam, capete mai lungi de-un metru, legate de ţăruşi, pentru ca peştişorii să cureţe fălcile enorme, craniul şi dinţii. Iată-i pe săteni cum scot din apă capetele-trofeu şi pe negrii mei cum dau de înţeles că se vor desfăta curând cu această putoare. Instinctiv, tresar şi încerc să mă opun – totul are un aer atât de infect! Dar adunarea pufneşte – şi unul dintre oameni zice: „Foarte bun. Foarte bun. Cap mai bun aşa. Noi nu mâncăm miros, Fernand! Ah, ah, ah!" Ce să răspunzi? Aveam încă reflexe de om alb.

Părintele Barroux, ca toţi misionarii ordinului Saint-Esprit sau preoţii albi pierduţi prin acele locuri, îi îndrăgea pe forestieri. Era o întrerupere a călătoriei. Popular, respectat până şi de vrăjitori, el îngrijea, construia; era un fenomen – preot, fără îndoială, dar înainte de toate erou. Mai mult uman decât religios, el pornea pentru luni de zile spre interiorul ţinutului cu mica sa pirogă. Simţeam că nu se afla acolo pentru a trăi bine sau pentru a se retrage dintr-o lume care nu-i plăcea. Era un fel de apostol al întrajutorării şi-al binelui. În ce mă priveşte, îl ascultam vorbind cu însufleţire despre negrii săi primitivi. Eram înduioşat. Bărbosul ăsta fără sutană trăia acolo. Numai de dragul idealului, în mijlocul bolilor, al hranei mediocre, al climei nesănătoase. Iată o altă formă de aventură, îndrăgisem nu de mult mirosul de tămâie, sunetul clopotelor, misterul bisericii din Le Vésinet. Dar toate aceste impresii care-mi legănaseră sufletul se şterseseră puţin câte puţin, pentru a face loc nevoii de-a mă afirma şi de-a mă elibera. Africa împlinise restul, marea natură devenea cu încetul singurul meu învăţător.

În dimineaţa plecării, al doilea şoc: era adus la sediul misiunii un negru pe moarte. Nu mă temeam de boli, de la sosirea în Africa, dar trebuia totuşi să privesc adevărul în faţă: după spusele părintelui Barroux, omul acela era doborât de boala somnului. Stătea înaintea noastră apatic, buimac, idiot. „Are de pe acum ochii ficşi, a zis părintele. O să slăbească şi mai mult, o să înţepenească. Şi n-am nici un mijloc pentru a ajunge destul de repede la Port-Gentil. Dealtfel, trimişii Institutului Pasteur nu pot nici ei mare lucru. Paralizia e aproape totală. Ai grijă de sănătatea ta, Fernand. Musca somnului e neagră, zboară în unghi drept, se deplasează foarte repede şi se aşază pe gât, în dosul urechilor. Dispare la fel de repede, în zig-zag. Acolo sus, fereşte-te; pe malul lacurilor sînt multe". N-am avut niciodată boala somnului, nici negrii mei, poate tocmai datorită acestui avertisment. Fără a mă lăsa pradă obsesiei, m-am obişnuit să rămân mereu în stare de alarmă.

Am pornit mai departe. Oamenii mei erau ghiftuiţi, abia dacă le făcuse vreo impresie vederea muribundului. Din etapă-n etapă, am ajuns astfel în apropiere de Lambarene. De-a lungul fluviului erau prevăzute opriri în câte-un sat de băştinaşi, ori în golfuleţele unde se aşezaseră albii. La Achouka trăia un plantator, împreună cu nevastă-sa; cultivau banane şi cafea. Pentru ei a fost un mic prilej de sărbătoare, eu

am reântâlnit cu plăcere alcoolul şi pernodul. A doua zi, ne continuam drumul în susul fluviului. Negrii eschiras găseau pe loc ritmul, iar plantatorul, din depărtare, zbiera: „Mult mai bine decât cu motorul Manufrance. Nici tu mecanic, nici tu piese detaşate! Patronul tău e prea zgârie-brânză ca să folosească altceva în afară de motorul banană!" Aşa era numită pe-acolo energia trăgătorilor la pagaie. Aproape de sosire, în ultimele zile. Am avut chef să mânuiesc eu însumi pagaia: a trebuit să recunosc repede că nu posedam nici forma, nici îndemânarea, nici bicepşii negrilor eschiras. Aceştia râdeau cu lacrimi, dovedindu-mi multă simpatie. Am atins concesiunea Fouet într-o stare de adevărată bună dispoziţie. Vacanţa luase sfârşit. Maxime se şi afla acolo; nu era timp de pierdut; coliba mea era gata şi eu trebuia să învăţ o nouă meserie.

Vreme de câteva săptămâni. Maxime nu m-a slăbit: întreţinerea şi ascuţirea uneltelor; căci totul era încă manual, iar şeful ştia să muncească şi să te facă şi pe tine să munceşti. Mi-am început prin urmare antrenamentul:

— Uite tocilele, astea sînt de picior, celelalte de mână. Pe tipul care vine-ncoace îl cheamă Maila, ţi-l dau ţie; dacă treaba merge, o să-l păstrezi şi când o să te trimit în pădure.

— Când?

— Pădurea e răsplata. Mai întâi utilajul. Ascut securile. In trei feluri... Urmăreşte-mă cu atenţie.

Şi zdrahonul de Maxime Fouet, devenit profesor, bucuros că va iniţia încă un ageamiu, a început să-mi dezvăluie şpilurile meseriei. În plină natură, dădeam dovadă de multă râvnă. Maila privea şi el. Mă exersam la tăişul secuii lor, deschis pentru lemnul tare, închis ori semi-închis pentru lemnul moale.

— Ca un brici pentru esenţele moi, ţi-am spus. Priveşte. Ţin securea de partea metalică, nu de coardă. Încearcă.

O luam de la capăt.

— Te agiţi prea mult, Dumnezeule! Învaţă să te mişti. Simte unealta!

Am studiat împreună cu Maxime securile, cuţitele, joagărele. Fierăstraiele de câte doi metri lungime, cu dinţi speciali, degorjoarele şi toate celelalte. Căpătam experienţă...

— Priveşte, vreau să te-nvăţ să dai rostru dinţilor. Ciocanul cu capăt rotund ţi-l lipeşti de burtă; pe celălalt, cel plat, îl foloseşti ca să baţi. O lovitură din stânga, una din dreapta. Uite rostuieşte. Nu prea mult, bine.

Când Maxime Fouet a socotit că ştiam destule, a avut grijă să mă deprindă şi cu prospectarea esenţelor. Dacă în Franţa abia puteam să recunosc un stejar, un plop, un platan ori un brad, aici totul mi-era necunoscut. Dar nimic nu părea să-l tulbure pe Maxime: „Toţi forestierii din Gabon sînt copii ai întâmplării, în afară de vreo câţiva nebuni ca mine. Eşti sănătos, deci eşti forestier, du-te!"

Am plecat împreună cu Maila, „bunul bapono", care cunoştea pădurea şi speciile de arbori ca-n palmă. Umblam după lemn de okoume, datorită căutării sale în industrie. Războiul suprimase întrebuinţarea lemnului masiv; pentru reconstrucţie, acesta lipsea; şantierele nu mai aveau stocuri de lemn uscat; venise vremea furnirului.

Mergeam prin pădure cu cuţitele-n mână. Maila mă învăţa să recunosc trunchiurile cele mai bune. O crestătură de cuţit – curgea suc roşu sau negricios,

năclăit sau nu. Puneam degetul peste tot, priveam, miroseam; Maila făcea haz ca un bun camarad. N-avea rost să mă uit la forma frunzelor. Vârfurile se ating, se unesc; pădurea virgină formează un fel de covor, iar lumina e atât de verde, încât numai după scoarţa copacilor te poţi lua. Măsurăm grosimea la nivelul pământului, apoi trunchiul şi puneam semn: o crestătură de cuţit, un okoume, o crestătură de cuţit, un okoume şi zilnic procedam astfel, plecând într-o direcţie, întorcându-ne pe un cu totul alt drum, traversând mici cursuri de apă, bălţi; şi niciodată Maila nu se rătăcea, în fiecare seară, către ora cinci, apăream din nou în tabăra lui Maxime Fouet.

Seara, altă poveste: descopeream un alt Maxime, omul pe care toţi forestierii îl numeau „regele mincinoşilor de pe Ogooue". Lăudăros şi cacialmist, din grija de-a fi cel mai puternic, se punea adeseori în situaţii proaste. Eu îl ascultam, eram ca la teatru. De ce să nu mă las amăgit, seara, de fanfaronadele patronului? El îmi asigura hrana; salariul se acumula încetul cu încetul.

— Sigur că am făcut războiul din '914—'918.

— L-ai făcut? Nu erai prea tânăr?

— M-am înrolat ca voluntar. Am fost la aviaţie. Mitralior, dacă vreţi să ştiţi.

Tăcere sceptică din partea lui Henri Lehurteaux, forestierul de-alături, alt mincinos. Atunci Maxime supralicita: „Am fost pe avionul Cutare, nătărăule". Şi ieşea, demn. Henri Lehurteaux riposta în linişte, ţinând să ne lămurească: „Nătărău e el. Cutare ăsta al lui nu c un nume de avion. E numele hangarelor. Ce mincinos împuţit".

— Da' tu, zicea Miquette (un tăietor de lemne care tocmai obţinuse o concesiune forestieră oficială de 2 500 de hectare, semnată după toate regulile de guvernatorul din Port-Gentil). Tu ai făcut războiul?

— Păi înainte de-a veni în ţara asta de cerşetori eram ofiţer de marină.

— În sănătatea ta, comandante!

Şi Lehurteaux ne istorisea povestea vaporului sau. Asta a durat până-n ziua când Tanguy, cel ce comanda de-adevăratelea vasul Alembe pentru „Transporturile Reunite", ne-a dezvăluit faptul că Lehurteaux fusese doar marinar, nu mai mult.

Aşa se desfăşurau serile între mincinoşi. Maxime Fouet, superb, începea de fiecare dată prin a n iu/a. cu demnitate, să joace cărţi: „Am jurat să nu mă mai ating de ele. Am pierdut sume înspăimântătoare la Monte Carlo. Nu insistaţi", în realitate, ca şi mine, habar n avea să joace însă fiecare se prefăcea a crede în povestea pierderilor lui la cazinou. Aşezat într-un colţ ascultam, visam întâlnirea mea cu pădurea virgină. Mă aflam aproape, de data asta: sub uriaşa boltă verde şi caldă, unde nu sufla pic de vini. Unde copacii rămân până la moartea picioare, ţinuţi astfel de întreaga pădure. Ceva chinina pentru a lupta împotriva frigurilor, lungile drumuri împreuna cu Maila. Găseam că totul e şi mai frumos şi mai adevărat decât în cărţile citite odinioară. Pe acest fond vegetal în călduri, se ivea obrazul Soualabei. Simţeam că acostasem într-un colţ pierdut do lume şi că, fără îndoială, n-o voi mai revedea niciodată. Luam o lampă cu apărătoare contra vântului, salutam societatea şi mă întorceam la colibă.

Cam după vreo lună s-a produs întâiul eveniment neaşteptat. Soarele apusese, urma să-i întâlnesc pe ceilalţi forestieri, când, la invitaţia unui vrăjitor din neamul bapono, Maila m-a dus într-un mic luminiş, cu pari înalţi de lemn necioplit înfipţi în pământ. Maxime Fouet, care se purta destul de aspru cu tăietorii, fie ei baponos ori

ben-jabis, nu fusese chemat; dealtfel, lucrul ăsta nici nu se obişnuia. Simţeam invitaţia ca pe-un privilegiu, păstrându-mă totodată în gardă.

În josul arborilor giganţi spânzurau perdele de liane. Un foc uriaş, la mijloc, lumina şi umbrea siluete de bărbaţi şi de femei. Erau aduse statui de animale; erau instalate; mâzgălite cu vopsea vegetală. Tam-tamuri înalte de lemn se porniră să bubuie; cei care le băteau îşi făcură apariţia asemenea unor diavoli luminaţi de torţe. Mă uimi gravitatea figurilor: numai bărbaţi, dintre care cinci sau şase pictaţi cu caolin. Nu înţelegeam nimic din tot ce se petrecea, ghemuit şi pierdut alături de Maila în mulţimea lucrătorilor. Marele vrăjitor se ivi, înveşmântat ca un prinţ, un rege, mai demn decât oricare monarh. Costumul lui era făcut din mici pene, din oglinzi cusute. Dansul, obsedant, reâncepu şi dură cam o oră! Mă simţeam destul do neliniştiţi fără să-mi pot explica starea asta.

Brusc, linişte absolută. Din dosul parilor de lemn, doi negri înspăimântători sub stratul de caolin împing în faţa lor o negresă cu desăvârşire goală, a cărei piele dată cu o alifie uleioasă luceşte – o femeie de vreo douăzeci de ani, poate. Ea se lasă târâtă spre centrul luminişului, senină, fatalistă, absentă. Vrăjitorul vorbeşte, încurajează – şi încep lungi discuţii cu tăietorii de lemne. Nu pricep nimic din ce se spune. Din când în când arunc priviri întrebătoare spre Maila, care urmăreşte cu atenţie replicile. Nu insist. Când se consideră pregătit, el îmi apucă braţul: „. Femeia asta nu e din neamul bapono. E o pahuină. E de la miazănoapte: acolo unde se înfulecă oameni. Si face gestul.

– Şi?

— S-a răsturnat cu piroga, împreună cu bărbatul ei şi cu copiii, acum două luni, înaintea sosirii tale. Numai că a reuşit să se agate de pirogă. Au cules-o negrii eschiras. A fost îngrijită şi astă seară e pusă în vânzare.

— În vânzare?

— Cel care o vrea dintre noi trebuie s-o plătească. Dacă nu vorbeşte nimeni, urmează să fie arsă.

Eram uluit, tulburat, cuprins de agitaţie. Tam-tamurile înalte îşi reluau bubuitul şi noi dansuri, mai vii. Păreau făcute pentru a-i stimula pe cumpărători, pentru a le determina hotărârea. Femeia stătea în continuare nemişcată, cu mintea dusă departe.

Marele vrăjitor se ridică, îşi părăseşte jilţul de lemn sculptat, Tăcerea pare să nu aibă sfârşit. Nu dă nimeni nici cea mai mică atenţie strigătelor prin care maimuţele se cheamă în depărtare. Cuvintele vrăjitorului sînt repezi. Fraza e scurtă, aproape neutră. „Nimeni n-o vrea de nevastă. O să fie arsă". Înţelege ea oare sentinţa care o condamnă la moarte? Nu cunoaşte graiul bapono. Priveşte flăcările. Nu e frumoasă, cu sânii ei care atârnă, cu dinţii de formă ascuţită, cu picioarele lungi şi slabe, cu capul rotund şi ras; dar ochii ei mari, care par să aştepte moartea, mă tulbură. Într-o clipă, hotărârea mea e luată: „Maila, dacă un alb o ia de nevastă, chiar acum, de pildă cu?" Maila nu-şi crede urechilor; cască nişte ochi cât cepele.

— E tot aia, dacă vorbeşti înainte ca vrăjitorul să hotărască.

— Spune-i vrăjitorului, Maila, că o iau de nevastă. Pe urmă o să-mi explici cum se procedează, nu vreau să-i supăr nici pe negrii tăi baponos, nici pe marele vrăjitor.

— E simplu, o iei cu tine în colibă. Începând din zorii zilei, va fi respectată ca soţia ta.

— Dă-i drumul repede.

Maila se ridică, strigă vestea. Toate privirile se aţintesc asupra mea. Tăietorii încep să sporovăiască, dar nimeni nu râde. Fără îndoială că femeia n-a înţeles, căci rămâne tot în mijloc, lângă flăcările pe care le contemplă. "Vrăjitorul face un semn cu apărătoarea de muşte Maila sare, se duce la ea, ne împinge unul spre celălalt şi ne trage apoi în afara luminişului. Am impresia că duc cu mine un automat. Femeia parc-ar fi moartă sau drogată. De ce făcusem asta? Abia dacă-mi pun întrebarea. Scena mi se păruse insuportabilă; o făcusem şi gata. Femeia se află aici, în coliba mea, luminată de lampa cu apărătoare contra vântului o ghicesc, vreme de câteva secunde, buimăcită; apoi adună câţiva buşteni, aţâţă focul, ia oala în care se află un rest de orez, abia dacă-l încălzeşte şi îl înghite. Înţeleg că îi e foame. Trage cu coada ochiului spre legătura de banane atârnată sub acoperiş. Desfac vreo câteva şi i le dau. Îi aduc apă proaspătă. Îşi recapătă forţele încetul cu încetul, ca o plantă anemică. Aşezat pe patul făcut din crengi acoperite cu o saltea din foi de porumb, o privesc pe femeia asta încă tânără. E tot atât de calmă, cum stă ghemuită la pământ, ca şi în faţa cumplitului rug. Mănâncă cu gesturi mici; fructele albe trec dinspre degete spre gura ei. Într-adevăr, nu e frumoasă, dar câtă resemnare! Acum ce să fac? Nu simt nici o dorinţă, nimic în afară de-o nesfârşită milă, un sentiment profund şi vag, o afecţiune pentru ceea ce e şi trebuie să rănii na viu Cine ştie? Nici măcar numele nu i-l cunosc.

Înţelege ea sentimentele mele? Im linei ui, sau oboseala îi dictează actele? Căci se lungeşte pe rogojină, la picioarele patului, ca şi când ar fi dormit întotdeauna astfel. Mă culc, după ce-am stins lampa. Femeia, murmură un cuvânt pe care nu-l înţeleg: „Nandipo". E o vorbă! Mulţumiri un nume? Pentru mine, numele ei ăsta va fi: Nandipo în zorii zilei m-a trezit semnalul de începere a lucrului. Un tăietor loveşte într-o bucată lungă de lemn cobit. Îmi place sunetul gongului ăstuia grav, bogat, pătrunzător. Mă ridic – în faţa mea, Nandipo stă aşezată pe rogojină. Ochii ei mari par goi de orice gând; ea îmi dăruie totuşi un surâs larg, pe care nu-l voi uita niciodată. Ii arăt din priviri legătura de banane. Şi-i întind oala cu cafea îndulcită. Ea aprinde pe dată focul, se înviorează; ziua a început – şi Nandipo va fi de-acum înainte, după legea luminişului, nevasta mea. Îmi iau astfel prima gustare alături de ea şi plec la lucru.

Seara găsesc, aranjată pe frunze, o bună grămăjoara de peşti curăţaţi şi fripţi, damigeana plină cu apă proaspătă, supă de orez şi peşte. Maila ne dăruise o nouă legătură de banane, care atârna acolo triumfal. Descopăr, în plus, că salteaua mea era acum dublă. La sfârşitul mesei o văd pe Nandipo dispărând în noapte; ea se întoarce după mai multă vreme, şiroieşte de apa râului în care se scăldase. Surâde din nou şi se întinde lângă mine. De la „căsătoria" noastră, nu vorbiserăm încă unul cu altul. Îi iau mâna, prieteneşte şi adormim.

Maxime Fouet n-a văzut treaba asta cu ochi prea buni; îşi avea şi el „servitoarea" lui, dar amândoi se încăpăţânau să creadă că greşisem luând de nevastă o „străină".

Pe primul plan se afla totuşi munca. Datorită lui Maila; marcaserăm sute de trunchiuri; în noile sectoare ale concesiunii, doborârea lor trebuia să înceapă curând. Maxime nu putea decât să aprecieze excelentul randament, ca şi buna dispoziţie care domnea în procesul muncii.

S-au scurs zile şi luni. Supravegheam acum calibrarea şi transportul buştenilor, la destulă depărtare de şantierul principal. Am venit într-o seară, coliba era pustie. Maila mă aştepta afară: „N-o căuta. A trecut pe Ogooue o pirogă. S-au auzit cântece pahuine. Nandipo a stat de vorbă cu oamenii din tribul ei. S-a întors aici, mi-a explicat. Priveşte ţi-a lăsat asta. Am fost de părere că e bine să plece cu oamenii din rasa ei. Era fericită". Am descoperit atunci, pe jos, o grămadă de peşte mai mare ca de obicei, mai multe legături de banane atârnate sub acoperiş şi, pe locul ocupat de Nandipo, în aşternut, o uriaşă floare de pădure. Era semnul ei de bun rămas.

Luând floarea, am observat alături un baston neted şi lustruit. Maila părea pus în încurcătură: Păstrează-l, Fernand. E un talisman, dar nu numai atât. Nandipo mi-a spus-o: a rămas gravidă cu tine şi e fericită. Se întoarce acasă cu un copil. Bastonaşul ăsta trebuie să-l păstrezi, căci e fiul tău".

Cum să-mi exprim bucuria şi tristeţea? Am luat cu dragoste micul baston şi l-am ţinut în mână vreme îndelungată. Am retrăit pentru o clipă drama din luminiş, apoi mi-am imaginat lunga pirogă a pahuinilor ducând-o pe Nandipo spre tribul ei. Dăruită de soartă, luată brusc înapoi. Iar eu, eu n-aveam în mână decât un mic baston. Ce lecţie!

De ce-a fost nevoie ca într-o zi, după mulţi ani, piroga noastră să se răstoarne aproape în acelaşi loc al fluviului, iar eu să pierd bastonaşul ăsta – fiul meu?

6

UN VRĂJITOR MĂ CONVINGE SĂ ACCEPT „NOPŢI FECUNDE" CU FEMEILE DINTR-UN SAT

După ce a plecat Nandipo, coliba din bambus şi frunze de palmier a devenit pustie şi tristă. Rămânea pădurea, raiul meu. Îi ascultam zgomotele şi muzica: mai întâi vocile noastre, cântecele, glumele; păsările şi maimuţele se depărtau; începea concertul securilor şi fierăstraielor, se auzeau râsetele şi elementele ritmice; apoi, deodată, pauză: trosnetul unui uriaş care se prăbuşeşte şi ecoul căderii lui pe sol. Îi deplângeam pe toţi cei ce numeau asta infern; uitam de hrană, de înţepături, de dizenterie, de apa murdară; înaintam împreună cu negrii mei baponos şi fangs: trunchiurile se prăbuşeau. Lumina pătrundea brusc, strălucind cu putere, împrăştiind întunericul verde-albăstrui, apăsător. Tone de okoume, lemn pe care adesea îl descoperisem, îl localizasem şi-l marcasem eu însumi, zăceau tăiate în bucăţi, calibrate la trei, sau la trei metri şi douăzeci. Rămânea să le transportăm până la un mic golf, pe malul fluviului Ogooue. Deschideam căi de acces, chiar de la baza arborilor doborâţi. Pentru a uşura munca trebuia să urmăm cu abilitate configuraţia solului şi să profităm de cea mai mică pantă. Negrilor le plăcea să rostogolească buştenii cu mâna, atunci când traseul era ingenios gândit. Câţiva se înarmau cu o ţapină de lemn foarte dur, numită mindoukou şi degajau trunchiul; ceilalţi împingeau de la spate, cântând. Adesea golfurile se aflau la foarte mare distanţă de traseele noastre; trebuia să descoperim noi soluţii.

Cam pe-atunci m-am apucat, la sfatul negrilor, să sap un canal de vreo cinci sute de metri şi mai bine. Maxime Fouet avea lopeţi şi târnăcoape; solul era de caolin, putea fi uşor străpuns. Canalul urma să ne ajute să câştigăm timp, lemnele s-ar fi rostogolit înăuntru şi, plutind în linişte, ar fi întâlnit fluviul; nu ne-ar fi rămas decât să le dirijăm; nici să le târâm, nici să le împingem. Maxime era uluit! O parte din negri săpau, ceilalţi transportau trunchiurile; eu dădeam ordine, participam cu prezenţa şi

cu buna mea dispoziţie. Maila făcea câteodată observaţii care mă încurajau în felul de-a conduce lucrările. Celălalt mare şi proaspăt prieten rămânea vrăjitorul, mai rezervat însă. Îi simţeam deseori privirea agăţată de unul dintre gesturile mele, ori pândindu-mi vreo hotărâre. Îl priveam la rândul meu şi ne zâmbeam. Asta era tot.

La terminarea canalului, a avut loc o nouă serbare, cu tam-tamuri. Pierdut în mijlocul negrilor, aveam sentimentul că sînt mai puţin novice, mai priceput ca forestier. Maxime începea acum să primească buştenii de un metru diametru, care se grămădeau cu vârfurile-n sus la gura canalului. Maila avea grijă ca oamenii să taie liane de toate dimensiunile, care să fie depozitate în apă, unde să se mlădieze vreme de mai multe zile. Pe vremea aceea, scoabele de fier prevăzute cu belciuge nu existau; plutele nu erau încheiate cu ajutorul cablurilor de oţel; trebuia să legi trunchiurile cu liane şi să alcătuieşti astfel primele îmbinări de lemne, aşteptând confecţionarea adevăratelor plute. Mă ocupam deci cu supravegherea, împărţit între atleţii pădurii, care sfârşeau transportul până la canal şi echipele din vale, care lansau şi dirijau trunchiurile până la punctul de plutire, unde urma să pregătim convoiul de buşteni pentru marea coborâre spre Port-Gentil. Munca istovitoare făcea ca plecarea lui Nandipo să fie mai puţin prezentă în gândurile mele, dar continua să se înteţească pe seama mea vâlva, un fel de publicitate din gură-n gură.

Simţeam asta mai ales din felul în care căuta vrăjitorul să strângă legăturile de prietenie cu mine.

Într-o noapte a venit la coliba mea, fără însemne ori machiaj. Mi s-a adresat de-a dreptul, cu o voce prietenoasă, dar fermă: „Eşti primul alb pe care-l vedem comportându-se în felul ăsta şi cu noi şi cu o femeie neagră. Nandipo a plecat pentru totdeauna. Ea poartă rodul tău. Noi te socotim de-al nostru – şi multe femei nemăritate din trib, chiar şi din afara şantierului, te doresc şi ar vrea să le dăruieşti câte-un copil care să-ţi semene. O să fac, pentru asta, vrăji. Primeşti?". Eram uluit, dar mai cu seamă încurcat, căci bănuiam capcanele şi pericolele unei asemenea înţelegeri. M-am auzit replicând: „Vino şi mâine, tot ca-n noaptea asta. O să capeţi răspunsul. Mulţumesc pentru cele spuse. "

Noaptea a fost scurtă şi neplăcută. Am întors pe toate feţele incredibila propunere a vrăjitorului: „Atâtea femei în patul tău, Fernand, păi asta înseamnă la fel de mulţi socri şi cumnaţi printre muncitori. E cu neputinţă. Şi Maxime, cu negresa lui? Or să rămână ţuţ. Dar prestigiul tău? O să fie hai mare pe Ogooue". În fiecare seară câte una: fără săptămână englezească*. Mie căruia nu-mi plăcea nici să alerg după femei, nici să le schimb. Drăcia dracului, ce pacoste! „Şi dacă urmează s-ajung un vicios, să mi se întunece mintea, să mă ramolesc ori să mă epuizez? Dacă ai şterge-o, Fernand? Nu, de întins n-o poţi întinde. Plutele încă nu sînt gata. Trebuie s-o înveţi şi pe asta. Trebuie să rămâi aici mai multă vreme, să cunoşti şi alte esenţe, să vizitezi şi alte concesiuni, să te duci să-l vezi pe Jean, să urci cu biştarii, să cobori cu tone de lemn, să explorezi şi alte locuri, mai apropiate de regiunea cataractelor. Toate astea merită ceva sacrificii. Dealtfel, multe femei sînt deja măritate; n-ar trebui să-ţi rămână chiar atâtea de satisfăcut. Dar la dracu! Dormi, Fernand, dormi. "

Când toaca şi-a făcut auzită chemarea ei stăruitoare, mă odihnisem întrucâtva, dar. Nu înaintasem deloc. În ziua aceea am pândit cu nerăbdare în junglă un semn de

---

* Săptămâna de lucru de cinci zile, introdusă pentru prima oară în Anglia.

la vuietul arborilor uriaşi care se zdrobeau de pământ, de la cerul întunecat, de la fulgerele orbitoare, de la trombele de apă care se abăteau asupra trupurilor noastre jilave, Totul îmi părea duşmănos. M-am înapoiat ud leoarcă; apa săpa şanţuri până la canal. Trunchiurile de okoume pluteau, se duceau către fluviu, purtate în chip providenţial Am coborât şi eu spre colibă.

Noaptea, vrăjitorul s-a întors la ora fixată; nu era singur; îl însoţea unul dintre tăietorii de lemne. Privirea lui era limpede, obrazul liniştit. Mi-a luat mâinile. Părea să surâdă cu întreaga-i fiinţă; degetele lungi, palmele lui puternice îmi mângâiau şi-mi strângeau mâinile, încheieturile. N-a fost nevoie să vorbesc. A simţit că nu refuzam, că acceptam totul. După câteva minute, am rupt tăcerea asta profundă:

— Pot totuşi să-ţi pun, prieteneşte, câteva întrebări?

— Da.

— Trebuie să accept toate femeile, să le satisfac în fiecare noapte?

— O să te cruţ. O să reglementez eu însumi tam-tamul nopţilor tale. O să faci cum o să poţi. Dar ştii şi tu, femeile dornice sînt dornice.

Am insistat:

— Trebuie să le accept pe toate... indiferent de vârstă?

— N-o să ţi le trimit decât pe cele care pot face copii. Aici nimeni nu-i bolnav. Rămâne ca tu să-ţi faci datoria în caz de oboseală, aştepţi. Dar fii atent, trebuie să le îmbrăţişezi pe toate; fără gelozie sau încăierare, pentru nici una.

M-am gândit o clipă la Maxime, patronul meu. Ce încurcătură! Vrăjitorul, însă, continua: „Iată şi prima ta rubedenie, Fernand. Are o fiică, tânără încă şi frumoasă, care vrea un copil de la tine".

Mă aşez pe patul de crengi. Tăietorul face un semn şi brusc rămân singur. În cadrul uşii, o veritabilă apariţie: Nangha. Destul de înaltă, zveltă, fără pic do grăsime ori muşchi reliefaţi, stă înfiptă acolo, dreaptă ca o statuie. Greieri tropicali îşi deapănă cântecul; ne privim unul pe altul. Nu e nevoie să ceri, să pretinzi nimic; c, pur şi simplu, întâlnirea. Nu vorbeşte decât viaţa. Fata înaintează. Mă ridic. Ea se apropie; mina mea îi mângâie părul. Are un cap mai puţin rotund decât al celorlalte femei. De ce nu şi-o fi găsit un partener din propria-i rasă? Avem nevoie unul de altul. Timpul ne va lega. Du-ne cu tine, soartă! Mă feresc să pronunţ până şi cel mai neânsemnat cuvânt în pidgin* ori în petit negre, care-ar face gândirea ridicolă. Răspund astfel gingăşiei, forţei ei. Naturale, descoperirii întregului ei trup. Lunga torţă de răşină, din liane şi frunze răsucite, luminează şi înmiresmează aerul. Niciodată noaptea n-am auzit atâtea păsări şi atâţia greieri. Nangha stinge lampa şi o aşază cu grijă. Preferă torţa tatălui său, care ne învăluie în umbre tremurătoare. Nu mă mai aflu pe pământ, ci departe, nespus de departe.

A doua zi am observat că îmi sporise, fără voia mea, autoritatea asupra lucrătorilor negri. În timpul zilei, randamentul aproape că s-a dublat. La gura canalului, Maxime nu mai putea de uimire în faţa buştenilor care se grămădeau atât de repede. A venit la colibă să mă felicite. Nangha mă aştepta dreaptă şi mândră în prag. Am intrat, destul de obosit, înăuntru şi am observat pe dată aranjamentul şi decoraţia colibei: între tulpinile de bambus fuseseră strecurate zeci de flori proaspăt culese. Maxime n-a stăruit. A avut femeia lui grijă, fără îndoială, să-l pună la curent cu toată

---

* Engleză stâlcită, amestecată cu elemente Indigene.

afacerea; pentru că, din ziua următoare, el s-a arătat plin de rezervă stânjenit şi vag admirativ: „Fernand, afurisitule! Faci ce vrei, nu-i aşa? Din moment ce plutele avansează!".

Acţiunea de tăiere şi de aşternere pe linia de plutire continua, în ciuda ploilor diluviene. De sub cupola umedă şi caldă a pădurii mă întorceam la iubirile fără complexe, cele mai frumoase. Am dus-o astfel vreme de mai multe zile, pe jos ori în pirogă, adresându-le îndemnuri atleţilor care se ocupau cu transportul, apoi acrobaţilor din vale, care săreau de pe-un buştean pe altul pentru a construi faimoasele plute. Seara mă întâlneam din nou cu nimfa mea neagră.

La întoarcerea de pe fluviu, după nici o săptămână, se-ntâmplă să n-o mai zăresc pe Nangha drăgălaş postată în uşa colibei. Aud lângă mine un zgomot. Vrăjitorul mi se alătură şi mă conduce înăuntru: „N-o aştepta pe Nangha. A plecat la râu să se scalde. A rămas pe mica plajă de pietriş alb. Vino. " Mă ia cu el. N-am curajul să înţeleg, nici să întreb.

Nangha e lungită pe pietrişul lucitor; ochii ei sînt larg deschişi. Vrăjitorul spune: „A muşcat-o un şarpe-săgeată. O lăsăm aici până mâine".

Trebuie s-o ating pentru a mă convinge că e moartă. Nu mai plouă de câteva ore. Totul e curat, spălat; cerul are nuanţe violete şi roşii. Vrăjitorul trage de mine, căci mi-e greu să mă desprind: „O să venim mâine, să-i luăm sufletul cu noi. Pe lună plină. "

A doua zi la miezul nopţii ne aflăm acolo din nou. Luna luminează braţul de apă: dar trupul şi sufletul tinerei Nangha sînt de negăsit. Viitura a luat întreaga plajă cu sine; o lungă rază albă tremură la suprafaţa apei. Privesc fluviul scăldat în lumina lunii. Păsările au tăcut, înlocuite de jalnicul ţipăt al maimuţelor.

De-a doua zi m-am cufundat cu furie în muncă. Sus pe şantier se prăbuşeau, făcând un zgomot asemenea tunetului, ultimele trunchiuri marcate de okoume. Lucrătorii îmi arătau în tăcere simpatia lor, înteţindu-şi numărul loviturilor de secure. Furnizorul meu de amoruri vrăjitoreşti nu m-a părăsit nici o clipă. În golf, Maila se străduia să sorteze lemnele în aşa fel încât plutele să iasă destul de egale. Mai avea şi sarcina de-a urmări cu atenţie creşterea, viiturii Maxime îi cerea sfatul de copil al fluviului şi îmi explica: „Mai avem poate două luni, dar nu mai mult. Aici apele sînt calme. O să putem face treaba. Mulţumită ţie, Fernand, o să transportăm o cantitate foarte mare la Port-Gentil. Anul trecut mi s-a prăpădit lemnul în pădure. Negrii mei au întins-o; le-a fost frică de musca-ţeţe. Când am făcut rost de-o nouă echipă, apele râurilor scăzuseră. Se zisese pentru un an. Lemnele au rămas pe loc".

— Acum canal, stăpâne, a strecurat Maila, făcându-mi un semn complice.

Într-adevăr, canalul, plin de apă, aducea fără încetare trunchiurile. Cel mai depărtat dintre şantiere se afla astfel într-o legătură mai bună cu golful şi cu fluviul.

– Maila, a spus Maxime, va trebui să pândim semnele primei descreşteri a apelor.

— O să ne-o arate păsările, stăpâne. Ele ştiu mai bine decât noi. S-ar putea să mai avem de două ori crai-nou până la sosirea lor.

Ascultam, mă aflam acolo pentru a înţelege şi a fi în pas cu marele ciclu al pădurii şi-al anotimpurilor. Vrăjitorul mi-a făcut semn că soarele urma să apună şi că el voia să mă însoţească până la colibă. Insistenţa asta venea, îmi dădeam seama, din

dorinţa lui ca viaţa să mă poarte cu sine în creşterea ei firească, iar eu să-mi respect cuvântul.

Nimic nu mai avea pentru mine farmec. Eram ca o mică parte din Africa asta în care elementul vegetal şi cel uman se lasă copleşite şi duse la vale. Nici mândrie, nici proiecte; o pace stranie, un abandon aproape fericit făceau loc oboselii acumulate în timpul zilei. Am cedat până la urmă – şi a început astfel un fel de dans condus de vrăjitorul-furnizor. Nici revoltă, nici dezgust. Noaptea, aproape fără lumină acum, îmi începeam sarabanda amorurilor scurte, urmând ca ziua, vreme de două luni bune, să învăţ tehnica plutelor.

Tornade, ploi, liane puse-n cruciş, acrobaţii pe buşteni, pasiuni nocturne – rămân de-a pururi amestecate pentru mine. „Manioc" a fost primul dar al acestei serii-încercare. Dimineaţa, vrăjitorul mi-a cerut fără jenă părerea asupra femeii. „Noaptea toate pisicile au aceeaşi culoare"*. Era un soi de proverb. Îl auzisem din gura prietenului meu Jean, specialist în ale seducţiei? Îl născocisem eu însumi? N-are importanţă, de-atunci mi l-am însuşit.

— Am început cu cea mai urâtă, a spus vrăjitorul. E fleşcăită şi râde ca un cal.

Într-adevăr, în pofida craniului ei rotund de bapono; avea un maxilar ca al lui Fernandel.

— Pute a manioc fiert. Dacă asta te deranjează, îi faci repede copilul, a adăugat el.

N-am răspuns şi mi-am câştigat un plus de stimă din partea prietenului meu, vrăjitorul. Seara am avut încă o surpriză. Am fost nevoit, eu care-mi propusesem să mănânc orice, să gust din felul preferat al simpaticei „Manioc": turte de furnici. Pregătea „caviarul" ăsta în tigaia mea. Râdea văzând cum sfârâie grăsimea topită. Eu aveam impresia că toate alimentele căpătaseră gustul termitelor. Dar eram hotărât să nu spun nimic; m-am comportat stoic. „Manioc" a plecat fericită, ducând cu ea mirosul de amidon fiert şi, după spusele vrăjitorului, darul pe care şi-l dorise.

Pe şantierul din golf lucram până la brâu în apă, manevrând câte cincizeci de buşteni deodată. Plutele erau asamblate şi ţinute cu lungi prăjini şi cu liane puse-n cruciş. Maila şi alţii aranjau aceste platforme pentru a alcătui un dreptunghi de şapte metri pe cincizeci. La cele patru colţuri, patru mari găuri făcute-n buşteni, unde să intre patru furci în formă de Y, furci care urmau să susţină cele patru prăjini prevăzute cu pale şi servind drept cârmă. Maxime supraveghea şi îşi redescoperea latura de profesor: „Toate măsurile de precauţie trebuie luate aici, Fernand. În timpul coborârii nu mai poţi îndrepta nimic. Abia dacă reuşeşti să înnozi lianele care se rup. Un convoi de plute o să-mi revină mie; celălalt ţie. Trebuie, prin urmare, să te asiguri de trăinicia prăjinilor. Pe timpul coborârii, n-ai voie să te împotmoleşti niciodată. Altfel eşti pierdut, chiar şi cu zece oameni. Trebuie să manevrezi la momentul potrivit, să păstrezi cursul apei, să cauţi adăpost înainte de căderea nopţii. O să pleci înaintea mea; la distanţă de-o zi sau două o să te urmez şi eu". Pentru tăietorii de lemne, munca pe plute era mai puţin aspră. Domnea un fel de veselie; cântecul îşi lua deodată avânt; tăierea prăjinilor şi confecţionarea parâmelor din liane se accelera. Maxime era cucerit de această bună dispoziţie; poate că făcea şi socoteala banilor pe care urma să-i încaseze

---

* În original expresie intraductibilă.

peste câteva luni, la Port-Gentil. Avea posibilitatea să descarce în anul ăla cel puţin o mie de metri cubi.

— Ia zi, Fernand, trebuie să fii marinar, nu-i aşa, ca s-o priveşti pe noua ta nevastă fără să te-apuce răul de mare?

— În orice caz, pe-a ta pesemne că a şi apucat-o. Face o mutră...

Şi Maxime, regele mincinoşilor, începea să inventeze:

— Nevastă-mea, scuză-mă, e o prinţesă. Fufele de-aici n-au cum să-i placă. E o aristocrată de pe coastă. Tatăl ei e om important; el mi-a încredinţat-o. Priveşte-i statura, frumseţea; îşi spune cuvântul rasa, Fernand. Nevastă-mea n-are aceleaşi fetişuri ca sălbaticele astea cu cap rotund. Fireşte că face. Mutre. Găseşte că te comporţi cu prea multă familiaritate. Şi pe deasupra nu-ţi poate suferi furnizorul, cum zici tu.

— Dar tu?

— Eu sînt mulţumit. Treaba merge, aşa că să nu mai vorbim despre asta.

În realitate prinţesa era geloasă, iar eu trebuia să mă port cu băgare de seamă. Poate că nu suporta să fie tratată, ea, stăpâna, ca o simplă slujnică a lui Maxime şi pe deasupra bruftuluită, în vreme ce „voluntarele" mele erau respectate asemenea unor regine: Nandipo, Nangha treziseră ura prinţesei Fouet. Cu toate astea petrecerea de-abia începea..

Maxime avusese dreptate; noua mea „parteneră de. Nopţi fecunde", cum spunea vrăjitorul, se legăna uşor, dar întruna. În comparaţie cu trupul subţire şi fragil, ţeasta ei părea enormă. Femeia semăna cu arborele căruia îi purta numele. Îşi clătina amabilă capul păros şi ciufulit, ca un kombo-kombo, plantat anume pentru a proteja puieţii arborelui de cacao, umbrindu-i cu creştetul lui plin de frunze. Mergea în felul ăsta, iute şi atentă, ca purtată de vânt. Marea ei plăcere era să mi-o ia înainte atunci când îmi era sete. Sprintenă şi elegantă, punea mâna pe cutia de conserve folosită în loc de cană, o umplea cu apă şi mi-o ducea, triumfătoare, la buze. Mâncam faţă-n faţă, pe o ladă întoarsă. Ea făcea să se înşiruie felurile ca prin minune, apoi totul dispărea, luat de această liană unduitoare. În fiecare seară, cu un beţişor în colţul buzelor, aştepta întoarcerea mea, fredonând uşurel; în fiecare dimineaţă mă însoţea cu dragoste până la uşă. A procedat aşa mereu, fericită, vioaie, asemenea arborelui kombo-kombo în bătaia vântului. Dacă mi-aduc bine aminte, ea a fost aceea caro, într-o seară, şi-a luat în palme sânii ca două mici fructe de manghier şi, înălţându-i spre mine, m-a fixat cu gravitate. Apoi mâna ei a luat-o pe-a mea şi a trecut-o cu nobleţe peste mamele. Îmi arăta cu mândrie pântecul gol, pentru a mă face să înţeleg că descoperise semnele fecundităţii.

Afară ajunseserăm acum la întărirea şi verificarea celor mai mărunte legături ale flotilei noastre. Maxime dirija confecţionarea cârmelor de rezervă. Eu supravegheam ultimele lucrări, apreciind ingeniozităţile primitive ale lui Maila şi ale ajutoarelor sale. În coada fiecărei plute, o colibă solid prinsă de buşteni îi permitea însoţitorului să se adăpostească de ploaie sau de soare. Un acoperiş de paie, fără pereţi, deschis înainte şi înapoi. Lângă bojdeuca asta, negrii au făcut un pătrat din crengi presate, peste care s-au apucat să bătătorească pământ argilos: „Uite, Fernand, asta ca să ai unde găti. La fel se face pe toate plutele. Pe platforma asta de argilă poţi aprinde focul fără să arzi trunchiurile. O să plece fiecare cu câte zece

oameni, atâţia trebuie pentru manevră. În cealaltă colibă o să-ţi trânteşti proviziile. Cât priveşte rogojinile, ţi le-aduci pe cele de-acasă. Dacă mai avem timp".

— Încă o lună! Zbiera Maila, apele nu descresc mai devreme.

Vrăjitorul se bucura din pricina femeilor şi refuza să-mi dezvăluie numărul celor recrutate: „Cuvântul tău e sigur, Fernand. Femeile foarte mulţumite. Curând termini. Încă vreo câteva. Mai întâi «Frunză veştedă», să te poţi odihni".

„Frunză veştedă" era slabă ca o scândură şi, pe deasupra, scuturată de uşoare tremurături. Era o dansatoare de tam-tam: „O stăpâneşte duhul venit de departe", mi-a spus vrăjitorul, atunci când l-am întrebat de ce o cuprindeau în timpul zilei acele mici frisoane ciudate, care mă puneau pe gânduri.

Eram neliniştit. Dar in pat ea devenea brusc imobilă, fără nici o reacţie şi cădea repede într-un somn reparatori Gând a dispărut, îmi terminasem cura de odihnă.

Nu ţineam totuşi seama de înţelepciunea vicleană a prietenului meu, vrăjitorul. El mă cruţase o vreme doar ca să mă pregătească mai bine pentru asaltul căruia trebuia să-i fac faţă: am fost atacat, succesiv, de un veritabil bulgăre de foc şi de două surori, pe cât se părea gemene. „Mora" fugise de la sediul unei misiuni. Venea din sud, din regiunea lacurilor, împreună cu doi unchi tăietori de lemne. Şi-a smuls şorţul dintr-o mişcare, conducând dansul cu o vitalitate sufocantă. Prima în pat, prima la masă. Devora aproape toată hrana. Era, adăpostită într-un mic trup dolofan şi viguros, tornada însăşi. Brusc s-a instalat dezordinea. „Mora" alerga pretutindeni, pe şantiere, la râu, se căţăra în copaci, lua pentru mine fructe şi, aşteptându-mă, le înghiţea cu o deosebită râvnă. A fost înlocuită, la ordinul vrăjitorului, de faimoasele gemene pe care nimeni nu le voia.

— Sânt robuste, Fernand, dar în viaţă trebuie să-şi împartă absolut totul, cu dreptate. Acceptă-le.

Cum să refuzi? Le-am culcat pe cele două paturi alăturate şi am încercat să dorm pe rogojină. Zadarnic; am fost prins într-un mănunchi de liane vii. Degeaba m-ara apărat şi m-am zbătut, vreme de două nopţi gemenele,.. s-au dedat la o veritabilă performanţă, aşteptându-şi fiecare clipa ingeniosului atac. Pe rogojină, pe pământ sau în paturi – prea puţină importanţă avea pentru vârtejurile acelea dezlănţuite. Resemnat ca o victimă, am hotărât să-mi păstrez cu înverşunare, până la capăt, eroica &i derizoria faimă de reproducător. După a treia noapte, am păţit ruşinea de-a adormi pe şantier, în plin lucru. Era ca un fel de pecete. La trezire m-am simţit dezgustat; dar am văzut că însuşi vrăjitorul se arăta cuprins de admiraţie şi de un sincer respect: "Ce păcat că nu eşti negru, Fernand! Ai fi pe de-antregul de-al nostru. Neamurile ţi se înmulţesc. Tu ne dăruieşti copii de culoare". Mi-am dat seama că vorbea serios. Muncitorii n-aveau nici cel mai mic surâs, nici cea mai slabă ironie în priviri. Ei îmi ocrotiseră somnul. şi sfârşeala trecătoare. Ce semn de complicitate frăţească! Eram totuşi pe punctul de-a renunţa pentru totdeauna la orie femeie neagră. Vrăjitorul mi-a sărutat mâna şi m-a asigurat, că nu mai rămâneau decât două: două daruri, două surprize. Totul spus, pentru moment, cu un aer misterios.

În noaptea aceea m-am odihnit; dar în zori, înainte ca toaca de lemn să fi răsunat, am văzut, făcându-şi apariţia în coliba mea o femeie uriaşă, superbă, cu forme rotunde, o forţă calmă şi surâzătoare. "Numele meu e Fromager*, a spuse ea în

---

* Specie de arbore tropical.

pidgin. Am venit să te văd". M-am simţit dintr-odată, rahitic. Am şters-o la muncă, tot gândindu-mă la arborele căruia ea îi purta numele, ca şi legănătoarea Kombo-kombo. Vedeam cât de mult se aseamănă cu arborele generos care îşi răspândeşte seminţele zburătoare, precum păpădia. Ca şi din coroana kapokier-ului*, din care îşi iau zborul blânzi pufuleţi fructiferi. M-am gândit până seara la felul de-a aborda, fără să devin ridicol, puternica energie a noului meu arbore. Maxime, care se bucura de încheierea lucrărilor şi începea să depoziteze hrana şi lemnele pentru foc în apropierea golfului, aflase oare vestea? Fără îndoială, căci mi-a strecurat încetişor, ca pentru a se răzbuna, în glumă: „Pari muncit de griji, Fernand. Dar să nu-ţi pese. Un adevărat cocoş nu e niciodată gras". Râdea de unul singur; ca să i-o retez scurt, mi-am aruncat pe piept şi pe faţă apa scoasă de două, trei ori cu pălăria. Un fel corect de-a mă purta. Ne-am fi întâlnit din nou la Port-Gentil, pentru întocmirea facturii; trebuia să primesc o sumă frumuşică şi aveam acum, în muşchi şi sub frunte, meseria mea de forestier gabonez.

Dinspre partea inimii, eram deplin satisfăcut. Pădurea tropicală mă ajutase să cresc la fel ca ea. Mă simţeam legat de locuitorii ei, oameni fără vicii, cu care împărţeam laolaltă pericolele, iubirea, munca. M-am lăsat pătruns o clipă de miresmele serii şi am ajuns la colibă, hotărât să-mi pun minuscula energie în slujba voluminoasei mele tovarăşe. O nouă surpriză: locuinţa aproape că îşi triplase dimensiunile. „Fromager" strălucea. Ajutată de-o verişoară, luase asupra. Ei sarcina de-a lărgi coliba, cu cuţitul în mână. Tocmai termina cu aranjarea interiorului şi cu uriaşa platformă a patului. Verişoară a dispărut, salutând. Am observat noi ustensile de bucătărie. Formele prea rotunde ale lui „Fromager" nu excludeau nici dinamismul, nici rapiditatea. Mâinile ei înşfăcau farfuriile, lada, peştii fripţi. Aveam în serviciul meu o femeie şi jumătate, într-adevăr. Mi-a lăsat amintirea unui confort discret. Era tăcută şi sigură în mişcări, moale şi fără miros. Am petrecut alături de ea nopţi de-un belşug liniştitor. Ochii ei mari şi dinţii foarte albi păreau să-mi mulţumească pentru faptul că îi uitasem volumul şi greutatea. Semn înduioşător pentru mine: s-a lăsat în voia unei surprinzătoare veselii şi a început să mai dea jos din grăsime, dar a trebuit să mă părăsească la porunca vrăjitorului.

— Sămânţa încolţeşte, Fernand. Urmează să te supui pentru ultima oară cuvântului dat. Poţi s-o păstrezi pe văduvă până la plecare. O să mai vorbim şi-o să înţelegi.

Am fost de acord şi cu ultima ofertă. Munca era mai puţin constrângătoare: plutele pe locul lor; proviziile la adăpost, gata de-a fi încărcate. Platformele pentru gătit fuseseră supuse la probe şi întărite cu argilă; vetrele aprinse, ca să se formeze pe fundul lor un strat din cărbune de lemn. Maila împletise parâme din liane pentru a fi folosite, în caz de accident. Pândea acum semnele descreşterii apelor. Totul era gata pentru coborâre, împreună cu Maxime, evaluasem cubajul plutelor: era un an mare pentru el. Dacă la Port-Gentil cumpărătorii europeni ofereau preţuri demne de interes, urma să încasăm o avere. Pe vremea aceea n-aveai posibilitatea să evaluezi lemnele la preţul lor adevărat prin nici un fel de legătură radio. Piaţa putea să urce brusc; trebuia, aşadar, să ajungi la antrepozite şi să nu te grăbeşti să vinzi. Maxime făcea pe misteriosul cu privire la această ultimă fază a operaţiunilor. „Atenţie! Fără speranţe înşelătoare, Fernand! Există concurenţa. Există forestieri de-a lungul întregului

* * Arbore înrudit cu fromager-ul, originar din insula Java.

Ogooue. Sânt şi la Libreville. Cumpărătorii profită de pe urma asta. Ceea ce e avantajos pentru noi e să crească cererea. Europa e secătuită. Peste câteva săptămâni vom şti ce ni se oferă pentru munca asta de salahor. Eşti tânăr. Rămâi aici câţiva ani, păzeşte-te de ticăloşii, de musca-ţeţe, de colici, şi-o să te întorci bogat, Fernand, bogat! Când mă gândesc la faptul că ai sosit în espadrile ".

— Nici acum nu am mai mult. Mi-aştept şi eu solda.

— N-o să regreţi, Fernand. Te-am învăţat meserie, te hrănesc, stai. sub. Un acoperiş. Duci, dealtfel, o viaţă de prinţ. Unde, ai mai găsi, pe întregul Ogooue, aşa ceva?

Sus pe cer treceau păsări. Din piroga lui, Maila supraveghea golful şi împrejurimile uriaşului fluviu, pândind cele. Mai mici semne ori toane ale apelor. Pescuitul la năvod îi oferea încă un indiciu. În perioada asta, se deplasa şi peştele.

— Peste două săptămâni le dăm drumul oamenilor care nu coboară, Maxime.

— O să mă duc la Lambarene să anunţ din vreme remorcherul, ca să nu-l aşteptăm săptămâni întregi în estuar.

În prima seară, văduva mă aştepta, prietenoasă, în faţa colibei. Vrăjitorul o însoţea, fie pentru a se convinge ca îmi voi ţine promisiunea, fie pentru că femeia era timidă.

— Iat-o pe „Njapoungou", văduva, a spus el. Ultima pe care ţi-am hărăzit-o. Sânii ei sînt alungiţi, glorioşi, căci au şi alăptat până acum trei copii. Trei fete. Ea te vrea ca să poată face un băiat frumos la culoare. Pregătesc nişte farmece pentru ca „Njapoungou" să fie fericită.

Am luat-o pe „Njapoungou" de mină şi am dus-o către coliba lărgită de „Fromager"; ea mi-a făcut un semn. şi s-a întors apoi cu un mic taburet pe care se înălţa o piramidă de farfurii acoperite cu frunze de bananier. Această construcţie în trepte a fost la iuţeală desfăşurată pe masă. Mă aştepta o cină cu mâncăruri picante, variate, fine. Mei, orez, vlăstar! De bambus cu gust de sparanghel sălbatici „Njapoungou" m-a părăsit din nou – şi n-am înţeles cum de-a putut să se întoarcă aproape imediat, aducând o damigeana cu vin de palmier. Privirea ei solicita cuminte aprobarea; gesturile ei vădeau o distincţie impresionantă. Spre deosebire de Nangha cea de timpuriu dispărută, pe „Njapoungou" părea s-o incinte lampa mea cu petrol şi flacăra ei magică. M-am jucat modificând intensitatea luminii, lucru care-a făcut-o să zâmbească. Penumbra calculată a ajutat-o că capete curaj, să se apropie, să-mi ţină mâinile într-ale ei. O putere invizibilă ne împingea pe nesimţite către gesturile fireşti ale iubirii.

Abia a doua zi am înţeles motivul pentru care se mişcase văduva atât de repede cu prilejul preparativelor ei din ajun. Seara venise singură; în zori, trei negrese mititele, între 3 şi 7 ani cel mult, au adus fructe şi peşte. Urma ca ele să nu mai plece de la colibă; viaţa mea de „holtei reproducător" s-a transformat într-o neaşteptată viaţă de familie. În aşteptarea naşterilor promise de vrăjitor, eram brusc dăruit cu fiice, toate suple ca nişte rădăcini, strecurându-se în fugă prin căsuţa de paie, pe şantier, prin sat. De îndată ce mă adresam uneia, apăreau toate trei ca prin farmec. Mamă şi fiice se agitau ziua întreagă, mânate de-o veselie fără margini. Mereu mă împiedicam de ele: Unele pescuiau, cu picioarele spânzurându-le în apă, încântate de-a se afla acolo la plute, alături de un tată pe care nu-l speraseră; alta alerga cu o tigvă plină cu

vin de palmier; mama aducea şopârle prăjite. Simţeam că toate aşteptau cu încredere sosirea unui copilaş de culoarea turtei dulci. Ultimele zile mi-au fost, aşadar, scăldate în veselia naturală a acestei familii fericite, care se străduia să mă uimească.

Descreşterea apelor se apropia vizibil. Ea a fost anunţată de-o uşoară retragere în zona golfului. Pe malurile fluviului, căruia Maila îi supraveghea cursul din pirogă, şi-a făcut apariţia mâlul. Stoluri de păsări pique-boeuf* şi de alte câteva specii au dat semnalul, venind să-şi caute hrana în sectorul nostru şi mai la nord. Urma să fim plecaţi pentru câteva luni de zile: timp în care trebuia să coborâm cu plutele, să vindem celui ce oferea mai mult şi îndeosebi să facem provizii masive pentru sezonul viitor. Maxime declara că va întreprinde unele demersuri, că-şi va dubla concesiunea şi va recruta mână de lucru. Trăia în plină euforie. Eu unul nu eram nici vesel, nici trist. Aveam să mă las s-alunec în voie spre Port-Gentil vreme de trei săptămâni. Mă pregăteam să încarc pe pluta din fruntea convoiului vechiul meu cufăr metalic. O cămaşă de pânză pentru călătorie, puşca, proviziile; îmi redusesem dinadins necesităţile.

In ajunul plecării, vrăjitorul m-a dus în luminişul cu stâlpi vopsiţi, acela unde-o întâlnisem cu un an înainte pe Nandipo. Ne-am întâlnit acolo, spre marea mea surpriză, cu Maila, care adusese vin de palmier. Vrăjitorul mi-a frecat fruntea şi pieptul cu un ghemotoc de frunze verzi, înmuiate în Dumnezeu ştie ce. Tot el ne-a stropit cu puţină băutură, iar Maila mi-a întins cutia de conserve: „Pentru norocul tău şi pentru reuşita călătoriei, Fernand. " Vrăjitorul îmi ţinea mâinile şi mi le bătea uşor cu palma, ca să sublinieze cuvintele. Îl chemase pe Maila pentru ca eu să pot înţelege cât mai mult din ceea ce gândea. Am avut impresia că era bătrân sau şi mai exact, că, adevărate ori false, credinţele, practicile, învăţătura lui veneau din adâncul timpurilor. Mi-a rămas vie în minte pecetea gravităţii, a felului aceluia naiv, dar – de ce nu? – Savant de-a judeca. Vrăjitorul mi-a ţinut, cu aproximaţie, următorul discurs:

— Ai fost un sol bun, Fernand. Tot satul acum e fericit datorită ţie. Străin, ori cu totul rău, ori trimis de duhurile bune. Eu am făcut vrăji ca să pregătesc femeile. Tu ai făcut treaba. Pântecul lor se umflă. Toţi soţii şi soţiile mulţumesc. Gata pentru multă vreme cu isteriile, geloziile, înşelările. Femeile fără bărbat care doresc mult sînt stăpânite de duhurile rele. Copilul alungă răul din pântec. Am fost înţelept pentru mâine. Întoarce-te sau pleacă mai departe. Mulţumesc, ai fost duh bun.

Nici unul din aceste cuvinte, traduse în pidgin, nu mi s-a părut ridicol. Acum înţelegeam mai bine amărâtul meu rol, în chip providenţial încheiat. Fără înconjur, dar şi fără exces, sexul era plasat în chiar centrul existenţei. Onoarea supremă purta aici numele de fecunditate.

În zori am părăsit coliba; dezlănţuiţi, membrii micii mele familii îşi smulgeau din mâini bagajele şi proviziile pe care le-aveam de cărat. Tam-tamul şi strigătele au salutat vreme îndelungată plecarea celor două plute. Pirogile ne escortau, conducându-ne până-n dreptul curenţilor. - Maila dirija manevrarea cârmelor, pentru a se putea atinge treptat o bună viteză de plutire. Am tras o serie de salve de puşcă şi am văzut cu emoţie cum dispar, ca nişte puncte, siluetele lui „Njapoungou" şi ale fetiţelor ei. Prinţesa lui Max avusese amabilitatea să mă salute înainte de plecare; şeful controla din pirogă buna ieşire a plutelor mele în larg. După o zi urma să

* Păsări care ciugulesc paraziţii de pe spinarea boilor.

pornească un alt însoţitor. Maxime trebuia să încheie convoiul, atunci când găsea el de cuviinţă.

Malurile fluviului prindeau să defileze în mare viteză. Negrii eschiras se împărţiseră pe cele două plute, păstrând la apa o singură pirogă; ea servea drept „pilot" şi pândea orice fel de obstacol: stâncă, şină, vârtej neobişnuit. Stăteam cu fundul pe-o avere: munca întregului an. Mi-am scos chibriturile dintr-o cutie de fier, una din acele preţioase cutii pentru biscuiţi, cu scena calvarului pe ea şi cu femei bretone purtând bonete şi m-am apucat să aprind focul ca să fierb orez.

Coborârea s-a făcut în mai puţin do trei săptămâni. Ne opream înainte de ora cinci, ca să alegem cele mai bune locuri pentru acostarea din timpul nopţii şi pentru plecarea de-a doua zi. Maila şi ceilalţi negri se pricepeau să piloteze. N-aveam decât să mă las în voia lor. Am luat prin urmare hotărârea să dorm, să pregătesc mâncarea şi, pentru a-mi hidrata corpul, să plonjez din când în când în apă. După Ngoumbi, au răspuns la saluturile noastre şi alte plute; veneau de pe lacurile Ogonie şi Mandje; dar curentul fiindu-ne favorabil, am socotit că era bine să ne păstrăm în frunte, ca să aşteptăm mai puţin remorcherul.

Cu mult înainte de vărsarea fluviului, simţim deja mişcările mareei. Fluierarii-guleraţi devin mai numeroşi; negrii eschiras şi-au vârât în cap că eu trebuia să împuşc păsările astea; nu mi-a plăcut niciodată să vânez fără rost; dar, spre marea mea uimire, ei mi-au declarat limpede, încă de la primele focuri, că aveau obiceiul să mănânce asemenea piciorongi, care fluierau şi se hrăneau cu peştişori. Până la estuar, am făcut cu toţii din asta o distracţie şi un sport util: negrii se ospătau, îşi păstrau moralul, iar timpul trecea mai iute.

După două zile de aşteptare, fixaţi zdravăn la mal, am văzut ivindu-se într-o dimineaţă faimosul remorcher care trebuia să ne conducă spre antrepozite. Căpitanul era breton; echipajul lui, în întregime negru. Ne-a lansat capătul unui cablu, iar pe mine m-a invitat, să sui la bord. Îmi făcea plăcere să întâlnesc o figură nouă; lui de asemenea, lucrul era vădit.

— De unde vii?

— De sus, de la Maxime Fouet.

— Trebuie să urc şi eu într-o zi. E mişto acolo?

După câteva clipe deveniserăm prieteni, cu paharele în mână.

— Să tragem o duşcă de picon cald. Te duc la antrepozitul lui moş Bert. O să fie capabili băieţii tăi să se descurce singuri pe plute? Bine, atunci rămâi la bord şi supraveghează cablul. Ajungem curând la mare.

Rene Prigent era mecanic şi totodată pilot. Munca lui consta în remorcarea plutelor, din estuar până la antrepozite. Era răspunzător de întreţinerea vasului; bine plătit, dar răspunzător. După ce depăşea gurile fluviului şi nisipul depus acolo, remorcherul pătrundea într-un mic golf liniştit, ceva mai departe de capul Lopez. Se oprea în faţa unui lanţ de fier. Omul îl dădea în lături; trebuia să-ţi aşezi pluta lângă celelalte, s-o legi zdravăn, să închizi coliba şi să ajungi din nou pe uscat, aşteptând patronul şi pe cumpărători. Mult mai târziu, administraţia apelor şi a pădurilor a instituit obiceiul ciocanului forestier; fiecare buştean a fost atunci marcat cu un. Semn: cruce, triunghi, secure. Trebuia să imprimi semnul ăsta prin unsprezece lovituri. Dar

deocamdată lemnele nu se marcau, nici cu ciocan şi nici cu gudron; încrederea domnea încă pretutindeni.

Le-am dat drumul negrilor eschiras. Maila trebuia să vină în fiecare zi la Port-Gentil, la taica Lan, să primească ordine. Hrana rămasă trebuia să ajungă pentru întreaga perioadă cât aşteptam, cum mi se întâmpla mie, leafa. Împreună cu prietenul Rene Prigent, alcătuiam un cuplu. Îi povesteam aventurile mele involuntare, odată cu plecarea din Bordeaux; Rene îmi dădea în schimb amănunte despre experienţa lui pe coastă. Repeta mereu: „Trebuie să urc într-o zi până la cataracte. O să fac asta la sfârşitul sezonului". Iată-ne, în consecinţă, definitiv împinşi către marele hotel al lui taica Lan. Aceeaşi sală, camerele cu mobilă de pitchpin*

În fund barul, din lemn masiv. Bătrânul indochinez avusese nas bun: toţi forestierii dădeau fuga la el. Negustorii, cumpărătorii, delegaţii societăţilor europene se împăcau ori nu cu bomba lui. Mulţi preferau invitaţia funcţionarilor amici, ba chiar a guvernatorului. Noi rămâneam aşadar în familie şi câteva pahare erau suficiente pentru a crea înţelegerea. Coborârea plutelor constituia un mare eveniment, mi-am dat repede seama de asta. Unii şi vânduseră, biştarii curgeau gârlă, trebuiau să fie cheltuiţi. La taica Lan – era bâlci. Pentru mine, care veneam dintr-o văgăună îndepărtată, un adevărat spectacol. Rene Prigent era, prin forţa împrejurărilor, cunoscut, sărbătorit; eu, acceptat din masă-n masă. Într-un colţ, nişte tăietori de lemne se stropeau cu şampanie.

— Trebuie să ne spălăm mutrele, frăţioare! Zbiera unul dintre ei. E din aia curată; vine din Franţa!

Mulatrii lui taica Lan presărau în jurul lor rumeguş. „Indochinezul" alerga de la o masă la alta, înţelegător şi complice. Cârciuma se golea dintr-odată şi oamenii se luau după unul dintre fraţii Lafaille, care era beat turtă şi urina de la fereastră, agăţat în chip miraculos de balustrada balconului: „Bravo, Lafaille! Să mai vină un rând!" Eram nişte băieţi cuprinşi de frenezia de-a trăi, de-a ne lua revanşa asupra momentelor grele ori periculoase pe care le străbătuserăm. Sărbătoream din instinct o victorie. Poveştile se succedau cu repeziciune, râsetele stârneau râsul, şotiile, luau naştere prin supralicitare.

— Cine merge la São Tomé? Zbiera un roşcovan. Intra un altul, întâmpinat cu hohote de râs.

— Salutare, Hopa-mitică! Salutare, Hopa-mitică! Şi se începea din nou cu şampanie, la toate mesele.

— Eu plătesc, zicea Hopa-mitică.

Cu obrazul ascetic şi răutăcios, cu mâini puternice, cu lanţul de oţel al ceasului atârnându-i din buzunarul vestei, el trecea de la masă la masă.

— Sânt însurat prin corespondenţă, nătărăule. O şterg într-o lună.

Destul de bine „făcut", unul dintre fraţii Lafaille îl trăgea de mânecă pe mecanicul Prigent şi încerca să-i explice, râzând cu lacrimi:

— Se însoară, cum să nu! Într-o noapte... pe-o colină, urc până la coliba lui... aveam lampa cu mine. Vedeam o lumină mişcându-se... Hopa-mitică era în pat... întins pe spate. Se distra! Să fi văzut lampa! Am şters-o. Al dracu' Hopa-mitică!

---

* Lemn roşu-brun la culoare, provenit din câteva specii de pini nord americani.

— Cine. merge să descoperim insula São Tomé? Ce cârd de maimuţe! Am o navă. Tâmpiţi sînt forestierii, bătrâne!

Roşcovanul vorbea în gol. Mă dau mai aproape şi capăt informaţii. Îi promit lui Le Henaff să merg împreună cu el şi cu Jean, care în mod normal ar trebui să coboare dinspre lacul unde se află. Noi libaţii. Omul e în culmea fericirii, aşteaptă la capul Lopez o încărcătură pentru Nantes şi are chef să se mişte un pic. De ce nu ne-am duce pe insulă, într-una din zilele astea?

A doua zi, în salonul lui taica Lan altă distracţie. Uşa se deschide, împinsă de unul mustăcios şi burtos, deghizat în vânător de fiare. Tăcere generală. Tipul, deloc stânjenit, înaintează. Instinctiv, forestierii adulmecă victima: omul e înzestrat cu o carabină nouă, o puşcă de vânătoare superbă, inaccesibilă ca preţ şi cu un costum din cărţile pentru copii. Hopa-mitică şi Lacote fac apropierea. Vine din împrejurimile Cognac-ului, e specializat în vânatul mare.

– În Asia mai cu seamă, zice el.

Fluierături de admiraţie. Priviri schimbate. Ce noroc! Omul povesteşte despre exerciţiile de tir cu porumbei şi discuri de argilă. Ceilalţi îşi trec unul altuia puşca. Fraţii Lafaille îi fac semn unuia dintre mulatrii lui taica Lan, care o ia din loc râzând: „Aici e un loc foarte potrivit pentru vânătoare. Meseria noastră nu e asta, dar dumneavoastră... Ia uitaţi-vă, un bivol, Dumnezeule!"

În spatele hotelului, destul de departe, gonea către noi, stârnit de pietrele mulatrului, un amărât de bou cu coarnele în formă de liră. Tartarin din Cognac şi ceilalţi se năpustesc. El ocheşte şi ucide fiara dintr-un foc. E purtat în triumf la taica Lan, fiecare îi strânge mâna. Brusc, strigăte puternice. Un negru uriaş îşi face apariţia, sare asupra vânătorului, înalţă braţele cu urlete înspăimântătoare: „Tu nebun! Tu ucis carnea mea. Tu străpuns boul meu. Eu merge administraţie!". Lungi tratative. Este vorba de-o greşeală. Negrul se linişteşte; n-ai crede că fusese complice. Boul devine proprietatea marelui vânător. Încântat, acesta plăteşte de cinci ori preţul, cu bani gheaţă. Noi felicitări pentru remarcabilul său tir, executat puţin cam prea în grabă, totuşi.

Vreme de trei zile, forestieri şi negri au halit pe gratis în sănătatea seniorului de Cognac, care s-a afundat în junglă împreună cu două corcituri dubioase, doi dintre oamenii aceia de încredere pe care numai fraierii şi-i pot alege.

Eu îl aşteptam pe Jean, care în mod normal trebuia să coboare dinspre Ebel sau dinspre Samkita. În locul lui, a sosit cel de-al doilea însoţitor de convoi al concesiunii noastre. Am împrumutat de la taica Lan banii de buzunar necesari pentru a rezista şi am făcut calculul aproximativ al salariului meu pe un an. Aveam să-mi pot cinsti prietenii.

Nouă era la taica Lan, pentru un locuitor al junglei ca mine, viaţa de noapte. Vedeam dintr-o dată alt fel de albi, deseori" cei mai răi, mai bolnavi, mai storşi de puteri, mai prost hrăniţi ori mai obidiţi. Nu erau copii de cor din Le Vésinet. Dealtfel nici eu. Dar nu-mi plăcea să-i văd îmbătându-se, prăbuşindu-se, afundându-se în mocirlă. Mă gândeam în acelaşi timp că asemenea războinici ai goanei după lemne aprovizionau marile fabrici de placaj. Ei voiau, fără îndoială, să oprească pentru câteva săptămâni vremea în loc, să nu accepte întunericul, frigurile, să trăiască zgomotos. Un anumit om trebuie să-mi fi citit pe faţă refuzul de-a mă abrutiza, nevoia de-a rămâne

altfel decât toţi. Elegant, distins, el stătea aşezat într-un colţ şi, odată cu venirea serii, începea să cânte la fierăstrău. De la primele mişcări ale arcuşului, corul forestierilor făcea linişte şi Kleber Mangel dădea drumul bucăţilor sale. Cânta tot atât de bine Cerul Buenos Aires-ului, ca şi Tosca ori Manon.

— La Paimpolaise, zbiera roşcovanul cu insula, São Tomé.

Şi Mangel scotea din fierăstrăul său plângerea lui Botrel, zicând refrenul pe gură.

— Taică Lan, un pian! Taică Lan, un pian! Urlau fraţii Lafaille.

— Bandă de lefteri, premianţi la concursurile de pişat prin fereastră, cu ce să cumpăr pianul? Cu bonurile pe care mi le daţi voi? Am la datorii ca un bancher!

— Şi boul, mă rog? Numai carne pe gratis! Un pian! Un pian!

— Bine, se face. Când o să vină Carriou, o să-i comand unul. Dar de ocazie.

Şi fierăstrăul lui Kleber Mangel ataca Pisica neagră sau Văduva veselă. Din vreme-n vreme, o negresă drăguţă, Azize, nevastă-sa, îi aducea de băut. Pleca apoi legănându-se gingaş, cu vârfurile sânilor acoperite de-o pânză bine, mulată. Kleber Mangel s-a apropiat într-o seară de mine şi mi-a povestit cum trăieşte. Lipsindu-i pofta de-a se angaja ca funcţionar la Mulhouse şi puterea de-a munci ca forestier în Gabon, venise aici să deseneze, să scrie poeme, să facă dragoste. Azize sosea şi se aşeza timidă pe genunchii lui. Am considerat pe neaşteptate că ar fi drăguţ să-i sărut mâna, atât de discret strălucitoare era. În tripoul ăsta plin de fum şi de zarvă, ea îmi aducea aminte de marea natură, apropiată şi totuşi dată uitării. Mangel şi Azize mi-au devenit numaidecât prieteni şi mi-au făcut cunoştinţă cu un alt forestier din Val de Chevreuse, un tăietor de lemne aproape la fel de musculos ca şi Maxime Fouet: Georges Siccard. După câteva ore alcătuiam un mic grup, iar Kleber continua să-mi dea amănunte: „Trăiesc aici. Ştii cum? Făcând cornuri. Toată lumea le mănâncă, de la guvernator până la prietenii negri. Toţi funcţionarii se bat pe ele. Cornurile astea le amintesc de Paris. "

Mi-am adus şi eu aminte. Maila a venit să mă anunţe că Maxime sosise la antrepozite, că totul se desfăşurase cu bine şi că avea un cumpărător.

— Trebuie să ud chestia asta, le-am spus eu. Şampanie! În curând îmi încasez banii.

Mangel şi Siccard aveau, amândoi, o expresie ciudată; cum erau firi deschise şi glumeţe, n-am şovăit să-i întreb motivul pentru. Care făceau mutrele astea, aşa, din senin.

— Eşti la mincinosul ăla? Mi-a zis Siccard. Şi nu primeşti leafă? O să fii tras pe sfoară, bătrâne. Lovitura cu ucenicia a dat-o şi în sezonul trecut. Individul în cauză a murit la Libreville, trei luni mai târziu. Frigurile, supărarea, greu de ştiut. Mare scârbă Maxime ăsta.

Pe seară, Maxime a intrat la taica Lan şi eu m-am dus să-i strâng mina. A comandat mai multe rânduri, am acceptat unul, lăsându-l apoi cu cumpărătorii lui şi cu alţi furnizori. Până către ora unsprezece sau către miezul nopţii, tăietorii băuseră zdravăn, fără să se îmbete. Siccard şi Mangel mă tot băteau la cap, lucru care trebuie să mă fi sâcâit. Îi auzeam repetându-mi întruna: „N-o să-ţi primeşti niciodată lovelele. Poftim, du-te de probă şi cerei-le. O să ne distrăm". Mă ridic, foarte calm, foarte băţos,

prea băţos. Ajung lângă Maxime, căruia-i curgeau balele-n pahar, sau cam aşa ceva, şi-mi lansez fraza dintr-o dată:

— Maxime, când mă plăteşti?

— Ce? Repet:

— Când e plata?

— Du-te, mă, dracu'. Nu i-am plătit niciodată pe ucenici.

— Vasăzică aşa?

— Cară-te.

Nu eram grosolan, dar am căutat un cuvânt... Trebuie să-i fi spus „idiot bătrân", căci el a sărit ca un arc şi mi-a ars un formidabil dos de labă. Era întâia mea încăierare după Dakar. M-am redresat şi mi-am cumpănit pumnul. O lovitură în plină mutră. Toată lumea părea încântată; poate că Fouet va fi pus, în sfârşit, la punct. N-aveam nici cuţite, nici alte accesorii; nu eram nici luptători şi nici boxeri; aşa că totul era în ordine: gâfâiam, ne izbeam cu genunchii. Loviturile mele de pumn îşi greşeau adeseori ţinta; ale lui deveneau tot mai anemice. Către sfârşit, cum era mai mare şi voinic decât mine, Maxime m-a răsturnat pe-o masă. A apucat un capăt de lemn, un baston gros care atârna acolo şi care, spre norocul meu, i-a scăpat din mână. Eu unul mă şi consideram mort. Forestierii găseau scena reuşită şi aplaudau, porcii. Văzându-mă doborât, amicul Mangel a înşfăcat un scaun de lemn tare, un scaun de pe Ogooue, producţie locală... Poc! Peste mutră! Maxime Fouet zăcea acum distrus, sfârşit. Siccard şi un altul l-au urcat în camera lui. Afacerea era încheiată. Nu mi-am văzut niciodată banii.

Îmi pierdusem partea mea, dar găsisem doi prieteni adevăraţi.

7

OMUL-CÎINE, TĂIETORUL DE LEMNE DIN CHEVREUSE ŞI TARTARIN DIN COGNAC

Pierderea unei slujbe îţi biciuie sângele. Aveam prea mare nevoie de propria-mi sănătate, pentru a mă plânge. A doua zi am făcut socoteala banilor de buzunar care-mi rămâneau şi-am vrut să-l prind din nou pe Maxime Fouet, ca să mai discutăm. El o ştersese însă din zori, achitându-şi nota şi achitând-o şi pe-a mea pe cincisprezece zile. Am salutat gestul în trecere: pierdusem un an, căpătasem o meserie, plătisem pentru Africa.

Siccard şi Mangel m-au întâlnit la bar:

— Fără idei negre, fratele nostru întru sărăcie!

— N-alerga după Maxime; am o idee mai bună. O să primeşti tot ce-ţi datorează, pe cuvântul meu de tăietor de lemne din Vallee de Chevreuse. Ţi-am calculat pe cinstitelea salariul. Ţi-l avansez, ori mai degrabă fac asta deândată ce-mi vând buştenii.

— Şi cum o să mă achit?

— Peste un an vom fi plătiţi cu dobândă, ascultă-mă pe mine. O să vorbesc despre asta cu Cerutti şi o să vezi dacă italianul n-o să sară-n sus de bucurie...

— Cine e Cerutti?

— Un dulgher care s-a săturat până-n gât să mai lucreze in pădure pentru toţi ticăloşii. A venit la Port-Gentil ca să-şi primească direct banii, chiar de la antrepozite. Si de atunci ia un buştean dintr-un antrepozit, un buştean dintr-altul. Nu e om rău şi

nici hoţ. Doar Şmecher. Are doi sau trei vagabonzi, buni scufundători, ţinându-şi bine strâns cuţitul între fălci. La semnalul lui Ceruţii, hop, atacă. Şi după o clipă, ia te uită, o plută ale cărei liane se rup dincolo de gura fluviului, ce nenorocire! Atenţie, alarmă, buştenii ţâşnesc in toate părţile, ca un foc de artificii: e periculos. Lemnul trebuie recuperaţi Cerutti soseşte în ajutor; se oferă să îndrepte lucrurile sau, dacă e nevoie, cumpără lotul avariat la un preţ minim.

— E un bandit?

— Nu, Fernand, e un om care face dreptate. Trage cu coada ochiului la patroni şi la echipajele lor de plutaşi. Îşi trimite negrii după informaţii, apoi mieluşeii ăştia se întorc. Dacă individul s-a purtat corect în junglă. Cerutti aşteaptă un altul. Dacă nu, inventează o tactică şi, fără a părăsi coasta, îşi alcătuieşte mica lui rezervă. E ca un copil, îl iubim cu toţii mult, îl apărăm, are inimă bună. Aşa că înţelegi, Fernand, peste un an Cerutti o să-l pândească pe jigodia de Maxime, iar noi o să fim despăgubiţi din plin. Anul ăsta lovitura ar fi uşor de reperat. Şi pe urmă ce înseamnă biştarii? Ce vrei să cumperi aici cu ei? Ce să consumi? Cu cine să te culci? Biştarii, Fernand, trebuie cheltuiţi. Intră roşcovanul.

— Salutare, Le Henaff!

— Salutare, rozători de lemne. Cine merge pe gratis în insula São Tomé? Dacă daţi înapoi, mă duc singur.

— Ce dracu să căutăm la portughezi? Zice Siccard.

— Am auzit spunându-se că se face acolo comerţ cu pulbere de aur, bandă de mocofani ce sunteţi. Plec la Nantes peste opt zile. Da' mai întâi vreau să mă distrez im pic; şi apoi, cine ştie?...

Iată-ne cuprinşi dintr-o dată de febra aurului, visând ca nişte copii. A doua zi, cu desagii în bandulieră, cu nasurile în vânt, ne aflăm toţi trei pe vasul lui Le Henaff. Siccard, Kleber Mangel şi cu mine, pe jumătate încrezători în tainele insulei; dar numai vântul din larg, hazul, prietenia —; şi tot ar fi meritat deplasarea.

— Deţin eu o informaţie, o să vedeţi, repeta cu insistenţă roşcovanul...

— Află că o să te refaci, Fernand! Adăuga ironic Siccard.

Pe insulă, dezamăgire totală. Câteva barăci bine construite. Vechi ziduri portugheze, colibe şi, mai departe, plajele pustii. Am dat un ocol cu barca lui Le Henaff.

— Poate c-ar trebui s-atingem Guineea spaniolă.

— Mă, bretonule, nu cumva crezi c-o să ne lăsăm purtaţi aşa cu vaporul până la Concameau? Am o nevastă, spunea Mangel în glumă.

Zărim deodată pe plajă o elice înfiptă-n nisip, un fel de epavă. Debarcăm, în şalupă, cu tot materialul necesar, lopeţi, securi, trusă de scule.

— Am o idee, spune Siccard, învârtindu-se pe lângă scheletul bătrânei ambarcaţiuni. Băieţi, am găsit aur!

În faţa mutrelor noastre neâncrezătoare, el se apucă să ciocănească elicea, pune apoi mâna pe-o pilă şi începe s-o treacă peste una dintre pale.

— Uitaţi-vă. Dacă pilim, iese aur. Uitaţi-vă şi voi. Ce frumos e!

În mâinile lui Mangel cădea pulbere. Iar eu, ca să fac haz, spun:

— Aşteaptă, asta nu e tot. Trebuie şi-un pic de nisip. Toată după-amiaza, în loc s-o facem pe încuiaţii, ne-am jucat de-a căutătorii de aur – şi aveam din nou zece ani.

Bretonul adusese un talger de tinichea, iar Siccard şi cu mine trăgeam la pilă ca nişte adevăraţi tocilari. Pulberea de aramă se aduna în grămezi. Mangel o amesteca apoi cu nisip cenuşiu, după care vâram totul în sticle, ca şi când am fi adunat pulbere autentică, de râu. Am dormit acolo, lângă comoara noastră, fericiţi ca nişte liceeni care şi-au făcut bagajele.

Întorcându-ne la capul Lopez, a doua zi, zărim silueta familiară a vasului Ciad, străvechiul pachebot de pe ruta îndoctrina, care-şi sfârşea zilele între Gabon şi Bordeaux. Ne apucă din nou nebunia: „Trebuie să punem aurul în pacheţele, în cornete, abia apoi ne vom duce să-l salutăm pe Carriou". Carriou era un comandant înţelegător. Îi adora pe forestieri. Era fericit să-i primească atunci când făcea escală. Urcându-ne la bord şi salutându-l pe Carriou, instalându-ne câte patru la o masă de clasa-ntâi, golind câteva păhărele la bar, regăseam clopotniţele din Bordeaux, Franţa, luxul. El ştia asta, era fericit să vadă francezi, oameni ciudaţi şi duri, căţărându-se sprinteni la bord, cu desagii şi zdrenţele lor, dar cheltuind mai mult decât nişte slujbaşi sau nişte înalţi funcţionari.

Iată-ne deci peticiţi, jegoşi, însă veseli, urcând scara frumoasă care duce la salonul de clasa-ntâi, conduşi la bar de comandantul însuşi. Espadrilele noastre se afundă în frumoasele covoare. Reţinem o masă pentru seară şi Kleber Mangel se aşază din proprie iniţiativă la pian. Petrecerea începe. Siccard mi-l prezintă pe Albert, barmanul; pentru acesta, sosirea forestierilor era un prilej de mare bucurie.

După câteva păhărele, scot fără voia mea un cornet cu pulbere magică...

— Ce e şmecheria aia? Întreabă Albert.

— Pulbere de aur, zice cu nepăsare Siccard...

— Ascunde-o repede! Zice Albert, uitându-se în jurul său.

— De ce?

— Veniţi în dos şi arătaţi-mi-o. Sânteţi săriţi de pe fix dacă o scoateţi aici!

Siccard se duce cu Albert în spatele barului.

— Cu cât o vindeţi? Aveţi multă? Face lacom Albert.

— Trei pacheţele şi şase sticle. Ne lasă absolut indiferenţi. Nu ne interesează, dealtfel, nici preţul. Ştim doar că e pulbere de aur şi că face parale frumoase.

— Două mii de franci ajung? Lansează Albert, crezând că ne trage în piept.

— Fie cum zici tu; aurul valorează mult mai mult, dar preţul pulberii nu se cunoaşte. O aduc negrii din Guineea.

— Cumpăr. Du-te după sticle.

Am săltat banii şi am petrecut o seară de gală. Coborând la ţărm, râdeam încă de mutra de cămătar pe care-o făcuse Albert. Şirul combinaţiilor n-avea să se încheie la el. Ni-l închipuiam la Bordeaux cu pulberea de aur, cu sticlele şi pacheţelele lui. Peste ce fraier urma să dea? Cei două mii de franci erau o sumă bunicică; metrul cub de lemn trebuie să fi valorat, încă, o sută de franci, nu mai mult.

După câteva zile a sosit şi Jean, cu patronul şi cu lemnele lui. Chiolhanul s-a reluat, pe banii lui Albert. Siccard şi-a vândut buştenii, mi-a dat un avans substanţial şi a pornit-o spre concesiunea lui: „Vino să lucrezi la mine dacă nu-ţi găseşti slujbă, mi-a spus el la plecare. Oricum, vreau să cer la Libreville o altă concesiune. Dacă am nevoie de-un asociat, te anunţ prin Jean. Am vorbit şi cu Cerutti. În sezonul următor o să-l aştepte pe Maxime în faţa estuarului. Să vezi distracţie".

Un forestier pleca, alţii soseau cu plutele. Cererea se menţinea. Cumpărătorilor coborâţi de pe Ciad le plăcea şi lor să petreacă; nu se dădeau în lături să ude o marfă sau un târg încheiat. Erau nişte domni – foşti aviatori, marinari sau militari. Aveau depline împuterniciri din partea vreunei companii de prezentare sau a marilor societăţi europene. Soseau acolo – şi pentru ei ăsta era şi un prilej de chilipir, de aventură. Treaba o dată sfârşită, nu erau ultimii care să se încingă la chef.

După plecarea lui Georges Siccard, Kleber Mangel m-a invitat să împart cu el coliba. I-am cedat camera meu lui Jean şi l-am ajutat să-şi facă târguielile. Seara descopeream noi mutre, găseam noi glume de pus la cale. Dar şi necazurile curgeau gârlă. "N-am nevoie de cec! Urla unul dintre fraţii Lafaille. Lovele, bilete, să le pot cel puţin zvârli în taşcă. Uite cum trebuie să mă plătească societăţile voastre. Descurcaţi-vă sau daţi-mi lemnul înapoi. " Unii cumpărători trişau. Trebuia, de asemenea, să n-ai încredere în domnii prea distinşi.

Câteodată, în mijlocul celei mai mari gălăgii, se făcea deodată linişte, ca la vestirea unei catastrofe. Şi de fapt o voce chiar spunea:

— A murit. Ce ţară scârboasă!

O voce răguşită şi disperată de marinar, care te seca la inimă. Tipul stătea înfipt în uşă, nemişcat; gata să izbucnească în plâns.

— Cine? Am întrebat noi.

— Prigent, căpitanul remorcherului, a răspuns tipul.

— Mincinosule! Chiar ieri m-am dus cu el până la antrepozite.

— S-a înţepat alaltăieri la mână într-un capăt de cablu. O nimica toată. Abia dacă i-a dat atenţie. Azi, gata cu el: a înţepenit. A făcut tetanos.

Şi în seara aceea liniştea s-a lăsat din nou. Foulon, zis şi omul-câine, atât de mult păr avea pe el, se scărpina în creştet, necăjit la culme. În general, oamenii nu prea ştiu ce mutră să facă atunci când află de moartea cuiva. Eu mă obişnuisem, învăţasem de la negri demnitatea pe care până şi animalele şi-o păstrează în clipa morţii. Omului îi vine foarte greu să facă la fel; deşi e mai puţin vulnerabil. Pe scurt, uluirea şi proasta dispoziţie urmau să-şi facă loc în mijlocul nostru, când a apărut ca prin minune un bufon neaşteptat: Tartarin din Cognac. Avea o figură atât de abătută, încât veselia a izbucnit din nou:

— Aha, uite bivolul!

— Salutare, spaima lumii! A zis Foulon, căruia fraţii Lafaille îi povestiseră afacerea cu bivolul.

Foulon învăţase să citească în tranşee. Ca şi Georges Siccard, prietenul meu, citea L'Épatant şi era convins că detectivul Nick Carter trăise cu adevărat. L-ar fi omorât pe cel care-ar fi pretins contrariul.

Tartarin s-a dus, cu puşca şi carabina sa la masa lui Foulon. Era descurajat:

— Ticăloşii, ticăloşii. Ce ţară! Mai rău ca-n Asia...

Cei doi mulatri vagabonzi pe care şi-i alesese ca însoţitori şi călăuze îl părăsiseră, după cât se părea, într-o mlaştină, ca să dispară cu valiza şi cu proviziile lui.

Foulon clătina din cap.

— Udă-ţi totuşi gâtlejul şi veseleşte-te, bătrâne. Doar n-ai tetanos. Atunci?

Iată-l pe Tartarin din nou întremat şi pregătit să asculte aventurile omului-câine, care semănau un pic cam mult cu aventurile lui Nick Carter trecute prin sos forestier.

A doua zi dimineaţa, Foulon şi Tartarin erau tot împreună, îşi luau veseli micul dejun. O egretă superbă, albă toată, se lasă la pământ în faţa hotelului. Era o lighioană care venea deseori să se aşeze pe balcoane şi să le strice forestierilor noştri somnul de după-amiază. Miquette, pe care încă nu-l cunoşteam (tocmai sosise de la Lambarene) şi căruia îi plăcea să doarmă zdravăn, face câţiva paşi spre ieşire: „Uite-o şi pe nemernica asta care nu ne lasă să ne odihnim. Dacă aş avea o puşcă!... Tartarin se ridică, ţinându-şi în mână carabina:

— Ce pasăre e asta?

— O pasăre bună de împăiat, bătrâne.

— E rară?

— O, lala! E unică.

Tartarin trage şi se duce triumfător să culeagă egreta. Miquette nu ştia istoria cu boul; dar pe la ora aperitivului soseşte o doamnă, însoţită de doi negri purtând turbane. Taica Lan salută: „Doamnă Lamy, câtă cinste! E soţia directorului băncii", ne şopteşte el în trecere.

Doamna Lamy îşi aruncă în jur privirea ca un sfredel. Se năpusteşte brusc asupra vânătorului de fiare. Două palme pe obrajii moi ca nişte fese şi Tartarin scapă egreta. „Ticălosule, ţipă doamna. Mi-ai împuşcat egreta. Scumpa mea egretă domesticită. Acum sîntem chit". Şi iat-o rând împreună cu negrii ei, înainte ca Tartarin să li putut deschide gura.

Asta era viaţa la taica Lan în perioada vânzării lemnului. Aşa am făcut deci cunoştinţă cu Miquette, care avei o concesiune în apropiere de Lambarene, cu Guy Gugnat, zis „Hopa-mitică", cu Foulon, „omul-câine", cu Lacôte care-a plecat mai târziu in pădurea canadiană, cu Soulié Crochet, mari meşteri amândoi în strângerea şi păstrarea paralelor. În ceea ce ne priveşte, poate fiind mai tineri, nu ne gândeam decât să trăim din plin. Jean îşi încasase banii; patronul lui vânduse lemnul la preţ bun, era deci mai generos; eu trăiam din avansul dat de prietenul Siccard şi eram hotărât să urc pe fluviu până la cataracte, ca să văd şantierele din Nord.

— Patronul a plecat, dar ţi-a oferit de lucru, plus călătoria cu Alembe, îmi aruncă într-o bună dimineaţă Jean.

— Prefer să urc şi eu cu proviziile, în pirogă. Nu vreau să te părăsesc.

— O să plasăm biletul unui boboc, dintr-ăia care vin să caşte gura; trebuie să fie destui.

Bani de buzunar în plus, pentru că, într-adevăr, sfârşind de cumpărat furniturile, am dat la factorie peste un fraier care trebuia să plece la Lambarene să conducă sucursala.

— Trăiască băcanii, frate-meu! Uite un bilet.

Prima călătorie pe fluviu Ogooue fusese o încântare, o adevărată descoperire. Cea de-a doua n-a întârziat să capete un aspect şcolăresc, poate şi din pricina lui Jean, care avea alte locuri de popas şi alt fel de trăgători la pagaie. Ne opream, deci, ori de câte ori se ivea ocazia, fericiţi ca nişte copii, gata să începem tămbălăul. Pirogile erau încărcate cu merinde şi Jean nu cobora niciodată fără câteva sticle de bun sosit. Cheful între prieteni, zdravăn pus pe roate la taica Lan, sfârşea de-a lungul fluviului cu

sughiţuri şi cu un întreg mănunchi de pozne. Mă aflam tot la, Châtelet", iar petrecerea, chiar şi în zdrenţe, se dezlănţuia.

Spre deosebire de regretaţii mei negri eschiras, Jean urca pe lacul N'Gome şi pe lingă ţărmul Ouango-ului. Era itinerariul său. Lua brusc în mână puşca mea şi trimitea o salvă, anunţându-şi sosirea. Descopeream fie nişte colibe, fie vreun şantier. Strigăte puternice mă smulgeau din visare: mă gândeam la mama şi la cele câteva rânduri expediate din Port-Gentil, ca nişte mici semnale, poate nu prea dese. Pentru ce să scriu? Ce să spun ca să fie pe înţelesul unei persoane absente?

Coloniştii sau forestierii coborau la ţărm, tovarăşi zgomotoşi şi primitori. Era felul lor de-a prelungi sărbătoarea, ca nişte ţărani după strângerea recoltei. Pentru mine totul semăna cu turneul marilor duci.

La fraţii Lafaille, pe care i-am întâlnit din nou, ne-am distrat de minune. Aceştia căraseră cu ei mai multe lăzi de pernod. Iţi dădeai seama că vor chefui până la epuizarea totală a rezervei.

— V-am dus dorul în ultima seară, băieţi. Am fost pe Alembe. Carriou e totuşi un tip grozav.

— Gura, a zise frate-su, nu povesti chestia aia.

— Păi de ce? E plină de haz. Parcă ei n-ar cunoaşte mania ta de-a te pişa peste tot şi de-a face concursuri imediat ce tragi câte-o duşcă. Eram, care va să zică, pe Alembe, pişcaţi zdravăn şi hotărâţi să plecăm. Se mai aflau cu noi Miquette şi Papin. Frăţâne-meu vrea să coboare şi-l face atent pe-un flăcău de la administraţie, un tip înmănuşat şi cu o frumoasă cască albă, pe care dealtfel îl cunoaştem şi-l îndrăgim. Zbiară ca un beţivan „Drepţi!". Şi încep câteşitrei să se pişe din vârful pasarelei. Tipul trecea probabil pe dedesubt. „Opriţi-vă, scârboşilor", striga el fugind, dar şi amuzându-se. Am fost nevoit să le ard câteva picioare-n fund ca să-i fac să se prindă bine şi să coboare împleticindu-se. Aşa ne-am luat rămas bun de la civilizaţie...

Fraţii Lafaille erau obişnuiţi cu viaţa aspră, dar îşi îngăduiau un lux: fonograful ultra-modern şi numeroasele lui discuri. La ei le-am văzut pe primele, căci nu cunoşteam decât discurile cilindrice pe care mătuşa mea de la Saint-Cucufa le mânuia cu religiozitate, scoţându-le din cutia lor protectoare.

Şi iată că pe malul lacului unde lucrau fraţii Lafaille a început bâlciul. După-amiaza ne aflam într-o asemenea stare de euforie, încât unul dintre fraţi a propus un joc care pentru moment n-a scandalizat pe nimeni. A azvârlit în apă o sticlă goală, înfundată la loc. Şi întreaga bandă, cu vraful de discuri în mână, s-a jucat de-a nimeritul la ţintă. In cel mai bun caz, discurile aterizau pe sticlă, pac! În bucăţi! „Reuşit", urla de bucurie campionii! Pişătorilor. Celelalte discuri se duceau pe apă şi erau terminate cu ajutorul carabinei. A doua zi, fraţii Lafaille îşi pierduseră colecţia, dar petrecuseră o după-amiază formidabilă!

Comicăriile şi opera bufă au continuat astfel pe tot; parcursul drumului. Exista şi la Lambarene o misiune. Papin ne informase bine: „Pe mina stingă, exact deasupra lui Schweitzer, se află misiunea catolică. Aveţi tot interesul să vă opriţi acolo. Celălalt, medicul, e de-a dreptul un om «rece» ". Am observat că forestierii mărunţi care umblau pe-acolo după lucru nu găseau, la acela care trecea drept un apostol, inima pe care speraseră s-o întâlnească. Nu voi spune mai mult; nu l-am întâlnit decât o singură dată, în anul următor. Mare, uscăţiv. N-am dat nici eu peste obrazul strălucitor şi peste

braţele deschise pe care aş fi fost fericit să le salut. Dar la urma urmei noi străbăteam fluviul şi nu ne aflam acolo pentru a distruge o statuie care începea să răsară din pământ. Vechii gabonezi mă vor înţelege.

Papin ne spusese în glumă: „Catolicii au avut-o pe Jeanne d'Arc; protestanţii, invidioşi, sînt pe cale de-a ni-l fabrica pe Schweitzer". Poate că n-avea dreptate, dar asta era ideea lui. La misiunea catolică, legătura s-a stabilit imediat. Preoţii misiunii urcau până la cataractele de la Niabié. În seara aceea aveau la masă un episcop: Monseniorul Martrout, despre care s-au scris cărţi, pare-se şi un evreu a cărui nevastă fusese ucisă şi mai mult sau mai puţin înfulecată de băştinaşi. Preoţii misiunii îl culeseseră, îl hrăniseră şi-l adăpostiseră, ca să-şi revină în fire. Atmosfera era mai curând gravă; dar ne aflam, vădit lucru, printre oameni care iubeau pădurea virgină şi-i plăteau tributul.

Am ajuns, în fine, la patronul lui Jean – şi munca a început rar. Am rămas acolo un an întreg. In pofida câtorva deosebiri, tehnica era aceeaşi, uşurată poate de prezenţa unui lac imens, pe care lemnele puteau fi transportate până la Ebl. Am primit pentru întâia oară un pat Picot, pliabil şi strimt şi o plasă protectoare, necesară mai mult ca oricând din pricina ţânţarilor-anofeli care se aflau pe-acolo cu duiumul. „Nu uita chinina, spunea patronul. Şi pe urmă învaţă să recunoşti ţânţarii. Anofelul se aşază pe pereţi altfel decât ceilalţi". Cum să nu! Noaptea dormeam, doborât de muncă, iar şeful începea să mă agaseze cu sfaturile lui absurde. Atunci când aveam posibilitatea, preferam să localizez şi să distrug larvele la suprafaţa apei..

Şeful lui Jean era încă şi mai greu de suportat decât Maxime Fouet, căci era alcoolic: în anumite momente făcea crize, devenind pur şi simplu smintit. În afară de asta ora un bădăran cumsecade, om al pădurii pe de-a-ntregul, trimis acolo de-o mare firmă din Faubourg Saint-Antoine ca să adulmece, să taie şi să expedieze. Îşi vindea deci plutele la sigur; aveam astfel o garanţie. Între noi îi spuneam „Castapiane", datorită fobiei lui reale faţă de bolile venerice. Probabil că suferise mai des decât s-ar fi cuvenit, căci îşi avea mica lui trusă de pionier: seringă, alifii preventive, permanganat. Nu putea face nimic fără să-şi spele mâinile cu permanganat şi toate prosoapele lui aveau culoarea acestuia. Strângea laba unui negru? Permanganat! Îşi pipăia servitoarea? Permanganat! I se zăreau petele şi pe faţă şi pe mâini. Jean, care ora mai degrabă cochet şi elegant, găsea chestia asta jalnică pentru un patron. Eu o ştergeam cât mai des cu putinţă, fie pe şantiere, fie pe lac ori pe râu. Lemnul se găsea din abundenţă, fiind uşor de marcat. Negrii erau vrednici, adeseori creştini, împrumutau de la mine puşca, pentru a vâna şi ei hipopotami. Mă distram văzându-i cum se agită să tragă animalul înainte (ia el să se ducă la fund. Apoi. se desfăşura ceremonia împărţirii cărnii, adevărat spectacol de „Grand Guignol". Şi astfel se scurgeau lunile.

Într-o duminică, Jean nemairezistând – Castapiane era beat turtă —, am luat nişte pirogi, ca să ajungem pe Ogooue şi să facem o vizită inopinată celorlalţi forestieri. "O să mergem la Marcel grasu', la Păpălău", hotărăşte Jean. Sosim. Tăcere absolută în jurul şantierului şi al colibelor. Strigăm ici şi colo, barăcile sînt pustii, uneltele aşezate sub o copertină. „Nu-mi miroase a bine, zice Jean, Cred că Marcel grasu' a făcut lichidarea. E un bătăuş care-i tratează pe negri ca pe nişte nimicuri.

Probabil că i-a dat pe toţi afară. Uită-te, şi-a şi pregătit o plută pentru coborâre. Se cam grăbeşte, porcu'. Să ne întoarcem, o să-ntrebăm mai jos".

Fraţii Galipeaux, care ne văzuseră trecând, ne aşteptau pe fluviu în dreptul Mbilantem-ului: „Nu-l căutaţi pe Marcel grasu', mai bine haideţi până la colibă". Lichiorul de anason curge; alde Galipeaux ne arată într-un colţ un morman de lucruri.

— Toate astea sînt ale lui: un geamantan, costume din pânză kaki, o să i le încredinţăm lui taica Lan peste câteva luni. A mai lăsat şi nişte scârboşenii, trei stâlpi funerari eschiras. O să le dăm foc. Arată nasol şi pe urmă fetişurile poartă ghinion.

— Da' ce s-a-ntâmplat cu Marcel grasu'? Şi-a luat tălpăşiţa sau ce?

— Lega trunchiurile împreună cu negrii lui. A alunecat sub prima plută. A mierlit-o acolo, deşi era bun înotător. Negrii noştri susţin că oamenii lui, sâcâiţi la culme, l-au împins sub plută şi l-au ţinut acolo fără prea multă şovăială, în orice caz s-au înspăimântat, aşa că pentru a găsi mină de lucru va trebui să mai aşteptăm o vreme.

Priveam stâlpii funerari sculptaţi şi cu partea de jos ascuţită. Spatele era plat, faţa semi-rotundă: un cap omenesc şi nişte crestături triunghiulare vopsite în roşu, alb şi negru. Obiectele astea de un metru şaizeci mi s-au părut frumoase şi impresionante. Fraţii Galipeaux şi-au făcut o plăcere din a mi le oferi; am luat deci fetişurile înainte ca ele să fie distruse pentru totdeauna.

La câtva timp după asta, ne-a parvenit ştirea că muriseră şi fraţii Galipeaux. Castapiane era sigur că fuseseră otrăviţi. Noi rămâneam sceptici, dar şi pe deplin convinşi că asemenea practici erau curente.

In fine, sezonul ploilor a revenit şi din nou a început marea coborâre spre Port-Gentil. Plutele noastre erau solide, bine legate; noi eram bucuroşi să mai schimbăm un pic priveliştea, mai cu seamă din pricina lui Castapiane şi a permanganatului. Îmi transportam cu mare grijă stâlpii eschiras. Mă bătea de pe-acuma gândul să nu mă mai întorc? Nu ştiu, dar mă grăbeam să-i întâlnesc din nou pe Siccard şi pe Kleber, cântăreţul la fierăstrău.

La hotelul lui taica Lan, pianul sosise; prietenii mei de asemenea. Georges Siccard aştepta cumpărătorii şi-i plătea cârciumarului din Indochina cu înscrisuri; Kleber Mangel pusese stăpânire pe pian. După toate aparenţele, Cerutti aştepta clipa potrivită pentru furtul lemnelor. Reântâlnirile au dat loc la noi dezordini.

— E bun pianul tău, saigonezule; dar pentru dansurile ruseşti nu face doi bani!

Şi Jean se producea cu un dans ucrainean improvizat.

— La tine nu există femei, taică Lan; atunci măcar atmosferă să fie!

Erau, într-adevăr, foarte puţine femei la aceste reuniuni ale truditorilor. Se bea zdravăn. Se puneau la cale farse.

Din când în când, câte-o negresă îşi arăta vârful nasului, dar constituia o excepţie; dealtfel pleca foarte repede.

— Ia să vezi pianul; o să ţi-l dreg îndată!

Şi Jean s-a apucat să demonteze mai întâi capacul, apoi panoul din spate. Strecura foi de hârtie şi de carton subţire între ciocănele şi corzi. Kleber relua în forţă Ochi negri; sau improviza. Pianul scotea acum sunete de armoniu şi de flaşnetă; două zile mai târziu, pe când forestierii soseau treptat-treptat, demonstraţiile au atins delirul. Văzându-şi. Pianul cu totul deteriorat şi transformat în xilofon, taica Lan a fost cit pe-aci să sufere un atac. Fiecare confecţiona ciocanele, ca să se distreze; Kleber a

trebuit să-şi dea toată silinţa pentru a salva de la ruina totală nefericitul său instrument. Pianul a fost cumpărat mai târziu de nişte negri, care iau sudat câteva discuri mari şi l-au folosit ca balafon*.

Lemnele s-au vândut în anul acela foarte bine. Cursul pe cale de-a creşte le producea tuturor o plăcută surpriză; banii veneau să răscumpere în mod fericit exilul şi sudoarea; petrecerea, dusă până la beţie, ştergea totul. Într-o seară, Siccard s-a întors vesel:

— Gata, Fernand, o să poţi în curând să ne cinsteşti şi tu; Cerutti a câştigat. Maxime şi-a pus bine lemnele la adăpost, dar n-a înţeles de ce după două nopţi îi lipseşte vreo juma' de plută. Acuză pe toată lumea, pe moş Bert, pe paznici, pe proprii lui plutaşi. Dar cum preţurile au crescut, pare că se consolează.

— Şi Cerutti?

— Nu-i duce grija. A şi încărcat lemnele, care au acum alte dimensiuni, pe-un vapor. Poartă semnul lui. Iar hârtiile sînt în regulă.

Iar băutură – şi apariţia lui Miquette, însoţit de unul nou: Guillaud, care venise acolo să facă avere cu un remorcher metalic.

— Guillaud ne propune o croazieră. Vrea să-şi inaugureze vasul şi să-i cunoască pe forestieri, viitorii lui clienţi.

— Să mă ducă până. Acasă, răspunde imediat Durix. Vă invit pe toţi.

Din fericire, Durix îşi avea şantierul nu departe de râul Abando. Totul ni se părea o plimbare şi un nesperat prilej de-a boteza remorcherul bobocului de Guillaud. Castapiane, şeful nostru, a refuzat să ni se alăture, dar ne-a înmânat în chip solemn banii, ca un mare senior. Generos, el i-a oferit lui Jean întreg timpul necesar pentru a alcătui stocul de provizii şi a urca spre lacuri cu pirogile. Începea o nouă vacanţă. Pe-atunci timpul nu prea conta – şi toţi forestierii întârziau la Port-Gentil înainte de-a se afunda iar, pentru multă vreme, în junglă.

Iată-ne deci alcătuind din nou o gaşcă, oarecum bogaţi şi în căutarea a tot felul de comicării. Am rămas vreo zece zile la Durix, căruia i-am golit întreaga rezervă de sticle: pântecoase, lunguieţe, cu lichioruri pentru doamne, absolut totul. Într-a zecea zi nu mai era nimic de băut. Siccard şi fraţii Lafaille i-au spus lui Guillaud:

— Şi pe vasul ăsta al tău atât de straşnic botezat n-ai chiar nimic?

— Absolut nimic, vă jur.

— Hai să vedem. Ne-am dus.

— Şi astea nu sînt sticle?

— Aţi înnebunit. E apă de colonie. Trebuie s-o livrez într-una din zilele astea la Ngoumbi.

— Alcool! E alcool! Nu diferă decât gustul; aşa c-o să ne pilim cu apa ta de colonie.

Şi Guillaud, destul de îmbibat el însuşi, a scos o ladă ea să-şi salveze restul încărcăturii. În aceeaşi seară, un forestier (i-am uitat numele) s-a prăbuşit brusc. Pentru moment nimeni n-a dat atenţie faptului. În realitate omul era mort. Fiecare vedea asta ca printr-o pâclă. Nimeni nu părea să-l cunoască prea bine.

— Imbecilul, de ce-a făcut-o?

— Hai, „nea cutare", zi că nu eşti mort! Îi vorbeam. Îl zgâlţâiam. Nimic.

---

* Instrument de percuţie din Africa.

— Trebuie să-l înmormântăm, a spus cineva.

— De unde preot?

— De unde coşciug?

— Asta nu ne-mpiedică să săpăm o groapă.

— Asta nu ne-mpiedică să săpăm o groapă, repete Lafaille.

Erau vorbe de beţivi, însă de beţivi cumsecade. Am pus mina pe lămpi şi am ieşit afară; semănăm puţin eu nişte fantome tremurătoare.

— N-avem scânduri, zicea unul.

— N-o să ne-apucăm să doborâm un copac şi să facem scânduri la miezul nopţii.

— Trebuie să-l înmormântăm cum se cuvine, zicea un altul, prăbuşindu-se.

Toţi îşi dădeau silinţa să acţioneze, mergând fie în patru labe, fie în zigzag. Văd parcă şi astăzi siluetele, lămpile, grupurile care se împrăştiau şi se formau la loc.

— Trebuie să ne ţinem tari, zicea Miquette cu o voce caraghioasă, făcând să circule din nou sticlele cu apă de colonie.

— Acum sicriul.

— Durix! Nu găsesc cuiele.

— Ia şi tu liane.

— Gata, negrii sapă groapa.

— Am găsit nişte scânduri de la lăzile pentru bere.

Am sfârşit prin a face un sicriu care aducea mai curând a mumie (scândurile, scurte, erau susţinute cu ajutorul unui „mindoukou" şi al lianelor înfăşurate în jurul acestuia) şi negrii au pornit cu el spre groapă. Miquette nu-şi părăsea nici sticla, nici lampa şi zbiera fără întrerupere: „Alcătuiţi cortegiul!". Dovedind destul respect – pentru halul în care ne aflam – am încercat să ne aşezăm unul în spatele altuia. Ne clătinam şi, cu toate astea, aproape că reuşisem, când s-a dezlănţuit o furtună teribilă, amplificată de ecourile pădurii. În câteva secunde trombele de ploaie ne-au murat zdrenţele şi au umplut primejdios de mult groapa.

Eram, în fine, pe punctul de-a reuşi să-l înmormântăm pe nefericitul nostru camarad, dar unul dintre negri a alunecat, lianele s-au rupt şi mumia le-a scăpat şi celorlalţi. Iată-ne cuprinşi de tulburare, stingheriţi; scândurile pluteau, prietenul la fel.

— Şi agheasmă? A zis cu seriozitate Miquette. Siccard a înălţat din umeri:

— Unde vrei să găsim apă sfinţită, dobitocule? Nu crezi că e şi aşa destulă apă?

— Fără apă sfinţită nu merge, s-a încăpăţânat Miquette.

Şi tot atât de serios, ca şi cum ar fi făcut un sacrificiu, el a sfinţit groapa cu apă de colonie – şi noi am împins la loc pământul cu lopeţile şi cu parii. Pământul se transforma în mocirlă. Ştiam cu toţii că ni s-ar putea întâmpla să murim la fel, fără familie şi fără urmaşi. Durix a împachetat hârtiile şi portofelul. Guillaud a predat pachetul autorităţilor de la Port-Gentil. Noi ne-am întors la taica Lan, ca să plecăm din nou în pădure.

În anul acela Siccard s-a dus la Libreville, unde urma să exploateze o nouă concesiune, si s-a oferit să mă ia ca asociat, cu condiţia să-i găsesc mână de lucru. Am hotărât deci să-l însoţesc în estuarul Gabonului şi să plec să angajez muncitori dincolo de Munţii de Cristal, la acei faimoşi pahuini antropofagi printre care se întorsese cândva Nandipo.

8

ANGAJEZ ANTROPOFAGI ŞI ADOPT O GORILĂ

Oraşul Libreville era un centru important, însă nu avea port. Navele ancorau în larg... Georges Siccard se descurcase bine. Reprezentanţii apelor şi pădurilor abia soseau, taxele şi impozitele nu fuseseră înfiinţate. Cu 2. 500 de franci pe an, Georges obţinuse o suprafaţă de 2. 500 de hectare în adâncul estuarului gabonez. El oprise şi pentru mine o parcelă, chiar alături: „O să fie bine. Armata începe să pătrundă şi ea în interior. În doi ani o să ne facem suma, Fernand". Mi-am vărsat partea. Siccard a transmis autorităţilor binevoitoare câteva complimente din partea mea. Eu am comandat în Franţa un ciocan forestier, pentru a marca lemnele cu semnul propriu: un cap de cocoş. Trăgându-mi vechea pălărie pe-o ureche, am pornit mândru la explorarea noului meu şantier, îmi descărcasem de pe un vas al „Transporturilor Reunite" puţinul material şi stâlpii funerari eschiras. Siccard mi-a oferit o colibă şi mi-a făcut cunoştinţă cu celălalt asociat al lui: Letourneur, din Mussidan.

— Concesiunea ta e foarte frumoasă, bogată în exemplare gigantice de okoume; dar nu e locuită. Iată adevărul, Fernand, a spus Georges Siccard.

— Mi-ai mai spus-o, iar eu am fost de acord să pornesc în recrutare.

— Să lămurim bine lucrurile, Fernand. Nu există nici măcar un singur trib pe concesiunea ta; asta înseamnă că vei fi obligat să te duci în nord şi să găseşti o sută de pahuini zdraveni ca tăietori de lemne. Trebuie 6ă-i obţii. de la căpeteniile localnice şi să-i faci să coboare. Dacă le câştigi încrederea, e-n ordine; dar poţi foarte simplu să fii căsăpit.

— Şi chiar fript şi înfulecat, ştiu. Am ţinut de nevastă o pahuină.

— Un motiv în plus, n-ar fi pentru prima oară când un alb s-ar pierde acolo în chip misterios.

— Ce propui?

— O să-ţi dau patru pahuini care se află aici de şase luni. Unul dintre ei se descurcă în vreo câteva limbi. E voinic şi îndatoritor: se numeşte Bakala-Bendè.

Eram atât de fericit că trebuie să forţez norocul, încât am rămas lângă Siccard exact timpul necesar pentru a organiza expediţia. Patru oameni, doi saci cu orez, grăsime în bidoane de fier de câte douăzeci de kilograme, sare, zahăr şi cafea. Aveam mai mult de patru sute de kilometri de parcurs.

— Ia una din puştile mele, a spus Letourneur. E o veche „Manufrance" cu două focuri, dar am cartuşe şi pentru vânatul mare şi pentru cel mic.

— Mi-ajunge flinta mea.

— Pe aia poţi să i-o împrumuţi lui Bakala-Bendè. O. să-i faci o mare bucurie.

Am părăsit locul numit „Amvila", ducând cu noi merinde, materiale, securi şi cuţite; o veritabilă plecare. În primele zile n-am cărat nimic cu spinarea, am plutit în: pirogă până la Kango, ultimul post francez. De-acolo trebuia să ne afundăm spre nord prin pădurea deasă şi barată de liane, să urmăm, suind, o potecă şi să pătrundem astfel în Munţii de Cristal, să ajungem la Nguèlè, Sam şi la lungul drum spre Oyem.

Călătoria a durat trei săptămâni, dacă mi-aduc bine aminte, înaintarea dovedindu-se anevoioasă. Trebuia să trecem zilnic peste râuri şi cataracte. Ba chiar am fost nevoit să repar un vechi pod de liane, peste care altfel n-am fi putut, trece fără să ne prăbuşim cu încărcătură cu tot; Bakala-Bendè a meşterit noi legături şi mica

noastră trupă a putut să avanseze fără să se teamă de vreun accident. Seara dormeam sub câteva ramuri croite în chip de adăpost. Bakala îmi aşternea rogojinile. Eu găteam pentru toţi. Era o plăcere să frigi pe buşteni un spurcaci sau câteva dropii de junglă şi să adormi lângă fumul acela plăcut mirositor. Cei patru hamali (şi totodată călăuze) erau vizibil fericiţi să mă vadă trăind asemenea lor, fără ciorapi, fără cască, fără chinină, fără nici un medicament european. Îmi asumasem într-adevăr acest risc, din dorinţa continuă de-a mă imuniza treptat. Medicina gaboneză se sprijinea pe câteva ierburi de care încă nu-mi păsa; dar uneori ne încrucişam cu mici grupuri care veneau să se tămăduiască de vreo boală, scăldându-se în nenumăratele ape curgătoare. Într-o zi am văzut chiar un vrăjitor: aşezat la poalele unei cascade, el îngrijea nişte posedaţi, închizându-i într-un fel de coşuri de răchita. Bakala-bendè mi-a explicat în felul lui că oamenii aceia se aflau sub influenţa duhurilor rele şi că baia ii descătuşa. N-aveam cunoştinţe de etnologie; vedeam, ascultam, simţeam. Începeam să-mi dau seama că vrăjitorii ăştia nici nu mistifică, nici nu trişează. Cu turuiala şi cu obiceiul lor de-a sări de la una la alta, ei îndeplineau adesea funcţiile de ghicitori, de primari, de poliţai, de farmacişti, de îngrijitori ai sufletului. Descopeream la ei multă dibăcie şi seriozitate, lucru pe care-l simţeau şi negrii mei.

Bakala-Bendè ajunsese în timpul călătoriei mâna mea dreaptă şi am avut ocazia să verific asta cu câteva zile înainte de-a atinge platoul Oyem.

La ieşirea din pădure, în dreptul râului Muni, drumul se-aşterne şi întâlnirile se răresc. Totuşi, în depărtare, câteva cântece: nişte negri vin spre noi, având în mijlocul lor un alb uriaş, bărbat frumos, la prima vedere un soi de administrator. Cele două grupuri se opresc. Înaintez. „Marchizul de Destrayat, zice el. Conduc un joagăr în apropiere de Libreville. Am urcat eu însumi aici. ca să recrutez oameni. Mă întorc cu coada-ntre picioare. Din fericire m-am răzbunat pe-o gorilă. Am rănit-o, nu mai încape îndoială, dar vezi c-a dispărut, smulgând şi pulpa unuia dintre imbecilii ăştia cu o lovitură de labă. Ehe! Africa asta! Nu se poate compara cu Indochina! Am aflat astfel că frumosul marchiz era mare vânător amator, că ocupase cândva un post comercial la Saigon şi că preferase să vină el însuşi să discute cu căpeteniile localnice şi nu să trimită un maistru. Marchizul anunţa, în mod evident, sosirea marilor societăţi. O făcea pe importantul, iar eu, ca mărunt forestier, l-am salutat foarte politicos, pentru a pleca mai departe cu negrii mei, fără să fi dezvăluit scopul exact al expediţiei. „Prospectez", am spus eu în mod vag.

Marchizul şi-a reluat drumul. Bakala-Bendè îşi dăduse seama perfect de distanţa pe care-o păstrasem şi era fericit. Trebuie să fi stat de vorbă şi cu hamalii marchizului, căci mi-a trimis câteva săgeţi precise: „El alb rău, vânător idiot; gorilă periculos şi interzis". Eu reţineam înainte de toate faptul că marchizul nu putuse găsi mână de lucru. Să am oare mai mult noroc? Bakala-Bendè îmi ghicise neliniştea: „Tu nu nevoie porunceşti, noi înţelege. Tu şansă a avea o sută pahuini... puternici. Tu iubeşti pe noi, el nu. "

Într-adevăr, îl priveam pe Bakala-Bendè cu afecţiune. Din ziua aceea, am hotărât să fac din el însoţitorul meu credincios. Mă gândeam că mulţi albi, pentru a porunci, se apucau să vorbească asemenea unor marionete: sec, aspru, categoric. Mi-aminteam de tata şi de calmul lui: felul lui de-a vorbi cu slujitorii, cu grădinarul, cu negustorii mă uimise întotdeauna. Vocea lui dădea ordine hotărâte, precise; dar cânta

asemenea unui zâmbet, unei muzici, unei mângâieri. Ordinele lui puneau totul în ordine şi fiecare simţea asta. Mi-aduc aminte că o javră amantă făcuse pipi pe bicicleta unui agent, sprijinită de-un zid. Furios, „sticletele" îşi şi ridica vehiculul pentru a zdrobi potaia, când tatăl meu, dintr-un salt, a apucat ghidonul şi-a spus calm: „Gardian, fii bun şi lasă animalul în pace, te rog eu". Şi poliţaiul a plecat, fără alte comentarii. Dragul de tata, multe m-a învăţat în ziua aceea.

De ce să urli şi să gesticulezi isteric atunci când comanzi? Oamenii glumesc în spatele tău şi autoritatea ţi se năruie. Ştiam în chip foarte firesc, întrucât mă aflasem eu însumi în situaţia celui supus, că nimic nu e mai uşor decât să-l faci pe-un şef să se înfurie. Din clipa aceea el e pur şi simplu ridiculizat. Îi revedeam pe Maxime şi pe Castapiane, pe alcoolicii sau dezechilibraţii care sfârşeau prin a fi socotiţi nişte degeneraţi şi nişte albi josnici. De ce să fii agresiv? Mergeam, convins că era mai bine să nu te iei în serios niciodată. Chiar crezând că deţii adevărul, te poţi înşela. Dacă porunceşti ca un mare şef atotcunoscător, la cea dintâi greşeală cazi în capcană.

Iată-mă din nou alături de Bakala-Bendè, care făcuse propunerea să ne oprim. „Trebuie pregătit daruri, Fernand", m-a anunţat el. Ne apropiam de Oyem, într-adevăr şi ara scos tutunul. Era tutun sub formă de păpuşi: cinci foi atârnau, a şasea lega restul. Darurile valorau, fiecare, câte-un franc cincizeci. Mai ofeream zahăr şi cafea, din care negrii nu prea consumau; bând-o, făceau haz. Tutunul se afla deci la mai mare preţ.

La Oyem îşi ducea viaţa un reprezentant francez cumsecade, care mi-a arătat pe loc o colibă de popas în care puteam locui împreună cu cei patru pahuini ai mei. Am dat ordin să fie descărcate bagajele, darurile, lampa cu apărătoare contra vântului şi bidonul de petrol. Bakala-Bendè a plecat în recunoaştere, pentru a adulmeca terenul şi a pregăti tratativele. Ceilalţi pahuini au instalat tabăra şi s-au apucat să taie foi de tutun cu cuţitul, să le răsucească între degete şi, încântaţi că ajunseseră la Oyem, să fumeze în faţa colibei din pipe scurte, fără coadă, pe care şi le meştereau singuri. Bakala-Bendè s-a întors cu destulă întârziere şi mi-a dat de înţeles car trebui să urcăm până la M'Bitam, în nord, aproape de frontiera camerunză.

A doua zi dimineaţa, la coliba oaspeţilor se prezintă o mică suită: un pahuin falnic, în mare ţinută, îi domină pe toţi ceilalţi. E căpetenia unui trib din lăuntrul ţinutului. Sosirea mea a fost anunţată prin tam-tam. Ştie, deci, sau ghiceşte că am venit să recrutez oameni. Vorbeşte cu Bakala-Bendè şi îmi strânge totodată mâinile. „Vine de la râul Nye, spune Bakala. S-a întâlnit şi cu marchizul; dar hamalii au spus că vorbele albului ascundeau gânduri rele. Şi el a plecat fără lucrători. Căpetenia se numeşte Ovendo şi te pofteşte să vii să discutaţi". Ştiam că tratativele puteau dura zile întregi, dar că erau indispensabile. Am acceptat zâmbind şi i-am oferit unul dintre sacii cu păpuşi de tutun. Marea căpetenie s-a înclinat cu multă distincţie. „Mai spune că o să bată tam-tamul ca să-l anunţe pe Elendaman, marea căpetenie, stăpânul M'Bitam-ului. Însă ei, Ovendo, te aşteaptă în seara asta"..

Seara ne-am dus la întâlnire. Nutream speranţa fermă că pahuinii mei vor vorbi favorabil cu toţii. Am fost întâmpinaţi ca nişte prinţi, în vreme ce un tam-tam monstru s-a dezlănţuit în cinstea mea. Torţe şi ruguri luminau marele spaţiu rotund; au început nişte dansuri îndrăcite. Nu mai văzusem niciodată asemenea salturi de gazelă. Bărbaţii se înălţau în faţa grupurilor de femei goale, cuprinse de freamăt. Ritmul genunchilor

transmitea întregului trup vibraţii care luau în stăpânire toţi muşchii. Bărbaţii ţâşneau din pământ asemenea unor antilope. Sunetul puternic, strigătele neântrerupte, totul conferea acestor dansuri un aspect de forţă, de veselie şi de viaţă. Mă gândeam că sînt martorul unei ceremonii milenare. Ni se aduceau băuturi fermentate pe care nu le cunoşteam. Tratativele au durat mai multe zile, pentru plăcerea întâlnirii şi-a conversaţiei. Obrazul lui Ovendo era afabil şi calm. Bakala-Bendè mă încuraja în rolul meu de ambasador.

In ziua a treia, ca să-mi dovedească, fără îndoială, că totul merge bine şi că o să am tăietori zdraveni, aleşi chiar de el, Ovendo mi-a făcut o surpriză care m-a pus în mare încurcătură. Pe când mă întorceam la coliba de popas pentru somnul de după-amiază, trei tinere dansatoare negre mă aşteptau acolo, râzând cu hohote încă de la intrarea mea: „Darul căpeteniei", a zis triumfător unul dintre pahuini.

L-am chemat pe Bakala-Bendè:

— Una singură ar fi de-ajuns. Ce să fac cu celelalte două?

— O să tăiem nişte crengi ca să le facem paturi, a spus el cu filozofie, clipind din ochi.

Am considerat răspunsul ăsta înţelept. Nu mai conta o femeie în plus sau în minus, iar obiceiurile primitive de pa Ogooue mă învăţaseră cu simplitatea. Şi apoi de ce. Să mă văicăresc înainte de vreme?

Seara – un nou tam-tam gigantic, noi dansuri de antilopă, noi băuturi. Femeile mele dansau, beau din mici tigve de pădure şi se întorceau rând pe rând să mi se agate de gât. Trupurile lor îmbibate de sudoare exalau un parfum agresiv de mosc. Mă gândeam cu nelinişte la partea a doua a nopţii. Nu mă atrăgea câtuşi de puţin poligamia, iar frumoasele mele se îmbătau încetul cu încetul.

Din fericire, totul s-a sfârşit cu bine. Pusesem să se ridice în colibă o despărţitură de rogojini care să izoleze patul meu de paturile femeilor. Noaptea era foarte înaintată când a trebuit să le cărăm pe „sătence" până la rogojinile lor; erau atât de ameţite de băutură şi de dans, încât n-a fost nevoie decât să le depunem, împleticindu-se, pe partea lor de pat. Am adormit singur, cu cea mai mare bucurie.

A doua zi, ca nu cumva să-l jignesc, mi-am aranjat cu Ovendo situaţia matrimonială:

— Mare căpetenie de pe Nye, îţi mulţumesc pentru darurile tale. Femeile sînt foarte frumoase, dar religia mea nu-mi îngăduie trei femei. Sânt nevoit s-o cinstesc doar pe una.

— Atunci alega. Le voi păstra pe celelalte pentru un alb bun, dacă va sosi vreunul cândva.

Le-am privit pe cele trei femei şi am ales o frumoasă şi tânără pahuină cu ochii plecaţi. În privinţa celorlalte, mă gândeam fără voie la misionarii care nu vor pregeta să se aventureze până acolo. Pentru moment, nici o misiune catolică nu se stabilise prin acele zone de frontieră; viaţa după modelul european se oprea la Oyem.

Conform promisiunii lui Ovendo, tam-tamul îşi îndeplinise funcţia şi eu am fost rugat să urc până la M'Bitam, pentru a-l saluta pe Elendaman, căpetenia localnică. Ovendo a ţinut să mă întovărăşească. După câteva zile, opinia îmi era favorabilă: Bakala-Bendè povestea, ceilalţi hamali se întreceau. cu laudele, tânăra mea femeie sporovăia, îi spuneam „Nye", după numele râului ei, deşi în realitate o chema Mengoa.

Toată regiunea frontierei era la curent cu sosirea noastră. Elendaman ne-a ieşit în întâmpinare. La M'Bitam obţinuseră, în urma defrişării, un mare spaţiu foarte curat, având colibele bine rânduite pe margine. În mijloc, marile căpetenii localnice puseseră să se construiască, din pură bunăvoinţă şi din spirit ospitalier, o colibă uriaşă, cu frumoasele materiale oferite de pădure. Fuseseră aduse covoare ţesute şi cuverturi pentru confortul nostru. Prinţul Elendaman îşi pusese un şorţ de ceremonie; o bucată de stambă îi încingea mijlocul. Am fost surprins de regeasca demnitate a omului. Dar eram şi neliniştit, căci nu mi-a adresat nici măcar o singură dată cuvântul, mulţumindu-se să-mi strângă îndelung mâinile, pe care mi le-a păstrat o vreme într-ale lui. L-a luat pe Ovendo la el, iar eu am fost rugat să mă instalez în coliba oaspeţilor. Elendaman mă observa şi m-a ţinut astfel sub observaţie o zi întreagă. A doua zi a venit să-mi facă o vizită. I-am oferit în dar un sac de tutun, zahăr şi cafea. Ştia să vorbească în pidgin şi petit blanc, ceea ce uşura mult schimbul de gânduri şi de cuvinte, foarte simple. Puteam, în sfârşit, cu modestie, să şi dau, să şi primesc.

Elendaman mi-a confirmat faptul că tam-tamul îi transmisese informaţii mulţumitoare despre mine şi că urma să se pronunţe el însuşi în favoarea mea. Hotărârea lui Elendaman conta, într-adevăr. După două zile a făcut şi mai mult: a organizat în cinstea mea o splendidă serbare.

Era lună plină. Sub streaşină colibei locuite de căpetenie se aflau aşezate scaune înalte, din lemn masiv. Elendaman a înaintat spre mine, îmbrăcat în alb de sus şi până jos şi m-a invitat să ocup locul de onoare, alături de ei Scaunul meu era acoperit cu o pătură roşie de bumbac. În faţa noastră, crengi enorme ardeau şi-şi aruncau flăcările la mai bine de doi metri; înălţându-se, fumul şi scânteile întâlneau umbrele junglei. Câteva atingeri discrete ale tam-tam-ului vestesc brusc sosirea unui grup de bărbaţi şi femei purtând şorţuri scurte. Bătăi riguroase şi înalte de tam-tam răspund; e acordul. Apoi, dintr-o dată, cu o forţă surprinzătoare, sunetul se dezlănţuie: un tunet prelungit ce înaintează în valuri. Recunosc toate nuanţele unei mari orchestre. Invadând spaţiul din mijloc, dansatorii fac roată; bărbaţii încep să salte ca şi cum ar vrea să treacă peste nişte obstacole invizibile. Un nou dans al antilopei, mai sălbatic decât în satul lui Ovendo. El se prelungeşte până când oamenii-antilopă se prăbuşesc la pământ. Femeile se opresc şi-i cară. Unele îi ridică; altele îi târăsc. Pe tot parcursul ceremoniei, ele dansaseră, cântaseră, fremătaseră, tropăiseră, întărâtaseră dansatorii. Un puternic parfum de viaţă ne învăluie, cufundându-mă într-un vis fantastic: sudoarea, aburii, efluviile junglei, totul se amestecă. Femeile le dau bărbaţilor de băut din tigve minuscule. Elendaman mi-o întinde pe-a lui: „Bea; e iboga".

Nu mai chibzuiesc. Fie ea din plante, din sânge sau otravă, dau pe gât licoarea asta necunoscută. E foarte amară... Par a se reculege cu toţii. Un lung antract în vederea pregătirii. Se aşteaptă, sînt chemate forţele invizibile. Apoi, lovite cu vârful degetelor tam-tamurile pornesc din nou să sune, încetişor. De data asta bărbaţii stau ghemuiţi pe vine, cu braţele bălăbănindu-li-se; îşi mişcă obrazul de la dreapta către stânga; ochii le sînt lărgiţi peste măsură, albul lor pare enorm: nişte mici bile de fildeş, ai zice. Tam-tamul câştigă în putere. Bărbaţii stau faţă-n faţă, lovindu-şi palmele şi braţele. Se dau brusc înapoi şi din piepturile lor ude leoarcă ies acum sunete

cavernoase. Tot ghemuiţi şi tot ţopăind, se zborşesc unii la alţii şi se lovesc peste torsuri. Izbiturile răsună, impresionante. „E dansul gorilei", îmi şopteşte Elendaman.

Trupul meu nu mai există. L-a suprimat iboga. Sufletul meu călătoreşte, se desface. Mă aflu deopotrivă în aer, în palele de fum, în flăcări, în trupurile dansatorilor, în carnea dansatoarelor, în sudoare, în sânge, în lună, în timp. Totul durează, poate, ore şi ore. Abia acum am cunoscut drogul ăsta natural, doctoria asta amară ce poate fi şi mestecată, asemenea lemnului-dulce.

Dansatorii sînt sleiţi, se risipesc la fel de uşor ca fantomele. Elendaman şi Ovendo se ridică; îi urmez. După ce mă însoţesc până la colibă, dispar şi ei ca nişte umbre.

În încăperea unde voi dormi o zăresc pe Nye: superbă, goală, cu ochii ficşi, imenşi. Merg şi îi iau mâna: e îngheţată. Sub streaşină femeilor, a băut şi ea iboga. O duc spre patul de crengi şi spre rogojini. Păstrez şi azi amintirea faptului că ne-am împerecheat întreaga noapte, fără întrerupere.

Dimineaţa deşteptarea mea a fost stranie: nici oboseală, nici durere, numai imaginea limpede a unei nopţi feerice şi diabolice. Altă impresie ciudată: senzaţia de-a nu mai avea membru. Iboga, tu mi-ai oferit un regat; unde nu m-am mai întors nicicând. Ţi-am gustat rădăcina amară şi aţâţătoare doar pe parcursul acestei unice călătorii.

Am părăsit M'Bitam-ul după ce mai întâi am vizitat, la indemnul lui Elendaman, zona dinspre frontiera cu Camerunul de sud. M-am întors astfel cu vreo treizeci de negri superbi, bucuroşi să-i întâlnească pe cei deja aleşi până atunci: douăzeci ide atleţi strălucitori. Ei au ascultat cu evlavie explicaţiile lui Bakala-Bendè şi au venit să primească sfaturile marei căpetenii Elendaman, care şi-a luat încrezător rămas bun de la mine.

Se pare că astăzi M'Bitam e loc turistic, având aeroport, coca-cola, supă la cutie şi celelalte.

La întoarcere, o nouă oprire în satul lui Ovendo, unde Nye ajunsese înaintea mea, ca să-şi pregătească plecarea spre Amvila concesiunea pe care urma s-o populăm. Ovendo selecţionase şi el, de prin împrejurimile Oyem-u-lui, vreo cincizeci dintre supuşii săi, pahuini şi fangs, zdraveni cu toţii şi voioşi. Pentru ei asta însemna petrecere şi aventură, noutate. L-am reântâlnit cu multă plăcere pe Ovendo; în timpul serii a stat numai lingă mine. Fără tam-tam. Ne-am recules. Ovendo poruncise să se frigă o halcă enormă de porc spinos, pe care slujitorii lui au condimentat-o de să-ţi ia gura foc. După masă, un alt slujitor a venit şi a depus la picioarele mele un dar ciudat: un cilindru din scoarţă de copac sau din lemn moale, de vreo treizeci de centimetri diametru şi acoperit cu un capac perforat prin care trecea un bastonaş: „Deschide-l. E M'Biery".

Într-adevăr, descopăr înăuntru un fetiş de lemn înnegrit cu fum; reprezintă un om tăiat dintr-o singură bucată, cu braţele şi pumnii strânşi la piept, cu genunchii adunaţi în dreptul pântecului. Sub fese, o gaură în care să intre acelaşi ţăruş care străbate şi capacul.

— E-al tău. Pe când te aflai la Elendaman, un alb a venit aici să angajeze oameni. A zis că taie okoume pe coastă; n-aveam încredere, hamalii vorbeau urât despre el; voiam să te aştept ca să-ţi aud părerea. Dar a doua zi toţi ai noştri pleacă la

vânătoare. Albul îşi trimite hamalul eschira să-l fure pe M'Biery dintr-o colibă. O femeie l-a văzut şi mi-a dat de ştire. Am verificat furtul, căci unul dintre agenţii mei a găsit fetişul într-un sac de haine al albului...

Ovendo m-a privit, pândindu-mi reacţia. Am rămas nemişcat, ştiam să ascult. Africa mă învăţase legea ei: în împrejurările cu adevărat grave, cât mai puţine vorbe, cât mai puţine gesturi, exact cele cuvenite. Aşadar tăceam. Ovendo a părut mulţumit şi, şi-a continuat cu seriozitate mărturisirea pe care altfel n-ar fi făcut-o, fără îndoială, niciodată: „M'Biery l-a condamnat la moarte. Omul şi servitorul lui eschira s-au prăbuşit de pe puntea de liane pe care ai trecut-o şi tu ca să ajungi aici; o reparaseşi împreună cu Bakala; a cedat. Dar întrucât a fost atins de un alb, M'Biery şi-a pierdut puterea. Ţi-l dăruiesc în amintirea noastră, a tuturora. Ei îndeplineşte orice dorinţă, fa ea să mai poarte ghinion. "

Am înţeles că fusese pângărit şi am luat cu mine obiectul acela preţios, în memoria lui Ovendo.

Era vremea s-o pornim la drum. Am adunat grupul de negri pahuini şi fangs ca să putem pleca. Iată însă ca înaintea despărţirii noastre de râul Nye s-a petrecut încă un eveniment. Dimineaţa, Bakala-Bendè a sosit foarte agitat la coliba oaspeţilor. Avea misiunea de-a alcătui convoiul; nu se despărţea de flinta mea nici o clipă. Fusese nevoit să-şi petreacă noaptea cu strângerea oamenilor.

— Tu aminteşti marchiz? A întrebat el. Cu gorila rănită n-a fost o minciună; a ucis-o, într-adevăr. E un mascul uriaş, fără femelă. Puiul îi dă târcoale, vrei să-l vezi?

Deşi mă grăbeam spre Amvila şi spre concesiune, am socotit că era bine să mă duc la locul în care Bakala găsise hoitul. Gorila se afla în descompunere; la apropierea noastră, însă, un pui de gorilă, negru tot, a şters-o repede, urlând şi lovindu-se peste piept. Eram, înduioşat; am poruncit oamenilor să rămână pe loc. Puiul de gorilă dădea evident târcoale şi îşi manifesta furia. S-a întors lângă trupul tatălui, scoţând ţipete sfâşietoare.

— Prindeţi-l, am spus eu, dar fără să-i faceţi vreun rău.

Pahuinii au pornit să-l încercuiască. Dar cum Bakala-Bendè le pretinsese blândeţe, puiul de gorilă reuşea să le scape ori să-i muşte zdravăn. Părea imposibil de prins. Pahuinii au sfârşit însă prin a-l încolţi, suflul pierindu-i dintr-o dată. Se ţinea totuşi în gardă, pregătit să atace. Am făcut câţiva paşi, l-am privit drept în ochi şi, înainte de-a avea el timp să mă muşte până la sânge, i-am ars trei sau patru palme, ca unui ţânc. Apoi l-ăm apucat brusc de spinare, iar el, strâns la pieptul meu, m-a cuprins cu braţele pe după spate. L-am vârât atunci într-o lesă împletită din liane subţiri. Negrii erau mulţumiţi. Ne-am amânat plecarea cu o zi şi i-am dus tinerei mele Nye această ofrandă a pădurii, acest pui de gorilă pe care a trebuit să-l legăm de-un ţăruş în faţa colibei. Era o adevărată atracţie. Îi puneam înainte banane, muguri de palmier, apă, zahăr şi. Orez bine fiert. El respingea darurile, avea crize de mânie, se văita ca un copil. I-am făcut o lesă mai lungă şi le-am dat tuturor întâlnire pentru a doua zi, în vederea plecării.

Am intrat împreună cu Nye, frumoasa pahuină, cadoul meu regesc şi puiul de gorilă a tăcut. Eu am stins lampa, iar Nye a adus mâncarea; doar focul mai lumina interiorul colibei. În timpul nopţii, simt pe braţ o uşoară atingere. Probabil un gest al tovarăşei mele. Braţul e plăpând; palma întâlneşte în calea ei o blană foarte moale;

mă trezesc de tot; n-am nici o îndoială, tocmai s-a auzit un sărman geamăt. Mica gorilă e aşezată pe pieptul meu. O scutur pe Nye, oare aprinde lampa; puiul îmi suge sinul, eu buzele lui groase lipite strâns de pielea mea; imposibil să-l dau la o parte. „întrucât mă acceptă, să dormim aşa", îmi spun eu. Nye, amuzată, stinge lampa. În câteva secunde, iată-mă plin de urină şi de restul. Aprindem din nou lanterna. E nevoie de apă. Tovarăşa mea râde în hohote. Răzui totul cu un cuţit, mă spăl şi încerc să-i fac şi băiatului toaleta. Nu se bucură prea mult, dar pare să consimtă. Dormim. În sfârşit, toţi trei.

A doua zi dimineaţa, adunarea. Am ieşit din colibă cu bebeluşul gorilă agăţat de bustul meu gol. Lucrătorii păreau înspăimântaţi, femeile s-au încovoiat, împreunându-şi palmele; şi au scos lungi strigăte neântrerupte. A început astfel un soi de dans. Picioarele dansatoarelor se încrucişau, băteau pământul. Am aflat că triburile pahuine socoteau pe-atunci neamul gorilelor drept un aliat. „E unchiul lor, mi-a spus Bakala. Niciodată n-au vrut să ucidă gorile; Amărâtul de marchiz a făcut un sacrilegiu. Dar tu parc-ai fi din familie".

Am pornit într-o coloană lungă, pentru a ieşi la drumeagul spre Kango. Ii aveam pe cei o sută de pahuini şi mai aveam o femeie cu zâmbetul pe buze, care păşea ţinându-mă de mână. După câteva zile de mers pe drumeagul bătătorit de marele nostru număr, am ajuns să-mi eliberez „fiul" din liane şi să-l învăţ să se lipească mai puţin strâns de pieptul meu. Trei săptămâni mai târziu, ne-am făcut o intrare triumfală la Georges Siccard şi la Letourneur, care m-au îmbrăţişat cu emoţie. Mă întorceam cu oameni, cu o nevastă pahuină şi cu un pui de gorilă pe care-l botezasem pe dram „Toto". Rămânea acum să instalăm tabăra şi să începem lucrul.

Descoperisem, venind încoace, un negru atletic şi foarte cumsecade, pe nume Koulibe; l-am făcut bucătarul concesiunii. Apoi ne-am apucat să defrişăm un spaţiu larg în interior, pentru a construi colibele. Bakala-Bendè conducea lucrările, având grijă să evite, la fixarea locuinţelor, amestecul dintre pahuini şi fangi. Toate speranţele erau îngăduite. Eram pentru întâia oară patron.

Într-o concesiune nouă. Trebuie să ai mereu iniţiative De la cea mai neânsemnată până la cea mai importantă; negrii te observă şi te judecă. Existau, aşadar, o grămadă de probleme de rezolvat: unde să defrişăm? Unde să deschidem căi de rulaj? Cum să limităm malaria? În ce loc să facem legătura cu râul? La ce limită de creştere a apelor? Avem hrană destulă? Dacă există răniţi, cum şi unde să le dăm îngrijiri? Putem lua contact cu diverşi cumpărători înainte de-a doborî trunchiurile? Asta era meseria; trebuia să te ocupi de toate.

Din fericire pentru mine, Siccard şi Letourneur se dovedeau prieteni credincioşi. Primul avea cumsecădenia unui tăietor de lemne civilizat şi valea Chevreuse revenea mereu în conversaţiile lui. Ca să-şi alunge plictiseala, Siccard dădea pe gât cu resemnare un pahar de picon cald Frigiderul neexistând încă, el optase pentru încălzirea aperitivului la soare. Celălalt, Letourneur, avea firea. Rezervată a ţăranului: fiu de agricultor, ne aducea accentul său din Pèrigueux si Mussidan. Îi plăcea belota şi. Cum eu nu jucam, o învăţase regulile pe negresa lui, căreia îi spunea Jeanne. Jeanne se aşeza deci la belotă, mai cu seamă duminica; era de tot hazul. Când îl auzeam pe

Letourneur adresându-i-se. mă cuprindea o senzaţie ciudată: Jeanne era prenumele uneia dintre surorile mele.

Concesiunea mea ajunsese să capete cât de cit un aspect. Aveam o colibă din coajă de copac, spaţioasă şi bine utilată, două mese făcute din nişte lăzi pe picioare adăugate, banchete rustice, cuverturi, două paturi "Picot", rogojini şi o plasă contra ţânţarilor, pentru a mă feri de friguri. Nye era fericită pe noul său domeniu şi Toto făcea progrese.

Îi scurtasem zdravăn parul şi-l învăţam să stea mai mult sau mai puţin corect la masă. Mânca multe banane şi dădea cu regularitate iama prin coliba izolată în care trăia bucătarul, Koulibe. Ţipetele şi urmăririle amuzante se ţineau lanţ; Toto fura cu zburdălnicie şi înverşunare, neavând nici legile, nici disciplina noastră. Pedepsit, sărea şi zbiera – să-i plângi de milă, iar negrii, pe care nu-i muşca niciodată, îi luau partea. L-am deprins, de asemenea, să să meargă mai puţin încovoiat (gorila merge în echer şi se sprijină cu plăcere de degetele din faţă, îndoite). Îl plimbam de mână şi atunci făcea senzaţie.

Clima era încă şi mai neplăcută decât pe Ogooue; începeam totuşi să înaintăm şi să executăm marcajul. Seara, cu ajutorul unei andrele, Nye îmi smulgea căpuşele, un fel de purici negricioşi care ni se virau sub unghiile de la picioare. Trebuia să scoatem zilnic cinci sau şase şi să pierdem sânge. Dacă uitam, ne alegeam cu mici umflături cât bobul de mazăre. Cei care aveau sângele stricat făceau puroi. Nu exista pe-atunci penicilină; nici tinctură de iod; nici apă oxigenată. Cei mai adesea trebuia să ne tratăm de mântuială.

In anul acela, cu toate eforturile mele, n-am scos decât 150 de metri cubi de okoume; dar făcusem drumurile şi instalasem şantierul; pentru vremea aceea, eram milionari. Am coborât cu plutele spre Libreville şi am petrecut straşnic vreo câteva zile, într-un mic hotel construit numai din lemn. Sala barului semăna cu acelea din filmele americane văzute înainte de război. Patron era un francez, pe nume Costes. La Costes, ca şi la taica Lan, nu ne plictiseam. Făceam calculul buştenilor, lista cumpărăturilor pentru personalul angajat, fără să mai punem la socoteală chefurile, poate nu la fel de îndrăcite ca la Port-Gentil, dar oricum! Camarazii boţi încercau să uite trudnica viaţă din pădurea tropicală. La Costes se întâmpla deseori să. Vezi cum. Din zeflemea, provocare sau fanfaronadă, un forestier îşi spăla picioarele în şampanie. Chiar şi lui Letourneur şi Georges Siccard băutura le. Dădea idei fixe:

— Fernand. Împrumută-ne femeia ta!

— Zexe!

— E mişto de tot.

— Să ştii că e!

— Cum ai făcut să pui mina pe ea? Nu ne eşti frate, nu ne eşti asociat dacă nu ne-o împrumuţi!

Glumele astea începeau să mă sâcâie. Bineânţeles, adevăraţii forestieri erau holtei şi fiecare îşi avea negresa lui; dar eu nu înţelegeam ca Nye să fie tratată asemenea celorlalte, fără respect. Căutam deci un mijloc de-a sfârşi cu insistenţa celor doi asociaţi. Exista, nu departe de Libreville, un sat în care trăiau, rupţi de-ai lor, o mulţime de pahuini. Mi-a venit ideea să mă duc să dau o raită pe-acolo şi să mă întorc seara la Costes. Abia am intrat în sala afumată, că Siccard a şi început să zbiere:

— Ai adus-o pe femeia ta, Fernand?

— Bineânţeles, bătrâne.

Şi am înaintat spre el. Şedea la o masă cu ditamai ţigara în mână, lângă un cumpărător care-i făcea o curte deosebită. Am precizat:

— E colea în gheretă. M-ai înţeles? N-am vrut să intre. Cum vorbeşti pahuina, n-o să întâmpini nici o greutate.

Şi Georges Siccard a plecat, bine dispus, sub privirile uluite ale tuturor forestierilor.

Ghereta nu era altceva decât closetul lui Costes. Trebuia să urci o scară de lemn până la tinetele aşezate pe piloţi. Toată lumea iese şi priveşte. Siccard înaintează şi discută îndelung prin uşa deschisă. Retragere înspăimântată a lui Siccard. Galeria izbucneşte într-un hohot general. O angajasem în sat pe cea mai vestejită şi mai urâtă pahuină. Fără fir de dinte-n gură, cu sînii căzuţi, ea îl urmărea pe Georges Siccard, nevoit s-o ia la sănătoasa pentru a scăpa de drăgălăşeniile măgăoaiei mele. Nicicând nu mi s-au mai făcut asemenea cereri.

Sosirea comandantului Carriou a declanşat un nou dezmăţ. Vasul Ciad făcând legătura întâi cu Libre viile şi abia pe urmă cu Port-Gentil, ne-a venit ideea să ne întoarcem în gaşcă la taica Lan. Bietul cârciumar din Indochina îmbătrânite, dar ambianţa era tot „zemoasă". Kleber Mangel îşi împărţea şi acum cornurile, cânta la fierăstrău; pianul însă dispăruse. Multe se întâmplaseră de la plecarea noastră. Am aflat astfel despre aventura nefericită şi comică a lui Cerutti. Cum buştenii continuau să dispară, autorităţile s-au apucat să verifice îndeaproape antrepozitele de lemne şi să ancheteze în chip serios. Cerutti a fost mai întâi bănuit, apoi denunţat. S-au găsit chiar, pe-un vapor, lemne proprietatea lui, recalibrate. Închisoare. Proces.

— Ce păcat, povestea Mangel, că n-aţi fost aici. Procesul a făcut toate paralele. Voiam cu toţii să pledăm în favoarea amărâtului de Cerutti. A fost mai întâi azvârlit în închisoare, în vechiul post dezafectat de pe plajă. Îl păzea un senegalez desculţ, cu moletiere, fes şi puşcă. Li se aducea zilnic haleală. Omul nostru a cerut chiar şi o maşină de scris, ca să-şi pregătească apărarea. Am şparlit una pentru el. Într-o altă zi, a avut chef să iasă şi să-şi vadă negresa. I-am dat de băut gardianului, care habar n-avea de puterea pernod-ului. Nefericitul senegalez, beat mort, l-ar fi îmbrăţişat pe Cerutti atunci când l-a văzut întorcându-se seara, vesel şi sătul de dragoste. Se şi vedea împuşcat – şi aşteptase înăuntrul închisorii. În ziua procesului, am dat năvală. Sala era ticsită de forestieri simpatizanţi, Cerutti a sosit escortat de gardianul în mare ţinută.

A ascultat rechizitoriul. Preşedintele tribunalului, un martinichez destul de tânăr, era foarte demn; mai exista şi un secretar, care tot încerca să ne împiedice intervenţiile cu ajutorul unui ciocănel. Judecătorul în robă, cuvântările pe-o asemenea căldură, totul părea la fel de vesel ca un teatru de marionete. După o vreme, Cerutti s-a săturat până peste cap şi a zis: „Ei bine, da, am furat; insă aş fi putut s-o şterg; închisoarea voastră stă să cadă; şi totuşi am rămas pe loc în mod cinstit, iar acum o să vă citesc apărarea mea". Şi-a citit hârtiile şi şi-a depănat povestea A spus că fusese el însuşi furat pe când lucra în pădure „Nu s-a găsit nimeni care să mă apere. Atunci mi-am făcut singur dreptate". În timpul nesfârşitelor pertractări, i-am expediat pe servitori la taica Lan. Aceştia s-au întors cu două coşuri pline de sticle. Şi dintr-o dată, când ne

săturasem până-n gât, cineva a zbierat, făcând să sară un dop; „In sănătatea forestierilor!". Asta a fost semnalul. Am făcut să circule sticlele. Şampania ţâşnea din toate părţile, l-am oferit, amabili şi preşedintelui, sub pretextul de a-l face să închine doar şi totul s-a sfârşit într-un vacarm Preşedintele a ridicat cu cea mai mare greutate vocea: îl condamna pe Cerutti la extrădare. Italianul a spus grav „Mulţumesc, domnule preşedinte. Mi se pare echitabil" Regretam sincer că n-am fost şi eu de faţă; dar nu-i nimic, alte aventuri ne aşteptau. În fiecare seară, prietenii de pe Ogooue îşi rugau vâslaşii negri să vină să bată tam-tamul în cinstea forestierilor din Libreville, adică a noastră. Coboram, aşadar, de mai multe zile, într-un fel de procesiune gălăgioasă, de-a lungul unei promenade care semăna cu aleile din Deauville. Sâcâit fără îndoială, guvernatorul a publicat o ordonanţă, interzicând orice tam-tam pi promenada aceea. Riposta a fost promptă. Ne-am dus noaptea ca la vreo treizeci de inşi, însoţiţi de toţi negrii noştri şi ne-am instalat ciorchine, fără pic de zgomot, în vagonetele cu bănci ale unui decovil. La un semnal, pornire brutală. Tam-tam, canistre goale de benzină, o deşteptare năvalnică. Linia trecea de-a lungul clădirilor oficiale şi pe lingă locuinţele funcţionarilor coloniali.

— Lăsaţi-ne să ne distrăm! Urlau fraţii Lafaille.

Iar Miquette a dat din nou drumul unui tam-tam în forţă. Ordonanţa a rămas astfel literă moartă. Şederea noastră nu se mai putea prelungi. I-am făcut o ultimă poznă sărmanului taica Lan, ajutându-l pe Soulié să scoată din hotel tot mobilierul aflat în odaia lui de culcare.

— Ticălosul ăsta bătrân de Lan! A ridicat preţurile, aşa că iau cu mine mobila. E „pitchpin". Şifonierul cu oglindă şi noptiera îmi amintesc de Franţa. Hai, în pirogă!

Şi noaptea am fixat toate mobilele pe nişte pirogi alăturate după metoda polineziană. Soulié a plecat aşa, cu oamenii şi cu odaia lui de serviciu. Am aflat mai târziu că jumătate din mobile se duseseră la fund în timpul drumului, dar că şifonierul fusese salvat. A doua zi, fără să-şi piardă firea, taica Lan îi dojenea pe cei rămaşi:

— Gaşcă de ticăloşi ce sînteţi, n-a putut s-o facă de unul singur. L-aţi ajutat voi!

— Gândeşte-te! Soulié are destui negri.

— Nu-mi pasă, o să-mi plătească el camera, la anu'! A trecut şi asta. Ploua cu mangoţi; văzând cum curge şampania, Lan se mai mângâia. Într-o seară soseşte cu plutele sale Durix, pune să i se ducă sus bagajele şi despachetează în faţa noastră nişte obiecte ciudate: măşti eschiras şi o statuetă fetiş. Tăietorii de lemne se aştern cu toţii pe glumă: „Ce chestii înspăimântătoare! Unde-ai găsit aşa ceva? Jalnic, Durix! Ascunde scârboşeniile alea!

Priveam statueta: un splendid cap din lemn destul de uşor. Formele emu pline, stranii şi frumoase.

— E un M'Bouiti, spune Durix. Dacă le vrei, sînt ale tale. Măşti şi fetişuri, totul: întrucât îţi plac, ia-le.

Toţi camarazii râdeau de mine; unul a vrut chiar să distrugă statueta cu cuţitul. Am intervenit prea brusc şi s-a iscat încăierare. Iată-mă afară, în faţa camaradului complet dezlănţuit. M-am ales cu o serioasă lovitură de cuţit la cap; îi port şi azi cicatricea. Vederea sângelui a liniştit spiritele. Pansament improvizat, rând general de coniac. Mie rănile mi se cicatrizau foarte repede şi a doua Zi, pe vapor, Carriou mi-a făcut un pansament serios. Întoarcerea devenise grabnică.

Am regăsit cu bucurie concesiunea, pe Nye, pe micuţa gorilă Toto şi pe Koulibe, bucătarul. Bakala-Bendè pregătise defrişarea, noile marcaje şi o rezervă de ţapine „mindoukou". Sezonul putea să înceapă. A fost anul în care-am lucrat, până să vină ploile, la construirea a mai mult de treizeci de mici baraje, destinate să mărească adâncimea unui râuleţ prăpădit care nu îngăduia plutirea, împreună cu îndrăzneţii mei pahuini, am doborât trunchiuri de câte patru metri lungime, pentru a le aşeza unele lângă altele şi a alcătui astfel fundul canalelor. Porţi de lemn îngăduiau crearea denivelărilor şi a unui curent îndestulător. Balamalele erau înlocuite cu legături de liane pe care urma să le tăiem la momentul dorit, folosind fie | securea, fie cuţitul.

Cu un asemenea regim şi poate şi din cauza muncii neântrerupte în apă, am fost victima unui puternic atac: paludism sau friguri. Eram doborât. Nye l-a trimis pe Bakala-Bendè la cealaltă concesiune, după ajutor. Câteva ore mai târziu, Georges Siccard stătea aplecat deasupra capului meu. Îl zăream printr-un fel de ceaţă. „Urinezi ca piconul? M-a întrebat el. – Da, aşa cred".

Frigurile tropicale, bilioase şi hematurice adeseori, dau din aceasta cauză urinei culoarea piconului. Nu suferi în mod obligatoriu, însă te sleieşti de puteri. Am întrebat:

— Ce e de făcut?

— Rămâi lungit, nu mânca. Bea tizană, lămâie şi nu te sinchisi. Dacă trece, e bine; dacă nu, o să caut un tip de la Institutul Pasteur.

Aveam peste patruzeci de grade temperatură. Cu frigurile astea, unii se tâmpe. se. Alţii devin răi şi furioşi. Eu am început de data aceea să aiurez. Mă aflam într-un circ, un circ al cărui cort şi ale cărui catarge erau făcute din copacii junglei. Eram îmblânzitor şi plezneam din bici... In asemenea momente trebuie să treci dincolo, " Să faci pe mortul", să te laşi învăluit de febră, să nu iei nimic în tragic. Am început curând să-i disting mai bine pe cei ce mă înconjurau. Ieşeam la suprafaţă; mi se povestea despre crizele mele şi despre circ. Beam tizană în cantităţi enorme; Siccard îmi aducea ficat crud, lămâi, portocale şi banane. M-am întremat în decurs de-o lună. M-am lecuit singur. Neavând o fire care să ia lucrurile în tragic, am rămas cu înţelepciune în patul meu.. Picot". N-am gândit niciodată: „Doar mie mi se întâmplă asta, n-am noroc". Mă gândeam că, dimpotrivă, putea fi mai rău. Eram fericit, îngrijit cu dragoste de Nye. Într-o dimineaţă mi-a venit chef să mă arunc în apa canalelor, să revăd pădurea. Eram salvat.

În schimb, după câteva săptămâni, ne-a părăsit Toto, ucis fulgerător de-o criză de enterită. L-am îngropat în pădure. Koulibe scăpa de un duşman, dar nu-şi ascundea lacrimile. Am suferit şi noi enorm, Nye şi cu mine, azvârlind pământ peste sărmanul trup acoperit de păr. Ca să ne consoleze, Letourneur ne-a dăruit un maimuţoi cercopitec, destul de tânăr şi foarte nostim: „Ai văzut? A spus Letourneur. Nu sîntem la 14 Iulie şi totuşi are chestia tricoloră!". Era. Adevărat: ca toţi cercopitecii, avea testiculele albastre, membrul alb şi partea anterioară a acestuia.

Foarte roşie.

Cu toate necazurile noastre, am reuşit în sezonul aceia, să scot aproape 900 de, metri cubi de okoume, livraţi sub formă de plute la Libreville. Eram în zdrenţe, ca toţi tăietorii de lemne; dar după vânzare, în traista mea se afla o mică avere. Extenuat, am hotărât, cu acordul lui Georges şi al lui Letourneur, să las administrarea concesiunii şi să mă întorc pentru o vreme în Franţa. Era în 1925. Am luat vaporul spre Bordeaux.

9

CEA DINŢII ÎNTOARCERE CU BUZUNARELE PLINE: CUMPĂR UN HISPANO ŞI ÎNTÎLNESC DRAGOSTEA

Revenirea înseamnă surpriză, atât pentru tine, cât şi pentru ceilalţi. Cântăreşti totul dintr-o dată: vremea, fiinţele, mediul. Te cântăreşti pe tine însuţi. Ceea ce era familiar capătă brusc înfăţişarea necunoscutului. Iată reversul aventurii. Aventura are nevoie de întoarcere.

Mă întorceam pentru prima oară; marea, tăcerea, spaţiul te invită întotdeauna să-ţi limpezeşti situaţia în care te afli. Vasului îi trebuiau vreo douăzeci de zile, sau cam pe acolo, ca s-ajungă la Bordeaux. Această linie a „Transporturilor Reunite" nu întrunea sufragiile celor foarte pretenţioşi; dar pentru noi, care veneam dintr-un loc total lipsit de confort, era însăşi imaginea libertăţii. Comandantul Carriou ne primea ca pe nişte domni: luam în stăpânire cu o imensă plăcere prima clasă, cu ţoalele noastre scămoşate, cu raniţele şi bagajele noastre insolite. Nici prea frumoşi şi nici prea curaţi, dar plini de parale, aveam la dispoziţie douăzeci de zile ca să ne distrăm, să visăm, să urzim planuri.

Fie şi numai din pricina sezonului mort, nu eram eu singurul care se întorcea; m-am întâlnit din nou cu Jean. Care n-avea să mai revină niciodată în Gabon, cu Soulié. Papin şi alţi truditori ca ei, în concediu voluntar.

— Şi cu Miquette ce se întâmplă?

— Şi-a vândut lemnele şi a luat un alt vapor, acum câteva zile.

Carriou se cinstea cu noi, preferându-ne funcţionarilor prea afectaţi. Dacă mai trăieşte, sînt convins că trebuie să fi demisionat din marină, având în vedere martirajul comandanţilor de azi. Obligaţi să transporte numai cârduri de femei ridicole între New-York, Neapole, Antile, Papeete şi Bali! Ei au devenit, odată cu croazierele, nefericiţii directori ai unor case de odihnă plutitoare. Nu le mai rămâne decât să deschidă balul! Sărmanul Carriou, i-ar prefera totuşi pe funcţionarii şi colonialii pe care altădată îi ocolea.

. Bordeaux, portul, clopotniţele – ială sosirea, cu o idee fixă pentru cea mai mare parte dintre noi: să luăm o birjă şi să ne ducem să ne îmbrăcăm după ultima modă, pe comandă sau de gata, foarte şic, în funcţie de graba fiecăruia. Eu unul hotărâsem să nu mă îmbrac decât la Paris.

Ne dăm deci întâlnire în faţa teatrului, pe terasă la "Grand Cafe" şi eu încep să mă îngrijesc de bagaje. Ca să-mi uimesc puţin părinţii, adusesem cu mine stâlpii funerari, măştile baponos, pe M'Biery de la Oyem şi pe M'Bouiti al lui Durix, ca şi multe alte fleacuri. Vameşul pune ochii pe-un cufăr de metal, îl deschide. şi descoperă fetişurile cu groază:

— Ce-s porcăriile astea?

— Sânt pentru bunica. A dat în mintea copiilor şi-i place să se joace cu păpuşile. O să se distreze de minune cu ele.

Biata bunică-mea era moartă, încă nu ştiam; dar evit astfel nişte lungi explicaţii şi cumsecadele vameş închide cufărul la loc, surâzând şi clătinând din cap. Îşi imaginează probabil cum va legăna bunica fetişurile acelea oribile.

Pe terasa de la „Grand Cafe", altă comedie. Faptul că ne întoarcem din Gabon trezea interesul, ne conferea o anumită importanţă. Îmbrăcaţi în zdrenţe sau scoşi ca

din cutie, purtam o mică aureolă, iar bordelezii şi diferiţii gură-cască dădeau dovadă de înţelegere, de complicitate. Vraful de farfurii creştea; aperitivele, de negăsit in Gabon, se grămădeau pe mesele noastre.

— Uită-te la Soulié. Ce prinţ! Pantofi alb cu negru, şapcă, pantaloni de golf.

Fiecare oferea surpriza propriei sale ţinute nostime şi îşi întâmpina camarazii cu fluierături admirativi! Şi ironice. Pe neaşteptate, îşi face apariţia un automobil. Un „Renault" uriaş, cu capota lăsată, cu şofer în livrea. Stopează în dreptul terasei. Numai preşedinţii şi miniştrii mai au asemenea lădoaie. Apăsări pe accelerator, eşapament deschis, nu puteai să nu remarci sosirea asta. Coboară un individ bizar, cu panglică de pirat la ochi, cu baston în mână, cu fustanelă scoţiană plisată, beretă şi ciorapi cu ciucuri. Foarte frumos costum, într-adevăr. E impresionant, senzaţional. Brusc, cineva strigă:

— E prostul de Miquette! Ia loc, frate. Eşti scoţian acum?

Se supără că a fost recunoscut; dar se resemnează, aperitivul spunându-şi şi el cuvântul, să nu mai fie scoţian decât peste câteva ore, pentru cuceririle sale. Miquette avea mania deghizării, asia era plăcerea sa, delirul său. Nu ştia boabă englezeşte, dar născocise trucul ăsta şi ere» fericit să trăiască vreo câteva luni într-un vis total.

L-am părăsit pe Papin la gara Austerlitz. Superb în costumul lui "prince-de-galles", cam aducând a forestier gătit de sărbătoare, era, orice s-ar spune, strălucitor. Avea cincisprezece milioane în buzunar şi visa să-şi cumpere un mare garaj. I-am urat succes şi ne-am dat unul altuia adresele. Departe de-a poseda averea lui Papin, eram cu toate acestea hotărât să-mi golesc traista, ca s-o iau într-o zi din nou de la zero. Să-mi văd părinţii, să alerg de la Le Vésinet, să mă îmbrac, să trăiesc – totul se îmbulzea în capul meu. Pădurea virgină se şi afla undeva departe. Priveam Parisul ca pe-o lume străină: tramvaiele, caii de tracţiune ai camioanelor cu mărfuri, taxiurile, atmosfera cenuşie, bucuria de-a trăi a străzilor. Ascultam strigătele, glumele. Eşti repede cucerit din nou.

Bun. Dar primul obiectiv: întoarcerea la Le Vésinet.

E greu să fii un copil bun. Părinţii n-avuseseră veşti de la mine decât de două ori pe an sau cam aşa ceva, dar nu mi-i închipuiam prea neliniştiţi. Tata cunoscuse aventura; ştiuse fără îndoială să dea explicaţii si toţi înţeleseseră. Le ofeream acum surpriza întoarcerii mele. Voiam să intru în salon şi să nu mă deosebesc cu nimic de omul care fusesem in junglă: un fel de dar. Un mod de a-i face. şi pe ei să împărtăşească ceea ce trăisem eu. Mutra mea de forestier îmi părea dintr-o dată că spune îndeajuns de mult despre ceea ce nu aveam nici un chef să povestesc.

Am sosit – şi s-a întâmplat aşa cum prevăzusem. Mama a plâns de bucurie, privindu-mă şi strângându-mă cu dragoste la pieptul ei. Tata a zis cam cele ce urmează: "Eşti teafăr si nevătămat. Eşti slab, dar te-ai întors. Bine". Eram slab, într-adevăr; aveam malarie. Eram murdar; însă eram aCum un om cu spiritul liber şi cu parale în buzunar. Măsurăm timpul scurs şi gradul în care pădurea mă formase, îmi dăruise muşchii, tonusul, independenţa.

Regăsindu-i cu toată afecţiunea pe cei dragi şi care n-au avut norocul să se schimbe, te cântăreşti pe tine însuţi, îmi scrutam părinţii cu dragoste. Mi se păreau aceeaşi, poate chiar şi mai perfecţi. Emoţia îl făcea pe tata să fie tăcut. Bucuria lui, discretă, viguroasă, izvora din mici gesturi: o strângere de braţ, o clipire din ochi, o

glumă: „Miroşi a negresă, Fernand". Fără îndoială, un mod de-a mă invita la mărturisiri.

Frumoasa şi scumpa mea mamă asculta surâzătoare, plină de îngăduinţă, povestirile despre o lume îndepărtată şi sălbatică, o lume care îi vrăjise fiul.

Mi-am arătat de asemenea bogăţiile; stâlpii funerari şi fetişurile. Continuam să le găsesc foarte frumoase; tata a clătinat filozofic din cap; mama a spus fără ocolişuri:

— Sărmanul meu Fernand, te-ai încărcat cu ele degeaba. N-au nici un chichirez.

Am închis cutia cu obiecte magice şi mi-am dat seama cât era de greu şi, fără doar şi poate, de inutil să discuţi ori să te opui. De-acum înainte trebuia să trăiesc prin mine însumi.

Cu toată căldura şi bucuria revederii, simţeam un fel de stranie fisură. Veneam dintr-o lume unde întâlnisem alte realităţi, care făceau ca Le Vésinet să-mi pară deosebit de mic. Puiul ieşise din găoace şi eu sufeream, în fond, pentru faptul de-a nu mă mai putea pune de acord cu dimensiunea acestui univers molcuţ. Mă întorsesem şi totuşi abia acum trăiam, mult mai mult decât la plecare, adevărata despărţire, aceea în urma căreia te regăseşti singur şi bărbat.

Mi-am petrecut ziua la Le Vésinet. Făcându-mi toaleta şi descoperind mai multe obiecte din vechiul meu atelier: un taburet sculptat, nişte scrumiere, nişte lustra Amintirile suiau în valuri. Îmi revedeam părinţii, aşa cum îi cunoscusem pe când eram copil. Într-o seară, în garajul minuscul pe care-l vedeam şi acum prin orificiul răsuflătorii, se iscase un formidabil zgomot de fiare, speriind-o rău pe mama. Tata îşi încărcase vechiul revolver cu butoiaş adus din America de Sud şi se avântase în grădină, spunându-ne: „Poate că e banda lui Bonnot, Valet şi Garnier. Nu vă pierdeţi capul. Sânt aici. Dacă rănesc vreunul, o să mă duc în căutarea lui şi o să-i dăm primele îngrijiri".

Mama s-a arătat plină de admiraţie, de iubire şi de încredere în seara aceea. Vocea ei venea să mă cheme acum la realitate. Am urcat din pivniţa-atelier. Unde îmi puneam în ordine cuferele, ca să-l văd pe tata întorcându-se din stradă cu două căldări higienice de-un albastru pal si cu o lopată pentru cărbuni. Purta jachetă, pardesiu, un şorţ de grădinar, un fular de mătase de-un albastru "licurici" şi, pe cap, o pălărie de pai – un obiect pe care mama trebuie să-l fi aruncat de mult.

— Tu, care eşti atât de elegant, cum poţi ieşi in felul ăsta pe stradă. Împopoţonat ca un clovn? A oftat ea încetişor.

— Mă amuză! Fernand s-a întors şi mie îmi plac ţoalele vechi.

Mi-a făcut amuzat cu ochiul. N-avea complexe şi-i plăcea teribil să se îmbrace, la el acasă, cu zdrenţele din vechea garderobă. Fusese la măcelar să ia sânge închegat, apoi p stradă să adune bălegar şi să umple şi cealaltă găleată. Făcea acum. sub ochii mei. Aşezat pe treptele de-afară ale bucătăriei, cocoloaşe pe care le socotea inegalabile ca momeală la peşte.

Dragul de tata! După atâţia ani, aveam impresia că-l văd pentru prima oară. Îi descopeream ochii albaştri şi veseli, limpezi şi pătrunzători. Doar părul castani închis i se albise puţin. Vocea ii rămăsese aceeaşi, energică şi calmă. Pasiunea lui pentru pescuit părea să fi crescut şi mai mult. Era felul lui de-a fi singur şi împăcat, în ceasurile de libertate.

Seara, după cină, am fost emoţional aflându-mă din nou în faţa uriaşului cămin şi văzându-i cum încă se mai prind de mână. Mama, o, ce surpriză! A luat apoi cutia cu tutun şi a tras câteva fumuri dintr-o foarte simpatică pipă, pe care i-a întins-o după aceea tatei, eu dragoste.

A doua zi, hotărât să-mi alcătuiesc o garderobă, am plecat la Paris. Asemenea unchiului şi tatei, îmi plăcea să mă port elegant. Am fost deci în piaţa Vendôme, pe străzile Castiglione şi Rivoli. Am făcut turneul marilor croitori, pălărieri şi negustori de cămăşi. Eram pe nepusă masă grăbit să schimb personajul. Din nenorocire, lucratul hainelor cere câteva zile, aşa că tot în ţinută de forestier am fost nevoit să mă duc la Sir Robert, pe strada Richelieu pentru a comanda o pereche de încălţări după ultimul strigat al rafinamentului. Căputele erau din piele neagră foarte fină; carâmbii, de un roşu-închis, aveau şireturi. Îmi alesesem, de asemenea, un superb costum pepit şi ceream să mi se facă o pălărie din acelaşi material. „E o meserie deosebită, eu nu sînt pălărier", mi s-a răspuns. Din pură amabilitate, meşterul croitor a făcut ceea ce trebuia. Am cerut să mi se trimită toate aceste minunăţii la „Terminus Saint-Lazare"; căci îmi venise brusc ideea că trebuie să am de-acum înainte o cameră la hotel.

La „Terminus Saint-Lazare", îmbrăcat mai departe cu vechile boarfe, nu-mi prea aflam locul pentru moment: apoi, văzând că debarcasem din Africa ecuatorială, gerantul şi directorul mi-au făcut rost de-un mic „apartament" cu totul confortabil. Trebuie să fiu astăzi unul dintre puţinii supravieţuitori ai clientelei lor din acea vreme. M-au chestionat cu privire la „sălbatici", mi-au iertat manierele rustice, iar personalul, foarte deferent, n-a întârziat să-şi dea silinţa de-a mă servi, mulţumită generoaselor bacşişuri.

Noaptea am avut o idee, la fel de subită, fără îndoială, ea şi acelea care le vin copiilor atunci când comandă un joc „mecano" de Crăciun; mi-am dorit un automobil. Directorul hotelului mi-a recomandat o firmă de pe Champs-Elysèes. M-am dus acolo fără întârziere. În aceeaşi jalnică ţinută vestimentară. Nu eram nici timid, nici arogant; încercam totuşi să-mi înfrânez cuvintele, ca să nu „put" prea mult a pădure tropicală. Mă aflam; fără s-o ştiu, chiar în atelierul lui Labourdette, cel care monta foarte luxos caroseriile automobilelor Hispano-Suiza. Bani aveam: de ce nu mi-aş fi împlinit un vis? Patronul a venit el însuşi la mine cu un catalog. Am ales o maşină descoperită, extrem de lungă şi de luxoasă.

— Trebuie să vă previn că noi montăm caroserii la şasiuri noi. Pentru a executa acest încântător model, ne sînt necesare şase până la opt luni.

— Imposibil, atunci voi fi plecat din nou.

— Nu văd nici o soluţie, doar dacă... aşteptaţi. Avem la Le Vèsinet un client care pleacă în Mexic şi o să-şi vândă probabil automobilul Hispano. E o maşină remarcabilă.

Iau trenul, descopăr vila uriaşă, cu grilaj înalt, cu. Paznic; sun; îşi face apariţia un valet. Îi vorbesc despre Labourdette, despre automobilul de vânzare. O să-mi trimită pe cineva. Soseşte un tip solid, în uniformă: şoferul, pe jumătate slugarnic, pe jumătate simpatic. Sânt în vervă, atac scurt:

— Cât câştigi? Îţi ofer aceeaşi sumă şi chiar ceva pe deasupra. Cumpăr maşina, dacă o conduci: mie nu-mi place să conduc.

— Dar... Domnul nu vrea să facă o probă?

Îmi vedeam visul cu ochii. Maşină decapotabilă, şofer, perete despărţitor între el şi mine, dublu parbriz, o ferestruică prin care să putem comunica. În pofida zdrenţe lor de pe mine, mă simţeam bogat. Lunga maşină părea să alunece; partea din spate a caroseriei era îmbrăcată în plăci de mahon lăcuit; tabloul de bord – o minune a marchetăriei. Trebuia să plătesc şi asta repede. Am semnat hârtiile, am dat bani lichizi, fără să fiu primit înăuntru. Am negociat totul la locuinţa şoferului, care se numea Bastien. Eram atât de nerăbdător, încât i-am cerut să plece cu mine şi abia pe urmă să-şi pună în ordine propriile afaceri. La amiază era al meu.

Mi-am salutat părinţii, uşor stupefiaţi şi m-am întors la hotel pentru a-mi schimba hainele. Pe drum i-am povestit vag lui Bastien cine eram. El trebuie să fi fost pe jumătate neliniştit, pe jumătate plin de admiraţie aflându-mi vârsta. Atât de tânăr şi trecut prin atâtea întâmplări – lucrul ăsta îl uimea serios. Când m-a văzut făcându-mi din nou apariţia în costumul bine croit, n-a mai avut nici o îndoială. L-am plătit pe-o lună înainte şi l-am însărcinat cu găsirea unui garaj şi-a unei locuinţe. A ales o stradă în apropiere de Trinité. Locul mişuna de fete; asta a părut să-i convină. Dealtfel viaţa mea semăna în ochii lui cu un adevărat roman şi am devenit foarte repede nişte complici perfecţi. Îşi dădea seama că voiam să mă amuz şi că una dintre îndatoririle lui era să insiste asupra ceremonialului> De casă foarte mare, el trebuia să şofeze cu distincţie şi eleganţă, cu bărbia uşor încordată la sosire – şi chiar l-am sfătuit în privinţa asta să aştepte câteva secunde, timp în care eu să bat în geamul despărţiturii şi abia pe urmă să vină, cu şapca în mână, să-mi deschidă portiera. Trebuia să-mi uluiesc părinţii şi camarazii, să-mi fac jocul cel măre. „Ca la vechiul dumitale stăpân, Bastien. Petrecerea n-o să dureze decât şase luni; dar vreau să fie una adevărată! Dă-i drumul!"

Şi petrecerea a început. M-am apucat să-mi vizitez rând pe rând camarazii. Mă ţineam puţin cam prea drept; aşteptam să mi se deschidă uşa. Eram salutat. Oamenii îşi întorceau după mine privirile. Ce farsă! În lunile acelea, Jean Murat juca în filmul Omul din Hispano. Eram şi eu întrucâtva un asemenea om şi faptul nu mi se părea absurd.

M-am dus astfel să-l salut pe Papin, milionarul. Îşi deschisese faimosul garaj şi debuta rapid, pe bulevardul Grande-Armée. Miquette, zis „Scoţianul", se vântura în Renault, purtând aceeaşi îmbrăcăminte.

Într-o seară, hotărâm organizarea unui dineu cu participarea forestierilor din Gabon, Camerun şi Indochina. Alegem o masă mare, într-un restaurant foarte şic şi foarte pipărat de pe Champs-Elysées. Atmosfera se înfierbântă; comandăm fără pic de ordine tot ceea ce nu putusem să ne oferim în Africa: stridii, cărnuri în sânge, brânzeturi, prăjituri bogat ornamentate. Obişnuiţii localului, indivizi plini de ifose mai cu seamă, priveau uluiţi cum trec superbele platouri. Chelnerii murmurau explicaţii şi, încetul cu încetul, privirile deveneau mai puţin reprobatoare, în pofida râsului nostru zgomotos. Miquette are pe neaşteptate o idee:

— Am uitat ceva. O să punem să ne frigă homari. E straşnic, fac o avere şi mai şi put.

— O să cerem să-i frigă în faţa noastră.

— Haida de!

Am mâncat şase homari, într-un veritabil nor de fum. Restaurantul se golise.

Într-altă seară, ploua cu găleata. Am pornii împreună cu Soulié pe bulevarde şi am mobilizat toate birjele, până la miezul nopţii: „staţi aici de-a lungul copacilor şi aşteptaţi. Uite banii".

La ieşirea din teatre, nimeni n-a putut să urce. Pe toată lungimea bulevardului se iscase o adevărată furtună. Bărbaţii, cu pălărie melon şi umbrelă, gesticulau, alergau, se certau: femeile erau ude leoarcă, iar noi îi priveam pe birjari cum repetă, imperturbabili:

— Ei drăcie... Vă spun doar că am fost tocmit. Până la miezul nopţii. Cu banii jos. Ei DRĂCIA DRACULUI!

— Dar ce se întâmplă? E o ruşine! Poliţia! Au fost tocmiţi cu toţii. E o lovitură dinainte pregătită!

Papin îmi telefonează a doua zi: „Du-te să-l vezi pe Durix. Eu sînt nevoit să plec la Marsilia. Pare-se că e la Salpêtrière, sărmanul".

Mă reped imediat. Poate are nevoie de ajutor, sau măcar de-o strângere de mână! Îmi aduc aminte cu recunoştinţă că el mi-a dăruit într-o seară, la Port-Gentil, măştile baponos şi fetişul M'Bouiti. O să încerc să-l scot de-acolo.

Se află într-un pat din salonul bolnavilor incurabili. El, pe care l-am cunoscut vânjos şi tânăr cu nici câteva luni în urmă. Zace aici inert, cu părul şi barba albite. E aproape mut. Îmi face semne din ochi. Nu-l înţeleg; mă recunoaşte, bănuiesc: e de necrezut; cer să-l văd pe medicul care-l îngrijeşte.

— Omul ăsta vine din Gabon, îmi spune el. — Ştiu, dar ce are?

— O boală din care noi nu înţelegem absolut nimic. Sângele e sănătos; tensiunea acceptabilă. I-am făcut toate analizele. Nimic anormal, La treizeci de ani, pare de nouăzeci. Ajung să mă întreb dacă nu cumva e victima cine ştie cărei vrăjitorii a sălbaticilor pe care i-a avut în slujba lui.

Mă gândesc brusc la capul fetişului M'Bouiti. Îl furase el oare, asemenea recrutorului ajuns până la Oyem ca să moară acolo? Vrăjitorie, poate, dar însoţită, fără îndoială, de ceva „bilongo", sau otravă gaboneză.

O săptămână mai târziu, Durix era mort. În. Ceea ce mă priveşte, dacă fusese la mijloc vreun furt, nu credeam că voi avea de suportat urmările vrăjitoriei. Niciodată, dealtfel, nu-mi bătusem joc şi nu profanasem aceste încântătoare şi teribile fetişuri a căror putere era moartă.

După alte câteva zile, dau nas în nas pe bulevardul Madeleine cu elegantul Guy Boucheau, pe care-l cunoscusem | la Libreville pe plute.

—- Arăţi, superb, Boucheau.

— Taci din gură, vin de la Institutul Pasteur. Am stat acolo trei luni; am avut boala somnului. M-au înţepat, m-au îngrijit. Eram răsfăţat. Lapte proaspăt din belşug. De-acolo vin.

Ne dăm întâlnire peste cincisprezece zile, ca să mergem la o reuniune a tăietorilor de lemne. În cârciumă la Pousset, nimeni. Mă duc să-l caut la maică-sa. O găsesc plângând: Guy Boucheau murise. Gabonul (plus Institutul Pasteur) îl dăduse gata.

Aceşti camarazi nu erau pentru mine nişte simpli morţi, ei nişte pionieri martiri. Plecaseră plini de strălucire şi se întorceau ruinaţi şi fizic şi moral. Totul nu era decât distracţie şi însăşi distracţia ascundea o nevoie de-a trăi la înălţimea riscului.

Mulţumită acestor nebuni, lemnul exotic ajungea în Franţa şi furnirul începea să se fabrice cu tot atâta înfrigurare, sau aproape, ca şi în Germania.

Papin s-a întors de la Marsilia cu o maşină de douăzeci şi două de mii de franci: opt cilindri în linie, caroserie din lemn uşor. O capodoperă care i-a adus multă consideraţie. Garajul lui părea să meargă bine, el era fericit că putea să rămână în Franţa: „Gata cu derbedeii, Fernand!"

La „Terminus Saint-Lazare" eram. Fără îndoială, obiectul unei legende, căci într-o seară mi s-a anunţat un tip, salutându-mă în felul următor: „Sânteţi forestier, ştiu. Aventurier, ştiu. Ştiu totul. Mă cheamă Carthis. Sânt detectiv particular".

Personajul era original şi simpatic; l-am invitat la masa mea. Am aflat astfel că era un om instruit şi că-şi făcea debutul în meserie. Nici pântecos şi nici greoi, părea inteligent, rece, pătrunzător şi metodic. Foarte elegant. Am observat curând că măsura femeile cu o viteză stupefiantă, urmându-şi în acelaşi timp fără abatere firul discursului: „Voi pionierii, aveţi o mare hibă. Iată un amănunt, dar şi o dramă: nu ştiţi să vă plasaţi banii. Sfârşiţi cu toţii în mizerie; viaţa din Europa vă depăşeşte. Eu caut parale. Vreau să mă lansez şi apoi, într-o bună zi, să mă desfăşor. Pun în Montparnasse bazele unei mici întreprinderi serioase: anchete si urmăriri. Lucrez singur, sau aproape singur. Am nevoie de un acţionar, de un om care să-mi împrumute fondurile. Vă invit mâine seară pe la mine".

A doua zi, Bastien mă depunea la Carthis, în apropierea străzii Rennes. Carthis n-avea decât o cameră şi un W. C. dar ce amenajare! O bibliotecă basculantă care se transforma în pat. Într-un intrând, bucătăria, mascată de-o uşă escamotabilă. O enormă casă de bani plină cu şampanie – nici dosare, nici bani înăuntru.

— Iată vizuina mea, a spus Carthis. Cu douăsprezece mii de franci mă lansez. Dacă mi-i împrumutaţi, o să vă despăgubesc. O să vă dezvălui viaţa Parisului, credeţi-mă!

Am scos suma, pentru că dispuneam de ea – şi pe urmă, nu ştiu de ce, aveam încredere. Era un risc si un oarecare sacrificiu. Mă mai gândeam, în mod confuz, că de-a lungul unei vieţi aventuroase nu strica să ai la Paris un tip care să fie la curent cu legile şi cu toate combinaţiile. Dealtfel Carthis era plin de haz, nu un sticlete, ci un observator. Mi-a făcut o primire în regulă, apucându-se el însuşi să gătească. După cina asta, o anumită vreme nu l-am mai văzut.

A doua zi, ca să adulmec un pic şi să mă pot reface după golul lăsat în pungă de Carthis, îl opresc pe Bastien în faţa unui modest magazin de artă tropicală. Ancheta mea începe. Aflu că arta neagră a sfârşit prin a stârni interesul anumitor miliardari congelaţi, în căutare de exotism. Mi se dă adresa lui Paul Guillaume, pe strada La Boétie. Se pare că ar fi regele artei negre.

Sosesc acolo în Hispano. Mai bine să cer să mi se arate câteva piese socotite rare. Surpriză! O înaltă draperie de catifea roşie se dă puţin la o parte sub degetele gingaşe ale vânzătoarei. Pe un soclu, într-o nişă, un M'Biery.

— E o sculptură admirabilă şi dintre cele mai rare.

— Preţul?

— Patruzeci de mii de franci.

— Mulţumesc, domnişoară.

E preţul, sau aproape preţul unui Roadster Ford nou. Mi se indică un alt specialist în arta neagră; îi vorbesc despre M'Bouiti, doar ca să încep conversaţia. Ii atrag atenţia şi asupra altor mărunţişuri, măşti, stâlpi funerari. El stă la pândă, o simt. Flerul mă previne că-mi va oferi preţuri de mizerie.

— Dacă e autentic şi de înălţimea pe care mi-o spuneţi... cinci mii de franci.

Revăd într-o străfulgerare scena cu M'Biery de la Paul Guillaume. Refuz şi declar că voi reflecta.

Otova zile mai târziu, mă duc s-o salut din plăcere pe buna femeie cu magazinul tropical adăpostit sub arcadele de la Palais-Royal. Ea mă anunţă că la Ritz a sosit un american bogat, specialist în arta neagră: „Plăteşte foarte bine şi se pricepe". Nu pierd nici o clipă. Telefonez şi alerg la Le Vèsinet să-mi strâng fetişurile. A doua zi depozitez în locuinţa iui Carthis, sub ochii uluiţi ai detectivului meu particular, „ororile" salvate din ghearele prostiei, ale distrugerii şi ale vămii.

Americanul e uluit. Stâlpii funerari eschiras îl cuceresc. M'Biery şi M'Bouiti îl entuziasmează. Fac un lot de măşti, întrucât americanului îi place autenticul, îi vând tot. Aştept preţul lui. El îşi ia un aer grav, aşa cum li se întâmplă uneori şi olandezilor. Simt că socoteşte de-adevăratelea valoarea pe care-o acordă acestor obiecte.

— Nouăzeci şi şapte de mii de franci, spune el.

De ce să mă mai tocmesc? Carthis e stupefiat. Eu strălucesc, încasez suma şi o pun imediat la centură. E cam cât preţul de cumpărare al automobilului meu Hispano-Suiza. Viaţa-i frumoasă; destupăm şampanie, pentru a încheia astfel târgul; Carthis e sigur acum că-şi va păstra acţionarul. Agenţia lui va putea să ia fiinţă şi să prospere.

După plecarea americanului, Carthis mă întreabă de ce-am retras brusc din grămadă un mic pacheţel, mai exact un ghemotoc din hârtie de jurnal. Remarc o dată în plus că privirea lui surprinde totul şi-i desfac dinainte foile boţite ale unui catalog:

— E singurul lucru pe care ţin să-l păstrez, îi spun. El priveşte cu un aer uimit încântătorul şirag de scoici. Un şirag alcătuit din acele „cauris" care serveau odinioară negrilor drept monedă.

— Amintire, credinţă sau încredere, îl păstrez, adaug eu. Mi l-a dăruit Nandipo, soţia mea de pe Ogooue, ca să-mi poarte noroc. N-o să-l vând niciodată.

I-am pasat lui Carthis câteva bancnote suplimentare şi astfel am devenit, încetul cu încetul, prieteni.

Si apoi, într-o seară, către ora cinci, destinul m-a condu. pe marile bulevarde. Nu exista pe-atunci nici radio, nici magnetofon, dar puteai s-asculţi discuri în localuri special amenajate. Te instalai cu fise într-un fotoliu confortabil, cu receptorul individual la ureche. Iubeam muzica; am simţit brusc dorinţa de-a alege nişte discuri şi de-a mă abandona. Am rămas acolo o bună bucată de vreme, pierdut în gânduri şi fericit, lăsându-mă în voia armoniilor; după care m-am ridicat să plec. În faţa mea era aşezată o tânăra femeie, îmbrăcată cu eleganţă, distantă. Îmi rămăseseră câteva fise nefolosite, i le-am oferit spontan. Privirile noastre s-au întâlnit. Un fel de energie s-a degajat din contactul acesta întâmplător. I-am sărutat mina, fără măcar să ştiu dacă ea a fost cea care şi-a întins-o prima spre mine. Totul era armonios, tulburător, profund.

O descoperisem pe Rica – fascinaţia ochilor ei negri, a părului ei brun şi drept, a siluetei mărunte şi delicate.

In dragoste, câtă frumuseţe, câte gingăşii reciproce în primele momente ale unei întâlniri! În acele clipe în care timpul se opreşte-n loc, sute de imagini ne străbat. Şi iată-ne duşi departe, în propriile noastre adâncuri, în lumea binelui suprem. În necunoscut. Rica se afla în faţa mea şi eu nu-i ştiam numele. Îl căutam, mi-l imaginam. Cine e necunoscuta asta a cărei frumuseţe mă tulbură şi-mi vorbeşte fără un cuvânt, atât de direct? Mă simţeam ca un biet muzician prea singur. Şi Rica trebuie să fi simţit aceeaşi singurătate. Asemenea clipe sînt cele mai pline. Ele conţin totul. Voiam să aflu ce tăinuieşte obrazul acela. Credeam că descifrez acolo promisiuni de tandreţe, de atenţii, de discuţii amuzate şi spirituale.

Cum Rica se afla pe punctul de-a ieşi, m-am ridicat, m-am alăturat ei şi i-am propus simplu, cu stângăcie, s-o însoţesc. Brusc am devenit vesel. Totul părea uşor: s-o iau cu mine, s-o prind de mână, de braţ, să-i vorbesc, să-i povestesc cine eram, cu toată onestitatea, cu toată francheţea. Şi Rica răspundea că se numeşte Rica şi e străină, însă de origine corsicană, că are douăzeci şi şapte de ani. Şi Bastien conducea, impecabil, stilat. Eu apăsam mâna frumoasei Rica, îi respiram parfumul. Atentă, gravă, ea asculta ceea ce încă de pe acum îmi venea greu să mărturisesc: faptul că peste câteva luni voi pleca din nou în Gabon. Dar această mărturisire întărea dorinţa noastră de plenitudine. Frumosul ei obraz, luminat din timp în timp de defilarea felinarelor, părea că străluceşte. Oare fericirea de-a fi împreună îşi şi aflase în noi sălaşul?

Când ea a coborât din automobil, oricine şi-ar fi dat seama: lucrul sărea în ochi, eram îndrăgostiţi unul de altul. Am stabilit o întâlnire pentru a doua zi. Încetul cu încetul, fără cuvinte, fără întrebări, fără gesturi, am simţit amândoi acel tainic fluid al iubirii care declanşează adevăratele pasiuni. Am înnoit vreme de mai multe zile aceste întâlniri într-o cafenea de pe Boulevard des Italiens. Apoi, într-o seară, fără nici cel mai mic gând prealabil, aproape fără voia noastră, am rămas împreună pentru a ne uni sufletele, inimile şi trupurile.

Draga de Rica! Descopeream deodată iubirea calmă şi profundă pe care trebuie s-o fi visat la sfârşitul copilăriei, o nevoie de-a te topi şi a te pierde în doi într-o existenţă a unică. Întâlneam în Rica adevărata femeie albă. Regăseam afecţiunea şi delicateţea de sentiment pe care Africa, în felul ei, mi le refuzase. Eram departe de frenezia trupească ori de nepăsarea negreselor mele, însă gustam la nesfârşit plăcerea de-a ţine o mână într-a mea sau de-a prelungi o mângâiere. Natura încă mai poruncea, dar partea visului se înzecise. Am trăit astfel clipă de clipă, fără să reflectez. Fără a căuta să aflăm dacă totul va lua sfârşit într-o bună zi, mergeam până la capătul fiinţei noastre, cu veselie şi perseverenţă. Nu eram lacom de viaţă. Eram pur şi simplu.

Ne-am iubit astfel luni de zile. Automobilul Hispano-Suiza ne împingea să rătăcim la întâmplare: eu nu priveau prea mult peisajul, trăiam intens; între noi schimbam nestânjenit gânduri, senzaţii. Coasta de Azur. Italia Roma, totul ne-a trecut pe dinainte în răstimpul unui lung, dans. Nu cunoscusem niciodată un asemenea fel de-a iubi atât de total, de încrezător.

In călătoriile astea Rica mă atrăgea în preajma ei. ma tăcea să pătrund în gândurile ei. Să văd ceea ce vedea ea Călătoriile se fărâmiţau in mii de plimbări intime. Cuvintele ei îmi dezvăluiau, asemenea unor faruri noaptea, ca rări pină atunci necunoscute în străfundul meu. Cărări pi re ne pierdeam împreună. La Paris ieşeam

seară de seara Ne duceam la teatru, la music-hall. Serile ne erau împărţite între „Grand Guignol", „Folies Bergere", Les Mathurins", „Teatrul Modern". „Teatrul Modern" era încântător Scaunele erau de fier; in lojile de lemn, de-o parte şi de alta a scenei, se adăposteau îndrăgostiţii. Puteai citi pe un anunţ: În timpul spectacolului este interzis să te adresezi actorilor. Pierdut cum se afla în Passage des Princes. Trebuia, fără îndoială, să cunoşti locul pentru a putea ajunge acolo. La intrarea în pasaj exista încă, plătit din banii teatrului pentru a face reclamă, un individ cu pălărie melon de culoare neagră: semăna cu şeful unui raion de mărfuri şi angaja diferiţi gură-cască să vină şi să aplaude celebra piesă Zigoui-goui. Cânta: „Luaţi seama la Zigoui-goui, e un mare tâlhar". Se făcea acolo un fel de educaţie sexuală „avant la lettre" căci Zigoui-goui prezenta pe afişe transpunerea unui sex femeiesc Am aflat mai târziu. cu ajutorul lui Carthis, că „Teatrul Modern" nu constituia singura atracţie din Passage des Princes.

Rica surâdea, fermecătoare, fragilă, bucuroasă de-a se simţi protejată. Strălucea de viaţă; pentru mine ea însemna o întâlnire hotărâtoare. Banii se scurgeau, dar mai aveam destui pentru a o duce pe Rica şi a-i construi în Africa o superbă colibă. Visam să fac eu însumi mobilierul, să sădesc flori. În jurul casei noastre din junglă. Nu mă gândeam să mă însor după lege. La ce bun să te scălâmbăi în faţa altora, care nu sînt, la urma urmei, decât oameni ca şi noi? Simţeam actul căsătoriei ca pe-o formalitate lipsită de modestie şi de discreţie. Voiam s-o iau cu mine pe Rica în chipul cel mai simplu. Data prevăzută pentru întoarcerea mea se apropia; i-am împărtăşit aşadar cu entuziasm hotărârea luată. Ea s-a întristat, aproape că s-a ruşinat şi mi-a destăinuit cu gravitate adevărul situaţiei sale: „Fernand, aş fi vrut să-ţi ascund asta, să plec fără ca tu s-o afli... Sânt măritată. Bărbatul meu e în Elveţia, bolnav de tuberculoză, ţintuit la pat. Am lipsit de două ori de când ne-am cunoscut – câteva zile amărâte, i le datoram din plin. Trebuie să continui lupta. Dacă aş pleca, asta ar însemna moartea lui. Iartă-mă".

Rica măritată? Eram zdrobit. Seara a fost o prăbuşire. Ştiam că urma s-o pierd pentru totdeauna. Lumina iubirii noastre îi şi părăsea, iată, obrazul, ajuns din nou grav şi distant.

Dimineaţa ea a fugit, distrusă, ca să nu înceapă să plângă. Am urmărit-o până la capăt cu privirea, pe mica pasarelă de fier pe care alerga fără să se întoarcă.

Nu ne-am mai revăzut niciodată.

De ce să mai fi întârziat, după toate astea? Trebuia să plec de unul singur, nu ca să „muncesc", nu „muncesc" niciodată, ci ca să-mi abat gândurile. Toamna se apropia. Dar nu era frig. La Le Vèsinet frunzele moarte zburau, pentru a-şi ascunde în felul ăsta căderea. Să te smulgi iar din blinda căldură a salonului, să străbaţi micul parc ţinând mâini străine într-ale tale. Biata mama care privea cu tristeţe bazinul întâielor noastre jocuri. Zadarnic îi strângeam cu duioşie braţul, ştiam că vede în micul petec de apă întreaga imensitate care urma s-o despartă de fiul ei. Tata nu scotea nici o vorbă; simţindu-mă atât de hotărî, era bucuros; dar tulburarea lui se strecura în mâna aşezată pe umărul meu: vibraţia ei ascunsă mă îndemna, mă împingea să plec repede.

Trebuie să ştii să te smulgi fără să suferi şi mai ales fără săi faci pe alţii să sufere. Am părăsit Parisul, plecând spre Bordeaux singur.

Nu mai exista nici şofer, nici Hispano. Automobilul de lux, vândut pe-o nimica toată, îmi acoperea preţul călătoriei la clasa a treia. Aveam un costum frumos şi

câteva parale într-un plic. Puţin îmi păsa. Carthis avea dreptate: noi. Forestierii, nu ne pricepeam să păstrăm banii. Dealtfel pentru ce s-o fi făcut, doar acolo, în Africa, pădurea aştepta cu trunchiurile ei de okoume. Nu trebuia decât s-o iei de la capăt prin apa canalelor, cu ţânţarii şi musca somnului.

La Bordeaux, văzând că plecam iar. Patronul hotelului, Normandie" clătinat din cap:

— Avem sus un tânăr. E pe moarte. A plecat de-aici acum un an şi jumătate, era băiat frumos şi de familie bună. Se întoarce astăzi paralizat. Ce nenorocire! Duceţi-vă să-l vedeţi, cred că-şi pierde minţile.

În odaie, într-adevăr, agoniza un biet băiat care, bolnav şi lipsit de noroc, urma să moară în ajunul plecării mele. N-am făcut decât să mă grăbesc şi mai tare să-mi reiau goana după arbori, să ajung la concesiunea mea, să explorez mlaştinile, să mânuiesc securea, unealtă care descătuşează spiritul.

10

CREDINCIOŞII MEI NEGRI HA SMULG DIN SPITALUL OAMENILOR ALBI ŞI DIN GHEARELE MORŢII

Când cazi în apă, trebuie să ieşi şi să te scuturi ca un câine. Dar dacă frigul pătrunde-ne inimă, de blană rămân agăţaţi ţurţuri.

Nu reuşeam s-o uit pe Rica. Îi auzeam mereu vocea. Parfumul, observaţiile, zburdălnicia, farmecul ei continuau să acţioneze asupra mea. O vedeam pierzându-se pe lungul culoar al hotelului, sau trecând discret mica pasarelă care servea de acces îndrăgostiţilor. Iubirea ei îmi era refuzată. Îmi rămâneau marea, soarele, camarazii, alcoolul. Dar inima încă nu înţelegea. Trebuie să înveţi să mori; e un lucru pe care l-am învăţat, de-atunci, în câteva rânduri.

La Paris am făcut totuşi, într-o bruscă încercare de-a mă împotrivi, o provizie de obiecte-capcană, cumpărând mai multe „noutăţi": linguri care se topeau, zahăr plutitor, lichid glacial, excremente artificiale. Aveam şi vreo câteva perne care trăgeau vânturi. Am hotărât să încerc aceste articole pe pielea călătorilor, fie şi numai pentru „a trece graniţa", geografic şi moral. În largul Dakar-ului îmi recăpătasem forma. Africa, Africa noastră, se apropia, strălucind de-atâta soare, eu mă întorceam, întremat. Aveam ochii plini de imagini fericite, amintirea unei vieţi cu adevărat princiare nu mă părăsea o clipă. Dar de ce să mă văicăresc? Hai, Fernand. Hai. Destinul îţi porunceşte. Viaţa ta aici se află. Dacă te simţi în prada vreunei tulburări, simte-te doar pe dinăuntru, într-ascuns.

La Libreville i-am întâlnit din nou pe amicii Siccard şi Letourneur, care se ocupaseră cu cea mai mare grijă de concesiunea mea. Trebuie să ai prieteni. Fără prieteni, nimic nu e eu putinţă, într-o buna zi ajungi să te sinucizi. " Mulţumită lor. Am fost pe dată prins iar de aventura pădurii. Am pus în funcţiune un fierăstrău cu volanturi, pentru care adusesem câteva piese noi şi am făcut înconjurul şantierului. Bakala-Bendè Îmi arăta plin de mândrie zonele defrişate, iar Nye părea fericită că mă vede iar. Ca multe alte negrese, ar fi putut pleca în satul ei; dar ea rămăsese, credincioasă, la Amvila.

În anul acela am fost duminică de duminică invitatul lui Siccard. Urcam mână-n mână cu Nye spre concesiunea lui. Aici mă apucam să povestesc despre Paris. Era

cinematograful nostru. Povesteam despre viaţa pariziană, despre automobilul meu de lux, despre întâlnirile dintre camarazi.

— Şi politica? Întreba Siccard.

— Eu nu fac politică, Georges. Dacă vrei să ştii părerea mea, politicienii seamănă cu proxeneţii ăia din Passage des Princes. Se duşmănesc, se pocnesc peste mutră, dar până la urmă sînt vârâţi cu toţii în acelaşi bâlci. Îi întâlneşti împreună în aceeaşi crâşmă, sau pe aceeaşi pirogă.

Beam picon cald; sosea si Letourneur cu pahuina lui. Partida de cărţi începea. Cei doi forestieri şi negresele lor băteau belota şi se insultau copios: „. Nu trebuia să mă tai pe mine. Pierzi o levată, vaco!". Departe de-a se supăra, negresele noastre făceau haz, încântate că se află fie şi ocărite, acolo, în mijlocul regilor, reginelor şi valeţilor de carton, ca şi al forestierilor, stăpânii lor. În vremea asta eu meşteream un coteţ, astfel încât găinile lui Siccard să nu se mai zbenguie dimineaţa pe rogojinile noastre. Ele se cocoţau, piuiau şi-şi lăsau pretutindeni găinaţul. Lui Siccard aşa îi plăcea, pe motiv că ouăle ies mai bune: „O găină trebuie să alerge slobodă", zicea el.

Plecam apoi spre Amvila, spre bălţile noastre şi spre muncă.

În anul acela, am căutat să-mi perfecţionez reţeaua de canale şi de baraje. Voiam să ating o producţie regulată de-o mie de metri cubi pe an. Şi am reuşit. Pentru asta nu există decât o singură metodă: să pui în funcţiune toate maşinile şi să înteţeşti ritmul, dar să le explici oamenilor, să le dovedeşti dragostea ta, să le trezeşti interesul, să le arăţi primele rezultate şi, mai cu seamă, să-ţi pui pielea la bătaie, fără să te zgârceşti, să trişezi ori să foloseşti interpuşi. Atunci până şi-n privirea ultimului dintre tăietorii de lemne se aprinde o flacără. Nimeni nu mai are impresia că e singur. Ca şi la albine, stupul devine principala fiinţă. Iată cum a fost în pădurea noastră de la Amvila. Cei ce săpau spre fluviu ştiau că vor realiza o diferenţă de nivel. Cei ce consolidau marginile se interesau de dimensiunea trunchiurilor. Înaintam astfel, de la tăierea trunchi urilor la baraje, studiind problemele, improvizând, născocind cele mai bune mijloace de-a reconstrui porţile primitivelor noastre ecluze. Munca lua aspectul unui joc. Ne jucam cu apa, cu viteza de execuţie, cu trăinicia. Creaţia îi trezeşte şi—i înflăcărează pe oameni. Curajul şi îndemânarea pahuinilor mei se înzeciseră. Totuşi nimic din natura înconjurătoare nu ne uşura viaţa, încă de cu zori trebuia să urci pe canale, să lucrezi bălăcindu-te până la brâu şi adesea până la piept în apă, să te caţări din nou pe taluz, acolo unde te uscai şi te coceai în câteva minute, să mânuieşti fierăstrăul, să întăreşti lianele, să cobori iar in apă şi tot aşa până seara, prins între căldura şi frigul constant, căci apa ţi se părea aproape îngheţată în comparaţie cu temperatura de la sol şi din aer. Dar nu prea conta: trebuia să câştigi şi, pentru a câştiga, să dai exemplu.

Din fericire, în fiecare duminică exista vizita la alde Letourneur sau alde Siccard, Era recreaţia noastră.

După un sezon, am coborât plutele pe Libreville. Preţurile trecuseră de cinci sute de franci metrul cub. Asta însemna că, orice s-ar întâmpla, trebuia să mai rezist vreo câţiva ani în această regiune pentru a mă simţi în largul meu. Aveam douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase de ani, nu mă grăbeam.

Într-o zi, Bakala-Bendè s-a întors cu un dar otrăvit:

Maimuţoiul cercopithec al lui Siccard. „A ţinut cu tot dinadinsul să ţi-l dea. Nevastă-sa, Jeanne, nu-l poate suferi şi nu-l mai vrea. Din cauza ei, Siccard a fost nevoit să-l lege şi zice că-l doare inima când îl vede".

Am luat pensionarul al cărui sex tricolor stârnea zâmbetul şi-am hotărât să domesticesc în libertate maimuţoiul ăsta dintr-o specie foarte agilă şi foarte delicată (Cercopithecul e totdeauna fascinant de urmărit în evoluţiile sale). Am păstrat, deci, darul lui Siccard. Vai! În aceeaşi seară, coliba noastră era trecută parcă prin foc şi sabie. Lăsat singur în sufragerie, dumnealui reuşise să treacă prin peretele despărţitor de bambus. Plasa contra ţânţarilor era sfâşiată; patul şi podeaua, acoperite cu ouă sparte. Maimuţoiul descoperise coteţul, dăduse drumul găinilor, şparlise ouăle din ziua aceea şi preparase o omletă gigantică.

— Ticălosul de Siccard! A vrut să-mi vâre prăpădul în casă. Koulibe, du-i maimuţoiul înapoi!

— O să se facă noapte când o s-ajung, stăpâne.

— Tocmai că se potriveşte. O să bagi maimuţoiul în coteţul pe care i l-am construit duminica trecută. Am chiar o altă idee, o să-i laşi şi biletul ăsta; e o invitaţie.

Am început să pregătesc recepţia. Georges era rugat s-aducă o ladă de picon în cinstea sosirii unui administrator. I-am pus pe Nye şi pe Koulibe în temă, apoi am plecat împreună cu credinciosul meu Bakala-Bendè într-un sat de pahuini de la hotarul concesiunii noastre. Oamenii aceia veniseră din Nord, se stabiliseră acolo, la margine şi nu intrau în slujba albilor. Discutau destul de puţin cu lucrătorii mei, fără ca pentru atâta să dea dovadă de ostilitate. Nu mă stinghereau deci cu nimic. Auzisem spunându-se că în satul acela trăia o femeie cu tenul albinos; în ceea ce mă priveşte, nu cunosc nimic mai urât decât o negresă albă. Un fel de monstruozitate cu care aveam de gând să-l fericesc pe tâlharul ăsta de Georges Siccard. Am pus să se facă un fel de lectică (o, tipoe") şi am dat, pe măsură ce le născoceam, toate dispoziţiile. Seara, după terminarea lucrului, ne distram cu desăvârşirea răzbunării noastre. Bakala-Bendè era sătul de cercopithec până peste, cap. iar Koulibe nu putea uita drumul pe care fusese nevoit să-l facă pentru a înapoia maimuţoiul. În cursul săptămânii, unul dintre servitorii lui Siccard a adus un bilet laconic: „Vin duminică, singur. Georges".

Peştele se prinsese-n cârlig. Îl invit pe Letourneur şi-i dezvălui şi lui secretul. Duminică, Georges Siccard soseşte, precedat de strigătele micii sale colonii: aducea două găini, o ladă de picon, ceva marfă de duzină şi alte provizii, care i se livrau cu mai multă uşurinţă decât nouă.

— Georges, tu şi la nenorocire ai baftă. Idiotul ăla de administrator nu vine; zice că e ocupat. Dar a avut un gest cu totul neaşteptat: ne-o trimite pe fiică-sa. Negrii mi-au spus că e formidabilă, că e foarte îndrăzneaţă şi că îşi caută un iubit.

— Nu glumeşti? Şi cum ajunge aici?

— În „tipoe", bătrâne. Călătoreşte aproape culcată. Patru hamali o poartă. Trebuie să sosească din satul pahuinilor. Vom fi anunţaţi. Pregăteşte-te. Dacă ştii să te descurci, poţi să pui laba pe ea şi poate chiar s-o păstrezi. S-ar părea că e focoasă rău.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Exclamă Siccard, fără să se gândească la vreo păcăleală. O fiică de administrator, eşti sigur?

— Ce-ai de pierdut? Se zice că-i plac bărbaţii. Dichiseşte-te şi nu fi neghiob. Prezintă-i-te.

— Şi pe urmă?

— Spune-i drăgălăşenii. Dacă ea nu răspunde, atacă. Dă la o parte, de pildă, plasa contra ţânţarilor şi sărută-i mâna. Asta face totdeauna plăcere unei domnişoare bine.

Georges s-a dus în încăperea în care dormeam ca să tragă pe el un bubu* alb, cochet şi a revenit foc de elegant în vesmântul lui din stambă imaculată; zicându-mi:

— Mărturiseşte că tu ai pus să mi se aducă înapoi maimuţoiul, ticălosule! Mi-a şi dat gata câteva găini bruta asta. A trebuit să-l leg..

— Ascultă şi lasă acu maimuţoiul. Soseşte coloana. Auzi cântecele? O să se oprească la intrarea în sat, ca să aştepte urarea de bun venit. Du-te singur; pe tine să te vadă primul.

Georges a ţâşnit; cu casca lui albă, era impecabil. Letourneur urmărea felul cum se desfăşoară lucrurile şi dirija grupul celor sosiţi, "ascunşi. În spatele hamalilor. Georges luase poziţia de drepţi:

— Georges Siccard, exploatator forestier, domnişoară! Tăcere absolută. Georges continuă:

— Vă urez bun venit pe concesiunea prietenului meu Fernand.

Femeia face o mişcare sub vălul care nu era altceva decât plasa mea contra ţânţarilor.

— Permiteţi-mi să vă exprim întreaga plăcere...

Şi Georges. Încurajat la ideea presupusei cochetării a domnişoarei, saltă vălul. Rămâne buimăcit. Îi trebuie câtva timp ca să-şi dea seama că fiica administratorului nu e doar o ciumă, ci şi o albinoasă deghizată, care râde din toate puterile.

— Ah! Jigodiile! Scârba de administrator! Zbiară Siccard.

Ne-am întors la colibă, continuînd să brodăm pe marginea scenariului: Să fi fost una adevărată, ai fi avut noroc: dacă te-ai fi văzut... Domnişoară"!... " Siccard a sfârşit prin a face haz. Apoi ne-am apucat să discutăm despre pădure: „Ar trebui s-o înveţi pe Nye belotă", se încăpăţâna să repete din când în când Siccard.

Uita că eu însumi nu jucam niciodată.

Astfel se scurgea viaţa. Întreruptă de câteva farse, de vreun accident, de vreo plimbare până la Costes. la Libreville. Au venit să se aşeze acolo şi alţi forestieri, în numele marilor societăţi care încercau să prindă rădăcini, in Ioc să-şi limiteze rolul la cumpărarea lemnelor. Trebuia să luptăm şi să prevenim ademenirea mâinii noastre de lucru. În schimb, la fiecare coborâre cu plutele, preturile creşteau implacabil.

Într-o dimineaţă a anului 1928. După ce lucrasem luni de zile în apă. Evacuam ultimele trunchiuri de pe cana ie. ca să alcătuiesc plutele în estuar, când o ciudată durere mi-a străpuns rinichii. Am fost obligat să mă întorc şi să mă-ntind pe patul meu de campanie. Sufeream atât de tare. Iar suferinţa era. Atât de neaşteptată. Încât din spirit de prevedere l-am trimis pe Bakala-Bendè să-l anunţe pe Siccard că va trebui să ducă şi plutele mele. Ideea asta fixă mă ţinea treaz: să ajungă lemnele la destinaţie.

---

* Tunică lungă, purtată de negrii din Africa.

Nye nu ştia ce să facă. N-aveam medicamente prea serioase şi nu descopeream nici unul din simptoamele malariei. M-am răsucit vreme de trei zile şi trei nopţi în chinuri cumplite. Înghiţeam litri întregi de apă şi mă zbăteam sub îngusta apărătoare contra ţânţarilor. Zborul micilor gângănii căpăta brusc o importanţă uriaşă. Aiuram; febra urca inevitabil. Eram sleit de puteri.

Bakala-Bendè s-a întors in a patra zi şi, văzând starea mea, a hotărât să construiască un soi de „filanzane"* primitiv, care îngăduia ă fiu transportat la repezeală. A pus să se taie tulpini de bambus şi a confecţionat un lung dreptunghi de doi metri pe şaizeci de centimetri. Liane groase, întinse pe cadru, alcătuiau salteaua. Patru hamali urmau să mă ridice pe targa asta şi să susţină braţele ei pe umăr. Nye plângea; îi vedeam obrazul ca printr-o pâclă. Am fost întins pe Spate şi lianele n-au întârziai să-mi taie rinichii. Nu puteam nici să stau în fund, nici să-mi schimb poziţia. Un fel de paralizie mă cuprinsese.

Ne-au trebuit două zile pentru a ajunge la plaja unde Siccard îşi încărca lemnele şi alte două pentru a atinge periferia oraşului Libreville. Mergeam de-a lungul îngustei fâşii de nisip de pe ţărmul estuarului. Orice zdruncinătură, fie şi uşoară, îmi sfâşia muşchii şi-mi zdrobea oasele. Ceream necontenit să beau din apa tulbure a pâraielor şi bălţilor. Credinciosul meu Bakala-Bendè umbla. Repede, îşi îndemna trupa. Înlocuia câte-un hamal. Îi auzeam glasul, îi simţeam mâna, eram aproape fără cunoştinţă şi mort de durere.

Am auzit cuvântul Libreville şi mi-am dat seama că ne oprisem la periferie, unde trăiau nişte familii de pahuini, rude cu Bakala-Bendè. Negrii aceia se adăposteau în câteva colibe, deseori ascunzându-se acolo pentru a scăpa de persecuţiile de pe şan Mere.

Păstrez încă imaginea unei bătrâne care mătura o colibă cu o mătură din crengi de palmier, în vreme ce toate obiectele şi ustensilele erau scoase afară, ca să fie pusă targa. Am fost instalat într-un aşternut de frunze şi rogojini Am văzut-o pe femeie aprinzând un foc. În colibă, câţiva bărbaţi şi câteva femei discutau, fără îndoială, despre cazul meu. Sporovăială se prelungea şi mie îmi era sete. Apoi s-a întors Bakala-Bendè, însoţit de-o negresă foarte bătrână, cu pielea numai riduri. Părul ei scurt şi creţ era alb; ochii ei mi se păreau imenşi, trupul scheletic. Nimeni nu mai vorbea, nimeni nu voia să-mi aducă de băut. Mă mişcăm cu mare greutate. Mâinile foarte aspre ale bătrânei negrese m-au palpat vreme îndelungată. Simţeam că mor, că pierd pământul de sub picioare. Apoi am rămas singur, cufundat în febra mea, prins sub un fel de clopot, prizonier al unei. Boli necunoscute.. Bakala s-a întors – nu mai ştiam dacă fusese multă vreme plecat. Mi-a întins o băutură destul de amară. Am băut Câteva înghiţituri şi am adormit, în fine.

Când am deschis iar ochii, Bakala stătea lungit pe pământ, lingă micul foc de care avea grijă. Mă privea într-un chip ciudat. Am vrut să zâmbesc; muşchii mei păreau să nu mai răspundă. A sosit şi bătrâna, mult mai târziu şi mia dat să înghit fără voia mea câteva tigve de pireu. Nu mai reacţionam.

În a patra zi, Bakala m-a scuturat de umăr. M-am trezit, incapabil să articulez un cuVânt. Auzeam vag strigăte şi zgomote în sat. Am desluşit totuşi, deasupra capului meu, obrazul unui alb. Am încercat să vorbesc. Recunoşteam coliba, nu schimbasem

---

* Cuvânt de origine malgaşa : lectică.

deci locul. Lam auzit pe alb punând întrebări, Cred chiar că am reuşit să răspund, de bine, de rău.

— Sânt medic francez, în trecere prin Libreville. Servitorul mi-a semnalat. Existenţa unui alb grav bolnav.

Îl simţeam ascultându-mă; apoi a plecat fără o vorbă. Seara s-a întors, vai! Însoţit de nişte zdraveni infirmieri negri şi, împotriva voinţei mele, împotriva părerii hamalilor mei şi a lui Bakala-Bendè, am fost transportat cu forţa la spitalul din Libreville. M-am văzut într-un pat ca lumea. Eram izolat. Zăream vag obrazul unui infirmier. Mă gândeam la Durix, dar nu mai aveam puterea să lupt împotriva injecţiilor, a luărilor de sânge, a medicamentelor.

A doua zi m-am simţit, categoric, foarte aproape de moarte. Nu mai puteam nici să mă clintesc. Încercam să-mi păstrez cât de cât cunoştinţa; nici măcar degetele nu răspundeau comenzilor. Trebuie să fi avut ochii scoşi din orbite, atât de disperate eforturi făceam.

— E boala somnului, a spus medicul care părea să fie şeful.

Doar ochii mei mai trăiau suferinţa. N-aveam nici forţa, nici curajul să mă opun, orice-ar fi fost. Am îndurat baletul seringilor, noile luări de sânge, o puncţie lombară, analiza glandelor de la gât. Nu-mi rămânea decât o minusculă idee încăpăţânată: să plec, să evadez. Mă aflam la puşcărie, eram legat cu cearşafuri, mi se înfigeau pumnale în rinichi. Încercam să nu delirez. Să dispar. Să dispar... Ceream să fie chemat Bakala-Bendè.

— Orice vizită era interzisă pentru moment.

Mă prăbuşeam din nou într-o mare groapă întunecată.

Eram închis în celulă, curăţat, înghesuit ca un individ la carceră. Infirmierul, paznicul meu, nu mă părăsea. Eram pierdut. Mă lăsam să alunec la fund. Să-mi păstrez ultima picătură de energie, s-o cruţ, să dorm adânc. Ziua. Însăşi îmi părea o lungă noapte, nu mai reuşeam nici măcar să arăt interes pentru mica fereastră care mi-ar fi putut dezvălui ritmul timpului. Din când în când zumzăiau glasuri; un obraz, un ochi mi se arătau; nu mai deosebeam visul de realitate. Ultimele forte de care dispunem: luptau probabil undeva în străfundul meu. Trebuia să-l las să acţioneze.

Într-o seară am crezut că văd un obraz aplecai deasupra mea. O voce pătrundea până la mine, stăruitoare. Distingeam un murmur, sunetul. Aveam impresia că mă aflu în interiorul unui butoi. Am sfârşit fără îndoială prin a ridica pleoapele, obligat probabil de repetarea cuvintelor, sau de convingerea celui ce se afla acolo şi căuta să se facă recunoscut. Îmi spuneam de fapt că eu cunosc obrazul ăsta. Am ieşit o clipă la suprafaţă, agăţat de ochii lui. de culoarea pielii, de nasul arăbesc... Bodman, da – Bodman, mulatrul şchiop de la Costes, era cel care-mi vorbea. O lumină trebuie să se fi aprins în privirile mele, omul mă tulburase. În fine. mă smulsese din inconştienţă, îmi spunea că Bakala-Bendè îl chemase şi-i dăduse bani, iar el reuşise să se strecoare până la mine: şi acum mă ruga. Bravul Bodman!

— Stăpâne. În două zile eşti mort. Medicul şef o spune peste tot. Bakala şi bătrâna spun că ei o să te lecuiască. Vrei să te scot în noaptea asta pe furiş?

— Da.

În fundul gropii mele întunecate, figura mulatrului, vocea lui. Frazele repetate în aşa fel încât să înţeleg păreau a fi o geană de lumină. M-am agăţat, mi-am adunat

energia... Să fac semn cu orice preţ. Am reuşit probabil să spun da. Ori să mişc din cap, nu ştiu; căci la puţină vreme după aceea am fost din nou trezit de lunecări, de şuşoteli. În starea mea de comă vedeam umbre, umbre enorme, care trebuie să fi fost adevărate. Mă străduiam cu disperare să ies la suprafaţă. Dureri mă sfâşiau ca nişte lungi lame de fierăstrău. Eram rostogolit, ridicat, umbrele erau cu siguranţă nişte umbre prietene. Aş fi vrut să vorbesc – imposibil. Mi-am văzut pentru o clipă infirmierul plutind într-o uriaşă bluză albă; ţipa şi gesticula de parcă ar fi vrut să mă ucidă. Părea să aibă o uriaşă gură albă, ca şi bluza lui. În realitate (am aflat după aceea) îl legau. Şi-i puneau căluş, pentru a-l culca în locul meu. M-am simţit apoi luat. Ridicat şi m-am prăbuşit din nou în groapă.

Ceva mai târziu am ieşit iar, ca să simt sub ceafă perna de piele a unei trăsuri: vechea hodoroagă a lui Costes, condusă de Bodman, care-mi zâmbea. Mergeam, deci. N-avea importanţă încotro. Fusesem scos de-acolo.

În zori m-am trezit pe aşternutul din coliba pahuinilor. la periferie. Mă salvaseră de la tortură şi de la moartea în temniţă. Bătrâna pahuină se afla lingă mine. Aveam încredere. Eram condamnat: dar dacă aşa stăteau lucrurile, nu voiam să pier oricum! Nu mai reflectam. Nu mă gândeam la moarte, care e o idee a omului civilizat şi stupid. Eu caic trăiam la nivelul celulelor în luptă nu-mi mai puteam permite luxul de-a trăi din miraje. Ascultam bătălia; nu interveneam: nu mă gândeam la mine; mă lăsam în voia altor forţe, mai înţelepte decât mine. Gândeam îndeosebi aşa: o să vedem.

Vreme de ore întregi, bătrâna mi-a masat trupul cu frunze fierte şi muiate în apă călduţă. Îmi freca labele picioarelor, coapsele, spatele. Mi-a făcut, seara, înţepături în diferite locuri, cu ajutorul unor ace lungi din lemn de palmier. Nu simţeam nimic, nu mă împotriveam. După doftoriceala asta, cele mai puternice dureri ajunseseră suportabile. Am dormit, pare-se, buştean, până a doua zi. Era primul meu somn adevărat de dună intrarea în spital.

După o săptămâna, puteam să-ndoi degetele. Apoi am început să-mi mişc din nou braţele şi picioarele. Eram definitiv salvat.

Chiar atunci, doi albi au reuşit să descopere satul Cel mai voinic, un atlet, era fratele mai vârstnic al navigatorului solitar Alain Gerbault. Prietenul lui era forestier. Nu-l văzusem niciodată. S-a prezentat.

— Creier. Iar eu sînt Robert Gerbault. Ce putem face?

— Mai bine nimic. Sânt pe cale de-a mă vindeca. O vrăjitoare pahuină o să mă scoată curând în afara oricărui pericol.

— Cunoaştem povestea ta de la doctorul Husson. El te condamnase la moarte.

— Ce-a zis Husson?

— Că-ţi făcuse toate examenele şi că nu înţelegea nimic din paralizia ta.

— De 3?

— Analizele nu indicau nici boala somnului, nici sifilis, nici tuberculoză. Dar el era convins că vei crăpa. Voiam să te ajutăm după fuga ta din spital.

— N-am nevoie de nimic. Vă mulţumesc din toată inima. Nu vă mai întoarceţi, vă rog şi drum bun!

Bravul Robert Gerbault! Avea să dispară, câţiva ani mai târziu, în jungla din Nord, aproape de frontiera cu Guineea spaniolă şi nu l-am mai revăzut niciodată. Cât despre doctorul Husson, l-am întâlnit mulţi ani mai târziu, la Cannes. Părăsise de

vreme îndelungată Gabonul. Era departe pentru el timpul în care lucra ca tânăr ucenic al Institutului Pasteur, la Libreville.

— Nu eşti mort?

— Nu.

— Şi ce-aveai?

— N-am cum să-ţi spun, nu sînt medic. Dar m-a lecuit o bătrână vrăjitoare, ea trebuie să ştie.

— E de necrezut. După aşa ceva, nimic nu mai poale să ţi se întâmple...

Mă simţeam din zi in zi mai bine, într-adevăr. Mi-aduc aminte că am remarcat mai întâi. cu precizie, tulpinile de bambus ale colibei, apoi locul. În sfârşit zâmbetul lui Bakala-Bendè. Acesta nu mă părăsise nici zi, nici noapte. Pireurile şi frecţiile mă salvaseră. Am început prin a mişca braţele şi capul. Învierea! Afară auzeam cum bat tam-tamurile, cum ţipă copiii: urmăream drumul soarelui pe cer. După o lună am putut să mă spăl să merg împleticindu-mă; curând apoi picioarele mi-au devenit iar sprintene şi robuste.

Kleber Mangel, aflat în trecere prin Libreville mi-a făcut o vizită în satul acela clandestin. Era fericit şi s-a întors cu o ladă de porto. Renunţând la convalescenţă, am făcut împreună cu el o scurtă călătorie la Port-Gentil. Ca întotdeauna, mi-a oferit găzduire în coliba lui, unde nevastă-sa, drăguţa Azize şi-a făcut o cinste din a-mi prepara nişte feluri de mâncare straşnice.

Înapoindu-mă la Libreville cu aceeaşi faimoasă navă Ciad, i-am arătat lui Carriou marea clădire a spitalului:

— Uite-mi. Bătrâne. Închisoarea. Din ea mi-am luat, muribund, tălpăşiţa. Fără ajutorul negrilor mei, n-aş mai fi aici.

Bakala-Bendè mă aştepta cu devotament in satul de la periferie. El îi anunţase, pe Siccard şi pe Nye, despre fericita noastră întoarcere. Am aflat de la asociaţii mei că vânduseră cele două plute. Puteam să-mi plătesc datoriile şi să cumpăr hrană pentru şantier, să reânnoiesc securile şi cuţitele.

Am reluat năvalnic, brutal munca. Trebuia să forţăm mâna destinului, să ne folosim de pădurea aceea, să deschidem noi drumuri de transport, să curăţăm totul, să tăiem în bucăţi, să ne continuăm iureşul asupra lemnului, exotic. Aveam aproape zece ani de meserie. Într-un răstimp la fel de scurt, lemnul ajunsese de la patruzeci şi cinci la şapte sute cincizeci de. Franci metrul cub. Visam la alte aventuri, la alte esenţe lemnoase, la descoperirea altor terenuri. Gabonul devenise brusc prea mic, marile companii care se creau ar fi distrus în curând totul, ar fi secătuit pădurea. M-am înşelat doar asupra vitezei de înfăptuire: continuă să se taie acolo şi astăzi. Când noi, bieţi forestieri, trăgeam spre fluviu bietele noastre mii de metri cubi, eram mândri. În ziua de azi, un şantier scoate, fără îndoială, mai mult de o sută de mii de metri cubi, graţie unui utilaj formidabil. Avioanele CESNA şi tractoarele pe şenile împing jungla înapoi. Asta nu mai e o viaţă de aventură, o răspântie a tuturor speranţelor, a tuturor ticăloşiilor, sacrificiilor şi destrăbălărilor, dar şi a prieteniei.

Într-o bună zi, hotărârea mea a fost luată: trebuia să mă întorc, să mă las purtat de instinct, să adulmec ceva nou. Brusc, totul a devenit altfel pentru mine. La Costes îmi priveam camarazii cu o detaşare de care încă nu eram pe de-a-ntregul conştient. Se afla acolo un individ, voinic, curat: un fost tâmplar, în căutare de lucru. Se plimba

cu o valijoară din care scotea mereu o pictură, el ca soldat în anul 1914. Îşi arăta tuturor mutra, plin de mândrie. Îşi dezgolea şi bustul, pentru a-şi exhiba, cu aceeaşi mândrie, bicepşii. Avea o particularitate: muşchi dubli. Vedeam aşa ceva pentru prima oară. Dar am păstrat în urma acestei exhibiţii convingerea că pentru mine ceva se sfârşise. „Lautrel" zis „Muşchi Dubli" îmi declanşase instinctul. Trebuie să vezi limpede, înaintea altora.

Mi-am pus pe îndelete în ordine toate afacerile şi i-am răsplătit pe cei mai credincioşi dintre tovarăşii mei negri. Nye se întorsese în satul ei de lingă Oyem cu vreo câteva luni mai înainte, împreună cu un grup de pahuini. Luase cu ea daruri frumoase, şorţuri şi o zestre. Am achiziţionat noi măşti şi obiecte şi i-am dus pe negrii mei la cinema vreme de-o săptămâna întreagă. Rula Tarzan, care ne plăcea tuturor şi Trader Horn, film turnat pe Ogooue. Eram încântaţi să regăsim atmosfera vieţii noastre pe un ecran.

Într-o seară le-am plătit tuturor un rând de băutură, mi-am îmbrăţişat vechii asociaţi şi m-am suit pe Ciad, luînd cu mine un cercopithec de mai bine de şaizeci de centimetri. N-aveam să mai văd niciodată ţărmurile nisipoase ale estuarului gabonez. Sosisem acolo ţinc într-adevăr. Mă întorceam definitiv maturizat.

11

ADIO AFRICA! FAC ÎNCONJURUL FRANŢEI PENTRU A MA INSTRUI

Oricare mi-ar fi peripeţiile, am totdeauna muzica-n minte şi-n trup. Nu contează înălţările sau căderile, eu îi ascult în mine pe muzicienii care cântă-n surdină şi alungă microbii şi viruşii. Când marea orchestră începe să-mi invadeze celulele, ştiu că nimic, moi nelinişteа, nici teama, nici melancolia nu va mai avea acces înăuntru. De ce tocmai muzica? Oare continuă să mă vrăjească îndepărtatul pian al surorilor mele? E oare ucenicia tăcerii şi-a zgomotelor, după ani de viaţă sălbatică? Muzica mă pătrunde, mă face să uit disperarea, chiar şi foamea.

Întorcându-mă a doua oară în Franţa, aveam sentimentul că pierd pentru vreme îndelungată marea orchestră a pădurii virgine şi încă nu voiam să aflu ce anume o va înlocui. Încercam să ascult muzica asta, să visez, să las să pătrundă în mine marea, soarele, vânturile. Îmi ziceam, de asemenea: „E bine că te-ntorci, Fernand; dar fii atent: biştarii se duc. Te întorci cu lovele destule pentru cel puţin un an de viaţă năvalnică: hoteluri de lux şi automobile. Pe urmă, însă? Nu mai eşti un ţânc. Pune-ţi căpăţâna la contribuţie. Pădurea ta e acum Europa. Locul copacilor îl poate lua orice fel de muncă. Dă-i drumul, Fernand!".

În câteva zile, hotărârea mea a fost luată: „chibzuieşte, Fernand. Tu eşti un forestier de la tropice. Plutele ţi le-ai vândut. Lemnul tău a plecat în Franţa. Există deci societăţi care în momentul de faţă prelucrează trunchiurile tale. Caut-o pe cea mai importantă sau mai plină de haz şi prezintă-te. Vei cunoaşte şi celălalt capăt al reţelei: uzina".

Asta doream – şi eram încântat de mica mea filozofie. Fără a mai pierde vremea, am fixat detaliile tehnice, indispensabile, după cum credeam eu, reuşitei pianului: trei costume, un automobil, un hotel. Te întorci mereu în pelerinaj; în apropiere de „Taverna Pousset", am găsit un Ford drăguţ cu două locuri, decapotabil. M-am îmbrăcat la un croitor de lângă Operă şi, pentru a fi cochet, mi-am cumpărat şi o şapcă din flanelă pură, de la Barclay. Un pic de apă de Lubin, ca să miros mai puţin a

maimuţă şi înainte! Nu însă cu totul, căci la „Terminus Saint-Lazare" directorul a primit, după sosirea mea, câteva plângeri cu privire la cercopithecul „patriot" adus de mine. Acosta era, trebuie să recunosc, solid şi cam înfricoşat, prin urmare periculos. Am hotărât să-l dau în grija cuiva: am înţeles repede că într-un mare oraş totul devine o problemă şi că numai la cârciumă lucrurile se pot aranja. Pe vremea aceea, cârciumile erau cele mai bune confesionale publice şi răscrucea tuturor vagoanelor pierdute. „Du-te pe Rue-du Renard, prietene, du-te pe Rue du Renard. La Bibi; e măcelar", am fost eu sfătuit. O nouă deplasare.

Am dat de Bibi. Nu era măcelar, ci parlagiu, iar la el în atelier se ocupa, delectându-se, cu împăiatul.

Bibi era un tip destul de vârstnic, foarte robust si se pricepea să conserve, cum zicea el, animalele. I se aduceau mai cu seamă fiarele moarte în grădinile zoologice sau în Jardin des Plantes. Arăta mult interes pentru toate speciile şi, de la maimuţa din Gabon, iată-ne camarazi. Pădurile, şerpii, gorilele – trebuia să-i povestesc totul; îi curgeau dinainte balele. "Ai văzut gorile? Îmi plac gorilele. Tare-aş vrea să împăiez într-o zi un antropoid. Între timp, a acceptat bucuros să-mi găzduiască maimuţa. În schimbul unor vizite în care să-i vorbesc despre Africa.

A împăia însemna pentru Bibi a călători. Iar eu descopeream în hangarul acela din fundul unei curţi viaţa incredibilă a parizienilor de baştină. Şi asta îmi aducea aminte de promisiunile lui Carthis: „într-o zi o să-ţi dezvălui adevărata viaţă pariziană".

Am trecui deci prin Montparnasse. Eram la urma urmei - acţionar, aveam dreptul să mă interesez de bunăstarea sau de insuccesul detectivului meu particular. Nici, urmă de Carthis. El dispărut, camera închiriată. Nici o adresă. Nimic. Am ajuns la concluzia că ratase afacerea şi că probabil îmi păpase biştarii. Profituri şi pierderi. În aventură trebuie să consideri banul ca pe-o sămânţă. Încolţeşte? Cu atât mai bine. Se usucă? Încerci noi terenuri. Tehnici.

Bun. Oricum, sosise vremea să-i iau la rând pe directorii uzinelor. Înainte! Cu şapca mea nu arătam nici a golan, nici a om serios. Eram exact aşa cum doream să par: un forestier care se-ntoarce din Gabon. Respectă Societatea, dar vrea să-şi. Continue şi distracţia. Până atunci. Însă, trebuia să-mi pun la bătaie farmecele. Am refuzat, o primă slujbă.

— Sânteţi forestier, perfect, rămâneţi aşa. Am nevoie de-un om care să ştie să cumpere. Vă trimit înapoi în Gabon.

— Nu, vreau să cunosc tehnica din uzină: fabricarea, maşinile pentru derulatul furnirului, băile. Vreau să ştiu ce se face din arborii pe care-i dobor eu.

Era un dialog al surzilor. Eram totuşi convins, în mod obscur, că am dreptate. Aventura e un lucru formidabil, dar îţi trebuie o axă, un nucleu. Eu aveam o meserie, una adevărată. O descoperisem pe aceea de forestier. Ii prinsesem gustul, şpilurile, îmi formasem ochiul şi eram hotărât să aflu totul cu privire la ea: ştiinţa lemnului, procedeele de furniruite, preţurile, calităţile, deşeurile, mici şi mari. Totul. Mă apucase brusc setea de-a mă instrui, pe mine care ocolisem şcoala. De-a mă instrui sorbind lacom viaţa. Pădurea mă însetase şi mă înfometase. Europa mi se părea mică, dar ea era biblioteca lumii.

Reflectam la soarta lemnului. Priveam în jurul meu uşile, ferestrele, băncile, trăsurile. Vedeam pretutindeni lemn şi înţelegeam că-n pădure, în uzină, în aventura

lui ulterioară, de la naştere până la nimicire, lemnul rămânea el însuşi. Fierul sfârşea din gangă în tinichea scârboasă: sticla din nisip în cioburi; celuloidul, zero. Lemnul era stejar sau okoume de la naştere şi până la dispariţie. Credincios cu nobleţe naturii sale. Am socotit în ziua aceea cit era de prezent peste tot, cald şi viu. Aveam dreptate când voiam să ştiu mai multe despre el şi să fac turul, sistematic al marilor societăţi de fabricare a furnirului.

Fără să-ntâmpin vreo piedică, am intrat într-o dimineaţă la Luterma, pe Rue du Port numărul 4, la Clichy. Aveam rămân acolo cinci ani fără o lună si să nu mă plictisesc niciodată. Hotărâsem că locul aventurii se afla în Franţa, atâta vreme cât instinctul nu-mi poruncea el însuşi să plec din nou.

— Sânteţi forestier, tinăr, activ, să facem o încercare. Dar aşa e, duceţi-vă mai întâi să vedeţi cum funcţionează o uzină. O avem pe-a noastră la Bourget, Daţi o fugă până acolo.

Patronul era simpatic; salariul, foarte acceptabil; orice eventuală deplasare, plătită. Îmi priveam noul şef, puţin cam roşu-n obraji, foarte cinstit, dinamic, elegant, băutor de whisky. Un leton de vreo patruzeci de ani.

Am stat la Bourget două luni. Eram uimit şi entuziasmat. Vedeam sosind trunchiurile. S-ar fi putut foarte bine să le fi tăiat chiar eu. Macaraua le înşfăca şi le cobora într-un mare bazin, o piscină uriaşă. Pe dedesubt venea aburul care le pătrundea, înmuindu-le, preparându-le. Aburul ăsta îmi aducea în minte ecluzele prăpădite, căldura dogoritoare, ploaia gaboneză. Mă aflam acum la celălalt capăt al reţelei. Totul era mecanizat. In curte lemnele erau luate din nou în primire, cercetate şi aşezate pe nişte monştri mecanici. Fiecare bucată avea trei metri douăzeci lungime şi un diametru de cel puţin şaptezeci de centimetri. Nişte gheare prindeau trunchiul parcă jucându-se, iar acesta se rotea în jurul propriului său ax, fără să trepideze, fiind tăiat de-o lungă lamă bine dirijată, pentru a ieşi sub formă de straturi-straturi. Eram fascinat.

— Aşa-i că-ţi place maşina asta, gabonezule?

Eram însă departe; vedeam pierderile, calitatea; regăsisem mireasma. Cine putea să-nţeleagă? Utilajul era impresionant, cu siguranţă, dar eu aveam în faţa ochilor şi infernul verde. Mă aflam în uzină şi, dintr-o dată, trăiam iar în Africa. Nici unul dintre oamenii care munceau aici nu parcursese întregul drum. Eu ştiam să descopăr un copac, să-l aleg, să-l dobor la momentul potrivit. Urma. În fine. Să-nvăţ să socotesc de ia prima aruncătură de ochi ce cubaj utilizabil are.

Subdirectorul de la Bourget, stârnit de curiozitatea mea vizibilă, mă opreşte într-o zi. Fără să-mi dea prin gând că-i cer un lucru extravagant. Îi spun: „Vreau să fac totul; şi mai întâi să mătur atelierele şi să prestez vreme de două săptămâni muncă brută. Mâine vin în salopetă". Să fi văzut mutra tipului.

Şi zile la rând am venit în salopetă, am măturat: căci cred că o meserie trebuie s-o cunoşti de la A la Z. Întâlnesc câteodată exploratori care-mi vorbesc despre neplăcerile lor; citeşti, de asemenea, prin ziare, din când în când, despre nenorocirile lor. Naivii ăştia se lansează adeseori m locuri impracticabile, fără să ştie măcar cum se ascute ca lumea o secure, un cuţit, propriul lor briceag, fără a mai vorbi de tăierea în bucăţi a unui tapir sau a unui şobolan, ba chiar de golirea corectă a maţelor unui pui.

Iar negrii şi indienii fac haz cu blândeţe de personajele astea curioase. Aventura se plăteşte şi se pregăteşte.

Am trecut pe urmă la prese, la uscătorie, la uriaşei maşini de tăiat. Urmăream aceste operaţii şi pentru prima oară aveam posibilitatea să văd desenul nervurilor interioare ale lemnului de okume şi calitatea, frumuseţea unei inimi de copac. Pe nişte mese speciale, foile erau apoi lipite de-a-ndoaselea, până la grosimea dorită. Luterma îşi avea secretele, cleiul şi temperaturile proprii. Se făceau încercări la cald sau la rece, cu albumină şi cazeină. Tehnicienii căutau cu îndărătnicie. În ceea ce mă priveşte, eram fericit; un panou ieşind de la presa cu căldură uscată şi venind să stivuiască după grosime, calitate şi dimensiune, avea un sens oare le scăpa celor mai mulţi dintre oamenii aceia. Îmi iubeam munca şi în cap a început să-mi încolţească o idee: „într-o bună zi va trebui să descopăr şi alte păduri, în altă parte a lumii. Într-o bună zi lemnul n-o să se mai găsească...

Seara îmi reluam ţinuta de turist şi porneam spre aventură la volanul Fordului. Era epoca în care Volterra crea mare antren cu teatrul său de la Paris şi cu barul „Le Perroquet", unde şoferii de taxi îi conduceau automat pe noctambuli. Leon era pretutindeni celebru; sosit fără resurse, vânduse programe şi conducea în acelaşi timp trei săli, printre care şi Marigny. Afişele o propulsau pe Mistinguett, dar oamenii se băteau pentru Josephine Baker. Urmăream toate astea aşa cum priveşti barăcile în bâlciul din Place du Trone. Intram sau un intram. Mă duceam să-mi văd maimuţa, sau să beau un porto la Certa, să-mi salut camarazii întorşi, să trec pe la Siccard, care ţinea o cârciumioară. Căci gabonezii se întorceau rând pe rând, unii bolnavi, alţii lăudându-se, iar viaţa pariziană îi înghiţea cu mare lăcomie pe toţi; străluceau o zi. Apoi se prăbuşeau în uitare.

Sosesc într-o seară la Bibi, împăietorul. N-are pic de astâmpăr. Vădit lucru, vrea să-mi ceară ceva. Îl zgândăr puţin, el începe să se bâlbâie:

— E-n legătură cu pensionarul tău. Am întâlnii azi un tip... asistentul doctorului Voronov. Ţi-a văzut maimuţoiul...

— Ei şi?

— Ar trebui să fii de acord. E-n interesul ştiinţei.

— Cu ce să fiu de acord?

— Ei bine, Voronov face grefe cu testicule de maimuţă. De data asta are în vedere un senator ramolit. Zice c-ar trebui un animal întreg.

— Maimuţoiul meu să-şi împrumute testiculele unui senator? Îţi dai seama cu cine vorbeşti Bibi?

— E ceva serios. Îţi jur. Şi apoi, Fernand, nu-i uman să-l laşi în felul ăsta. Singur. Aici n-are femelă.

— Dar e prietenul meu. Ia presupune c-aş pretinde să ţi le vinzi pe-ale tale. Ce zici. Bibi?

— N-o să sufere. O să-l adoarmă. Odată ajuns eunuc, va trăi pe spinarea profesorului. L-am văzut pe ultimul „voluntar", era din cale-afară de răsfăţat. Pentru un maimuţoi e o viaţă frumoasă.

A insistat atât de mult. Încât am fost constrâns să cedez. Voronov vorbea convingător. Mi-a jurat că nu-l va măcelări. Ca director de pension. Bibi avea aerul că se-nmoaie. Mi-am vândut maimuţa cu zece mii de franci; nu banii contau: îmi câştigam

bine existenţa. Dar pentru ce să le faci cadouri senatorilor? L-am lăsat pe Bibi să-şi conducă mândru elevul la grefă. Mulţi ani mai târziu. Am aflat că nu era totul foarte bine pus la punct şi că operaţiile de felul ăsta nu restabileau decât anumite funcţiuni, care nu erau cele aşteptate de bătrânele barbişoane.

Stagiul meu era acum încheiat: făcusem impresie bună. Directorul mă cheamă aşadar într-o zi ca să-mi ofere, la Clichy. Un birou şi o secretară. Eram însărcinat cu problema vânzărilor şi-a clientelei.

— Trebuie să facem totul, îmi spune el. Să mă (ii la curent. Oamenii preferă lemnul masiv. Avem de luptat.

Domeniul vânzărilor îmi era cu totul necunoscut: clar voiam şi aici să învăţ preţurile de cost, cursul în dolari, în lire sterline, distribuirea, gustul clienţilor. M-am apucat de treaba cu naivitate, adică reflectând. Alunei când debutezi într-un birou şi pentru mine era, într-adevăr, prima oară, trebuie să introduci o pală de aer proaspăt, să faci schimbări, să cumperi flori, să dai naştere vieţii, fie şi numai pentru a înlătura miasmele şi anonimatul acela oare pute a moarte. Am cumpărat prin urmare din salariul meu (şi de-atunci am procedat totdeauna aşa) pioneze, hârtie colorată, o hartă a Franţei cu toate departamentele. Şantierul meu aici era; de-acum înainte acesta era Gabonul meu: Franţa devenea Africa, iar eu eram departe de-a bănui treapta pe care-o va atinge pentru mine transformarea asta. Grimault, directorul, îşi arăta din când încât nasul, uimit la vederea steguleţelor înfipte, a itinerarelor schiţate, a bucăţilor de hârtie mâzgălite şi prinse de pereţi. Închidea cu băgare de seamă uşa la loc, behăind:

— Scuză-mă, te credeam plecat. Merge bine treaba?

— Foarte bine. Poate contabilitatea să stabilească cifra vânzărilor în fiecare departament?

— În fiecare departament? Pentru ce?

— Ca să-i dăm drumul.

— Vezi de asta dumneata însuţi şi raportează-mi.

Am obţinut repede nişte cifre destul de vagi. Era evident faptul că vânzările se făceau încă la întâmplare, după cum se ivea prilejul sau norocul, fără un plan precis. Am aplicat tehnica din Gabon: gândeşte înainte de-a acţiona, îl revedeam pe Bakala-Bendè (ori pe Maila) în silvă, discutând cu mine despre vreun drum de transport, înainte de-a pune în aplicare construirea lui. Trăiam din nou toate ingeniozităţile folosite şi toate capcanele dinainte prevăzute. Aici totul era mult mai uşor! M-am hotărât să explorez domeniul însuşi, care părea să se afle în paragină şi astfel inovam fără să-mi dau seama, fără să vreau.

Urma să-mi încep Turul Franţei, aproape contra voinţei mele. Nu gândeam: trebuie să reuşesc, voi face senzaţie. Mi se încredinţase o problemă: o trăiam. Născoceam la fel ca-n pădure. Trebuia să ridic vânzarea furnirului; fie, mă voi duce să văd la faţa locului. Am ales localităţile Beauvois şi Chartres; nu erau departe şi nu le cunoşteam. Am devenit comis voiajor şi am vizitat clientela într-o săptămâna mă lămurisem. Clienţii erau tâmplari cumsecade care plăteau sau nu şi împingeau scadenţele cu cite nouăzeci de zile peste sfârşitul lunii. Trebuia să facem colete pentru patru sau pentru zece nenorocite de panouri. Înţelesesem. Am sunat cu răbdare la uşile tuturor, pe rând: da' cârpeala asta mi se părea lipsită de speranţă. În a doua săptămână, am tipărit pe cheltuiala mea carnete de comenzi: Societatea Luterma

France, numele clientului, cantitatea, dimensiunile şi preţul. Soseam la tâmplarii aceia, mai mărunţi sau mai mari. Mă prezentam. Ne cinsteam cu câte-o duşcă de vin alb la tejgheaua din faţă. Să vină cineva din Gabon şi să-ţi vorbească despre păduri – era un vis. Aruncam pe tema asta câteva vorbe, lucru care insufla respect.

— Ziceţi că antropofagii există cu adevărat?

— Da. Şi comanda? Cât? Semnaţi. Ei nu văzuseră niciodată ceva atât de exact. Îmi aveam ideea mea. La Beauvoir ca şi la Chartres, cu carnetele de bonuri în mână, m-am dus să-i vizitez pe marii negustori de articole de fierărie şi pe cei ce făceau comerţ cu lemn. Eram uluit de atitudinea lor: „Furnir? Nu cumva sînteţi nebun? E concurentul direct al lemnului masiv. – Ascultaţi-mă... ". Şi-i dădeam bătaie cu refrenul despre progres, despre criza lemnului şi preţul de cost. Scoteam carnetul de comenzi, strecuram un text privitor la antropofagi, la coborârea fluviilor si la Germania care, aflată în progres, pricepuse cum stau lucrurile: „Iată un carnet. Astea nu sînt scorneli, Aceşti oameni sînt clienţii noştri, cei mărunţi. Au semnat. Eu n-o să revin tot la opt zile. Constituiţi-vă, aşadar, o rezervă, iar ei se vor aproviziona de la dumneavoastră". Am reuşit să conving mai întâi unul, pe urmă doi. Aveam în buzunar comanda pentru un vagon de şase până la zece tone. Informaţiile bancare erau excelente. Puteam să mă întorc şi să continui.

Sosesc la Clichy. Scandal. Burtosul Grimault mă aştepta cu o înfăţişare ciudată:

— Ai citit regulamentul? Reprezentanţii noştri întocmesc un raport în fiecare seară şi se întorc săptămânal. Iată fişele colegilor dumitale. Dar dumneata pleci pe câte cincisprezece zile şi chiar mai mult, fără să dai un semn de viaţă. Nu cumva te crezi în junglă?

— Domnule Grimault, nu-mi place să scriu. Nu pot să trec pe curat, ca un bătrân comisvoiajor, ceea ce am făcut în timpul zilei. Am petrecut zece ani în pădure şi nu am figură de comis voiajor.

Grimault ia o anumită distanţă, fără a îndrăzni să izbucnească:

— Du-te la dl. Grunwald. Metodele dumitale sînt altele decât ale mele. Grunwald era de-o săptămână la curent, fără să pară că lucrurile îl neliniştesc prea mult. Ni se interzicea să-l deranjăm, dar el mă aştepta în chip vădit. M-a invitat să iau loc şi mi-a spus simplu: „Explică-mi". I-am arătat rezultatele, carnetul de vânzări, comanda cea mare; i-am propus să continuăm aşa sistematic, pentru început mai ales în partea de vest, folosindu-i pe angrosişti ca pe nişte garanţi şi ca pe nişte depozite gratuite, de unde un câştig în manipularea produselor, contabilitate şi cifra de afaceri. Am ieşit de-acolo primind felicitări şi niciodată n-am zmângălit, seara, vreun raport idiot de copilăresc.

Eram, dimpotrivă. Încurajat să-mi continui Turul Franţei şi. in ceea ce mă priveşte, foarte hotărât să petrec, de dragul sportului si pentru propria-mi plăcere. Am vizitat astfel oraşele Le Havre, Cherbourg. Brest. Nantes, Simţeam o mare mulţumire. Cumpărasem de la un mic negustor un şnur de mătase roşie, precum şi un ac mai mare. Am legat într-un album frumos elegantele prospecte ale firmei. Umblam cu o straşnică valiză de piele şi cu mostre de lemn luate de la Bourget. Hotărât de data asta să-i atac pe arhitecţi şi pe decoratori. Mi se părea că văd Franţa pentru prima oară. Eram explorator fără voie: mă interesa marele târg – reşedinţă de subprefectură.

Încercând să creez acele faimoase depozite girate chiar de angrosişti, lansându-mă în aventură, de la o simplă întâlnire la o afacere neaşteptată.

Coborând spre Saint-Nazaire. Am făcut un ocol până la Pouliguen. Unde ne dusese tata în 1910. Lângă Bois d'Amour. Exista încă vila în care clanul nostru se aciuise vreme de trei luni. Eram singur, fericit: retrăiam aceleaşi impresii; trăgeam în piept acelaşi aer îmbibat de iod: vedeam din nou pe mama scăldându-se. Lângă micile cabine care semănau cu nişte gherete militare. Costumul ei de baie avea mâneci lungi, guler marinăresc; fusta era foarte largă. Auzeam strigăte înspăimântate şi timide: nimeni nu ştia să înoate. Am stat acolo vreme îndelungată, parcă privind-o iar cum intră în mare în vârful picioarelor.

La Saint-Nazaire, şantierele Penhoet lucrau din plin. Se construia acolo o vedetă de luptă cu tir rapid. Am tras la "Hotel de Bretagne" şi am reuşit să pătrund pe şantierele de construcţie. Directorul general, care purta o pălărie gen Clémenceau, a rămas „trăznit" când i-au prezentat materialele noi. Interesând Marina. Luterma inventase (lucru care azi ar fi foarte banal) o căptuşeală metalica pentru furnir. Procedeul era încă secret. Panourile, absolut rigide, ofereau o siguranţă supli montară, mai cu seamă împotriva incendiului. Mi-a venit brusc ideea să ofer un panou întreg inginerilor care lucrau la vedeta de luptă. Răspuns: „Noi n-avem dreptul să cumpărăm. Dar dacă o un cadou, putem înveli cu el tabloul de bord. " I-am comunicat lui Grunwald propunerea. A fost încântat la gândul că una dintre primele vedete moderne ale marinei de război va avea tabloul de bord din plymax. În urma acestei glume, şapte vedete au fost echipate astfel, iar câţiva ani mai târziu acelaşi material a fost întrebuinţat pe Normandie, spre mândria şi profitul Societăţii Luterma.

Într-una din întoarcerile mele la Paris, mi-am adus aminte că nu mai aveam nici o veste despre Papin, nici despre frumosul lui garaj de pe bulevardul Grand-Armée. Maşina fiindu-mi cam obosită, m-am îndreptat foarte firesc spre el. Vânduse. O nouă adresă, la Reuilly-Diderot. M-am dus acolo. Papin, milionarul, era la fel de prietenos dar se pusese binişor pe whisky: „Gata cu garajul; l-am vândut în pierdere; mă săturasem până-n gât. Mi-am băgat toate paralele în ozon, o şmecherie pentru purificarea apei. Dar şi aici am jucat prost; acţiunile s-au prăbuşit, am vândut prea târziu. Bursa e mai rea decât plutele de la Port-Gentil: trebuie să te pricepi. M-am lăsat jumulit, iar acum trăiesc din ultimii bani. Hai să vezi".

M-a tras în faţa unui dulap care scârţâia. Nevastă-sa, o fostă învăţătoare, hazlie foc, urmărea manevra. Papin a ridicat un maldăr de cearşafuri şi a făcut să-i salte-n palmă un diamant superb: „Vezi? E tot ce mai am. I-l dăruisem Josephinei. Acum o să-l vând şi o să mă car din nou.

Am rămas acolo pe timpul serii şi-al nopţii. A doua zi trebuia să-mi reiau lucrul. Când m-am întors, trei luni mai târziu, totul era încuiat. Papin murise de anghina pectorală.

Turul Franţei mă pasiona în continuare la fel de mult; puneam cu ocazia lui sămânţa de nebunie absolut necesară pentru crearea atmosferei. Împărţeam obiecte-capcană, şunci false de carton, jucării, stilouri; îi învăţam pe angrosiştii mei diverse trucuri. Soseam uneori cu vreo cravată care se îndrepta ca un băţ, sau cu vreo garoafă

din care ţâşnea apă de colonie. Chiar şi sinistrul Grimault, la fel de burtos în continuare, se prefăcea că se distrează când îi întindeam rapoarte pline de greşeli gramaticale. In orice caz, sistemul vânzărilor începea să-şi dea roadele. In locul depozitelor costisitoare şi-al furnicarului de mici clienţi, Societatea lucra acum cu negustori care aveau interes să-şi recupereze banii, care livrau, controlau şi-şi scoteau câştigul. Rolul meu devenea mai simplu. Rămânea greutatea de-a convinge. Angrosiştii, chiar şi arhitecţii, erau de-o retrogradă lipsă de bun simţ. Îi vedeam cum refuză evidenţa, cum nu vor să renunţe la rutină şi faptul ăsta mă uluia. De pildă spuneam; „Iată, priviţi un model de uşă modernă. Furnir de mahon, broască şi balamale invizibile. – Dar astea sînt uşi pentru coteţe, domnule", mi se răspundea. Le-o întorceam cu argumentul că la Rockefeller şi aproape în toată America... „Nu sîntem în America, mi se spunea. – Dar casa Bailly, la Paris... – Nu sîntem la Paris". Şi mi se puneau în faţă „splendide uşi de stejar cu ciubuce", masive şi sculptate – o muncă uriaşă, dar o structură să-ţi vină să vomiţi. „Iată un lucru frumos, domnule" frumos? Ce glumă! Maică-mea găsea înspăimântătoare măştile mele negre, pe care alţii le cumpărau foarte scump. Pentru mine frumuseţea e înainte de toate cutezanţă, iar cea mai dăunătoare dintre urâţenii – lipsa de cutezanţă. Şi socoteam că francezilor le lipseşte îndeosebi cutezanţa. In schimb mă instruiam. Învăţăm obiceiurile, expresiile, gusturile provinciei şi ale locuitorilor ei. Descopeream într-un fel propriu istoria Franţei.

Pe vremea liceului avusesem totdeauna spiritul nestatornic. Fără să fiu răutăcios, când mi se vorbea de Napoleon eu zburam cu gândul la Gustave Aimard şi la indienii lui Valentin Gillois. Dar acest Tur al Franţei mă îmbogăţea clipă de clipă.

La Bordeaux, de pildă, mi-am procurat un baston formidabil, o armă secretă a forestierilor, pe care încă o mai fabrica un meşteşugar. (El a dispărut apoi, împreună cu secretul său.) în aparenţă era un baston foarte zdravăn, având minerul în formă de T mare. Minerul ăsta, foarte rezistent, se răsucea şi se deşuruba, lăsând să apară. Întocmai ca la bastoanele spadă, un lung sfredel special, brusc eliberat din teaca lui de lemn. Fabricarea unui asemenea obiect era interzisă, ca şi folosirea lui. Am aflat totuşi că mai era întrebuinţat şi acum, îndeosebi în Périgord, unde anumiţi cumpărători şmecheri depistau cei de pe urmă nuci. Pasionat de problemele lemnului şi spunând cine eram, nu mi-a fost deloc greu să obţin arma asta magnifică şi să descopăr la faţa locului magistrala tactică a prospectorilor lipsiţi de scrupule. Nu era decât teatru. Individul întâlnit la Bordeaux abia aştepta să-mi dezvăluie trucul. Mă căra cu el în direcţia Périgueux, scruta şoselele şi se angaja pe drumurile de fermă cu superba lua maşină americană decapotabilă. Voia să mă impresioneze, pe mine care-l plimbasem gratuit în imaginaţie pe cărările şi fluviile Gabonului, cu o zi înainte. Se achita şi era mândru de asia: „Automobilul, vezi tu, îmi zicea, mi l-am plătit doar cu câştigul de pe urma a trei «defrişări» ". După el, mai existau o mulţime de ţărănoi proprietari de nuci. Or vinderea nucilor recoltate nu făcea nici măcar cât strângerea lor. Aşa că trebuia să adulmeci şi să nu laşi să-ţi scape ocazia. Sosea şi întreba la poartă de una şi de alta. „Ţăranii autentici încă n-au idee de preţuri; asta ne ajută grozav. Priveşte ghemele alea, zicea. Le iei ţăranilor vechile şi frumoasele cearşafuri de in, ţesute cu mâna, lăsându-le în schimb de două ori mai multe cearşafuri grosolane, care înţeapă ca urzicile; după trei spălaturi, din ele nu mai rămân decât firele. Dar le-ai dăruit pe deasupra şi vreo tapiserie cu cerb, vreo păpuşă mare sau vreo cuvertură pentru pat.

Uite, vezi de pildă nucii ăia trei? Aşteaptă-mă maşină". Cobora, înainta câţiva paşi, o saluta pe femeie: „Bună ziua, doamnă, aveţi o copilă încântătoare".

Dă-i drumul, frate-miu, ai şi ameţit-o!

— Ce fermă simpatică. Mai mare dragul s-o priveşti... Ăia de colo sînt smochini?

— Sânt nuci. Chiar seculari, răspundea biata femeie.

— Nuci? Valorează mult de tot, ştiu. Am un prieten care caută din când în când aşa ceva.

— Nu-i vindem: i-am moştenit de la părinţi.

— Aveţi foarte mare dreptate. Dealtfel în clipa de faţă cererea scade şi-o să mai scadă. Să nu vindeţi. La revedere, frumoasă copilă.

Se urca din nou la volan, saluta. Pe urmă către mine, făcându-mi cu ochiul: „Gata, s-a prins". Îşi nota câteva cuvinte-n agendă şi o luam iarăşi din loc spre Monfaucon, Bosset, Beleymas, sau mai ştiu eu unde. Privea din când în când în faimosul carneţel. După care urma o nouă oprire bruscă. Se echipa in maşină cu un pardesiu, o pălărie gen preşedinte de tribunal sau deputat şi un pacheţel: „Pregătesc bastonul: o să mi-l strecori la momentul potrivit. Locul ăsta Marcel l-a reperat; peste cincisprezece zile, la ferma de unde venim noi se va duce el. Priveşte colo: incă trei nuci. Ne apropiam domol: amicul cobora, cu înfăţişarea unui mare dom; " Bună ziua. Doamnă. Sânt în trecere. Ştiu că v-aţi văzut deunăzi cu un prieten de-al meu. El mi-a vorbit despre adorabila dumneavoastră fetiţă. I-am adus ceva; îmi place să-i răsfăţ pe copii. Uite, ia pacheţelul ăsta frumoasa mea, e pentru tine. Spuneţi-mi aceia sînt nucii pe care nu vreţi să-i vindeţi? Îmi îngăduiţi să-i privesc un pic mai de-aproape? Aş putea să vă dau un sfat, pentru că nu se ştie niciodată?". Şi vine cu bastonul. În vreme ce fetiţa descoperă o păpuşă nostimă. Femeia îşi şterge mâinile de şorţ. Foarte stânjenită. şi micul lor grup porneşte în direcţia copacilor... Să ştiţi că n-arată prea rău văzuţi aşa. Continuă el. Pot să vă spun şi cât de sănătos le e miezul: profitaţi, căci tocmai am lă mine instrumentul ăsta". Şi iată faimosul baston la treabă. Femeia e uluită şi în acelaşi timp curioasă. Colegul cercetează cu atenţie rumeguşul pe care l-a adunat sfredelul în spirele sale.

Îmi dădeam seama şi de avantajul şi de pericolul acestui instrument remarcabil: copacul risca să se crape, dar cu oarecare meşteşug cumpărătorul putea să-şi facă o idee destul de exactă despre desenul şi structura miezului. Valoarea furnirului putea fi estimată cu o foarte mică aproximaţie. Şi gogoşile continuau să se-nşiruie, bine unse, perfecte: „Voi fi sincer, doamnă. Am eu însumi patroni: dar stau la ei numai datorită faptului că sînt cinstiţi. Altfel n-aş face meseria asta. Dacă nu vreţi să vindeţi nucii, cu-atât mai rău. Lemnul de nuc nu mai e chiar la modă.

Vă daţi bine seama că nici un negustor de mobilă nu va lansa din nou moda unui lemn aflat pe sfârşite. Gândiţi-vă. Acum staţi în cumpănă; dar presupunând că veţi dori să-i vindeţi într-o zi sau alta, pentru ce n-o faceţi imediat? Valorează încă destul de mult, iar eu voi calcula cubajul în favoarea dumneavoastră. Mai bine de-atât n-aţi putea nimeri. Altfel riscaţi s-ajungeţi să vă tocmiţi cu cine ştie ce cusurgii, care vor avea chef să taie copacii cu fierăstrăul sau să-i doboare cu securea şi aşa veţi pierde. La ce oră se întoarce soţul dumneavoastră?"

— La douăsprezece. Rămâneţi la masă, zice femeia.

— N-aş vrea să vă deranjez. Aş vrea doar să nu fiţi traşi pe sfoară. O să vă arăt, în interesul dumneavoastră, cum se câştigă o jumătate de metru cub. Atenţie! Pe un asemenea nuc, dar bine smuls din pământ, vă ofer patruzeci de mii de franci; e nevoie însă de pricepere. Cu suma asta poţi totuşi cumpăra o maşină de cusut, un automobil, ştiu eu?

Am rămas – şi „colegul" meu a încheiat afacerea. Tehnica lui era impecabilă. Din când în când lăsa să-i scape informaţii precise, care totdeauna ţintesc la fix în cazul cultivatorilor: „Dacă patronul meu face el însuşi treaba, v-o scade din preţ. Dumneavoastră sînteţi voinic, aveţi timp şi zilieri deja plătiţi. Prin urmare un sfat: dezgropaţi trunchiul Rădăcinile o dată în aer, tăiaţi-le cu securea. Copacul se va prăbuşi cu mai puţină violenţă şi veţi fi sigur că nu vor sări aşchii mari din el. Eu unul nu voi zice nimic: mai mult chiar: voi putea să măsor din imediata apropiere a rădăcinilor. Veţi câştiga şase până la şapte mii de franci. Astea fiind zise, gândiţi-vă. Ştiţi, eram doar în trecere. Există toate şansele să nu mă mai vedeţi la faţă decât peste doi sau trei ani.

In cele din urmă au vândut, sub ochii mei. Şi ce s-ar fi putut spune? Cultivatorul ieşea destul de bine ia preţ, iar in momentul doborârii copacului nu risca să vadă aşchiile sărind. Cumpărătorul n-avea, la rândul lui, nimic de făcut, ba poate că-l aştepta şi vreo surpriză: adeseori baza copacului ascunde nişte modele zise „cap de lup", foarte mult apreciate la furnir.

Eu nu eram decât un simplu martor. Dar cum să nu mă gândesc la nuc, la raritatea acestei esenţe speciale, pe care n-o găseşti niciodată în pădurea virgină? Copacul ăsta de cultură mi se părea că se supune în chip misterios unor legi care scapă şi azi cercetărilor întreprinse pe plan mondial de Societatea Apelor şi Pădurilor: legile marelui ciclu forestier la suprafaţa globului. Şi cuvântul „nuc" se grava în memoria mea, ca să iasă de-acolo mai târziu.

Colectând rumeguşul scos cu ajutorul bastonului... colegul" era fericit la culme:

— Sânt foarte frumoşi nucii ăştia trei. Zonele medulare se prezintă cu desene în liliachiu şi roz, care merită într-adevăr osteneala. Ce crezi?

— Cred că-ţi datorez o revanşă, am răspuns. Mi-ai dat o bună lecţie despre ceea ce înseamnă să fii „baron". Aş vrea la rândul meu să-ţi fac o plăcere. Poţi veni la Mussidan?

Era genul de acţiune care nu-ţi reuşeşte decât atunci când n-o coci prea mult. La Mussidan am cerut veşti despre Letourneur, asociatul lui Georges Siccard. Nici o problemă, am fost informat că s-a întors şi că-l voi putea găsi cu uşurinţă la ieşirea din oraş.

Degeaba se făcuse el zarzavagiu, mie mi s-a părut acelaşi frate ele aventură: muşchi de oţel, obraz colţuros, nas ca un cioc de vultur, privire ascuţită şi întunecată – ochii lui străpungeau oamenii exact aşa cum bastonul colegului sfredelea nucii. Mi-a explicat: „Am părăsit Amvila după o lovitură destul de reuşită. Mă săturasem până peste cap de pădure, de negri, de documente, de taxe, de carnetele concesiunii. Începuse hârţogăraia, am renunţat. Peste patru zile mă duc la o nuntă de zarzavagii. Ţin neapărat să mergeţi şi voi. Nimeni nu va lua asta în nume de rău. Veţi fi nişte veri de-ai mei. Rămâneţi".

Letourneur avea o pivniţă şi tocmai îşi pusese în ea prima recoltă. Am băut, mai întâi pentru a-i face lui plăcere, pe urmă pentru a uda reântâlnirea, în sfârşit pentru a pregăti petrecerea.

Mi-aduc aminte că vreme de-o săptămâna am tot urinat. „Colegul" nu se mai trezea din uluială, dar îşi lacra prieteni La Périgueux era târg; am legat cunoştinţă cu zarzavagii şi am profitat de asta ca să cumpăr piper în cantitate mare.

Ziua nunţii a fost de neuitat. Sosind la fermă, am azvârlit mai întâi tot piperul in focul din bucătăria gigantică unde începeau să prepare chiolhanul. Nimeni n-a văzut nimic; dar după câteva minute, nuntaşii tuşeau, plângeau şi făceau haz cu toţii; bucătăria era năpădită de gaze lacrimogene, iar Letourneur, ameţit bine încă de pe-acuma, ne prezenta: „Iertare, verilor. Ăştia sînt rubedeniile mele din Gabon". Fraza asta părea să explice totul. Eram la braţul mamei soacre care, strânsă-n corset, crăpa de mândrie. Niciodată nu mai văzusem atâta prospeţime, atâta asprime şi sănătate: „Aflaţi că din pricina agitaţiei ăsteia am uitat să-mi pun chiloţii. "Începea bine. Pierdusem legătura cu „colegul", care se ocupa mai mult de domnişoarele de onoare. Letourneur trăgea clopotele miresei, purta o pălărie ţărănească şi prindea la toate reverele flori de pori oral Din când în când ne întâlneam: „Merge, vere? Zicea el, pe jumătate matol. – Merge, vere! Nu e Africa, da seamănă. – Aşteaptă desertul!".

Era la nuntă şi un rus alb. N-am înţeles niciodată pentru care motiv venise şi plecase călare. În timpul mesei, mama soacră, după toate aparenţele încă perfect lucidă, îmi explicase foarte simplu cazul rusului ăstuia: „O să plece curând în Africa. Ştii, e un as. Vinde sugative care şterg greşelile".

Desertul a fost o adevărată încununare. Zarzavagiii dezlănţuiţi îl ţineau pe ginere, simplu paznic de barieră, închis într-o odaie. Cumătră repeta din ce în ce mai tare că a uitat să-şi pună chiloţii. Un nuntaş a cerut să se facă linişte ca să tragă un pârţ, iar vecinul meu s-a apucat să zbiere că simţea sub degetele lui păr. „Trage!", a urlat mama soacră, agitându-se. Şi zarzavagiul a azvârlit părul în compotieră. S-a produs îmbulzeală. Fiecare trebuia să mănânce din acest straniu desert. Nu mi-am mai revăzut niciodată „colegul". Plecase dezgustat? O săltase pe vreuna dintre domnişoarele de onoare? A doua zi i-am cerut tui Letourneur să mă conducă înapoi la Bordeaux, ceea ce el a şi făcut, între două chefuri: „Glumeşti tu, dar peste două zile mai am o nuntă".

Cât despre mine unul, nu vedeam vreo diferenţă între beţiile de la Libreville şi asta de la Mussidan. Fie negri, fie albi, fie Europa, fie Africa – pretutindeni aceeaşi nevoie de petrecere, chiar absurdă. Era mişcător.

Un ospăţ îmi ofeream şi eu: după fiecare întoarcere din provincie, mă duceam la Bourget şi reluam contactul cu pădurea, cu mireasma trunchiurilor, cu baia de abur, cu maşinile, cu tăierea lemnului în foi. Mă ţineam la curent cu ultimele procedee. Îmi realizasem încetul cu încetul dorinţa de-a cunoaşte fiecare verigă a lanţului. La Nancy am avut pe deasupra ocazia să frecventez celebra Şcoală de Ape şi Păduri; inginerii îşi făceau o plăcere din a discuta şi a schimba impresii: „Avem un mic birou pe Rue de la Paix şi localuri importante la Vincennes, îmi spuneau ei. Treceţi pe-acolo. Vă cunoaştem acum. " Ideea mea rămăsese neschimbată: să prospectez, să caut alte suprafeţe, să plec într-o zi pe propria-mi răspundere şi să descopăr noi esenţe. Mulţumită Societăţii, care mă plătea bine, eram scutit de orice cheltuială. Cele câteva

parale rămase puteau să-mi folosească la reluarea zborului şi eram foarte hotărât să fac lucrul ăsta. Aşteptam doar momentul, semnalul, declicul straniu, certitudinea aceea pe care mi-ar dicta-o soarta.

Între timp nimic nu părea să se-ntâmple. Mi-am mai vizitat încă luni de zile clienţii; întors la Paris, mă duceam la „Grand Guignol". Îmi plăcea la nebunie teatrul ăsta formidabil. Ce crimă că l-au închis! Te distrai de minune la Operele marchizului de Sade sau la Răzbunările unui cantonier. Ar trebui să se deschidă din nou asemenea localuri, fie şi numai pentru serviciul pe care l-ar aduce. Căci până şi sadicii erau satisfăcuţi: nu mai simţeau nevoia de-a da vina pe realitate.

Şi apoi, într-o zi, cu toate că nu-l mai aşteptam, un om a răsărit în faţa mea ca o nălucă şi mi-a strigat: „Hai, gabonezule, la drum! În seara asta, spectacol!". Era Carthis!

Urma să-mi completez cu ajutorul lui Turul Franţei. Îi pusesem odinioară în mână câteva bancnote de-o mie; avea să mă plătească oferindu-mi locuri la teatru – Marele Teatru al Parisului, cuprinzând mai ales vizitarea culiselor.

12

LA PARIS

UN DETECTIV MA ÎNVAŢĂ SA PRIVESC

Cinam în grabă la hotel, înainte de-a mă duce să-l salut pe Siccard în bomba aceea a lui, când iată că şi-a făcut apariţia silueta prosperă a detectivului nostru. Panama, costum alb, încălţăminte asortată. Strălucitor.

— Ştiam, Fernand, c-o să te regăsesc într-o bună zi aici.

— Eu te credeam ruinat. Am trecut prin Montparnasse. Nimeni.

— Gata cu mizeria.

Şi mi-a explicat cum afacerea lui căpătase proporţii la care nici el nu se aştepta. Mergea totul ca pe roate. Îşi instalase birouri mari în apropierea Halelor; clienţii nu lipseau, deşi concurenţa era serioasă. Nu uitase nici promisiunile, nici contribuţia mea bănească. Ţinea să mi-o spună din nou şi să mi-o probeze. Şampania curgea şi agentul meu îşi înălţa paharul.

L-am întrebat:

— Tot mai găteşti?

— Am o menajeră, asociaţi şi funcţionari. Vino, te iau cu mine. Mă aflu acum la pândă.

Adevărata lui plăcere, mi-a spus el, era să acţioneze singur. Şi-a oferit mai întâi o satisfacţie, cărându-mă spre metrou. S-a oprit o clipă în faţa unui mare afiş. Omul cu Cheia, zicea panoul. Pentru informaţiile dumneavoastră confidenţiale sau comerciale, angajaţi un detectiv. Carthis mi-a spus:

— Ii vezi pe concurenţii mei? Publicitate deşănţată. Eu am altă tehnică, Urmează-mă. Te iau cu mine la vânătoare.

Şi mi-am început, în scara aceea, alături de Carthis, tatua plimbare printr-o lume necunoscută; îl auzeam vorbind, comentând fără întrerupere:

— Tu cunoşti societatea la suprafaţă. O s-o vezi curând în adâncime, cu dramele, nebuniile, viciile şi tâmpeniile ei.

În seara aceea, Carthis căuta o tânără dispărută. Mama, îngrijorată, venise la el. Pe drum mi-a dat lămuriri: părinţii locuiau la periferie. Fata era majoră, dar după lucru

se întorcea acasă. Într-o seară, ia-o de unde nu-i. Trei luni fără nici o veste. Pe urmă, într-o altă seară, s-a întors, bine îmbrăcată, cu bani mulţi. O nouă dispariţie totală. Mama voia neapărat să afle ce şi cum. Carthis povestea, dar în acelaşi timp şi gândea; îşi avea ideea lui. Alerga peste tot. Îi puneam întrebări fără să-l slăbesc.

— Taică-său lucrează?

— Într-un mare magazin. Şef de raion.

— Fata face trotuarul?

— Bine-nţeles. Dar unde?

Carthis cercetase, nu era înregistrată oficial. Exista fără îndoială un codoş, pe care el trebuia să-l găsească. Brusc, a rămas nemişcat: „Uite, uite. Priveşte colo!". Nu vedeam nimic. Doi tipi destul de bărboşi îşi strângeau îndelung mâinile. Doi evrei din Europa Centrală, cocârjaţi vlăguiţi.

— N-ai văzut? A zis Carthis.

— Nu.

— Nu ştii să priveşti, Fernand. O să te-nvăţ. Tipii ăia doi şi-au strecurat în grabă un pacheţel, un cocoloş din foiţă. Şmecherie veche! Îşi vând diamante. O să urmăresc o asemenea afacere într-una din zilele astea. Vezi? Cauţi un codoş şi dai peste altceva. Trebuie să vezi totul şi dintr-o singură ochire.

Aveam impresia că trăiesc vechile benzi desenate. Carthis lăsa să-i scape reflecţii pe care nu totdeauna le-nţelegeam din prima clipă: „Ochii, Fernand, îţi spun eu. Nimeni nu ştie să vadă. Nu trebuie doar să vezi cu repeziciune – trebuie să-ţi şi aminteşti. Lumea nu s-a schimbat. Nici măcar nu e pe cale de-a se clinti. Aceleaşi nevoi, aceleaşi mobiluri, aceleaşi vicii: banii, puterea, femeile, misterul sau convingerile". Şi se repezea în stradă, privind cu coada ochiului, adulmecând. Îmi dădeam osteneala să-l urmez. Am aflat întâmplător că făcuse Dreptul şi că plătea, de asemenea, câţiva nefericiţi care să alerge pentru el în afacerile mărunte.

— Aşteaptă-mă, mi-a zis la un moment dat.

Şi a pătruns într-o cârciumă de unde ieşea o femeie stranie: capă liliachie şi un foarte lung ţigaret cu pivot. Nu văzusem nicicând un travesti de la o distanţă atât de mică. Ciudată impresie. După un sfert de oră, Carthis s-a întors fericit; părea să deţină o pistă.

Ne-am trambalat astfel de colo-colo, din Montparnasse la Hale, pentru a ajunge până la urmă într-o frumoasă clinică. Fără număr, care servea drept casă de întâlniri; Investigaţie pe tăcute. Proxenetul căutat era chiar tatăl fetei! Bunul şef de raion conducea de la distanţă o mică reţea de prostituate. Eram făcut pilaf. Îmi aveam încă naivităţile mele. Niciodată nu-mi trecuse prin cap că sub masca mic-burgheză a unui slujbaş cinstit se putea ascunde un autentic ticălos. „Uite, Fernand, asta e prima ta lecţie. O să vin să te iau în fiecare săptămână ca să facem un tur. Salutare!"

În Carthis aveam efectiv un profesor ciudat, care urma să mă poarte cu el într-o junglă nebănuită. Acţiona exact ca şi noi în pădure: cu toate instinctele treze, gata să primească, dar gata şi să facă haz. Întoarcerile mele din provincie la Paris au devenit, prin urmare, şi-un fel de petreceri.

Pentru atâta lucru nu-mi uitam însă prietenii forestieri, iar din când în când, copil bun, urcam până la vila din Le Vèsinet şi petreceam acolo câteva nopţi liniştite.

Tatăl meu se ducea şi acuma la crapi şi eu am avut de mai multe ori bucuria, în acei ani, s-o iau cu mine pe mama, încântată, pe Coasta de Azur.

De ce-aş ascunde-o? Când mă plimbam de-a lungul plajelor într-un frumos costum de flanelă albă, aventurile cu femei mi se ofereau adeseori. La ce bun să facem pe brutele sau pe blazaţii? Trăiam aceste ore scurte fără exces de sentimentalism, dar şi fără vulgaritate. Aruncam pe fereastră banii câştigaţi din greu; mă privea. Dar, dinspre partea inimii, doream să păstrez în orice împrejurare eleganţa şi frumuseţea. Partenera mea era conştientă, ca şi mine, de nobila şi aspra lege a iubirilor trecătoare. Dar câtă intensitate, câte surprize, câte momente în care, brusc, marea orchestră a pădurilor îşi făcea auzit, în fine, glasul.

Apoi Carthis apărea din nou ca un diavol pe resorturi, cu formula lui de-acum înainte familiară şi atât de-adevărată: „Hai, la drum, la spectacol!"

Ultimul an a fost cel mai rodnic. Puţin câte puţin, Carthis mă acceptase cu totul. Îmi dezvăluia totdeauna secretul şi, din când în când, îmi propunea înapoierea paralelor, cu dobândă. „O să-ţi spun asta la timpul potrivit. Aştept momentul", răspundeam. El nu stăruia; mă târa in noi aventuri. Mă ducea la muzeu, la zoo, la Institut. Am aflat cum debutase: descoperindu-l, într-o mare întreprindere, pe tipul care şterpelea cutiile cu cremă de ghete. Cea de-a doua afacere îl lansase definitiv. Dintr-o uzină de tungsten dispăreau instrumente foarte scumpe, modelele erau copiate, unele comenzi anulate. Carthis luase afacerea în mâinile lui. După câteva zile, stabilea legătura cu directorul:

— Răspundeţi pentru colaboratorii dumneavoastră direcţi?

— Sânt oamenii de încredere.

— Domnul Garrel, de pildă?

— Sânt sigur de el.

— Se află uneori în legătură cu concurenţii dumneavoastră direcţi?

— Niciodată.

— Nu spuneţi asta. În cutare zi, la cutare oră, domnul Garrel s-a dus la concurenţii dumneavoastră. A stat în uzina lor două ore. Are cumva rude sau vreun prieten acolo?

— Nu, după ştiinţa mea.

Câteva zile mai târziu, pierderea era localizată cu o totală certitudine.

Carthis ştia să pretindă sume în raport cu serviciile aduse. Forţa lui consta în faptul că nu-ncerca să sugă la două oi deodată, asemenea multor dobitoci din profesia asta. Onorariile lui erau pipărate, într-adevăr, însă niciodată Carthis nu s-ar fi întâlnit pe-ascuns cu o femeie, ca să-i spună că soţul dorea să fie urmărită şi că ea avea tot interesul să se pună la adăpost vărsând o mică sumă, contra căreia el, Carthis, ar întocmi cu plăcere un raport fals. Nu era genul lui.

Făcea din reuşita loviturilor celor mai grele o chestiune de onoare. Îl pasiona frenologia, pe care m-a ajutat s-o descopăr: „Fernand, hai să vezi ce-nsemnau medicii din timpurile vechi". La Facultate fuseseră luate mulajele tuturor criminalilor condamnaţi la moarte. Carthis avea dreptul să se ducă şi să examineze figurile lor din ipsos, învăţa, şl asta îi dădea idei, zicea el. Studia arta fizionomiei, bolile mintale, aberaţiile.

Într-altă zi: „Fernand, ai pantofii murdari. Vino cu mine". Şi mă trăgea într-un pasaj unde roboteau doi sau trei lustragii. Urmărea cu coada ochiului forfota din jur: „Uită-te la ăla, e regina pederaştilor. Cu un asemenea flăcău, există mai puţini încornoraţi pe lume. Şi ăsta, uite, e tipul care cântă în Ţara Surâsului. Pun prinsoare c-o să intre. Gata, cumpără o îngheţată". Îşi privea ceasul: „Ce zici, ai? Cam mult pentru o îngheţată".

Nu înţelegeam nimic. El îmi explica, răbdător: „Gabonezule, eşti totuşi un nătărău! În pasajul ăsta există două magazine specializate. În dreapta intri şi ceri un sutien pentru nevastă. Eşti strecurat în spatele prăvăliei şi acolo, Fernand, ia seama la virtutea ta! Dacă ceri branţuri, bagă de seamă la ce spui dacă nu vrei să iasă totul anapoda. In stingă se vinde îngheţată la cornet, după gustul fiecăruia, de şocolată, de fistic, de vanilie şi poţi. Cunoaşte plăceri variate. Există chiar şi o fată care dansează goală, cu o tolbă pe umăr. Personal puţin îmi pasă de toate astea, dar umblu după un mare financiar care s-ar putea să fie şi un pungaş renumit" (...).

Luni întregi cu de-alde astea... Zadarnic îmi ziceam eu, luîndu-mă după Carthis, că „personal" nu trebuia să-mi pese, cu vremea, la dracu, totul mirosea a putreziciune, eram dezgustat. Sosise momentul să-mi iau tălpăşiţa către spaţii mai puţin descompuse. Nobilii mei negri de la Oyem îmi apăreau ca nişte papi şi ca nişte sfinţi ai unui paradis pierdut; pădurea, unde toate împerecherile îşi răspund, ca un parc natural pentru marea rugăciune. Gata cu benzile desenate şi cu desuurile violet-purpurii ale vieţii pariziene. Hotărât lucru, îmi plăceau mai mult aerul liber, marea, ostroavele. Ulise, bătrânul meu Ulise, a cărui poveste o reciteam într-o cărţulie găsită la Le Vèsinet.

Totuşi Carthis îmi făcuse un serviciu. Văzându-l cum munceşte pe brânci, învăţasem două mari lucruri: fragilitatea aparenţelor şi forţa pe care-o poţi dobândi oprindu-te doar la ceea ce ascunde frumos şi pozitiv in ea o fiinţă omenească.

— Nu vel putea niciodată să le porţi de grijă tuturor, zicea Carthis. Atunci măcar înţelege-i. Asta e deja mult. Vrei să pleci din nou?

— Da, simt nevoia să respir.

— Ai dreptate, există probabil un singur lucru care s-a schimbat, Fernand. Oamenilor începe să le lipsească spaţiul. Au ajuns cu toţii să se fixeze şi să se-nţepenească prin oraşe. Uită-te la ţărănoii ăştia care vin la Paris pentru a se angaja ca muncitori. şi care se aciuiază la periferie ca să-şi păstreze iluzia că au o bucată de pământ şi o curte cu păsări. Sânt viitorii asasini ori nebuni. Preoţii, medicii şi poliţiştii, iată supraveghetorii lor. Preoţii strâmbă din nas, medicii se istovesc. Or să rămână poliţiştii. Până atunci eu voi fi mort şi nici nu vor mai exista măcar poliţişti adevăraţi; căci un poliţist adevărat ar putea să însemne, totuşi ceva. Nu vor mai exista decât indivizi care să lovească. Nimeni nu va mai avea timp.

— Salutare, ultimul dintre poliţişti!

Ne-am mai văzut totuşi înaintea plecării mele, dar simţeam nevoia să mă despart de el brusc, pentru a-mi căuta calea. Când treburile se-ncurcă, trebuie să-ţi reiei meseria. Aveam încă în minte sfatul inginerilor de la Nancy: „Treceţi într-o zi pe la Vincennes sau pe Rue de la Paix". Directorul dl. Guillet, îşi amintea de aventura mea gaboneză şi se interesa de lemnele rare şi de localizarea oricărei esenţe pe cale de

dispariţie. Mi-a vorbit despre arborele de cauciuc şi m-a asigurat că trebuie să existe încă destule exemplare în zona Caraibelor, în Martinica şi Guadelupa.

— Tot Franţa e şi-acolo. Încercaţi, fără nici o garanţie. Şi să păstrăm legătura.

Nu trebuia mai mult pentru a declanşa totul. Visam de pe-acuma la arborii de cauciuc. Pentru mine, cei cinci ani petrecuţi în Franţa nu fuseseră decât o scurtă perioadă de tranziţie, o reâncărcare poate indispensabilă. Îmi dădeam seama că niciodată nu măsurasem timpul, nu calculasem orele. Chiar şi din viaţa aceea artificială băusem pentru a o înghiţi şi a o scuipa afară mai bine. Adio, apă de Lubin, cămăşi pe măsură, mătăsuri japoneze! Urma să-mi reiau espadrilele şi poate să descopăr o lume necunoscută mie.

Am cerut să-l văd fără întârziere pe dl. Grunwald, ale cărui afaceri se aflau în plină înflorire. El recunoştea bucuros că pusesem la punct un sistem comercial care îi aducea profituri şi a făcut ochii mari când i-am, împărtăşit hotărârea mea: „Am lucrat cinci ani pentru dumneavoastră, am trăit bine, am învăţat meserie, m-am distrat. Plec azi din nou, cu economiile mele. O să caut arbori de cauciuc în Caraibe". A sfârşit prin a socoti că era foarte bine. Pesemne că iubea şi el, în felul lui, aventura. Mi-a strâns mâna.

Am hotărât să plec foarte repede.

Adio, deci, Paris! Iată-mă din nou la Bordeaux, pregătit pentru aventură şi hotărât să cercetez pe loc lista vapoarelor gata de plecare, ca să profit cât mai mult cu putinţă de pe urma călătoriei.

Rătăcind astfel de câteva ore prin port, întâlnesc un forestier care se stabilise lângă Letourneur, zarzavagiul. Promit să-i vând maşina mea şi omul mă ia la el acasă. La picioare vine să i se culce o superbă căţea de rasă, un animal în plină formă, de patru sau cinci ani, un dog de Bordeaux, îi admir pieptul, părul scurt, cutele fălcilor şi ale gâtului. Căţeaua se ridică, magnifică, lungă-n picioare. Camaradul meu clatină din cap:

— O să moară, zice el. Păcat.

Aflu că animalul aparţine unui vecin, un bătrân cultivator, el însuşi pe moarte. Acesta l-a făcut pe camaradul meu să promită că îndată după moartea lui o să-i administreze căţelei o injecţie, ca să nu sufere pentru pierderea stăpânului.

— I-am dat bătrânului cuvântul de onoare. O s-o fac, mă asigură el.

Îi cunosc fermitatea. La Libreville fusese un tip foarte corect, un autentic ţăran. Discut. Zadarnic. Pe neaşteptate îmi spune:

— Ştii ce-a ajuns Miquette zis Scoţianul?

— Nu l-am mai văzut deloc.

— Ar trebui să treci totuşi să-l vezi pe nebun. E castelan. Nu ştia cum să-şi cheltuie biştarii şi şi-a cumpărat o mare proprietate, cu parc. E pe drumul Arcachon-ului.

Am hotărât să mă duc a doua zi, duminică. Vaporul spre Pointe-â-Pitre, în Guadelupa, nu pleca decât peste două zile. Eram fericit şi în formă. Aveam biletul de clasa-ntâi în buzunar şi-mi mai rămăseseră peste o sută cincizeci de mii de franci. Puteam să mă duc să-l surprind pe Miquette la el acasă.

Dar surpriza a fost de partea mea. Pe drumul Arcachon-ului, vremea era încă foarte frumoasă; mă informez într-o cârciumă: „Domnul Miquette, de la castel?"

— Mai încolo. Sunaţi la poarta cea mare cu grilaj". După câţiva kilometri zăresc, într-adevăr, grilajul porţii. Strig în loc să sun. Vine să-mi deschidă un tip cu aerul recules şi mă roagă s-o iau pe alee. Îmi las maşina, gândindu-mă doar să-l urmez pe fecior şi pătrund în parc.

Văd în depărtare, pe iarba peluzei, oameni care se ridică şi se aşază la loc, disting limpede un altar portativ, un preot, copii de cor. Îmi spun brusc: „Ei drăcie, să vezi c-a murit bietul Miquette. Mare baftă şi pe mine! Pun pariu c-am ajuns tocmai când îl îngroapă".

Mă apropii şi nimeresc în plină slujbă religioasă. Fac un pas după altul, înaintând cu respectul cuvenit şi-ncerc să intru în atmosferă. Se cântă fals, mai cu seamă preotul, într-o latinească bălmăjită: îmi zic: „Bietul preot, nu pare bătrân, totuşi al dracului mai înghite cuvintele. " îmi croiesc drum; observ că oamenii surâd ironici. Mă uit mai bine – şi în momentul acela am un şoc. Preotul e chiar Miquette, cu mutra lui de comediant, de scoţian şi de tot ce-i trecea prin cap. Ticălosul! Costumat în preot pe propria-i peluză! Şi când cu „vobiscum", când cu „amen-amen". Şi-n vremea asta privindu-i cu coada ochiului pe copiii de cor, sâcâindu-i cu degetele, cu piciorul. Ciudaţi copii, dealtfel. Privesc mai atent. Nişte fetiţe frumoase, nostime foc şi rumene-n obraji.

Pierdut în mijlocul enoriaşilor, care nu erau altceva decât prieteni sau servitori, mă desfătam şi admiram ultima născocire. Miquette ridica mereu paharul, imperturbabil, iar fetele veneau să ciocnească. Totul fără pic de aer vulgar, cu cea mai mare seriozitate aparentă. El trebuie să-şi fi imaginat totul ca pe un fel de mică. Ceremonie păgână.

Am rămas acolo întreaga zi şi întreaga noapte. Miquette era un castelan distins. Vai! Câţiva ani mai târziu, debarcând la Bordeaux, l-am găsit măturând rumeguşul de pe podeaua unei cârciumi prăpădite. Devenise un sclav al alcoolului, un alambic ambulant. A murit şi el ca atâţia alţii, în care nu trebuie să aruncăm cu piatra. Din o sută treizeci de „tăietori" aflaţi în Gabon, optzeci la sută au murit acolo; ceilalţi au dispărut încetul cu încetul. Cred că sînt ultimul, sau aproape ultimul.

Întoarcere la Bordeaux. Urma plecarea. Aveam totuşi impresia că uitasem ceva. Degeaba îmi limpezisem eu situaţia, treaba nu mergea. Mă gândeam la uzină, la arborii de cauciuc, la Carthis. Îmi spuneam: „Fernand, vreme de cinci ani ai învăţat să porţi pantofi şi să umbli cu dosare. Părăseşti acum totul. Simţi vreo părere de rău?". Clasorul meu personal era la Carthis. Gata deocamdată cu arhivele. Espadrilele şi aparatul de fotografiat se aflau probabil la bord, în cufere. Atunci ce se-ntâmpla? Brusc am înţeles: vroiam să iau cu mine dogul muribundului. Trebuia să las maşina; mi-am reânceput, aşadar, ofensiva: „Marc, nu poţi avea curajul să ucizi animalul ăsta. Îl iau cu mine ". Marc a fost de acord, până la urmă, să încalce stupida rugăminte, dar numai cu condiţia să ducă el însuşi animalul pe vapor, într-ascuns. Nu dorea ca vreo coincidenţă cât de mică sau vreo manevră greşită să dezvăluie faptul că nu şi-a ţinut cuvântul. L-am îmbrăţişat.

În dimineaţa plecării mele, cu bunăvoinţa şi complicitatea comisarului de bord, Marc a adus căţeaua şi a instalat-o într-o cuşcă de pe puntea dinapoi. Era salvată. Cele trei sunete de sirenă vesteau plecarea. L-am salutat pe Marc, de care mă despărţeam pentru totdeauna. Animalul se numea Bill. Trebuia să mă instalez în apropierea lui, ca să-nţeleagă bine că nu mai era singur.

JUNGLA AMAZONIEI (1935—1942)

13

ÎN GUYANA, DUC TRATATIVE CU FEMEIA-BANCHER A OCNAŞILOR EVADAŢI

Sătul de Europa, fericit, bine-mbrăcat, pluteam spre arborii mei de cauciuc. Aveam două cufere de fier şi-o valijoară, un costum frumos pentru a mă prezenta în faţa oricăror eventuale autorităţi administrative, o duzină de espadrile din sfoară şi nişte haine kaki, de lucru. Ştiam din instinct că sosirea într-o ţinută foarte elegantă putea să uşureze negocierile şi contactele. De ce să fac dinadins pe păduchiosul? E prea puţin diplomatic, prin urmare ineficace.

De două ori pe zi, marea mea distracţie era să-i duc eu însumi hrana lui Bill şi să-i vorbesc îndelung printre gratiile cuştii. Simţeam că mi-ar fi uşor să-mi fac din animalul ăsta un tovarăş. Manevra mea zilnică nu-i scăpase unei tinere guyaneze de vreo optsprezece sau douăzeci de ani, ai cărei părinţi făceau negoţ la Cayenne. Sylvia s-a prezentat singură, s-a împrietenit pe dată cu Bill, aşa că traversarea a fost plăcută. Mare chilipir să ai o prietenă drăguţă din societatea bună, o prietenă spirituală şi veselă. Nu cunoşteam pe nimeni în Guadelupa. Ea avea acolo rude, se oprea câteva zile şi pleca din nou spre Guyana, cu un alt vapor. Până s-atingem Insulele Vântului şi îndeosebi insula Grande Terre, am trăit, ajutaţi şi de baluri şi recepţii, un flirt încântător.

Între timp nu ştia nimeni nimic despre arborii de cauciuc. Trebuia să debarc, să-mi aleg un mic hotel, să mă duc şi să-l salut pe reprezentantul Franţei. Personal aveam o înclinare către mulţimea creolă şi am luat-o cu mine pe Sylvia la un bal „Doudou". Puţini albi, în schimb o frumuseţe de domni şi doamne de culoare. Se dansa şi înăuntru şi afară. Melodia care ne-a plăcut în mod deosebit se numea Coajă de brânză. Ca un logodnic model, am condus-o după aceea pe tânăra Sylvia la unchii şi verii ei.

— Mulţumesc, Fernand. Nu reuşisem încă niciodată să dansez aşa. Albii de-aici nu-ndrăznesc să frecventeze balurile creole. Pe mâine, poate.

A doua zi eram, vai, lămurit: toţi cunoscătorii făceau haz de ideea moa cu prospectarea: faimoşii arbori de gumă aproape că dispăruseră.

— În cel măi bun caz acum un secol, domnule; dar astăzi n-au mai rămas decât vreo câţiva. Aţi citit asta prin manuale.

Insula nu era mare; m-am convins repede că trebuie să renunţ. Hotărârea mea a fost luată pe loc. Sylvia îşi continua drumul către Guyana, iar eu n-aveam decât s-o urmez. Când aventura îşi dictează legea, trebuie să ştii să acţionezi cu repeziciune. Şi pe urmă, fără un sâmbure de nebunie nu poţi trăi. Începeam să ascult de semne; făceam pe îndrăgostitul.

Aveam treizeci şi cinci de ani când am sosit în Guyana. Era la începutul lui iulie şi totul mi se părea cu desăvârşire nou: mica şalupă mixtă, debarcarea în larg, digul de lemn, marea piaţă din Cayenne şi ocnaşii ei în pijamale foarte curate, cu greblele şi cu pălăriile lor de pai – nişte grădinari paşnici, ai fi zis. Eram derutat şi vrăjit, gata să întreprind orice.

Înainte de-a mă părăsi, Sylvia îmi dăduse numele unui meridional, fost proprietar de garaj, care conducea împreună cu nevastă-sa „Hotelul Palmierilor ". Am hotărât să-mi stabilesc aici cartierul general şi s-aştept liniştit evenimentele. Mi-am deschis imediat un cont la Banca Guyanei, dar am păstrat o parte din bani într-un „săculeţ pentru finanţe". Aveam un pistol automat şi un cuţit pe care mi-l dăruise Alain Gerbault. Un cuţit cu lamă lată şi prevăzut cu o sulă pentru repararea pânzelor. Dragii de Alain şi Robert, dragii mei fraţi Gerbault, tovarăşi de aventură! Şi ei îşi părăsiseră familia şi carierele de var din apropiere de Laval, ca să se măsoare cu pericolul şi singurătatea. Mama lor, infirmieră voluntară, le arătase calea. Nu-l voi uita niciodată pe Alain, mort la Bora Bora nu ca o fiinţă vrednică de milă, ci aşa precum îşi alesese: departe de oameni, dispărând pentru totdeauna.

La hotel, Merlin, patronul, era prietenos şi plin de curiozitate. De ce să-i fi ascuns cine sînt? I-am destăinuit, pe scurt, povestea mea. Ca şi bravii tâmplari din Franţa, el era captivat, dar pesimist: „Aici, bătrâne, e capătul lumii. Am mai văzut oameni de felul tău venind prin locurile astea de bună voie, ca să-ncerce să planteze ori să facă defrişări. S-au întors de unde-au venit, ruinaţi; sau, dacă nu, rătăcesc aici pe străzi ca nişte epave". Mereu acelaşi cântec, gândeam eu. Dar Merlin se înverşuna; îmi cita, cu titlu de pune-n gardă, exemplul unui anume Talbot, care încercase cândva o exploatare forestieră. Venea de la Nisa.

Lemnele lui trebuie să fi sfârşit acum să putrezească pe râul Approuague. Fusese asasinat prin apropiere de Regina, căci era şi căutător de aur. Procesul se desfăşurase la Nantes, iar asasinul nu fusese descoperit niciodată. „Crede-mă, spunea Merlin şi întinde-o repede. Un băiat frumos ca tine n-are ce căuta în ţara asta de puşcăriaşi, "

Merlin era interesant. Savuram, pe terasa „Palmierilor" lui, punciurile glasate pe care mi le prepara. Stăteam acolo ore întregi, ca să-mi exersez privirea, în genul. Lui Carthis şi să discut. Auzeam din nou cuvintele profesorului meu detectiv: „Un ochi clinic, Fernand". Mă străduiam. Erau momentele de sfârşit ale ocnei. Îmi imaginasem că voi găsi nişte biete zdrenţe umane, târându-şi greutăţile prinse de picioare şi vedeam indivizi lăsaţi liberi, pe caro însă Societatea îi condamna să trăiască într-un infern călduţ: nici moarte, nici întoarcere. Merlin continua să mă lumineze cu amabilitate. Eram ca o sugativă lacomă:

— Ocnei i se spune „Marele Colegiu", iar ocnaşului „un tânăr de familie bună". E mai mişto aşa.

— Dar ăia care se plimbă cu mături şi roabe?

— Sânt tipii care fac corvezile. Mai există şi băieţii cu bună purtare: ei se află în libertate supravegheată, cum ar fi croitorul, colo-n spate şi frizerul, pe-aici pe undeva.

— Şi cu lemnele, Merlin, serios: ce trebuie făcut?

A înţeles foarte repede că aveam un cap de catâr. Degeaba îmi repeta s-o şterg, eu îi răspundeam că exemplul lui Talbot nu mă va opri, întrucât bietul de el habar n-avusese ce-nseamnă lemnul. Atunci se apuca să-mi descrie toate neplăcerile care mă aşteptau cu mâna de lucru şi cu recrutarea. Dacă stăteam să-l ascult, viitorii mei tăietori de lemne ocnaşi mi-ar face de petrecanie într-o zi sau alta. Când şi-a epuizat toate rezervele şi muniţiile de pesimism, Merlin a sfârşit prin a lăsa să-i scape o informaţie capitală: pe acest pământ al dezolării fusese trimis anul trecut un

politehnician, inginer de Ape şi Păduri. Numele lui: Gruther. Am hotărât să folosesc şansa asta şi m-am îndreptat spre dugheana frizerului, ca să mă fac puţin mai prezentabil.

Era totuşi o senzaţie ciudată să te laşi tuns şi bărbierit de-un tip care poate că tăiase beregata soacră-si; dar omul lucra îngrijit.

Curat şi fercheş, am profitat de asta ca să mă duc să-l văd pe Gruther, inginerul de Ape şi Păduri. Întâlnirea a fost din primul moment cordială. Aveam convingerea că omul ăsta putea să-mi devină prieten. Simplu, curtenitor, bărbat frumos. Îl trimiseseră aici în urmă cu un an. Nu-i lipseau nici cunoştinţele, nici priceperea practică. Bucuria lui a fost promptă:

— E o minune! Sânteţi primul prospector şi tăietor de lemne care-mi pică din cer.

— Aţi întocmit tablouri statistice? Aveţi vreo listă cu esenţele demne de interes?

Gruther m-a informat că toate soiurile de lemn purtau aici nume specifice locului şi că el, dealtfel, găsea lucrul ăsta „amuzant":

— O să vi se vorbească despre „lemnul cod", pentru că miroase a cod; despre „lemnul rahat", pentru că degajă o putoare infectă. Să ştiţi: digul a fost construit cu materialul ăsta rezistent, care nu putrezeşte. Bănuiesc pe deasupra că administraţia penitenciarului din epoca ei de glorie a folosit lemnul ăsta pentru a-i chinui pe ocnaşii, obligaţi să amenajeze cheiul. Mai există „lemnul porc", „lemnul gălbenuş de ou", „coltucul cinstit", „coltucul nebun" şi, fără Îndoială, cedrul, mai la sud. Ar trebui făcute prospectări.

I-am dat asigurarea că mă voi azvârli în luptă, dacă va accepta să mă ajute. Zărindu-i privirea, am înţeles repede că puteam conta pe el. Am întocmit lista piedicilor, însă de data asta pentru a le învinge: drumuri inexistente, mână de lucru dificilă, chiar după ce va fi găsită şi mai cu seamă lipsa unei linii comerciale regulate spre Franţa, deci a utilajului şi a navelor potrivite pentru o asemenea încărcătură.

Când i-am declarat lui Gruther că, în pofida tuturor greutăţilor, eram hotărât să scot din pădurile acelea împrăştiate o mie de metri cubi de lemn, el mi-a propus să bem un punci la „Hotelul Palmierilor ". Părea încântat că se petrece în sfârşit ceva într-o asemenea ţară afurisită. Ocna costa bani şi nimeni nu reuşise să pună cât de cât în valoare vreo materie primă: „Lucrul ăsta dă naştere unei economii putrede", spunea el.

— În fond nu sînteţi nişte ocnaşi cu toţii? I-am atras eu atenţia.

— E destul de-adevărat. Nici măcar bananele n-ajung să fie exportate.

Gruther avea o anume îndrăzneală, era foarte inimos şi ţinea în mod vădit să mă-ntâmpine cu căldură. De pe terasa curăţică, priveam trecând şaretele trase de catâri, iar Bill, perfect aclimatizată, lătra în urma acestor atelaje stranii.

— Vedeţi şaretele astea? Ei bine, anul trecut, cu ajutorul complicilor, un chinez a găsit modalitatea de-a sălta casa de bani a unei bănci mulţumită genului ăstuia de vehicul, în sănătatea dumneavoastră!

— Să trăim! Când mă sfătuiţi să-ncep?

— Mai aşteptaţi trei zile; dealtfel sînteţi obligat s-o faceţi. Pe 14 Iulie e sărbătoare şi vă sfătuiesc să priviţi oamenii cum defilează.

Nu mi-a plăcut niciodată ziua asta. Încă de pe când eram copil mi se părea urâtă sărbătorirea capetelor tăiate şi purtate în vârful suliţelor. Comemorarea sângeroasei şi desfrânatei luări a Bastiliei. Defilarea militară, toate astea mă scârbeau. I-am spus-o şi lui Gruther.

— La Cayenne e o distracţie, o să vedeţi. Negrii se deghizează, defilând în maniera lor. O să vin cu secretarul meu guyanez şi-o să ne instalăm aici, iar Merlin o să ne servească punciuri.

Trăiască Guyana! Iată-ne deci într-o bună dimineaţă pe toţi trei ocupând locurile de onoare, cu paharul în mână. Secretarul era încântat şi se pregătea să explice evoluţiile pitoreşti ale micilor grupuri de muzicanţi. Tobele, flautele, saxofoanele, clarinetele se întreceau în dezacorduri.

— Repetă în aşteptarea fanfarei. După ce-o să cânte fanfara, ca să-i facă plăcere guvernatorului, sărbătoarea o să fie a noastră.

Iată că Sambre et Meuse începe să pârâie, într-adevăr, ca o zdreanţă veche pe care-o sfâşii. Muzicanţii, puşi în sfârşit de acord, s-au unit cu orchestra de suflători: e un moment foarte viu, spre mulţumirea autorităţilor care trebuie să se afle cocoţate ceva mai departe, pe-o mică estradă împodobită.

— Priveşte într-acolo, zice secretarul. O să vezi, e frumos.

Îşi fac apariţia grupuri admirabil costumate. Nimeni nu poartă veştminte din epoca noastră. Sosesc trubadurii, seniorii, prinţii, jonglerii, menestrelii, bufonii, muşchetarii, îmbrăcămintea lor e impecabilă, iar guyanezii o poartă cu y neobişnuită demnitate. Defilarea e înceată, solemnă, plină de neprevăzut. Vreo cincizeci de creole drăguţe, cu obrazul fardat în alb, păşesc în toalete de marchize, de ducese, de doamne de la Curte.

— Uite-o pe Doamna de Pompadour, acolo!

Fără-ndoială! Dominându-şi cu o perucă înălţime doamnele de companie, Doamna de Pompadour înaintează la braţul unui superb d'Artagnan grimat. Un cardinal în genul lui Richelieu învârte deasupra capului o cruce foarte înaltă. Toate stilurile se amestecă, dar nimeni nu-şi bate joc. Istoria Franţei şi marile ei personaje par să n-aştepte decât un. Semnal. În clipa asta, aproape tăcută, frumuseţea, luxul şi sărbătoarea populară au şters parcă totul. Aceşti urmaşi ai sclavilor au reuşit să uite. Orchestra marchează pasul; brusc, maestrul de ceremonii îşi ridică bastonul lung şi împodobit. Perechile, atât de demne, sînt fulgerător cuprinse de frenezie. Muzicanţii au atacat marea arie care face furori – şi eu râd în hohote:

— Coajă de brânză!

Secretarul îi strigă numele aproape odată cu mine. E fericit că sînt la curent eu ceva atât de caracteristic lor şi atât de vesel. Aşadar ducă-se dracului Bastilia! Genocidul o şters. Trăiască viaţa care mă poartă în viitoarea ei! Flautele îşi înteţesc melodia, istoria Franţei se leagănă-n mers, feţele se sărută de bucurie, trupurile suple şi inspirate ale Guyanei se dezlănţuie, se rotesc, îngenunchează – până la sleirea puterilor. Singură Bill, atentă o clipă, doarme supusă la picioarele mele. E prietenoasă acum. Poate a ghicit că-i salvasem viaţa abia cu o lună-n urmă.

Fundurile băute alături de Gruther defilează cu zecile. Au la bază un rom alb din partea locului, fără nici un cusur. Petrecerea continuă multă vreme. Grupurile costumate se deplasează dintr-un loc într-altul; tot orăşelul se află în stradă. Salariile

sînt cu siguranţă mici, dar toţi negrii sînt impecabili, iar femeile scânteiază de culori. Rochii, mătăsici şi corsaje alcătuiesc un mozaic în mişcare; costumele de pânză strălucesc de albe ce sînt; probabil că nu s-a făcut economie la scrobeală. Uneori, când vreun mic funcţionar îşi părăseşte scaunul, i se văd cutele rămase la genunchi şi pe fund. Îmi dau seama că pentru ei asta e ceva foarte distins şi nu văd nici un motiv de a-mi bate joc, chiar dacă mi se pare o tâmpenie să porţi nişte pantaloni ca de tablă sau ca de carton. Unii se parfumează cu scorţişoară; alţii o mănâncă; asta-i tot.

Luîndu-şi rămas bun, Gruther îmi dăduse întâlnire pentru a doua zi, ca să ne continuăm studiul. Secretarul m-a invitat pur şi simplu să iau masa de prânz, apoi să-mi fac siesta în frumoasa lui colibă din frunze de palmier. Mă aflam în familie şi eram încântat să cunosc în felul ăsta mai bine obiceiurile şi hrana localnicilor. El îmi dădea din când în când unele informaţii care aveau să mă ajute enorm.

— Merlin ştie multe. Dacă are încredere, te poate ajuta.

— Vorbeşti de mâna de lucru?

— Ar trebui să-ţi găsească ocnaşi evadaţi. Chestiunea e delicată. Însă el trebuie să ştie cum se găsesc oamenii.

— Şi negrii?

— Nici unul n-o să meargă-n junglă. Prea e periculoasă şi plină de tipi îndoielnici. Ar fi bine să angajezi saramacas, dar e foarte greu.

— Saramacas?

Şi secretarul mi-a povestit că era vorba despre negrii care veneau, ei singuri, din Guyana olandeză. În anumite perioade se infiltrau grupuri-grupuri, treceau râul Maroni şi căutau de lucru. Unii veneau pe mare, cu regularitate. Aveau autorizaţia specială de-a se expatria pentru doi ani, dar fără neveste. Şi erau liberi să se angajeze ici şi colo.

— Unde pot fi găsiţi?

— Te găsesc ei, nu tu. Sânt destul de mândri; sînt urmaşii negrilor care-au fugit din Antile pe vremea sclaviei.

Acolo, în insule, era un centru de triaj. Au refuzat să muncească şi au reuşit s-ajungă pe coasta asta, cu multă vreme în urmă. De-atunci sînt numiţi „cei ce nu se vând". Au pielea maronie.

Secretarul lui Gruther căuta, vădit lucru, să-mi facă şi el un serviciu. Seara deveniserăm buni camarazi şi a trebuit să mergem la balul „Doudou". Ringul era destul de mare, cu mese şi scaune de pai pe margine. Casa trebuie să fi fost recent construită, căci frumoasele scânduri de cedru înmiresmau aerul. Plutea în jur un parfum cunoscut. „Pompeia, firma Pivert, gândeam eu. Sticlă verde, dop în faţete, etichetă portocalie reprezentând o femeie romană". La balul Doudou, era parfumul la modă. Mă aflam departe de Mussidan, de Penhoet, de Cherbourg; dar revedeam brusc etajerele peruchierilor francezi. Camaradul meu m-a prezentat ca forestier. Fără să fac figură aparte, am fost remarcat, acceptat cu prietenie, sărbătorit ca unul dintre rarii albi aflaţi la bal.

— Trebuie să-i cântăm Coajă de brânză!

Şi orchestra a început polca asta antileză, în vreme ce secretarul venea cu o tânără parteneră, invitată pentru mine.

— Ai încuviinţarea fratelui ei, care te salută, uite-l colo.

Câteva clipe mai târziu, dansul ne purta pe aripile sale. Simţeam alături căldura şi patima unui trup de adevărată dansatoare.

După câteva dansuri, camaradul meu guyanez a găsit de cuviinţă să mă pună în gardă:

— Dansezi cu o fată de familie foarte bună; aşa ca n-aşteptă nimic, Fernand. O să-ţi prezint alta. O să poţi să dansezi şi să ieşi.

— Să ies? De ce?

— Nu fi naiv. Ai observat manevra perechilor? Afară luna abia luminează: e la primul pătrar. Pământul e curat, frunzele moi. Nimeni nu se teme de priviri. "Nu există desfrânaţi ascunşi prin preajmă. Doar greierii care cântă. Aşa că poţi să faci dragoste între două dansuri. O să-ţi caut o perlă de fată. Dacă-i placi, dacă o faci să viseze, nu te mai îngriji de mine.

Visătoarea soseşte – şi încep din nou valsurile, polcile şi dansurile locale. La fiecare dans, mâna ei rămâne într-a mea şi-mi încleştează degetele. E gânditoare, da, fără doar şi poate, însă nu mă hotărăsc s-o duc afară. Nu-mi plac şi nu mi-au plăcut niciodată iubirile pe furiş. Punciul va înlocui pământul înmiresmat, greierii nocturni, foşnetul plantelor strivite de zbenguiala noastră. Adio, bal Doudou! Mâine va trebui să ne ocupăm de pădure.

In câteva zile, l-am convins pe Gruther de dorinţa mea de-a mă stabili şi de a-mi asuma riscurile unui sezon fulger. Agentul Companiei Transatlantice îmi promisese şi el că va anunţa Parisul şi va înlesni îmbarcarea lemnelor. Rămânea să aleg terenul şi să caut mâna de lucru. Când porneşti în aventură ai totdeauna nevoie de un buh secundant, un om obişnuit cu ţara, un băştinaş deprins cu toate mizeriile. Care nu se teme de nimic. Te pune în valoare şi se pune şi pe el; e ceea ce se numeşte o asociere. Le-am vorbit, lui Gruther şi lui Merlin, despre necesitatea asta tehnică şi amândoi s-au apucat să caute un om de încredere, într-o bună dimineaţă, distinsul meu diplomat în Ape şi Păduri a venit pe terasa „Palmierilor".

— Fernand, cred că ţi-am găsit pe cineva.

— M-am gândit şi eu la un tip, l-a întrerupt Merlin.

— Care anume?

— Un condamnat; acum e servitor.

— La fel şi-al meu. Lucrează la directorul Marelui Colegiu.

— Camara!

Se gândiseră amândoi la acelaşi om, era semn bun. Dar cum să-i smulgi directorului un ocnaş bine notat? Gruther a luat totul asupra lui. Nu voiam cu nici un preţ să supăr administraţia, de care-aş fi putut avea nevoie. Întâlnirea a organizat-o el. M-am văzut cu Backenberg şi cu nevastă-sa, o albă care după câţiva ani urma să fie asasinată cu o lovitură de cuţit. Şi-au făcut amândoi o plăcere din a mi-l prezenta pe Camara. Acesta avea cam la vreo treizeci de ani. Era băiat frumos, s-ar putea spune. Dur, energic, vorbea foarte bine franceza, deşi era de origine, spaniolă.

— O să-l regretăm pe Camara, dar găsesc excelent faptul că va ieşi şi el un pic din Cayenne şi pe urmă dumneavoastră riscaţi ceva aici, trebuie să vă acordăm toate şansele.

Vedeam în asta lucrătura lui Gruther, care pledase probabil cu elocvenţă înaintea vizitei noastre. Poţi să-ţi baţi joc de diplome, ca şi de birocraţi, dar diplomele sînt ca banii, foarte folositoare acolo unde au trecere şi unde lumea crede în ele.

Am făcut mai amănunţit cunoştinţă cu noul meu secundant de îndată ce hârtiile au fost în regulă şi eu l-am luat de la ocnă şi l-am dus la Merlin, punându-i la dispoziţie o cămăruţă. Rămâneam în gardă; el părea să mă studieze. Am învăţat-o pe Bill să-l întâmpine, dar să nu primească niciodată altă mâncare în afara celei pe care i-o dădeam eu însumi.

L-am văzut repede pe Camara interesându-se şi reacţionând nu ca un puşcăriaş, ci ca un om liber acum. Privirea i se schimba, el părea să înveţe totul din nou, să trăiască din nou în jurul unei mese adevărate, al unui pahar adevărat, afară.

— Sănătate, Camara! O mie de ani viaţă! Să nu beţi niciodată. Aici să nu beţi niciodată, patroane. Merlin mi-a confirmat spusele lui Camara: la Cayenne exista un risc; dacă beai cu alţii, puteai fi otrăvit. De fapt nimeni nu bea; fusesem surprins de amănuntul ăsta. „Un pic de stricnina pe pahar şi gata, eşti şters de pe listă! Zicea Merlin. La mine nu există nici o şansă, dar poţi să ştii vreodată în ţara asta de smintiţi? Fiindcă veni vorba, tot mai cauţi mână de lucru? Atunci du-te în seara asta la cabaret. Trebuie să cunoască el, Camara, nişte băieţi".

La cabaret am fost decepţionat: vechi cuţitari, tipi dubioşi ori epave jalnice care sorbeau punciuri până la unu dimineaţa. Îţi inspirau milă aceşti foşti codoşi sau spărgători, dar lucrul cel mai rău mi se părea să văd cum îşi fac apariţia mutrele încrezute ale gardienilor, care aveau dreptul să poarte armă, dar nu erau decât nişte cârpe şi nişte traficanţi ai mizeriei de la ocnă. Câteva luni mai târziu, n-am ezitat să-i azvârl o dată sau de două ori afară pe uşa cârciumii, fie şi numai pentru a păstra impresia că pot respira. Şleahta asta se alcătuia prin recrutare. Soseau cu grămada: foşti portari, arieraţi, încornoraţi, brute de care Europa se debarasa prin jocul mutărilor. Citeai în unele ziare franţuzeşti: „Se caută gardieni pentru Guyana, certificat de studii obligatoriu". Rezultatul se afla acolo, sub ochii noştri; mă grăbeam să regăsesc jungla, noile spaţii. Clima, istovitoare pentru mulţi, mi se părea de vis atunci când mă gândeam la căldura, la umiditatea, la electricitatea din pădurea gaboneză...

— Camara, ce facem cu mâna de lucru? N-am nevoie de asemenea dobitoci. Hai să ieşim, că pute.

Aveam în Camara un ajutor preţios, care mă punea la curent cu obiceiurile de-acolo. Toţi gardienii, mi-a explicat el, erau putrezi, vânduţi şi compromişi. Camara, ca mulţi dintre ocnaşi, nu-i respecta decât pe jandarmi, căci ei îşi riscau într-adevăr pielea când porneau în urmărirea evadaţilor. În cursul acelor ore de vânătoare, fugării luptau la sânge pentru libertatea lor şi reuşeau uneori să iasă pe mare sau să se afunde-n pădure. Camara vorbea chiar despre sate unde puşcăriaşii se organizaseră. Ascunşi în colibe, aşteptau să vină să-i ridice; dar jandarmii şi administraţia renunţau în cele din urmă la cercetări, iar evadaţii putrezeau pe loc. N-aveau destui bani pentru a ajunge în Venezuela. Camara era de părere c-ar trebui să iau legătura cu una dintre coloniile astea clandestine şi că Merlin ar putea să mă ajute. Mi-a promis că va discuta cu el.

Zilele treceau. Mână de lucru, ioc. Totuşi într-o seară Merlin, care dăduse peste o organizaţie, a sosit triumfător:

— Fernand, am pentru tine o întâlnire cu bancherul unei mici mafii de evadaţi. Te duci mâine. Am anunţat-o de vizita ta.

— O femeie?

— Da, o negresă. O bucăţică bună, deloc urâtă. Serveşte drept bancă tuturor puşcăriaşilor ascunşi. Evadările ea le pune la cale. Între timp indivizii aşteaptă în interior.

N-aveam de ales, aşa că m-am dus la întâlnire. Negresa locuia într-o colibă modestă de paie, cu acoperiş din frunze de palmier. Interiorul era cochet; în mijloc trona lui pat cu baldachin şi cu o imaculată apărătoare contra ţânţarilor. Şi-a făcut apariţia o femeie planturoasă, zâmbind, legănându-se, rotind nişte ochi albi seducători:

— Intră, aşază-te. Ţi-e foame? Vrei să bei?

— Nu sînt evadat.

— Ştiu.

Râdea zgomotos. Temându-mă de vreo cursă, am rămas în gardă. Avea treizeci de ani pe puţin, toată numai muşchi şi carne. Dacă ar fi văzut Carthis monumentul ăsta, ochiul lui tehnic ar fi stabilit imediat diferenţa dintre el şi clientele albe cu sîni minusculi şi moi. I-am descris cu sinceritate situaţia, aveam încredere în figura ei puţin cam aspră, totuşi generoasă.

— Poţi obţine oameni, doar că va fi nevoie să-i plăteşti.

— Cât?

— Cinci sute cincizeci de franci pe lună. Va trebui să verşi suma asta aici, pentru fiecare om, în fiecare lună. Merlin mi-a spus că mi eşti nici ticălos şi nici lacom; îţi acord încredere. Îţi dau nişte adrese de unde poţi angaja oameni, iar tu îmi plăteşti aici pentru fiecare. Dacă reuşeşti să obţii o concesiune sau un permis legal, eu îţi fac rost de muncitori.

Aveam o pistă serioasă şi m-am întors la Gruther ca să-i cer de data asta permisul pentru prospecţiuni forestiere. El mi-ar fi dat şi luna de pe cer. I-am strâns mâna şi m-am îmbarcat pe-un mic vapor care mergea de-a lungul coastei răsăritene, pentru a cobori apoi pe râul Approuague până la Regina.

— Sper că la întoarcere voi putea să-ţi înmânez un permis de tăiere, mi-a aruncat el pe când îl părăseam.

Camara întinerise; aerul mării îi vorbea despre libertate; căţeaua mea Bill scruta coasta; eu unul încercam să ghicesc fără binoclu. Părăseam mlaştinile istmului Behague pentru a urca pe râu în direcţia Guisambourg apoi Regina, cocoţată pe mâna dreaptă, la adăpost de creşterea apelor. Zăream pe maluri exemplarele de „coltuc nebun", paletuvierii cu rădăcinile lor aeriene şi cu muşchiul lor,..

Mi-am început prospectarea şi întâlnirile cu evadaţii. Camara devenea sergentul recrutor al unui nou soi de piraterie, în anumite sate de la nord-vest de Regina trăiau într-adevăr fugari pe care nimeni nu-i denunţa. Nu erau socotiţi primejdioşi, ci folositori, mai cu seamă de către micii comercianţi, care găseau astfel mină de lucru ieftină. Unii măturau, serveau la masă; alţii pescuiau în râu sau făceau mobilă.

Cercetam împreună cu Bill pădurea virgină, iar seara îl vedeam pe Camara, după ce el îşi întinsese plasa: „Munca şi hrana, pe loc. Banii pentru evadare, la Cayenne: cinci sute cincizeci de franci pe lună. Preţul patroana l-a fixat". Vestea se

împrăştia de-a lungul râului şi către apus, pe malurile Kouroi-ului. În ceea ce mă priveşte, fixam pe schiţe traseele parcurse şi începeam să-l iniţiez pe Camara cu privire la diferitele esenţe de lemn pe care trebuia să le tăiem în curând. Eram nevoit să-mi asum noi riscuri, să dobor copaci încă necunoscuţi pe pieţele mondiale. Cunoşteam dificultatea: nu impui dintr-o dată un lemn nou, fie el şi de calitate superioară. Maşinile sînt reglate pentru cutare sau cutare esenţă; reacţiile fizice la căldură, la derulare, necunoscute; clienţii îşi păstrează vreme îndelungată obiceiurile.

Lemnul gălbenuş, coltucul cinstit, coltucul nebun – ştiam că esenţele astea erau de calitate. Trebuia deci să încerc lovitura. Într-o după-amiază, pe-o mică măgură din apropierea râului, am dat împreună cu Camara de o colibă părăsită. Un ocnaş, un nantez care ne călăuzise, mi-a spus; „Se pare că aici a sfârşit-o moş Talbot. Venise şi el tot după lemn. Pe deasupra mai căuta şi aur". În coliba solid construită, foarte puţină dezordine. Pe podeaua de pământ un soi de talger scobit în lemn, o scândură, unealta nefericiţilor căutători de aur.

N-am socotit. Lucrul asta drept un avertisment. Găsisem un ungher care mi se părea bun. Eram hotărât să fac tăieri şi să iau legătura cu un mare importator din Franţa. Mica rezervă bancară urma să-mi servească la hrănirea ocnaşilor. I-am dat dispoziţii lui Camara să cumpere grăsime şi orez de la Guisambourg şi Regina, ca nu cumva micii negustori din cele două districte să ne joace vreun renghi. Sfârşisem prin a cunoaşte mediul local. Africa era departe; aici descopeream puterea banului, decăderea ocnei, faptul că se făcea prea puţin caz de un asasinat. Aveam chef să mă lupt cu ţinutul ăsta în care totul lâncezea. În aceeaşi seară, în vreme ce-i smulgeam lui Bill căpuşele, am hotărât să plec a doua zi la Cayenne. Trebuia să mă întorc cu bani, cu hrană, cu ceva medicamente, cu echipament şi cu autorizaţiile de tăiere. Camara mi-a înmânat lista ocnaşilor angajaţi. Frecam blana căţelei cu zeamă din foi de tutun, ca să fie mai puţin expusă la înţepături. Bill se transforma într-un paznic excelent, cu toate că nu-i dădeam voie să vâneze, din pricina şerpilor care mişunau.

Am plecat, cerându-le oamenilor să-nceapă construirea unei tabere, să-i cheme şi pe alţii şi să asculte pe Camara. Făceam în felul ăsta din el, în mod oficial, secundul şi însoţitorul meu permanent.

Întoarcere şi sărbătoare la Cayenne. Gruther mă încuraja, se entuziasma. Permisul de tăiere fusese obţinut. Gerantul „Companiei transatlantice" îmi promitea un vapor; aştepta confirmarea, dar se punea chezaş. Oameni aveam. Rămânea să mă-nţeleg cu negresa şi să-i mulţumesc lui Merlin pentru informaţia dată.

— Ah, Fernand, mi-a spus Merlin. Negresa a venit de cel puţin cinci ori, ţinându-se după mine scai. Eşti frumos, zice ea, îi placi, te doreşte: Nu şovăi.

— Nu fac asta în grabă şi nici la comandă, Merlin.

— E diplomatic, nătărăule. Trebuie să ataci.

— O să-ncerc.

In prima seară, m-am dus la ea, cu lista:

— Vin să-ţi mulţumesc, dar nu ştiu încă numărul oamenilor. Uite o listă.

— Bine, bine, îmi placi, ia-ţi oamenii; o să plăteşti la fiecare întoarcere. Sper c-o să vii deseori.

Zadarnic m-am străduit să-i ating vag genunchii şi coapsele cu mâna, inima nu-mi dădea ghes. N-aveam chef să vizitez banca. Merlin m-a văzut întorcându-mă şi s-a apucat să mă ocărască:

— Trebuie, Fernand, trebuie. O să-ţi fac un cocktail care să-ţi dea putere.

— Fără porcării. Nu vreau droguri, înţelegi?

— Nu, e un secret.

Merlin a spart un ou, l-a bătut cu diverse amestecuri, apoi a adăugat rom alb. Am băut, m-am îmbătat, eram ascultător. Am pornit-o pe două cărări. Cât a durat drumul, am făcut eforturi să mă ţin în picioare. Am sosit la colibă; unde am pus ochii pe patul cu baldachin. Merlin trebuie să-şi fi greşit cocktailul, căci m-am prăbuşit buştean, sforăind vreo douăsprezece ore încheiate. Banchera mea, ca o supraveghetoare plină de tandreţe, s-a mulţumit până la urmă să doarmă pe jos: dimineaţa am găsit-o acolo, zâmbitoare şi îndrăgostită, încântată că mi-a păzit somnul de secerător. Dacă vrea cineva să mă creadă, în pofida afecţiunii şi atenţiilor ei, a ochilor ei mari rostogolindu-se de lăcomie, n-am putut niciodată să-i dăruiesc alte plăceri în afara amabilelor sărutări de mină de la sosire şi de la plecare, ea sfârşind prin a se mulţumi şi cu atâta. Visul trebuie să-i fi părut mai preţios decât realitatea: cu ocazia fiecărei vizite ea mă sorbea din ochi şi părea să călătorească departe, cuprinsă de fericire, în vreme ce eu îi sorbeam liniştit romul.

Am părăsit oraşul cu echipament, cu unul sau doi vagabonzi care să însoţească alimentele suplimentare şi am ajuns la evadaţii mei, acum în număr de vreo treizeci. Aveam alimente de prima calitate. Am declarat bandei ăsteia, care mă lua încă drept un naiv şi un fraier, că trebuia pe viitor să zbârnâie: „Actualele colibe sînt dezgustătoare. Asta nu e sat. O să-ncepem prin a construi, nişte adevărate colibe de paie".

După o lună era ca-n rai. Totuşi hoţii din ei se trădau adeseori. Camara punea capăt cu autoritate neânţelegerilor; păzea coliba, transmitea ordinele, gătea. Într-o zi. Pistolul automat şi cuţitul meu marinăresc au dispărut. Cuţitul avea lama scurtă şi foarte lată, iar în partea dinapoi o sulă specială pentru matisarea parâmelor. De armele astea două nu mă puteam lipsi cu nici un chip. Am bănuit o încercare de forţă. Aş fi putut să mă las pradă unei furii teribile. Furia creează nelinişte. Nu eram impresionat. I-am chemat pe toţi ocnaşii, i-am pus să se alinieze şi le-am vorbit calm: „M-aţi furat. Sânteţi săraci, bolnavi, neliniştiţi, persecutaţi de ghinion. Admit şi iert însă vă avertizez că un revolver sau un cuţit nu se taie-n bucăţi, că furtul ăsta o să atragă după sine altele. Nu vreau să ştiu cine-a furat. Dar vreau să-mi găsesc mâine dimineaţă cuţitul şi pistolul în colibă". A doua zi, la prânz, armele reveniseră. Din clipa aceea atmosfera a devenit mai bună. Deţinuţii de pân-atunci s-au transformat în forestieri, aproape toţi devotaţi. Cu ei, zdrenţăroşi, slăbiţi, dar fericiţi să găsească mai bune condiţii do trai, am făcut prima plută: Unii plângeau împingând-o pe apă, căci ea reprezenta o victorie asupra pădurii şi chiar o victorie asupra lor, care n-aveau nici o speranţă de-a evada. Niciodată n-au vrut să-mi spună cum funcţionează banca negresei.

Într-o dimineaţă, pe pluta amarată la malul râului şi-au făcut apariţia nişte saramacas. Ne descoperiseră, ne spionaseră în pădure. Veneau să caute de lucru. Îmi era cunoscută, de la secretarul lui Gruther, mândria acestei rase. I-am tratat ca pe

nişte domni. Căpetenia lor avea vreo treizeci de ani. Le-am îngăduit să se instaleze pe celălalt mal, ca să deschidă un nou şantier şi să nu se amestece cu Evadaţii. Seara căpetenia m-a invitat la focul pe care fumega o oală. A pus să se răstoarne în oala aceea nişte ierburi strânse de oamenii lui şi, fără să se uite la mine, a contemplat vreme îndelungată aburii care ieşeau din vas, apoi mi-a declarat: „O să muncim pentru tine. Oala zice că eşti un stăpân bun". Aceşti saramacas erau hrăniţi în tabăra lor. Munceau separat; îi plăteam în natură şi nu în bani: o secure, două machete*, un cuţit, după gustul tăietorilor. Au plecat într-o zi, mulţumiţi. Plutele se aflau la apă. Am dat o fugă dus şi-ntors până la Cayenne, ca să mai iau bani şi să lichidez cu majoritatea ocnaşilor. Gruther era încântat:

— Obiectivul a fost atins, Fernand. Am găsit chiar şi cine să te remorcheze. Un breton, Mercier, care crede-n valoarea pădurii. Dacă vrei, e gata să-ţi aducă plutele la Cayenne.

— Ce chestie! Hai la Merlin s-o udăm.

Merlin rămânea tot sceptic: „Atunci când o să-ţi văd lemnele, o să dau şi eu un rând". I-am răspuns: „într-o săptămâna vor fi aici".

După o săptămână, remorcherul lui Mercier îşi ataşa convoiul de plute în apa râului. Păstrasem, patru însoţitori. Guisambourg-ul, mlaştinile şi coasta Cayenne-ului mi-au trecut din nou prin faţa ochilor. Am aranjat cu grijă comoara noastră în fundul unui mic golf. Esenţele mai delicate le-am pus pe nişte butuci, la loc uscat. N-aveam decât să aşteptăm vaporul sau vapoarele promise. Eu făcusem începutul şi dovedisem posibilitatea creării unei exploatări forestiere. Gruther a venit să constate, să înregistreze, să adeverească. Era o reuşită. Merlin ne datora o cinste pentru succesul nostru. Dar n-a mai avut grija asta: la Paris, Compania Transatlantică refuza să asigure transportul. Ne era imposibil să aflăm mai mult. Consiliul de administraţie? Distanţa? Lipsa de claritate a corespondentului? Nu căutam un vinovat; îmi pierdusem timpul şi fusesem tras pe sfoară.

O ştire de felul ăsta îţi cade-n creştet ca un copac; trebuie să suporţi şi să te ridici la iuţeală, strigând: „N-am fost atins!". Căci viaţa e mai preţioasă decât orice. Eram sănătos; trebuia să găsesc riposta la eşec.

14

LA POALELE UNEI STÎNCI, DAU PESTE UN CIUDAT FILON DE AUR

Când o afacere se-mpotmoleşte, se-mpotmoleşte. Nu-ţi pierzi vremea cu ea. Trebuie să întorci pagina. Desigur, lovitura era greu de înghiţit. Economiile mele fuseseră aproape lichidate. După un an de eforturi, o mie de metri cubi dormitau într-un golf. Furia lui Gruther nu mai contenea: „Ce scârboşenie, Fernand!". Proba fusese: făcută. " învăţasem să nu mă las zdruncinat de felul ăsta de abandon. Pe terenurile mlăştinoase trebuie să-ţi înteţeşti viteza şi agilitatea şi să treci. Apoi se ivesc şi mici semne care te luminează, dacă e necesar.

Pentru a ne omorî vremea, am hotărât împreună cu Camara, el fiind mai descurajat decât mine, să mergem într-o seară la cinematograf. Merlin născocise asta ca să-şi rotunjească micile venituri şi clientela sa era alcătuită exclusiv din negri guyanezi: cinematograful nu era încă la modă.

---

* Cuţite de mari dimensiuni, folosite în America de Sud, mai cu seamă la defrişările din junglă.

În seara aceea Merlin proiecta deci filmul sosit din Franţa: Viaţa lui Beethoven. În ceea ce mă priveşte, lecţia am primit-o imediat: toată sala, toţi negrii făceau haz. Cu cât sărmanul Beethoven se strâmba mai mult şi se lăsa pradă unor stări de nostalgie ori de suferinţă, cu atât hohotele izbucneau mai tare, pumnii băteau în scaunele de fier şi publicul se strâmba de râs. „Ce idioţi şi tipii ăştia! Zicea Merlin, indignat. E un film tragic!". Eu vedeam bine că oamenii aceia socoteau tot arsenalul de sentimente drept o boală. Pentru ce să-i învinuieşti şi să-i judeci? Ei găseau că gelozia, pasiunea, încornoraţii, lacrimile, sclifoselile sînt ridicole. Erau sănătoşi, refuzând să dramatizeze. În faţa spectacolului unor reacţii pentru ei neverosimile, se desfătau vizibil. „N-o să-mi spui că sînt normali. Deunăzi au izbucnit în râs când un jaguar l-a mâncat pe explorator! "

Camara înţelesese şi el. A doua zi eram cu totul vindecaţi. Rămânea să ne organizăm din nou, să adulmecăm noi piste. Şansa noastră consta în faptul că ne aflam în viaţă. „Trebuie să ne refacem, patroane", zicea Camara.

— La ce te gândeşti?

— La contrabandă. Cunoşteam la ocnă un tip care scria scrisori invizibile, cu ajutorul unei cepe. Probabil că are el unele informaţii. Ştie un negustor de încălţăminte, traficant de aur. Ascunde pepitele în scobitura tocurilor şi strânge...

— Vax. Fleacuri.

— Există şi contrabanda cu carne de vită. Mercier cu remorcherul lui trebuie să întâlnească deseori asemenea indivizi pe Oyapock.

După câteva zile ne lămuriserăm. La Cayenne lipsea mai cu seamă carnea proaspătă. Creşterea animalelor eşua, în pofida tuturor strădaniilor. Mercier era perfect pus la curent cu această contrabandă. Îmi povestea:

— Îi ştii pe iezuiţi cum sînt, descurcăreţi, inteligenţi. Au încercat de multă vreme să aclimatizeze vaci, boi, diferite specii de zebu, cu frumoasele lor coarne. Au defrişat pădurea şi au cultivat iarba elefantului, de formă ascuţită. Pentru lapte era mai bine decât în mlaştină. Au încercat să facă şi încrucişări; animalele nu se aclimatizau rău, chiar şi cu mocirla ajungându-le până la burtă. Rezistau în faţa muştelor, a murdăriei, dar nu şi a vampirilor. Ştii ce sînt ăia vampiri?

— Am văzut aşa ceva la „Grand Guignol".

— Au două mici cuţitaşe, foarte fine, dedesubtul gurii şi pot da gata un bou. Turmele sînt ameninţate. Aşa că brazilienii din zona graniţei urcă pe Oyapock cu tapuile* şi debarcă boi vii, care sînt tăiaţi de micii măcelari. Ca muncă treaba asta e plăcută; datorită ei halim noi biftecuri. Dac-am aştepta carnea pederaştilor ăstora de gardieni, am putea să crăpăm! Şi Mercier s-a repezit să dea afară cu picioare-n fund; un paznic de ocnă care încerca să urmărească discuţia. Camara strălucea de încântare.

— Dacă vrei, Fernand, te cobor pe Oyapock până la Saint-Georges. Vezi şi alte păduri frumoase. Cine ştie, poate îţi continui prospectarea. Eu unul am încredere în tine şi-ţi remorchez pe gratis, până la Cayenne, câte plute doreşti.

Cuvântul Oyapock cânta în mintea mea. "Ai pomenit de graniţă?", l-am întrebat eu. El s-a apucat să explice. Malul drept al râului Oyapock aparţinea Braziliei; contrabandiştii treceau pe malul francez în zona Amapa. Reuşeau să se descurce în

---

* În original „tapouille" ambarcaţiune specifică regiunii Amazonului.

faţa consulatelor autentice sau false, a jandarmilor, a cuţitarilor. Vitele lor erau de multă vreme aclimatizate şi veneau de pe Gari, de pe Araguari, sau chiar de pe malurile Amazonului. Amazonul! Mă gândeam la iubitul meu tată, la povestirile lui despre coborârea marelui fluviu. Brusc lecturile mele de convalescent, pianul surorilor, visul de copil de la Le Vèsinet au declanşat în mine marea orchestră. Trebuia să plec, să părăsesc ţara asta prea mică, rău dotată. Marele fluviu, necunoscut mie, îmi părea la îndemână. Cum de nu descoperisem asta mai devreme? Nu mai visam decât s-o şterg; şi totuşi mă auzeam răspunzând:

— Mercier, voi coborî cu tine până la Saint-Georges, ca să văd pădurea. O să-l las pe Camara în drum, iar el o să se ducă la Regina să lichideze ultimele datorii.

Tocmai îmi dădusem seama de ceea ce trebuia să fac pe viitor. În calitate de pionier independent, îmi păpasem banii cu plutele din esenţe necunoscute. Lemnele constituiau o marfă sigură. Am calculat cât mai exact cu putinţă valoarea lor şi am fugit la Gruther să-i prezint ideea mea: „Ai dreptate, banca e nevoită să accepte. Cere un «warant» iar eu, dinspre partea mea, îţi eliberez un act justificativ în regulă. Trebuie să încerci asta, ca să nu pierzi totul".

Aveam, într-adevăr, o marfă industrială depozitată pe loc, perisabilă cu siguranţă, dar de prima mână. Banca era datoare să-mi împrumute legal echivalentul a cel puţin 70% din valoarea ei, fie în aşteptarea unui transport, fie a unei vânzări la licitaţie. Banca nu trebuia să cunoască dificultăţile mele. Treceam la contraatac. Gruther a întocmit documente perfecte: certificate de cubaj, de calitate, justificarea preţurilor la cota mondială a lemnului, viza cheltuielilor generale. Am fost primit de un om remarcabil, guvernatorul Lamy, l-am cerut ajutorul pentru obţinerea înlesnirilor bancare legale. Omul era sensibil la efortul depus, la rămăşagul câştigat: o mie de metri cubi scoşi din pădure fără tractoare sau maşini, doar cu puşcăriaşi, iertaţi sau nu de pedeapsă – el vedea în asta un mijloc de-a sfârşi cu legenda solului ingrat, a ţării acoperite de dispreţ, Banca mi-a eliberat avansul pe marfă. Pierdeam mult, dar aveam destui bani pentru a-mi continua drumul.

Gruther mă încuraja să plec din nou, să explorez râul Oyapock; dar eu nu mai voiam să întreprind nimic fără să fiu, sigur. Găseam dealtfel Guyana prea mică şi. Pădurile prea împrăştiate pentru ca marile societăţi să aibă vreun câştig aici. În faţa hotărârii mele, Gruther mi-a strâns mâna, liniştindu-mă: „Atunci, la revedere şi mult noroc! Fără ştiri din partea dumitale, voi începe să fac vânzări către micile fabrici de cherestea de prin partea locului. Munca dumitale nu va fi fost inutilă".

Am părăsit oraşul Cayenne cu remorcherul lui Mercier. Camara, mâna mea dreaptă, fusese un însoţitor credincios. I-am înmânat un „certificat de bună purtare" şi o primă pe care s-o-mpartă evadaţilor, felul meu de a-mi lua rămas bun de la ei, Ne-am despărţit la Guisambourg, eu îmbarcându-mă pe mare ca să ajung la gura Oyapock-ului, la Saint-Louis şi pe urmă la cascadele de la Saint-Georges. Mă gândeam la şantierul acela ridicat în câteva luni; nutream prietenie pentru ocnaşii care munciseră din greu vreme de-aproape un an, dar şi mâncaseră după pofta inimii. Le dădusem, eu însumi îngrijiri la cea mai mică zgârietură. Nu mai fuseseră nevoiţi să lupte zi de zi; aveau la negresa din Cayenne bani pentru evadare. Îmi părea rău că-i părăsisem, dar îndeosebi că nu-l putusem lua cu mine pe Camara.

Bill privea malurile şi pândea tapuile care coborau fluviul, în timpul drumului, Mercier îmi arăta arborii: „Priveşte lemnul ăsta, trebuie să existe aici o avere. O să examinezi problema expedierilor mai târziu. Prospectează, Fernand". Eu nu răspundeam. Gândul meu rătăcea pe malul brazilian. Îmi închipuiam în depărtare Sierra Lombarda şi Tumuc-Humac-ul. Doar la câteva sute de kilometri de noi, Amazonul îşi înmulţea braţele ca să ajungă la Atlantic, îmi mângâiam căţeaua, ca pentru a mi-o face complice. Mă simţeam uşor; abia câteva bagaje, o pălărie largă de panama, săculeţul cu bani, o raniţă. Soarele lumina din spate frumoşii copaci de pe malul francez. Îmi închipuiam un teatru a cărui cortină roşie coboară. Nici nu. Câştigasem, nici nu pierdusem, jucasem doar.

La Saint-Georges am făcut popas şi am stat câteva zile, doar ca să reflectez. Ascultam, împărţit. Observam un pic mai spre sud, pe celălalt mal, oraşul Oyapock. Vedeam pentru prima oară drapelul brazilian. Începând din locul acela, fluviul căpăta un aspect diferit, părea năvalnic, întrerupt de cascade şi denivelări periculoase. Un nou domeniu, noi imagini necunoscute mi se ofereau. Îmi plăceau lianele spânzurate, marea dezordine a ierburilor înalte, bogăţia malurilor. De ce să părăsesc Oyapock-ul înainte de a-i străbate cursul? Cine ştie? Ascultam povestirile: mă atrăgea America de Sud; dar voiam de asemenea să parcurg, înainte de-a părăsi Guyana, zonele mai puţin cunoscute decât acelea în care îmi stabilisem comando-ul, asemenea unui şef de bandă. I-am vorbit lui Mercier despre intenţia de-a mă afunda pe jos către sud-vest şi de-a mă apropia de cursul inferior al râului Approuague, ca să cobor apoi pe Oyapock în pirogă.

— E un ocol ciudat, dar care se poate face.

— Găseşte-mi doi vagabonzi.

— Cunosc doi desculţi, doi seringueiros brazilieni. Astfel, într-o dimineaţă, au apărut Pablo şi Pedro.

Înainte de-a pleca spre Cayenne, Mercier mi-i trimisese. Nu mi-au făcut o impresie grozavă: destul de pricăjiţi în aparenţă, cu pielea unsuroasă; cu ochi destul de vii, totuşi. Dacă nu erau inteligenţi, poate erau, în schimb, devotaţi? De ce să nu-mi asum riscul?

Am părăsit deci localitatea Saint-Georges pentru a întreprinde ocolul şi, încetul cu încetul, i-am văzut pe cei doi metişi, mai bine hrăniţi acum, fără îndoială, străduindu-se cu mult devotament să-mi facă plăcere. Trebuia totuşi să marcăm distanţele în continuare şi să fim cu ochii în patru. Selva se întrerupea brusc, pentru a face loc unor spaţii destul de pustii. Înaintam pe jos, printr-un fel de peisaj lunar, alcătuit din coline joase şi din trecători pline de stânci prăbuşite, care la căderea serii ne serveau de adăposturi aproape naturale. Pentru ce mă aflam eu acolo, pierdut în afara pădurii, cu doi însoţitori dubioşi? Nu reuşeam să-mi dau seama bine. Pablo şi Pedro îşi exprimau gândurile în portugheză sau într-o franceză incorectă – şi povestea lor nu era limpede. Erau brazilieni fără doar şi poate, dar se văzuseră nevoiţi s-o şteargă în Guyana, ca urmare a săvârşirii câtorva fapte rele. Le-am dat de înţeles că ştergeam cu buretele tot trecutul ăsta şi că, dacă ei nu mă dezamăgeau, într-o bună zi (le făceam o schiţă) o să debarcăm toţi patru în încântătorul port Bélem do Para. Nu văzusem niciodată oraşul ăsta şi nici ei, dar ochii le străluceau de plăcere şi de mândrie. Păzitoare credincioasa la picioarele mele, Bill părea să ne urmărească toate

gesturile; colţii ei uriaşi impuneau respect şi cei doi metişi se simţeau liniştiţi datorită prezenţei mele. Găseam că asocierea noastră de patru nu era chiar atât de rea. Singură scurgerea timpului mi-ar fi îngăduit să judec mai bine.

Călătoria prin ţinutul acela stâncos devenise destul de monotonă. Într-o dimineaţă m-am sculat, aşadar şi m-am suit pe-o colină, ca să caut în zare albia râului Approuague, care trebuia să fie, după socotelile mele, la vreo cincisprezece Kilometri. Pablo şi Pedro dormeau încă, păziţi de Bill. M-am întors în tabăra noastră provizorie, cercetând totodată mecanic, deşi cu multă atenţie, solul. În apropiere se afla o stâncă netedă, verticală. Simt nevoia să urinez. Mă opresc şi, iată, acolo, pe jumătate-n pământ, ceva neobişnuit, vag strălucitor. Am o bănuială, ridic de jos acel ceva: o pepită – o pepită de aur! Nu-mi cred ochilor; în orice caz, mă port ca şi cum n-aş crede. Râcâi solul, mâinile îmi, tremură uşor. Am de multă vreme obiceiul să-mi păstrez sângele rece, dar acum, pe neaşteptate, mi-e imposibil. Îmi bate mima. Râcâi în continuare şi dau peste mai multe pepite, inegale ca mărime, însă puţin depărtate unele de altele. Sânt cuprins de febră. Răscolesc mica suprafaţă cu minuţiozitate. E într-adevăr aur. În câteva minute, descopăr vreo zece kilograme! O adevărată avere.

Brusc am devenit atent: dar în tabără totul părea încă să doarmă. Cu raniţa îngreunată, m-am întors devorat de visurile şi proiectele care mi se îmbulzeau în cap. Trebuia să rămân pe loc, să cercetez viroaga, să înţeleg. Dădusem peste o mină sau peste o ascunzătoare? Nu era pentru prima oară când adevăraţilor căutători de aur li se întâmpla o menea aventură. Dar mie, forestier, cum de-a putut să mi se întâmple?

Am petrecut acolo opt lungi zile înnebunitoare, poate cele mai neobişnuite din viaţa mea. Nu mai eram eu însumi. Eram puternic şi vulnerabil. În pofida încrederii pe care le-o puteam acorda celor doi seringueiros, aurul n-avea să facă din ei nişte asasini? Trebuia să mă feresc şi mai mult – şi îndeosebi să par că nu m-am schimbat. Greu lucru: eram nevoit să umblu cu şiretlicuri pentru a mă întoarce l-a viroagă, pentru a explora trecătorile din imediata apropiere. N-aveam hârleţ. Cum să le explic faptul că râcâiam pământul cu machete, după ce spusesem că mă interesa pădurea? Îi trimiteam deseori să se îngrijească de foc, să vâneze. Dar după o săptămâna am înţeles că trebuia să încetez jocul. Nu eram căutător de aur. Trebuia să fiu mulţumit cu ce-mi picase şi să investesc totul în cercetări forestiere. Am notat însă cu multă grijă poziţia exactă a viroagei, gândindu-mă la ziua în care voi avea poate mijloace mai bune de-a face săpături.

Într-o dimineaţă am hotărât deci să ridicăm tabăra, ca s-ajungem în cel mai scurt timp pe malurile Oyapock-ului. Le-am dat, lui Pablo şi Pedro, sarcina de-a cumpăra o pirogă bună, pentru coborârea cataractelor. Agitaţia şi febra nu m-au părăsit decât pe fluviu. Alunecând pe canalul ăsta natural, din toate părţile năpădit de vegetaţie, mă simţeam uşurat..

N-am mai fost nicicând ispitit să mă întorc în zona acelor trecători îndepărtate. Nimerisem fără îndoială peste ascunzătoarea unui fost prospector, sau peste banca unui evadat. La distanţă de ani, un necunoscut îmi dădea ajutor. Mă gândeam la el. Cine fusese oare? Soarta generoasă venea să-mi amintească de subtila ei prezenţă. Pablo şi Pedro achiziţionaseră o pirogă bună şi puneau în practică legea minimului efort. Curentul, vâltorile şi coturile erau pentru Pablo o joacă, iar Pedro moţăia, cu picioarele goale aşezate pe spinarea căţelei adormite şi cu faţa la frunzişul arborilor.

Pablo îşi trezea pe neaşteptate colegul, pentru a-l pune să deschidă cale cu macheta, sau pentru a semnala necesitatea unei acostări. Erau nevoiţi atunci să tragă la mal, să care" piroga şi să reia cursul fluviului după ce depăşeam periculoasa denivelare. Aceste „căderi" ale Oyapock-ului erau destul de numeroase pentru a-i face să bombăne pe cei doi vagabonzi, dar ei cunoşteau pericolele cataractelor şi preferau să care cu spinarea decât să se zdrobească de stânci. Piroga pusă din nou pe linia de plutire continua să alunece, sub ochiul exersat al lui Pablo. Cu mutra lui puţin strâmba, el descoperea parcă jucându-se capcanele invizibile, stâncile aflate aproape la nivelul apei, trunchiurile de copac. Nu-l sâcâiau decât operaţiile de transportare a pirogii. Pedro, ca un seringueiro cu experienţă ce era, vârâse alimentele în saci acoperiţi cu mai multe straturi de cauciuc brut. În caz de accident, alimentele pluteau. Admiram pentru întâia oară tehnica asta primitivă şi mă lăsam puţin câte puţin furat iar de sălbatica frumuseţe a malurilor. Cu ceafa sprijinită de raniţă, leneveam. În timpul popasului, Pedro meşterise o olla; orezul fierbea în vasul ăştia improvizat; o cutie de conserve de cinci kilograme, la care fusese adăugată o toartă metalică. Pedro făcea abuz de ardei iute şi de untură de tapir, însă părea bucuros văzându-mă cum înfulec mâncarea pregătită de el.

Pe ultima parte a cursului său, Oyapock-ul devenea majestuos; te puteai abandona râului, fredonând. Malurile au defilat prin faţa noastră până la punctul de unde plecaserăm, în dreptul localităţii Saint-Georges. Am vândut piroga, iar eu am pornit în căutarea unui vas. Pe malul brazilian trăia un oarecare Thomas, un fost ocnaş îmbogăţit de pe urma comerţului şi, fără îndoială, a contrabandei: „Puteţi cumpăra o tapuie în stare bună. Dacă vreţi să ajungeţi la Belem, e în interesul dumneavoastră să coborâţi Oyapock-ul. Să ieşiţi la mare şi să urmaţi coasta liniştit.

Tapuia mi se pare ideală; rezistă pe mare şi virează destul le repede. Punându-i o pânză în partea dinapoi, la cel mai mic vânt puteţi schimba direcţia. Soiul ăsta de vas are o mobilitate deosebit de bine adaptată la navigaţia în estuarul Amazonului". Thomas era simpatic şi nu prea mare secătură. Am plecat să vedem câteva tapui. Pablo şi Pedro mă urmau cu fidelitate. Thomas ne-a părăsit o clipă, în mijlocul a tot felul de bărci şi de vase în reparaţie. Când s-a întors, părea mulţumit: „Veniţi să vedeţi una de zece metri, în bună stare. Puntea e închisă ermetic. Pentru mare e perfectă şi nici de ploi nu trebuie să vă temeţi".

Tapuia se afla pe uscat, în stare perfectă. Era echipată cu o velă mare, un foc şi o trincă. În afară de tambuchi şi. de acoperişul cabinei, nici un fel de suprastructură.

A doua zi am cumpărat primul meu vas brazilian, Odinioară tata ne dăruise un mic velier, ca să deprindem noţiunile elementare ale navigaţiei. Trebuia să-mi regăsesc azi gesturile dobândite în copilărie. Crescusem; la fel şi ambarcaţiunea. M-am gândit o clipă la fratele meu, alături de care trăisem bucuriile sportului cu vele pe Sena. Tineri încă, primisem în dar un schif de mahon, lăcuit şi cu puntea încastrată, iar mai târziu o iolă; stând la bara cârmei, tata supraveghea felul cum stăpâneam vâslele. Noi ne întorceam zdrobiţi de oboseală, iar el se oprea o clipă sub umbrarul unei cafenele, ca să bea o bere proaspătă şi să-şi pună un pic de ordine în ţinută. Amintindu-mi de sfaturile lui, am cercetat coca şi puntea şi am dat dispoziţie să fie călăfătuite încheieturile uscate.

Trebuia să urmez chemarea aventurii. Marea părea deodată să-mi facă semn. Regăseam gustul altor spaţii. Aducerile aminte suiau din nou; Saint-Nazaire, Le Pouliguen, Granville, Monaco, imaginile marine Io întunecau pe cele ale pădurii. Trebuia să învăţ iar să navighez, să alunec de-a lungul coastelor, pentru a-mi întâlni visul de copil; gurile Amazonului – acelaşi fluviu Amazon pe care tatăl meu îl coborâse, bolnav, ca să se îmbarce spre Europa. Exact fluviul ăsta ducea la indienii ascunşi în păduri. Revedeam odăiţa din Le Vèsinet şi obrazul tatei, aplecat deasupra paturilor noastre, pentru a ne istorisi cu jumătate de voce. De data asta era rândul meu să descopăr marele fluviu.

Ca un veritabil căpitan, l-am rugat pe Thomas să ne fixeze un preţ pentru alimente şi pentru materialul de pescuit. Vagabonzilor mei nu le venea să-şi creadă ochilor. Urmau să navigheze pe tapuia asta de vis. În două zile îi schimbaseră aspectul: coca era dichisită, gata de-a pluti pe mare. Am pus să i se picteze un nume, cel care îmi cânta în minte: Helena. Astfel s-a născut numele. Thomas a adus proviziile: doi cilindri sau două bidoane cu apă, trestie de zahăr în mănunchiuri, douăzeci de muguri de palmier cu gust de alune, trei mari ciorchini de banane, sute de portocale verzi, doi porci vii şi foarte graşi, o sută de kilograme de orez şi mai multe chintale de sare pentru peştele pe care speram să-l prindem.

Din motive de navigaţie, hotărâsem să pornim la căderea nopţii. Am băut Împreună cu Thomas pentru a sărbători plecarea noastră şi, la ora zece seara, am desprins ultima parâmă care ne mai lega de stâlpii malului.

Luna aluneca printre nori cu o uşoară tristeţe. Mă temeam să nu izbucnească vreo furtună care să ne îngreuneze ieşirea de pe fluviu. Trebuia să înălţăm vela şi să câştigăm timp. Tapuia pornise la drum; îmi lăsa impresia unei scule straşnice. Asemenea tuturor ambarcaţiunilor indigene întâlnite în nordul Braziliei, era făcută din bibiru, lemn tare ca fierul şi care nu putrezeşte; cel mai căutat, cel mai scump din lume, capabil să reziste viermelui de corăbii din apa estuarelor.

Abia străbătuserăm câteva mile, urmând conturul umbrit al fluviului, când o muzică stranie mi-a atras atenţia. Un cor slab de voci discordante şi triste se auzea de pe malul brazilian. Am manevrat ca să ascult mai bine şi brusc mi s-a pus un nod în gâtlej. Recunoşteam acele voci răguşite şi tulburătoare. Am distins îndată, pierdut pe malul râpos, un mare grup de bărbaţi care înaintau în umbră, însoţind traseul urmat de Helena. Vechii mei deţinuţi, puşi în libertate sau evadaţi de la ocnă, cântau în cor La Marseillaise. Luna le lumina siluetele vagi şi zdrenţăroase. Era pateticul lor rămas bun. Cum reuşiseră să traverseze fluviul într-ascuns, de la cine aflaseră că voi trece în noaptea aceea? Se informase Camara, fără îndoială. In faţa gestului lor şi a cântecelor, mă copleşea emoţia. Vocile răguşite s-au oprit o clipă ca să-mi strige: „Călătorie plăcută! Mult noroc!" Ştiam că pentru ei, vai, nu putea licări nici o rază de noroc. Aceşti paria voiau să-mi mărturisească recunoştinţa lor pentru lunile de hrană, de îngrijiri, de respect. Lacrimile îmi abureau ochii, eram cuprins de ruşine. In vocile ocnaşilor se strecurau spaima şi renunţarea. Eu eram liber şi stăpân pe soarta mea, dar pe ei nu ştiusem să-i scot din mizerie.

Nori groşi se adunau; mă temeam din ce în ce mai mult că furtuna mă va lipi de mal sau că vreo patrulă braziliană va veni să-i ridice pe ocnaşi. Am făcut un gest larg, în semn de mulţumire şi de rămas bun. Mila mă copleşea. Trebuia totuşi să mă smulg,

să mă despart pe veci de pământul acela întunecat. Forţele naturii se însărcinau să ne ajute vântul ne împingea cu vioiciune în direcţia estuarului. Curând s-a făcut linişte, noaptea a devenit limpede. Furtuna se îndepărtase către apus.

Călătoria a durat douăzeci şi nouă de zile. Vintul ne purta spre Amazon. Bill dormea mult după-masă. Navigaţia era simplă, iar pescuitul la năvod constituia pentru noi o distracţie folositoare. Ziua scrutam ţărmul, pretutindeni luxuriant. Noaptea, culcat pe punte, priveam îndelung strania limpezime a întunericului tropical, blând şi lăptos şi miile de stele care licăreau, mai depărtate încă şi mai misterioase prin pânza de umezeală fină.

Într-o dimineaţă am debarcat la Belem do Para, singurul port maritim al uriaşului bazin amazonian cu nume de legendă: oraşul pionierilor, al cuceritorilor; oraşul unde tatăl meu, doborât de friguri, fusese nevoit să-şi înceteze viaţa aventuroasă; unde salutam acum sosirea mea ca pe o revanşă luată în numele lui.

Aveam în cală mai bine de-o tonă de peşte, pe care Pablo şi Pedro l-au primit ca recompensă. Născoceam treptat; însă din ziua aceea am păstrat obiceiul de-a lăsa echipajului peştele prins.

Cât despre mine, în câteva ore am şi vândut ambarcaţiunea, cu de două ori preţul cumpărării ei. Hotărât lucru, aveam baftă!

15

BELEM DO PARA, IQUITOS, AMAZONIA: ÎNTREG CHÂTELET-UL COPILĂRIEI MELE

Să descoperi un oraş însemnă să renaşti şi să iei totul de la capăt. Belem oferea privirii două feţe: aceea a unui oraş american cu bulevarde imense şi clădiri luxoase şi aceea a mizeriei şi colcăielii. Meleagul ăsta sud-american semăna izbitor cu Far West-ul. Oraşul adăpostea la grămadă o faună venită de departe şi de pretutindeni: mă uitam curios după braziliencele cu ochi mari, negri, cu pielea mată, după acele cabocios, stranii metise gata oricând să facă dragoste, după bărbaţii dichisiţi ca nişte funcţionari de birou şi după ceilalţi: prospectori, zdrenţăroşi, indivizi cu sânge amestecat, sclavi. Mă găseam dintr-odată la porţile unei alte lumi, mai crude, mai amestecate decât aiurea. Pe feţele adeseori trudite ghiceam pasiunile şi dramele uriaşului bazin al Amazonului. Mi se părea că faimoasa junglă cu legile ei implacabile, aşa-numitul „infern verde", apăsa greu peste mulţimea asta abia întrezărită. Mă aflam pentru prima oară pe un teritoriu din afara legilor franceze. Trebuia să stau câteva zile în cel mai bun hotel ca să absorb toate informaţiile posibile, să tac, să pun rânduială-n lucruri şi să-mi limpezesc situaţia.

Pablo şi Pedro îmi depuseseră geamantanele contra chitanţă şi, cu banii luaţi din vânzarea peştelui, se pregăteau acum să se arunce în vârtejul plăcerilor. Urmau să vină zilnic după ordine, de-ndată ce m-aş fi stabilit undeva.

Drept orice bagaj aveam un sac mare de pânză şi raniţa unde-mi păstram o parte din bani. şi pepitele; la centură, machete de care nu mă despărţeam. Pistolul automat se afla şi el la îndemână, într-un buzunar anume al sacului. Bill mă urma. În ţinuta asta de lucru, am intrat fără să şovăi la „Grand Hotel". Mi-am dat pe loc seama de naivitatea mea: „Acest hotel nu e pentru dumneavoastră, domnule", m-a anunţat cu răceală directorul. Am scos, din reflex, bani, ceea ce a făcut o şi mai proastă impresie: „Propun să plătesc înainte", am zis eu. A sosit în ajutor personalul, pentru a

mă da afară: „Nu despre bani e vorba". Am înţeles că n-aş avea dreptate şi că urma să mă cuprindă furia. Am bătut în retragere, hotărât să nu merg mai departe. Bill părea să nu înţeleagă de ce părăsim un loc atât de confortabil.

Lă ieşirea din hotel, m-a oprit un bărbat plin de vioiciune şi de eleganţă naturală. Cizme impecabile, pantaloni de călărie în mici carouri albe şi negre, cămaşă de mătase. Strălucea de vesel ce era.

— Nu veniţi întâmplător din Guyana? Şi nu sînteţi cumva forestier?

— Ba da. Dar cum...?

— Mă numesc Jack Gelle de Francony. Sosesc de la Cayenne. Sânt aviator şi prietenul meu Gruther mi-a vorbit mult despre dumneavoastră. Haideţi, vă iau cu mine la un prieten.

— Trebuie mai întâi să-mi caut un adăpost, să mă îmbrac.

— Haideţi. N-o să vă pierdeţi vremea.

Am făcut astfel cunoştinţă cu un francez care urma să-nsemne mult pentru mine şi care mi-a fost până la sfârşitul zilelor sale un îndrumător şi un prieten: Paul Lecointe. Şi povestea lui răspândea parfumul aventurii. Foarte tânăr fiind, o firmă importantă îl trimisese într-o misiune în Brazilia, iar el făcuse pentru ţara asta, pentru resursele şi imensele ei spaţii împădurite o pasiune. Remarcabil chimist şi botanist, Lecointe explorase pe jos ori în pirogă faimosul bazin al Amazonului, jungla, flora şi mineralele acesteia. Atinsese regiunea lacului Titicaca, adunase exemplare necunoscute de plante, studiase cu rigurozitate farmacopeea şi „medicina indiană". El a subliniat, printre. Primii, importanţa curarei şi a anumitor plante insecticide. Studiază de asemenea ayahuasca şi extraordinarele ei proprietăţi. „O să rămâi uimit", mi-a spus aviatorul.

Paul Lecointe era la vremea aceea consul onorific al Franţei. M-a întâmpinat cu un zâmbet prietenos; ţinuta mea nu l-a surprins câtuşi de puţin. Avea o privire vie, directă, plină de inteligenţă, robusteţea unui ţăran de statură înaltă şi nişte umeri impresionant de largi. Părul alb şi mustaţa deasă atenuau vigoarea trăsăturilor. Paul Lecointe m-a introdus în laboratorul pe care şi-l amenajase; în plin centrul oraşului Belem, cu ajutorul autorităţilor braziliene. Jack Gelle de Francony părea încântat de faptul c-a mijlocit o asemenea întâlnire, pentru mine fantastică: savantul a cărui muncă era aproape necunoscută în t Franţa strânsese cu răbdare numeroase eşantioane de lemn tropical, o colecţie admirabilă.

Nutream faţă de cercetătorul acesta o admiraţie sinceră şi multe zile la rând am venit să-l vizitez, să mă bucur de sfaturile lui, să-mi urzesc planul. „Ai dreptate, afundă-te junglă, îmi spunea Lecointe. Jungla tăinuieşte în ea toate secretele, toate bogăţiile. O să descoperi noi resurse, dar deschide ochii asupra a tot ce se află în jur: plante, pietre, insecte. Adu exemplare. " începând cu ziua aceea, nu m-am întors niciodată din prospecţiunile mele fără să-i aduc un peşte ciudat, o muscă, o piatră, o floare, insecte, substanţe lichide. Căci întâlnisem un om şi un savant.

Paul Lecointe şi-a făcut o datorie şi o răutăcioasă plăcere din a mă însoţi la „Grand Hotel", pentru a-l mustra pe director şi a atesta în chip solemn onorabilitatea mea. Era foarte cunoscut la Belem; manechinul ăla amărât de director a trebuit să-şi ceară scuze umile şi să declare că se simte încântat să mă primească.

Urma să regăsesc, în sfârşit, civilizaţia, apa caldă, paturile moi şi alcoolurile de calitate. Mi-am dat întâlnire cu aviatorul şi ghidul meu, a cărui poftă de viaţă îţi făcea plăcere s-o priveşti. Simţeam născându-se între noi, fără oprelişte, simpatia şi prietenia:

— Hai să ne tutuim, Fernand.

— Stai puţin. Să-mi fac şi eu o mutră de om civilizat. Credeam c-o să-l pun la punct în felul ăsta pe directorul fantoşă. M-am spălat deci cu multă grijă, am trecut pe la frizer şi pe la manichiuristă, apoi m-am străduit să-mi reânnoiesc garderoba. M-am întors în chip triumfal la „Grand Hotel". Eram complet transformat: încălţăminte minunată, şosete de mătase, pantaloni de flanelă albă, cămaşă foarte scumpă. Mi-a fost imposibil să găsesc, în schimb, o haină de gata. Măsurile cele mai mari îmi blocau umerii, iar mânecile prea scurte îmi dădeau o înfăţişare de clovn. Am renunţat şi m-am dus să mă instalez în marea sufragerie a hotelului. Bill s-a întins alene sub masă, cu zgarda legată de unul dintre picioarele acesteia. Am consultat lista de bucate, hotărât să petrec straşnic. Un chelner s-a îndreptat spre mine, foarte politicos:

— Regulamentul hotelului, domnule.

— Ce regulament?

— Haina e obligatorie în salon.

Povestea începea din nou! Am încercat să-mi păstrez calmul.

— Spune-i directorului că sînt patruzeci de grade şi că n-am găsit în tot oraşul Belem o haină pe măsura mea.

— Mă voi duce să-l rog să vină el însuşi, domnule.

A făcut un gest prea brusc aşezându-şi şervetul pe umăr? Răspândea o duşmănie interioară prea încărcată de electricitate? N-am avut vreme să intervin: Bill, care credea că sînt ameninţat, a sărit la chelner, trăgând după ea masa, faţa de masă, paharele, porţelanurile. Crezând că e vorba de-o încăierare, a apărut şi directorul, palid, nemulţumit. Pe toate feţele din jur se putea citi dezaprobarea. Paiaţa îmbrăcată se simţea cu atât mai puternică:

— Aici, domnule, nu sîntem în port. Respectaţi regulamentul. Bunacuviinţă, senhor.

— O să mănânc la mine-n cameră. Sper să pot adopta în felul ăsta ţinuta care-mi place.

Am părăsit aşadar sala, potolind-o pe Bill, ale cărei buze răsfrânte încercau să atingă fesele directorului.

Individul ăsta începea să mă sâcâie în mod deosebit. Regretam mult pădurea, libertatea! Le-am fulgerat cu privirea pe toate slugile acelea. Abia ajuns în cameră, m-am dezbrăcat la piele şi am sunat energic. Şi-a făcut apariţia însuşi directorul, însoţit de şeful personalului. Mai, mai să se sufoce, roşu la faţă.

— Mă aflu în camera mea. Pot să mănânc în ţinuta asta?

— Sânteţi la dumneavoastră acasă, senhor, mi-a spus el cu buzele strânse.

Am comandat dintr-un singur foc un antricot de-o livră şi şase îngheţate cu fructe de manghier. Reputaţia mea de excentric era acum bine stabilită.

După ce mi-am făcut siesta, a venit şi Jack Gelle de Francony, hotărât să-mi servească de ghid. Era un specialist al zonelor tropicale americane. Din 1935, zbura pe deasupra pădurilor, a munţilor şi-a regiunilor de coastă, în slujba tuturor felurilor de

societăţi. Sărmanul Jack! Avea să moară câţiva ani mai târziu, el care reuşise atâtea aterizări forţate sau periculoase, într-un stupid accident de planor. Angajându-se în Forţele franceze libere, s-a dus la Londra pentru a-şi pierde viaţa la un antrenament.

Dar în după-amiaza aceea respira cu toată fiinţa sinceritate şi vioiciune şi mă trăgea după el ca să-mi arate oraşul Belem. Cuvintele lui Paul Lecointe îmi întăreau ambiţiile: să descopăr o zonă forestieră necunoscută. Să obţin sub formă de concesiune vaste spaţii neexploatate. În câteva ore, am trăit contradicţia acelei ţări: descoperisem oameni remarcabili, dar şi jalnice slugi ale unei false civilizaţii. „N-ai văzut încă nimic, Fernand, trebuie să te fereşti de-o anumită faună care mişună pe-aici, îmi spunea Jack. Hai să bem un whisky cu gheaţă la o terasă şi să-ţi dau amănunte".

Ne-am aşezat în aşa fel încât să putem vedea cum defilează mulţimea brazilienilor: bancheri, exportatori, maiştri, indivizi din lumea interlopă, stăpâni ai cauciucului, uneori şi câte un muncitor, purtându-şi cuţitul la brâu şi hamacul în bandulieră, alături de vreun american îmbrăcat fistichiu. „Uită-te la tipii ăia, mi-a şoptit Jack. Sânt doi bandiţi notorii: unul escroc, celălalt ucigaş".

O magnifică limuzină îi lăsa pe cei doi în faţa cafenelei. Unul uscăţiv, strâns într-un impecabil costum de pânză albă, celălalt aidoma unui funcţionar paşnic, purtând o discretă culoare kaki. Mica pasăre de pradă duhnea a cruzime şi cinism. Pălăria de panama şi cravata lui roşie, prinsă cu un diamant, nu reuşeau să îndrepte nimic, Cel de-al doilea, în pofida înfăţişării sale liniştite, îndrepta asupra oamenilor nişte ochi vicioşi, strălucitori. O pereche de să-ţi întoarcă maţele pe dos. Eram încordat tot. Jack le-a făcut semn foarte ostentativ, zicându-mi în acelaşi timp: „Poartă-te cu sânge rece. Aflau ei oricum de sosirea ta".

Prezentările s-au făcut repede: „Prietenul meu Fernand Fournier-Aubry. Senhor Richard şi senhor inginer Martinez". M-am mărginit să înclin capul; cei doi complici au procedat la fel. Apoi au luat loc la masa noastră o clipă şi s-au retras destul de grabnic, pretextând o întâlnire urgentă. M-a prins brusc dorinţa de-a face un duş sau de-a porni pe urmele lor, ca să le ard o labă şi să mă eliberez. Pentru ce reacţia asta brutală la mine, care trăisem până de curând în mijlocul ocnaşilor? Jack mă sfătuia: „Nu încerca să te pui cu ei, Fernand. Mai bine ascultă-mă, pentru că tipii ăştia doi sînt reprezentativi. O să-ntâlneşti din când în când genul asta de străini care ţin bazinul Amazonului sub cruda lege a datoriilor şi a asasinatului. Micul Richard e şef suprem peste seringueiros, care sînt oamenii lui de acţiune. De unde a venit? Nimeni nu ştie. Pleacă luni de zile prin ţară, se întoarce cu aur şi controlează ieşirile mai multor sub-afluenţi, unde muncitorii adună pentru el cauciuc. Nimeni nu se poate aventura pe terenurile de unde aduce el aurul şi cauciucul. Cei care-au încercat nu s-au mai întors niciodată. De ani de zile ia în râs orice plângere împotriva lui. Unii indieni îi sînt complici, din datorie sau cu forţa. Nici o poliţie oficială nu se poate aventura într-o asemenea capcană.

— Şi inginerul?

— Titlul ăsta e o simplă faţadă; însă Martinez are darul de-a pune la cale escrocherii destul de cunoscute. A reuşit să-i vândă unui veritabil inginer european o mină de cărbuni, a cărei concesiune într-adevăr o avea. În realitate, îngropase el însuşi aproape de suprafaţa pământului cărbunii din câţiva saci cumpăraţi în taină de pe un

cargou englez. A dat de curând aceeaşi lovitură cu nişte mică. Are în buzunar mai mulţi tipi importanţi, pe jumătate vârâţi în afacerile lui. Când unele societăţi se plâng, dispare la momentul potrivit. Aici aventura pute a profit şi a moarte, Fernand. Fii totdeauna cu ochii-n patru.

În pofida acestor avertismente prieteneşti, ideile mele se limpezeau din zi în zi. Am avut o lungă întrevedere cu Paul Lecointe şi am hotărât să pătrund repede şi cât mai departe posibil către vest. Echipat cu hărţi bune, socoteam că e foarte important să cercetez, cu prilejul unui raid fulger, resursele marilor afluenţi care, la mii de kilometri de Belem, coborau din Anzii Cordilieri spre Atlantic: râurile Ucayali şi Maranon, de pildă. Totul îmi era limpede acum; trebuia să dibuiesc un mic vapor, sau prima ambarcaţiune care se pregătea să urce pe Amazon.

La 15 august 1936, ne îmbarcam pe Adolfo. Salutat de prietenul Jack, îi ridicasem pe cei doi vagabonzi ai mei din vizuina lor prăpădită şi soseam acum într-un taxi de lux. Bill regăsea un pic de libertate, eu însumi aveam impresia că renunţ la plicticoasele vorbe goale ca să pornesc în sfârşit spre depărtata provincie Loreto. De ce alesesem această regiune din Peru-ul oriental? Încă nu ştiam cu exactitate. Adolfo era unul din vechile vase care treceau de Manaos, depăşeau frontiera braziliană şi atingeau liniştit portul fluvial Iquitos, în douăzeci şi una de zile. Vreo trei mii de kilometri de parcurs pe nava asta metalică încântătoare, cu fundul plat şi încărcată cu mărfuri de schimb.

Micul vapor a părăsit cheiul de lemn ca să urce agale imensul estuar. Ne strecuram printre insule. Patronul "a venit la mine, fără prea multe fasoane: „Mă numesc Don Adolfo. Peruvian. Pe vaporul ăsta vă aflaţi la dumneavoastră acasă. Îl comand de treizeci de ani, sînt proprietarul lui. "

Cu prilejul călătoriilor mele, aveam să-l revăd deseori pe bunul Adolfo, cam gălăgios el în timpul manevrelor, dar cu o încântătoare conversaţie atunci când monotonia plutirii pe apă îi îngăduia să vină şi să flecărească. Din nenorocire, ştia puţine lucruri despre pădurile afluenţilor de sus: „La Iquitos o să găsiţi doar câteva joagăre nenorocite, în toată cariera mea, am cunoscut trei pionieri ai industriei lemnului. Au plecat toţi trei, dezgustaţi de tergiversările administrative".

Nu eram deloc încurajat. Priveam cum rămân în urmă malurile, care variau prea puţin. Din vreme-n vreme se detaşau una sau două colibe, dominând câte-un debarcader de lemn. Ceva mai departe se vărsa un afluent, dând naştere în jur unei vieţi mai dense: aceea a caselor pe piloţi, un fel de posturi înalte de observaţie, ca şi când s-ar fi urmărit controlarea ieşirii de pe râuri. Mă grăbeam s-ajung la Iquitos şi să-mi continui călătoria pe fluviu fie în pirogă, fie în lanchas, un soi de bărci mari cu fundul plat. Începând de la Iquitos, Amazonul nu mai era accesibil vapoarelor de mare tonaj. Fluviul însuşi îşi schimba identitatea, luînd umilul nume al unui fruct sălbatic şi delicios: Maranon.

Douăzeci de zile pe apă, iată un răgaz suficient ca să-mi analizez situaţia. Din când în când parcă sub formă de accese, viaţa mea petrecută-n Guyana se făcea iar simţită.

Apele Amazonului mă îndemnau să revăd în minte celelalte fluvii: Ogooue, Approuague, cu Camara şi echipele mele de ocnaşi. „Când o să cobori tu, Fernand, Amazonul, mă întrebam, aducând noi comori? Nu peste mult timp. " îi revedeam pe negrii saramacas tăind cu securea lemnul „gălbenuş de ou", „saint-martin-ul " roşu, cedrii spălăciţi. Ce fel de mână de lucru urma să găsesc de data asta? Contam pe noroc, pe generoasa mea providenţă, în seama căreia învăţam zilnic să mă las. Urcând fluviul, mă gândeam la ea. Cine mă avertizase odinioară în taină să-mi părăsesc piroga? Ce poruncă primisem...? Era pe Approuague sau pe Curroye. Ieşisem din colibă şi o pornisem cu piroga de-a lungul şantierului negrilor saramacas. Oamenii lucrau goi, încinşi doar peste brâu cu un şorţ de stambă. Am legat piroga de nişte crengi şi am rămas aşezat acolo, cu pagaia în mână, ca să urmăresc procesul de tăiere ori să dau un sfat. Priveam cum zboară fluturi superbi şi, fără să mă gândesc anume, fără să vreau, m-am ridicat cu intenţia de-a escalada taluzul acela sălbatic. Abia sărisem pe mal, când un trosnet puternic îmi atrage luarea aminte asupra căderii unui copac uriaş. Superb, el se înclină domol, se opreşte o clipă, împiedicat de vârfurile celorlalţi arbori, apoi creştetul lui impunător îl duce la vale. Are un trunchi de vreo treizeci de metri. Căderea lui zguduie adânc pământul; tone întregi se prăbuşesc dintr-o dată. Privesc splendida captură: creştetul uriaşului a zdrobit piroga minusculă care, într-un interval de câteva secunde, ar fi putut deveni mormântul meu!

Se ivea la orizont Iquitos. Adolfo urma să acosteze în acest vechi loc de exil al deţinuţilor politici şi-al tâlharilor, platformă, totodată, pentru iureşul către cauciuc. Portul părea destul de mare pentru unul fluvial: navele de război peruviene, remorcherele, lanchas-urile, vedetele se învecinau cu pirogile indiene şi cu ambarcaţiunile din lemn de mahon. Totul lăsa impresia desperecherii. La vreo câţiva kilometri începea marea selva a visurilor mele de copil, această junglă nouă pe care mi se părea că o şi cunosc. Mai încolo, departe de tot, zăream primii contraforţi ai Anzilor Cordilieri. Trecea un hidroavion.

— Există aici o bază, un spital modern şi cinematografe. Mult noroc, Don Fernando! Mi-a urat Adolfo.

Auzeam pentru întâia oară numele ăsta care urma să devină al meu, pe care aveam să-l păstrez ani îndelungaţi. Era pentru mine un fel de botez. Don Fernando! Dintre toate numele atribuite mie ici şi colo, ăsta, prin simplitatea lui, îmi cânta în auz. Un simplu prenume şi un titlu. Am ştiut dintr-o dată că aveam să-i port înaintea oricărui altuia. Îmi descopeream o patrie; bătrânul căpitan al lui Adolfo îmi dăruise brusc o nouă identitate, făcându-mi astfel dovada înţelegerii tainice, a intimităţii şi respectului său. Pentru toţi oamenii de pe fluviu, voi fi de-acum înainte „Don Fernando".

Îmi amintesc şi data. Era în 5 septembrie. Ajunsesem la punctul de pornire, la Iquitos, ţinându-mi strâns raniţa şi banii. Pe 25, Adolfo pleca din nou spre Belem.

— O să fiţi printre noi la coborâre? M-a întrebat Don Adolfo.

Îmi vârâsem în cap că, fireşte, vom lua vaporul la acea dată. Aveam la dispoziţie douăzeci de zile pentru a descoperi zone încă neatinse şi, cu puţină baftă, pentru a înainta o cerere de concesiune.

Gata cu Gabonul, cu Guyana! Milioane de hectare îşi desfăşurau la infinit abundenţa virgină. Voiam să pariez acum pe mari spaţii. Am debarcat deci cu vagabonzii mei şi cu Bill şi înainte! În oraş forfoteau toate rasele: indieni, asiatici, negri şi albi. Câteva străzi frumoase, apoi barăci şi colibe jalnice. În alte cartiere, mai apropiate de selva, bordeie acoperite cu paie.

Trebuia să ne împărţim sarcinile. După ce mă instalau la hotel, Pablo şi Pedro se apucau să adulmece prin cartierele sărace: informaţii, trăncăneli despre pădure, pregătirea cumpărăturilor şi a materialului, descoperirea negustorilor favorabili nouă. Restul cădea în seama mea: să cumpăr o navă, să fac planul expediţiei, să recrutez indieni. Gândurile îmi umblau cu multă repeziciune. „Don Fernando, ai la dispoziţie douăzeci de zile. Descoperi esenţe noi; dar de data asta fără obişnuita mărinimie. Te duci în Europa cu eşantioane. Şi nu cu plăci jalnice ca alea pe care le tot plimbai la Luterma. Ci cu trunchiuri, trunchiuri autentice: să fie supuse derulării, să se poată compara calitatea lemnului de pe Amazon cu a lemnului din Africa".

În prima zi am lăsat-o pe Bill la hotel. Mi-am reluat instinctiv ţinuta de muncitor şi m-am trezit în vecinătatea joagărelor din partea locului. Trunchiurile miroseau plăcut; nările mele regăseau beţia lemnului tăiat cu fierăstrăul. M-am întors în port, unde zărisem nişte plute. Încălţat cu espadrile, săream de pe-un lot pe altul, examinând buştenii. Aveam impresia că mă aflu în faţa unor esenţe care pot suporta concurenţa. Umblam aşa, înfrigurat. Nimeni nu părea să se intereseze de mine. Se lăsa seara şi eu îmi făceam în minte bilanţul greutăţilor pe care trebuia să le învingă: „Pe consul îl vezi mâine, sau mai târziu? O pirogă cu motor, alimente, o călăuză serioasă, cum faci rost de toate astea?" Stând jos, cu desăvârşire singur pe cheiul pustiu din zona docurilor, îmi răspundeam: „Nu Fernand. La consul şi la autorităţile peruviene te vei duce abia pe urmă. Atunci când vei şti bine ce să spui şi ce să ceri. Aminteşte-ţi de sfaturile lui Lecointe: mai întâi acţionează şi asta fără să baţi toba. Te obişnuieşti doar cu o ţară nouă. Simte, adulmecă şi rămâi curat".

Lângă mine se afla acum un om, un alb tânăr. Sfrijit. Arăta foarte rău. Nu-l auzisem apropiindu-se. Rămâneam în gardă. Mi s-a adresat în spaniolă:

— Nu sînteţi de pe-aici?

— Nu. Abia am sosit. Mă uit şi eu.

— Vorbiţi spaniola ca un francez!

— Sânt francez.

Privirea i s-a schimbat numaidecât şi el a prins să vorbească în limba mea. Zâmbea; ochii păreau să i se lumineze. Am descoperit deodată pe obrazul acela suferind o expresie de cinste şi de puritate pe care n-o observasem la început.

— Mă numesc Paul Lescuyer. Părinţii mei au venit la Iquitos acum şapte ani. Tata e mare mutilat de război; spera să facă repede avere aici. Dar n-a reuşit; clima îl oboseşte. S-a apucat să bea. La fel şi mama, de disperare. — Vă interesează lemnul?

— Ce vă face să presupuneţi asta?

V-am văzut dând târcoale azi după-amiază pe la joagărul unde sînt maistru. Priveaţi cu atenţie buştenii de pe şantier. Am dedus, după înfăţişarea dumneavoastră, că sînteţi francez. V-am urmărit.

M-a fulgerat gândul că băiatul îmi fusese „trimis". Muncea şi el „în branşa lemnului". Trăia aici din tinereţe. Tatăl lui, pionier nefericit, inventariase probabil

obstacolele. Nu puteam dispreţui întâlnirea asta. Am rămas pe chei să discutăm vreme îndelungată:

— Ştiţi pe cineva care poate să-mi vândă sau să-mi închirieze o pirogă?

— Vreţi să urcaţi pe Maranon? I-am înfăţişat obiectivul meu.

— Ştiu, la câteva zile de drum, nişte zone bogate în cedru şi mahon. Trebuie să străbateţi râurile Ucayali, Pachitea şi Pichis.

— Puteţi să-mi propuneţi o călăuză de încredere?

— Cunosc un indian care, dac-ar accepta, ar fi nemaipomenit. Din păcate nu vorbeşte spaniola, cu excepţia câtorva cuvinte.

Paul Lescuyer era într-adevăr steaua mea, providenţa mea. Ei mi-a descris în mod inteligent condiţia madereros-ilor, adică a tăietorilor de lemne care aprovizionau joagărele cu plute; livrările se făceau neregulat, aveau un ritm lent. Cât despre negustori, aceştia arătau prea puţin interes pentru pădure, preferind să-şi supravegheze distrat antrepozitele de lemne şi atelierele, să bea aguardiente* şi să joace cărţi.

— Primul lucru pe care trebuie să-l fac e să găsesc o pirogă. Una destul de mare ca să-ncapă în ea patru oameni şi hrana pentru mai multe săptămâni.

— Cunosc un bătrân cumsecade care posedă ceva asemănător, după câte ştiu.

— Am putea să-l vedem chiar în seara asta?

— De ce nu?

Se făcuse noapte, dar Paul Lescuyer mă ducea cu el. Schimbam între noi fraze. Curând am depăşit docurile, barăcile prost luminate şi ne-am afundat în cartierele modeste, îi povesteam câte ceva din trecutul meu. Tânărul maistru părea fericit: „Un om ca dumneavoastră nu trebuie scăpat. O să vă dau tot ajutorul. Din nenorocire, eu aici sînt un nimeni".

Am ajuns în dreptul unei colibe singuratice. Lumea strălucea pe paiele şi pe acoperişul ei.

— Hans! Sânt eu, Lescuyer!

Un bătrân a deschis uşa, salutând respectuos. Era neamţ de origine, trăia ca indienii şi se socotea peruvian. Ochii lui albaştri, foarte spălăciţi, ne priveau întrebători. Viaţa lăsa impresia că pătrunde clocotind vijelios în colibă, împreună cu noi. Lescuyer părea să aibă trăsăturile mai puţin scofâlcite; se transformase spontan într-un om de acţiune. Bătrânul neamţ asculta, cuprins încetul cu încetul de înflăcărare. Parc-ar fi văzut din nou pădurea virgină. Apoi ne-a turnat câte-o copa d'aguardiente. Alcoolul din trestie de zahăr, prezenţa noastră, surpriza – toate-l trezeau: „Am o pirogă mare. Cu motorul plasat în afara bordului, a spus gazda. Sânt prea bătrân acum ca să nădăjduiesc să mai plec. Gândiţi-vă, domnule: am fost topometru. Am străbătut ani la rând râul Pichis. Eram însurat cu o indiancă splendidă, o campa, care mi-a dăruit zece copii. Nevastă-mea nu mai trăieşte, micuţii au crescut; cutreieră Amazonul de sus, pe jumătate indieni, pe jumătate germani. Sânt bătrân şi-a trebuit să mă trag mai aproape de oraş, ca să-mi pot duce viaţa cu ajutorul câtorva culturi din care mă hrănesc. Hai să vedeţi motorul". A luat o lampă şi ne-am dus în şopron: „E un «Johnson» în perfectă stare". Motorul părea, pe deasupra şi foarte bine întreţinut.

---

* Rachiu în limba spaniolă.

M-am uitat la Hans, la zâmbetul lui plin de mândrie. Am înţeles că-n fiecare săptămâna se comporta de parcă s-ar fi pregătit s-o pornească din nou. A observat şi el că-i preţuiam meticulozitatea. Am vrut să vorbesc, dar mi-a luat-o înainte:

— Dacă vreţi să-l încercaţi. Benzina se află acolo, în colţ. Afară e lună plină.

Totul se înlănţuia implacabil. Eu am luat barca în spate, Paul Lescuyer a pus mâna pe bidoane şi toţi trei ne-am îndreptat spre fluviu. Apa lui întunecată şi încă largă strălucea de reflexe, pe când siluetele noastre se profilau ca şi când am fi fost singurele fiinţe vii în noaptea aceea uluitor de calmă.

Curând motorul a început să duduie. Am dus piroga spre vârtejuri şi contracurenţi, pentru a-i încerca stabilitatea. Motorul funcţiona fără cusur. N-aveam decât să ne întoarcem la mal şi să încheiem târguL Am plătit un preţ bun şi am văzut o lucire de tinereţe şi de invidie strecurându-se în ochii albaştri ai lui Hans: „Ce noroc pe dumneavoastră că sînteţi tânăr. Jungla înseamnă adevărata viaţă. Duceţi-vă şi drum bun!".

Am lăsat acolo piroga până a doua zi. Eram nerăbdător ca, însoţindu-i pe Lescuyer, să fac cunoştinţă cu indianul de care-mi vorbise.

A doua zi dimineaţa, le-am interzis vagabonzilor mei să se mai ocupe de cumpărături. Dumnealor nu-şi pierduseră vremea, ci se îmbătaseră straşnic, trăgând de limbă vreo câţiva foşti căutători de cauciuc. I-am închis în cameră la hotel ca să nu poată fugi, preferind să adun eu însumi proviziile.

— Şi acum haideţi să ne întâlnim cu indianul!

Paul Lescuyer ţinea să acţioneze repede. O hodoroagă veche ne-a lăsat la nici o oră de Iquitos, dinaintea unei mici colibe îngropate în verdeaţă, sub nişte copaci foarte înalţi.

— Se numeşte Kenou, mi-a şoptit Paul. Lăsaţi-mă pe mine să-i vorbesc. E foarte mândru.

Indianul a ieşit din colibă împreună cu Paul. Făcea parte dintr-o rasă necunoscută mie. Vreo treizeci de ani, muşchi alungiţi, fini, ochi înguşti, piele roşiatică şi bronzată, căreia două brăţări din mărgele vegetale îi subliniau frumuseţea. Mă privea ţintă, măsurându-mă din cap până-n picioare, cântărindu-mă, pătrunzându-se de imaginea mea. Fără îndoială, Paul Lescuyer dădea lămuriri cum nu se poate mai bune. Eu mă uitam la pletele negre şi drepte ale lui Kenou, la trupul său foarte liber în mişcări, cu şoldurile şi coapsele înfăşurate într-o ţesătură lungă. Au discutat amândoi mai mult de-un sfert de oră, fără ca indianul să-şi ia privirea de pe mine. Eram sigur că înţelegea ce anume aşteptam din partea lui. „Gata, s-a făcut, a zis la sfârşit Paul Lescuyer. Kenou acceptă". M-am înclinat. Kenou rămânea imobil şi de nepătruns. „Cere ca preţ al călătoriei o secure americană, o machetă şi un cuţit, a reluat Paul. Ştie mai multe locuri unde se găsesc exemplare frumoase de cedru şi mahon. Se pune la dispoziţia dumneavoastră. A venit la Iquitos ca să vadă ce înseamnă un oraş al oamenilor albi. S-a lămurit îndeajuns. Şi acum luaţi seama: să nu-l puneţi să care nimic în oraş, ar fi pentru el o ruşine de neândurat. Dar în pădure va face pentru dumneavoastră totul".

— Plecăm mâine de cu zori. Aşa că să fie la pirogă, în decursul unei zile, cu ajutorai lui Paul şi-al unui peon, alimentele au fost cumpărate. M-am gândit chiar şi la beţivii mei, punând să fie încărcaţi cinci litri de aguardiente. Nimic nu lipsea: orez,

untură topită, carne de porc sălbatic uscată, banane. M-am întors la hotel ca să dorm câteva ore şi să-i eliberez pe Pablo şi Pedro. Am visat în noaptea aceea arbori gigantici, mă tulburase fulgerătoarea mea aventură viitoare: să înaintez foarte repede, să mă afund în necunoscut, să calculez potenţialul: jungla devenea banca mea!

Eram în picioare înainte de ivirea zorilor, trăgându-i după mine pe Pablo şi Pedro, care clipeau întruna. La pirogă le-am dat să bea aquardiente, ca să termine cu bombănelile; am descoperit că indianul se şi afla acolo. Dormise lângă material, meşterind pentru piroga noastră un acoperiş din frunze, foarte ingenios.

Eram pe punctul de a porni la drum, când a apărut Paul Lescuyer, care ţinuse să vină să ne ureze noroc. I-am mulţumit şi i-am dat întâlnire peste câteva zile, înaintea îmbarcării. Deşi timpul ne presa, eram bine echipaţi pentru călătoria spre selva. Când oraşul Iquitos a dispărut din vedere, am urcat Maranon-ul contra curentului, ca să pătrundem pe Ucayali. Trăgeam adânc în piept mireasma pădurii. Iat-o, în sfârşit, jungla aceea prietenă şi mult visată! O uşoară încordare îmi aţâţa simţurile, muzica sângelui îmi transmitea veselia ei. Trăiam una dintre cele mai frumoase clipe ale vieţii. Pe maluri, liane de toate mărimile, de toate formele şi culorile se izbeau unele de altele, se legănau. Imensul acoperiş al pădurii, cu miile de creştete ale copacilor, împrăştia oxigen. Trudă, război, interdicţie, iubire, toate sfârşeau brusc la malul fluviului Ucayali, care semăna cu un fel de sângerare şi de şosea vie prin mijlocul belşugului aceluia verde, al recipientului aceluia gigantic unde miriade de frunze răspândeau umezeala, sudoarea pământului, sub razele de foc ale. Soarelui. Eram cucerit, emoţionat, receptiv la viaţa aceea colcăitoare, sub pavăza ei neântreruptă. Seminţele, fructele, insectele, peştii, fiarele, toate formele, toate felurile de viaţă îmi invadau dintr-o dată memoria. Kenou mi-a arătat cu mâna un golfuleţ tăinuit la mal. Buşteni şi ramuri aplecate, smulse de creşterea apelor, îi astupau intrarea. Pablo şi Pedro erau obişnuiţi cu asemenea „palisade". În mai puţin de-o oră, iată că reuşeam să pătrundem pe braţul acela îngust, unde apa era adâncă şi neagră din pricina humusului. Kenou făcea semn să înaintăm. Bill pândea, neliniştită, sau mai degrabă atentă. Motorul lui Hans torcea regulat, liniştitor. Braţul se strecura în selva, ca să se verse după mai multă vreme într-o cocha foarte întinsă, un fel de heleşteu sau luminiş de apă. Caimani enormi mişunau, părăseau malurile; am hotărât să acostăm, pentru a instala tabăra şi a pregăti masa. Împreună cu Kenou şi cu Bill, am intrat în pădure. Pablo şi Pedro se ocupau de partea „administrativă", regăsindu-şi virtuozitatea pe care le-o cunoscusem pe Oyapock.

Când pătrund în selva, nu pot scăpa unei tulburări sfinte, împotriva obiceiului, toate visurile mele suie-n amintire, toate luptele mele; sînt transportat, vrăjit. Vedeam în fine marea pădure amazoniană, întunecată, umedă, maiestuoasă. Eram cu ochii-n patru, ştiind că cea mai mică neatenţie putea deopotrivă să ne coste viaţa. Kenou mergea fără să deplaseze nimic în cale; vădit lucru, cunoştea de minune pădurea...

Şi dintr-o dată am avut un. Şoc. Oare savantul, arheologul, artistul trăiesc la fel clipa când ceea ce căutaseră îndelung răsare pe neaşteptate, ca însăşi evidenţa? Aşa-mi închipui, poate că înşelându-mă. Eu, în orice caz, eram cuprins de-un fel de beţie: cedri gigantici se înfăţişau ochilor noştri! Mergeam cu paşi mari, crestam copacii ca să apară lemnul. Copacii mei! Am început să-i număr cum îşi numără un avar monedele

de aur. Trei sute de cedri zvelţi, majestuoşi! O mie cinci sute de tone pe puţin! Milioane di franci!

Aşezat pe un trunchi putred, am făcut însemnări şi m-am apucat să reflectez: dacă izbuteam să descopăr pe-o rază de una sau două zile de mers trei plantaţii de aceeaşi însemnătate, puneam baza unei importante exploatări.

I-am dezvăluit lui Kenou mulţumirea mea şi, cum nu trebuia să ne prindă seara, i-am propus să ne întoarcem la tabără. Indian din cap până-n picioare, Kenou mă condusese acolo unde ştia că se află ceea ce căutam eu. Cei doi seringueiros instalaseră tabăra şi pregătiseră o oală de carne cu orez fiert. Profitând de buna mea dispoziţie, Pablo şi Pedro cereau un supliment de aquardiente. În seara aceea mi se părea cu neputinţă să-i refuz.. Era pe punctul de-a se înnopta, când am văzut-o pe Bill oprindu-se nemişcată, cu ochii aţintiţi spre adăpostul sub care Pablo şi Pedro îmi pregătiseră patul. Căţeaua a 4 făcut un salt şi a început să cotrobăie prin cămaşa mea veche de bumbac. A depus apoi la picioarele mele un şarpe-săgeată, care se zbătea. Din fericire, Bill îl apucase de după cap şi şarpele acela cu venin mortal nu mai putea să muşte. I-am prins zdravăn şi fulgerător gâtul, poruncind căţelei să-i dea drumul şi i-am tăiat capul cu o lovitură de cuţit. Bill nu mai avea acum nici o datorie faţă de mine; îmi salvase, la rândul ei, viaţa. Kenou a dat târcoale peste tot, inspectând tabăra. Focul ne lumina; greierii nocturni cântau cu sutele. Viaţa şi cocha din jur se impuneau pe ascuns. Orchestra cânta în surdină cântecul Pământului, al Vieţii şi al Morţii. Maimuţele chirăiau sub bolta apăsătoare note de solfegiu, dezvăluindu-şi pentru o clipă teritoriul. Ciocănitoarele şi tucanii răspundeau. Am adormit, doborât şi în acelaşi timp transportat de muzica marii naturi. Cele dintâi luciri ale zorilor, reflectate în cocha, dădeau semnalul pentru trezire. Încărcând piroga, trebuia s-o pornim iar, să ajungem pe Ucayali şi să-l străbatem în continuare, spre râurile Pachitea şi Pichis. Cercetam din loc în loc interiorul pădurii. Coboram cu răbdare spre sud-vest. După două zile, ni s-a oferit o nouă captură: opt sute de cedri grupaţi laolaltă! Puteam face calea-ntoarsă: ştiam destul pentru a-mi asuma riscul. Am hotărât totuşi să continui, vrând s-ajung la capătul rezervelor de lemn şi să explorez totodată râul Pichis. Greutăţile n-aveau să întârzie.

Fără îndoială, o furtună umflase pe neaşteptate apele în amonte. După câteva ore ne găseam în faţa unei bariere de vârtejuri puternice. Am cerut sfatul lui Kenou, care i-a pus pe cei doi seringueiros să se culce în fundul pirogii, ca să evităm mişcările greşite şi mi-a comunicat prin semne ideea manevrei. Dând drumul motorului cu toată viteza şi mânuind cârma la ţanc, am reuşit să trecem de periculosul obstacol. Piroga luase pe parcurs destulă apă; dar, numai orezul era ud. În timpul popasului, Pablo şi Pedro, leoarcă şi ei, s-au grăbit să-l usuce după metoda creolă.

În după-amiaza zilei de 11 septembrie, am localizat în fine şase sute de noi exemplare de mahon. Puteam acum să-mi extrag faimoasele eşantioane. Îmi atinsesem ţinta.

Am atacat cu securea un trunchi de mahon şi unul de cedru, ca să desprindem două bucăţi uriaşe, pe care trebuia să le încărcăm la spatele pirogii. Ochii mei scrutau imperiul acela fantastic. Mă gândeam la Paul Lecointe brusc m-a prins graba de-a mă întoarce la Iquitos. Nu încercasem nici un demers oficial, iar Adolfo pleca pe 25 septembrie. Trebuia să părăsim locurile acelea încă de-a doua zi în zori şi să navigam,

dacă era posibil, zi şi noapte, făcând cu schimbul. Kenou mi-a dat de înţeles că putea foarte bine să conducă piroga, numai noaptea să nu fie prea întunecoasă.

A început, aşadar, o cursă ameţitoare de patru zile. Indianul dormea în timpul zilei, iar noaptea, cu ajutorul unei prăjini lungi, controla partea dinainte, pentru a evita orice obstacol. În orele în care nu mă aflam la cârmă, dormeam pe sacii de orez sau smulgeam căpuşele lui Bill. Cu prilejul unei opriri, am încărcat la bord, pentru plăcerea mea, o splendidă bucată de termitieră şi nişte pietricele bizare, apărute de-a lungul malurilor.

În momentele de aţipeală, prin cap mi se învârteau cifre; localizasem aproape nouă mii de tone de lemn, iar eşantioanele voluminoase care îngreunau serios piroga noastră aveau un singur scop: să-i convingă pe toţi aceia care mă puteau lua în Europa drept un glumeţ. Cu cât ne apropiam de Iquitos, cu atât convingerea mea se întărea: trebuia să cer un permis de exploatare pentru o suprafaţă mult mai întinsă decât zonele cercetate în cele câteva zile.

Într-o după-amiază, piroga noastră a atins fără incidente cheiul din Iquitos. Kenou părea foarte mândru de faptul că dusese la bun sfârşit expediţia. Vagabonzii mei aveau ochii strălucitori ai celor care-şi făgăduiesc multe plăceri în oraş.

Dar abia părăsisem piroga şi pusesem piciorul pe pământ, că doi poliţişti peruvieni m-au şi înhăţat. Mi-a fost foarte greu s-o împiedic pe Bill să intervină. Pablo şi Pedro priveau scena cu nişte mutre ciudate. I-am rugat să rămână liniştiţi. După câte-mi dădeam seama, Peru avea un foarte curios fel de a-i primi pe prospectori!

16

„CÎTE HECTARE DORIŢI?"
RĂSPUND FARA SA ŞOVAI: „350 000 "

Eram arestat. Nici unul dintre poliţişti nu voia să-mi răspundă la întrebări. Chibzuiam.

— Voi fi închis?

— El señor* prefect doreşte să vă vadă.

Dacă prefectul din Loreto, teritoriul peruvian a cărui capitală administrativă era Iquitos, „dorea" să mă vadă, pentru ce să fiu săltat astfel? În. Pirogă îmi precizasem toate ambiţiile, îmi şlefuisem cuvântarea către autorităţi; dar actuala mea stare de deţinut sau de suspect făcea destul de ridicole frazele frumoase. „Chibzuieşte, Fernand. E vorba de-o neânţelegere pentru care tu singur eşti răspunzător, în graba şi nevinovăţia ta, nu te-ai gândit decât la păduri. Nu ţi-ai semnalat prezenţa nici unei autorităţi. Fraier amărât! Columbia şi Peru trăiesc într-o tensiune destul de mare. Oricât de puţin ar domni aici teama de spioni, tu trebuie să fi tulburat straşnic spiritele şi să fi stârnit valuri fără să ştii. " Mă revedeam în port, sărind de pe-un buştean pe altul, în faţa navelor de război. Făcusem chiar semne unui hidroavion, din simpatie. După care; abia sosit, dispărusem în junglă împreună cu doi brazilieni şi cu un indian analfabet. Înţelegeam pe neaşteptate că o pornisem rău de tot cu stângul.

Sosim la prefectură. Figuri dojenitoare pretutindeni. Sânt vârât fără o vorbă într-un colţ retras, un fel de mezanin. Se scurge o oră. Prin fereastra-răsuflătoare văd cu nelinişte cum se lasă noaptea. Tuşesc din vreme-n vreme, ca să-mi fac amintită prezenţa. Nimic.

---

* Domnul, în limba spaniolă în original.

Era întuneric beznă când aceiaşi doi poliţişti au venit, invitându-mă să ies şi să-i urmez. Am urcat o scară frumoasă, de unde-am dedus că mă conduceau în biroul prefectului, într-adevăr, unul dintre poliţişti se dă în lături. Descopăr o încăpere frumoasă în care un om vârstnic şi distins continuă să scrie, în ciuda prezenţei noastre. Masă de mahon, hârtii nenumărate. Omul cu părul pornit să încărunţească ridică privirile. Îi scrutez obrazul fin, de european. Poliţiştii rămân înfipţi la un metru de mine.

Prefectul din Loreto le face semn să se retragă. Abia salută şi se cară ei, că şi iau cuvântul, într-o spaniolă aproximativă, dar convingătoare:

— Îmi propuneam, domnule prefect, să vin să vă salut mâine. Proiectele mele sînt de-acum înainte destul de limpezi pentru a nu vă face să pierdeţi timp. Dar poliţiştii dumneavoastră au grăbit întrevederea.

— Scuzaţi-mă, a spus omul într-o franceză excelentă. Acum o oră încă, nu numai că vă arestam, dar vă şi visam la închisoare. Telegrama asta vă salvează.

S-a ridicat, fluturând în aer documentul, m-a poftit să iau loc într-un fotoliu comod şi mi-a spus pe scurt: „Tocmai am fost anunţat de prezenţa dumneavoastră la prefectură; am primit prea târziu telegrama pentru a mai putea transmite un alt ordin poliţiei, pe care o Însărcinasem să vă aresteze îndată după întoarcerea dumneavoastră din junglă. Aţi fost semnalat începând de la Omaguas. Scuzaţi-mă încă o dată pentru neânţelegerea asta. Dar recunoaşteţi că purtarea dumneavoastră putea să pară ciudată, dacă nu chiar blamabilă. N-aţi luat nici un contact oficial şi zarva publică a reuşit să ne alarmeze".

— Zarva publică?

Prefectul mi-a explicat situaţia: peruvienii vedeau spioni pretutindeni, sensibilizaţi cum erau la zvonurile de război cu Columbia. Aşa că trebuia să manifeste cea mai strictă vigilenţă şi să-i interogheze el însuşi pe suspecţi, ca să fie evitate greşelile grosolane.

— Ştiţi acum că n-am nimic de-a face cu un spion columbian?

De fapt prefectul se declara întru totul liniştit. Consulul meu de la Belem îi furnizase cele mai bune informaţii; chezăşii mei erau excelenţi. El se socotea personal încântat să stea de vorbă cu un forestier.

— Un forestier care s-a arătat prea imprudent, sau prea grăbit să meargă să exploreze selva dumneavoastră.

— Ce părere aveţi despre selva noastră? A reluat el cu promptitudine.

Am priceput pe dată că situaţia se schimbase. Omul părea deschis, inteligent, înviorat parcă de faptul că vede în faţa lui pe cineva sosit „din alte părţi". Birocraţii, oamenii de afaceri simt deseori nevoia unor» pale de vânt care să alunge indiferenţa rutinieră. I-am cerut pe neaşteptate să-mi acorde, dacă era posibil, o oră de conversaţie tehnică, în decursul căreia aş fi putut să-i prezint motivele încrederii mele depline în posibilităţile provinciei sale. Ştiam acum ce bogăţii preţioase zac în pădure.

El s-a ridicat pentru a-mi oferi o havană, a şovăit un scurt moment, apoi, mânat de simpatie, mi-a declarat brusc: „Ziua mea de lucru s-a sfârşit. Vă ascult". I-am spus că, peste câteva zile, aş vrea să plec la Belem, că Adolfo va căra cu ocazia asta două eşantioane din lemnul lor. Am adăugat că făcusem prospecţiuni pe fluviul Ucayali şi că mă gândeam, de asemenea, să vizitez şi alte locuri din America de Sud. I-am dat de

înţeles că reprezentam în aventura asta un important grup financiar, care-mi dăduse mână liberă să negociez şi să duc tratative în numele meu propriu. A fost. Foarte uimit, aflând că lemnul din Loreto putea să rivalizeze cu cele mai bune esenţe africane, cu condiţia ca rapiditatea demersurilor să faciliteze sosirea tehnicienilor şi a banilor.

Când pomeneam de grupuri financiare, nu trăgeam aproape deloc cacialmaua, atât de puternică rămânea convingerea mea că, având în mână concesiunea, mi-ar fi uşor să adun capitaluri. Câteva nume de societăţi îmi şi treceau prin minte. Prefectul părea din ce în ce mai interesat. Am făcut schiţe şi i-am vorbit despre formaţia mea aventuroasă şi tehnică. În vreme ce el se retrăgea în vis, eu căutam ultimul argument, capabil să-l convingă. Mi-a venit dintr-o dată:

— Ştiţi cum sînt oamenii de afaceri. Cei care m-au trimis nu fac excepţie. Sânt grăbiţi; metoda lor constă în a lansa agenţi pe toate pistele, în acelaşi timp. Un alt coleg (de ce s-o ascund?) prospectează actualmente în Columbia. Un vechi african ca şi mine. Asta vă poate explica graba mea de-a ajunge la Paris şi de-a convinge mulţumită eşantioanelor. Capitaliştii nu-şi vor irosi eforturile, ştiu bine asta. Vreau să reuşesc înaintea sosirii lui. Am un oarecare avans, dar mă tem de încetineala afacerilor. E adevărat că-n Peru...?

Prefectul a recunoscut că, în Peru, generalul Benavidés încerca să zgâlţâie toropeala administrativă şi că el însuşi se străduia să fie un prefect dinamic, având ferma convingere că departamentul Loreto ascundea bogăţii necercetate.

— Dar avem multe de făcut, a tras el concluzia. Tatăl meu spunea deseori că bogăţiile noastre cele mai mari se află în est, în imensa bucată din jungla Amazonului care ne aparţine. Văd că dumneavoastră îi daţi dreptate.

Un poliţist şi-a strecurat capul înăuntru.

— Lasă-ne în pace, a spus prefectul, pe un ton aspru.

Gardianul a dispărut ca o marionetă lioneză. Reluînd conversaţia, prefectul, m-a asigurat că se angaja să depună toate diligentele:

— Faceţi o cerere de concesiune. Eu o voi sprijini cu multă hotărâre. Dar decizia finală atârnă, firește, de Lima.

— Sânt interesat, i-am amintit eu, doar dacă e vorba de o zonă importantă. Riscurile tehnice şi financiare mai trebuie pe deasupra să fie contrabalansate de unele privilegii necesare unei asemenea instalări.

— Câte hectare?

Chibzuisem de-a lungul râurilor, gândindu-mă la 100 000 de hectare, pe o durată de zece până la cincisprezece ani. M-am surprins totuşi că răspund:

— Afacerea e valabilă doar cu 350 000 de hectare, concesionate pe numele meu, pentru o perioadă de douăzeci şi cinci de ani.

Vorbele îmi scăpaseră dintr-o dată, ca un relans la poker. Aşteptam obiecţiile. Prefectul nici nu s-a clintit; cifra i se părea, fără îndoială, pe măsura ţării sale şi a visului pe care tocmai îl trăise.

— De acord, a spus el, vă voi pregăti o cerere după toate formele legale. Dacă vă convine, veniţi mâine s-o semnaţi. O voi expedia la Lima cu un aviz foarte favorabil. Avem nevoie de forestieri: m-aţi convins.

Urma să mă ridic, după ce-i mulţumisem călduros, când mi-a oferit o a doua havană:

— Nu mai rămâneţi o clipă? Să flecărim un pic. Conversaţia a luat o întorsătură mai amicală, mai liberă.

Şi eu am primit astfel de la funcţionarul acela cinstit informaţii preţioase cu privire la regimul exploatărilor, la degrevarea de impozite, la ciudăţeniile oraşului.

— Când vă întoarceţi din Franţa?

— La începutul primăverii.

În clipele astea cacialmaua lua sfârşit. Un plan se sustrăgea visului, pentru a deveni calendar exact.

— Cred că atunci totul va fi gata pentru o înţelegere definitivă.

— Mulţumesc, domnule prefect. El m-a oprit, coborându-şi vocea:

— Un ultim sfat. La Iquitos, străinii nu sînt totdeauna văzuţi cu ochi prea buni. Există oameni care se tem de concurenţa lor. Vă pun în gardă prieteneşte. Trebuie să vă semnalez, de pildă, uriaşa influenţă politică a unuia zis Maltezul, care domneşte peste oraş şi peste întreg ţinutul Loreto. E foarte bogat, aşa că trebuie să ţin seama de el. Cumpără şi vinde tot. Comerţul lui de alimente cu ridicata ascunde probabil alte îndeletniciri. Între noi fie vorba, am toate motivele să cred că lui îi datoraţi zvonul după care aţi fi un spion columbian. Pândarii trebuie să-i fi semnalat sosirea dumneavoastră cu Adolfo. După aceea a pus cu siguranţă oameni să vă urmărească. N-am nici o îndoială că se va pricepe să vă mănânce zilele.

— Ce-aveţi de ghid să faceţi?

— În ceea ce mă priveşte, există telegrama asta de la Lima, care mă acoperă; dar din prietenie voi da încă de mâine o notă lămuritoare despre dumneavoastră; ea va apărea în jurnalul local şi va reteza orice zvon rău intenţionat.

După un nou răstimp de conversaţie amabilă, mă pregăteam să-mi iau rămas bun, când zgomotul unei dispute aprige a răzbătut până la noi. Prefectul s-a ridicat dintr-un salt şi a ieşit repede pe uşă. Am avut, o scurtă emoţie văzându-l cum se întoarce cu cei doi poliţişti care, ameninţaţi de seringueiros-ii mei, zbierau: „Oamenii ăştia sînt însoţitorii permanenţi ai spionului columbian".

— Lăsaţi-i în pace, le-a spus categoric prefectul: Domnul nu e nici columbian, nici spion. Poate să plece liber, împreună cu oamenii dumnealui.

Poliţiştii au luat poziţia de drepţi, în vreme ce prefectul îmi strângea îndelung mâna. Pablo şi Pedro nu înţelegeau bine, dar se străduiau să surâdă cu graţie, ceea ce-i făcea, după părerea mea şi mai neliniştitori.

— Vă felicit că inspiraţi atâta devotament, mi-a mai spus prefectul. Cunosc soiul ăsta de oameni energici. Par gata să se lase măcelăriţi pentru dumneavoastră. Bravo şi pe mâine dimineaţă!

Cei doi vagabonzi m-au târât până la locuinţa lui Paul Lescuyer, unde Kenou aştepta veştile noastre. Am plecat apoi la hotel, întremat de rachiul băut în cinstea reântâlnirii.

A doua zi dimineaţa, am cerut să mi se aducă foaia locală. Prefectul se ţinuse de cuvânt şi trimisese îndată după plecarea mea, fără îndoială, un articol foarte amănunţit, invitând populaţia din Iquitos să facă deosebire între spioni şi străinii extrem de onorabili care căutau să pună-n valoare resursele regiunii. Într-un pasaj

anume consacrat mie, erau îndemnaţi cu toţii să-mi uşureze sarcina. Dacă Maltezul exista de-adevăratelea, articolul ăsta trebuie să-i fi stricat micul dejun, căci ziarul se difuza pretutindeni de-a lungul afluenţilor Amazonului.

M-am îmbrăcat de data asta foarte elegant, ca să mă duc la prefectură şi să semnez cererea de concesiune. Prefectul pregătise o documentaţie şi un memoriu asupra diferitelor tipuri de exploatare. I-am strâns mâna, promiţându-i că voi fi înapoi la începutul primăverii. Avusesem norocul de-a câştiga încrederea unui prieten puternic şi cinstit.

Începeam să mă familiarizez cu obiceiurile sud-americane şi să vieţuiesc în felul animalelor din marea junglă.

Paul Lescuyer părea schimbat. Dădea impresia că împărtăşeşte bucuria micului nostru grup. Am promis să-l anunţ când sosesc.

Rămânea să încărcăm trunchiurile pe vapor, ca pe două preţioase mărturii ale raidului nostru fulger. Cântărea, fiecare, mai bine de două sute de kilograme. În vreme ce le coboram în cală, Don Adolfo clătina din cap.

Kenou ţinuse să rămână până la sfârşit. Îi dădusem lui Paul dublul sumei necesare pentru cumpărarea securii şi a celorlalte obiecte dorite de indian. În semn de bucurie şi de glumă, acesta îmi strânsese pentru prima oară mâna, cu un gest foarte elegant şi, ca să mă uimească, regăsise câteva cuvinte într-o excelentă spaniolă:

— Gracias, eslimado amigo!

— Gracias, tambien eslimado Kenou.*

Primitivul acesta ştia să se adapteze repede de tot. Eram convins că, odată cu primăvara, îl voi găsi, credincios, la întâlnire. Abia aşteptam să mă pot afunda împreună cu el, de data asta pentru luni de zile, în alte zone, pe care albii nu le cunoşteau, în acele păduri care constituiau încă adevărata patrie a indienilor campas, chamas şi cachivos.

Adolfo s-a desprins de chei la ora fixată. Sufletul meu era împărţit: spre sud-vest, la poalele munţilor, revedeam jungla abia cercetată şi, departe spre est, îmi închipuiam Europa, confortabilă şi nepăsătoare faţă de toate comorile de-aici. Trupul meu creştea, ca şi când mi-ar fi fost cu putinţă să îmbin cele două forţe care sălăşluiau de-acum înainte înlăuntrul meu, amestecate, împletite pentru totdeauna.

Pe vapor am retrăit în minte aceste săptămâni pline de exaltare. Îi surâdeam lui Lescuyer, prefectului. Urmăream cu gândul cererea de concesiune, care probabil ajunsese la Lima. O vedeam trecând de la o oficină la alta. Preşedintele Benavidés avea să fie oare la fel de entuziasmat ca şeful din Loreto ?

Zâmbetul distins al lui Kenou venea să-mi întărească încrederea. Vagabonzii mei o făceau acum pe marii seniori, îngrijindu-şi ţinuta. Noaptea, zgomotele fluviului îmi dădeau impresia de mare acalmie. Pierdusem, până la primăvară, orchestra greierilor, cântecul broaştelor, al păsărilor din copaci, singurele care văd, acolo sus, lumina. Papagalii şi tangaralele, maimuţele şi jaguarii îşi continuau pesemne luptele lor tainice. Mi-am promis că data viitoare voi găsi vremea necesară pentru a trăi mai în adâncime procesul de apărare, de război şi de dragoste al acestor milioane de specii: nu dădusem atenţie nici caimanilor, nici broaştelor ţestoase, nici şerpilor. Abia avusesem răgazul să iau cu mine un cuib de termite şi câteva plante pentru Paul

---

* Mulţumesc, stimate prietene. Mulţumesc, la fel de stimate. În limba spaniolă în original.

Lecointe. Don Adolfo surâdea uneori când mă vedea că intru în cală, ca să mai arunc o privire eşantioanelor.

La 10 octombrie am ajuns la Belem, iar eu am început să caut primul cargou aflat pe punctul de-a pleca spre Europa. „Attika pleacă la 13 octombrie; dar cargoul ăsta nemţesc nu ia niciodată pasageri. E o regulă". Trebuie să te duci tu însuţi, totdeauna, la picioarele zidului; rareori nu descoperi acolo o mică fisură. M-am dus, aşadar, să-l caut pe căpitanul cargoului Attika.

Pentru mine, care eram plecat de-o anumită vreme, Germania nu simboliza încă naţiunea războinică şi ameninţătoare. Căpitanul, un marinar gras şi trandafiriu la faţă, stătea călare pe regulament. Nu prea vedeam cum l-aş putea seduce, când mi-a arătat el însuşi calea:

— Veniţi, deci, din pădurile de pe Amazonul de sus? Ce-aţi văzut acolo? Ce-aduceţi cu dumneavoastră?

Ochii au prins brusc să-i strălucească. Obrazul lui de copil trăda curiozitatea şi... gustul colecţionarului. „Fernand, cuibul de termite! Mi-am zis. Iată biletul tău. "

I-am vorbit despre magnifica bucată de termitieră pe care-o păstram într-un bidon metalic.

— Aţi putea să-mi arătaţi şi mie descoperirea dumneavoastră? N-am văzut niciodată termite.

— Am şi termitele şi regina lor, probabil.

— Prima. Vreţi să-mi vindeţi totul mie?

— Să vă arăt. Nimic mai uşor.

Am făcut câţiva paşi în direcţia bastingajului şi i-am strigat pe Pablo şi Pedro, care aşteptau, asemenea unor paznici credincioşi, plimbându-mi căţeaua pe chei. După o jumătate de oră, ei se întorceau cu bidonul. Voinicul căpitan se învârtea ca un copil în jurul cuibului de termite. Mâna lui păroasă şi dolofană mângâia zgrunţurii: „Am mai văzut in poză. Dar ăsta!... Ce exemplar superb!" Obrazul lui era numai lăcomie. Omul mi se părea uşor comic, dar şi emoţionant. Rămânea să merg drept la ţintă.

— Vi-l ofer cu mare plăcere, dacă mă acceptaţi în mod excepţional ca pasager.

A şovăit un moment, apoi:

— Cu atât mai rău pentru secund! Vă instalez în cabina lui.

Mi-am luat, în cele două zile, rămas bun de la Belem. Am aflat că. Paul Lecointe lucra la nomenclatorul noilor plante indiene. Auzeam pentru prima oară cum sună denumirile stranii ale acestei vegetaţii ştiinţific inventariate: camendara, aruda, iapana, bibiru.

— O să-ţi ofer, când te vei întoarce, un rezumat al studiului meu. Îţi mulţumesc pentru eşantioane. Şi nu uita să-mi mai aduci într-o zi nişte pietricele.

Eram mândru să unesc, astfel, datorită inteligenţei şi felului în care mă primise acest savant, cercetarea cu aventura. De-atunci încolo mi-am făcut o datorie din a strânge sistematic tot ce mi se părea ciudat sau necunoscut.

Pablo şi Pedro, pe care nu voiam să-i pierd cu nici un preţ, îşi găsiseră un nou adăpost. În oraş. Le-am înmânat în chip solemn o rezervă de milreis, suficientă ca ei să poată aştepta sosirea mea la începutul primăverii.

În ultima seară, alături de credincioşii mei seringueiros, i-am oferit căpitanului de pe Attika plăcerea unei faimoase nopţi tropicale. Jack de Francony plecase din nou

la Cayenne. Localurile de dans din portul Belem ne invitau la orgie, necesară uneori după atâta vreme petrecută în junglă. Pentru vagabonzii mei, pasul legănat al superbelor femei cabocios, ritmul ghitarelor, fierbinţeala alcoolurilor reprezentau paradisul.

A doua zi, o sfârşeam cu apele murdare de noroi ale Amazonului. Attika mă ducea către Europa. Valurile străvezii ale Atlanticului, vântul, norii îmi anunţau întoarcerea toamnei. Îmi dădeam seama confuz că nu mai avusesem, de luni de zile, nici patrie, nici anotimpuri preferate. Sfâşiat, liber, rupt, împărţit între două continente, simţeam născându-se în mine o nouă fire, dar nu încercam s-o împiedic. O cifră născocită brusc în cabinetul unui prefect îmi modifica viaţa: trei sute cincizeci de mii de hectare!

17

CAPCANE ŞI BARAJE ÎN CALEA MEA

Toii cei oare au cunoscut Amazonia se întorc schimbaţi, înnobilaţi. Electricitatea, viaţa junglei îi încarcă, îi marchează pentru totdeauna. Eram nerăbdător să ajung cât mai repede înapoi la Belem do Para şi să-i întâlnesc din nou pe cei doi seringueiros nu prea siguri, să urc spre Iquitos şi să strâng acolo la piept ca pe-o comoară actul meu oficial semnat cu forme în regulă.

Până atunci, căpitanul cargoului Attika nu s-a dat înapoi să facă escală la Marsilia. De fapt, ruta lui era spre Genova şi Neapole. M-am trezit curând împreună cu Bill în camionul pe care-l închiriasem ca să-mi transporte faimoasele trunchiuri.

La Paris nu mai putea fi vorba de data asta să trag la hotelul „Terminus" cu asemenea bagaje. Mi-am ales un stabiliment confortabil din vecinătatea porţii Saint-Cloud; am telefonat de la Auxerre să mi se rezerve acolo o cameră.

Şi iată-mă, după câteva ore, cu raniţa şi aurul meu, cu teancurile de dolari şi franci, cu bagajele şi cele două tronsoane, debarcat pe trotuarul din faţa hotelului. Portarul mă lua drept un nebun periculos; directorul se învârtea în cerc prin hol. Fără îndoială, puţini clienţi debarcau astfel, cu redutabile eşantioane din pădurile Amazonului.

— Domnule, aici e hotel, nu atelier de tâmplărie. Şi astea, atârnă greu! Cum vreţi să facem?

— Am reţinut o cameră. O să plătesc ce se cuvine pentru serviciu şi deranj.

Am fluturat în aer un mic teanc de dolari. Minune. Directorul era acum altul: „Chemal pe Lucien şi pe pivnicer. Ce; n-aţi mai văzut lemne? Fiţi liniştit, domnule o să găsim noi un ungher. Hai, voi ceilalţi, învioraţi-vă!"

A doua zi, un alt camion venea după trunchiurile mele. O uzină din Saint-Maur-des-Fossés acceptase să le testeze, în câteva zile, ştiam că eşantioanele puteau rivaliza lesne cu lemnul din Africa. Rămânea să comparăm preţurile de cost după expediere. Studiasem documentele prefectului din Iquitos. În câteva săptămâni, după un şir de călătorii fulger în Belgia, Olanda, Germania şi Anglia, am aflat cât, m-ar costa aceeaşi tonă de lemn livrată la Londra, Le Havre, Anvers, Rotterdam şi Hamburg. Calculasem bine. Puteam vinde la preţuri mai avantajoase. Cunoşteam pulsul fiecărei ţări; o singură obiecţie: „O să obţineţi concesiunea"?

Ce să răspund? Am hotărât, după cele nouăzeci de zile de goană, care mă duseseră de pe Oyapock în pădure şi de pe Ucayali în Europa, să gust o clipă

farmecele sfârşitului de toamnă, înainte de-a pleca iar în căutarea dovezilor şi-a actelor oficiale. În pofida ritmului fulgerător din ultima vreme, îmi dădusem toată osteneala încă de la sosire s-o îngrijesc pe căţeaua mea Bill. Pe Attika apucasem deja să ung cu zeamă de tutun locurile unde, în timpul raidului nostru prin junglă, se cuibăriseră căpuşe. Căţeaua părea să sufere şi şchiopăta uşor: Trebuia s-o duc la Institutul veterinar. „Lăsaţi-o la noi, mi s-a spus, e un caz grav. Veneam s-o văd de două ori pe zi. I se blocau rinichii. Analizele lăsau să se presupună că era atinsă de-o boală necunoscută: „E contaminată. Căpuşele i-au transmis o maladie mortală. O să-i facem o injecţie şi gata". M-am revăzut la Bordeaux. Aveam inima grea, gândindu-mă că aceeaşi moarte, evitată cu aproape doi ani în urmă, avea s-o răpească, în pofida tuturor îngrijirilor mele. Cel puţin cunoscuse multe luni de libertate. Mi-am luat îndelung un trist adio de la ea.

Mă pregăteam să plec pe Coasta de Azur şi în Italia, când mi-a venit ideea să fac un breloc amuzant din câteva pepite. Intru deci la un negustor de biciclete şi iată-ne transformaţi pe amândoi în bijutieri primitivi: „îmi dai nişte găuri cu burghiul pentru jantă; pulberea poţi s-o păstrezi. E aur". Am luat o spiţă şi am înşirat pe ea pepitele. „Răsuceşti acum spiţa şi o închei, ca să nu iasă nimic". Mi-am prins mica broşa la centură; am plătit câteva parale. Eram încântat de noua mea invenţie.

Intru la Weber, pentru un aperitiv şi pentru a-mi lua în fond rămas bun. Cum un american tocmai îl întreba pe barman cât e ora, iar simpaticul Henry părea ocupat, îmi scot amabil ceasul din buzunarul pantalonilor. Omul rămâne încremenit, cu ochii ţintă la broşa mea:

— Drăguţă şmecheria dumitale. Din ce e?

— Din aur.

El izbucneşte într-un hohot de râs nestăpânit, ofensator.

— Mai ai multe din astea?

— Exact şaizeci şi şapte. Restul sînt la bancă.

— Dacă sînt de aur, le cumpăr.

Brusc încep să-l măsor cu atenţie pe omul congestionat din faţa mea. El îşi dă seama că-i cântăresc solvabilitatea. Pare jignit:

— Te temi, francezule, că nu pot să-ţi plătesc? Priveşte...

Şi scoate din buzunar un enorm teanc de bancnote. De ce să refuz un cumpărător nesperat, cu numai câteva ore înaintea plecării mele?

— Dacă nu crezi că pepitele astea sînt autentice, hai peste drum, se află acolo un bijutier.

— Da, domnule, e aur, spune bijutierul Ben Simon, verificându-mi pepitele cu un soi de piatră umezită.

Omul e hipnotizat. Îmi contemplă brelocul şi pare dus departe, pierdut în reverie.

— Cumpăr totul.

— Mă întorc într-o oră.

Am trecut pe la bancă şi mi-am retras cea mai mare parte din pepite. A trebuit apoi să le cântăresc şi să-l urmez pe american până la banca lui. Părea transfigurat. A scos banii ca să achite. Am băut împreună un ultim whisky. La rândul meu, eram pus

pe gânduri de omul ăsta brăzdat de riduri, atins de cuperoză, îmbătrânit, fără îndoială, de alcool.

— Ce vrei să faci cu pepitele astea? L-am întrebat.

— Nimic nu mă obligă să-ţi răspund, dar m-am îndrăgostit pe dată de bijuteria dumitale. O să-mi comand una la fel. Iar din restul pepitelor o să fac o frumoasă cingătoare pentru mica mea dansatoare goală.

A izbucnit într-un uriaş hohot de râs. N-am insistat. Mi-am golit paharul, regretând că n-am vreme să-l cunosc mai bine pe acest personaj pe care nu l-am mai văzut de-atunci niciodată.

In Italia şi pe Coastă, după un asemenea chilipir, de ce m-aş fi tocmit şi-aş fi socotit para cu para? Banii se scurgeau, începea iar viaţa pe picior mare.

Nu l-am văzut pe Carthis decât în două rânduri. Eram nerăbdător să mă îmbarc pe nava societăţii Booth Line, la Liverpool, cu o considerabilă rezervă de şampanie. Din Paris, comandasem în America două admirabile motoare de instalat în afara bordului, care să-mi fie livrate la Iquitos. În ultimele zile mi-am înnoit garderoba şi am primit în dar două superbe cravate în culorile clubului nautic din Deauville. Dungile lor albastre, albe şi roşii mă încântat, nu atât clin patriotism, cât din amuzament. Purtam acest mic drapel care-mi înviora costumul.

Am luat vaporul Anselme pe vreme bună. Sosea luna martie, eram punctual. Mă si gândeam la cei doi vagabonzi, pe care speram să-i găsesc în baraca lor. La bord am legat prietenie cu un om captivant: amiralul Cyril Benson. Era un scoţian fermecător, îmbrăcat, când nu călătorea ca militar, într-un curios costum gen Sherlock Holmes. Hoinărise prim toată lumea. Am convenit ca, la viitoarea mea şedere în Europa, să-mi petrec vreo câteva zile pe domeniul lui din Scoţia.

Într-o seară mă aflam singur pe puntea superioară, instalat într-un şezlong, cu faţa la stele. Luasem cu mine o sticlă de şampanie de-o jumătate şi mă străduiam, după o vreme, să fac să sară dopul. Puntea era pustie. Poc! Aud un ţipăt ascuţit. Mă reped. În umbra unei bărci, o femeie stătea jos, cu dopul meu de şampanie în mână. Am făcut astfel cunoştinţă cu o braziliancă plină de spirit: Nenny.

— M-aţi speriat, domnule. Am crezut că c vorba de-o sinucidere.

A doua zi, ajunsesem să ne spunem cuvinte drăgăstoase.

— Pe când logodna? Mi-a strecurat într-o zi amiralul. Am făcut semn din cap că viaţa alături de-o femeie nu mi se potrivea.

— Pădurea virgină mă cheamă spre o existenţă de vagabond, amirale.

— S-ar putea să greşeşti. E încântătoare.

Cel mai greu mi-a venit s-o părăsesc atunci când Anselme a intrat în portul Belem.

— O să te mai revăd? M-a întrebat ea veselă, oferindu-se.

— Poate... Dar, vai, nimic nu e mai puţin sigur.

Am privit-o cum se-ndepărtează, fermecătoare, în rochia ei de şantung. Cingătoarea şi pantofii roşii mi-au dat posibilitatea s-o urmăresc din ochi şi după ce a intrat în mijlocul unui grup de prieteni.

Am aşteptat îndelung să mă scutur de melancolie, evitând din instinct îmbulzeala oamenilor foarte grăbiţi să debarce.

Şeful vămii purta un costum din flanelă albă, cu o garoafă roşie înfiptă la butonieră. Trupeş, dar cochet, omul arăta pentru eleganţă o grijă cam bătătoare la ochi, foarte caracteristică Americii de Sud. Recunoşteam, dintr-o dată oraşul Belem. Bagajele mele se adunau pe chei, iar şeful mă fixa cu insistenţă. Păr uns cu briantină, ten mat, sprâncene groase; aerul lui cumsecade n-avea nimic înspăimântător. Am înţeles pe neaşteptate că râvnea la cravata mea. I-am arătat care erau bagajele.

— Veniţi de la Paris? Ce oraş! Am fost şi eu la Paris, acum şapte ani. Cravata e de-acolo?

— Vă place? Am una la fel în geamantan, Dacă îmi faceţi onoarea de-a accepta un whisky, veniţi peste o oră la „Grand Hotel", voi fi încântat să vă ofer această amintire din Franţa.

Mi-a zis că se simte jenat, dar a pus să fie încărcate bagajele în propria lui maşină, iar directorul hotelului, faimosul meu duşman de odinioară, s-a avântat într-o demonstraţie de primire călduroasă. E drept că înfăţişarea mea se schimbase. Pălăria de panama şi costumul croit impecabil mă transformau într-un milionar plin de strălucire. I-am înmânat cravata noului meu prieten, care-a plecat mai mândru decât în cazul în care i-aş fi oferit nişte pepite de aur, încredinţându-mă că, dacă aveam vreodată nevoie de el, număram aici, pe timpul şederii mele, un aliat şi o persoană îndatorată mie.

De cum ne-am despărţit, m-am dus pe cheiul la care trăgea Adolfo. Acesta plecase săptămâna trecută spre Iquitos; dar peste două zile părăsea Belém-ul cel mai luxos dintre vapoarele Companiei „Amazone River". Urma să cumpăr deci trei locuri pe Comandante Macedo, după ce-i voi fi găsit pe Pablo şi Pedro, a căror casa* o reperasem în ziua plecării.

Pentru a mă orienta mai bine, străbăteam cartierul într-un taxi de lux. Am descoperit în sfârşit baraca de scânduri; dar nimeni în vecinătate nu-şi amintea de indivizii mei. Casa fusese vândută. Pablo şi Pedro păreau o născocire a minţii mele. M-am întors la hotel, pradă unei furii pe măsura dezamăgirii. Aveam la dispoziţie o zi ca să-i găsesc. Dar unde? Mă şi vedeam scotocind prin toate casele rău famate din port. Ce pacoste! După câteva minute pe terasă, mi-am regăsit liniştea, care valorează mai mult decât o mie de furii. „Iată ideea, Fernand. Telefonează la şeful vămii. "

— Cu multă plăcere, dragă prietene. Dacă cei doi caoucheros* ai dumneavoastră sînt la Belém, vi-i găsesc. Îi chem îndată pe prietenii mei de la poliţie.

Am dat totuşi câteva informaţii, atrăgând atenţia că Pablo avea o cicatrice mare pe obrazul stâng.

Jack de Francony, aviatorul, era la Rio. Am luat masa la Paul Lecointe, care mi-a oferit, aşa cum îmi promisese, un fel de studiu asupra plantelor din marele bazin al Amazonului. Se bucura la ideea că mă vede lângă el şi, curând, în posesia unei atât de mari întinderi de pădure. Mă îndemna: „Fernand, munceşte aşa cum nimeni n-are de gând aici s-o facă. Pentru că nu banii sînt mobilul dumitale, lasă stalului toate drepturile asupra subsolului.

---

* Casă, în limba spaniolă in original.

* Muncitori pe plantaţiile de cauciuc, în limba spaniolă în original.

Exploatează pădurile, respectându-i pe cei ce trăiesc în ele; nu vei avea nici un concurent serios; văd pretutindeni instaurându-se goana după avere".

I-am promis că-mi voi aminti de sfaturile astea şi i-am exprimat mândria pentru încrederea acordată. De fapt, cuvintele lui cu privire la subsol urmau să mi se întipărească decisiv în memorie.

La hotel, nici o ştire despre Vagabonzii mei. Cercetările eşuaseră. Eram foarte necăjit. Unde să mai găsesc asemenea ajutoare, oameni devotaţi, credincioşi, buni mărşăluitori, iscusiţi în mânuirea pirogilor? Urma să mă duc la şeful vămii, când am primit apelul său telefonic:

— Domnule şi prietene francez, totul s-a rezolvat. Cercetările au fost anevoioase, îmi cer scuze. Prietenii dumneavoastră sînt chelneri într-o cafenea din port: „El Cabocio". Oricare şofer de taxi vă poate duce acolo.

I-am mulţumit, l-am invitat să cinăm, pe urmă am pornit-o în căutarea celor doi secunzi ai mei.

De-afară, „El Cabocio" părea un bârlog din cel mai rău soi. O uşă bălţată, cu scândurile prost îmbinate, lăsa să se strecoare lumina. Am intrat aplecându-mi capul şi simţind că mă sufocă un miros acru de tutun şi de alcool. Sprijiniţi în coate de mesele năclăite, oamenii beau, înecaţi în fum.

Intrarea mea a făcut să înceteze toate discuţiile. Costumul de şantung pe care-l purtam, pălăria foarte fină, pantofii din piele albă îi lăsau cu gura căscată pe indivizii ăia zdrenţăroşi. În mijlocul tăcerii, un dublu strigăt a ţâşnit deodată din spatele băuturilor rânduite în fundul grotei, Pablo şi Pedro se apropiau, cu sticlele-n mână: „Patronul, s-a întors patronul!".

Bucuria nu mai avea: margini. Ne strângeam la piept. Ne băteam întruna pe spate. Pablo şi Pedro, desculţi în continuare, uitaseră vizibil totul, inclusiv propriile lor atribuţii: s-au aşezat cu mine la masă, zbierând către patronul cafenelei:

— O sticlă de rom alb! Trei pahare! S-a întors Don Fernando! Repede!... Deci Parisul? Femeile? Drăguţe? Pernod-ul?

— Am din ce să fabric cinci sau şase sute de litri. Ochii le străluceau. Cu coatele pe masă, se pregăteau ca nişte copii să asculte relatarea călătoriei mele.

— Vă povestesc despre călătorie când ajungem pe vapor. Plecăm mâine. De ce v-aţi schimbat locuinţa?

Era o întreagă istorie. Îmi promiseseră că vor fi serioşi, dar într-un port!... Totul a început cu un mic chef; din pahar în pahar, beţia a durat mai multe săptămâni. Pedro avusese ideea să se apuce de pescuit sau de transport. Însă nu mai erau bani. Găsiseră o veche tapuie abandonată şi se apucaseră. S-o repare.

— Când tapuia arăta ca şi nouă, a continuat Pedro, poliţia portuară ne-a arestat, acuzându-ne de furt. Am scos hârtia unde se spune că sîntem în slujba ta. N-au îndrăznit să ne bage la închisoare, dar am fost obligaţi să înapoiem tapuia şi să ne găsim o muncă regulată.

— Şi aşa am ajuns aici. E mai uşor decât ca docheri? Patroane! Te-ai întors! Am luat-o de la capăt cu îmbrăţişările şi Pablo şi-a dat seama că romul încă nu sosise:

— Hei, da sticla? Azi noi sîntem clienţii, surdule. Patronul s-a îndreptat spre noi. Era un uriaş cu cap de gorilă, care n-avea deloc aerul să guste asemenea chestii. A izbucnit:

— Voi doi la treabă, repede.

— Gura şi de băut. El e stăpânul nostru.

Gorila era iute, l-a înconjurat pe Pablo şi i-a ars un pumn de mai mare dragul. Pablo s-a împleticit o clipă şi patronul s-a întors la tejghea. L-am ţinut pe Pedro, care se ridicase să-şi răzbune prietenul. Toţi ne priveau cu asprime. Simţeam că trebuie cu orice preţ să atragem sala de partea noastră; am spus foarte calm, cu o voce hotărâtă:

— E ruşinos să loveşti un om pe la spate! Sânt fostul patron al acestui sărman chelner. Avea dreptul să bea cu mine.

— Da, e ruşinos, a încuviinţat un negru de lângă tejghea.

N-a avut vreme să spună mai mult. Gorila îi şi expediase un pumn răsunător. Ăsta a fost semnalul încăierării. Gorila şi-a azvârlit cămaşa, rămânând în maieu. Braţele lui enorme păreau nişte pulpe groase. A tăbărât asupra lui Pablo, care s-a prăbuşit a doua oară. În pofida staturii sale mărunte, Pedro înjura de mama focului. Gorila s-a năpustit drept spre mine; n-aveam de ales în faţa unui asemenea animal. Înainta ţinând un taburet. I-am trimis cu toată forţa o lovitură de picior în tibie. A scăpat taburetul şi s-a frânt în două din pricina durerii. Nu-mi rămânea decât să-i expediez o lovitură de genunchi, bine ţintită, în falcă. Omul s-a clătinat, prăbuşindu-se în cele din urmă pe-o masă. Dezlănţuiţi, Pablo şi Pedro îi legau acum mâinile la spate cu centurile lor. Am socotit că trebuia să schimb metoda:

— Gata cu încăierarea, prieteni. Jignirea a fost ştearsă; vom bea în sănătatea luptătorilor. Eu plătesc. Voi duce-ţi-vă şi reluaţi-vă treaba. Azi e sărbătoare. Trebuie să vă despărţiţi de patronul vostru în cei mai buni termeni.

Beţivii aprobau, zâmbeau cu gurile lor fără dinţi, negrul se şi apucase de băut. Am pus rom alb într-un pahar, apoi am dezlegat mâinile gorilei, pândindu-i totuşi reacţiile. I-am trecut de mai multe ori alcoolul pe la nas şi m-am pornit să strig:

— Trăiască Don Pancho!

— Trăiască Don Pancho şi francezul, au urlat ceilalţi. Don Pancho a deschis un ochi, pe urmă pe-al doilea, apucând mecanic paharul şi golindu-i dintr-o sorbitură. Am reânnoit ovaţia şi i-am umplut din nou paharul. Atunci el mi-a adresat un zâmbet larg. Pacea părea încheiată. Înţelesese fără îndoială că eram un bun client. „Pablo, adu ghitara!" A început dansul. Dansam între bărbaţi, aşa cum fac marinarii. Romul curgea. Încăperea putea a tutun amestecat cu rom, lămâie şi ştaburi de cumaru. Din când în când, Don Pancho mă sălta ca pe-o pană, în ciuda celor nouăzeci de kilograme ale mele. După nenumărate ore, a trebuit să accept şi paharul băut la botul calului, asistând pe urmă precaut la mişcătoarea despărţire dintre cei doi seringueiros şi întâmplătorul lor patron. Urmau să răsară zorii; apăruseră câţiva docheri, asemenea unor fantome, ca să dea pe gât cea dintâi înghiţitură de rom. Pablo strângea catrafusele şi Pedro se întorcea cu un taxi.

Câteva ore mai târziu, elegantul Comandante Macedo ne purta spre Iquitos şi spre concesiunea mea. Albeaţa imaculată şi luxul deosebeau nava asta de vaporul vechi al lui Adolfo. Amazonul îşi rostogolea apele tulburi, de culoarea jujubei* sau a hârtiei în care-a fost împachetată nişte carne. Reflectarea luminii la vremea aceea a primăverii nu îngăduia deloc să apreciezi distanţa până la maluri. Seara, totuşi, vegetaţia se oferea privirilor noastre: mulţi copaci în floare îşi răspândeau

---

* Fructul jujubierului,specie de arbore meridional.

nenumăratele lor parfumuri. Regăseam acel aer atât de specific, alcătuit din mirosuri jilave, tainic împletite cu arome de nepătruns.

Când mai erau două zile până la Iquitos, Comandante Macedo a făcut escală într-un luminiş minuscul, înconjurat de arbori gigantici. De la mal s-a desprins o pirogă. Am văzut apropiindu-se un alb însoţit de doi indieni, care manevrau în aşa fel încât piroga să ajungă paralelă cu vaporul şi să-i permită omului, impecabil îmbrăcat, să urce la bord. Chiar din clipa sosirii lui, valul curioşilor s-a tras înapoi cu groază. Cei doi indieni îşi înălţau acum feţele fără buze şi fără nas, ori aproape. Îl luasem cu noi pe medicul leprozeriei din San Pablo. Doctorul Avecedo nu s-a putut opri să nu arunce o vorbă de duh la adresa pasagerilor.

— Caramba! N-aduc lepra pe vapor, căpitane! Să fie liniştiţi!

Seara am cinat împreună la masa căpitanului. Doctorul îmi aducea aminte de un militar francez, locotenentul Repiton, care, ajutat de soţia lui, îi îngrijea cu un devotament incredibil pe leproşii din Gabonul de sus. Doctorul Avecedo mi-a devenit cu vremea prieten; ne-am revăzut mai târziu la Lima.

Pe 16 aprilie, frumosul vapor alb îşi arunca parâmele în dreptul debarcaderului atât de mult aşteptat. O mulţime pestriţă îl primea ca pe-un spectacol. Nu mai văzusem niciodată o asemenea îmbulzeală. Costumele peonilor se învecinau cu uniformele şi cu rochiile înflorate ale femeilor din Loreto.

L-am trimis pe Pedro la hotel, iar pe Pablo în căutarea lui Paul Lescuyer. Îmi ţinusem promisiunea. Odată cu întoarcerea primăverii, mă aflam din nou în tabăra de bază. M-am gândit o clipă la bucuria prefectului, care urma să constate că un francez ştie să-şi ţină cuvântul. Dinspre partea mea, speram să aibă în mână autorizaţiile pentru începerea exploatării.

Lescuyer a sosit cu figura abătută: am înţeles pe dată că-n treburile mele ceva nu merge prea bine.

— S-a zis Fernand. Ţi l-ai suit în cârcă pe Maltez.

Articolul din ziarul local făcuse senzaţie la Iquitos; dar Maltezul ripostase pe loc, vorbind cu politicienii de la Lima. Prefectul fusese scos din funcţii şi înlocuit cu un funcţionar care se temea de încurcături. Principalul meu sprijin se năruise. Am încercat să-l liniştesc pe Lescuyer:

— Îmi rămâne pădurea; îmi rămâne... îmi rămâne încăpăţânarea. Maltezul tău începe să mă plictisească. O să contraatacăm. Te rog să-ţi recapeţi curajul. Treci pe la vamă. Dacă americanii sînt oameni serioşi, te-aşteaptă acolo două superbe motoare Johnson. Mă găseşti la hotel. Nu-ţi face m gânduri negre. Nu murim noi, Paul.

Vorbeam în glumă, ca să-mi alung dezamăgirea. De fapt îl subapreciasem, pur şi simplu, pe secătura asta de Maltez, care părea să facă singur legea. Spălându-mă şi schimbându-mi îmbrăcămintea, mă gândeam cum să contraatac. Aveam pe mine alte ţoale când s-a întors Paul, încă şi mai abătut.

— N-au sosit motoarele?

— Ba da.

— Atunci bucură-te, frate dragă.

— Lăzile au fost deschise cu forţa; motoarele nu mai sînt bune la nimic.

Am sărit în sus, l-am înşfăcat pe Paul de braţ şi l-am tras după mine la vamă ca să depun o plângere, fie ce-o fi.

Când răspunzi e nevoie să acţionezi repede şi să ţinteşti bine. Maltezul se sprijinise pe oamenii de la Lima. Nu trebuia decât să răstorn situaţia.

— Paul, cum se ajunge la Lima?

— Cu avionul militar, insă nu există garanţie, nici orar fix.

— Hai la bază.

Am intrat singur în birourile comandamentului. Un ofiţer scurt şi îndesat, cu privirea aspră, sinceră, a făcut stânga-mprejur de cum s-a deschis uşa. – Comandantul bazei?

— Eu sînt. Cu ce vă pot servi? Mi-am spus numele.

As vrea să plec în cel mai scurt timp la Lima.

— Imposibil, domnule.

Şi-a punctat refuzul cu un salut militar, aşa cum ar cădea cuţitul ghilotinei. I-am răspuns furios că baza oferea destul de des servicii călătorilor civili ca să mi se poată face si mie acelaşi hatâr. Iată replica:

— Sântem aici la o bază militară. E adevărat că ne străduim să transportăm anumiţi călători civili; însă alegerea nu-mi aparţine decât mie. În ceea ce vă priveşte, e cu neputinţă. Binevoiţi să vă retrageţi, domnule.

Ofiţerul vorbea fără mânie, dar tonul lui era categoric şi nu admitea replică. Am socotit mai prudent să mă stăpânesc, bănuind că Maltezul avusese grijă să-mi facă şi aici publicitate.

Ultima mea şansă rămânea prefectul. Am aşteptat o oră întreagă răspunsul la cererea de audienţă, măsurând de colo-colo galeria unde, cu câteva luni în urmă, celălalt prefect îmi strânsese mâna. M-am temut brusc să nu-i întâlnesc din nou pe idioţii de poliţişti care mă arestaseră ca spion. Până la urmă a venit şi răspunsul: „Domnul prefect o din cale-afară de ocupat cu problemele urgente. Nu va putea să vă primească decât peste trei săptămâni".

Cărţile erau măsluite; jocul închis. Începea să mă cuprindă furia. M-am întors la hotel pe jos, ca să mă liniştesc. Baricadat în cameră de câteva minute, am auzit un uşor zgomot. Am tuşit pentru a-mi semnala prezenţa. Au urmat câteva bătăi în uşă. Nici nu întredeschisesem bine, că un tânăr indian zdrenţăros mi-a şi întins o scrisoare:

— El señor Francés* ?

— Da, dă-mi-o.

Maltezul mă invita după toate aparenţele să cinăm împreună. Stranie ţară! Jack de Francony avusese dreptate: banii şi moartea conduceau dansul.

— Spune-i stăpânului tău că vin să-i fac imediat o vizită.

Urma să văd, în sfârşit, sperietoarea la faţă. Era mai bine aşa.

---

* Domnul francez, în limba spaniolă în original.

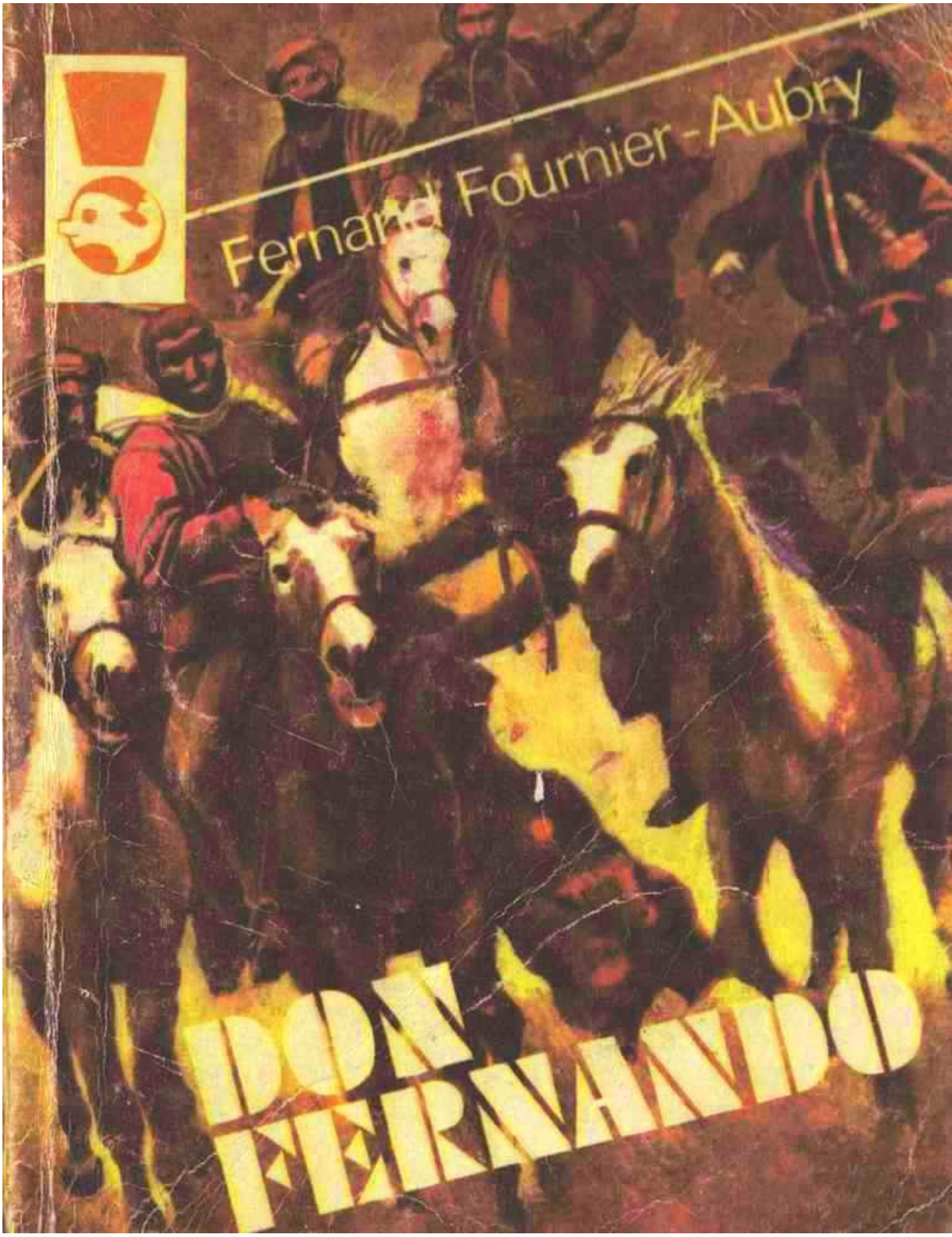
Fernand Fournier - Aubry
DON FERNANDO

FERNAND FOURNIER-AUBRY

DON FERNANDO
Vol. II

Traducere de
ŞTEFANIA DELEANU
Şi
VIRGIL MAZILESCU

EDITURA MERIDIANE
Bucureşti, 1978

FERNAND FOURNIER-AUBRY
Don Fernando

Récit recueilli par André Volsin
© Editions Robert Laffont, S. A., 1972

Toate drepturile asupra prezentei ediţii in
Limba română sînt rezervate Editurii Meridiane.

CUPRINS

18. Scap ea prin minune de ucigaşul aflat în slujba maltezului.
19. Rosita, încântătoarea spioană.
20. Înconjurat de indieni vreme de trei zile: cele mai lungi din viaţa mea.
21. La Guayaquil, şeful poliţiei secrete îmi fură economiile şi vrea să mă aresteze.
22. La Satipo găsesc un frate indian şi un "duşman neînduplecat: „Tiranul".
23. Pangoaté, soţia mea: trei ani de neuitată fericire, apoi boala.

PACIFICUL ŞI RECHINII (1942—1954)

24. O nouă plecare: mă lansez în pescuitul rechinilor.
25. Închiriez cu zece dolari o bază de la Elefantesa, o negresă uriaşă.
26. Aduc în Europa o comoară de vitamine şi plec spre Ţara de Foc.

ASIA MISTERIOASA (1955—1956)
ŞI ÎNTOARCEREA ÎN AMAZON IA (1956—1971)

27. Aziadé, marea mea iubire pierdută pe drumul secret al aurului şi al opiului.
28. Singur pe lume, am vrut să mă pierd şi să mor în junglă.
29. „Trezeşte-te. Fernand!".
30. Viaţa nu se sfârşeşte. Moartea nu e decât o altă aventură.
Un om al adevărului.

18
SCAP CA PRIN MINUNE DE UCIGAŞUL AFLAT ÎN SLUJBA MALTEZULUI

Biletul Maltezului conţinea o adresă: cea a băcăniei sale. In drum spre ticălosul ăsta, încercam să mi-l închipui la înfăţişare. Mersul pe jos îmi întărea dorinţa de a-l scuipa între ochi, vârându-l apoi cu mutra în untură topită, zdrobindu-i căpăţâna şi aşa mai departe. Nedreptatea, mârşăvia, lipsa curajului mă scoseseră totdeauna din sărite; urma să le văd acum întruparea. „Ce noroc, Fernando. Un duşman adevărat! Cu care să-ţi deprinzi muşchii, să te masori. Ai în faţă Amazonia, jungla ei, fiarele, primejdiile şi alcoolul ei. Hai. E vremea. S-a sfârşit cu Africa şi cu aţâţătoarea lâncezeală a Europei. Ai şantierul, locul unde oamenii au căpătat măreţia şi asprimea naturii care-i înconjoară. Al meu eşti, Maltezule, al meu eşti, şarpe de băcănie!".

Am pătruns într-un decor cu articole de fierărie, uleiuri, mirodenii şi stămburi. O grotă imensă puţind a petrol, a pânză pluşată, a seminţe, a pariu muri ieftine;

încăperea era ticsită: oale de noapte înflorate, pălării clin fetru fals, ligheane, strecurători, conserve de toate felurile, hârtic igienica. In mijlocul acestei abundente de marfă ieftină. Maltezul în persoană.

– Salut, fachirule, am zis eu, mânat de avântul iniţial.

Avea, într-adevăr, mutra lividă a unui negustor ambulant din Calcutta, pielea unsuroasă, ochii alunecoşi şi înfundaţi în orbite. Linia gurii semăna cu deschizătura practicată într-o cutie a milelor; colac peste pupăză, individul purta şi o mică mustaţă, asemenea celei pe care-o văzusem nu demult în uzinele de pe Valea Rinului, cu ocazia turneului meu fulger, mustaţa unui nou venit: Adolf Hitler.

– Dragă prietene, a spus el, sunt foarte onorat.

Îşi potrivea costumul verde-închis la culoare, peste o cămaşă cu dungi galbene, late. I-am retezat-o scurt:

– Vă rog, fără dragă prietene. Nu sînt niciodată prieten cu cei care-mi vor răul.

Şi-a înghiţit de mai multe oii saliva, arătând cu un gest spre încăperea din spatele prăvăliei:

– E-o neînţelegere la mijloc, nobile francez! Eu vă invit cu toată amabilitatea, iar dumneavoastră vă arătaţi colţii. V-aş ruga să discutăm.

Mi-a făcut semn să mă aşez pe unul din cele două scaune aflate în depozit. Am rămas în picioare, pe când el, stingherit la culme, încerca să se sprijine-n coate de butoiaşele cu scrumbii şi i-am răspuns:

– O neînţelegere? Cu privire la ce? N-avem nimic dl împărţit împreună. Dacă am venit în sanctuarul dumneavoastră, am făcut-o ca să vă avertizez solemn că nu-mi place mutra pe care-o aveţi şi că ea nu mă sperie. Nu sînt omul care să se lase intimidat. Aşa că staţi liniştit.

Mieros, ei nu ceda:

– Ascultaţi-mă. Ştiu că aveţi proiecte mari. Aţi crezut că e destul să faceţi o cerere de concesiune ca s-o şi obţineţi. Vreţi să acţionaţi de unul singur. Aici lucrul ăsta e imposibil. Vreau să vă ajut. Am mulţi prieteni, la Lima şi pretutindeni. Dacă mă ocup eu de concesiune, o căpătaţi. Mă interesează afacerile importante. Să Încheiem o mică înţelegere şi totul va merge foarte repede.

Mai întâlnisem de câteva ori asemenea paraziţi, dar în împrejurări şi locuri unde rămâneau, orice s-ar fi-ntâmplat ascunşi în umbră. Mă copleşea dezgustul faţă de ticălosul ăsta care acţiona la lumina zilei, bizuindu-se pe-o maşină de război tot atât de şubredă ca şi băcănia lui. În spatele celei mai neînsemnate lăzi, a celei mai proaste pălării, a celei mai mici seminţe vedeam sudoarea şi sângele oamenilor care veneau aici să se-ndatoreze pe vecie, furnizând pici şi fructe în schimbul jucărioarelor ăstora vândute la preţuri uriaşe. Trebuie să fi părut ameninţător, căci fachirul mi-a spus cu voce slabă: „Rămâneţi la cină. O să ne-nţelegem minunat”. N-aveam de ales, am devenit grosolan.

– Pupă-mă-n c...! Înţelegi? Pupă-mă-n c...; cu cina şi cu bomba asta a dumitale! Ai crezut că eu o să muncesc, iar dumneata o să iei jumătate din câştig? Niciodată n-am făcut una ca asta. Eşti o jigodie împuţită.

In fine, s-a revoltat:

– Mă insulţi? N-o să capeţi niciodată concesiunea, niciodată.

L-am prins de mânecă:

– Ba da, o s-o capăt. Bagă de seamă. Dacă mă amestec eu, îţi răstorn toate combinaţiile şi nici dumneata nu scapi.

După care i-am dat drumul, în vreme ce el continua să înşire fraze:

– Te înşeli, nobile francez. Nu sînt atât de lacom pe cât îţi închipui. Rămâi la cină. Vreau doar o foarte mică parte. Hai să ne strângem mâinile.

– Niciodată.

Război, deci. Am plecat val-vârtej. Altfel aş fi sfărâmat totul. M-am întors la hotel ca să analizez situaţia. Ştiam acum cine e Maltezul, trebuia să pornesc la acţiune. Din fericire, Paul Lescuyer a venit după ştiri, iar eu l-am reţinut la cină, pentru a stabili tactica.

– Mă întorc de la prefectură, a spus el. Am întâlnit acolo un prieten. Prefectul nu vă e ostil; se teme doar. Trebuie să vă duce-ţi la Lima. Dacă reuşiţi, ei vă ajută.

– Comandantul bazei n-a vrut să mă ia ca pasager.

– E un patriot autentic, un om integru. A acţionat împins de nişte false informaţii, probabil.

– O să-l văd mâine. O să-mi încerc norocul încă o dată. M-am dus a doua zi din nou la baza de hidroavioane,hotărât să risc totul. Am mâzgălit pe cartea de vizită câteva cuvinte: „Pentru comunicări foarte importante”.

Plantonul s-a întors după treizeci de secunde, iar eu m-am trezit de data asta într-un vast şi foarte alb birou. Ofiţerul, politicos, mi-a oferit un fotoliu şi, la fel de prompt, m-a invitat să-mi golesc sacul.

I-am povestit totul: primirea pe care mi-o făcuse vechiul prefect, distrugerea motoarelor, vizita la Maltei, indignarea mea. Îi pândeam cea mai mică reacţie. Acest cholo* rămânea de un calm impresionant. Mi-am folosit şi ultimele rezerve.

– Proiectul meu reclamă sprijinul adevăraţilor peruvieni, iar mie-mi pun beţe-n roate băcanii. Unde. se află aici patrioţii?

Mi-a mărturisit că fusese înşelat, prezentându-mi sincerele sale scuze:

– O să puteţi pleca mâine la Lima. În ceea ce priveşte motoarele, dau chiar acum ordin să fie demontate şi reparate în atelierele noastre. Piesele care-au suferit stricăciuni vor merge cu acelaşi hidroavion ca şi dumneavoastră.

– Domnule comandant, am spus eu, îngăduiţi-mi să vă ofer o ladă de şampanie. Voi putea să beau astfel cu un om cinstit şi mă voi spăla de tot acest putregai.

– Dacă mi-aţi fi pomenit de şampanie înainte de-a se lămuri lucrurile, nu ne-am mai fi revăzut niciodată. Acum. Însă, accept cu plăcere, dacă veniţi diseară să luaţi masa la popotă.

Seara, comandantul Escalante m-a prezentat ofiţerilor şi mi-a înmânat scrisori către şefii de baze care trebuiau să-mi asigure drumul până la Lima, făcând în acelaşi timp următoarele comentarii: „Veţi avea două transbordări: la Pucalpa şi la San Ramon. Le cer să vă treacă munţii în camionetă. La Lima, cel mai bine pentru dumneavoastră ar fi să vă întâlniţi eu preşedintele Republicii, generalul Benavides. Numai el se află deasupra disputei şi intrigii care ne dezonorează. Iată-l pe pilotul dumneavoastră până la Pucalpa”.

---

* Metis, în limba spaniolii în original.

A doua zi i-am lăsat lui Paul Lescuyer toate instrucţiunile necesare, i-am rugat pe cei doi seringueiros să nu dea naştere la nici un scandal şi am părăsit hotelul. Trecând cu taxiul prin faţa prăvăliei Maltezului, l-am zărit în pragul uşii. Nu m-am putut stăpâni: „Dragă domnule, i-am aruncat eu, mă duc la Lima. Bună ziua fi.

Comandantul Escalante a venit să asiste în persoană la plecarea mea. Ţara asta care în ajun mi se părea stăpânită de negustori şi de josnicii lor agenţi comerciali căpăta brusc înfăţişarea ofiţerului acestuia plin de atenţii.

I-am strâns mâna, pe când el îmi oferea două obiecte sub formă de cadou, nişte ochelari şi o cască de piele: „Hidroavionul e deschis, iar dumneavoastră veţi sta în lăcaşul mitraliorului. Drum bun şi priviţi cu atenţie selva”.

Un metis indian m-a îndemnat să sar in pirogă. Pilotul, încălţat cu cizme de piele, s-a aşezat în spatele meu. După câteva lovituri de pagaie, ne aflam lingă aparat. Locotenentul-pilot s-a suit pe aripă şi, ridicânduse-n palme şi-a ocupat locul. M-am cocoţat şi eu, bucuros că voi pul ea să zbor întâia oară pe deasupra pădurii. Nici un parbriz nu-mi împiedica vizibilitatea; aveam capul şi partea de sus a umerilor deasupra turelei.

– Fereşte-te, amigo*!

Marea libelulă a început să vibreze. Motoarele îşi căutau regimul de funcţionare. Nu mai alunecasem niciodată în felul ăsta pe apă; baza şi întregul oraş îmi apăreau ca un decor instalat de-a lungul Amazonului cu ape tulburi şi galbene. Punctele negre ale pirogilor indicau măsura vieţilor noastre mărunte, limitate şi nevoiaşe. Locotenentul mi-a întins o hârtie: „în direcţia sud-vest, aveţi gurile fluviului Ucayali”.

Ce privelişte! Cât vedeai cu ochii, pădurea îşi desfăşura mantoul de astrahan verde; Ucayali ducea cu sine la vale huma roşiatică, întreruptă de lungi pete luminoase: bancurile de nisip. Obrajii mi-erau umflaţi ca nişte băşici. Aerul mă împiedica pur şi simplu să deschid gura. Masa împădurită pe care-o străbătusem cu câteva luni în urmă, într-o incursiune forţată, îşi dezvăluia brusc dimensiunile. Distanţa părea înfrântă; reperarea uşoară. Dar dominam din înalt un şantier a cărui realitate se afla în adâncul trupului meu. Trebuie să fi colindat mai întâi pământul ca să poţi aprecia zborul pe deasupra lui.

Un gest al locotenentului Baillarine m-a întrerupt clin observarea solului. O uriaşă masă de nori negri venea spre noi, anunţată dinainte prin cunoscutele goluri de aer. Vântul sufla în rafale puternice; după o suită de acrobaţii, Baillarine a hotărât să zboare la joasă înălţime, având totuşi mare grijă să nu se ciocnească de ceva. Detaliile covorului de arbori deveneau extraordinare: argintiul, roşul, albastrul se amestecau cu întinderile de un verde întunecat. Recunoşteam unele specii după frunze şi după flori. Ici şi colo, mari papagali ara îşi luau brusc zborul, desfăşurându-şi penajul strălucitor. Ploaia se abătea asupra noastră şi eu am înţeles că nu ne mai puteam continua drumul. Baillarine mi-a arătat o întindere de apă, înconjurată de mici colibe: Contamana. Am atins apa aceea noroioasă, care împroşca jerbe roşii. O pirogă s-a desprins de la mal. Câţiva oameni legau acum aparatul de-o imensă geamandură din lemn de balsa. Urma să plecăm spre Pucalpa când se va sfârşi furtuna, mi-a declarat Baillarine.

Un metis venea în goana mare spre noi. A încremenit în poziţie de drepţi:

---

* Prietene, în limbii spaniolă în original.

– Locotenentul Perry foarte bolnav. Veniţi repede. Baza aviatică militară de la Contamana se mărginea la o întindere de apă şi la o colibă din pământ bătătorit. Sub o apărătoare contra ţânţarilor, dârdâia şi gemea locotenentul Perry. Mă vedeam pe mine însumi agonizând pe-o targa. În jungla gaboneză.

– Are o febră afurisită. Încerc cu chinină, a spus Baillarine, pregătind o injecţie.

Un trăsnet a căzut foarte aproape; tornada îşi revărsa trombele peste sat. Plantonul s-a întors brusc. Înapoi. Deşi mistuit de febră, bolnavul s-a săltat pentru a spune, ca un adevărat militar:

– Ephilio, dublează legăturile aparatului şi rămâi pe geamandură până se-ndepărtează furtuna. Mulţumesc. Dios Mio... mi-e frig!

Baillarine şi-a învelit camaradul într-un poncho, ca să-l facă să transpire abundent şi am aşteptat împreună sfârşitul furtunii. Ăsta era viaţa unui ofiţer în junglă.

La Contamana am făcut, urmând sfaturile pilotului, întâia mea baie de nămol. Un porc negru alerga în apropierea noastră, copiii se lăsau să alunece pe micul spaţiu transformat în patinoar de humă; ne duceam către râu, cu porcul ţinându-se după noi:

– Priviţi, mi-a spus Baillarine. Faceţi ca el.

Porcul intra în apă, ieşea acoperit de-o crustă roşie, lucioasă şi aştepta să se usuce. Am imitat animalul, care părea să fie în culmea fericirii şi m-a cuprins repede o senzaţie de neaşteptată prospeţime.

La rândul lui, în ciuda acceselor de febră şi a frisoanelor, Perry se simţea parcă mai bine. Înainte de-a ne lăsa să plecăm din nou spre Pucalpa, a improvizat un prânz ca-n pădure; pulpă friptă de tapir. Apoi ne-a spus:

– Plecaţi şi nu-mi duceţi grija, sânt obişnuit. Mulţumesc pentru chinină.

După o oră, o nouă escală. Pucalpa era încă, la vremea aceea, un sat foarte modest; dar instalaţiile militare ocupau un loc important. Mulţumită scrisorilor, am fost întâmpinat ca o rudă sau ca un cole aviator. M-au găzduit pentru o noapte în posada, un fel de han din lemn vopsit, unde părea să domnească o atmosferă de foarte sinceră veselie. Comandantul Fcrnandez lăsa impresia unui om de viat? Si unui mare băutor, fără să-şi neglijeze, cu toate astea, munca.

– Îl aşteptăm pe pilotul dumneavoastră, mi-a spus el. Dacă ajunge astă seară la cină, mâine sunteţi la San Kamon. Între timp distraţi-vă. Avem intenţia să vă sărbătorim. Sunteţi al doilea francez; din sat şi lucrul ăsta se udă. Celălalt trăieşte la malul fluviului, eu o nevastă indiană şi cu doi copii.

Baillarine m-a tras câteva clipe deoparte, ca să-mi înmâneze un plic: “E pentru marele nostru şef de la Lima, colonelul Fredecico Reccavaren Cisnero. Trebuia să vi-l dau mâine. Înainta de-a vă părăsi; dar dacă începe acum petrecerea, prefer să mă ştiu eliberat de misiune”. I-am mulţumit pentru acest nou dar al comandantului Escalante. Era vorba, nici nu mă îndoiam, de-o scrisoare menită să-mi ofere indirect acces la însuşi preşedintele.

Petrecerea putea să-nceapă. Ea a fost încântătoare şi plină de neprevăzut. In timpul cinei şi-a făcut apariţia un atlet voinic, prietenos şi mândru, cu ochi înguşti ca ai indienilor. Micul grup l-a ovaţionat zgomotos. Comandantul a spus cu voce puternică: „. Vi-l prezint pe cel mai bun pilot al aviaţiei peruviene! Asul junglei. Victor Gal'Lino. Pilotul dumneavoastră de mâine până la San Ramon, Don Fernando. Am privit faţa lui deschisă, nobilă; din clipa aceea ne-am dat amândoi seama că vom fi prieteni şi fraţi.

Comandantul ne-a luat pe urmă la o familie cu opt copii, gazde încântătoare; ascultându-ne rugămintea, cele şase fete şi cei doi băieţi s-au apucat să facă toate pregătirile pentru dans. Comandantul mătura el însuşi pe jos, în vreme ce se aduceau lămpi şi ghitare. Partenera mea dan sa în picioarele goale; părul negru îi fâlfâia slobod pe umeri; ochii i se împlântaseră într-ai mei. M-am întors noaptea târziu, cu gândul la Aya, liană a junglei, fiica mai mare a familiei aceleia cinstite şi pline de viaţă, pe jumătate civilizată, pe jumătate sălbatică.

In cămăruţa mea năpădită de ţinţari uriaşi, mi-a fost foarte greu să adorm. Gândul îmi zbura la ziua care se scursese, lungă şi variată; îl revedeam, sub plasa contra ţânţarilor, pe locotenentul Perry, cuprins de febră, după aceea pe Gal'Lino, primul care, împreună cu fratele lui, zburase fără escală între Statele Unite şi Peru. Ci te întâmplări, pentru a sfârşi cu Aya, pura şi vesela Aya, pe care n-o voi mai vedea niciodată, fără îndoială.

Un zgomot, un râcâit pe zidul exterior m-a făcut să ciulesc brusc urechile. In noapte, zgomotul urca spre cadrul ferestrei-ghilotină. Mi-am ţinut răsuflarea şi am luat în mână pistolul automat. Zgomotul încetase; am avut impresia că mi se adresează cineva în şoaptă. Am desluşit repede cuvintele:

– Senor, Senor frances.

– Ce e?

– Senor, scrisoare pentru dumneavoastră.

Nici un militar n-ar fi procedat astfel. Aya, poate? Un mesaj de dragoste, un bileţel inocent? Am săltat uşor cadrul de bambus. Rămâneam în defensivă.

– Dă-mi-o, am spus eu.

– Nu-s destul de înalt ca s-ajung la fereastră. Apucaţi-o vă rog.

Pentru asta era nevoie să m-aplec în întuneric. Vocea părea să fie a unui copil: frate, rudă, cu Aya, pesemne. Aveam să văd. Mă pregăteam să-mi strecor capul prin deschizătură, când brusc am renunţat la orice mişcare. Timpul rămăsese suspendat. Cine m-a oprit astfel? Cine mi-a dat ideea să scot prosopul înnodat peste şale, apoi să-mi fac din el o legătură groasă în jurul mâinii stingi?

Am întins cu băgare de seamă braţul, pe care-l înfăşurasem energic. Un şuierat rapid. Doar cât să-mi retrag la iuţeală mâna – şi o întreagă bucată de prosop nici nu mai exista! Răpăitul unor picioare goale mi-a insuflat puternica dorinţă de-a trage în direcţia lor; la ce bun, însă, prin întunericul acela total? Fusese ratată, pur şi simplu, retezarea capului meu: superba lovitură de machete dăduse greş, aproape ca prin minune.

M-am lungit pe pat. Imaginile defilau cu toată viteza prin mintea mea transformată în consiliu de administraţie: „O singură persoană. Maltezul. – Imposibil. N-ar fi avut vreme să-şi anunţe omul de încredere. – Cine, atunci? Militarii? – N-ai întâlnit la ci decât prietenie şi spirit camaraderesc”. Trebuia să renunţ când răspunsul mi-a apărut limpede, orbitor: „Hidroavionul. Transporta probabil corespondenţă. Aşa că Maltezul a avut vreme să-şi anunţe aici omul de încredere”.

Am pornit încă de cu zori în căutarea lui Baillarine. pe care l-am tras cu iscusinţă de limbă. Adusese, într-adevăr, de la Iquitos la Pucalpa. Un mic sac poştal: opt până la zece scrisori.

– Numai scrisori de-ale administraţiei, în afară de una sau două pentru agenţia de comerţ şi pentru Misiunea Adventistă.

Pricepusem. Maltezul avea aici un corespondent în slujba sa, un om de încredere camuflat în agent comercial. După o oră, aflam de la patronul hanului că Maltezul îşi instalase la Pucalpa un fost „caouchero” devotat lui – compromis, cu alte cuvinte, în vreo câteva crime sau lichidări din răzbunare. Ştiam destule pentru a-mi îngădui să mă duc şi s-o înghesui puţin pe lepădătura asta nou apărută.

Pucalpa se limita la o piaţă, în jurul căreia casele din chirpici adăposteau prăvălii de lux. Multe aveau podeaua din lemn cioplit cu tesla. Casa agresorului meu nu făcea excepţie.

Am intrat. Individul răspundea la blândul nume de Jesus Garcia şi se ploconea ca o slugă. Am traversat prăvălia, am tras pe nări mirosul de piei de jaguar, de ozelot şi de pisică din depozit, apoi am pătruns direct în odaia din fund: locuinţa, probabil. Pe perete spânzurau alături un uriaş revolver al armatei spaniole şi o machete ruginită. Nu era greu să observi că muchia acesteia fusese ascuţită de curând, căci strălucea. M-am interesat de preţul câtorva mărfuri. Tariful era pipărat. L-am prins de mână pe Jesus Garcia, frământându-i palma uscată.

– Mă doare, caballero.

– Asta nu-i nimic. O să mă-ntorc. Am de gând să mă stabilesc prin partea locului.

– Îmi face totdeauna plăcere să văd stabilindu-se aici străini. Nu doresc decât să-i ajut.

Peştele ăsta piranha, piticul ăsta avea acelaşi venin îndulcit ca şi ticălosul lui de stăpân. Eram hotărât să scot definitiv la lumină povestea loviturii de machete, dar nu voiam să-mi asum riscul de-a întârzia fără folos pe drumul spre Lima. L-am lăsat deci pe nemernic mai departe cu negustoria lui, împărţit cum se afla între teama că fusese recunoscut şi furia omului laş. Ne mai vedeam noi. I-am zdrobit încă o dată mâna. Tremura de spaimă.

La aeroport, toţi mă aşteptau:

– Repede, Don Fernando, să facem o fotografie! Comandantul voia să păstreze amintirea întâlnirii noastre; posada a fost decorul în care ne-am luat astfel rămas bun. I-am mulţumit lui Baillarine şi m-am căţărat în avionul de vânătoare al lui Gal'Lino.

Curând au început să se vadă zimţii uriaşului lanţ muntos. Luând altitudine, aparatul descoperea privirii cascadele şi serpentinele născânde ale fluviilor, vegetaţia mai rară a primilor contraforţi, râul Perene, minuscul. Admiram această barieră de cinci mii de metri, pe care trebuia s-o depăşesc pentru a-mi atinge în sfârşit ţinta: Lima, oraşul despre care mi se vorbise atâta. Lima, cea dintâi întâlnire a mea cu Pacificul. Din când în când, Gal'Lino privea înapoi; părea să-mi înţeleagă şi el graba.

A doua zi, dotat cu o camionetă şi cu un şofer, cu un pui şi cu o raţă friptă, cu pâine, banane şi patru sticle de vin peruvian, am trecut munţii fără nici cel mai mic efort. O altă legendă se spulbera în contact cu realitatea: legenda lui suroche, răul de munte care se presupune că i-ar cuprinde pe nefericiţii şoferi plecaţi fără butelii de oxigen.

După douăzeci şi două de ore de drum lipsite de orice peripeţie, Chevrolet-ul a stopat în piaza* San Martin, la intrarea marelui hotel „Bolivar”. Străzi pustii. Noapte frumoasă şi caldă. L-am răsplătit pe bravul meu şofer cu un bacşiş de prinţ arab şi l-am văzut cum pleacă din nou spre baza aflată la treizeci de kilometri de-acolo, fără să pară câtuşi de puţin obosit.

Am putut în fine să adorm, gândindu-mă că nu mă mai aflu prea departe acum de marile personaje cărora voiam să le forţez uşa. Aveam în mână cheiţa de aur: scrisoarea către colonelul Reccavaren, mesaj fără îndoială concis, aparţinând unui militar cinstit, care se angajase să-mi vină temeinic în ajutor.

19
ROSITA, ÎNCÎNTĂTOAREA SPIOANĂ

Aventura înseamnă şi stăpânire a timpului – a timpului pe care ai câteodată impresia că-l pierzi, a timpului care se scurge şi-n faţa căruia te trezeşti brusc la fel de neajutorat ca şi în faţa marei naturi. Trebuie să fi avut răbdare, să fi aşteptat, să te fi jucat cu inerţia oamenilor ca să ştii că reuşita ţine adeseori de ocolurile acceptate cu zâmbetul pe buze. Fără să pierzi din vedere ţinta, e adeseori mai rentabil să te laşi în voia vieţii şi să-ţi ascunzi graba de animal hăituit.

Răsăritul soarelui îmi inunda camera. Aveam chef să alerg prin oraşul acela magnific ale cărui peluze înflorite erau semnul frumuseţii şi al curăţeniei. Cit timp mi-ar trebui ca să înfrâng intrigile politice, mascate acum de splendoarea decorului? Săptămâni? Luni? Doream să mă înarmez pentru o lungă bătălie pe viaţă şi pe moarte, să stabilesc o dată pentru totdeauna bazele acţiunii mele: „Aceeaşi tactică, Fernando. Costum, smoching, vizite. Noua ta junglă e înalta societate. Descoperă-ţi din nou reflexele de monegasc*, de petrecăreţ, de om de lume”.

In oraş, după terminarea cumpărăturilor, am făcut să-i parvină şefului suprem al aviaţiei scrisoarea mea de recomandare, apoi am vizitat Lima, pentru a-i lua pulsul. Gardienii cu pantaloni roşii şi căşti strălucitoare supravegheau imensul edificiu al palatului prezidenţial: obiectivul meu ultim.

Flori, arbori, case vechi spaniole, marea, cartierele rezervate locuinţelor. M-am întors la hotel şi am coborât la bar, în smoching. Peruviene elegante, perechi în ţinută de seară pătrundeau în restaurant. Directorul s-a apropiat să-mi strângă mâna: „Vornier. Francez şi eu. Scump compatriot, fiţi binevenit”.

Vornier făcea pe maestrul de ceremonii şi pe organizatorul tuturor serbărilor, fie că era vorba de binefaceri, de vreo ligă, de vreo aniversare sau de vreo logodnă mondenă etc. Activitatea asta nu părea câtuşi de puţin să înlocuiască pentru el hotelurile conduse pe Coasta de Azur. Totuşi a doua zi a fost extrem de impresionat când, împotriva oricărei aşteptări, un curier a venit să-mi aducă un plic din partea colonelului Reccavaren. Marele joc începea.

De la vizite la convocări amicale, colonelul şi fratele lui se angajau cu toată greutatea lor în goana mea după concesiune. Cu o seriozitate de funcţionari responsabili şi expeditivi, mi-au ascultat ore întregi argumentele. Le văd şi acum, la amândoi, statura elegantă. Colonelul, într-o uniformă încărcată cu decoraţii

---

* Piaţă, în lb. Spaniolă în original.

** Locuitor al statului Monaco; în text, aluzie la cei ce frecventează Coasta ele Azur.

multicolore şi fratele lui, specialist în economia şi dezvoltarea resurselor naturale, mă observau cu priviri agere. Studierea dosarului, faptul că explorasem terenul dinainte şi-l cunoşteam, informaţiile cu privire la trecutul meu de forestier, toate astea le-au risipit repede neîncrederea. „Fratele meu şi cu mine, mi-a spus colonelul, suntem de părere că ne trebuie oameni ca dumneavoastră, care să ne ajute la valorificarea bogăţiilor. Dar vă pune cineva beţe-n roate: dosarul dumneavoastră nici măcar n-a ajuns la noi”.

– O să-l văd pe preşedintele Benavides? Am întrebat eu.

– Sânt cel mai în măsură să obţin o asemenea întâlnire şi mă voi strădui.

Acesta a fost răspunsul colonelului. Fratele lui a promis să descopere în care birou se pregătiseră unii să înmormânteze afacerea. Directorul lui de cabinet ar putea studia împreună cu mine amănuntele şi redactarea textelor. Deveneau. Într-un anumit fel, naşii mei: „Pregătiţi-vă să-l convingeţi pe preşedinte şi prezentaţi foarte exact motivele pentru care cereţi un asemenea număr de hectare. Ministerio de Fomento* vă este în permanenţă deschis”, a precizat economistul.

Am început să-l frecventez zilnic pe directorul de cabinet al colonelului, Arturo Chavez Cabello, un om destul de tânăr, durduliu, prietenos, încântat la gândul că se va interesa de-o regiune pe care-o iubea mai presus de toate: Loreto. Deşi mic de statură, acţiona cu un dinamism surprinzător; am început împreună munca de redactare într-o spaniolă impecabilă. Din vreme-n vreme, purtând o garoafă la butonieră, Don Pedro Reccavaren venea să urmărească felul cum înaintează acel lung raport forestier şi pleca reconfortat: „De când aţi sosit, fratele meu şi cu mine vorbim numai despre proiectul dumneavoastră”.

Câteva zile mai târziu, la ora unu dimineaţa, am fost trezit de un apel telefonic neaşteptat: „Aici colonelul Reccavaren. Ies chiar acum de la preşedinţie. Pregătiţi-vă pentru mâine, la ora şapte. Vin să vă iau. Preşedintele Benavides vă primeşte la ora opt”.

O dată cu sosirea dimineţii, o limuzină americană ne-a dus în direcţia mării. M-a cuprins îngrijorarea. Am fost liniştit: „Am obţinut pentru dumneavoastră o audienţă particulară. Ne îndreptăm, aşadar, către La Perla”.

Am trăit obişnuita ceremonie de pătrundere la mărimile acestei lumi, în reşedinţele lor personale: opriri succesive pentru control, inspectori în civil, grilaje deschise şi închise repede la loc. Colonelul era pretutindeni recunoscut şi salutat. Urcând în grabă treptele peronului, mă gândeam la Maltez şi la mutra lui de fachir în descompunere. Poate urma să câştig manşa a doua? Un lacheu în livrea clasică ne-a rugat să aşteptăm câteva clipe, a dispărut, apoi s-a întors şi ne-a introdus într-o încăpere foarte sobră, eu mobilă de mahon. Pe pereţi am zărit câteva frumoase tablouri vechi. In dreptul celor două ferestre înalte stătea un om cu faţa slab luminată; s-a ridicat şi a venit spre noi. Era preşedintele.

Iţi imaginezi un om, apoi îl cunoşti şi iată că uneori trebuie să modifici la repezeală portretul pe care i l-ai inventat. La fel şi acum. Generalul Benavides părea mai degrabă un înalt slujbaş decât un militar. Scurt şi îndesat, musculos, cu ochi negri uşor alungiţi, dar vii şi frumoşi, înainta spre noi într-o simplă haină de casă gri.

* Ministerul economiei naţionale, în limba spaniolă în original.

Colonelul a salutat, luând o impecabilă poziţie de drepţi. Generalul mi-a întins foarte simplu mâna şi mi-a spus într-o franceză deosebit de corectă:

– Scuză-mi ţinuta, dar lucrez de la ora cinci dimineaţa şi mă îmbrac abia după ce rezolv majoritatea problemelor. Eminenţii dumitale naşi mi te-au şi recomandat. Expune-ţi pe scurt proiectele. Te ascult.

Nu simţeam vreo teamă, cum dealtminteri n-am simţit niciodată pe parcursul unor asemenea întâlniri cu eroii timpurilor moderne, aceşti nefericiţi oameni de stat sau de afaceri care nu-şi mai pot permite nici măcar luxul unui week-end. Generalul părea de-o indiferenţă aproape minerală, aceeaşi care mă izbise la Kenou şi la majoritatea metişilor de pe Amazon. M-am lansat cu hotărî re în prezentarea concisă a posibilităţilor departamentului Loreto. Argumentele mele se rafinaseră acum şi mai mult; documentaţia se îmbogăţise. Totul era limpede şi răspicat. Preşedintele îşi trăsese un platou, luându-şi fără vreo ceremonie dejunul. În spatele ochelarilor săi de lucru, rămânea mai departe de nepătruns. M-a privit brusc în ochi, ca şi când ar fi aflat destul şi ar dori să-mi pună întrebări: „Limpede, raţional, exact. Dar aceste bogăţii ascunse reclamă tehnicieni şi capitaluri. Dumneata cu ce contribui?”

II descopeream abia acum pe militarul care-ar merge drept la ţintă şi s-ar dovedi lipsit de îndurare dacă n-aş avea răspuns şi nici acoperire. Am deschis din reflex servieta pentru a căuta ajutor, o schiţă, ceva – şi am dat brusc peste cea mai grăitoare armă: fotografia. Modestele mele documente aduceau pe neaşteptate greutatea vieţii, forţa convingătoare a imaginii: „Iată cinci fotografii, toate făcute de mine. Ele răspund la prima dumneavoastră întrebare. Aici. Tehnicienii: Kenou şi cei doi seringueiros doborând copaci pe malurile fluviului Ucayali. Dincoace, trunchiurile în pirogă. A urmat încărcarea lor pe Attika. Apoi transportul pe Atlantic. Iată şi camionul meu do la Marsilia. In sfârşit, sosirea buştenilor la Saint-Maur. Această nouă serie vă îngăduie să urmăriţi procesul derulajului, al cărui preţ de cost îl cunosc. In ceea ce priveşte eşantioanele din pădurile dumneavoastră, iată-le aici sub formă de furnir. Am realizat munca asta absolut singur, în nouăzeci de zile. Câte n-aş putea face cu ajutor oficial! Franţa posedă la Nancy cea mai bună şcoală forestieră din lume. Ii ştiu pe specialiştii ei în lemn tropical. Pădurea peruviană poate fi exploatată şi în acelaşi timp cruţată. E nevoie să te pricepi ca să nu secătuieşti zonele cu arbori de valoare. Vă pun la dispoziţie aceste cunoştinţe”.

Preşedintele studia cu atenţie fotografiile prăpădite pe care le făcusem totdeauna doar pentru propria mea plăcere. Ele constituiau astăzi o dovadă împotriva oricărei cacialmale. In privinţa capitalurilor, am simţit pe neaşteptate că eram mai puţin înarmat şi că a mă grozăvi fără probe ar putea să pară absurd. In linii mari, ani spus: „Situaţia mea, domnule general, e limpede: am acţionat până acum fără ajutor financiar, preferind să fac prospecţiuni pe propria-mi cheltuială. Nu sînt un capitalist bogat: dur înţeleg să păstrez beneficiul eforturilor depuse. Propriile-mi capitaluri îmi asigură independenţa. Nu sînt deci agentul executor al nici unui grup, al nici unei forţe naţionale sau internaţionale. Cu o concesiune pe numele meu, în schimb, portofoliul de comenzi va deveni repede impunător. Iată studiul preţurilor de cost pentru fiecare port important al Europei, ele sînt uşor concurabile. Cu acest portofoliu voi obţine din Europa sau chiar clin S.U.A. toate creditele de care am putea avea nevoie”. Şi am tras

concluzia: „Iată de ce vreau să fie concesiunea pe numele meu, fără nici o pretenţie asupra solului ori a subsolului. Voi trata în aceste condiţii, sau nu voi trata deloc”.

Generalul stătea neclintit. Colonelul tăcea. Era ora nouă. A fost anunţată audienţa următoare: un senator şi un deputat. „Să aştepte, a spus generalul. Continuă, te rog”.

Uneori n-ai nici un interes să aglomerezi peste măsură o întrevedere. Tăcerea nu m-a stânjenit niciodată. Stătusem ore întregi în faţa negrilor mei sau a ocnaşilor şi nu socotisem că ar fi nevoie să le umplu cu ceva. Mă întrebam totuşi dacă am făcut bine vorbind fără să întrebuinţa cacialmaua, adeseori indispensabilă, din nenorocire, pentru a inspira încredere. Instinctiv am vorbit răspicat, în aşa fel încât să provoc reacţia care mi se părea că întârzie: „N-am ascuns şi n-am exagerat nimic. A pus toate cărţile pe masă, domnule Preşedinte. Ştiţi cine sînt: m-am ridicat cu greu, prin mijloace proprii şi înţeleg să reuşesc şi să trag profituri îndreptăţite din această afacere; dar slujesc în egală măsură dezvoltarea Peru-ului oriental. Îmi place ţara asta; am acum în ea prieteni. Aş fi foarte mâhnit dacă ar trebui să caut în alte regiuni ale Amazoniei bogăţii care ştiu că există la dumneavoastră”.

Colonelul Reccavaren a profitat de ocazie: dezvoltarea Iquitos-ului şi a provinciei orientale era necesară, a spus el. Obstacolul munţilor constituia o scuză facilă. Aveau acolo doar câteva aparate de zbor, câteva garnizoane slabe. Cum să te mai miri că ţara se află în mâinile unor prăvăliaşi îndoielnici şi feudali?

Preşedintele a dat din cap. In cele din urmă mi-a spus: – Iţi mulţumesc, domnule, pentru sinceritatea dumitale. Eşti entuziast şi priceput. Iată capitalul dumitale cel mai bun. Dacă mi-ai fi afirmat, că dispui de sume enorme, te-aş fi privit cu multă neâncredere. Nu te grăbi. Lucrează împreună cu prietenii dumitale de la Fomenio. Doresc să te revăd în curând, căci îmi inspiri încredere. Mult noroc, prietene.

Strângerea lui de mână, zâmbetul lui, micul semn de adio aproape complice —; atâtea dovezi, aveam impresia că ştiusem să-l conving.

Reccavaren era categoric şi pe deplin optimist: „Aţi câştigat, Don Fernando. Îl cunosc. E cucerit. Iubeşte riscul, efortul; lucrează el însuşi cu îndârjire. Lucraţi şi dumneavoastră, căci n-o să vă mai slăbească din strânsoare. Voiam să mai ştiu unele lucruri:

– E iubit?

– Mult, dar de către popor şi armată. Niciodată un preşedinte n-a avut un sprijin atât de solid şi de legitim. E şansa ţării noastre, dacă-l păzim, căci mereu te poţi teme de un atentat. Pe Leguya l-au ucis; aici viaţa unui preşedinte e mereu ameninţată.

Am avut astfel dovada că, în însăşi inima unei capitale, existenţa plină de primejdii şi cruda lege a pădurilor continuau să-i influenţeze profund pe oameni. Căpătăm încetul cu încetul o nouă dimensiune: lupta pe care trebuia s-o port dădea naştere unui amestec subtil de prudenţă şi încredere totală. Ce puteam să opun eu, un biet microb, vieţii care mă aştepta? Planurile, programele tehnice, Setea mea de-a reuşi? Vax! Împotriva relei-voinţe şi-a atentatului, aceste acte necesare, indispensabile, n-aveau nici o putere. Rămânea instinctul, un simţ nedefinit care-mi îngăduia să trec peste orice, să înaintez cuprins de euforie, fără să am măcar impresia că muncesc. Da, îmi dădeam seama în clipa aceea că nu muncisem niciodată, că doar trăisem intens, suferisem, luptasem, fericit să idealizez, să merg înainte, să-mi

descopăr adevărata cale trebuia să mă călăuzesc mai departe după instinct, capitalul meu pururi nedevalorizat. Poate că prin însăşi forţa lui îmi câştigasem încrederea acestui preşedinte. La insistenţele colonelului, am început studiul asupra transporturilor fluviale, aflate în strânsă legătură cu panourile: „Pregătiţi-vă, Fernand, căci preşedintele n-o să mă mai slăbească. Poate să vă cheme în orice clipă". Mi-am dublat vizitele la minister şi am pornit în căutarea unei vile frumoase, pentru cazul în care studiile şi demersurile s-ar prelungi. Pe parcursul tuturor acestor zile de alergătură prin Lima, am avut neplăcuta senzaţie că sînt urmărit, fără să capăt niciodată dovada. Oricum colonelul Reccavaren avusese dreptate cu îndemnurile lui căci după câteva zile, un ofiţer de gardă s-a prezentat la hotelul "Bolivar" pentru a-mi înmâna, mie personal, invitaţie la masă din partea generalului Benavides.

La Palacio del Gobierno* am prezentat cartea de vizita. Militari în mare ţinută făceau de gardă. Un ofiţer m condus către lift. Curios: acesta cobora la subsol. Un lung culoar boltit, apoi o mică uşă pe care-o păzeau două setinele înarmate. Ofiţerul a spus parola şi unul dintre soldaţi a bătut de trei ori eu patul armei în uşă, ritmând loviturile ca la telegraful morse. Uşa s-a deschis. Un alt ofiţer, cu pistol la centură, m-a luat în primire şi m-a condus într-o sală scundă, boltită. Nu înţelegeam nimic din acest straniu ceremonial, aşteptându-mă mai degrabă să văd luminile unui salon ticsit cu oficialităţi decât o masă de mânăstire, pe care se zăreau numai două tacâmuri.

Mascat de spătarul unui scaun înalt, generalul surâdea sfârşind de citit un document. S-a ridicat şi mi-a dat curaj invitându-mă să mă aşez în faţa lui. A deschis fără protocol o sticlă de „châteauncuf-du-pape"*. „O să mâncăm, dragă domnule, împreună. Procedez aşa de multe ori când cuget şi mă pun la curent cu anumite probleme în vreme ce iau masa. E plăcut şi eficace". Purta de data asta dată o uniformă kaki foarte strictă, cu decoraţii minuscule, "începe să mi se facă teribil de foame, îţi propun un prânz specific ţării noastre", a adăugat generalul. Sunet uşor de clopoţel. Apare un indian purtând o tavă din argint masiv garnisită cu mici pacheţele surpriză. Preşedintele îmi explică el însuşi că sînt alfajoles,

Mălai frământat cu zeamă" de pasăre; la asta se adaugă ouă şi piept de pui; se înfăşoară totul în frunze aromate. "Plimbă-te noaptea pe lângă halele noastre, dumneata care nu eşti preşedinte şi vei vedea cum umblă femeile şi oferă asemenea minunăţii aburinde. Şi acum dă la o parte frunzele".

Generalul s-a pornit să mănânce cu mare poftă; am făcut bucuros la fel. Totul era un deliciu: şi seviche-ul, peşte tăiat în cuburi, cu lămâie şi ardei tocat alături şi raţa pe orez. Fel naţional de care preşedintele părea să nu se mai sature: "E luxul nostru. Serveşte-te din belşug, pentru că vom termina cu fructe de pe Amazon".

Mi-a pus încă o dată întrebări cu privire la o sută de amănunte tehnice, sondând gradul de pregătire a proiectelor, cunoştinţele mele în domeniul lemnului. Se instruia şi mă cântărea din nou, însă cu bonomie şi interes. Tonul era liber, aşa că m-am apucat să-i povestesc vreo câteva amintiri care l-au destins în mod vizibil. Mi-a mărturisit ou ironie că se gândise o clipă să-mi încredinţeze un post oficial: „Proastă idee. N-ai o şiră a spinării de funcţionar". Vedea pentru mine trei rosturi: exploatarea

* Palatul guvernamental, in limba spaniola în original.

* Soi de vin din Franţa.

unei concesiuni pilot, punerea pe picioare a unei şcoli forestiere în cadrul şcolii lor de ingineri agronomi şi, poate, un studiu privind echiparea unei flotile fluviale.

– Cafea? E o esenţă foarte tare, de la Perene.

Desprinsese, în numai câteva fraze, eventuala mea utilitate. Libertatea de ton se transforma în energie: “Dau ordine în acest sens colonelului Reccavaren. Prospecţiunile şi călătoriile dumitale se află de-acum înainte în grija serviciilor lui. Nu şovăi să mă anunţi dacă se iveşte vreun obstacol neprevăzut”.

Mi-am luat rămas bun, mândru, dar şi foarte conştient de faptul că, datorită atribuţiilor mele şi ajutorului pe care-l ofeream serviciilor guvernamentale, voi fi imobilizat săptămâni întregi. Preşedintele îmi răpea jungla, însă încrederea lui mă obliga să îndeplinesc munca asta cu toată râvna. Nimic nu e mai fragil decât protecţia oamenilor puternici. Mă aflam la Lima şi trebuia, de voie de nevoie, să-mi întemeiez aici reputaţia. Deci adio pentru o vreme pădurii, celor doi seringueiros. Farmecului provincial din oraşul Iquitos, măruntei mele lumi de truditor Ochisem în plăcutul cartier periferic Miraflores o vilă în stil mexican. Am închiriat-o pe loc, angajând şi o familie de indieni, care se întorceau seara la coliba ier de bambus. Urma să trăiesc în mijlocul florilor, al palmierilor. Boschetele mov şi muşcatele roşii dădeau grădinii un aer de vacanţă şi de sărbătoare. Gratii solide din fier forjat apărau ferestrele, contrastând cu rozul învechit al zidurilor şi al peronului.

Totuşi, după câteva zile, nici o îndoială n-a mai fost cu putinţă: nişte indivizi mă urmăreau şi mă spionau, ascunşi în spatele copacilor de pe bulevard. M-am prefăcut că nu observ nimic, în aşa fel încât trimişii ăştia noi să prindă curaj; apoi, într-o bună seară, m-am năpustit cu hotărâre asupra unuia, trecând foarte repede prin faţa celuilalt, care purta două inele de argint destul de bătătoare la ochi.

– Ai un foc?

Omul a fost cuprins de teamă. Era un indian metis. I-am examinat încălţămintea, hainele, obrazul, în vreme ce se căuta după chibrituri. Un amănunt mi-a atras numaidecât atenţia, individului îi lipsea lobul urechii stângi. O tăietură de brici, probabil. Aveam deci posibilitatea să-l identific. Am alergat să-l anunţ pe colonelul Reccavaren despre această supraveghere destul, de stranie.

“Lăsaţi pe mine, a spus colonelul. Şeful poliţiei îşi are fişierele lui”.

La câteva zile după aceea, mă lămurisem: “Aşa e sunteţi supravegheat, mi-a adeverit Reccavaren. Munca dumneavoastră la minister nelinişteşte mai mult decât un om de afaceri. Elaborarea noilor legi ameninţă anumite interese. Banda din Iquitos şi Maltezul acela nu sînt decât nişte verigi; trebuie să fi intrat pe fir, în locul lor, politicienii. Urmărim noi afacerea. Dumneavoastră lucraţi, dar fiţi cu băgare de seamă”.

In chip misterios, totul a revenit la normal. Începând de-a doua zi, nici urmă de spioni. Puteam şi eu să răsuflu.

Spre sfârşitul după-amiezii. pe când părăseam ministerul, am văzut cum începeneşte un încântător Ford decapotabil, condus de-o tânără superbă; observându-mi fără îndoială tulburarea, aceasta a oprit maşina în dreptul meu, la marginea trotuarului. Am considerat că era nostim atacul şi reciproc – o peruviană – o feminitate subtil provocatoare – nişte ochi să te pierzi în adâncul lor – de ce nu “? Am salutat ca un nobil francez plin de curtenie.

– Señor, nu mergeţi la Miraflores?

– Cum de ştiţi asta?

– Locuiesc acolo împreună cu mama. Orice femeie liberă are dreptul să remarce în cartierul ei un bărbat seducător.

Nu mai găseam nimic de spus, tot privind-o îi admiram tenul, gura puternică şi bine desenată. Ea a izbucnit în râs, dezvelind nişte dinţi albi, splendizi.

– De ce mă priviţi astfel?

– Pentru că vă găsesc minunată.

– Vă duc? Mă distrează să vă însoţesc.

M-am aşezat lângă ea şi astfel a început totul.

– Te-am minţit. Nu locuiesc la Miraflores; am aici doar nişte prieteni. Nu eşti supărat pe mine?

– Nu, dacă-mi promiţi să revii.

– Uite numărul meu de telefon.

Rosita a apărut a doua zi, la ora ceaiului. Am regăsit-o apoi seară de seară, duioasă ori pătimaşă, gata să rămână pentru totdeauna în vila aceea înconjurată de flori. I-am dat prin urmare cheile. Intram în salon, după ore şi ore de calcul sau de studiere a devizelor pentru construcţii navale, iar ea înainta spre mine grijulie, aprinsă de pasiune. Marea mea orchestră interioară îşi relua simfonia aproape uitată. Ne iubeam până cădea întunericul; sau invitam la noi prieteni.

Într-o zi s-a petrecut un incident care m-a alarmat peste măsură, in ciuda voinţei mele. Am pătruns în marca încăpere a vilei, ferindu-mă, din glumă, să fac până şi cel mai mic zgomot, ca să nu-mi trădez sosirea. Mă întorceam dealtfel puţin mai devreme, căci plănui sem să-i fac o surpriză Rositei şi s-o invit să mâncăm în oraş. Înaintam fără zgomot în vârful picioarelor, când am văzut-o cum închide la repezeală, ca o fetiţă prinsă cu mâţa-n sac, un dosar cu nişte documente, lăsat de mine pe masă. M-am prefăcut că nu observasem nimic, dar faptul m-a pus pe gânduri: curiozitate? Teama de-a fi fost indiscretă? Spionaj? Am vrut să aflu. A doua zi m-am întors de la Fomento cu un memoriu gros, bătut la maşină, pe care l-am uitat dinadins în automobilul Rositei. Când ne-am revăzut, nici un semn din partea ei cu privire la studiul acela confidenţial. Imposibil, totuşi, să nu-l fi găsit. Ce concluzie puteam trage?

Mi-a răspuns la întrebare ziarul El Comercio*, zece zile mai târziu: acesta anunţa crearea unei societăţi la Iquitos şi punerea probabilă în valoare a unei zone forestiere foarte importante. Harta regiunii amintea în mod ciudat de una dintre hărţile dosarului meu. Singura lovitură grea pentru stăpânii Rositei, încântătoarea mea spioană. O constituia faptul că avuseseră în mână un splendid dosar fals anume alcătuit.

Menţiunea „foarte secret” înscrisă pe fiecare pagină, hărţile numerotate, schiţele abundente – totul conferea un aspect serios capcanei şi capcana funcţionase. Rămânea să descopăr cine căzuse în ea îmi spuneam, totuşi, cu sinceritate: “Tu însuţi. Fernando. Căci pe femeia asta o iubeşti şi nu poate să nu te amărască trădarea ei”.

Când Rosita a intrat în seara aceea cu braţele încărcate de flori, am crezut că voi face explozie. Am lăsat-o să ajungă, totuşi, până la mine. Căci nu mă hotărâm s-o consider atât de trădătoare, să mă gândesc că ochii ei frumoşi erau ai unei spioane pe care mi-o azvârliseră în braţe. Privirea mea trebuie să fi fost scormonitoare, întrebarea

* Comerţul, în limba spaniolă în original.

mea mută i s-a părut probabil insistentă: Rosita mi s-a aruncat la piept, cu delicateţe. Făcusem bine că-mi păstrasem calmul, întrucât ea a fost aceea care, cu ochii în lacrimi, atârnată de gâtul meu, a vorbit prima, oferindu-mi astfel o nouă dovadă a iubirii sale: “Nu mai pot, Fernando. Ascultă-mă şi fă cu mine ce vrei. N-am vrut, n-am înţeles...”.

Auzind-o, bucuria îmi revenea încetul cu încetul: mărturisea totul, chiar înainte de-a se şti descoperită. Unchiul ei, politician veros, reuşise s-o convingă de faptul că eram un spion columbian atât de şiret, încât până şi preşedintele în persoană îşi pierdea orice simţ critic în faţa mea: „Mi-a cerut să te demasc. Dar mulţumită mârşăviei lui, am sfârşit prin a înţelege. Nu vor cu toţii decât planurile tale. Fernando, sînt dezgustată de rolul pe care m-au împins să-l joc, pentru că le iubesc şi vreau să te ajut. Iartă-mă”.

Eram atât de fericit s-o iert, încât am uitat să-i spun că era vorba de un dosar fals – lucru pe care Rosita l-a descoperit ceva mai târziu, când financiarii din grupul unchiului ei s-au întors de la Iquitos cu coada-ntre picioare şi furioşi că plătiseră doi madereros. ca să prospecteze în zadar o pădure trucată. Rosita se bucura:

– Unchiul meu e foc de mânie. M-a ameninţat...

– Dosarul era fals. Bănuieşte, aşadar, că mi-ai devenit complice. Ai grijă, Rosita.

Am mai luat de multe alte ori masa cu preşedintele, înmânându-i până la urmă devizele pentru construirea unei flotile fluviale, dar fără să pot îndruma comanda spre şantierele noastre de la Cherbourg sau de la Saint-Nazaire (încheierea târgului a smuls-o mai târziu Germania). Găseam că e prea lung timpul de pregătire. M-am destăinuit colonelului. „Opoziţia v-a luat drept ţintă, mi-a răspuns el. Vi se atribuie toate influenţele. În interesul preşedintelui şi-al dumneavoastră. Personal, abţineţi-vă de-a mai veni câteva zile, dacă vreţi. Să nu înveninăm situaţia”. Am înţeles foarte bine şi am promis să mă abţin. Dar nu pot să uit şi amintiţi asta preşedintelui, că mă aflu aici in aşteptarea concesiunii mele”.

Brusc păream să fi pierdut totul.

M-am întors la Miraflores cu intenţia de-a pune pe mine un smoching şi de-a mă duce s-o iau pe Rosita de la scumpa ei mamă. Se făcuse întuneric, probabil că servitorii mei plecaseră. Am găsit totuşi vila luminată. Am avut sentimentul că se petrecea acolo ceva. In asemenea clipe mintea nu-mi mai funcţionează, intră în acţiune celulele; se trezeşte animalul din mine.

Mi-am scos pistolul şi am început să înaintez către lumina care părea să vină dinspre baie. În cameră mi-am dat repede seama că fusese spartă o sticlă cu apă de colonie. Am întredeschis uşa. Pe jumătate goală, Rosita stătea, jos, foarte palidă. Îşi ştergea, eu un prosop înroşit de sânge o rană de la şold.

A tresărit; apoi, văzându-mă, a surâs. Am luat-o în braţe şi am dus-o pe pat, ca să cercetez rana care sângera din abundenţă. Nu era decât o tăietură lungă şi nu prea adâncă. Am pregătit un pansament serios, întrebând-o totodată ce se întâmplase. Ea s-a apucat să-mi povestească:

– Am vrut să-ţi fac o surpriză. Am trecut aşadar pe-aici, ca să te aştept. Intrând în camera ta, am văzut că perdelele duble se mişcă. Fără îndoială, se ascundea cineva după ele. M-am speriat şi individul la fel. Sticla cu apă de colonie se afla pe masa asta. Am pus mâna pe ea la noroc. Un om a ţâşnit dintre perdele, vrând s-o ia la fugă. Am

spart sticla de umărul lui. El s-a întors, cu spaima-n priviri şi mi-a dat o lovitură de cuţit.

– Cum arăta?

– Era un cholo, mai degrabă scund.

– Cu o ureche fără lob?

– Te uiţi la urechile unuia care dă-n tine? Te uiţi la gesturile lui.

– Va trebui să ne baricadăm de-acum înainte.

Rana Rositei se cicatriza foarte repede, dar eu am refuzat s-o mai văd că-şi asumă noi riscuri venind la vilă. S-a prefăcut vreme de câteva zile că mă ascultă, apoi, în cursul unei vizite, s-a supărat categoric, profitând fără îndoială de absenţa maică-si: „Sânt eu o curcă plouată? Tocmai pericolul îmi dă un motiv în plus să mă aflu alături de tine”. Ochii îi străluceau, visători şi mândri.

„Priveşte, a reluat ea, scoţând un mic revolver. Hai să vezi”.

Îşi amenajase un poligon de tir în pivniţă, ca să se antreneze. A descărcat şase gloanţe într-o siluetă de carton. Am îmbrăţişat-o, căci trăgea remarcabil de bine şiam pornit-o amândoi spre vilă.

Zilele treceau, splendide. Îi întâlneam pe prietenii din aviaţie nu numai la minister, ci şi la clubul lor. Munca şi distracţiile erau de ajuns ca să-mi potolească graba plecării. Am primit, în cursul acelei perioade, o lecţie de politică de la generalul-preşedinte: “Ţi-ai pierdut răbdarea, ştiu; dar a guverna înseamnă de multe ori a tărăgăna lucrurile. Într-adevăr, nu bănuiam că s-a urzit un asemenea complot împotriva dumitale. Chiar stupide şi nefondate, atacurile astea înrăutăţesc opoziţia; sînt obligat să ţin seama de ele. O să capeţi concesiunea, dar aştept să se reinstaureze calmul. Te întăresc, până atunci, în misiunea dumitale”.

Mulţumindu-i cu multă căldură, am părăsit reşedinţa lui particulară „La Perla”, îmbărbătat de trăinicia încrederii pe care mi-o acordase într-o zi, fără să mi-o mai retragă vreodată.

Ala aflam la Lima de patru luni, când, pe 12 iulie, am fost trezit la ora şapte dimineaţa. Colonelul Reccavaren îmi anunţa cu mândrie vestea cea bună: obţinusem concesiunea. Generalul Uscar Benavides, preşedintele Republicii Peruviene, semnase actele. Acestea erau ratificate printr-o hotărâre supremă şi înregistrate sub numărul 145, fila 160. „Bravo. Felicitări”, a adăugat laconic Reccavaren.

Aveam cele trei sute cincizeci de mii de hectare în pădurea amazoniană! Cu telefonul în mână, rămăsesem buimăcit, mut. Simţeam urcând încet în mine o bucurie surdă, încă prea depărtată pentru a izbucni. Trei sute cincizeci de mii de hectare! Un teritoriu, păduri imense, luni şi luni de îndârjire, însă şi visul vieţii mele întregi. Am pus jos receptorul şi am făcut o baie, ca să fiu un om nou, să marchez astfel victoria asupra tuturor meschinăriilor şi bârfelilor care fuseseră cât pe-aci să mă înăbuşe. Cântam.

Actele mi-au fost înmânate de către notarul public. Asta însemna că voi pleca, voi părăsi Lima, pe Rosita. Îmi dădeam seama că sacrificasem multe zile departe de pădurile mele şi că viaţa în capitală mai că-mi epuizase resursele personale. Cum atât de des se-ntâmplă, eram stăpânul unor întinderi uriaşe, în valoare potenţială de miliarde şi n-aveam nici măcar cu ce s-ajung în Europa! Să împrumut? Nu e felul meu şi. În plus, ar fi însemnat să mă discreditez în ţara asta pentru totdeauna. Un singur

mijloc, o singură bancă: jungla şi resursele ei. „O plută, piei de caiman şi de jaguar, iată soluţia. Pune iar mâna pe flintă. Nimic nu te goneşte din urmă, Fernand. Ai la dispoziţie douăzeci şi cinci de ani pentru exploatarea pământului obţinut. Afundă-te, descoperă, du-te să trăieşti, în sfârşit, adevărata viaţă sălbatică. Regăseşte-ţi marea orchestră. Kenou şi cei doi seringueiros te-aşteaptă la Iquitos”.

Rosita ştia totul despre plecarea mea în Europa; dar cu o zi înainte de-a ne lua rămas bun, tristeţea ei îţi făcea milă. I-am oferit o mică petrecere, o ultimă vâlvătaie de veselie şi iubire, înainte de-a îmbrăca iar trenţele de om al pădurii, mi-am pus pentru ultima oară smochingul şi am luat loc în Fordul ei decapotabil. Rosita îşi alesese toaleta cea mai fermecătoare. I-am oferit ultimele orhidee şi am intrat la hotelul „Bolivar”. Cina şi dansul, luminile, muzica şi şampania, totul ne îndemna să uităm apropiata noastră despărţire; şi totuşi ea venea o dată cu zorii. Am depus un ultim sărut pe mâna Rositei, mângâindu-i vreme îndelungată pletele lungi şi negre. Cu câteva clipe înaintea ultimei noastre îmbrăţişări, ea îşi deschisese poşeta şi scosese de-acolo micul revolver „Ia-l, acum n-o să mai am nevoie de el, vai! Păstrează-l şi gândeşte-te la mine. Deie Domnul să te poată apăra!”.

Adio, Lima, Miraflores şi Rosita. Călătoream acum spre Anzii Cordilieri, ca să-i trec din nou şi să regăsesc pământul făgăduit, acele cochas unde mişunau caimanii şi unde speram să-i întâlnesc pe adevăraţii indieni ai visurilor mele de copil.

20

ÎNCONJURAT DE INDIENI VREME DE TREI ZILE: CELE MAI LUNGI DIN VIAŢA MEA

Nu te cunoşti niciodată, înaintezi doar, ca şi când ai fi împins ori tras. Îmi dau şi astăzi osteneala să înţeleg ce mi s-a întâmplat în momentul acela precis în care traversam munţii. Nu-mi place deloc să mă gândesc la mine, dar acţiunea îşi ia asupra ei sarcina de a-mi înapoia imaginea. Păstrez totuşi impresia foarte obscură că s-a petrecut ceva straniu cu mine în clipele coborârii către San Ramon şi-n săptămânile care-au urmat sosirii mele.

Aveam în mână cele mai frumoase cărţi la care se poate visa, un teritoriu spre care mă călăuzise fără întrerupere, din vremea copilăriei, destinul; şi, brusc, o putere misterioasă mă făcea pe nesimţite să schimb drumul. De ce? Nu căutam să lupt împotriva înrâuririi ei. Dacă aş fi urmat logica minţii mele de european, a faimosului meu consiliu de administraţie, cum îmi place să-i zic, m-aş fi dus în grabă la Paris ori la Londra şi aş fi transformat în bani concesiunea. Departe de-a acţiona astfel, în forţă, am fost absorbit treptat de interiorul ţării, de existenţa în afara timpului, de puterea elementului vegetal. Totul mă influenţa, ca şi când la mijlocul vieţii mele active – aveam treizeci şi şase de ani împliniţi – ar fi fost nevoie să mă întorc în pântecul unei mame noi, pentru a dormi acolo, pentru a muri chiar. Natura, jungla cu forţa ei mă hipnotizau în asemenea măsură, încât mi-era cu neputinţă să mă opun.

Totul a început la San Ramon. Printr-o mică petrecere menită să celebreze întoarcerea mea în provincia orientală Apoi, vreme de câteva zile, Gal'Lino mi-a oferit posibilitatea să zbor peste contraforţii Anzilor şi peste comorile concesiunii mele. Aterizam din când în când pe noi terenuri, proaspăt defrişate şi în. Acele avanposturi militare eram invitaţi la masă. Prânzuri cu peşti pirarucus, cu manioc fiert peste care

se presăra ardei iute şi se storcea lămâie, cu toasturi în cinstea preşedintelui Benavides, căruia puteam să-i descriu calităţile, spre marea uimire a gazdelor mele.

Pe pământ regăseam parfumul, misterul, seva, forţa şi destrăbălarea naturii. Impresia asta de intensitate şi de viaţă n-a întârziat să mă fascineze; deveneam asemenea plantelor şi animalelor fără de număr, osândite să trăiască plăcerea numai o clipă, să se fecundeze, să moară şi să renască. Fiecare zbor cu avionul mi se părea un ospăţ prea sărac; adunam schiţe şi informaţii sau întocmeam hărţi, în ideea de-a mă duce să văd totul cu ochii mei. „Regiunea râului Pangoa trebuie să fie bogată. Ea aparţine încă indienilor campas. Uitaţi-vă, Don Fernando. in apropiere de râul Pichi o să găsiţi cedri... acolo...", îmi spunea pilotul. Eram cuprins de-o nestăvilită dorinţă: să rătăcesc în pirogă sau pe jos, să mă pierd pe sub bolta acelor quebradas, mici braţe de apă ca şi stătătoare, cu vegetaţie încâlcită.

Am hotărât, pe scurt, să mă întorc la Pucalpa şi Iquitos, pentru a pătrunde în junglă şi-a începe vânătoarea. M; i gândeam la cei doi vagabonzi şi mă neliniştea puţin faptul că-i părăsisem atâtea luni cu instinctele lor încântătoare. Având în vedere că trebuia să strâng alimente Şi material, am pătruns încă o dată în prăvălia lui Jesus Garda, stârpitura aia care dăduse admirabil greş în faimoasa noapte a opririi avionului la Pucalpa.

De la întoarcerea mea, limbile se dezlegaseră. Devenisem omul cu trei sute cincizeci de mii de hectare. Ca un băcan cumsecade. Jesus. Garcia mi-a prezentat cu multă căldură felicitările sale, pe care le-am primit în vreme ce mă plimbam de colo-colo prin depozit. Individul se îneca de atâta amabilitate greţoasă.

– O să-ţi dau o listă de cumpărături. La întoarcerea mea, totul să fie pregătit. Pot să-ţi văd machete-le?

– Am unele noi, superbe, Senor Frances.

– Poarte bine. Le vom vedea. Uite lista, întocmisem un catalog impresionant de provizii şi de arme, astfel încât Jesus Garcia nu mai ştia dacă trebuie să se teamă de mine sau să mă sărbătorească. Am plecat deci din Pucalpa ca să revin acolo după câteva săptămâni, însoţit de cei doi seringueiros. Kenou, indianul, încă nu ajunsese la întâlnire, deşi Lescuyer îl anunţase imediat despic întoarcerea mea şi despre locul fixat pentru plecarea în expediţie: zona superioară a fluviului Ucayali. La Iquitos îmi găsisem motoarele Johnson reparate, lăzile de campanie, accesoriile forestiere. Reveneam cu o pirogă destul de mare pentru a transporta şase oameni, plus materialul: lupa, binoclul Nachet, rindelele, securile, alimentele. Un singur amănunt neplăcut: mi se furase busola forestieră. Topometrul neamţ se oferise să mi-o împrumute pe-a lui, mai lentă şi fără alidadă; în graba mea de-a porni, acceptasem.

Îndată după sosirea noastră, Jesus Garcia pusese să se transporte la pirogă mărfurile, pe care Pablo şi Pedro s-au apucat să le controleze cu o comică autoritate. Puşti, pulbere, benzină, orez, alcool şi sare pentru prelucrarea brută a pieilor treceau rând pe rând în ambarcaţiune. După care cei doi mi-au înmânat factura, tot frecându-şi nasul. Nu voiau să piardă reacţia mea: aceasta s-a produs pe loc.

– Ah, tâlharul! Nu numai asasin, ci şi profitor neruşinat! Mă duc la el.

Cunoşteam preţurile; stârpitura de Jesus urma s-o afle şi el. Îmi urzeam planul treptat, dus de-o mânie pe jumătate reală, pe jumătate prefăcută. Trebuia să pătrund val-vârtej în magazin. Peştele ăla piranha de băcănie a înţeles probabil pe loc, întrucât,

văzându-mă, a avut nefericita idee să se dea înapoi, ca să ajungă la revolverul care atârna pe perete. Mi-am scos pistolul Parabellum.

– Nici-o mişcare, Jesus. A sosit momentul. Mărturiseşte.

– Nu, señor, nu eu.

– Gestul tău e o dovadă. Nu te gândeşti decât la lovitura aia de machete, cu care-ai dat greş. Mărturiseşte, sau te ucid.

– Nu mă împuşcaţi! Iertare! Nu mă privea pe mine. N-ar fi trebuit. Voi face tot ce doriţi.

Stăteam neclintit, cu pistolul îndreptat asupra lui. Sub apăsarea privirii mele, băcanul parcă se golea singur:

– Mă pun la dispoziţia dumneavoastră:

Era hidos, obosit peste măsură şi fără îndoială sincer, gata să se ducă şi să-l împuşte pe Maltez dacă i-aş fi cerut-o. Mi-era totuşi teamă de cea mai mică schimbare, ca şi de ura lui ascunsă, de reptilă. Am hotărât să închei repede afacerea:

– O să scapi, Jesus, dar cu o condiţie. Şi socoteşte că-ţi fac în felul ăsta un cadou. Redu factura la jumătate şi achit-o pe loc. Meritai un glonte şi încă imediat. Ar fi trebuit să sfârşeşti în burta fiarelor, ca oamenii pe care i-ai ucis altădată. O să te plătesc în piei de caiman, dar numai la întoarcere. Semnează şi să nu mai discutăm.

Tremura de grăbit ce era să semneze; dar se gândea, fără îndoială, că scăpase ieftin, căci mi-a zâmbit cuprins de uşurare, înmânându-mi factura achitată cum se cuvine şi repetând:„La dispoziţia dumneavoastră, Senor”. L-am pus să treacă înaintea mea, ca să ieşim în piaţă. Oamenii ne priveau, iar el, dorind parcă să-mi arate că n-o să mai fie nicicând vorba de povestea asta, mă saluta ostentativ, cu multă cordialitate.

Două zile mai târziu, a sosit şi Kenou în mica lui pirogă. Purta ca întotdeauna doar un slip; dar în cinstea reîntâlnirii noastre, îşi împodobise obrazul cu desene de-un roşu cărămiziu şi-mi tot arăta securea americană şi machete. L-am cuprins în braţe; auzindu-l cum vorbeşte spaniola aproape curgător, am fost mirat la culme. Kenou te uluia, pur şi simplu! In cursul îndelungatei mele absenţe, prietenia pentru noi trei îl îndemnase să se angajeze la o plantaţie de cafea de pe râul Perene, unde să poată deprinde limba asta în care să ne înţelegem cu toţii.

I-am înmânat în chip solemn o puşcă absolut nouă, fultuială, capsule şi un săculeţ cu plumbi. Obrazul îi strălucea. Multe seri după aceea l-am surprins contemplându-şi arma, cu un picior îndoit sub şezut şi culcându-se apoi în vreme ce-o ţinea strâns, ca pe-o jucărie preţioasă.

Nesfârşite luni de vânătoare, de prospectări şi de lupte au început pentru noi, periculoase, exaltante, mereu altele. Uneori mă aventuram singur, zâmbindu-i pădurii ca un îndrăgostit credincios care pătrunde din nou în casa iubitei sale. Ceilalţi trei plecau atunci, la rândul lor, să caute vreo plajă acoperită cu ierburi, unde caimanii veneau să pândească maimuţele însetate. Uneori o porneam în lungi expediţii, urmând cochas-urile întunecoase, construind uscătorii pentru tratarea pieilor, îngrămădindu-ne proviziile pe câteva plute întocmite la repezeală din lemn de bal sa. Fiecare zi o declanşa pe următoarea; eram împins mai departe, nu mă gândeam la întoarcere. Am înţeles de-atunci că mă deprindeam puţin câte puţin cu pădurea, cu capcanele ei, cu locuitorii ei – căci pădurea e populată, se uită sau nu se ştie lucrul ăsta.

Nu departe de Yarina Cocha, am descoperit într-o zi un călugăr bătrân care trecea la Pucalpa drept solitar şi mizantrop. Habar n-avea nimeni dacă se mai află în viaţă. Se retrăsese de zeci de ani în mijlocul indienilor chamas. Regiunea era năpădită de crocodili care sfâşiau adeseori copii mici, dar încă nu ştiam amănuntul ăsta.

Într-o dimineaţă, la răsăritul soarelui, pe când mă pregăteam să-mi părăsesc adăpostul de crengi, un tambo făcut din frunze îmbibate cu un soi de ceară naturală, am auzit bătăile unui clopot de aramă. Nu după mult timp, am dat peste o capelă minusculă, acoperită cu paie şi peste locuinţa de sihastru a sfântului aceluia din junglă. Se apropiau nişte indieni, urmaţi de câinii şi de orătăniile lor. Omul părea să predice. Straniu şi tulburător spectacol. Foarte bătrân, gârbovit, bărbos, cu o cunună de păr alb, el preda învăţătura în felul său, iar vreo treizeci de indieni îl ascultau cuminţi. Am observat că sutana lui "veche, de aba maronie, avea un număr impresionant de petice; mâinile şi degetele lui păreau deformate. La sfârşitul predicii, m-am dat mai aproape. Obrazul omului strălucea de-o bucurie tainică, umilinţa adevărată îi transfigura chipul scofâlcit.

– Nu te apropia dacă ţi-e frică de lepră, a zis el. Dacă nu fii binevenit. Mi se spune padre Henrique.

Am rămas astfel o zi întreagă şi-o noapte în coliba lui de paie şi păstrez pentru totdeauna imaginea acelor ore. Seara şi-a cârpit sutana cu o andrea groasă, la lumina unei torţe. Era basc de origine, trăise în Paraguay şi-n Amazonia. ca să sfârşească în coliba aceea afumată, lingă mica lui capelă. Mi-a vorbit despre pădure, pe care-o cunoştea bine, ca şi despre iubiţii lui indieni, li aud şi acum vocea bătrână: "Mă ascultă, bineânţeles; dar uită repede şi se întorc la riturile lor. Nu înţeleg nimic şi totuşi ţin mult la mine. Fără îndoială, n-am eu priceperea necesară: sper însă că Dumnezeu va ţine seama de bunăvoinţa mea...".

In pofida degetelor bolnave, reuşea să coasă. A văzut că observasem amănuntul ăsta: „De cârpit mai pot, dar nu mai am forţă să destup vinul pentru slujbă. Mă ajută paracliserul. Săracul. E atât de primitiv, încât se duce la ai lui să-i destupe sticla. E foarte devotat, dar cam hoţ. Mă întreb dacă nu face aşa ca să bea vinul; aduce totdeauna doar jumătate din el. Dar astea sînt micile neajunsuri ale vieţii în mijlocul sălbaticilor. Îi iubesc pe toţi. Nu-mi pare rău că voi trăi aici până la moarte".

Am adormit în coliba lui ca la poarta raiului. Aveam impresia că mă oprisem la un sfânt, pierdut într-o altă pădure: aceea a iubirii faţă de Dumnezeu şi de indieni.

A doua zi urma să explorez cocha cu unul dintre ajutoarele bunului părinte. Am descoperit mai bine de-o sută de saurieni imobili de-a lungul malurilor fierbinţi. Trebuia să organizez în locul acela un punct de vânătoare şi de uscare a pieilor. M-am întors la Pucalpa ca să-i anunţ pe Kenou şi pe cei doi seringueiros.

La rândul lor, ei cercetaseră o întreagă reţea de quebradas, pe care aveam să le străbatem mai târziu în lung şi-n lat vreme de săptămâni. Pentru moment ne foloseam iar de pirogă, urcând râul şi apoi canalul verzui unde ştiam că voi da peste curbura prelungă de la Yarina Cocha. Trebuia să fim atenţi să nu stricăm elicea; până şi cea mai mică rădăcină putea să-i fie fatală. Nori de ţânţari se abăteau asupra noastră. Kenou a socotit că c mai bine să continuăm folosindu-ne de prăjină şi de pagaie. Pândea, nemişcat, primejdiile; când şuiera printre dinţi, cu privirile îndreptate într-un anumit punct. O făcea totdeauna ca să ne semnaleze prezenţa unui şarpe. Treceam

deseori pe lângă şerpi anaconda gigantici, surprinşi în plină siestă. Pentru ce să-i fi omorât? Mai bine îi priveam şi ne continuam drumul. Anaconda nu sare, dealtfel; e un senior al junglei, care măsoară până la opt metri lungime şi atunci cântăreşte aproape o sută de kilograme; dar nu e veninos. Ne îndepărtam cu respect. In schimb trebuia să retez fără milă capetele şerpilor care trăiau în copaci şi se legănau deasupra apei, agăţaţi de bolta pe sub care noi treceam fără zgomot. Bună şcoală atenţia asta neântreruptă. Pasărea şi maimuţa ştiu că sînt ucise dintr-o dată, cu o singură înţepătură veninoasă şi trăiesc luându-şi măsuri de apărare. Indianul presimte. În ceea ce mă privea, învăţam; îmi redescopeream simţurile, reflexele; era o trezire fără precedent, din zi în zi mai acută.

În faţă. Kenou stătea neclintit. La o sută de metri pe partea stingă, privirea lui semnala, în adâncitura covorului vegetal, nările ca nişte sfere şi spinările umflate ale caimanilor. O ceată considerabilă, o adevărată „bancă" ieşea în calea puştilor noastre. Am socotit că trebuia să ne stabilim tabăra acolo, ghişeele urmând să se deschidă abia a doua zi. Seara, în jurul marmitei, eram patru oameni fericiţi. Curăţasem pământul şi întinsesem rogojinile; aveam un adăpost bun, un tambo sub care puteam instala apărătoarea contra ţânţarilor. Pablo şi Pedro au început curând să sforăie. Eu îi zâmbeam lui Kenou. Care-şi ţinea strâns puşca, zâmbindu-mi şi el. Aceste momente petrecute în jurul focului ocrotitor sînt bucuria vânătorilor.

Când am deschis din nou ochii, Kenou se şi sculase, nerăbdător să se ducă şi să supravegheze caimanii. I-am trezit pe Pablo şi Pedro ca să încălzească orezul, căci mijea de ziuă şi noi aveam interesul să-i împuşcăm pe saurieni cât mai departe de apă. În zori ei se pun în mişcare spre cocha şi munca devine foarte complicată. Dispuneam, aşadar, numai de sfârşitul nopţii aceleia pentru a acţiona.

Aveam încărcătură pentru carabina cu piston: plumbi de dimensiunea unor bile mari şi fultuială extrasă din scoarţă de paneira, un copac providenţial de pe Amazon, care dă celuloză, grăsime albă, migdale, seminţe şi unsoare pentru năvoade.

Urma tocmai să declanşez atacul" când a răsărit în faţa mea, ca o nălucă, un dansator împodobit şi pictat, agitând de-o parte arcul şi săgeţile, de cealaltă o torţă care sfârâia. A ajuns lângă mine fără ca eu să fi avut vreme să reacţionez. Era gol puşcă şi surâdea, arătându-şi toţi dinţii ascuţiţi. Licuricii se roteau în jurul lui şi-al torţei. Mi se tăiase răsuflarea; Kenou rămăsese şi el împietrit. Aşa se-ntâmplă în junglă, te crezi singur şi de fapt eşti pândit, urmărit, provocat şi adeseori ucis, din lipsă de prevedere. Înainte de-a putea noi să articulăm vreun sunet, năluca a început să vorbească într-o spaniolă destul de inteligibilă: „Mă numesc Aray. Sânt indian chamas. Dar mai de departe decât ai lui padre Henrique. Te-am văzut cu el. Vrei să vânezi caimani. El mi-a spus să te ajut; de la el ştiu limba ta. Indianul tău e un campas. L-am văzut încă de ieri. Azi noapte m-am uitat la toate lucrurile din piroga ta. Totul e bine. Ai nevoie de tribul nostru?"

Aveam cel mai mare interes să accept şi să-mi dovedesc bunele intenţii. M-am dus la pirogă şi i-am dăruit indianului Aray o escopeta nouă, de la Jesus Garcia. Alianţa părea încheiată.

Am învăţat de la tribul său arta de-a vâna caimanii şi ştiinţa oamenilor care, fără alte mijloace in afară de ingeniozitate, se străduiau să „înţărcuiască" animalele astea periculoase cât mai mult cu putinţă, în locuri precise. „Inspectorul" nostru îmi spunea:

„Caimanii mănâncă peştele şi ne mănâncă adeseori copiii. E bine că ai venit. Dar dacă tragi la întâmplare, tribul va fi supărat. Caimanii vor pleca să se ascundă în toate părţile şi vor fi mai periculoşi pentru noi, pentru că vor fi pretutindeni”.

Zile la rând, cu o dibăcie şi într-o tăcere demne de întreaga atenţie, el ne-a arătat cum trebuie să plecăm dinspre toate ungherele locuite, pentru a ucide şi a împinge departe caimanii. Ne stabileam astfel teritoriul. La sfârşitul vânătorii, Aray a binevoit să mă ducă în mijlocul tribului său, cu prilejul unei sărbători despre care nu îndrăzneam să cred că există în realitate: aceea a soţilor înşelaţi.

Am asistat acolo (singur, vai!), într-un sătuc de vreo treizeci de colibe, la o stranie şi foarte crudă ceremonie. Faptul că mă aflam singur, ca şi condiţia mea de alb, mă puneau în imposibilitate de-a acţiona: eram oaspete şi spectator.

Pe când călătoream în piroga lui, Aray îmi şi dăduse unele vagi explicaţii, stârnindu-mi curiozitatea: „Mâine tai un cap. E mare sărbătoare”. Mă gândeam la vreo ceremonie simbolică. Mulţumită lui, fără îndoială, de câteva zile ne aflam în preajma adevăraţilor indieni, iar eu n-avusesem încă niciodată ocazia să mă simt atât de departe de lume şi atât de fericit din pricina asta. Depăşisem o frontieră misterioasă, dincolo de care nu mai puteam folosi nici un instrument de măsură.

Focurile satului răspândeau un fum roşu-gălbui, care se târa ca o pânză. Aray imita getusa, o pasăre de noapte cu ţipăt lung. Pe maluri indienii urmăreau probabil piroga şi imitau pangil-ul, un fel de curcan sălbatic. Apoi ambarcaţiunea a fost pur şi simplu înşfăcată de către doi indieni răsăriţi de pe taluzul neted şi argilos. În centrul satului, casau fără pereţi: un acoperiş de frunze aşezat direct pe pământ era de-ajuns. În jurul unui foc, urcioare înalte de pământ apăreau şi dispăreau cu desenele lor roşii şi negre, ca nişte fantome ale obiectelor, după cit de puternice erau flăcările. Indienii goi se apropiau şi vârau înăuntru mâinile, folosindu-se de căuşul palmei ca de-o lingură. Bărbaţi şi femei defilau astfel; după toate aparenţele, băutura li se urcase la cap. Aray mi-a explicat: „E masato. Femeile mestecă yuca, o îmbibă cu scuipat şi apoi o dau afară”. Paul Lecointe îmi vorbise despre această fermentaţie naturală a pastei de yuca, diluată apoi în apă. „Iar acolo e lluasca. Foarte bună. Uite-l pe curadero- ul* nostru, vine să te salute”.

Căpetenia, sau vrăjitorul, se numea Inay-Nyaye şi era singurul care avea o escopeta. I-am oferit cadourile şi micile mele ofrande: cuţite, frunze de tutun, lănţişoare şi podoabe fanteziste, privindu-l vreme îndelungată. Regăseam limbajul inimii, atât de des folosit la Oyem. Vrăjitorul şi-a exprimat cea mai firească bucurie şi l-a pus pe Aray să-mi spună că acceptă toate darurile. A trebuit să beau lluasca, băutură care-ţi dă o luciditate specifică şi te menţine în stare de trezie. Încă nu ştiam că, luată în doze mari. Duce la halucinaţii vizuale tulburătoare, ca atâtea alte plante cărora aveam să le descopăr extraordinarele proprietăţi.

Trăind în junglă de mii de ani, vrăjitorii indieni putuseră să-şi îndrepte întreaga lor atenţie spre resursele vegetale aflate în păduri. Fără să întreb niciodată, m-am putut convinge, pe seama experienţelor comune, că indienii ştiu să se ferească, să vindece, să se apere, să vâneze şi să ucidă mulţumită cunoaşterii plantelor.

Aray era vizibil mândru să mă ţină lângă el la masă. M-au servit cu şobolan fript, pe urmă cu peşte pirarucu, miez de palmier şi larve mari de cărăbuşi, care se

* Vraci, în limba spaniolă în original.

mănâncă vii, la sfârşit, în loc de dulciuri. Curadero-ul a venit să ne ofere încă o dată mici tigve cu lluasca. In jurul meu oamenii se lungeau pe pământ, cu ochii dilataţi.

A doua zi Aray a încercat să mă pregătească, dându-mi noi explicaţii, apoi m-a lăsat să mă bucur singur de vestita sărbătoare, al cărei actor principal habar n-aveam c-ar fi el. „E o plăcere mai mare decât plăcerea sexuală, mi-a spus Aray cu brutalitate. Când un indian chamas doreşte o femeie măritată, poate s-o pândească-n pădure şi să se arunce asupra ei. Femeia trebuie să se apere doar un pic, fără să strige, apoi să cedeze. Se schimbă atunci darurile: un colier pentru femeie, o brăţară pentru bărbat. Dar femeia trebuie să se întoarcă foarte repede şi să-i arate de îndată soţului ei colierul, înţelegi?

– Da.

– După aceea, bărbatul are dreptul la femeia asta şi oamenii ştiu totul. Dar bagă de seamă, soţul se răzbună în ziua sărbătorii. Ai să vezi, toţi poartă la gât un cuţitaş cu lama încovoiată. E instrumentul răzbunării. Şi răzbunarea, în ziua asta doar, e o răzbunare aşteptată vreme de un an întreg!”.

Am căzut pe gânduri. Ce obiceiuri! Ce lege! M-am îndreptat spre mal şi am rămas acolo până când s-au sfârşit toate pregătirile; mi se părea că băutura li se urcă din ce în ce mai mult la cap bărbaţilor şi femeilor. Revenind, m-am apropiat de unul dintre grupuri. Un om stătea în genunchi. In spatele său, un alt indian îşi agita cuţitul, iar o femeie, evident femeia lui, îl încuraja. El s-a oprit o clipă şi i-a făcut înşelătorului o crestătură pe grumaz, nu prea adâncă, într-adevăr. A început să curgă sânge: jignirea fusese ştearsă.

M-am întors pentru a-mi continua drumul şi atunci l-am zărit pe Aray care stătea foarte drept, înfăşurat într-o pânză ţesută din bumbacul tors de femei, o superbă cuşma de ceremonie. Zâmbea straniu – şi brusc a sărit asupra unui bărbat pe nume Aupy. Cercul s-a refăcut. Aupy refuza să îngenuncheze. Cuprins de mânie, scoţând ţipete stridente, femeile şi-au făcut o onoare din a-l ţine încovoiat, cu genunchii la pământ. Aray, ale cărui priviri străluceau de ură, i-a împlântat brusc lama tăioasă în ceafă. Sângele a ţâşnit pe dată din belşug şi (în afara ritualului, desigur) Aray şi-a înfipt a doua oară cuţitul. Omul s-a prăbuşit sub lovitură, şiroind de sânge. Cu zâmbetul pe buze, aproape ca un înger, Aray l-a ajutat să se ridice-n picioare. Consideră că se răzbunase. Nişte femei bătrâne l-au dus pe cel pedepsit lingă o colibă, ca să-l stropească şi să-l spele: M-am amestecat şi eu. Tăieturile erau prea adânci şi n-am putut opri hemoragia. Victima avea să moară noaptea, în vreme ce eu, stând lângă foc împreună cu vrăjitorul, beam rachiul din trestie-de-zahăr pe care-l adusesem în dar.

N-am reuşit să-i dau vreun ajutor omului aceluia, dar am avut vreme întreaga noapte să mă gândesc la legea soţilor înşelaţi. Cât curaj ca s-o înfrunţi! Bărbatul care le punea altora coarne devenea aici un erou, un senior. Ştia ce riscă, dar se aşeza cu hotărâre sub lama cuţitului. Aveam impresia că înţeleg tâlcul acestui obicei: nici jandarmii, nici preoţii; o dată fusese nevoită şi civilizaţia să născocească, în jungla milenară, o regulă care să ţină seama de iubire şi dreptate. Când sărbătoarea se termina, totul redevenea pur. Am sfârşit prin a adormi sub acoperişul lui Aray. Mă gândeam, înainte de-a mă cufunda în somn, la Europa noastră, pe care-o uitasem: „Dacă am avea şi noi lama asta anuală, câţi încornoraţi s-ar mai găsi?”. Cugetam la

deosebiri, fără să-mi îngădui să judec. La ce bun să judeci, când ţi-e somn şi vrei să dormi? Am aflat, in zilele următoare, de la un alt indian, care-l întâlnise pe Kenou, că se întâmpla foarte rar ca un chamas să se poarte atât de sângeros în timpul sărbătorii acesteia. Şi după ce s-a sfârşit vânătoarea şi-am făcut o plută din lemn de balsa, mi-am luat rămas bun de la Aray. Nu departe de capela al cărei clopot îl auzisem într-o dimineaţă, părăsind pentru totdeauna Yarina Cocha.

Pieile caimanilor se-ngrămădeau pe plutele noastre întocmite la repezeală. Pablo şi Pedro erau nevoiţi să păzească zi şi noapte încărcătura asta preţioasă cu escopeta în mână, de fiare mai ales. Păstrez astăzi din călătoria pe

Ucayali, pe gârlele, cochas-urile şi quebradas-urile lui, amintirea unei perioade în care am luat totul do la capăt cu învăţătura: plantele indiene, calitatea reflexelor, rezistenţa la ţânţari, educarea ochiului, sângele rece, supunerea în faţa destinului. Cei doi seringueiros şi Kenou deveniseră maeştri, infinit mai antrenaţi decât mine. Dar oamenii pe care n-am să-i pot uita nicicând sînt indienii piros. De la ei m-am deprins să nu încalc un teritoriu indicat cu foarte multă vreme înainte, prin semne repetate: cel mai adesea bastonaşe ori legături de seminţe pe care le atârnau în copaci, ca să-ţi atragă atenţia că e periculos să mergi mai departe.

Îmi fuseseră semnalate spre est, în direcţia râului Chesea, uriaşe cantităţi de mahon; dar ca să dăm de ele trebuia să mergem zile întregi pe jos, adică să renunţăm la singurul nostru bun, la singura noastră şansă de întoarcere, piroga datorită căreia pătrunseserăm pină acolo. Am hotărât să tăiem nişte crengi şi s-o ascundem sub ele, în spatele braţului de apă, ca să nu fie, pe cât posibil, vizitată de nimeni şi să ne servească drept tabără de bază.

Locul, ni se spusese, nu aparţinea nici unui neam de indieni cu adevărat băştinaşi, ori stabiliţi acolo din întâmplare. La sfatul lui Kenou, n-am aprins în primele zile focul şi n-am făcut tabere de popas, în asemenea fel încât urma pirogii să dispară pentru oricine ar vrea să se ţină după noi. Cu securea în spate, cu machete-le în mână şi cu alimentele în saci cauciucaţi, din balata* naturală, păşeam înainte. După opt zile de mers, am întâlnit primele zone în care se aflau exemplare enorme de mahon. Copacii aveau doi metri diametru; creşteau acolo şi

Nenumăraţi cedri. Trebuia să continuăm deci şi să facem releveul terenului.

Într-a cincisprezecea zi, am ajuns pe un platou acoperit cu iarbă, asemenea pampei, în mijlocul căruia am descoperit o colibă de bambus, dărâmată şi nelocuită. Nici-o urmă de viaţă şi, departe în jur, după cercetări, nici-un semn de prezenţă a omului. Am hotărât deci să reparăm coliba şi să ne petrecem acolo noaptea, fără să facem focul ori să gătim, din teama de-a nu fi descoperiţi. Dimineaţa, înaintea ivirii zorilor, vreo treizeci de indieni se aflau în jurul taberei noastre. Tăcuţi, superbi, înarmaţi cu arcuri şi săgeţi. Până şi Kenou era uluit: „Indieni piros”, mi-a şoptit el.

Puştile zăceau lângă noi, pe pământ. La porunca mea, ne-am îndepărtat de ele toţi patru, ca să nu se işte vreo confuzie. In asemenea clipe trebuie să te faci limpede înţeles şi să dovedeşti că, orice s-ar întâmpla, nimeni nu se gândeşte să fie agresiv. Răspuns imediat al indienilor piros la semnul ăsta: un cerc cu raza de-o sută de metri în jurul nostru. Ce era de făcut? Mintea îmi umbla foarte repede: „Nu ne-au împroşcat cu săgeţi în timpul nopţii. Au un aer nobil şi liniştit. Să aşteptăm”.

---

*Guma unui arbore tropical.

Am aşteptat ore întregi, într-o tăcere absolută. Către prânz au mai sosit zece. Căpetenia a spus ceva, indienii au dispărut, lăsând şase paznici care s-au dat mai aproape: ne ţineau sub ameninţarea arcurilor. Cel mai mic gest ambiguu putea să ne condamne. Chibzuiam în continuare. Mi-a venit ideea să încrucişez braţele deasupra capului şi, stând mai departe jos, dar târându-mă pe şezut, să împing arma cu piciorul, ca pentru a le-o dărui. Nici-o reacţie. Mi-am repetat gimnastica, de data asta cu toate cele patru puşti şi, pentru a ne dezvălui mai bine intenţiile, m-am întins împreună cu tovarăşii mei, semn că voiam să dormim. Indienii tot nu reacţionau. Către ora cinci seara, am început să simt o nelinişte. După o oră avea să se lase noaptea. Ce voiau oamenii ăştia? Să ştie dacă eram singuri sau dacă formam avangarda vreunei expediţii? Să ne înspăimânte ca să ne poată cerceta? Să ne păstreze pentru cine ştie ce ritual vrăjitoresc? Ne era imposibil să fugim ori să discutăm. Ce să facem, dacă nu să ascultăm porunca destinului? În asemenea momente binecuvântate, pricepi că nu însemni aproape nimic.

Înainte de sfârşitul zilei, au mai apărut şi alţi indieni, cu tigve şi ciorchini de banane încă verzi. Depunându-şi armele în faţa paznicilor, au aşezat în faţa noastră prinosul de hrană, fără un cuvânt, fără un zâmbet, fără nici cea mai mică încreţire a obrazului. Nimeni nu catadicsise să strângă puştile, cu atât mai puţin să le descarce.

Momentul acela a fost poate pentru mine hăul definitiv, tăcerea, ochiul ciclonului. Timpul se oprise; nici o lege, nici un limbaj nu mi se părea în stare să pună capăt situaţiei noastre. În asemenea ore nesfârşite ai vreme să rumegi faptele, să fii atent la cel mai mic zgomot, cu o senzaţie de totală inutilitate, căci rişti să mori în fiecare clipă, fără să ştii motivul.

Am stat aşa trei zile. În clima aceea uscată, caracteristică platourilor, toată viaţa îmi defila pe dinainte. Concesiunea însăşi, al cărei act se afla împăturit în raniţă nu mai avea nici o valoare. Apă, banane, apă, banane – aduse de câte două ori pe zi; iar eu nu mă puteam împiedica, în ciuda firii mele, să simt cum zvâcneşte-n străfunduri nelinişştea, de fiecare dată când se întrerupea filmul amintirilor. Îl revedeam pe Carter, revedeam „pasajul lustragiilor” de la Paris, îndepărtatul Gabon. Saloanele şi ciubucele sculptate ale hotelului „Bolivar”, pe Rosita, încântătoarea mea spioană, pe Gal'Lino, pilotul erou. Totul de-acum înainte părea lipsit de valoare, inutil ca o monedă falsă. Nu mă temeam, dar încercam să aflu, din punct de vedere tehnic, ce fel de chinuri ni se hărăziseră. De un singur lucru eram convins: nu trebuia cu nici un chip să vorbim între noi.

In dimineaţa zilei a patra, indienii care aduceau bananele n-au mai venit. Dar au apărut unii noi, conduşi de-o altă căpetenie, care ne-a „examinat” foarte repede cu privirea şi a strâns flintele una câte una, armându-le cocoşul şi descărcându-le în aer. Ne-am întins machete-le şi securile şi ne-a dat de înţeles că puteam să ne luăm puştile şi să-l urmăm. S-a plasat apoi înaintea noastră, ca o călăuză, oferindu-mi vreme de mai multe ore de mers un spate vulnerabil. Ceilalţi veneau în urmă, prin pampa cu sol călduţ şi tare, unde nici un animal nu părea să trăiască. Indienii mergeau repede. Trebuia să ne ţinem după ei cu orice preţ. Aveam impresia că mă îndrept către o moarte sigură.

Impresia asta a încetat de cum s-a ivit iar pădurea; intrând în atmosfera ei umedă, reîntâlneam solul spongios, ferigile uriaşe, acoperişul verzui al unei cripte fără

capăt. Am observat că indienii se strecurau cu tălpile lor goale fără să strice câtuşi de puţin ordinea acelei vegetaţii neatinse. Mergeau şerpuit, ocolind arborii şi arbuştii care puteau trozni sau li se puteau freca de picioare. Noi patru, în ciuda obişnuinţei ne deschideam cale cu machete. Să fi fost pericolul, teama? Căci toate zgomotele îmi vorbeau, toate pârâiturile şi frecările masei vegetale, izbiturile lianelor, spasmele plantelor prinse-ntr-un dans profund – totul îmi vorbea despre iubire şi moarte.

Simţeam în sfârşit cum respiră jungla, atât de mult aşteptată încă de pe vremea când părăsisem Lima. Noaptea, sub acoperişul de crengi tăiate-n pripă, ea mă îmbiba cu humusul ei, cu lenta şi apăsătoarea ei maceraţie vegetală. Miresmele strânse timp de secole în acea uriaşă marmită a lumii erau pentru mine ca o baie călduţă, tulburătoare. Mă lăsam pătruns, copleşit. Jungla devenea leagănul.şi cimitirul tuturor vieţilor: excremente de animale, hoituri, plante dospite, urină, totul amestecându-se într-un parfum unic: al vieţii însăşi. Cu ochii larg deschişi, cu trupul inert, gol de gânduri, o lăsam să mă absoarbă. Te oferi junglei şi dormi.

După o zi de mers, căpetenia s-a oprit la cotitura unui râu. Cu capetele afară, nişte delfini de apă dulce ne priveau ţintă. Nu mai văzusem niciodată lamantini* alcătuind un cerc la suprafaţă şi tresăltând de frică. Ceva mai departe, alţi lamantini pescuiau. Culegându-şi prada din aer, cu boturile deschise, ca nişte acrobaţi. Ce spectacol!

Fără să spună un cuvânt, căpetenia ne-a indicat o direcţie precisă. Mi-a trebuit un moment ca să pricep că eram liberi – conduşi în afara teritoriului. Am luat atunci propria mea puşcă şi i-am dăruit-o. Iar el, zâmbind pentru prima oară, mi-a întins arcul şi săgeţile, pe care le-am acceptat ca pe-un dar de preţ. În câteva clipe, toţi acei oameni goi şi dispăruseră, lăsându-mi pentru totdeauna ca amintire imaginea talentului şi a înaltei lor clase de mărşăluitori. Adio, indieni piros, azi fără îndoială decimaţi! Nobleţea voastră, fără îndoială, nu mai aparţinea acestor vremuri.

Cu tot instinctul lui Kenou, am avut nevoie de zece zile ca să ne găsim piroga şi alimentele. Din fericire nu fuseserăm percheziţionaţi; aşa că mai păstram în buzunar cutia metalică, ermetic închisă peste chibriturile de rezervă.

Vânătoarea cu arcul meu a dat rezultate foarte proaste: în ziua a şasea mâncam şerpi şi larve grase de cărăbuşi. Kenou înghiţea larvele crude, cei doi seringueiros preferau să le frigă; eu, curios, gustam şi dintr-unele şi dintr-altele. Din fericire piroga era intactă; dar indienii piros inspectaseră totul amănunţit.

Am ajuns la Cumaria mai slabi cu zece kilograme; aveam picioarele însângerate; frigul ne pătrunsese-n trup, căci sufeream toţi patru de malarie.

Febra făcea să-mi apară din nou imaginile trăite-n pădure. Vegetaţia devenea monstruoasă. Mă zbăteam în apa neagră a cochas-urilor, apucat de braţe imense. Caracatiţe vegetale puneau stăpânire pe trupul meu ca să-l salte, să-l rostogolească, să-l suie în vârful copacilor; jos, pe pământ, caimanii îşi căscau boturile, aşteptând să cad. Iar eu zburam, mă căţăram, cuprins de tremurături pe care chinina a sfârşit prin a le calma. Ştiam că trebuie să aştept, să traversez crizele şi să plec din nou. Într-o bună zi ele slăbesc şi, dacă revin, sînt uşor de înfrânt.

---

* Mamifere marine care trăiesc la tropice

Am răzbătut la suprafaţa coşmarurilor abia după o săptămână, timp de care a profitat Kenou ca să adune toate plutele la Pucalpa. Aveam, zicea el, mai bine de patru sute de piei. Am socotit aşadar că puteam opri vânătoarea.

O dată scăpat de febră, totul îmi apărea ca nou. Pablo şi Pedro, mai obişnuiţi cu asemenea crize, îşi recăpătaseră forţele înaintea mea, întinerind parcă şi ei. Legaseră prietenie cu doi indieni campas, care se ofereau să ne însoţească spre frontiera indienilor cachivos. Aceştia aveau, trebuie s-o spunem, o faimă proastă; dar la marginea teritoriului lor crâncen apărat, cei doi campas descoperiseră numeroase exemplare de mahon.

– Hai să vedem; va fi ultima noastră expediţie, am spus eu.

După câteva zile de mers, cei doi campas ne-au arătat primele semne de protecţie. Pentru aceşti primitivi nu există nici hartă, nici tratate, nici legi; dar siguranţa lor izvorâtă din instinct e tot atât de extraordinară ca şi a păsărilor care-şi apără teritoriul. Pas cu pas, am sfârşit prin a remarca eu însumi seminţele unor fructe, atârnând ca nişte ciorchini de lianele mai mici. „Nimeni n-are voie să depăşească punctul ăsta; suntem preveniţi”, mă lămureau călăuzele.

Am hotărât să mergem de-a lungul semnelor, cu respect şi politeţe. Trebuia să rămânem în gardă şi să arătăm totodată limpede că obiceiurile ne erau cunoscute. Notam treptat poziţiile, cu intenţia de-a întocmi ulterior o mică hartă a zonei aceleia de frontieră, efectiv bogată în exemplare de mahon.

Pentru a ne sublinia atitudinea paşnică, înainte de căderea nopţii ne retrăgeam cu mai mulţi kilometri. N-am reuşit totuşi nici-o clipă, deşi eram pândiţi, fără îndoială, să stabilim legătura. Aveam în mână un excelent releveu, o nouă „bancă”, noi speranţe.

Răsplată neprevăzută, mic dar din partea cerului, amănunt care constituie farmecul unei existenţe de om al pădurilor; într-o dimineaţă, Kenou mă duce la vreo câteva sute de metri de mica noastră tabără. Urme proaspete indică trecerea unei fiare şi-a puiului ei. Indienii campas se arată categorici, dar şi înspăimântaţi: „Urme de jaguar. O mamă cu puiul ei”. Jaguarul e un ucigaş temut. Am socotit deci că riscam, la fel ca şi indienii cachivos, să-i devenim într-o zi sau alta victime, cu tot armamentul nostru. Dacă mama dădea târcoale prin împrejurimi, înseamnă că o rodea foamea; iar antilopa doborâtă de noi în ajun nu făcuse probabil altceva decât să fugă din calea fiarei pornite la vânat.

Mi-au plăcut totdeauna sălbăticiunile. Mă ispitea gândul să capturez cele două animale, încercând apoi să îmblânzesc puiul de jaguar. Mi-am amintit brusc de-o capcană rudimentară pe care-o foloseau pahuinii în Africa” la prinderea panterelor; am pus să fie construită tu vreun kilometru mai departe de tabără: Pablo şi Pedro, aşa terorizaţi cum erau, s-au apucat să traseze dreptunghiul şi să taie pari din lemn moale, pentru a fi înfipţi în pământ. La sfârşitul zilei, meşterisem o cuşcă dreptunghiulară prevăzută cu o uşă-ghilotină, care trebuia să cadă la loc imediat ce-ar fi fost atinsă momeala. Am verificat lianele, unite cu zăvorul în aşa fel încât să declanşeze căderea porţii. Rămânea să mai punem momeala, o enormă ciozvârtă de antilopă. Kenou şi cei doi indieni campas au înţeles până la urmă principiul de funcţionare şi l-au admirat; eu nu puteam garanta deloc pentru comportamentul unuia sau a doi jaguari în interiorul unei asemenea cuşti.

Ziua era pe sfârşite. Pentru mai multă siguranţă, am hotărât să facem de pază cu rândul. In toiul nopţii ne-au trezit nişte izbituri şi nişte răgete; am considerat că trebuie să aşteptăm zorii şi abia apoi să ne ducem şi să verificăm rezultatele. Nici o îndoială: măcar unul dintre animale şi tot căzuse-n capcană – însă care anume?

Dimineaţa, eu cu pistolul automat în mână, ceilalţi înarmaţi şi ei, am descoperit mama şi puiul într-o stare de furie datorată probabil apropierii noastre. Prin spaţiile înguste dintre buşteni se ghiceau petele de pe blana fiarelor. Înaintând cu băgare de seamă, aveam posibilitatea să observăm cum animalul adult se repede la pereţii cuştii şi-i zgârie cu ghiarele. Vederea mamei aceleia înnebunite şi încă de foarte aproape, îi fascina pe indienii mei; m-a bătut o clipă gândul să las aşa capcana, care până la urmă tot ar fi cedat de la sine sub izbitura fiarelor; dar mai existau, lipsiţi de apărare şi indienii cachivos – şi am ochit cu pistolul printre doi buşteni. Totul s-a petrecut repede; atins drept în cap de două gloanţe, jaguarul a făcut un salt înapoi şi s-a prăbuşit. Priveam cu toţii animalul acela de dimensiuni respectabile, ultimele lui, zvârcoliri. Surprins, puiul a încetat brusc să mai zbiere, pentru a linge hulpav sângele matern care se scurgea pe pământ. A trebuit să-l imobilizăm cu ajutorul a două furci mari de lemn. Apoi eu am intrat în cuşcă, am legat labele mamei cu o liană solidă şi, în vreme ce puiul mârâia, ţinut zdravăn de către Pablo şi Pedro, am tras hoitul jaguarului afară. Uşa-glisieră fiind închisă acum la loc, puiul putea să se zbată-n cuşcă, lăsând la o parte faptul că părea mânios: făcea salturi şi se rostogolea de furie. I-am pus numele Bouli-Bouli şi i-am dat eu însumi prima porţie de hrană.

A trebuit, după obiceiul nostru, să transportăm hoitul pînă la râu, să jupuim pielea cu grijă şi să aruncăm în apă toată carnea, tăiată-n bucăţi. Kenou ne-a atras atenţia că fiara fusese foarte periculoasă, căci nu mai avea nici pic de lapte. Jaguarul devine în asemenea momente peste măsură de agresiv, aşa că noi avuseserăm toate şansele de-a fi atacaţi, chiar şi ziua. Am simţit mai puţine remuşcări pentru faptul că doborâsem o asemenea pradă şi mi-am îndreptat toate îngrijirile asupra puiului. După vreo douăsprezece zile şi cu multă vigilenţă Sin partea mea, el a acceptat să poarte un fel de lasou dublu făcut de indienii campas şi a ieşit să se scalde pentru prima oară. Când a fost aproape dresat, am putut în fine ridica tabăra şi Bouli-Bouli, căruia încă nu-i dădeam drumul din laţ, a pornit-o cu noi către Pucalpa. Urma să devină, până la Belem do Para, atracţia tuturor acelora care ne vedeau trecând cu pluta.

La Pucalpa, negustorul Jesus Garcia a fost foarte mirat când i-a văzut pe cei doi seringueiros că vin într-o bună dimineaţă încărcaţi de piei, ca să-i achite-n natură faimoasa notă pentru hrană şi arme. Mi-am dat seama, privindu-i mutra, că nu sperase nici o clipă să fie plătit. După atâtea luni petrecute-n junglă, băcănia lui păduchioasă părea un rai; pentru a-şi dovedi bucuria, sinceră de data asta. şi din motive temeinice, că ne revede în viaţă, Jesus Măria mi-a propus pe loc un nou credit. Se oferea să încarce cu alimente pluta noastră uriaşă, menită să ne ducă la Belem. Socotea astfel că va putea intra, atunci când mă voi întoarce, în slujba mea, devenind marele furnizor al concesiunii.

„Sinceritatea” lui mă surprindea; am înţeles totuşi că urmăreşte mai cu seamă să mă facă să uit trecutul. Am fost nevoit, după câteva săptămâni, să mă felicit pentru aceste sfaturi înţelepte ale micului negustor bine informat: „Nu vindeţi pieile la Iquitos, Senor. Pentru o cantitate atât de uriaşă, v-ar trebui o autorizaţie specială, Treceţi-le

noaptea din Peru în Brazilia, prin contrabandă. Cunosc dincolo de Chimbote un negustor cu ridicata; el o să cumpere tot stocul, dându-vă bani peşin”. După multe ezitări, am socotit că era preferabil să-i acord încredere şi, într-o dimineaţă, după ce încurcasem, cu băgare de seamă urmele, anunţând că ne vom duce să prospectăm mai spre nord, de-a lungul Maranonului, am

Părăsit Pucalpa, ca să coborâm pe Amazon.

Piroga prevăzută cu motor trăgea comoara noastră plutitoare la remorcă. Bouli-Bouli, temeinic ţinut în lesă, dormea alături de Kenou, de Pedro şi de cei doi indieni Pablo mă înlocuia la cârmă. Pe pirogă, un lung şi foarte jos acoperiş proteja stocul de piei împotriva soarelui şi-a ploilor. Dar mai presus de orice mă temeam să nu-mi văd comoara înhăţată cu prilejul vreunui control sau al vreunui popas. În fiecare seară, la oprire, controlam rezistenţa pirogii şi felul cum se păstrau pieile, calculam etapele în aşa fel încât să atingem punctele critice în timpul nopţii.

La Iquitos, ca toţi contrabandiştii (cei ce strecurau aur sau diamante în beţe de bambus), am oprit, motoarele, lăsându-mă purtat de forţa curentului. O şansă în plus: în timp ce primele lumini ale oraşului punctau malul, a izbucnit o furtună. Tunetul se rostogolea; ploaia cădea peste noi, astfel că n-am şovăit să pun din nou in funcţiune motorul Johnson, al cărui zgomot se pierdea acum în vuietul elementelor. Când soarele a apărut iar la nivelul apei gălbui, eram departe de oraşul în care primisem atâta ajutor şi îndurasem atâtea jigniri, înfăşuraţi într-o pătură, în vreme ce se năştea ziua, măsuram drumul parcurs din clipa întâlnirii cu Maltezul. Mă mai gândeam că e adeseori dureros să treci fără să-ţi poţi saluta un prieten; la ora aceea Paul Lescuyer trebuie să fi dormit încă fără să aibă habar că pe fluviu se strecura ca un hoţ duşmanul Maltezului, „Fernando nebunul”, care scosese de curând din cochas-uri banii necesari unui rapid înconjur al Europei.

Mai rămânea totuşi să depăşim posturile de frontieră şi vama columbiană de la Leticia, înainte de-a putea să ne bucurăm definitiv.

Calculul opririlor noastre era probabil exact; căci punctele primejdioase apăreau pe maluri la cele mai potrivite ore ale nopţii. Amazonul ne purta cu el, invizibili sau aproape, iar neliniştea mea ceda puţin câte puţin locul unei veritabile mulţumiri lăuntrice. Adunat în mine însumi, ţineam în mână cârma. Pe plută păreau să doarmă cu toţii, încrezători. Gustam plăcerea celui ce conduce, singur în noapte. Înainte de ivirea zorilor, auzeam cum urcă-n mine un cântec, o muzică surdă şi gravă. De la o vreme pândeam ţărmul, căci debarcaderul negustorului cu ridicata nu mai putea fi departe. In dreapta a apărut o lumină; am manevrat ca să acostez cu băgare de seamă la momentul potrivit. O casă domina cheiul de lemn. Am strigat. A ieşit un om, fără să pară câtuşi de puţin surprins de vizita noastră la sfârşitul nopţii. Pablo lega deja pluta, în vreme ce eu îi ofeream paznicului un bacşiş, căci bacşişul simplifică totdeauna discuţiile. Câteva clipe mai târziu, omul ne conducea la stăpânul său, care-a ieşit imediat.

Negustorul lui Jesus Garcia era desculţ şi-n pijama. Ţinea într-o mână o lampă cu apărătoare contra vântului, iar în cealaltă un revolver. Părea voinic, cinstit; prezenţa paznicului său îl liniştea. Dialogul s-a desfăşurat repede:

– Am de vânzare piei de caiman.

– Intraţi, Senor.

Am intrat numai eu, dând cu ochii de-o colibă mare, foarte curată, cu mobilă de mahon.

– Veniţi aici pentru întâia oară, dar nu văd nici-un motiv să n-am încredere în dumneavoastră. Aţi adus şi pieile?

– Sânt pe plută.

– Preţurile mele sînt echitabile. Cât îmi oferiţi?

– Vreo patru sute.

Cifra era enormă. Omul nici nu s-a clintit.

– O să vedem după ce dormiţi puţin. Acceptaţi o cameră?

– Prefer, pentru câteva ore, să mă-ntorc pe plută cu oamenii mei.

– Luaţi măcar o cafea.

Am fost de acord. Am aflat astfel că era peruvian şi că mai de mult avusese o slujbă importantă. In urina neplăcerilor politice, riscurile la care se supunea îl determinaseră să aleagă exilul şi viaţa asta de negustorie clandestină cu feluriţi contrabandişti de pe Amazon: „M-am răzbunat pe guvern în felul meu. Azi totul e dat uitării dar viaţa asta îmi place mai mult decât cea veche. Aşa că rămân aici. Pe curând”.

Când ne-am trezit din somnul de după-amiază, omul a examinat captura noastră cu cea mai marc onestitate sortind riguros pieile pe categorii. Ne-a felicitat peni ni tratarea şi calitatea lor şi eu am rămas surprins le tarifele avantajoase pe care mi le oferea. Neştiind cursul pieţii, preferasem, din realism, să-mi subestimez mult marfa.

– Plătiţi cu bani gheaţă?

– Fireşte... dacă am destui în casă, fiindcă e vorba de-o afacere importantă şi nu-mi lipsesc deloc (vierile Dacă nu, vaporul care mi-aduce fondurile de, la Belem soseşte peste trei zile. Veţi aştepta aici şi vom face cunoştinţă mai bine.

Astfel s-a încheiat întreaga afacere. Peruvianul a primit pieile, înmânându-mi în aceeaşi seară banii. Cu raniţa mea brusc umflată, păream unul dintre negustorii aceia de vite pe care-i văzusem în Perigord şi care transportau averi cu ocazia târgurilor. I-am acceptat în a doua seară ospitalitatea, aranjând totodată cu el întoarcerea lui Kenou şi a celor doi indieni. In ceea ce mă priveşte, intenţionam să ajung la Belem cu piroga şi cele două motoare. Dar peruvianul, ca negustor expeditiv ce era, mi-a făcut brusc o nouă ofertă: dacă cu aş accepta o scrisoare de credit, cu plata la Belem, el mi-ar cumpăra foarte bucuros piroga şi motoarele. Împreună cu Pablo şi Pedro, aş găsi mai mult confort pe-un vapor. Exista unul peste două zile. N-aveam motive să refuz: totul a fost rezolvat, aşadar, în cursul unei mici petreceri de adio.” Numai Kenou era trist – şi eu a trebuit să-i dau lămuriri, spunându-i când şi cum mă voi întoarce. Nenorocirea a făcut, vai, să nu-mi pot ţine promisiunea; iar Kenou probabil că presimţea asta, cu intuiţia lui de indian, el care străbătuse vreme de doi ani sute de kilometri doar ca să rămână credincios cuvântului dat mie.

Pluteam acum pe Atlantic; vânzarea pirogii şi vânătoarea mă făcuseră bogat. Dar înainte de-a mă lansa în căutarea de capitaluri şi de comenzi, eram hotărât să mai răsuflu puţin. Mă duceam zilnic să-l hrănesc pe Bouli-Bouli cu toate oasele găsite la bucătărie. Îi vorbeam; era marea atracţie de pe vapor. Se sfârşise cu scăldatul lui. Micul jaguar mă privea printre barele de fier, ale cuştii pentru câini. Mă comparam cu

el; la urma urmei intram şi eu puţin câte puţin în cuşcă, după luni întregi de viaţă sălbatică. Hoinărisem, înregistrasem, trăisem în jungla adevărată, străbătusem sute de kilometri de apă, dar mai cu seamă descoperisem măreţia indienilor. Îi revedeam pe cei din neamul piros, tăcuţi şi goi, cu arcul şi săgeţile în mână, conducându-ne dincolo de frontiera lor, fără să folosească vreo potecă, vreun marcaj sau vreun semn. Nici o vorbă nu fusese pronunţată – şi tăcerea asta constituise pentru mine o şcoală: întâi mă îngrijorase, apoi îmi adusese liniştea. Îmi dădeam acum seama că oamenii ăştia, cu sensibilitatea lor naturală şi neîntinata. Simţeau totul mult mai iute decât „civilizaţii", care trebuie să se slujească de creier pentru a acţiona. Crezusem că-mi pierd vremea, că mă abat din drum – ce greşeală! Trăisem nu de mult în mijlocul unor maeştri infailibili, capabili din instinct să împroaşte un străin cu săgeţi, dar şi să-l accepte pe un altul pentru totdeauna.

Părăsisem nişte oameni puri, scăldaţi în clorofilă naturală, treji la cel mai mic semn – şi mă Îndreptam către o mare ramolită: civilizaţia albă.

21

LA GUAYAQUIL, ŞEFUL POLIŢIEI SECRETE ÎMI FURA ECONOMIILE ŞI VREA SA MA ARESTEZE

Ceea ce te uimeşte cu prilejul fiecărei întoarceri viaţa ca într-un teatru de marionete. Sosit din mijlocul tăcerii şi-al marilor spaţii aflate în afara timpului, găseşti foarte repede că oamenii trăncănesc şi se agită inutil. Ce senzaţie stranie, de cum observi brusc nervozitatea asta, nevoia asta de-a mânui sute de obiecte: uşi, ferestre, volane, aparate, unelte. Nimic natural: încălţămintea limitează atingerea cu solul, frigul înlătura baia de aer, de vânt şi de ploaie necesară pielii. Totul e stavilă: ziduri, trepte, colivii de ascensor, pereţi despărţitori mai cu seamă – pretutindeni pereţi despărţitori! Casele şi străzile noastre sînt ganguri, puşcării; pădurile noastre par nişte scuaruri; cuvintele noastre, înregistrări de mii de ori auzite, discuri de proastă calitate pentru a umple un gol care ne inspiră teamă.

Ca şi maimuţoiul odinioară, Bouli-Bouli îmi dădea prilejul să văd cât de rupţi suntem noi de realitate. Cum să trăieşti la Paris cu un mic jaguar, fie el şi îmblânzit? Descinsesem la un hotel al cărui proprietar, gabonez pe vremuri, nu.se temea de nimic. Bouli-Bouli a fost legat la capătul unul lanţ gros, în fundul terenului de tenis, iar eu m-am instalat în imediata lui apropiere, într-o cameră pentru servitori. După câteva zile, un amabil comisar de poliţie bătea la uşa mea cu geamuri.

– Ţineţi aici cu dumneavoastră o fiară periculoasă!

– Da, domnule. E un mic jaguar dresat; veniţi să-l vedeţi.

– Cu plăcere, dar nu-l puteţi păstra. E un animal sălbatic. Trebuie să-l duceţi la Zoo.

– Puiul meu de jaguar la Zoo? Niciodată. Mai bine plec.

– Vă dau două zile.

Dar imprevizibilul s-a produs şi acum. Informat de naiba ştie cine, actorul Teddy Michaud mi-a făcut în cursul zilei o vizită: „Am aflat că aveţi un jaguar tânăr. Vă rog să mi-l închiriaţi pentru câtva timp". Prezentându-i-l pe Bouli-Bouli, am văzut că ştia cum să se poarte cu mica fiară. L-am pus să semneze o hârtie şi el a luat animalul, care după câteva săptămâni, bine hrănit, avea să defileze într-un concurs de eleganţă automobilistică, alături de actriţa Marthe Massine. L-am revăzut pe Bouli-Bouli la

cinematograf, într-o scenă cu totul stupidă, in care Teddy Michaud apărea însoţit de el într-un harem. Bouli-Bouli plonja în piscină, spre marca groază B dansatoarelor despuiate. Vedetă în câteva luni! I-am dorit puiului meu o lungă carieră în afara cuştii.

Europa, în orice caz, mi se părea prea strâmtă şi eram cu atât mai uimit, poate, cu cât îi găseam pe oameni. Schimbaţi, nervoşi; pe industriaşi la fel, speriaţi şi buimăciţi. Nu se vorbea decât despre Germania. Pentru mine ora foarte complicat, sau cam. Aşa ceva. Dar ascultam intens. Se discuta mult despre Mein Kampf, cartea nebunului de Hitler, despre pasul de gâscă, despre linia Maginot. Industriaşii francezi făceau haz: „In Germania, Banca Lemnului şi a Cărbunelui nu ştie decât să născocească şi iar să născocească. Inginerii lor încearcă să fabrice unt şi materii grase din cărbune. Ori sînt într-o ureche, ori au şi început să crape de foame. Şi vor să declare război!”. Femeile adăugau cu semeţie: „Hitler a Interzis folosirea rujului de buze. Vă daţi seama?”. Nu înţelegeam nimic din toate istoriile astea şi mă gândeam ca prostul: „Dacă Hitler e atât de tâmpit, de ce stârneşte cartea lui atâta vâlvă? De ce n-ar pune-o în practică din moment ce-a. Scris-o? Cu cât e mai tâmpit, dacă e, cu alit mai bine poate s-o facă”.

Mi se părea că totul cam pute Oamenii vorbeau, vorbeau şi profitau de asta ca să nu acţioneze. Nu trebuie să te iei niciodată după trăncăneli; cel mai bun lucru e să de duci şi să vezi la faţa locului. Am plecat deci în Germania. Ţara părea prosperă, industriaşii toarte activi, uzinele curate, muncitorii mai curând graşi şi disciplinaţi. Directorii m-au primit cu multă amabilitate; lemnul meu îi interesa profund: ajunseseră să fie în ultima vreme nişte clienţi importanţi ai societăţilor coloniale franceze.

Straniu, dar zvonurile de război nu împiedicau banii să dispreţuiască patria. Şi oricâtă ordine şi amabilitate ar fi existat, unele semne, totuşi, mă alarmau: ici o defilare militară, colo nişte civili aroganţi purtând cizme, prea multe steaguri, prea mulţi copii înregimentaţi, o excesivă abundenţă de portrete ale lui Hitler. Presimţeam începutul războiului; atâta. Ascultare şi atâta supunere te duceau cu gândul la sclavie, la parodierea adevăratei ordini. Pe scurt, am părăsit Germania ca să mă duc la Nancy cu un bogat carnet de comenzi, dar hotărât să păstrez distanţa.

La Nancy m-am achitat de misiunea mea oficială, reuşind să trezesc interesul Şcolii de Ape şi Păduri pentru formarea cadrelor peruviene. După câteva schimburi de telegrame cu Lima, administraţia franceză a preluat ştafeta; au fost detaşaţi oficial doi inspectori, unul de la Cayenne, celălalt de la Toulouse şi au fost puşi la dispoziţia fraţilor Reccavaren. Reuşisem cel puţin să arunc o punte.

Pe măsură ce vremea trecea, îmi trăiam în Europa ultimele dezamăgiri. Interlocutorii mei erau lipsiţi cu toţii de spirit întreprinzător şi de curaj. La Menton, un om de afaceri atât de cunoscut ca Mîsraky clătina din cap, deşi m-a invitat călduros la vila lui (era ultima mea speranţă de finanţare): „Zvonurile de război devin alarmante. Mai târziu... Aveţi în mână un atu formidabil, dar situaţia generală e prea nesigură”. La Paris am găsit o scrisoare purtând semnătura unui anume dr. Kurt Weigelt de la Deutsche Bank und Discontgesellschaft din Berlin – un necunoscut pentru mine, care-mi fixa întâlnire la ambasada germană. Eu i-am dat întâlnire la hotelul „Astoria”, ca să mă ţin la distanţă de serviciile contelui Welczek, ambasadorul parizian al lui Hitler.

Dr. Kurt Weigelt a sosit cu punctualitate la întâlnim dar mi-a propus să-l urmez la un hotel particular. Era un bărbat vânjos de vreo cincizeci de ani, foarte direct şi foarte rece. Am şovăit o clipă, apoi m-am instalat lângă el într-un Mercedes uriaş. Ajungând pe Bulevard de Courcelles, maşina a pătruns printr-o poartă cu două canaturi şi a traversat o curte interioară. Kurt Weigell m-a rugat să cobor şi a deschis el însuşi cu cheia o uşă înaltă de la parter, ducând spre nişte vaste birouri părăsite. O singură încăpere, în fund, era luxos mobilată. Neamţul m-a invitat să iau loc, mi-a oferit o ţigară şi mi-a declarat pe nepusă masă: “Vrem să vă cumpărăm concesiunea. Spuneţi-ne preţul”.

I-am făcut cunoscut faptul că nu era de vânzare. Apoi dialogul s-a desfăşurat în felul următor:

– Fiţi un bun comerciant. Reflectaţi. Vă oferim un preţ vrednic de interes.

– Sânt forestier. Îmi place viaţa la tropice. Iar ceea ce mă interesează e să exploatez eu însumi concesiunea asta.

A zâmbit:

– Diplomaţii noştri şi-au făcut bine meseria: ne-au atras atenţia până şi asupra caracterului dumneavoastră dintr-o bucată. Nu putem găsi o cale de înţelegere? Noi să preluăm afacerea, iar dumneavoastră să asiguraţi conducerea ei tehnică.

L-am întrebat atunci de ce ţinea atât de mult la concesiunea asta. Mi-a răspuns că nu era un secret de stat; Germania nu mai avea colonii; interesul ei era să exploateze direct o vastă zonă forestieră.

– Nu contaţi pe mine, i-am spus. Vreau să fiu propriul meu stăpân.

Kurt Weigelt a înţeles, fără îndoială, că nu voi ceda. A chibzuit un moment şi a clătinat din cap, destul de ofensat. Ultimele lui cuvinte au fost: „îmi cer scuze că v-am deranjat inutil”. M-am sculat fără întârziere în picioare. Kurt Weigelt m-a condus, închizând în urma lui uşa acelor misterioase birouri pustii. M-am despărţit de el în curte, după ce ne-am strâns cu răceală mâna; eram bucuros c-am scăpat de oferta unei asemenea păsări de pradă. Obţinusem pe numele meu veritabile teritorii. Refuzam să fiu o slugă. Nemţi, chinezi ori papistaşi puteau veni să dea târcoale şi eu acceptam să le vând lemnul, dar să cedez cuiva măcar un deget din regatul meu. – Niciodată.

Începând cu ziua aceea mi-am acordat o anumită vacanţă, am mai strâns nişte comenzi timide şi, dorind să părăsesc furnicarul, m-am îmbarcat pentru Anglia.

După ce îmi vândusem ultimele pepite şi câteva diamante cumpărate foarte avantajos la Belem, aveam totuşi într-o geantă de piele un capital rotunjor pentru a mă întoarce la tropice. Am fost de părere că trebuia să profit de şederea mea în Anglia ca să mă duc să-l salut pe amiralul Benson şi să răspund la invitaţia lui mereu înnoită. N-am avut de ce să regret; pe lângă distracţie şi odihnă, mi s-a ivit prilejul de-a semna două importante comenzi cu baronii Malison, doi fraţi care-mi trimiteau zilnic Rolls-ul lor, pentru a putea să-mi asculte povestirile. Singură Anglia părea în afara războiului. Cei doi baroni mă priveau cu nişte ochi miraţi de copil atunci când le vorbeam despre Consens, despre oameni în poziţie de drepţi, despre saluturi hitleriste pe stradă.

Făcusem turul pieţei, mă întorceam fără finanţe, desigur, dar cu destule comenzi ca să încep tăierea lemnului, iar Republica Peru să devină, pentru întâia oară exportatoarea bogăţiilor ei de pe Amazonul de sus.

Cu gândul de-a mai varia distracţiile, m-am oprit câteva zile la New York; urma să iau în continuare un vapor al Societăţii „Grace Line”, care făcea legătura cu brasul Guayaquil din Ecuador. Nu-mi părea rău că descopăr New York-ul la repezeală şi că adulmec aşa, fără al Iii pregătire, noi urme. Paul Lecointe îmi transmisese gustul pentru examinarea şi prospectarea pietrelor, a insectelor, a oamenilor. Dar New York-ul, cu H.L.M*.- urile lui îmbunătăţite, mi se părea că-şi trăieşte în mare grabă ultimele zile frumoase de oraş civilizat. Totul se desfăşura prea repede, nimeni nu mai avea timp; luminile nenumărate mă duceau cu gândul la jerba finală a unui splendid foc de artificii. Sărbătoarea putea să se sfârşească dintr-o clipă într-alta, iar toţi acei oameni, bine prinşi în capcană şi condiţionali de ea, riscau zdravăn să aibă de achitat în curând nota de plată.

Într-o scară, la „Waldorf Astoria”, pe când trăgeam fără voia mea cu urechea, am surprins o conversaţie ciudată. Trei canadieni uriaşi, cu voci stridente şi uşor nazale, vorbeau despre pescuit, folosind o franceză foarte pitorească:

– Pescuitul codului, ce mai gugumănie. Ascultă-mă pe mine, moacă! Apucă-te de rechini.

– Eşti sigur de chestia asta?

– Drace! Dacă sînt sigur!... Păi vitaminele sînt marea invenţie a secolului. Hai să mergem la Condray, dacă nu vrei să crezi. Ficaţii tăi de cod (asta o să ţi-o spună el, care e savant) nu dau decât 850 de vitamine A la un gram si sînt mici. Rechinii au ficaţi enormi, care ajung, băi cristelniţă! La 30.000, 40.000, 100.000 de unităţi! Trebuie să pescuieşti rechini.

— Poate. Dar unde?

Am ciulit urechea; e totdeauna interesant să aduni date.

– În Pacific, mai cu seamă către arhipelagul Galapagos...

Mi-am notat în minte informaţia asta, uşor de verificat într-o zi, fără îndoială, căci urma s-o pornesc spre Ecuador înaintea veselilor oameni de afaceri de lângă mine. Câţiva ani mai târziu, cuvintele celor trei inşi abia zăriţi în uriaşul hotel din New York aveau să cântărească greu în viaţa moa. Dar atunci seara le-am ascultat cu zâmbetul pe buze şi le-am trecut în categoria acelor „palavre de călători zgomotoşi, îmbibaţi de whisky şi dorind să atragă atenţia”. M-am îmbarcat a doua zi.

Pachebotul Societăţii „Grace Line”, Santa, pe care călătoream fără să-mi pese de nimic, se îndrepta către Panama. Uitându-mă pe hartă, am văzut că-n dreptul oraşului Guayaquil, punctul nostim de sosire, arhipelagul Galapagos te îmbia să-i explorezi puzderia de insuliţe; dar salba lor părea hăt, departe.

– Sânt 620 mile până acolo şi legătură regulată nu există, mi-a spus un pasager ecuadorian. Ce vreţi să faceţi într-un asemenea colţ pierdut de lume?

– Pur şi simplu să mă plimb.

Omul a clătinat din cap, luându-mă drept un soi de original pe care e mai bine să nu-l superi.

Într-o bună zi şi-a făcut apariţia oraşul Guayaquil, oferind privirilor spectacolul fantastic al numeroaselor lui pirogi, al lanchas*-urilor şi-al plutelor încărcate.

---

* Blocuri de locuinţe ieftine.

* Şalupe,în limba spaniolă în original.

Portul gemea de toate produsele tropicale, de toate fructele, de toate mărfurile imaginabile – şi culorile acestora cântau în soarele orbitor. Eram cuprins de farmecul portului şi-al oraşului pitoresc şi cosmopolit, cu construcţiile lui din lemn, cu faţadele rococo şi gratiile din fier forjat.

Ţinându-mi strâns servieta de piele, am pătruns la „San Juan Hotel”; eram hotărât să nu mă-ntorc în Peru până ce nu cercetez resursele arhipelagului meu. Trebuie să ştii, când călătoreşti, să te laşi dus în derivă, să întâmpini necunoscutul. Cine zboară spre ţinta sa fără să dea atenţie tuturor priveliştilor din jur nu e decât un individ grosolan care se repede asupra mâncării; şi nu găseşte decât ceea ce caută. Eu acţionam cu destulă gratuitate, convins fiind că voi avea mult mai mult de câştigat dacă voi pândi toate urmele noi. Marea îşi recăpătase pentru o vreme drepturile asupra pădurii; visam insule şi aur, pescuit şi comori. Aflasem pe vapor că una dintre insule încă mai aparţinea, probabil, regelui Franţei. De dragul amuzamentului şi-al umorului mă şi vedeam în măsură s-o localizez, să-mi susţin dreptul de proprietate asupra ei şi să înfig steagul francez acolo. Trebuie să visezi, trebuie să fii nebun; adevărul îşi croieşte puţin câte puţin drum pornind tocmai de la asemenea ispite fanteziste.

A doua zi, pentru a-mi putea urmări mai bine proiectul, să locuiesc adică în apropierea portului şi să descopăr o corabie de vânzare, am închiriat pe-o săptămână un mic apartament liniştit şi discret.

Am găsit şi-o corabie; Don Bosco, neagră şi decolorată, era de vânzare sau de închiriat, dar cu condiţia să-i repari vechiul motor diesel „Bolinders”, aflat într-o stare cam proastă. De ce n-aş fi pus în locul frumosului meu costum alb o salopetă de mecanic? Îmi plăcea să repar, să lucrez cu propriile-mi mâini, să supraveghez repunerea unui vas în funcţiune. Ispita era prea puternica: „Spune-i proprietarului să-mi comunice condiţiile de vânzare sau de închiriere”.

Călăuza mea vindea mangal în port, iar corabia aparţinea stăpânului său. Pentru mai multă siguranţă, am încercat lemnul navei, de la punte până-n cală, cu vârful cuţitului; l-am părăsit apoi pe cumsecadele cărbunar, mânjit tot cum era, ca să dorm un pic înainte de-a începe tocmeala. Fredonam, cuprins de mulţumire. Cu o capacitate de patruzeci de tone, Don Bosco putea să navigheze în timpul fluxului, să-mi îngăduie o cursă rapidă spre arhipelag, apoi să mă ducă la Callao şi Lima. Am adormit cu pistolul sub pernă, încercând mai întâi să înţeleg pentru ce vântul aventurii mă împingea deodată către mare: „E vorba poate de vechea lege care pretinde să nu ţii toate atuurile în aceeaşi mână. Dormi, Fernand, înainte de a-l asalta pe proprietarul ăla care trebuie să fie foarte încăpăţânat...”

După ce m-am trezit, m-am dus şi m-am vârât sub duş, cântând mereu, apoi m-am întors în cameră. Abia făcusem doi paşi, când m-am oprit brusc şi m-am frecat la ochi: servieta mea de piele zăcea pe jos... Am ridicat-o la iuţeală; avea tăieturi de brici în trei locuri. Am deschis fermoarul cu cheia. Banca mea fusese golită: banii lichizi, două pepite-amuletă, două briliante mari, câteva safire pe care nu mă încumetasem să le comercializez – totul dispăruse. Echivalentul a două sute de milioane de franci vechi, aproape! Mi-am zis că e o mare lovitură, am căutat zadarnic vreo urmă şi apoi am fugit la postul de poliţie cel mai apropiat.

Din fericire, portofelul vârât în buzunarul de la centură al pantalonilor conţinea încă o sumă importantă; dar averea mea şi arhipelagul Galapagos dispăruseră definitiv.

Până Ta urmă am fost primit de şeful poliţiei,. Secrete, un bărbat zvelt şi musculos, cu nişte ochi-reci, pătrunzători. M-a ascultat păstrându-şi cele două gorile de-o parte şi de alta, „garda lui de spate", după expresia locala Cu cât dădeam mai multe explicaţii, cu atât mă simţeam mai stânjenit în faţa acestor trei personaje de nepătruns şi prea puţin liniştitoare. Şeful părea să mă considere mai degrabă suspect. Mi-a înregistrat cu toate astea plângerea, fără nici un comentariu; a doua zi, jurnalul din Guayaquil, conţinea următorul titlu: „Unui francez i se fură bijuterii şi bani lichizi. Suma totală s-ar ridica la 200.000 de dolari V

Trec două zile. Nici o noutate. Mă duc din nou să-l văd pe marele poliţist. Mi se răspunde tăios că lipseşte Alerg enervat la guvernator ca să cer o audienţă, pe care-o obţin. E un om respectabil, căruia frumosul păr alb îi subliniază şi mai mult distincţia. Poartă, în ciuda climei, un impecabil costum din serj negru. Vorbeşte o franceză de-o rară perfecţie, dar nu-l preocupă mai deloc furtul servietei mele. Evocă tot timpul cultura franceză, seratele pariziene. Cu neputinţă să-l aduc din nou la problema mea. Fierb dea dreptul de furie lăuntrică.

– Sarah Bernhard a dumneavoastră... admirabilă! Ce actriţă! Mi-amintesc... într-o seară. Edmond Rostand.

Insist, dar el revine mereu la calamitatea de Sarah Bernhard, la gesturile ei, la vocea, la perlele şi loja ei de la parter. Drăcia dracului! În cele din urmă am izbucnit, ca să-l trezesc puţin:.

– Cultura franceză, bine-nţeles. Dar geanta era cultura mea... Ce puteţi face personal?

S-a uitat brusc la mine, de parcă săvârşisem o necuviinţă, tulburându-i visul. Orice nădejde mi se spulbera, în vreme ce el îşi relua placa: „Iubesc mult Franţa. Veniţi să mai stăm la taclale. Din moment ce v-aţi văzut cu şeful poliţiei secrete, totul e perfect. El o să vă rezolve cu siguranţă afacerea. Nimic nu-i scapă. E atotputernic. Ah, Parisul! O adevărată capitală!". Îţi venea să dărâmi toată şandramaua, cu guvernator, actriţă preferată, cultură şi tot. Am ieşit sub presiune, de teamă să nu fac explozie.

A doua zi au fost vârâţi la închisoare negustorul de cărbuni, proprietarul lui Don Bosco şi un negru, absolut nevinovaţi cu toţii. Aveam de gând să mă duc şi să le iau apărarea, când am găsit sub uşă un bilet scris la repezeală: „Să n-aveţi încredere, Senor, cei ce v-au prădat sînt puternici. Luaţi seama." Ce concluzie să trag dintr-o scrisoare anonimă? M-am întors la guvernator, oare de data asta m-a iertat de întâlnirile cu Sar ah Bernhardt, Edmond Rostand şi toate celelalte. A mers, în fine, drept la ţintă: „Poliţiştii noştri sînt nişte aşi; i-au descoperit pe hoţi, care însă au dispărut în pădure. Puteţi să-mi indicaţi provenienţa pietrelor preţioase?"

I-am răspuns că venisem în Ecuador ca turist, că hârtiile mele erau în regulă, dar că, vai, n-aveam, după cum adeseori se-ntâmplă, nici o factură în buzunar. De ce o asemenea întrebare? Încercau să mă suspecteze, în loc s-ajungă la un rezultat?

Guvernatorul părea stingherit. Mi-a spus în cele din urmă că însuşi şeful poliţiei secrete îl rugase să mă întrebe de provenienţa bijuteriilor. Am alergat la poliţist, care

şi-a făcut mai departe jocul lui straniu: „Pista e serioasă, la fel şi suma. Puteţi participa sub raport financiar la cercetări?”. Eram uluit, dar am refuzat categoric.

– Cine-mi dovedeşte că banii şi bijuteriile furate vă aparţin? A reluat el.

– Să nu inversăm rolurile. Sânt reclamant şi victimă. Aş dori să nu fiu tratat oa suspect.

N-a stăruit. Dar în aceeaşi seară, o nouă scrisoare anonimă mi-a furnizat şi alte informaţii: „Nu insistaţi. Hoţul e şeful poliţiei în persoană. Banda lui a furat de curând un stoc de lăzi cu whisky aparţinând băncii din Guayaquil. Nu sunteţi cel mai tare.”

Nu mai ştiam cui să mă plâng. Dacă înşişi bancherii duceau tratative cu banda asta, era fără îndoială greu să mă bat de unul singur, căci dovezile categorice îmi lipseau.

Şeful poliţiei a insistat, vizitându-mă personal: „Vă atrag prieteneşte atenţia că e absolut necesar să faceţi dovada provenienţei acestor bunuri furate. Dacă nu, urmărirea se întoarce împotriva dumneavoastră. Fiţi înţelegător, Senor”. Am priceput că trebuia să acţionez foarte repede. Abia a ieşit el, c-am şi hotărât să-mi schimb domiciliul, căci „mutra josnică” a poliţistului (ca şi a zbirilor lui) începea să mă nelinişteascâ. Revenind cu nişte hamali şi cu un cărucior de mână, am găsit o a treia scrisoare, încă şi mai precisă: „Plecaţi repede. Vor să vă omoare. Dacă stăruiţi veţi fi jecmănit şi ucis”.

M-am mutat pe şest, baricadându-mă într-un vechi hotel de mâna a doua, unde am ales o cameră care-mi permitea să supraveghez strada şi ale cărei uşi se închideau cu zăvorul. Hotelul, cu faţada lui rococo, avea un restaurant la adăpost de indiscreţii; eram deci mai puţin ameninţat. Din cauza asta, însă, nu trebuia să mă gândesc mai puţin la părăsirea oraşului.

Îi blestemam pe canadieni şi mirajul arhipelagului Galapagos; dar şi pe mine însumi, pentru că nu fusesem capabil s-ajung la Lima, unde mă aştepta concesiunea; mă mai gândeam că trebuie să ştii să-nghiţi înfrângeri şi accidente şi să nu te laşi prins în anumite capcane. Când lucrurile se-ncurcă, ajungi foarte repede să nu mai stărui, ieşi din joc fără ruşine – şi tras pe sfoară e atunci adversarul. Ieşi, într-adevăr, cam jumulit; dar pielea ţi-ajunge.

Gândeam cu mare repeziciune; mi-am anunţat câţiva buni prieteni şi am aflat astfel că, peste trei zile, un căpitan italian pleca spre Callao. Cum să obţin o viză de ieşire, ca să nu-mi facă greutăţi serviciul de siguranţă al teritoriului? Mi-am pus prietenii să acţioneze. Dar guvernatorul refuza brusc să-mi acorde viza. Paharul se umpluse. Am ajuns dintr-un salt la Gobernacion, palatul în stil '900, fluturând scrisorile anonime:

– Oraşul dumneavoastră e atât de corupt? Ce scandal se ascunde în spatele modestei mele probleme? Vreau să ies de-aici.

Guvernatorul a pălit de furie. Totuşi prefera, fără îndoială, să mă vadă dus la dracu.

– Fie, veţi pleca. Poate că o un oarecare adevăr în ceea ce spuneţi, dar eu unul n-am nici un amestec. O să primiţi viza într-o jumătate de oră. Vă fac totuşi cunoscut că e absolut necesar să vă prezentaţi la poliţie înainte de-a pleca. Vă îmbarcaţi pe...?

– Pe un vapor al Societăţii „Grace Line”, de azi în trei zile.

– Rezolvaţi cu Serviciul Secret afacerea furtului. Dădusem o informaţie falsă şi nu ţineam deloc să cad într-o nouă capcană a şefului poliţiei secrete. De îndată ce-am fost în posesia vizei de ieşire, i-am trimis vorbă căpitanului de pe San Henrique. La hotel am lăsat în cameră un plic pe numele directorului, conţinând o sumă calculată cu largheţe, în aşa fel încât să nu-l păgubesc cumva; apoi mi-am oferit, fie ce-o fi, un prânz copios: o langustă de dimensiuni considerabile, stropită cu Chianti.

Doi mateloţi de pe San Henrique trebuiau să vină noaptea să-mi ridice bagajele şi eu îi aşteptam nerăbdător. Pentru a-mi uşura sarcina, italianul promisese să fie gata de drum la miezul nopţii şi să iasă din port cu cea mai mare discreţie.

La zece seara restaurantul se goleşte, iar eu mă aşez la capătul culoarului, într-un fotoliu din lemn de palmier. Pândesc sosirea marinarilor de pe San Henrique. Zadarnic. Sună de unsprezece; în mica lui lojă, portarul moţăie. O pendulă firavă marchează timpul nesfârşit. Nu înţeleg ce e cu întârzierea asta şi mă enervez. Privirea mea îngrijorată se agaţă rând pe rând de pereţi, do obiecte, de lojă, de covoare. Mă ridic şi mă duc să-mi atârn pălăria într-un cuier din sala de mese. Cele douăşpe bătăi ale miezului nopţii mă ating ca tot atâtea mici împunsături de cuţit. Totul doarme afară şi înăuntrul hotelului, îmi închipui vaporul părăsind oraşul Guayaquil fără mine. Mai aştept o vreme. Sânt hotărât să renunţ, când zăresc afara doi metişi indieni cu bustul gol, nepăsători şi veseli, care caută vizibil hotelul. Sar de la locul meu:

– Sunteţi de pe San Henrique?

– Si Senor.

– Veniţi. În tăcere şi repede!

Am trecut ca nişte pisici pe sub nasul portarului. I-am pus să ia bagajele şi le-am poruncit s-aştepte, acolo unde cotea casa scării, ca să le dau semnalul de pornire. M-am îndreptat către loja portarului:

– Cred că mi-am lăsat pălăria în restaurant. Te-ai putea duce să vezi, Señor?

Abia se-ndepărtase el, că le-am şi făcut semn celor doi hamali, care s-au strecurat ca nişte umbre şi s-au pierdut în noapte, în vreme ce eu îi mulţumeam călduros pentru pălărie portarului; acesta s-a-nţepenit din nou în cuşca lui, gata să-şi reia somnul.

Silueta vasului se detaşă la debarcader; motorul Diesel huruia. Oamenii mei au trecut în grabă, ca nişte acrobaţi, pe lunga scândură care servea drept pasarelă. I-am urmat, în vreme ce se desprindeau parâmele, se accelera motorul şi se trăgea scândura. Am simţit cum mi se lasă pe umăr braţul liniştitor al căpitanului. Aflase de toată aventura mea şi era încântat să-mi înlesnească evadarea. M-am străduit vreme de mai multe ore să contemplu spectacolul portului şi al mării şi să uit o dată pentru totdeauna mutra şefului poliţiei.

După cinci ani, tot la Guayaquil, unde urma să mă întorc cu propriul meu vas, am citit despre sfârşitul tragic al personajului ăstuia şi-al „gărzii lui de spate”. În ziua aceea am avut, în fine, certitudinea care-mi lipsise pentru a acţiona: autorul furtului era chiar el, într-adevăr. Tâlhăriile lui nefăcând decât să se agraveze, el s-a văzut nevoit să recurgă în mai multe rânduri la asasinat. Dar într-o bună zi, un tânăr căruia îi lichidase tatăl a dat năvală împreună cu nişte prieteni în camera hotelului dintr-un sat în care se opriseră poliţistul şi garda lui. Ascuns sub pat, Marele Zbir se rugase să i se

cruţe viaţa. Răzbunătorii îl obligaseră să iasă de-acolo cu lovituri de baston; la fel şi pe oamenii lui, descompuşi de groază. Satul întreg îi ucisese cu pietre şi-i legase de cozile a trei catâri. Şeful purta un lanţ şi-un ceas de aur care costau enorm pentru un funcţionar de rangul lui, iar pe degete i se găsiseră două inele groase, împodobite cu briliante,

Deocamdată încercam să uit teribila lovitură cu furtul genţii mele. Ieşeam acum în largul mării, în pacea lui reconfortantă. Noaptea, vântul călduţ şi puritatea cerului mă ajutau să înlătur toată amărăciunea acuzaţiilor. Eram liber şi viu; pluteam spre Callao; destinul mă chema din nou în Peru, unde mă aşteptau copacii. Vedeam în asta un semn, semnul că „vremea mării" încă nu sosise pentru mine.

Într-o dimineaţă, după o săptămână de călătorie fără "vreo grabă, San Henrique a aruncat ancora în portul Callao. Mi-am strâns bagajele, mi-am luat rămas bun de la căpitan şi am pornit-o cu taxiul spre Lima, ca să regăsesc aici hotelul „Bolivar" şi mai cu seamă pe colonelul Reccavaren.

Puteam fi mândru de comenzile mele; o servietă din piele neagră conţinea dovada şi semnăturile clienţilor mei nemţi, englezi şi francezi. N-aveam decât să depun aceste documente pe masa distinsului colonel peruvian. El m-a întâmpinat cu braţele deschise, dar privirea şi vocea îi erau triste:

– V-aţi întors, Don Fernando, însă uitaţi-vă...

Citind telegramele şi ziarele pe care mi le întindea, am priceput: Franţa şi Anglia tocmai declaraseră război Germaniei. Într-o clipă, toate semnăturile, de care eram atât de mândru, îşi pierdeau actualitatea şi orice export către Europa devenea o utopie.

Totuşi n-aveam de gând, în momentul acela, să mă las descurajat. Pesemne că aventura trăită la Guayaquil mă întărise. Am început să-l îmbărbătez eu pe Reccavaren:

– Nu mi-aţi spus într-o zi că ţara dumneavoastră are nevoie de lemn? Până acum vi-l furnizează America de Nord, ceea ce este şi va rămâne o absurditate, atâta vreme cât nu veţi trece munţii ca să exploataţi dumneavoastră înşivă regiunea orientală.

Si a recunoscut că munţii, cu înălţimea lor de 5000 de metri, rămâneau un adevărat zid. În ciuda resurselor sale, ţara se vedea nevoită să cumpere lemnul din S.U.A., la preţuri foarte ridicate.

– E război, colonele şi s-ar putea foarte bine ca America să nu vă mai vândă. Priviţi harta asta. După despărţirea noastră, am străbătut toate aceste regiuni, fără să prea ştiu motivul. Am zburat cu Gal'Lino peste înălţimile de la San Ramon şi peste pădurile de pe malul râurilor Perene şi Pichis. Am trăit şi am vânat împreună cu indienii campas. Indienii piros nu ne-au făcut nici un rău. Ne împiedică cineva să tăiem un drum şi să coborâm, în sfârşit, spre Lima cu lemnul atât de grozav din est?

– Aţi început să visaţi? A spus el brusc.

– Sânt gata, cu ajutorul dumneavoastră, să iau totul de la capăt.

– Vă dăm ajutorul ăsta, dar sînt necesare şosele şi o fabrică de cherestea.

– Le voi avea.

—: întâlniţi-vă din nou cu fratele meu, veniţi cu planuri, îmi place îndrăzneala dumneavoastră.

Aşa s-a născut noul Satipo; dintr-un rămăşag, dintr-o discuţie, dintr-o prietenie, ca şi din convingerea mea că trebuie să răspunzi loviturilor soartei.

O altă veste proastă şi dureroasă: Rosita, spioana mea tandră, nu mai locuia împreună cu maică-sa în plăcuta casă în care-o însoţisem de-atâtea ori. Plecase de vreo câteva luni în Argentina şi absenţa ei, crud resimţită de mine în oraşul acela unde totul mi-o reamintea, m-a împins la o muncă îndârjită. M-am cufundat cu furie în schiţele şi analiza documentelor aflate în posesia mea.

Inginerul Reccavaren m-a primit a doua zi cu hărţi. Pe masa de desen a ministerului, mi-am întins primele planuri. Agronomul acesta avea un spirit viu, se înflăcăra imediat, însă cunoştea greutăţile ţării. Colonelul îi şi vorbise despre propunerile făcute de mine. Le rumegase el însuşi, iar secretarul lui, Arturo, pregătise hărţile.

Arturo şi-a pus ochelarii şi, înarmându-se cu o riglă, s-a instalat asemenea unui profesor:

– Dacă trebuie să alegem o zonă, a spus el, atunci iat-o. Vedeţi punctul ăsta unde se sfârşeşte poteca de catâri? E „Satipo”.

Auzeam pronunţându-se pentru întâia oară numele ăsta, care urma să devină foarte important pentru mine. Arturo a reluat:

– Nu există şosea. Dar guvernul se trudeşte de ani de zile să unească punctul ăsta pierdut, văgăuna asta blestemată cu Lima.

– De ce blestemată? Tăcere stânjenită.

– Eu vă las, a spus Reccavaren. Arturo, nu-l descuraja pe pionierul nostru.

Reccavaren a dispărut, iar Arturo mi-a luat braţul, ca şi când ar fi vrut să mă implore.

– Nu vă duceţi la Satipo. E un loc tragic! Sute de amărâţi şi-au lăsat acolo viaţa. Nu reuşim cu nici un preţ să terminăm şoseaua care traversează lanţul dublu de munţi şi uneşte localitatea Concepcion cu Pampa Hermosa. Am spart stâncile cu dinamita; osândiţi, preoţi, emigranţi, negri, metişi s-au instalat acolo, sperând că şoseaua va ajunge într-o zi până la ei şi s-au trezit blocaţi în locul acela, victime ale naturii şi ale unui duh rău.

. – Un duh rău? M

A refuzat să-mi spună mai mult şi m-a sfătuit să mă duc eu însumi să fac o vizită acelor evadaţi, acelor străini, acelor familii amăgite, acelor deşeuri umane, încheind astfel:

– Veţi înţelege la faţa locului.

Cu cât priveam mai mult harta, cu atât aventura mi se părea mai puţin nebunească şi mai uşor de realizat. Lemnul din Satipo, cu condiţia să existe în cantităţi mari, trebuia să poată ajunge într-o bună zi la Lima pe şosea. Enigmaticele descrieri ale lui Arturo nu făcuseră decât să-mi ascută curiozitatea. Când a apărut din nou Reccavaren, eram notării să înfrunt realităţile din Satipo, acest meleag al nenorocirii.

– Don Fernando, în cazul în care la Satipo s-ar afla bogăţii forestiere exploatabile, v-aţi asuma personal riscul de-a le pune în valoare pe socoteala dumneavoastră?

– Vă promit, dacă mă ajutaţi, să aprovizionez cândva piaţa peruviană. Deocamdată vreau doar să văd, pe propria-mi răspundere, acest legendar Satipo.

Hotărârea l-a făcut pe colonel să surâdă:

— Secretarul meu vă va înmâna un permis de trecere. Special şi veţi lua o camionetă a serviciilor noastre. Fiţi cu băgare de seamă. Am plăcerea să vă strâng mâna. Alerg să scriu câteva cuvinte pentru un compadre* de-al meu, Senor Urco, el însuşi pionier. Nu scăpaţi prilejul să-l întâlniţi înainte de coborârea spre Satipo, locuieşte la Pampa Hermosa. Acolo e capătul drumului.

Am părăsit Lima a doua zi, cu cât mai puţin calabalâc după mine. Chevroletul mă smulgea splendorilor de pe coastă, elegantelor vile din cartierul Miraflores. Mă scuturasem de toată sila; n-aveam ochi decât pentru munţii pe care şoferul cholo părea hotărât să-i cucerească repede. Comparată cu impunătorul masiv muntos, şoseaua urca în serpentine minuscule şi noi asaltam trecătorile, povârnişurile multicolore. Rocile căpătau rând pe rând nuanţe trandafirii sau violete. Admiram în trecere albastrul regal, movul, pereţii stâncoşi paste care zburau condorii. Ne încrucişam din când în când cu femei mici de stat, rotunde ca nişte turnuri, îmbrăcate cu rochiile lor din lână groasă şi mergând în grupuri de opt până la zece – descendentele incaşilor, mi-a explicat şoferul. Aceste femei serranas** erau, într-adevăr, indiene pure ale Anzilor, cu obrazul" plinuţ, cu trăsăturile ferme şi bine desenate, cu constituţia capabilă să reziste la o asemenea altitudine ucigătoare.

Am depăşit prima barieră stâncoasă de patru mii opt sute de metri şi am coborât spre Concepcion, oază neaşteptată în mijlocul unei uriaşe văi acoperite cu grozame şi eucalipţi. Şoferul cholo parcursese în mod strălucit prima noastră etapă.

A doua zi dimineaţa a fost nevoie să asaltăm noi creste, să trecem peste înălţimea de 5000 de metri şi să ne mulţumim cu o şosea neasfaltată, a cărei pulbere fină ne transforma puţin câte puţin în nişte statui de pământ. Ne încrucişam cu rari conducători de caravane, purtând poncho-uri bălţate şi bonete frigiene cu pompon. În faţa lor se legănau lamele încărcate cu baloturi.

– Transportă coca***, mi-a spus şoferul.

Într-adevăr, un miros ciudat, acru şi greu, răzbătea până la noi cu prilejul fiecărei întâlniri. Se transportau astfel sute de kilograme de frunze, destinate să constituie un fel de drog miraculos, adevărată hrană a locuitorilor sărmani din Anzi, care mestecau coca pentru a-şi înşela foamea.

După depăşirea celor 5000 de metri, şoseaua cobora în zigzag spre Satipo, urmând o serie de trecători întunecoase şi umede, unde cactuşi gigantici se învecinau cu bambusul. La două mii de metri, marginea drumeagului strălucea în culori violente; muşcate gigantice şi cerceluşi sălbatici acopereau rambleurile. Totul se transforma sub ochii noştri. Chevroletul aluneca pe noroiul sau muşchiul unui pod putrezit; cei dintâi arbori piperniciţi anunţau sosirea noastră în zona lichenilor şi-a vegetaţiei mărunte. Temperatura se îmblânzea; în aerul călduţ, reânviau toate miresmele pădurii.

Brusc, şoferul a blocat maşina în plină turnantă, cu privirea aţintită spre versanţii care se zăreau de cealaltă parte a curbei. S-a grăbit să oprească motorul.

– El derrumbe!

---

* Cumătru,în limba spaniolă în original.

** Muntence,în limba spaniolă în original.

*** Arbust din frunzele căruia se scoate o substanţă cuproprietăţi stimulatoare.

– Ce e?

– Priveşte!

La câteva sute de metri de noi, într-o tăcere impresionantă şi aproape desăvârşită, ca şi cum plante şi animale presimţiseră catastrofa, toată pădurea aluneca încet, cu arborii ei uriaşi perfect drepţi.

Eram hipnotizat, incapabil în primul rând să cred că o întreagă pădure poate s-o pornească astfel pe drumul către moarte. Vreme de secole, probabil, stratul subţire de humus rezistase; acum, sub ochii noştri, podoaba vegetală antrena cu ea solul distrus de ploi. El derrumbe a căpătat brusc o viteză fatală şi toată valea, toată şoseaua, toate trecătorile au răsunat de tunetul asurzitor al copacilor şi de prăbuşirea monstruoasă a stâncilor., Aveam acum o idee despre blestemul care plutea peste locul numit Satipo. Auzeam cuvintele lui Arturo: „Elementele naturii sînt împotriva noastră; voiam să facem şoseaua asta... cu orice preţ".

Şoferul m-a rugat să aştept şi l-am văzut cum o porneşte pe jos, cu băgare ele seamă, cum ocoleşte cât mai pe departe avalanşa de nămol, de pietre şi de copaci şi cum traversează în cele din urmă zona încă periculoasă, pentru a se duce să caute ajutor.

S-a întors cu o catârcă şi-un cal. La câţiva paşi în urma lui venea un om, un tip nou de indian pentru mine, un serrano cu înfăţişare de" bandit. Mesteca în fălci coca; buzele lui violacee purtau semnul drogului; mă privea cu un aer intens şi totodată obosit.

Şoferul cholo a vrut fără îndoială să mă liniştească.

– Şoseaua e întreruptă. Omul ăsta o să vă fie însoţitor. Nu vă temeţi, cunoaşte ţinutul, pădurea. O să vin să vă aştept aici peste cincisprezece zile. Mult noroc şi pe curând!

Indianul serrano se şi apucase să încarce lucrurile pe catârcă. Am luat atunci calul de căpăstru şi-am început să cobor spre marmelada murdară de unde văzusem ieşind caravana sosită-n ajutorul meu. Indianul zdrenţăros nu mă scăpa din ochi.

Trecând de locul avalanşei, am încălecat calul, care-a fornăit sub greutate. Indianul serrano, mestecătorul şi scuipătorul acela de coca, părea că ţine să poarte cu evlavie în spate valiza mea. Mergeam spre capătul şoselei, aflat la cinci ore de marş.

Îl scrutam atent, fără să mă opresc:

– Cum te cheamă?

– Napoléon, Señor. Para servir.*

Napoleon în slujba mea! Aveam impresia că visez. Să mi-l iau pe Napoleon ca ordonanţă şi majordom, eu, un dezertor de la toate acele istorii cu bătălii absurde pe care bunul profesor voia să mă facă să le-nghit, oare nu însemna asta cea mai frumoasă revanşă asupra anilor mei de şcoală şi de plictis?

Mulţumită lui „Napoleon", am ajuns la casa compadre-lui, senor Urco, exact când se sfârşea ziua.. Omul ne aştepta în faţa porţii, cu un felinar. Trebuie să ştiţi că noţiunea de compadre are o importanţă enormă în aceste regiuni. E pivotul alianţei în raporturile dintre sărac şi bogat. Cel puternic devine naşul şi protectorul celui sărac. Astfel, dinspre partea sa, colonelul Reccavaren veghea asupra lui senor Urco. L-am salutat şi i-am înmânat scrisoarea lui Reccavaren, aliatul său. Citind-o, omul a devenit

* Napoléon, Domnule. Sluga dumneavoastră, în limba spaniolă în original.

mai puţin neâncrezător; privirea lui se tot muta de la misivă la obrazul meu. Eu îi examinam îmbrăcămintea din lână de ţară, pălăria mare şi hărtănită, lunga sabie care îi atârna la brâu. A împăturit în cele din urmă scrisoarea cu migală şi a vârât-o în buzunar, apoi m-a invitat să cobor de pe cal pentru a ne îmbrăţişa, piept la piept, pentru a ne da abrazo*- ul încrederii.

Noaptea târziu, eu tot îmi mai expuneam proiectele, pe când senor Urco, după ce mă trăsese în cea mai tainică odaie a locuinţei sale, părea foarte trist.

– Nu vă pot împiedica să vă duceţi la Satipo, mi-a declarat el până la urmă, pe scurt. Dar luaţi seama la acei colonos** necăjiţi, la acei pionieri înşelaţi care vegetează şi au parte numai de suferinţă.

Şi parcă îi aud şi acum vocea:

– Suferinţa dă naştere la crime, Don Fernando.

L-am întrebat de unde anume venea strâmtorarea asta despre oare mi se pomenise pretutindeni în două, trei vorbe.

– Nu vă pot spune. Duceţi-vă acolo, ascultaţi, nu vorbiţi cu nimeni despre proiectele dumneavoastră. Vi-l încredinţez pe Napoleon, care cunoaşte bine locurile, o să vă fac rost de animalele necesare. Sânt trist gândindu-mă la truda imensă "a pionierilor ăstora care-au defrişat, au recoltat, au învins frigurile, pumele şi jaguarii ca să semene porumbul şi să culeagă fructele şi n-au mai văzut niciodată venind şoseaua. Aşa s-au ivit bolile, sărăcia, ura. Am crezut şi eu în Satipo, a tras el concluzia, dând din cap. Dar nu pot fi plâns. O să vedeţi afară roata joagărului. Sânt stăpânul pământului meu şi cultiv coca.

Señora Urco, o superbă indiană ajutată de slujnicele sale, a anunţat că sosise vremea raţei cu orez; am adormit mai târziu într-o odaie ţărănească unde, pe podeaua cioplită din secure, sute de baloturi de coca aşteptau ocazia unei caravane.

La un moment dat, în mijlocul nopţii, m-am trezit brusc şi m-am repezit la revolver. Când am aprins lampa ca să văd cine putea bolborosi într-o spaniolă atât de stâlcită, am zărit un papagal cu expresia jumătate abrutizată, jumătate poznaşă.

A doua zi în zori, coboram spre „meleagul nenorocirii" pe o potecă impracticabilă pentru camioane, dar al cărei sol părea ferm. Am băgat de seamă că traseul acela putea fi destul de uşor lărgit şi că urmau meandrele râului Satipo.

Napoleon, desculţ, încălecase un catâr cu ochii sticloşi din pricina bătrâneţii. Un alt catâr transporta bagajele. Eu călăream un cal negru, îndepărtându-mă deseori de potecă, pentru a examina copacii: balsamieri imenşi şi cedri giganţi. Călăuza mea îşi dădea seama cu uimire că nu eram câtuşi de puţin dezorientat la apariţia primelor specii ale junglei.

Trebuia să ajungem la Satipo înainte de căderea nopţii. Dejunul a fost deci consumat repede între „degetele de la picioare", adică între rădăcinile unui superb oje, ficus a cărui coajă bătută serveşte la fabricarea pânzei pentru şorţurile cu care îşi învelesc indienii coapsele şi al cărui lapte alb vindecă febra şi distruge anchilostomele*. Dintr-un pachet de frunze, Napoleon a scos o enormă raţă friptă, un dar al compadre-ului Urco, oferindu-mi şi un pahar de aguardiente.

---

* Îmbrăţişare,în limba spaniolă în original.

** Colonişti, în limba spaniolă în original.

* Paraziţi ai intestinului subţire care provoacă anchilostomiaza, un fel de anemie pernicioasă.

După câteva ore, pătrundeam într-un luminiş unde casele mai multor pionieri mărgineau nişte plantaţii anemice de porumb şi banane. Înăuntru se zăreau câteva chipuri.

– Libertad, mi-a şoptit Napoleon. Ne apropiem.

Locul purta numele de „Libertate”! Din speranţa pionierilor nu mai rămăsese, fără îndoială, decât acest cuvânt – mort şi el.

– Stăpânul meu ar dori un pahar cu apă, a spus Napoleon cu voce tare.

Mai multe uşi din frunze de palmier s-au dat la o parte, pentru a lăsa să se întrevadă nişte siluete feminine. Una dintre aceste femei a făcut, desculţă, câţiva paşi spre noi; o bluză veche îi strângea mijlocul peste fusta groasă de lână. Ea mi-a întins cu graţie o tigvă în care apa mirosea a floare de portocal. Am privit-o îndelung în ochi pentru a-i mulţumi şi i-am dăruit ultimele cutii de chibrituri pe care le mai aveam.

N-am uitat niciodată apa asta al cărei gust de pământ preţuia cât vinul cel mai bun, atâta suflet şi speranţă obscură existase în ofranda femeii.

Către ora cinci seara, Napoleon mi-a arătat, la vreo câteva sute de metri mai jos, misterioasa aşezare; pătrundeai acolo trecând peste o punte metalică. Mi-am potrivit centironul şi mi-am verificat pistolul şi escopeta; apoi am coborât drept spre râu, ca să ajung în mica piaţă, cu drapelul ci în vârful unui catarg. Barăci din scânduri, de-a lungul cărora moţăiau grupuri de oameni ascunşi sub pălăriile lor largi, cu franjuri, o băcănie modestă, stâlpi de care să poată fi legaţi caii – nimerisem într-un sat de cow-boys.

Chiar înainte de-a pune piciorul pe pământ, am văzut cum bărbaţii aceia cu feţe scofâlcite de trudă şi subnutriţie începeau să se ridice. Purtau cu toţii săbii la brâu şi mă observau. Napoleon a sosit la vreme ca să-i liniştească: „Nu vă temeţi, omul acesta e stăpânul meu”.

Am intrat în prăvălie, în vreme ce bărbaţii, neîncrezător, se învârteau în jurul nostru, înainte de a-şi relua somnul de după-amiază.

– Unde se poate bea in linişte un pahar de aguardiente? Am întrebat eu.

– Aici, domnule. Mă numesc Quiroz şi sînt singurul negustor al acestui pueblo* ruinat. Aş putea îndrăzni să vă întreb cine sunteţi?

Omul nu părea deloc arogant. In ciuda sfaturilor lui Reccavaren şi ale compadre-lui său, l-am urmat printr-un culoar din lemn de bambus, care dădea într-o grădină tocmai potrivită pentru destăinuiri. Arborii şi arbuştii de-acolo, printre care bananierii şi frangipanierii, înmiresmau aerul. Mă simţeam destul de încrezător ca să-mi dau în vileag planurile, fără nici un înconjur, în vreme ce gazda aducea două lăzi şi băutură. Quiroz a ascultat cu sfinţenie, plecându-şi fruntea. Din vreme-n vreme, ochii lui mă cercetau: apoi figura lui bolnăvicioasă, dar vie, îşi recapătă acea expresie disperată pe care o remarcasem şi la Urco.

Când am sfârşit, Quiroz s-a dus să se încredinţeze că nimeni nu ne asculta şi a lăsat să treacă mai multă vreme înainte de a-mi. Povesti adevărata istorie a localităţii Satipo. Într-o oră ştiam mai multe decât cei din Lima cu privire la duhul blestemat despre care îmi vorbise Arturo. Adevărul avea în glasul lui Quiroz un accent care nu putea să înşele. Încrederea şi rachiul îi dezlegaseră ca prin minune limba: „Suntem la capătul puterilor, senor, mi-a spus el, în faţa dumneavoastră, nu mai mi-e teamă să

* Sat,în limba spaniolă în original.

vorbesc. Dacă ar îndrăzni, v-ar putea spune cu toţii acelaşi lucru: şi Martig elveţianul şi ungurul Tacatch, până şi indienii împotriva cărora se încearcă să fim asmuţiţi. Am fi putut reuşi; solul era productiv; entuziasmul imens. Văzând primele recolte, promisiunile de împroprietărire, pădurea defrişată, iar în locul ei culturile de bananieri, am crezut cu toţii în belşug. În pofida anotimpului ploios, guvernul trimisese ingineri, un medic. Senor Urco instalase un joagăr la Pampa Hermosa şi ne vindea scânduri; casele noastre se îmbunătăţeau. Chiar şi şoseaua a fost deschisă de camioane mai mici. Deşi plouase o jumătate de an, eram pe punctul de-a pătrunde spre coastă. Şi atunci a apărut tiranul".

– Tiranul? Am spus la rândul meu.

El a dat din cap de parcă vorba asta ar fi apăsat ca o imensă greutate asupra lui, a grădinii, a umbrarelor, a întregului ţinut.

– Da, abia îndrăznesc să-i pronunţ numele.

Deci asta era! Puneam în sfârşit degetul pe fantoma de care păreau să se teamă oamenii, protejând-o cu aluziile lor circumspecte. L-am convins pe Quiroz să mi se destăinuie şi să se elibereze. Nu fără a se codi, el mi-a povestit că „tiranul" întârziase obţinerea titlurilor definitive de proprietate, sabotase defrişarea, împiedicase întocmirea proceselor-verbale de constatare şi toate astea ca să-i aducă încetul cu încetul pe colonos sub ascultarea sa. Într-o bună zi, ultimul inginer agronom fusese chemat înapoi la Lima. Nimeni, în ciuda trimiterii mai multor delegaţii, nu putuse afla niciodată motivul pentru care au fost întrerupte lucrările la şosea în plin anotimp uscat. Porumbul putrezise cu tonele, portocalele şi mandarinele se uscaseră în pom, insectele şi bolile făcuseră restul. Astăzi, mina lui întunecată era aceea care împărţea cu ţârâita rarele titluri de proprietate.

– Ce urmăreşte? Am întrebat.

– Să-i alunge pe primii colonişti, pe care-i prezintă la Lima drept nişte beţivi şi nişte leneşi. Dacă sunteţi puternic şi aveţi sprijin, ajutaţi-ne.

În noaptea aceea am fost oaspetele lui; dimineaţa m-am afundat pe cărarea care ducea-n pădure.

Casa elveţianului Martig mi-a apărut ca o adevărată minune, cu construcţia ei perfectă, cu veranda largă şi pilcul ei de palmieri. Omul părea îmbătrânit înainte de vreme; dar obrazul lui brăzdat, neliniştit, stors de puteri la prima vedere, s-a destins într-un zâmbet larg de îndată ce i-am adresat cuvântul în franţuzeşte. Ascultându-l pe acest inginer, în locuinţa lui cochetă, unde am fost reţinut la masă, m-a cuprins un sentiment de admiraţie şi milă. În vreme ce nevastă-sa, o blondă robustă cu cosiţe lungi, aducea, spre marea mea uimire, ceşti şi unt proaspăt, am văzut ieşind din bucătărie două fetiţe, blonde şi ele, fermecătoare, curăţele şi roase de curiozitate.

Destăinuirile lui Martig prezentau într-o lumină şi mai tragică situaţia din Satipo. El mi-a spus, cu aproximaţie, următoarele: „Sânt condamnat, domnule şi o ştiu. Continui să trăiesc doar pentru nevasta şi copiii mei. Voi plăti scump lupta asta, căci mi-am ruinat sănătatea pentru a ţine piept armatelor de furnici, porcilor sălbatici, bolilor. Forţa mea a constat în aceea că sînt inginer agronom şi mi-am putut cumpăra pământul. Toţi ceilalţi colonos vor fi alungaţi de Pancho de la Cruz". Un acces de tuse l-a frânt în două. Revenindu-şi, m-a invitat să-i vizitez domeniul. Mi-am dat repede seama ide eforturile nebune pe care trebuie să şi le fi impus omul ăsta aflat la capătul

puterilor. Iată un singur exemplu: împotriva oricăror aşteptări, în faţa noastră păşteau nişte vaci. Vaci din rasa Holstein, pe care le adusese de la Ronatullo, plătind pentru ele o avere. Dar nevastă-sa şi copiii – lor le datorau sănătatea.

– Uite, priviţi porcii ăştia; mănâncă toate fructele pe care nu le putem vinde, căci n-avem o şosea. Aici poate creşte totul, dar ce sacrificiu!

Vecinul lui, a adăugat, ungurul Tacatch, făcuse dovada că porumbul şi bananierii puteau creşte şi deveni foarte rentabili. A insistat să-i fac şi acestuia o vizită.

– E un încăpăţânat, mi-a spus el.

Încă din primele zile, ancheta întreprinsă de mine se limpezea. Trebuiau la Satipo capitaluri, tehnica necesară defrişării – precum şi o şosea pentru camioane de cinci tone.

Când i-am împărtăşit această concluzie ungurului Tacatch, ochii au început să-i strălucească şi el mi-a luat mâna, strigând: „Sunteţi ultima noastră şansă”.

– Iau asupra mea şoseaua dacă mă ajutaţi, am spus eu, cuprins de o dorinţă din ce în ce mai sinceră şi mai aprigă de a-i salva pe aceşti pionieri ruinaţi.

– Ce putem face?

– Anunţaţi-i pe colonos, fraţii dumneavoastră, despre dorinţa mea de a vă cumpăra copacii. O să-i dobor ca specialist, căci până acum putrezeau ori îi ardeaţi fără nici un profit.

– Banditul ăla de Don Pancho n-o să fie de acord.

– Lăsaţi-l în seama mea, ca şi drumul spre Lima, L-am văzut din nou cum clatină din cap şi cum şi—l

Ridică apoi:

– Dumnezeu să vă audă, Don Fernando, O să-mi trimit copiii încă din seara asta pe la toţi vecinii.

– Spuneţi-mi numai unde-l pot găsi pe faimosul dumneavoastră tiran.

– La trei ore călare de-aici. I-am strâns mâna şi i-am spus:

– Mâine dimineaţă voi fi înapoi.

22

LA SATIPO GĂSESC UN FRATE INDIAN ŞI UN DUŞMAN NEÎNDUPLECAT: „TIRANUL”

În zori, proaspăt bărbierit, elegant pe cât îmi era cu putinţă, m-am îndreptat spre castelul alb al faimosului Tiran. Napoleon mergea înaintea mea, deschizându-mi calea, pentru a-mi permite să fiu atent la bogăţia pădurii, Tacatch şi copiii lui nu-şi pierduseră vremea: noaptea.

Coloniştii fuseseră avertizaţi, puşi la curent cu intenţiile melc. „La întoarcere va trebui să le faceţi o vizită fraţilor Tante, îmi spusese ungurul. Stau departe de-aici şi cărarea până la ei colcăie de şerpi; merită totuşi osteneala de-a fi cunoscuţi. Unul dintre ei e surdo-mut, dar curajul lui ne serveşte tuturor de exemplu. A săpat o piscină luxoasă chiar în pădure, numai ca să-l facă să turbeze de mânie pe Tiran!”.

Cu puţin înainte de prânz, am ajuns la luminişul verde în mijlocul căruia se detaşa silueta elegantă şi albă a castelului în stil american. Şase vaci păşteau iarba grasă. În spatele locuinţei ghiceam că se află grajduri şi coteţe. Am dat pinteni calului şi am pătruns pe aleea principală, bucuros că am prilejul să înfrunt, faţă-n faţă, un nou

duşman. „Erai pe punctul de-a te anchiloza, Fernand. Ce baftă! Peste câteva secunde o să vezi, în sfârşit, ce mutră are faimosul lor Tiran”.

Surpriză: pe balconul sculptat mă aştepta un om cu obrazul fin şi nobil, purtând un impecabil costum alb. Corpul său atletic, ochii pătrunzători, mustaţa delicată îi confereau o clasă pe care nu i-o bănuiam. M-am prezentat.

– Sânt Don Fernando. Francez. Guvernul dumneavoastră m-a autorizat să întreprind prospecţiuni la Satipo.

– Inginer Pancho de la Cruz. Cu ce vă pot fi de folos?

– Ministrul m-a sfătuit să vă fac o vizită. Gest de-o eleganţă stăpânită:

– Intraţi.

Am sărit de pe cal şi am urcat câteva trepte. Vremea băcanului maltez, a mafiei lui destrăbălate şi nevoiaşe, îmi părea brusc o îndepărtată vârstă de aur. Duşmanul îşi schimbase caracterul şi anvergura. La Cruz se întorsese pe călcâie şi am putut să-i văd la spate superbul toc de piele roşcată, din care ieşea patul unui Colt. Pătrunzând în marea încăpere-birou, am luat bine notă de amănuntul ăsta. Omul se hotărâse, evident, să mă trateze „de sus”. No pândeam unul pe altul, dar eu simţeam că nu va angaja lupta.

S-a aşezat, cu aceeaşi eleganţă, în spatele unui birou uriaş, lăsându-mi grija de-a căuta un scaun. Cu picioarele încrucişate, destul de ironic, aştepta vizibil să deschid focul şi să mă descopăr primul. Am atacat, deci, amintindu-mi că banditul ăsta cu figură de mare ministru dintr-o epocă îndepărtată avea strânse legături cu serviciile administrative de la Lima:

– Superiorii dumneavoastră au hotărât să utilizeze cunoştinţele mele de forestier, i-am spus în linii mari. Am primit misiunea să fac prospecţiuni la Satipo, care mi-a produs până acum cea mai bună impresie: se găsesc aici din abundenţă exemplare de mahon, cedri, arbori de camfor. S-ar putea doborî aici mii de copaci şi s-ar obţine astfel teren pentru agricultură. În cazul în care coloniştii mi-ar vinde lemnul lor aşa cum se află, ar găsi dintr-un foc, mulţumită acestei exploatări forestiere şi banii lichizi ce le lipsesc şi mari spaţii smulse junglei.

Pancho de la Cruz stătea neclintit. Am dat lovitura exact capabilă, gândeam eu, să-l scoată de pe poziţie:

– Desigur, trebuie reluată construirea şoselei. Anumiţi colonos susţin că întreruperea ei datează de la sosirea dumneavoastră aici.

În faţa mea, o indiferenţă totală. Nici o bătaie a genelor, nici un tremur de îngrijorare. Şerpii au adeseori felul ăsta de imobilitate. Omul era puternic. Am continuat. Programul meu era simplu – cincisprezece zile pentru a prospecta şi a face raportul către guvernul său.

– Îi voi sfătui probabil să deschidă şoseaua. Aveţi ceva să-mi obiectaţi?

– Absolut nimic.

– Care e părerea dumneavoastră sinceră, senor?

– Probabil foarte diferită de-a dumneavoastră, a spus el, în sfârşit, cu o voce clară, neînduplecată. Dar sunteţi un profesionist al pădurii. Faceţi cum vi se pare mai bine. Personal, voi acţiona în consecinţă. Vreţi doi dintre oamenii mei ca să vă călăuzească prin regiune?

– Mulţumesc, senor, nu. Mi-am şi ales ajutoarele. M-am ridicat. În clipa aceea, Pancho de la Cruz mi-a susţinut privirea şi a fost limpede că amândoi aveam conştiinţa unei bătălii pe viaţă şi pe moarte ce se angajase între noi. Inutil, deci, să ne mai strângem mâna înaintea luptei.

Întorcându-mă spre locuinţele lui Martig şi Tacatch, mă gândeam că figura asta de aristocrat, în acelaşi timp crudă şi seducătoare, sînt dator s-o mărturisesc, ascundea o hotărâre încă şi mai periculoasă, o inteligenţă încă şi mai perversă decât îmi închipuisem eu. Napoleon adulmecase instinctiv riscurile la care ne expuneam, astfel că am mers în tăcere. Era cald. Un mic curs de apă roşiatică se pierdea în zig-zag prin „noaptea verde”. Pe când indianul meu descăleca şi-şi cufunda capul în apă ca să-şi potolească setea, am surprins în stânga mea o uşoară alunecare: un superb surucucu, unul dintre cei mai mari şerpi veninoşi din lume, înainta şi el spre apă. Am descărcat fulgerător cele douăsprezece alice ale flintei mele în capul triunghiular al reptilei. Ridicându-se dintr-un salt, Napoleon şi-a pus în funcţiune sabia şi a retezat capul deja zdrobit al stăpânului junglei. Liniştiţi de lovitura asta, ne-am privit râzând: aveam amândoi impresia că-l lichidaserăm pe „tiran”! Înainte de-a trece râul prin vad, mi-am încărcat arma pe ţeava.

Întors Tacatch, am putut constata că ungurul nu-şi, pierduse vremea. Atraşi de zarvă, coloniştii se adunaseră la Quiroz şi, o veste încă şi mai bună, Tacatch mă anunţa că în aceeaşi seară va sosi un indian de pe Rio Pangoa. Mi-a spus: „E un semn de noroc pentru dumneavoastră”. După toate aparenţele, acest campas venea din când în când până acolo pentru că avea încredere. Se numea Akrim şi tribul său trăia la hotarul lui Rio Pangoa. Povestea acestui Akrim ţinea de domeniul miracolului. Răpiţi în fragedă tinereţe de către un trib duşman, el şi fratele lui, Kinchokre, fuseseră duşi în pădure pentru un sacrificiu ritual. Cei doi copii urmau să fie arşi, când răsărise un misionar spaniol în fruntea unei mici expediţii. Indienii dispăruseră în junglă ca fulgerul, părăsindu-şi victimele. Akrim şi Kinchokre scăpaseră în felul ăsta de moarte, apoi învăţaseră la perfecţie spaniola, până în ziua în care evadaseră de la misiune ca să se întoarcă pe Rio Pangoa.

Îmi plăcea istoria asta datorită izului ei miraculos, precum şi datorită credinţei pe care indienii o arătau faţă de obârşia lor sălbatică. „Dacă l-ai putea convinge pe Akrim să te ducă spre Rio Pangoa, poate ai găsi acolo noi arbori”, adăugase Tacatch.

Akrim a sosit aproape la vremea nopţii, aducând miere din junglă. Vesel, liber, destul de fragil în aparenţă, ma ascultat cu un interes pe care ochii săi mi-l arătaseră încă din primele minute. Mulţumită lui am putut explora a doua zi, alături de credinciosul meu Napoleon, pădurea unde trăia Kinchokre împreună cu tribul campas. Am văzut, cu prilejul ăsta, cum se apărau indienii de pe Pangoa. Fără Akrim ne-ar fi fost imposibil să găsim nul printre întăriturile succesive din garduri de trestie palmieri scunzi cu ghimpi negri, periculoşi. Orice prospector ar fi renunţat în faţa acestei vegetaţii impenetrabile şi duşmănoase. Înaintam, în ciuda căldurii de nesuportat, care nu-l stingherea câtuşi de puţin pe Akrim, călăuza noastră. După o oră am ajuns la o plantaţie de palmieri, un loc ca-n rai şi atât de întins, încât ar fi putut garanta el singur rentabilitatea unei întregi industrii de oleaginoase. „Rezerva noastră de fructe, mi-a\

explicat Akrim. Prima. Avem încă multe obstacole de trecut pentru a-l întâlni pe fratele meu Kinchokre; dar te afli deja pe teritoriul nostru. Nici un alb n-a pătruns vreodată aici”.

A mai făcut o sută de metri şi a înconjurat un trunchi de palmier doborât în care erau înfipte săgeţi. A scos dintr-o ascunzătoare un arc, un săculeţ şi o tunică mov. Şi-a dat jos în faţa noastră pantalonii şi cămaşa, pentru a-şi relua adevărata îmbrăcăminte de indian şi a continua drumul.

Profitând de-o nouă oprire, într-o plantaţie de palmieri la fel de vastă şi deopotrivă apărată prin garduri adânci şi încâlcite, Akrim ne-a pus la curent cu istoria fraţilor săi indieni, declarându-mi:

– Nici un alb nu va mai străbate vreodată locurile astea, în afară de tine. Pentru că un caouchero* care încă mai trăieşte şi care aparţine cu trup şi suflet lui senor Pancho de la Cruz a ucis aici doi indieni.

– Numele lui?

– Vilarette. A vrut să-şi însuşească plantaţiile noastre de palmieri, unde l-a condus o femeie căpătată chiar de la noi oamenii trimişi in recunoaştere l-au oprit aici şi i-au poruncă să se întoarcă. Fără nici un cuvânt, Vilarette a dus arma la ochi şi l-a doborât pe unul dintr-ai noştri. Înainte de-a trage a doua oară, celălalt campas a dispărut ca să-şi anunţe fraţii. Când indienii au revenit, femeia lui Vilarette zăcea la pământ, cu ţeasta crăpată de-o lovitură de machete. Întorcându-se la Satipo, caouchero-ul spera să-i facă pe colonistii albi să creadă că indienii îi uciseseră femeia şi că el trebuia să organizeze o expediţie de răzbunare. Prietenul Tacateh îl cunoştea însă pe Vilarette, a bănuit adevărul şi, astfel, în ciudă şireteniei lui, nimeni nu l-a crezut. De-atunci aşteptăm clipa răzbunării, iar Tiranul, de frica unui atac din partea noastră, ne respectă graniţele, pe care niciodată Vilarette nu s-a mai gândit să le încalce. Trebuie să plecăm, a spus el în încheiere. Ne apropiem,

A scos de trei ori, limpede, urletul jaguarului şi l-a repetat de mai multe ori pe măsură ce înaintam: „I-am dat de ştire fratelui meu Kinchokre că nu sînt singur. Indienii campas trebuie să fie preveniţi. N-am dreptul să acţionez fără aprobarea lor, a tuturor.

Puţin după aceea s-a auzit un dublu urlet de jaguar. Destul de îndepărtat. Akrim a scos un nou sunet răguşit, lung răspuns indescifrabil pentru noi. Pe urmă: „Au aflat acum, mi-a spus el. O să aşteptăm aici”.

Napoleon a făcut focul pentru a frige un aguti, un rozător cu blană frumoasă şi carne ca de iepure. Jarul răspândea un miros de scorţişoară. Căci Napoleon, fără măcar să ştie, descoperise o considerabilă rezervă de balata. Mă gândeam că indienii campas stăpânesc încă o regiune excepţional de bogată.

În timpul odihnei de după masă, am asistat, cuprins de admiraţie, la machierea lui Akrim. Din sacoşa lui ţesută, el a scos o trusă de bambus şi şi-a desenat pe obraz nişte linii albastre şi roşii foarte închise, cu ajutorul unei lamele fine, înmuiate în pastă de rucu. Se pregătea pentru întâlnirea cu fratele său. „Kinchokre e mai deştept decât noi toţi. Ştie să-ţi citească în ochi”, mi-a spus el mândru.

– Dacă m-aş instala aici, indienii campas ar veni să lucreze cu mine, care sînt bogat şi cinstit? L-am întrebat eu.

---

* Muncitor pe plantaţiile de cauciuc, în limba spaniolă în original.

– Indienii campas trăiesc fericiţi în pădurea lor şi n-au nevoie de alţi oameni. Doar Kinchokre poate să ştie. El zice că toţi coloniştii sînt săraci şi mincinoşi.

. – Aţi accepta să tăiaţi copaci?

– Probabil, dacă am putea primi în schimb flinte, ca să ucidem jaguarii, tapirii şi şerpii anaconda.

S-a ridicat brusc. Doi indieni, în întregime goi, înaintau fără ca eu să le fi putut simţi apropierea. Au discutat toţi trei îndelung, apoi cei doi pândari au dispărut, după ce îşi întinseseră palma deschisă. Aveau doar un cuţit lat, într-o teacă prinsă la brâu cu ajutorul unei sforicele.

Câteva clipe mai târziu apărea şi Kinchokre, purtând nişte pantaloni şi o cămaşă albăstrie. A schimbat la repezeală câteva cuvinte cu fratele său, apoi a venit spre mine. Zvelt şi mai degrabă scund, cu obrazul energic, indianul se „îmbrăcase” pentru întâlnirea asta, căci nu voia, fără îndoială, să apară de prima dată înaintea mea ca o căpetenie campas.

– Sânt Kinchokre, mi-a spus el. Mi se zice „Ucigaşul”, pentru că am organizat apărarea tribului meu.

Sălbatic sau civilizat, om al junglei sau industriaş, pretutindeni omul ăsta ar fi fost un mare conducător.

Am înţeles îndată că aştepta de la mine cuvinte limpezi şi o extrema cinste sufletească. Fostul copil salvat de către misionari învăţase să-i privească pe albi, să le descopere defectele, să le spioneze cele mai mici ticuri. Răspunzător pentru soarta fraţilor săi, prea adesea victime ale coloniştilor, ei înşişi prea săraci pentru a-şi putea ţine cuvin tul, Kinchokre alesese adăpostul oferit de junglă.şi ruptura totală. Simţeam că mă cântăreşte şi un surâs trebuie să-mi fi luminat obrazul: Kinchokre nu putea bănui că în momentul acela retrăiam, în faţa gravităţii de care el era pătruns, întâlnirea cu indienii piros. Înţelegeam, în sfârşit, deşi cam confuz, cât de mult mă formaseră, fără să-mi dau seama de asta, lunile petrecute în junglă alături de Kenou şi vânătoarea mea la prima vedere inutilă.

Mă auzeam vorbind cu glas liniştit. Mă lăsam să plutesc, îmi pierdusem orice înveliş alb. Mă aflam acolo de mii de ani, despuiat, copil, frate al tuturor oamenilor, şi-i explicam lui Kinchokre visul meu: să smulg ţinutul Satipo din ghearele Tiranului, să aduc cu mine şoseaua, munca, dreptatea. Cuvintele se înşirau fără umbră de minciună sau grandilocvenţă.

Am aşteptat.

După o lungă tăcere, Kinchokre m-a privit drept în ochi şi mi-a spus numele locurilor unde se găseau din belşug exemplare de cedru, de mahon, de huara-caspi. Apoi a adăugat: „Dacă o să te întorci şi dacă o să te ţii de cuvânt, o să fiu prevenit. O să mă vezi atunci făcându-mi apariţia chiar la Satipo. După sfaturile pe care le voi primi şi după discuţiile pe care le voi avea cu bătrânii şi cu toţi fraţii mei, o să vin singur şi atunci sau n-o să mă mai revezi niciodată, sau o să-i ai alături de tine pe indienii campas. Akrim, ajută-l pe alb; du-l la copacii despre care-am vorbit şi ocroteşte-l până ia Satipo. Adios”.

A dispărut ca prin farmec. Un lucru era sigur: omul ăsta ţinea soarta mea în manile lui. De Kinchokre depindea şi sosirea tăietorilor de lemne voluntari şi pacea şi aprovizionarea. Părăsind însă luminişul, aveam încredere în el. Îi apreciasem oţelirea,

calitatea. După obiceiul indienilor, ca o dovadă de prietenie dar şi de prevedere, îl lăsase pe fratele său drept observator al marşului nostru fulger prin pădure.

Aveam cinci zile la dispoziţie pentru a cutreiera pădurea şi a înregistra valoarea şi întinderea plantaţiilor. Asta însemna că trebuia să mergem mai bine de zece ore în fiecare etapă, numărând totodată şi arborii. Akrim şi Napoleon au înţeles foarte repede sistemul: un arbore, un beţişor de lemn. Iar seara, la focul în jurul căruia ne strângeam, eu făceam socoteala, spre marea bucurie a celor doi prospectori începători. La fiecare oprire, Akrim ne părăsea o bună bucată de vreme şi se întorcea fără excepţie cu unul sau doi fazani sălbatici şi cu vin de palmier jusjara. Mi-a explicat că tribul său avea în toată regiunea provizii ascunse şi cunoştea la perfecţie obiceiurile vânatului.

Timp de patru zile am dormit pe nişte paturi din crengi, construite cu multă repeziciune de către indian, la şaizeci de centimetri deasupra solului – şi am dormit fericit, pentru că descoperisem adevărate mine de aur: copaci de treizeci până la cincizeci de metri înălţime şi, adeseori, cu diametrul de doi metri.

Aş fi putut continua aşa; dar mă gândeam la senor Urco, adică la faptul că mi-l împrumutase pe Napoleon, precum şi la şoferul de la minister, care şi pornise, probabil, către locul întâlnirii. Am vârât, aşadar, în nişte saci de orez vreo cincizeci de eşantioane de toate felurile şi am fost nevoiţi să plecăm spre Satipo în marş forţat.

În ultima zi am ucis un număr impresionant de şerpi-coralii, al căror venin e mortal în minutul imediat următor. Dar în sfârşit, teferi şi nevătămaţi în pofida acestor ameninţări şi pericole constante, am dat seara cu ochii de mica piaţă şi de puntea metalică din Satipo. Grupurile de colonos s-au ridicat în picioare la apropierea noastră. Soseam murdari şi împuţiţi, cărându-ne sacii plini cu lemne; când am trecut prin faţa lor, iar ei şi-au ridicat pălăriile, le-am putut măsura simpatia şi speranţa din adâncul privirilor.

Quiroz a venit în întâmpinarea noastră – şi eu l-am pus să facă bilanţul destinat tuturor acestor oameni rupţi de lume: 1) Mă întâlnisem cu indienii campas, care nu-mi erau ostili; 2) Cantitatea de copaci din jungla lor reprezenta mai bine de 300.000 de dolari la cursul zilei; 3) Aşteptam ca ei, colonişti, să-mi vândă orice specie de lemn aflată pe pământurile lor încă nedefrişate. După îmbrăţişarea lui entuziastă, mi-am dat seama că băcanul îşi va îndeplini rolul de propagator al ştirilor şi, astfel, în zori, am putut pleca din nou. I-am oferit lui Akrim, în aşteptarea întoarcerii mele, două machetas, două cuţite lungi şi o bucată de pânză de bumbac; apoi mi-am încălecat căluţul negru, bucuros, ca şi Napoleon, să ajung în ţinuturi mai civilizate şi hotărât să acţionez cât mai repede.

Catârul aproape că dispărea sub. Sacii cu eşantioane. Am urcat spre “Pampa Hermosa, încă plini de impresii din locul acela blestemat. Îi revedeam pe elveţianul Martig şi pe Tacateh cu figurile lor patetice, pe colonişti în picioare, cu pălăriile ridicate, dar împărţiţi, orice s-ar spune, între teamă şi încrederea renăscută. Trebuia să recunosc eu însumi că eleganta siluetă a lui Pancho de la Cruz se impunea spiritului meu ca un mare duh rapace.

Voiam să ajung la vechiul joagăr al lui senor Urco înainte de căderea nopţii. Scurtând odihna de după-amiază, l-am grăbit, aşadar, pe Napoleon. N-aveam chef să mă las surprins pe drum. Prudenţă firească sau intuiţie? Nu ştiu. Oricum, ne caţăr am

printre stânci; Napoleon scotea din când în când de sub cămaşă câteva frunze de cola, ca să le mestece. Mica noastră caravană înainta, repede şi fără piedici.

Brusc a izbucnit o împuşcătură, răsfrântă printr-un lung şir de ecouri. M-a dus imediat gândul la un vânător; dar un al doilea foc a izbit oala de fontă legată la oblâncul meu. Am dat furtunos pinteni calului, pe care reflexul meu l-a făcut să sară în aceeaşi clipă. S-a auzit şi a treia bubuitură. M-am rostogolit repede la pământ. Crezându-mă atins, Napoleon a scos un urlet, cu braţele spre cer:

– Mi Patron es muerto! Patron! Patron![*]

Am rămas culcat şi fără să fac vreo mişcare, vreme îndelungată. Apoi a fost din nou linişte totală. Trăgătorul necunoscut o ştersese probabil, convins că şi-a doborât ţinta.

O oră mai târziu, mă întâlneam bucuros cu prietenul Urco şi cu şoferul. Napoleon îşi mesteca întruna frunzele, dar cu ură acum, povestind împrejurările atentatului. Urco (la rândul lui, clătina din cap:

– Sunteţi sigur că n-a fost vorba de-o escopeta?

– Uitaţi-vă la oală: a folosit o carabină cu gloanţe ghintuite.

– Doar Pancho de la Cruz are una. Marca Winchester. Nu încape nici o îndoială: a vrut să vă ucidă.

Eram definitiv lămurit cu privire la metodele Tiranului. II trimisese, desigur, pe diabolicul lui Vilarette să-mi întindă o cursă. Chevroletul care mă ducea spre capitală mi se părea că mârâie şi că turbează el însuşi de furie, atât de nerăbdător eram să pregătesc raportul către colonelul Reccavaren. Priveliştea, de data asta, nu mai conta. Asemenea unei fiare adunate-n sine, căutam să ghicesc genul de şiretlicuri pe care Pancho de la Cruz urma să le folosească împotriva proiectului meu.

Ajuns la hotelul „Bolivar”, m-am prăbuşit pe pat şi am dormit câteva ore. O scurtă destindere. Dimineaţa, soneria telefonului m-a smuls din somn. O voce stranie, un timbru voalat, mă avertiza anonim: „Don Pancho de la Cruz va fi mâine la Lima. E precedat de un curier, care vă prezintă ca pe-un bandit şi un aţâţător la tulburări. Aţi semănat, se pare, spaima la Satipo şi aţi furat nişte catâri. Luaţi seama şi feriţi-vă”.

In ciuda întrebărilor mele precise, vocea a tăcut. Persoana cu timbru straniu părea că doreşte să-şi păstreze anonimatul. Am hotărât să mă duc cât mai repede la minister. Ştiam din experienţă ce armă puternici e calomnia. Dar când i-am strâns mâna colonelului, am avut dureroasa surpriză să constat că ceva nu merge cum ar trebui. Vădit lucru, zvonurile îşi şi îndepliniseră rolul. Am atacat, totuşi, prezentând cu multe amănunte rezultatele, certitudinile. Am scos câteva eşantioane din servietă: „Am înregistrat treizeci şi două de mii de copaci. Iată valoarea lor în dolari. În cinci zile n-am putut să cercel decât o mică parte din Satipo, dar ţinutul ne îndreptăţeşte speranţele. Indienii sînt gata să aibă încredere în noi. Lipseşte şoseaua...”

– Să vorbim deschis, domnule.

Colonelul încetase să-mi mai spună Don Fernando; vocea lui era de gheaţă. A continuat, fără ca eu să reacţionez:

– Noi facem şoseaua, noi instalăm o administraţie forestieră şi tot noi vă eliberăm un permis de exploatare. Dumneavoastră însă cu ce contribuiţi? Trebuie o

[*] Stăpânul meu a murit ! Stăpâne ! Stăpâne !, în limba spaniolă în original.

fabrică de cherestea, e nevoie de camioane şi de bani. Mă tem că n-aveţi fondurile necesare.

– Întocmai, dar le voi găsi. Ţineţi-vă de cuvânt cu privire la şosea şi nu precupeţiţi ajutorul administrativ. Iau restul asupra mea.

– O să vă fie foarte greu. Camera deputaţilor atacă principiul concesiunii obţinute. E în interesul dumneavoastră să fiţi tare.

– Nu-mi iau cuvântul înapoi.

În clipa aceea, ca şi cum i-ar fi părut rău că-mi vorbise aspru, colonelul Reccavaren mi-a zâmbit şi mi-a adresat o frază mai liniştitoare:

– Rezistaţi şi guvernul vă va urma la Satipo.

Aşa va să zică, eu, Fernando, care nu eram nimic, nici peruvian, nici om politic, nici funcţionar, trebuia să ofer dovada încrederii mele în ţara asta îndepărtată, să dau exemplu, să fac primii paşi singur? Eram plin de înverşunare, aţâţat de rămăşagul ăsta imposibil, hotărât să primesc provocarea.

În asemenea clipe totul se desfăşoară mai repede şi, ştiu astăzi, datorită energiei, a ritmului, a forţei de atac, ceva plezneşte brusc. Trebuie să vezi breşa, să te năpusteşti, să treci. Ideile ţâşnesc; norocul, destinul sînt pentru oameni călăuze; nodurile se dezleagă. Trebuie să devii torent, vârtej, foc de artificii. Piedicile, capcanele sînt atunci înghiţite ca oricare altă hrană. Trebuie să spargi, să izbeşti, să te zbaţi.

M-am apucat să cutreier Lima în căutarea unor soluţii rapide, ca şi când insinuările Tiranului şi bârfelile ar fi fost o bandă de ucigaşi lansată pe urmele mele. Îmi apăram pielea, propria-mi aventură. Şi-n vreme ce goneam astfel, aceleaşi cuvinte mi se învârteau fără încetare prin cap: „Bani, bani, camioane, camioane, fabrică, fabrică, bani...”.

O figură mi s-a impus brusc: aceea a inginerului agronom Victor Marie, un belgian ajuns intendent general. I-am telefonat şi el a sosit în fugă la hotelul „Bolivar”: „Liniştiţi-vă, n-am crezut o vorbă din zvonurile care circulă. Vor să vă facă să treceţi drept un traficant de arme. De unde veniţi?” I-am povestit – şi minune: „O fabrică? Vreţi o fabrică de cherestea? Duceţi-vă pe Calle de Francia. Adică nu, haideţi cu mine!”.

In superba lui maşină americană, Victor Mărie a încercat să-mi explice: „Acum şapte ani, a sosit aici un japonez. Japonezul ăsta a înfiinţat – căci avea parale multe – o importantă fabrică de cherestea; dar buştenii veneau de la Iquitos, urcau pe Amazon şi treceau prin Canalul Panama. Lungimea traseului? Proasta organizare? Cine ştie? La un moment dat n-au mai fost buşteni. Japonezul nu mai avea ce să taie. Din nenorocire, banca i-a adus la cunoştinţă într-o dimineaţă o descoperire importantă. Omul şi-a făcut harakiri în vila lui. La amiază – prea târziu! – L-au chemat din nou: fusese o greşeală de calcul”.

Am ajuns pe un vast teren înconjurat cu ziduri. Un paznic ne-a dat voie să pătrundem în uzina părăsită. Nu-mi credeam ochilor; mă stăpânea un soi de înfrigurare: totul era ca-n basme; cufundate sub stratul de praf, dormitau maşinile – cele de tăiat lemnul în două. Cele de rindeluit parchetul, fierăstraiele verticale, rabotezele.

Un enorm pod rulant se profila pe cer. Nişte şine duceau la o cale ferată. Sigur, trebuia să se înlăture praful şi să, se dea cu mult ulei! Dar totul părea gata să pornească din nou la o lovitură de baghetă, ca prin farmec. Japonezul se echipase chiar şi cu straşnicele fierăstraie Guillet. O marcă franţuzească la Lima! Aveam impresia că renasc. Victor Mărie îmi explica în grabă, cucerit de înfrigurarea mea: „Fabrica a fost pusă-n vânzare şi singurul client a fost Augusto Benavides Canseco, vărul şi cumnatul preşedintelui Republicii, deşi se află în opoziţie. Doriţi să iau asupra mea sarcina de a-l convinge? Va fi uşor, căci e un om inteligent, cultivat, iar achiziţia asta îl încurcă mult".

Cum să nu accept? În câteva zile a fost pus la punct principiul unei asociaţii pentru care urma să întocmim actele, fondând o societate: Augusto Benavides aducea fabrica; eu capitalurile şi, deci, lemnul. Rămânea să găsim camioane şi să convingem băncile.

A doua zi dimineaţa, un nou apel telefonic. Am recunoscut strania voce anonimă, care îmi transmitea încă un mesaj: „Don Pancho de la Cruz nu s-a mulţumit să vă urmeze la Lima. L-a întărâtat împotriva dumneavoastră pe pionierii din Satipo. Acolo e locul unde vă atacă el în clipa de faţă". Informaţia se dovedise atât de scurtă, încât am crezut un moment că era vorba de-o farsă ori de punerea la încercare a nervilor mei. Ca să nu mă înăbuş, am ieşit din cameră.

Chibzuiam intens, căutând să văd limpede, când mi-a răsărit în minte ideea brutală, absurdă, de felul acelora la care nu rezişti: să mă întorc la Satipo ca fulgerul, să apar, să ţâşnesc pe mica punte, să dau năvală în piaţă, să le arăt tuturor că sînt viu şi hotărât să lupt fără milă. Bine. Şi în cazul ăsta? Să cumpăr un automobil? Din oare? N-aveam suficiente mijloace, iar odată cu alunecarea pădurii şoseaua rămăsese impracticabilă, începând de la Pampa Hermosa.

O altă străfulgerare de lumină şi, câteva ore mai târziu, posedam arma absolută: o puternică motocicletă Harley-Davidson, cu ataş. În faţa portarului scos din fire, am pus în ea utilajul, bidoanele de rezervă, plasa contra ţân-ţarilor şi armele; apoi mi-am încălecat motorul, după ce-l anunţasem pe viitorul asociat despre scurta mea absenţă, despre raidul meu la Satipo.

Totul a devenit iute şi nebunesc. Am mers fără oprire, iar atunci când, după o mică pană, am sărit din şa ca să-l salut pe senor Urco, acesta abia a avut vreme să-mi ofere un pahar de chica şi să-mi adeverească urâtele zvonuri care circulau despre mine la Satipo. Fie. Pârâiturile motocicletei vor răspunde în locul meu. Străbătusem lanţul dublu de munţi şi voiam să ajung cât mai repede pe meleagurile acelea blestemate. Am trecut din nou prin locul unde se trăsese asupra mea şi mi-a făcut plăcere să-mi anunţ de departe sosirea, accelerând puternic. Apariţia mea în mica piaţă, anunţată de multă vreme cu ajutorul eşapamentului lăsat liber, a făcut senzaţie. Coloniştii, crezând că e vreun avion, priveau cerul, iar eu am sosit într-un nor de praf. Feţele lor au încremenit din pricina surprizei. Quiroz mi s-a aruncat în braţe. Străbătusem distanţa în două zile şi dovedisem că Satipo nu mai era izolat. Zarva a făcut restul. Am aflat că Vilarette dusese, într-adevăr, de la plecarea mea, o adevărată campanie de discreditare. Însă cei mai mulţi colonişti mirosiseră manevra. Quiroz nu-şi

precupeţea felicitările: „Te-ai întors, ai făcut bine. Le dovedeşti astfel tuturor că bătălia e angajată”.

Am vorbit despre fabrica de cherestea, despre camioanele pe care încă nu le aveam; dar de data asta simţeam că posed o forţă, cea mai mare dintre toate: încrederea absolută a majorităţii pionierilor acelora sărmani.

După două ore, întregul Satipo era la curent cu sosirea mea. Tacateh, Martig şi fraţii Tante şi-au făcut apariţia în picioarele goale; şi-n noaptea aceea, în fundul grădinii lui Quiroz, sub greutatea întunericului tropical, a avut loc o ceremonie “care poate părea copilărească sau ridicolă. Eram şase – şi strălucirea roşie a lămpii cu apărătoare contra vântului ne lumina feţele; manghierii şi bananierii închipuiau nişte mari umbre-martor. Şi am jurat să alcătuim de-atunci înainte primul nucleu al luptei deschise împotriva Tiranului. Grupul jura să înfrunte până la capăt pe cel ce pricinuise ruina sau moartea atâtor pionieri. Ne luam angajamentul solemn să redăm încrederea tuturor oamenilor care rămâneau în viaţă. Vestea s-a răspândit în cursul nopţii, încălzind inimile celor vreo sută de colonişti ruinaţi. Puteam să plec iar, bucuros că ascultasem glasul anonim. Şi de-atunci am îndrăgit pentru totdeauna ţinutul Satipo.

. Dimineaţa am plecat în aceeaşi grabă, hotărât să repurtez victoria asupra Tiranului prin prezenţa mea pe toate fronturile. Încrederea, miza, soarta pionierilor îmi insuflau o putere care mă uimea şi pe mine. Ajuns îndată la Lima, am putut constata că, în ceea ce-l priveşte, asociatul meu, distinsul cumnat al preşedintelui Benavides, nu-şi pierduse vremea. Am găsit consiliul de administraţie format; în plus, doi experţi întocmiseră devizul de repunere în funcţiune a fabricii: după calculele lor, în două luni totul putea să pornească iar. Era să explodez de bucurie, când Don Benavides m-a tras deoparte: „O veste proastă, în schimb, din partea băncilor. Senor de la Cruz v-a luat-o înainte, dragă prietene. A semănat îndoiala cu privire la lemnul din Satipo. Bancherii nu mai au încredere în exploatarea asta, despre care cred că nu e decât o şarlatanie. Ce puteţi face?”.

– Pot să ripostez! Să dovedesc!

– Ţineţi minte că trebuie să procuraţi, dumneavoastră înşivă, capitalurile pentru lansarea afacerii.

Eram nebun de furie. Ţineam cu orice preţ să găsesc răspunsul usturător şi să birui definitiv neîncrederea oamenilor de finanţe. Sacii mei cu lemne constituiau o dovadă şi puteau să-i convingă. Dar, am învăţat asta din experienţă, un om de finanţe nu e niciodată un tehnician. I-am telefonat lui Victor Mărie, care acceptase să-mi păzească preţioasele eşantioane şi să le supravegheze uscarea. A doua zi am priceput, la capătul firului, că vocea lui triumfătoare şi veselă îmi oferea soluţia: „Am o combinaţie, Fernand. Inginerul Bert. Vino repede. Te duc la uzina de avioane Caproni”.

Societatea asta italiană înfiinţase în Peru o remarcabilă uzină, unde se fabricau nu numai avioane din metal, ci şi foarte frumoase modele din bucăţi de lemn asamblate. „Caproni” avea, deci, în mod necesar, un laborator perfect utilat şi specializat în studiul şi analiza lemnului care se folosea la construirea aparatelor. Inginerul Bert, un alt pătimaş al lemnului, a pus mâna pe eşantioane şi s-a oferit, cu o bucurie care m-a reconfortat, să le facă analiza minuţioasă. Când i-am descris motivele cererii mele, a propus pe loc să-mi procure în cazul fiecărei esenţe, dacă prezintă cumva interes pentru industrie, o atestare oficială. Am rămas lingă el patru

zile. Treizeci şi cinci dintre eşantioanele mele au putut fi astfel definitiv validate. Ieşind pe poarta uzinei, aveam sentimentul că transport în cei doi saci tot aurul din lume. Şi mi se încălzea inima gândindu-mă că munca grea şi perseverentă, îndeplinită zi de zi în străfundul blestematei păduri din Satipo, fusese recunoscută oficial drept o muncă însemnată. Când am depus, câteva ore mai târziu, pe biroul unui bancher din Lima, frumoasele eşantioane de cedru roz, de mahon şi de palisandru şi când, fără o vorbă, am strecurat sub ochii lui holbaţi de uimire certificatele laboratorului Caproni, am avut bucuria (şi însuşi asociatul meu Benavides era gâtuit din pricina emoţiei) să-l aud pe omul acela scuzându-se: „M-am îndoit. Acum cred. În noile condiţii, vă pot asigura jumătate din capitalul cerut. Dincolo de asta mi-aş asuma nişte riscuri prea mari, atâta vreme cât şoseaua nu e gata. Acceptaţi?”

Brusc mă prăbuşeam iar din nori. Jumătate numai? Lovitura era puternică. Mă cuprindea furia în faţa lipsei ăsteia de curaj financiar. Mi-era imposibil să cumpăr cele optsprezece camioane absolut necesare. Simţeam totuşi că trebuie să tranşez afacerea. Am calculat cu repeziciune că suma propusă acoperea total pornirea la drum, materialul de campament, utilajul forestier, mâna de lucru şi cheltuielile cu fabrica. Şi n-am luat-o pe ocolite – în definitiv era vorba despre şosea! Am spus:

– Domnule Benavides, vă puneţi chezaş în faţa noastră că guvernul va fi de acord să sfârşească, până-n trei luni, cei treizeci de kilometri de şosea care ne lipsesc pentru a face legătura între Satipo şi Lima?

– Îmi asum responsabilitatea şoselei,. A confirmat Benavides, cu o voce foarte calmă. Dar dumneavoastră ne garantaţi că, până-n trei luni, chiar dacă societatea noastră nu are banii corespunzători unei asemenea achiziţii, veţi fi în măsură să asiguraţi transportul lemnului cu optsprezece camioane?

Riscul şi încurcătura erau pentru mine enorme. Dar să tergiversez însemna să refuz creditul la care consimţea banca. Benavides se angajase cinstit în privinţa şoselei. N-aveam decât să m-afund şieu, până la gât:

– Mă angajez să rezolv problema celor optsprezece camioane într-un răstimp de trei luni.

– Perfect. Peste două zile, suma convenită va fi vărsată în contul Societăţii dumneavoastră, a încheiat bancherul.

Ieşind, ne simţeam, Benavides şi cu mine, tovarăşi pe viaţă şi pe moarte. Nici unul, nici celălalt nu mai puteam da înapoi. In asemenea clipe, ţi se strecoară în ochi un fel de exaltare, sentimentul că trăieşti exact pe măsura a ceea ce ţi-a fost hărăzit. De către cine? Nu eu trebuie s-o spun. Mahomed, Confucius, Isus sau caimanii – ştiu poate. Dar nici asta nu e sigur!

Începând de-atunci; m-am asigurat încă o dată, pe lingă autorităţile franceze, cu privire la totala mea libertate de acţiune: nu se punea problema să fim rechemaţi în Franţa. Dealtfel nu existau ordine şi nici vapoare. Am primit autorizaţia de-a lucra pe loc. In plus, chiar în Franţa situaţia militară părea să se degradeze: “Sunteţi mai util aici. A trebuit să renunţăm la trimiterea specialiştilor în Ape şi Păduri. Cel mai bine e să vă continuaţi activitatea”, mi s-a răspuns.

Don Pancho de la Cruz nu depusese totuşi armele. Împotriva oricărei aşteptări, se transportase pe un alt front. Mereu şi la fel de misterios prevenit prin telefon, am făcut o dată în plus încercarea de-a străpunge anonimatul persoanei aceleia care îşi

schimba vocea. Am ascultat intens: „Tiranul ştie că Banca vă acordă sprijin, încearcă să-şi numească oameni de-ai lui în serviciul Apelor şi Pădurilor, pe care urmează să-l înfiinţaţi. Treceţi repede la acţiune. E o manevră periculoasă”. Din ce în ce mai plin de curiozitate, am încercat să prelungesc convorbirea. Zadarnic. Informatorul providenţial pusese foarte repede receptorul în furcă, după cum obişnuia. Şi nici cel mai mie indiciu, măcar în calitatea, în tonul sau accentul vocii!

Opt zile mai târziu, nu numai că găsisem replica, dar numirile definitive ne garantau un personal integru şi superior. Reuşisem să dau, lângă. Lima, peste ofiţerul model, peste prietenul întâlnit odinioară la San Ramon: locotenentul de aviaţie Gal'Lino. Doar el putea să-mi devină intendent. Am obţinut de la ministru şi de la preşedinte mutarea lui imediată; iar Gal'Lino, cucerit de entuziasmul meu, a îmbrăţişat cu zelul unui proaspăt adept cea mai înaltă misiune a corpului forestier din Peru. Am schiţat împreună uniforma pe care urma s-o poarte. El şi-a ales îndată nişte colaboratori de încredere. Tiranul era „făcut praf”; iar eu aveam, pentru a mă întoarce la Satipo, un măreţ corp de elită, cu ajutorul căruia să redau pentru totdeauna încrederea coloniştilor şi să organizez şantierele ca pe o veritabilă operaţiune militară: şoseaua, aprovizionarea, utilajul, construirea taberei, recrutarea muncitorilor – totul se materializa şi căpăta brusc realitate, căci aveam în sfârşit o mică armată care să lupte alături de mine. Ce bucurie să vezi firele invizibile şi încâlcite ale vieţii împletindu-se ca într-o ţesătură miraculoasă! Lungile ore de zbor împreună cu Gal'Lino pe deasupra ţinutului Loreto deveneau dintr-o dată uşor de înţeles, explicabile. Viaţa era acum marele nostru dascăl, ea care ştiuse să aranjeze toate aceste întâmplări. Asemenea coborârii munţilor după o lungă şi aspră căţărare, totul părea uşor; ajutorul sosea de pretutindeni: un anume Cuisano a avut ideea să negociem schimbul: vechilor şine de decovil ale fabricii contra unei camionete noi (Cuisano ăsta era un autentic vizionar; el văzuse în vis nişte şine care zăceau nefolosite; trezindu-se, le căutase şi le găsise la noi). Un preot, padre Santa Măria, a acceptat să vină, când va sosi momentul, la Satipo, cu autorizaţia excepţională a episcopului său; satul Cajamarca, pierdut undeva în Anzi, a fost şi el de acord să ne trimită două sute cincizeci de muncitori, indieni serranos; aceştia urmau să construiască drumul şi să taie copaci; conducătorul lor, Jesus, mi-a dăruit un cal alb, care urma să-mi fie trimis chiar la Satipo...

Pe scurt, totul părea gata pentru cei dintâi paşi. Am încărcat în camioneta cu emblema societăţii noastre sute de securi şi de machetas. Materiale, lămpi cu apărătoare contra vântului, alimente, cuie de cherestea, fierăstraie umpleau vârf Chevrolet-ul; maşina ducea, sub prelata ei rotundă ca o minge, primele semne ale renaşterii.

Mă aflam la hotel, unde rezolvam ultimele amănunte dinaintea plecării, când a sunat telefonul. Aceeaşi voce, însă de data asta mai puţin îngrijorată parcă, mai tulburătoare. Am avut brusc un şoc:,. Don Fernando, vă felicit, spunea vocea. V-aţi bătut straşnic. Mult noroc la Satipo!”

La o imperceptibilă înmuiere a intonaţiei, am bănuit cine mă apărase astfel, vreme de luni de zile, contra atâtor pericole. Eram profund tulburat. Aş fi vrut să vorbesc, dar de pe buzele mele n-a reuşit să ţâşnească decât un singur cuvânt şi cuvântul ăsta a fost un strigăt:

– Rosita!

A urmat o lungă tăcere. Apoi am auzit cântându-mi în ureche vocea ei adevărată, vocea ei de femele iubită. Insă totul pentru a-mi străpunge inima:

– Da, eu sînt. Eu care te-am făcut să crezi că plecasem în Argentina. Îţi mulţumesc pentru faptul că m-ai căutat. După lunga ta absenţă, într-o zi n-am mai putut aştepta: m-am căsătorit.

Am rămas câteva secunde incapabil de vreo reacţie; apoi, împovărat de tristeţe, după ce i-am spus adio dintr-o răsuflare, am auzit la celălalt capăt al firului un fel de suspin şi ăsta a fost singurul ei răspuns. Ultimul. Toată viaţa strălucitoare şi plină de animaţie a oraşului Lima, toată pasiunea îmbătătoare şi pură a Rositei, faţa ei printre muşcatele şi palmierii de la Miraflores, da, am revăzut totul ca pe-o vâlvătaie de amintiri ivite sub forma unor jerbe parfumate – acolo în faţa mea, o clipă, cât a durat acel scurt suspin. Apoi totul s-a prăbuşit într-un hău de tăcere.

Poate am înţeles atunci, mai mult ca oricând, că menirea mea, aceeaşi mereu, era să plec, să mă smulg, să mă năpustesc spre ţinuturi aride, spre ţânţari, spre mlaştini, spre şerpii coralii, spre zdrenţăroşii disperării, spre irealizabil, spre necunoscut. În liniştea de la capătul firului auzeam încă o dată, recunoşteam chemarea unei cu totul alte forţe, unei cu totul alte puteri: chemarea unei femei, da, dacă vreţi, însă cu un obraz şi cu nişte membre mult mai felurite, mai torturate, mai fantastice şi mai fascinante – Viaţa!

Plin de înverşunare, liber tocmai datorită supunerii şi disperării, am ieşit din hotel şi am dat drumul la motorul Chevroletului. Şi agăţat de volan ca înecatul de colac, am părăsit Lima pentru a mă duce să mă cufund în acţiune.

23

PANGOATE, SOŢIA MEA: TREI ANI DE NEUITATĂ FERICIRE, APOI BOALA

Altitudinea împrăştie miasmele. Eram din nou cuprins de euforie. Ştiam că Gal'Lino mă urmează la o distanţă de câteva ore, împreună cu forestierii lui în uniforme cafenii şi cu epoleţi albaştri. Mă gândeam la fabrica noastră, unde maşinile ieşeau din amorţeală pentru a suporta primele probe. Trebuia să ducem bătălia chiar pe locurile în care mi-era teamă, orice s-ar spune, că se va desfăşura ultima contraofensivă a Tiranului.

La Concepcion am aflat cu plăcere că o sută cincizeci de serranos se pregăteau să coboare peste cincisprezece zile spre Satipo, aducându-mi şi calul alb. I-am înmânat „uşierului politic” din Cajamarca un avans asupra salariului pe care-l făgăduisem bravului Jesus, apoi am pornit să străbat peisajele danteşti ale Cordilierilor. Se pregătea o furtună impresionantă; îmi continuam totuşi drumul, încercând să depăşesc în viteză norii negri şi groşi, înainte de-a coborî din nou spre senor Urco şi spre bătrânul meu consumator de cola, neobositul Napoleon, aveam impresia că străbat infernul.

Rulam deci cu furie, când, brusc, am frânat nebuneşte. Nu numai că ceaţa îmi orbea farurile, dar aveam şi presentimentul unui pericol, al unei ameninţări inexplicabile, presentiment ce mi s-a adeverit în clipa în care mi-am dat seama că roţile se prăbuşesc pe neaşteptate într-o groapă. Din fericire frânasem, aşa cum am spus, căci aveam senzaţia că şasiul atinsese pământul. Mi-am scos lampa electrică şi am descoperit că jumătatea din faţă a camionetei spânzura aproape în gol şi că doar greutatea încărcăturii din spate o mai ţinea pe platforma unui pod de lemn. Am

hotărât să nu întreprind nimic şi să-l aştept pe Gal'Lino, culcat direct pe material şi pe sacii de orez.

În zori, huruitul unui motor de Ford m-a smuls din toropeală. Gal'Lino sosea în ajutor; străbătuse şi el furtuna şi ceaţa dar se oprise prudent la Calebasse. Într-o jumătate de oră, Fordul şi braţele vânjoşilor *guardia bosque** m-au readus pe drum şi Pampa Hermosa s-a înfăţişat curând ochilor noştri.

Când au văzut sosind convoiul, când l-au contemplat pe Gal'Lino in frumoasa lui uniformă şi când au coborât cei patru paznici strălucitori şi înarmaţi, seniorul Urco şi Napoleon nu şi-au putut ascunde uimirea. Chiar prieteni fiindu-ţi, oamenii au nevoie de dovezi, de tot mai multe dovezi. Ei bine, ele existau din belşug! Napoleon sălta prelatele, pipăia uneltele; bravul Urco nu-mi mai slăbea braţul, atât de mult îl sugruma emoţia, pe el, vechiul luptător. I-am povestit despre fabrica de cherestea, despre bancă, despre drum, despre apropiata coborâre a muntenilor. Avea lacrimi în ochi..

– Satipo va fi prin urmare salvat? Vreau şi eu. Să particip! Folosiţi-vă de casa mea, Don Fernando; o să ţin aici camionetele până la construirea şoselei. Iau asupra mea transportul cu spinarea şi cu ajutorul catârilor.

Napoleon stătea posomorit, avea un aer lugubru; cu obrazul umflat de cola, mă privea trist. Când a văzut că-i observasem starea bruscă de nostalgie, a înaintat, a încremenit într-o înduioşătoare poziţie de drepţi şi mi-a. Spus cu vocea lui gravă şi răguşită: „Faceţi aşa ca să rămân cu dumneavoastră, seniore Fernando.” Urco a dat ironic şi afectuos din cap, explicându-mi cererea asta neaşteptată: „De la plecarea dumneavoastră, visează întruna. Bineânţeles că eu îi sînt *dueño***, proprietar; dar banditul ăsta şi-a recăpătat, slujindu-vă, dragostea pentru junglă şi pentru primejdie. Îmi face milă. Luaţi-l cu dumneavoastră; el e adevăratul meu dar, căci mă costă cel mai mult”.

Napoleon s-a apucat să danseze, să-l strângă-n braţe pe Urco şi s-a întors apoi ca şi când ar fi pregătit totul dinainte, într-adevăr, calul meu negru şi catârii veneau în urma noului şi nerăbdătorului slujitor. Am stat doar cât să stabilesc împreună cu Gal'Lino amănuntele privitoare la organizarea caravanelor, apoi am sărit pe cal şi am coborât spre Satipo, hotărât să rezolv in grabă problema terenurilor, a colibelor, a sediului. Nu puteam să uit că peste câteva săptămâni avea să năvălească o întreagă masă de muncitori şi că totul trebuia să fie gata.

De cum am ajuns în mica piaţă, comitetul secret a şi fost convocat, iar Quiroz s-a oferit să negocieze pentru noi obţinerea unor amplasamente favorabile. Spusesem: „Vreau să cumpăr definitiv de la colonişti parcelele pe care le vom ocupa. Să fie o sfidare la adresa lui Don Pancho de la Cruz, care-a tot întârziat semnarea oficială a actelor de proprietate. Îi consider pe cei ce vând drept adevăraţii posesori ai pământului”. Vestea s-a răspândit ca fulgerul; banii ajungeau, în fine, la Satipo! În activitatea mea, niciodată nu simţisem într-o asemenea măsură forţa unei colectivităţi. Colonia de pionieri s-a oferit spontan să defrişeze locurile, apoi să ridice pe gratis cele o sută cincizeci de colibe destinate tăietorilor de lemne care urmau să vină din Anzi peste pădurea lor. Aş fi preferat să-i plătesc pe oamenii ăştia; dar Tacatch şi Tante n-

---

* Paznic forestier, pădurar, în limba spaniolă în original.

** Stăpân,în limba spaniolă în original.

au fost de acord, motivând că entuziasmul oamenilor era cea mai bună apărare împotriva iui Don Pancho, care părea să se fi ascuns în vila lui

Albă. Am acceptat.

A doua zi, pe când discutam despre instalarea ideală, Napoleon ne-a anunţat sosirea administratorului forestier.

Există momente în care eşti răsplătit, în numai câteva minute, pentru mii de ore de strădanie. Aşa s-a întâmplat şi atunci când a pătruns în piaţă, sub privirile coloniei zdrenţăroase, caravana lui Gal'Lino. El înainta în fruntea celor patru oameni ai săi, îmbrăcat într-o impecabilă uniformă albă şi călare pe un catâr voinic, negru tot. Nişte uriaşi pinteni de argint îi indicau rangul. M-am ridicat pentru a mă duce să-l întâmpin şi să-l salut respectuos, în vreme ce oamenii lui, cu puştile în bandulieră, se înşiruiau, iar alţi douăzeci de catâri îşi făceau apariţia, încărcaţi cu material şi hrană. Ţineam să marchez bine, în faţa acelei mici mulţimi. - Importanţa pe care-o avea de-acum înainte Gal'Lino, ca principala autoritate din Satipo.

În câteva zile, planul colibelor, al canalelor de scurgere, al instalaţiilor sanitare – totul fusese aprofundat. Un tâmplar austriac, Jose, răsărise acolo în zdrenţe, cu propunerea de a-mi construi locuinţa particulară. Şantierul zumzăia; Tacateh, devenit conducătorul lucrărilor, ţinea mult la un lucru: coliba mea de forestier să fie realizată clin lemn de mahon. Aproape că mă ruşinam la gândul unui asemenea lux; dar ne mâna pe toţi plăcerea de-a crea, dorinţa de-a face să triumfe viaţa. Tante a plantat măcieşi sălbatici. Nişte streşini mari lărgeau casa prevăzută cu un birou, o bucătărie şi un grajd pentru calul alb pe care-l aşteptam. Şi-a stabilit şi Gal'Lino, la rândul său, domiciliul, în aşteptarea caravanei lui Jesus, de la Cajamarca. Din când în când mă duceam împreună cu Napoleon să hoinăresc pe malurile râului Satipo, nădăjduind că într-o bună zi, credincios promisiunii lui de căpetenie indiană, se va arăta şi Kinchokre, pentru a-mi oferi serviciile tribului campas. Îşi aşteptă fără îndoială momentul, căci, eram convins, strigătele vesele ale coloniştilor ocupaţi cu ridicarea colibelor îi anunţaseră de multă vreme sosirea mea.

Într-o seară totul a fost gata, sau mai lipsea puţin ca să fie. M-am gândit că venise momentul să organizez o mică petrecere, fie şi simbolică, deoarece lipseau alimentele şi în felul ăsta să mulţumesc fiecăruia pentru munca lui. Clarul de lună lumina piaţa cuprinsă de veselie: după cincisprezece ani de mizerie, coloniştii se adunau, în sfârşit, împreună ou nevestele şi copiii lor pentru întâia oară. Lămpile lui Quiroz fumegau în noapte. Pe feţele oamenilor înfloreau zâmbete timide. Sfâşietoare noapte! Simţeam că mica mulţime e străbătută de-o speranţă, de un îndemn; descopeream căldura şi frumuseţea unui sat virtual, ambele noi pentru mine. Am ţinut pentru prima oară în viaţa mea un discurs, mulţumindu-le acelor oameni şi conturându-le, fără fraze goale, viitorul.

Odată cu ziua următoare, însă, nevoia de-a fi pretutindeni se impunea iar. Mă instalasem până la urmă în luxosul meu palat de mahon. Am pregătit încă de dimineaţă hărţile cu amplasamentul zonelor unde trebuia să doborâm copacii, schiţa drumurilor interioare, planurile pentru cumpărarea pe loc şi prin rotaţie, a hranei, în aşa fel încât nici o familie de pionieri să nu fie păgubită. Câteva ore mai târziu îl învăţam pe Napoleon să marcheze trunchiurile. Am fost apoi nevoit să mă întorc şi să perfecţionez amenajarea taberei. A doua zi după petrecere am lucrat până seara

târziu, sâcâit de ţânţarii ce se tot roteau în jurul. Lămpii. Stăteam aplecat deasupra hărţilor, când brusc l-am auzit pe Napoleon făcând un salt, cu machete-le în mână. Mi se păruse, puţin mai devreme, că doarme buştean, direct pe podea, după obiceiul lui. Am apucat pistoletul, în vreme ce el supraveghea uşa. O voce calmă şi puternică ni s-a adresat: „N-am nici o armă şi vreau să discut cu Patronul”.

I-am dat ordin să intre şi am văzut înaintând un om alb, dar tot atât de sălbatic la înfăţişare ca şi un indian – un fel de Robinson în zdrenţe, o apariţie impresionantă. Când l-am invitat să vorbească, mi-a spus că-l cheamă Rios, că trăieşte departe de noi toţi şi c-a venit deoarece unul dintre slujitorii Tiranului, căruia el îi salvase viaţa, l-a anunţat că satul nostru avea să ardă în noaptea următoare. '

– Ce ştii exact?

– Că Vilarette a pregătit petrolul şi că va face să se creadă într-o revoltă a coloniştilor împotriva dumneavoastră.

– Cum aş putea să-ţi mulţumesc?

– Purtându-vă ou băgare de seamă. Am aflat că sunteţi un om cinstit. Eu plec din nou în pădure; dar aş vrea ca Pancho de la Cruz, care e o canalie, să fie demascat.

L-am strâns în braţe. Nu dorea altă recunoştinţă. A plecat asemenea unui mesager de dincolo de mormânt. În pofida cercetărilor mele ulterioare, nu l-am mai văzut niciodată; fără îndoială, omul fusese vrăjit cu desăvârşire de junglă. I

Întins pe pat, am început să mă gândesc la mijlocul de-a împiedica sabotajul ăsta cu orice preţ şi de a-l încolţi, în sfârşit, pe Don Pancho de la Cruz, care se hotăra să iasă din carapacea lui. În zori mi-am alarmat comitetul secret, încercând totodată să-mi imaginez împreună cu Napoleon cam cum ar acţiona un incendiator ca Vilarette, deprins cu toate felurile de capcane. Logic era să facă un înconjur pentru a ajunge la faţa locului, iar eu aveam aproape

Certitudinea că sabotorul, ca să nu lase nici o urmă, va veni pe râu, de-a lungul malului. Am scotocit minuţios împrejurimile taberei şi, după vreo oră, Napoleon a scos un şuierat. Descoperise o trecătoare ticsită cu frunze de palmier foarte uscate. La câţiva metri distanţă, o groapă bine camuflată adăpostea două bidoane cu petrol. Ridicându-se în picioare, Napoleon zâmbea prosteşte. A pus apoi mâna pe cele două bidoane şi, fără o vorbă, a luat-o spre râu şi a dispărut. Am terminat repede cu examinarea taberei, pentru a mă convinge că nici un alt foc nu fusese pregătit. După toate aparenţele, patruzeci de litri de lichid inflamabil constituiau în sezonul acela un lux.

Napoleon s-a întors pe neaşteptate cu bidoanele, ca o felină. Mi-a şoptit, radiind tot: „Mirosiţi, stăpâne. E apă, dar am lăsat şi puţin petrol; exact pentru miros”. Se desfăta vizibil la gândul ascunzătorii violate şi al propriei sale idei: „Am pus petrolul în lămpile noastre şi de-aia am stat cam mult”.

Rămânea să întindem capcana adevărată, cea care-ar fi permis constatarea flagrantului delict. Comitetul meu, convocat într-ascuns, era acum complet. Nu ţineam să-l previn pe Gal'Lino, dornic înainte de toate să evit un proces la Satipo, căci el ar fi dăunat prestigiului nostru în capitală, oricare i-ar fi fost sfârşitul. Am refuzat, de asemenea, să ne facem singuri dreptate, iar Martig ori ungurul să intervină altfel decât ca martori. Oamenii erau dezamăgiţi. Dar la sfârşitul zilei s-au întors cu toţii. Eu am închis obloanele şi am lăsat să ardă cele două lămpi cu apărătoare contra vântului,

pentru a da impresia că grupul nostru se adunase înăuntru şi lucra; apoi, ieşind prin grajdul încă pustiu, am ajuns la râu după un lung ocol. Fiecare îşi avea locul calculat în aşa fel, încât să împiedice fuga incendiatorului. Exista posibilitatea de-a observa din orice punct gesturile celui care ar fi vrut să dea foc ramurilor lungi şi uscate de palmier.

A început aşteptarea, tulburată din când în când de zgomotele pădurii. Eu am prins să mă tem că Vilarette n-o să mai vină, ocrotit, la rândul lui de instinct sau de neâncredere. Dar noaptea târziu, un trosnet ne-a dat de ştire despre apropierea cuiva. În adâncitura cărării ce mergea de-a lungul râului, am zărit conturându-se o siluetă înaltă. L-am putut recunoaşte cu toţii pe Vilarette. Acesta înainta liniştit, convins că e singur. A târât o legătură de crengi până la prima dintre colibe, s-a întors să caute bidoanele, a mai târât şi alte ramuri, spre alte colibe, a scos după aceea câteva catrafuse şi le-a trântit pe jos, destul de departe de locuinţe; s-a apucat apoi să stropească baza pereţilor şi frunzişul. Tehnica era perfectă; gesturile – precise şi lente. Am auzit uşoara scăpare a chibritului. Flacăra i-a luminat în fine obrazul. N-a părut să-l uimească faptul că focul nu s-a aprins dintr-o dată; a scos, calm, un alt chibrit din cutie. În momentul acela am făcut un salt afară din ascunzătoare. Surprins de zgomot, Vilarette a rămas o vreme pe loc, cu urechea la pândă, parcă. Înainte de-a se putea el întoarce, măciuca mea cu vârf uriaş de cauciuc s-a abătut. Doborându-l pe bandit ca pe-un morman.

Când Vilarette şi-a recăpătat cunoştinţa, avea un obraz ca de fiară hăituită. Se vedea legat burduf şi târât de-a lungul râului. Cum purtam lampa cu apărătoare contra vântului, am descoperit de mai multe ori în ochii lui o sclipire ucigaşă. Mi-a fost cât se poate de greu să-i împiedic pe Martig şi pe Tacatch să-l ia-n tărbacă după ce l-au aşezat pe podeaua locuinţei mele. În pofida ameninţărilor cu arestarea şi condamnarea, individul a refuzat ore întregi să vorbească. Primul care-a priceput drama acestui caouchero a fost Napoleon: „Dacă-l puneţi sub” protecţia dumneavoastră, vorbeşte, stăpâne. Trebuie să-l apăraţi de Don Pancho. Se teme să nu fie ucis dacă vorbeşte. Asta e legea lui. Vilarette a aruncat atunci o privire de recunoştinţă către Napoleon, declarându-se gata să spună adevărul.

Am redactat în dublu exemplar mărturisirile lui, zdrobitoare pentru Don Pancho de la Cruz. Incendii, asasinate vechi – a fost întocmită lista tuturor crimelor, urmată de semnătura acuzatorului şi de semnăturile martorilor, înarmat cu spovedania asta, având pistoletul la îndemână, am. Sărit pe cal, pentru a mă descotorosi odată de Tiran. „Vi-l las în grijă”, le-am strigat eu celorlalţi la plecare. În ciuda protestelor mele, Napoleon îşi încălecase catârul şi mi se avânta acum pe urme.

Don Pancho era desigur la curent cu eşecul planului său. Frumoasa lui locuinţă părea pustie. Am strigat cu voce tare: „Don Pancho!”.

A ieşit ca şi prima oară, însă palid la faţă. Am început fără altă introducere, trăgându-l după mine în propriul său birou: „Alegeţi repede, Don Pancho. Vă ofer o soluţie, singura posibilă după cele petrecute în noaptea asta. Nimeni n-a aflat încă nimic. Iată copia mărturisirii lui Vilarette. Ori plecaţi astăzi definitiv din Satipo, ori veţi fi arestat chiar diseară de către pionieri şi dus sub pază la Lima. Vă aşteaptă acolo ani de puşcărie. Nu discutaţi. Răspundeţi da sau nu”!

– Plec azi, a răspuns el cu nepăsare, dacă am cuvântul dumneavoastră că veţi muşamaliza complet afacerea.

– Îl aveţi, însă cu condiţia să nu vă atingeţi niciodată de Vilarette. Nu uitaţi: păstrez copia declaraţiilor.

Asta a fost tot. Ajuns acasă, l-am pus în libertate pe Vilarette, care-a rămas năucit: „Du-te la dracu. Dar să nu te mal prind cu fofârlica. Ai înţeles?”. Bătrânul trădător a coborât agale treptele de lemn; fiecare şi-a dat apoi cuvântul, în interesul localităţii Satipo, că nu va dezvălui niciodată afacerea cu incendiul.

Seara, Gal'Lino a venit să mă anunţe triumfător despre plecarea precipitată a lui Don Pancho de la Cruz. A fost nevoie să simulez uimirea, dar n-am ezitat să mă duc şi să beau, sub umbrarul lui Quiroz, cu prilejul înfrângerii Tiranului.

Gal'Lino nu-şi pierduse dealtfel vremea; localizase, în alte direcţii, noi rezerve de lemn şi dăduse peste un indian campas numit Ernesto: „Are dinţii tăiaţi în formă de fierăstrău şi vorbeşte spaniola, căci l-au răscumpărat foarte de tânăr misionarii. Nu-l cunoaşte pe Kinchokre”.

– Ar veni să lucreze la noi?

– Vrea să te întâlnească.

În punctul ăsta al discuţiei ne aflam, când un strigăt a răsunat în noapte: tocmai sosea de la Cajamarca un mesager, anunţând pentru a doua zi sosirea caravanei lui Jesus.

Totul era definitiv gata. Vă închipuiţi mândria şi emoţia mea când, a doua zi către prânz, în fruntea celor douăzeci de catâri purtând samare şi a boilor lui din Anzi,. Bătrânul Jesus a pătruns în piaţă, urmat de vreo două sute cincizeci de serranos încărcaţi cu baloturi enorme şi cu numeroase cuşti în care se aflau găini şi cocoşi. Cu picioarele înfăşurate în piei de capră, cu feţele şiroind de sudoare, ei înaintau, hoardă tăcută care urma să atace, mâine, pădurea şi construirea drumurilor interioare, spre şantierele unde vom doborî copacii. Jesus s-a desprins pentru a-mi comunica ultima veste bună: alţi două sute cincizeci de serranos părăsiseră şi ei platoul, urmându-l pe inginerul care venea să se ocupe cu şoseaua. Am aflat astfel că asociatul meu Bendvidés reuşise să-şi ţină cuvântul: cei treizeci de kilometri care ne separau de lume aveau să se reducă de-acum înainte zilnic.

După două zile de instalare şi o petrecere de bun venit, am format echipele, am dispus împărţirea utilajului şi am dat ultimele ordine. Fiul lui Jesus, un hercule plin de autoritate, a devenit ou uşurinţă maistrul meu. Aşa se impun unii oameni; Napoleon, majordom credincios, părea să prefere casa, îngrijirile date bolnavilor şi plimbările.

După câteva zile de punere a lucrurilor pe roate, doborârea copacilor şi-a căpătat adevăratul ei ritm, cu toată violenţa furtunilor. Zgomotul regulat al machetas-urilor răspundea ploii, prăbuşirea arborilor, tunetului. Simţeam că revin la viaţă; tot astfel şi coloniştii. „întunericul verde” dădea înapoi sub loviturile marilor securi de abataj. Vuietul a cincizeci de giganţi care se năruiau aproape în aceeaşi clipă venea din când în când să-mi trezească numeroase amintiri. Începeam să calculez miile de tone care zăceau acolo. Devenisem nu numai contabilul trunchiurilor, ci şi al unei mici populaţii a cărei viaţă depindea de dârzenia mea.

Bate clopotul – şi credincioşii vor veni! După câteva zile, indianul campas despre care-mi vorbise Gal'Lino s-a prezentat cu vreo douăzeci de oameni falnici:

– Sunt Ernesto. Am venit să muncesc.

– Te împaci bine cu Kinchokre, de pe Rio Pangoa?

– Nu. Triburile noastre nu se mai luptă între ele, dar Kinchokre e căpetenie şi vrăjitor şi e foarte puternic. Mă dispreţuieşte.

– Atunci, dacă vrei să munceşti, o să-ţi caut un şantier potrivit pentru tine.

– Îmi dai, ca lui Jesus, un cuţit din ăla straşnic?

– Dacă eşti de acord să dobori copaci, îţi dau.

– O să doborâm mulţi, mai mulţi decât muntenii tăi. L-am luat din clipa aceea pe Ernesto în mâna mea, consacrându-i timpul necesar ca să-nveţe dimensiunile şi înălţimile arborilor care trebuiau să fie aleşi. Apoi Gal'Lino i-a cerut să atace o admirabilă plantaţie de cedri, reperată de el însuşi. Înarmaţi cu securi şi cu machete, indienii lui Ernesto, au, rămas independenţi de restul şantierelor. Munceau ca nişte lei, dirijând tăierea copacilor, defrişarea şi transportul după cum le era placul. Ernesto avea o singură meteahnă: o fantastică şi nesăţioasă putere de-a cerşi obiecte – linguri, tirbuşoane, cuţite, piepteni. Am fost nevoit să alcătuiesc pentru el un adevărat bazar care figura în registrele mele la rubrica „Magazinul Ernesto”.

Drumuri lungi şi largi se afundau acum în pădure, pornind din mica piaţă: doborârea arborilor continua, în pofida tuturor acelor derrumbes, alunecări de teren, a pişcăturilor şi molimelor. Gal'Lino şi cu mine ne-am transformat în medici, folosindu-ne de colir, descoperind apele stătătoare, improvizând întâiul spital. Şi-n vremea asta eram mereu. Obsedat de ideea că peste două luni trebuia să găsesc optsprezece camioane. Dar după treizeci de zile, tactica mea rămăsese aceea de-a stoca în număr cât mai mare buşteni de calitate superioară, ca să alimentez fabrica la momentul potrivit. O sută de oameni doborau o sută de copaci pe zi – şi era adevărat că indienii lui Ernesto dădeau cel mai bun randament; alţi două sute de muncitori se specializaseră încetul cu încetul în perfecţionarea drumurilor forestiere şi-n fabricarea “podurilor-plăcintă”, făcute din crengi şi din pământ. O mică echipă efectua numărătoarea şi marcajul şi întocmea statistici.

Într-o dimineaţă, Kinchokre s-a prezentat fără pic de timiditate la cabana mea, spunându-mi în chip de explicaţie:

– Am vrut să văd cum te porţi cu oamenii. Am văzut. Vino cu mine până la Rio Pangoa. Ne trebuie două zile.

-– Vin.

– Îţi fac o mare cinste. Nici un alb ori fiinţă omenească străină de trib n-a pătruns vreodată în satul nostru.

– Ştiu. Plecăm mâine dimineaţă, înainte de răsăritul. Soarelui.

După o lună de conducere şi de lupte, simţeam o imensă bucurie să mă afund din nou în pădurea indienilor campas. N-aveam impresia că fug de Satipo; îi deschideam, dimpotrivă, orizontul către lumea tainică a triburilor. Cu espadrilele în picioare, cu machete la brâu şi cu puşca în mână, am urmat, singur alături de Kinchokre, poteca lui ascunsă. Ea şerpuia printre două vâlcele, apoi se strecura pe sub vegetaţia cu parfum de orhidee. Pădure feerică şi înspăimântătoare. O umezeală bruscă anunţa densitatea unei vieţi saturate de plante care se foloseau, pentru a lupta şi a învinge, de toate farmecele, de toate culorile, de toate şiretlicurile. Admiram felul cum abia le atingea, felul cum plutea Kinchokre, sprinten şi tăcut. Îl urmam, cucerit

din nou de frumuseţea sfântă a serei ăsteia gigantice, a cărei electricitate misterioasă te încarcă şi pe tine, cu condiţia s-o îndrăgeşti. Şi mie mi-era drag vasul ăsta, pântecul ăsta călduţ care aduce pe lume, cu brutalitate, cele mai dornice de împerechere, de măceluri şi de creştere forme ale vieţii.-

Deodată s-a ivit în faţa mea, singuratic, un uriaş exemplar de mahon rotat, cu diametrul de peste doi metri. Kinchokre mi-a priceput pe loc încântarea: “Dacă-ţi place. Ţi-l dăruiesc. Îl tăiem şi-l rostogolim până la tine”. Am primit, mulţumindu-i; era o mică avere şi un cadou princiar. Puţin mai încolo Kinchokre a rămas nemişcat, cu arcul întins. Săgeata a pornit, fulgerătoare, şi, după câteva suituri pe sub vegetaţia de la poalele arborilor, indianul a adus un fazan sălbatic, un panjil superb. Mă simţeam cam ridicol cu puşca mea: nici măcar nu zărisem vânatul. Am avut totuşi parte de o laudă: „Mergi bine pentru un alb”. Şi Kinchokre s-a folosit de asta pentru a forţa pasul; cu greu mă mai puteam ţine acum după un asemenea redutabil mărşăluitor înaripat.

După câteva ore poteca s-a întrerupt brusc în faţa rinei mari încâlceli de ramuri uscate şi sfărâmicioase. „Ia-te după mine, a spus Kinchokre. Dar să nu arăţi niciodată trecerea asta cuiva”. A făcut câţiva paşi, apoi s-a aplecat brusc şi â prins să se târască, lucru destul de uşor pentru el, căci nu era prea înalt. Eu unul a trebuit să-l urmez pe sub grămada artificială de lemne moarte şi putrede protejându-mi fără încetare ochii. M-am târât astfel mai bine de-o oră, uimit de această ultimă barieră în drumul către Rio Pangoa. Până la urmă Kinchokre s-a ridicat, proaspăt de parcă s-ar fi trezit din somnul de după-masă. Izul de fum şi zgomotul unei căderi de apă erau semne că viaţa se află pe-aproape. Mai trebuia să ajungem la râu, de unde am putut în curând admira, pe malul celălalt, aşezarea indienilor campas. Colibele fără pereţi, nişte simple acoperişuri de frunze, alcătuiau un dreptunghi perfect. Apropierea serii dădea contururilor, siluetelor de copii şi de femei un mister şi o pace care se accentuau prin prezenţa focurilor. Kinchokre a scos ţipătul lui strident. Nişte bărbaţi goi şi înarmaţi cu prăjini au sărit aproape imediat pe-o plută de balsa, ca să vină să ne treacă râu). Vreo sută de oameni s-au îndreptat spre noi; feţele lor date cu vopsea erau nespus de frumoase: mulţi dintre ei purtau la încheietura mâinii brăţări ţesute din bumbac şi împodobite cu franjuri. Penumbra conferea sosirii noastre un caracter solemn şi intim. Ce deosebire în comparaţie cu primirea zgomotoasă, de copii cumsecade, pe care ţi-o fac negrii, îmi spuneam eu, aducându-mi aminte. Aici privirile mă străpungeau, feţele rămâneau gânditoare şi ascunse. Kinchokre m-a invitat să stau jos, în preajma unui foc: indienii s-au aşezat direct pe pământ, pregătindu-se să-şi asculte vrăjitorul-căpetenie, care a vorbit vreme îndelungată. Prin contrast, ultimele lui cuvinte au provocat râsete: Kinchokre scosese din taşcă o monedă de argint de cinci soli*, iar oamenii aceia păreau să se amuze cu toţii ca nişte copii. “Le-am spus cum o să muncească la tine, mi-a explicat el. Cincizeci dintre ei or să vină să-şi instaleze tabăra la Satipo. sub conducerea mea. O să taie copacii indicaţi de tine. Tu o să le plăteşti numai în monede ca asta, pe care tocmai le-am arătat-o. Sunt mulţumiţi “. A început să vorbească întâi unul, apoi au vorbit mai mulţi, apoi toţi. Hohotele ţâşneau de pretutindeni. Sub streaşină colibelor, femeile rămâneau la distanţă ori se îndeletniceau cu supravegherea nenumăratelor oale îngrămădite pe foc. „Spun că vor

* 1 sol = 100 centavos. Moneda Republicii Peru.

să plece chiar la noapte, a reluat Kinchokre. Încrederea asta lui Akrim i-o datorezi. Le-a vorbit despre tine ca despre adevărata căpetenie din Satipo”.

S-a arătat atunci şi Akrim. Împreună cu alţi câţiva oameni. M-am ridicat spontan în picioare, ca să-l îmbrăţişez. A fost o izbucnire de râsete: un indian şi un alb dându-şi nbrazo-ul! Au vrut numaidecât să-l imite cu toţii pe Akrim. Aşa c-a trebuit, în vreme ce noaptea împrumuta mişcărilor noastre aerul unei sărbători destul de ciudate.

Să îmbrăţişez întregul trib. Veselia, petrecerea luau naştere; strivit în braţe, mânjit cu vopselele albastre şi roşii ale noilor mei tăietori de lemne, am fost obligat să dau şi semnalul unei nopţi de beţie. Massato*-ul curgea; cheful frăţesc căpăta aici înţelesul unei comuniuni generale; am adormit buştean lângă foc nutrind convingerea că pentru Satipo veniseră, în fine, vremuri noi.

Seara zilei a doua a fost şi mai mişcătoare, datorită aclamaţiilor care ne-au întâmpinat când am ajuns în faţa prăvăliei lui Quiroz împreună cu trupa mea de indieni şi cu familiile lor. Indienii campas de pe Pangoa, atât de independenţi, atât de mândri, acceptau pentru întâia oară să lucreze. Coloniştii vedeau în asta seninul neîndoielnic al păcii – şi a urmat o noapte veselă, căci indienii au hotărât să se-ngrămădească în locuinţa mea şi în depozitul lui Quiroz.

Peste două zile, Kinchokre termina construirea noului sal. Preferase să-l ridice chiar în faţa cabanei mele, pentru a fi cit mai aproape cu putinţă. Am văzut în gestul iui o nouă manifestare de prietenie şi, începând de-a doua zi, am ţinut şă le organizez eu însumi şantierul. În curând, trei grupuri diferite rivalizau între ele.

Gal'lino mi-a semnat certificatele cu privire la numărul impresionant al copacilor care aşteptau să fie tăiaţi, la trasarea drumurilor interioare, la viabilitatea exploatării. El ă ţinut să specifice că garanta pentru randamentul a trei sute cincizeci de muncitori deja angajaţi.

Kinchokre îmi oferea zilnic dovada spiritului său fin, a înţelepciunii sale atunci când era vorba de copii, de higiena, de primejdiile muşcăturilor, de plante; „împotriva ţânţarilor, priveşte, arzi bucăţi dintr-un cuib de termite... Uite, mestecă florile astea de jambu-assu, n-o să te mai doară dinţii”. Am verificat reţeta. in scurta lui expunere, Paul Lecointe subliniase şi el proprietăţile antiscorbutice ale acestei plante.

Kinchokre era pentru mine un dat al cerului, un frate, un aliat: fără minciuni şi fără grosolănie Simţeam că pe viitor devotamentul lui va fi absolut. Tot de la el am aflat despre puterea stranie a niopo-ului – şi astfel am înţeles cum mulţi indieni reuşiseră in anumiţi momente să se pună la adăpost de orice pătrundere străină către interior: „Răzui seminţele de partea. Uscate la soare, ele formează o pulbere. E niopo O sufli in vânt sau o aşezi pe jos: duşmanul înnebuneşte: ţopăie, zbiară şi îşi ia singur viaţa”

– Şi Jambu-y, despre care vorbeşte mereu Akrim? L-am întrebat eu într-o zi.

A zâmbit:

– Ea ca şi parury, îngroaşă membrul. Rămâi la fel de viguros vreme de trei zile.

Şi în ziua aceea, pentru prima oară. El mi-a pus o întrebare; însă eu m-am grăbit s-o ocolesc erau vremuri de luptă şi trebuia să-mi închin pădurii şi şoselei toate forţele.

– Un bărbat ca tine are nevoie de-o soţie

---

* Băutura făcută din banane, în limba spaniolă în original.

– Vorbim despre asta peste câteva luni, am răspuns eu. Deocamdată mergem la Lima. Vrei să vii şi tu? Trebuie să supraveghez felul cum înaintează şoseaua, a caut camioanele. Optsprezece camioane mari, de câte trei tone. Muntenii spun că la întoarcere voi găsi frumosul meu cal alb în grajd.

Am plecat aşadar la Lima. O călătorie fulger îmbinând afacerile cu distracţiile, m-am dus să inspectez fabrica, însoţit de Kinchokre. Totul strălucea acolo; Benavides se uita cu emoţie şi încântare la certificatele lui Gal'Lino

Am cumpărat pentru fereastra grajdului nişte perdeluţe simpatice, în carouri albe şi roşii; găseam că sunt mult mai vesele decât vechii saci. L-am dus pe Kinchokre la cinematograf. După ce trecuserăm. de Concepcion, el trădase pretutindeni o curiozitate admirativă; ochii lui ageri înregistrau toate amănuntele universului nostru. Filmul de aventuri n-a părut să-l deruteze câtuşi de puţin: „E ca la noi. pe Rio Pangoa. Bărbatul curajos şi-a păstrat pământurile. A ucis trei oameni. Tu de ce nu l-ai ucis pe Don Pancho de la Cruz?”. A ţinut să mai vadă o dată fabrica de cherestea, care-l impresionase puternic. A văzut un buştean transformându-se chiar sub ochii lui în scânduri: „Ar trebui să instalezi toate maşinile astea la Satipo”, mi-a spus el ca un industriaş cu experienţă.

Păstrându-şi in continuare optimismul, Benavides m-a întrebat de camioane. Eu înregistrasem chiar in cursul dimineţii aceleia două eşecuri: băncile refuzau să-mi acorde creditul necesar, cu toate garanţiile administratorului meu forestier şi în ciuda faptului că lucrările la şosea erau foarte avansate, fără o mare sumă de bani lichizi, serviciile de vânzare ale mai multor mărci importante refuzau, la rândul lor, să încheie orice târg. I-am împărtăşit situaţia lui Benavides, aflat dealtfel perfect la curent cu demersurile mele, eram sigur. Dezamăgirea lui, in loc să mă descurajeze, m-a îmboldit ca o lovitură de bici: „Şoseaua e aproape terminată, bine, am spus eu. Dar îmi rămân trei săptămâni. Am o idee; o mai adâncesc; o să vorbim despre ea mâine”. Era adevărat, tocmai mă gândeam la o soluţie. Fiecare cu metodele lud: eu preferam să verific pista înainte de-a mă bucura.

Ajutat de colonelul Reccavaren, am luat la rând societăţile peruviene de transporturi care s-ar fi putut afla în încurcătură. Am nimerit, după mai multe apeluri telefonice, peste un european care, la îndemnul consulatului său, îşi vârâse tot capitalul într-un parc rutier destinat să transporte lână şi mărfuri între Cordilierii sudici şi Lima. Afacerea asta se cam dusese de râpă: n-avea continuitate. Împins de elan, m-am deplasat la biroul lui şi i-am propus un contract avantajos; dându-mi cărţile pe faţă. Îi garantam plata integrală pentru camioane, la un preţ ridicat, dar cu o condiţie: să facem calculul pe baza ritmului în care se vor transporta metrii cubi de lemn intre Satipo şi gara din Concepcion, de unde calea ferată putea să continue transportul până la fabrică. A recunoscut că oferta era atrăgătoare.

– Ce garanţii oferiţi? A întrebat el.

– Stocul de lemne, ai cărui act descriptiv iată-l. Terminarea şoselei, pe care sosirea camioanelor dumneavoastră ar putea şi ea s-o grăbească. Fabrica ele cherestea, pe care vă invit s-o vizitaţi. La fel şi omul de colo. Care mă aşteaptă. Întregul Satipo se află în spatele meu.

După ce a cântărit seriozitatea întreprinderii, după ce a calculat nesperata amortizare a propriului său material şi a văzut fabrica mergând, el şi-a pus semnătura,

iar eu am dat ordin ca şirul de camioane revizuite să fie, opt zile mai târziu, în faţă la “Forestal Del Peru S.A.. 130 Calle de Francia”, pentru a porni la drum. sub ochiul vigilent al asociatului meu, Benavides. Pentru.. armada” asta nesperată, nu scosesem din buzunar nici o centimă.

A doua zi dimineaţa, m-am dus la bancă să ridic salariile muncitorilor. Am cerut numai monede de argint de câte cinci soli. Funcţionarii de la ghişeu-i au înmărmurit. Le-am explicat de ce-mi trebuia cu tot dinadinsul o sumă atât de mare în monede de-o asemenea dimensiune; Kinchokre aproba surâzând. Directorul îşi smulgea părul din cap, dar mi-a promis că va strânge această veritabilă avere în douăzeci şi patru de ore, căci numai privind faţa vrăjitorului meu şi tot înţelegea, fără îndoială pentru prima oară, importanţa unei monede frumoase. A doua zi. Încă de la deschidere, noi încărcăm lăzile în camionetă. Funcţionarii căscau gura, privind cum pleacă spre junglă asemenea muniţii.

La Concepcion oamenii s-au strâns repede atunci când şeful pueblo-ului a anunţai că în curând gara avea să bâzâie ca un stup. Munca, benzina, magazinele alimentare – toate soseau odată cu miile de tone de mahon, de cedru şi de manilkara bidentata, din care se puteau face schiuri sau piane. Satul era in fierbere. Alcadele pomenea de banchete: mica şi jalnica pensiune se vedea transformată în mare hotel. Euforia şi izbânda. Caic se aflau pe-aproape, transformau fundătura asta într-o platforma nesperată şi nimeni nu era pregătit! Dar nu conta, am plecat la asaltul defileului următor, ca să răspândesc pretutindeni entuziasmul şi vestea sosirii camioanelor. La Pampa Hermosa am hotărî cu toţii că întâiul convoi va trece prin mijlocul muncitorilor şi că şoseaua va fi terminată, la nevoie, în iureşul neîntrerupt al primelor livrări. Era fiecare însetat de dovezi. Fiecare serrano, cu hârleţul lui, simţea că urmează să asiste la o victorie asupra imposibilului, a elementelor naturii, a lâncezelii, a mizeriei. Îmi dăduseră lacrimile. Stăteam fără să scot o vorbă respectând expresia indiferentă de pe faţa lui Kinchokre. Căruia îi simţeam, alături, mândria stăpânită, nobilă. O! Forţa acestei bucurii lăuntrice, frumuseţea a ceea ce nu se exprimă prin gesturi! Coborând spre Satipo simţeam forţa asta în încheieturile mâinilor încleştate pe volan. Cine n-a simţit-o într-o bună zi înseamnă că n-a trăit nimic! Unde eşti astăzi, frate Kinchokre. ca să depui mărturie pentru adevărul unor asemenea clipe, care înlăturau brusc toate necazurile noastre. Salut cu respect atitudinea ta demnă; ea mă făcea să strâng din fălci şi să nu las să izbucnească, revărsându-se odată cu lacrimile greu de stăpânit, nici bucuria zgomotoasă, nici emoţia.

Am aflat de la Gal'Lino că toţi oamenii munciseră, cit fusesem eu plecat, din zori şi până-n noapte şi că refuzaseră o duminică, vrând cu tot dinadinsul să-mi arate că înţelegeau miza. Nu mai aveam nici o îndoială. Opt zile mai târziu. Soseau şi primele optsprezece camioane, dar nu goale, ci cu tone de hrană, de medicamente şi de utilaj. Alcadele din Concepcion, senor Urco şi câţiva serranos ţinuseră să folosească noua linie de legătură ca să aducă fructe, cola, porumb, orez, alcool. Entuziasmul era formidabil. Ziua următoare am declarat-o zi de odihnă pentru toţi şi să fi văzut ce uluială când l-am rugat pe Gal'Lino să deschidă lăzile pline cu monede de argint. A început împărţirea lefurilor. Ea s-a continuat şi a doua zi, când, să fi fost pe la ora prânzului, în piaţa plină de muncitori cu aer sărbătoresc s-a lăsat încetul cu încetul o linişte totală. Am înălţat capul din registre, iar Gal'Lino s-a ridicat în picioare. Un fel de

teamă părea să fi pus stăpânire pe oameni. Cheia acestei tulburări mi-a oferit-o Napoleon: „Bătrânul... Bătrânul Vilarette”. Nefericitul caouchero, îmbătrânit, înainta într-adevăr spre masă. Aveam în faţa mea un om cu umeri Obosiţi, un om care „se topise”, pur şi simplu şi venea să-şi cerşească umil iertarea. Privindu-l atunci pe Gal'Lino, care n-avea tot atâtea motive ca mine să-l ierte, am înaintat şi eu şi, spre uluirea tuturor, i-am întins mâna. Bătrânul caouchero de pe Amazon a strâns-o.

O întreagă epocă de ură se sfârşea cu gestul ăsta. Administratorul în ţinută albă a strâns şi el mâna fostului tâlhar şi discuţiile, râsetele s-au pornit şi mai dihai.

Dar abia ne-am aşezat noi ca să terminăm cu împărţirea salariilor, că un zgomot ca de furtună, surd şi prelungit, a făcut să răsune aerul din mica piaţă. Cerul era totuşi senin. M-am întors spre Kinchokre, căpetenia şi vrăjitorul, în speranţa unei explicaţii. Un uşor surâs i se lăţea acestuia pe buze. Se auzeau acum strigăte guturale, venind din pădurea ce. Înconjura tabăra indiană. Dintr-o dată, câţiva arbori s-au prăbuşit. Am luat-o grabnic în direcţia aceea, neliniştiţi, decişi să evităm o catastrofă. Mulţimea ne-a urmat, curioasă şi intrigată. Numai femeile şi copiii indienilor râdeau din toată inima. Şi brusc am văzut cum sosesc, goi şi cu strigăte vesele, oamenii din tribul lui Kinchokre, rostogolind înaintea lor un enorm trunchi de mahon de mai multe tone.

– Făgăduiala mea, a spus cu simplitate Kinchokre.

Asemenea unui şarpe imens care se afundă-n pădure, un drum de rulaj ajungea chiar în spatele taberei indiene. Seara, cinci zdravene bucăţi de mahon rotat, darul pieilor roşii de pe Rio Pangoa, aşteptau în faţa cabanei mele sa fie expediate la Lima.

Am avut atunci ideea. Împreună cu Gal'Lino, să dăm sărbătorii deplinul ei înţeles de fraternitate. Abia trezit din surpriza provocată de indienii campas, Jesus mi-a comunicat că-n fiecare seară, la sfârşitul lucrului, muntenii îşi aranjau colibele, ca să aibă unde-şi primi familiile. Văzând încrederea asta în viitorul şantierului, am dat pe loc ordin ca zece dintre camioane s-o pornească imediat spre Anzi, după nevestele şi copiii oamenilor mei

A trebuit să mai prelungim sărbătoarea.

Dar de cum s-au instalat cu toţii, prima caravană a şi pornit Ia asaltul defileurilor, încărcată cu arbori uriaşi. Cele optsprezece camioane înghiţeau primele serpentine. Kinchokre şi cu mine ne aflam în faţă, iar Gal'Lino încheia convoiul; duceam, în sfârşit, cel dinţii lemn peruvian din regiunea Amazonului de sus spre vagoanele care aşteptau pe versantul Pacificului. La Lima, unde ţinusem să cobor din nou cu indianul meu, am organizat chiar în incinta fabricii o expoziţie. Directorul băncii, uimit de felul cum se tăia lemnul, mi-a achiziţionat întreaga cantitate de mahon, ca să-şi decoreze o vilă pe care şi-o construia. Benavides, mare senior, a ţinut cu tot dinadinsul să-mi rămână mie această primă sumă de 12.000 de soli.

A doua zi, mahonul rotat al lui Kinchokre se metamorfozase într-un Buick decapotabil care vreme de câteva zile ne-a îngăduit să gustăm şi noi câte ceva din plăcerile marilor oraşe. Am dat o recepţie în onoarea fraţilor Reccavaren. Însuşi preşedintele a ţinut să mă felicite prin intermediul lor, dar n-a venit la petrecerea noastră: „Nu se ştie sigur dacă Pancho de la Cruz nu încearcă şi acum să aţâţe opoziţia împotriva dumneavoastră, sau chiar să expedieze într-o zi la Satipo niscai elemente suspecte. Fiţi cu băgare de seamă”, mi-a şoptit colonelul Reccavaren.

Sfatul lui m-a pus din nou în alertă. Luat de euforia primelor zile, pierdusem din vedere ameninţarea asta care tot mai plutea în aer. Noaptea n-am prea dormit, căutând lovitura decisivă. Kinchokre nu înţelegea motivele neliniştii mele. Altfel ar fi fost de părere să rezolvăm problema cu ajutorul armelor.

Recapitulându-mi toate felurile de-a acţiona, m-a străfulgerat brusc o idee. Deţineam indirect soluţia cea mai expeditivă şi mai oficială. Populaţia aceea pe care în primele momente n-o crezusem atât de înflăcărată merita mai mult decât o capelă – ăsta era unul dintre proiectele mele (padre Santa Maria se oferise voluntar şi episcopul lui acceptase). Pentru care motive, îmi spuneam eu, s-ar opune statul peruvian ca Satipo să devină municipalitate? De ce n-ar fi Urco alcade, avându-i adjuncţi pe Quiroz, pe Tacatch şi pe alţii ca ei? Manevra asta ar aduce numeroase avantaje: titluri de proprietate, poliţie, corp municipal. Trebuia atacată şi hărţuită administraţia. Putea lua naştere o comună, eu o simţisem mişcându-se, lucrând, ieşind din neant.

Am alergat la Fomento şi, de data asta, împotriva oricărei aşteptări, până şi politicienii s-au dovedit eficienţi. Înainte chiar ca hârtiile să fie întocmite şi hotărârea votată, eu plecam înarmat cu o certitudine absolută. Îl duceam în bagajele mele pe surâzătorul padre Santa Maria. In ceea ce-l priveşte, Kinchokre fremăta şi n-a crezut în întoarcerea noastră decât atunci când Buick-ul a luat cu asalt serpentinele Sierrei. La Pampa Hermosa l-am săltat pur şi simplu pe senor Urco din tabăra lui de bază. Apoi am pătruns în Satipo, unde Gal'Lino reuşise să se descurce: hora camioanelor continuase şi după plecarea mea. Cinci drumuri şi nici un accident, nici o complicaţie. Calul meu alb sosise, în sfârşit şi el. Am declarai ziua următoare zi de odihnă şi cu prilejul ăsta le-am dat solemn întâlnire tuturor, în piaţă.

A doua zi am anunţat deci în mod public că peste puţină vreme Satipo nu va mai fi o colonie pierdută, ci o adevărată municipalitate, c-ar trebui să votăm şi să numim un alcade. Şi am înţeles în ce măsură căpăta vestea asta o semnificaţie uriaşă pentru toţi acei pionieri ai mizeriei. Rezultatul s-a văzut imediat: mulţimea a izbucnit m aplauze. Adolfo, tâmplarul - dulgher, a dispărut un timp, apoi s-a întors nebun de bucurie şi purtat în triumf, învârtind deasupra capului o pancartă pe care scrisese în

Grabă şi... cam devreme, cu gudron folosit la marcarea trunchiurilor: „Municipalitatea din Satipo”.

In vârful catargului vechi din piaţă flutura acum pentru prima oară drapelul peruvian. Şi după ce-a fost întinsă o prelată ca să existe puţină umbră, padre Santa Maria a oficiat cu înflăcărare prima lui slujbă, în aer liber...

A doua zi, pe când hora camioanelor începea din nou, Kinchokre, cu o gingăşie mişcătoare, a venit să-mi amintească discuţia noastră:

– Am fost împreună la Lima.

– Aşa e, Kinchokre, dar ce vrei să spui?

– Că după aia trebuia să te gândeşti la alegerea soţiei. O să-ţi arăt, fără să-i pomenesc ei ceva, o femeie din tribul meu.

In zadar am căutat portiţe de scăpare, fratele meu indian devenea pe zi ce trece tot mai stăruitor. Nu mult după asta, el mi-a ales o femeie subţirică, un copil aproape: „Las-o să se-nvârtă pe-afară şi prin casă. Nu-i vorbi. Vreau să te cunoască. E o femeie adevărată. O cheamă Pangoate”. Am zărit-o, a doua zi trebăluind pe lingă locuinţa mea, cu mijlocul strâns într-un şorţ cafeniu.

S-a aflat astfel, vreme de vreo cincisprezece zile, în trecere, sau a venit să se aşeze un moment pe podea, la mine-n birou. Într-o seară Kinchokre a apărut împreuna eu tatăl şi cu mama viitoarei mele soţii – şi bătrâna pereche mi-a pus-o în braţe, râzând cu hohote. Ceremonia asta foarte simplă, reţinerea lui Pangoaté, obrazul ei grav, trebuie să mărturisesc, au făcut ca-n acea seară dintâi să fiu, fără doar şi poate, mai stânjenit şi mai emoţionat decât se cuvenea la gândul că o voi duce cu mine în cameră. Atunci tânăra mea nevastă, ghicindu-mi cu siguranţă sfiala, a intrat ea prima şi mi-a dat a înţelege, cu cea mai rară gingăşie, că dorea într-adevăr să ne împlinim căsătoria, pe de-a-ntregul şi într-un fel de neuitat.

Din ziua aceea Pangoaté a trăit mai departe în tabăra alor săi. Unde pregătea mâncarea după obiceiul indian Venea să prânzească ori să cineze alături de mine. Pleca din nou, graţioasă şi subţirică, apoi se întorcea la căderea nopţii, calmă şi zâmbitoare, îmi lua mâna şi-şi cufunda ochii ei negri în ochii mei. Pentru a-mi citi acolo gândurile.

Astfel ne-am iubit, fără o vorbă, în primele luni. Într-o seară i-am adus nişte orhidee din junglă. Ochii ei s-au deschis larg şi un zâmbet visător i-a înflorit pe buze; în timpul mesei n-a lăsat o clipă buchetul, iar mai târziu a adormit cu el în mână. Zi de zi, pe urmă, ea a fost aceea care venea cu flori. Aşa se desfăşura dialogul nostru. Simplu de tot.

Si apoi, într-o zi, minune: Pangoate soseşte îmbrăcată cu nişte ţesături colorate, se; înfige in faţa mea şi mi se adresează în spaniolă. După primele fraze vorbirea ei a devenit mai puţin limpede, dar ea tot a ştiut să-mi explice că luase într-ascuns lecţii de la Kinchokre. Lecţii care-o amuzau mult şi că-n felul asta dorea mai cu seamă să-mi facă plăcere. Am strâns-o în braţe după ce-i ţinusem mâinile într-ale mele vreme îndelungată Făcea zilnic progrese: dar nimic, niciodată, n-a putut să-nlocuiască lungile noastre tăceri, nici pacea adâncă, născută din simplul gest al degetelor împletite.

„Calul”, frumosul meu cal alb, îşi strecura capul prin fereastra împodobită cu muşcate şi-o saluta adeseori, cu nechezatul lui, pe Pangoate. Se aclimatizase de minune şi „mergea în buiestru”, ceea ce-mi permitea să-l învăţ cu drumurile lungi prin pădure, fără teama că se va răni. Amenajasem un izlaz ca să poată paşte şi, uneori, pentru a o distra pe Pangoate şi pe toţi ceilalţi indieni campas, îl puneam să „salute”. Când „Calul”, la o uşoară apăsare cu călcâiul, îşi ridica piciorul şi mişca din coadă, până şi muntenii se opreau în loc; nimeni nu mai văzuse încă, la Satipo, un cal care să salute.

Satipo se îndrepta cu hotărâre către randamentul. Său deplin. In ciuda ploilor, a malariei verzi, a climei umede, hora camioanelor continua fără întrerupere. Urco, pe oare eu îl alesesem pentru funcţia de primar, a vena să se stabilească la Satipo de cum au sosit actele oficiale de la Lima. Trebuia să caut zilnic noi resurse, pentru ca stocul de lemne să nu se micşoreze. Războiul, care bântuia prin alte parţi şi a cărui desfăşurare n-o prea cunoşteam, avea în orice caz drept consecinţă faptul că Republica Peru se vedea obligată, ca şi multe alte ţări, să existe doar prin ea însăşi. Aveam astfel cu toţii noi motive de-a furniza materie primă uzinei de pe coastă.

Într-o seară, după vreun an de asemenea viaţă sălbatică, Pangoate a intrat radioasă şi mi-a luat mâinile, cu mai multă gravitate şi vigoare ca de obicei: „Tată. Aştept un copil de la tine, a spus ea cu mândrie. Vorbesc foarte prost spaniola, dar o

să vină mâine Kinchokre. Ascultă ce-o să-ţi spună. Suntem toţi de acord să-ţi vorbească aşa”. Am aşteptat cu oarecare teamă ziua următoare, fericit, din acea noapte, să-i arăt tinerei mele soţii cât de mult îi împărtăşeam bucuria că poartă in pântec rodul iubirii noastre.

Kinchokre a apărut, într-adevăr, a doua zi şi mi-a vorbit îndelung. Era, mi-a spus el. Pentru prima oară când tribul accepta ca un “ne-campas” să se însoare cu una dintre femeile sale. Dacă mi-a propus el însuşi această unire, a făcut-o pentru că mă studiase vreme îndelungată, împreună cu fratele său Akrim şi pentru că nu le semănăm deloc albilor din Satipo şi cu atât mai puţin altora, pe care-i cunoscuseră ei doi.

– Dar eşti alb, a continuat Kinchokre şi ştim că n-o să rămâi aici pentru totdeauna. Nu vrem să-ţi duci într-o bună zi copiii în mijlocul albilor, care sunt cruzi, bolnavi sau proşti. Când o să pleci, o să veghez eu, Kinchokre, asupra copilului şi el o să rămână un campas.

L-am privit pe fratele meu în ochi vreme îndelungată. Simţeam un fel de rană la inimă, dându-mi seama că el şi prevăzuse momentul în care voi fi nevoit, cu siguranţă, să-mi reiau lungul drum al aventurii. Nu puteam răspunde fără să mă sustrag, să şicanez, ori să mint. M-am declarat deci respectuos de acord cu hotărârile tribului. S-au scurs de-atunci luni de zile şi nimic nu-mi anunţa ora despărţirii – ba dimpotrivă: existenţa mea căpăta un înţeles şi mai bogat.

La puţină vreme după naştere, Pangoate a venit să-mi prezinte solemnă copilul, pe care-l ţinea în braţe; nespus de-nduioşată, înfăşurându-l în pânza fină de bumbac pe care-o ţesuse cu propria-i mină, avea pentru el gesturi de regină fericită. S-a strâns lângă mine până la a mă face să-i împrumut ritmul respiraţiei şi m-a rugat să plecăm toţi trei, chiar în clipa aceea, pe calul meu alb şi să străbatem jungla atâta vreme cât o vor ţine pe ea puterile.

Am ajutat-o sa-ncalece împreuna cu copilul şi, timp de mai multe ore, domol, prin mijlocul pădurii, al şantierelor, al terenurilor defrişate, i-am simţit alături căldura şi mâna strângând-o pe-a mea. După ce ne-am întors în casa noastră de mahon. Pangoate mi-a întins din nou copilul, pe care eu l-am strâns la piept: ea s-a-ndepărtat ca să ne poată privi, cu o bucurie pe care niciodată nu mi-a mai dezvăluit-o de-atunci faţa vreunei alte femei – niciodată. Luând apoi micuţul, ea mi-a spus cu simplitate: „N-o să mai facem asemenea plimbări. Asta a fost pentru copilul tău. Când tu n-o să mai fii aici, iar el o s-ajungă bărbat, o să-i pot povesti că ne-ai suit pe marele tău cal alb şi că eram fericiţi”.

La capătul a trei ani de viaţă ce nu se poate uita, aveam împreună doi copii şi, în ciuda malariei verzi, boală datorată probabil apelor stătute peste care trebuia să turnăm petrol, afacerea prospera, spre marea satisfacţie a asociatului meu de la Lima, când – surmenaj sau chemare bruscă la ordine a unui organism atins? – Am fost doborât de malarie. Medicul din Satipo nu s-a pronunţat în nici un fel. Doar o îngrijire energică pe coasta Pacificului şi asta vreme de luni de zile, putea să mă salveze. Nu mai aveam putere să lupt. „Ţi-a sosit nota de plată, Don Fernando. Trebuie să pleci şi încă repede”, mi-a spus Gal'Lino. Napoléon arăta ca un om distrus. Petrecându-şi zilele la căpătâiul meu. Kinchokre îşi dădea bine seama că nu vreau să părăsesc şantierul şi

tribul. Printr-un reflex de căpetenie şi vrăjitor, de euraca şi ca şi cum. ar fi luat el însuşi hotărârea, mi-a destăinuit gândurile lui, care deveneau porunci. Mi-a explicat îndelung datina severă a tribului. O făcea tot din delicateţe şi pentru a-mi înlătura regretul că plec? Nu, eram sigur, căci mai cunoscusem forma asta de regulă tribală atunci când avusesem de gând s-o iau cu mine pe Soualaba. „Adevăratul părinte al copiilor tăi, Fernand, sînt membrii tribului şi, îndărătul lor, strămoşii. Noi ţi-am dăruit o femeie; ea ţi-a făcut copii. Ei nu trebuie să părăsească pădurea. Sânt copiii noştri. Tu eşti bolnav, trebuie să te îngrijeşti, iar pentru asta trebuie să pleci". Şi repeta: „E porunca unei căpetenii. Trebuie să te supui legii noastre. Pleacă fără teamă".

În toiul febrei, auzeam cuvintele lui: „Trebuie să pleci. Eşti bolnav. Pleacă fără teamă". Mi-a mai declarat că indienii campas nu vor avea alt şef după mine şi că, odată cu plecarea mea, ei se vor întoarce acolo unde-i găsisem odinioară, pe malurile râului Pangoa: „Ne vom retrage şi mai adânc în pădure, pentru ca albii să nu ne ucidă. Căci or să vină într-o zi să ne ucidă".

Aşa îmi vorbea Kinchokre. Între două accese de febră, mi se părea că-i aud glasul cu încetinitorul. Napoléon, necăjit, îmi aducea o băutură preparată de Pangoate. Eu dârdâiam. Glasul continua: „îţi voi ocroti nevasta şi copiii. Du-te în pace, poate că n-o să ne mai vedem niciodată, dar ne vom gândi mereu la tine."

După ce mi-am dat acordul, doctorul a notării, plecarea mea la Lima. În ultima seară m-am sculat ea să mă duc şi să-mi petrec o ultimă clipă lingă marele foc de vreascuri din tabăra indiană; voiam să-i strâng în braţe pe Pangoaté şi pe cei doi copilaşi şi să arăt că refuzam orice tristeţe în maniera albilor. Erau bărbaţi şi femei, gravi cu toţii şi, pentru a marca evenimentul, îşi adăugaseră la tatuaj nişte fine striaţii negre, scoase în relief cu ajutorul câtorva mici puncte. Aproape absent, într-atât mă devora febra, pierdui în mijlocul prietenilor şi-al familiei, îi priveam ca să-mi gravez, bine în suflet imaginea lor. O, fraţii mei de pe Rio Pangoa. Simţeam în seara aceea dorinţa de-a vă urma în fuga voastră; totul era simplu lângă voi, nomazi ai uriaşei jungle: dar trebuia ca destinul să mă poarte cu sine, fără voia mea. Când focul taberei s-a stins, fiecare s-a dus la coliba lui. Căci moartea flăcărilor e semnalul împrăştierii. Pangoaté n-a venit în noaptea aceea, iar eu am respectat regula.

A doua zi. Un paznic forestier care încărcase în Buick toate bagajele şi bidoanele a venit să mă caute. Lingă maşină, stând nemişcată, cu ochii ei imenşi, Pangoaté aştepta, alături de cei doi copilaşi. Un zâmbet – ultimul – îmi amintea anii de fericire. Tinăra mea nevastă nu-şi pierduse nimic din timida gingăşie a primelor zile: părea, prin zâmbetul acela, că mă roagă fierbinte să nu fiu trist, îmi transmitea pacea lăuntrică. I-am îmbrăţişai pe rând, de parc-ar fi urmat să mă întorc în aceeaşi seară. Oboseala, febra, amărăciunea – mă zdrobeau: dar voiam sa fiu demn de femeia mea indiană. Am descifrat pină la capăt pe figura ei calmă şi bine proporţională recunoştinţa la care speram.

Am zărit ca prin pâcla unui delir saluturile pionierilor. Quiroz, Tacatch. Napoléon mergeau pe lângă automobil, ţinându-mă de mână sau de braţ. Trebuia să mă smulg din mica piaţă pe care-o traversasem de-atâtea ori, să părăsesc şantierul acela unde-mi lăsam inima, viaţa. Muream: puteam să mor. Departe, învăluit în nori de praf, se rotea un camion, parcă pentru a mă saluta si el, dovedindu-mi că totul continuă. L-am oprit pe Jesus care cobora către pod şi i-am luat mâna. În semn de mulţumire Am

adăugat: “Jesus, înainte de-a muri, căci e bolnav ca şi mine, du-l pe Calu' înapoi la Cajamarca”. Fără să scoată o vorbă, Jesus mi-a promis cu un semn din cap că aşa va face. I-am zâmbit, gândindu-mă din nou la plăpânda mea Pangoaté. Apoi Buick-ul a atacat prima pantă.

După vreun ceas şi mai bine, urma tocmai să părăsim malurile râului şi pădurea ca să ne continuăm urcuşul spre trecători, când a răsărit la marginea drumului Kinchokre. S-a apropiat în tăcere de maşină. Văd şi acum obrazul lui uscăţiv, privirea lui calmă şi totodată pătrunzătoare, mersul lui încordat din pricina emoţiei. Mi-a mângâiat îndelung umărul, aşa cum i-ai face unui copil, apoi şi-a reluat cărarea tainică pe sub arborii pădurii. Ştiam că gestul ăsta era un fel de a-mi spune că fusesem un oaspete de vază, un frate respectat, dar că tribul avea să se închidă iar şi pentru totdeauna, în el însuşi, împreună cu nevasta şi copiii mei. Pentru Kinchokre şi poporul lui, dincolo de Satipo lumea se sfârşea. Nu i-am mai văzut niciodată.

V-am căutat ani întregi, o, prietenii mei, o, soţia şi copiii mei de pe Rio Pangoa, nădăjduind să vă regăsesc într-un adăpost al uriaşei, păduri. A venit şi groaznica zi în care am aflat despre exodul vostru, despre nemiloasa încercuire a tainicelor voastre întărituri. Şi marea mea durere e că n-am putut nici să vă ocrotesc, nici să revăd locul vostru de baştină, unde cele mai mari suferinţe se exprimă fără lacrimi. Dar pot să vă jur c-aş fi vrut să mor liber şi gol ca voi, în acea crudă zi în care gloanţele criminale v-au lovit şi v-au ucis, Căci odată cu voi a murit o parte din frumuseţea şi din nobleţea lumii.

PACIFICUL ŞI RECHINII (1942—1954)

24

O NOUĂ PLECARE: MĂ LANSEZ ÎN PESCUITUL RECHINILOR

Boala e un avertisment sau e marea notă de plată. Nu mai poţi să trişezi; doar dacă te complaci în ea, însă atunci te costă şi mai mult. Ştiam din experienţă că lupţi cu atât mai bine cu cât te laşi mai liber în voia valurilor. Clima Pacificului, calmul cu care eram înconjurat, atenta supraveghere a prietenilor au făcut ca, foarte repede, odihna să devină pentru mine cel mai sigur leac.

După o lună de perseverente îngrijiri medicale, Benavides a putut să mă conducă la hotelul „Maori”, mai liniştit decât „Bolivar” şi să-mi dea în fine speranţa că voi putea urca din nou la suprafaţă, cu condiţia să rămân întins şi mai cu seamă să nu reiau nici o activitate forestieră. Nu mai deliram; febra şi infecţia microbiană păreau definitiv înlăturate. Vreme de câteva săptămâni a trebuit să mă constrâng şi să trăiesc doar cu gândul; dar încetul cu încetul reuşeam să mă ţin pe picioare, puteam să visez să citesc un ziar sau să-mi analizez situaţia.

O imagine revenea mai cu seamă, chinuindu-mă: aceea a soţiei mele indiene şi a copiilor. Încercam să urmez mişcarea lor sinuoasă către satul de pe Rio Pangoa. Inima mea era plină de încredere în Kinchokre. Mă vedeam în junglă, cu dorinţa de-a rămâne lângă el pentru totdeauna, îmi promiteam în sinea mea că, după mai multe, luni de viaţă nouă, mă voi întoarce într-o zi acolo şi le voi face tuturor alor mei o

surpriză. Gândul îmi zbura la tata şi la mama (ea era moartă, dar încă nu ştiam), aflaţi într-o Franţă pe care războiul o doborâse la pământ. Toate ştirile păreau contradictorii, lamentabile, de neverificat. Hitler, nebunul ăla, îşi punea gheara pe toate ţările străbătute de mine. America îşi aruncase de curând torţele în marea arenă. Mă gândeam la înspăimântătorul carusel al bombardamentelor, la sinuciderea naţiunilor albe, la absurditatea vremurilor. Unii construiesc şcoli, alţii le dau foc. Pentru ce, în numele a ce să judec. Ţintuit de inactivitatea obligatorie, mă gândeam la propria-mi viaţă. Cine eram eu, deci ca să mă vântur astfel, să acţionez, să evit capcanele şi temniţele, să refuz ceea ce instinctul meu respingea din primul moment, lansat mereu în noi încercări, dus din întâmplare în întâmplare? Un aventurier? Frumos nume pentru o viaţă atât de bizară! Un explorator? Sub nici o formă. Un forestier? Acum nici măcar ăsta, pentru că jungla tropicală îmi era pentru multă vreme închisă. Trupul mi se refăcea, iar eu simţeam că sînt un nimenea. „Un nimenea, fără îndoială, Fernando, însă disponibil şi atent. Aşteaptă semnele”.

Aflându-mă într-o zi la restaurantul hotelului “Maori”, mâna mea a prins să zmângălească pe dosul listei de bucate. Liniile ieşeau singure: peniţa nu părăsea hârtia. Priveam ovalul care tocmai se alcătuise. Un ochi? Am continuat şi am fost martor în cele din urmă la naşterea unui leu – bot, coamă şi restul. În plus, se mai uita şi cruciş! Am început din ziua aceea să desenez, aşa, pentru amuzament: un jandarm mincinos, o negresă gigantică, zgripţuroaice, şerpi, corsari. Dar niciodată păduri. De ce oare? Revedeam frumoasele schiţe în sanguină, marinele, scenele silvestre agăţate pe peretele vilei noastre de la Le Vesinét şi mă lăsam în voia soartei, ascultând muzică. O forţă lăuntrică suia totuşi în mine: aveam o mare poftă de viaţă, de parcă m-aş fi trezit după o noapte îndelungată. Semn că mă vindecasem. Am început atunci să fac scurte plimbări în Buick de-a lungul coastelor, privind cu invidie navele şi falezele de la Callao, Ancon şi Chimbote. M-am apucat să observ atent insulele: Pescadores, Ruauras. Mi-a revenit în memorie conversaţia canadienilor, la hotelul din New York. De la o distanţă de mile şi mile către nord-vest, arhipelagul Galapagos îmi dădea cu tifla. Mi-am amintit jalnicele condiţii în care fusesem obligat să părăsesc oraşul Guayaquil şi să renunţ la vaporul meu de pescuit. Tâlharul ăla de şef al poliţiei secrete îi mai jefuia oare pe străini? Uneori, însă cât mai rar cu putinţă, ca să nu mi se frângă inima, treceam pe la fabrică şi respiram parfumul trunchiurilor de mahon din Satipo. De fiecare dată, încercarea se dovedea anevoioasă la culme: şi mă-ntorceam cu sufletul rănit.

Nici una dintre scrisorile pe care le trimisesem în Franţa nu părea să găsească vreun ecou. Îmi închipuiam ţara în aceeaşi stare de apatie ca şi mine. Aveam impresia că sînt rupt cu totul de pădurile mele şi de portul de-nregistrare*, inutil, rugat de către autorităţile franceze să rămân pe loc până la vindecarea definitivă.

Cu prilejul unor asemenea momente de inactivitate forţată, simt totdeauna în străfundul fiinţei mele că un lucru se va produce, că e vorba de ultimele clipe de tăcere înaintea marelui vacarm, a orchestrei nebune care urmează să-şi reia partitura – o şi aud bubuind; ea îşi ocupă locul în fosă; se agită acolo, sub scena unei opere fantastice, iar eu, ca un dirijor, o domolesc, aştept. Nu dau totuşi semnalul; nu eu sînt acela care poate să-l dea. Semnalul e însăşi tăcerea asta, e o întâmplare, e, deodată,

* În terminologia marinărească, portul unde este înmatriculat un vapor.

certitudinea că se va ataca o nouă compoziţie. Atunci las jos bagheta şi orchestra se pune singură în mişcare – alămuri, instrumente de suflat din lemn, instrumente de coarde, timpane. Aşteptam şi de data asta ca marele fluviu să mă poarte cu el şi le mulţumeam dinainte celor care vor veni.

Ca să înlătur urmele malariei, ca să uit chinina şi injecţiile, am hotărât să-nchiriez o vilă somptuoasă, cu piscină şi personal indian. L-am angajat, pentru a conduce Buick-ul, pe fostul şofer al episcopului. Vioiciunea îmi

Revenea.

Într-o dimineaţă, când urma să car nişte saci cu rufe murdare la spălătoria unui japonez, am întâlnit un american cu numele de Chossett, care m-a invitat să trec pe la ambasada Statelor Unite. Îl cunoşteam vag pe omul acela destul de enigmatic; invitaţia m-a surprins, dar m-am dus.

O.E.W- ul, serviciul american însărcinat, în cadrul efortului de război, cu operaţiunile de natură economică, îmi cerea pe şleau să localizez o cantitate cât mai mare din lemnul de balsa. Am înţeles mult mai târziu, cu prilejul debarcării, de pildă, ce importanţă prezenta lemnul ăsta pentru fabricarea materialului uşor, a planoarelor îndeosebi. Având doar 120 de kilograme ia metrul cub şi comprimându-se fără pic de greutate, el devenea un preţios element de construcţie, cu condiţia să posezi veritabile rezerve.

Într-o lună, fără să iau în seamă ţipetele ascuţite ale medicilor, am făcut să crească ritmul de tăiere la Satipo şi totodată am zburat spre Ecuador, pentru a explora cursurile de apă şi mai cu seamă râul Vinces. Trei luni mai târziu, îmi prezentasem rapoartele şi semnalasem câteva importante şantiere, a căror exploatare putea să furnizeze un atu preţios pentru ziua Z şi pentru războiul din Pacific. Mi se oferise un superb birou la Guayaquil, îmi fuseseră puşi la dispoziţie un secretar danez, bărbat foarte frumos şi trei lucrători. Era angrenajul fatal In semn de mulţumire, O.E.W-ul mi-a propus să mă instalez la Guayaquil, doar ca să ţin sub observaţie coasta, unde înflorea contrabanda. Atras de mare, am hotărî să mă-ntorc la Callao înainte de-a da răspunsul definitiv: americanii, foarte „fair play”, n-aveau nici o obiecţie cu privire la grija mea pentru libertatea absolută:

– Mă duc să adulmec.

– O.K. Good luck!**

Am abandonat deci într-un timp record plăcerile oraşului Lima, veselele alei din grădina vilei; am vândut Buick-ul şi nu mi-a părut rău decât după frumoasa mei piscină. Mă aşteptau bucurii mai trainice, fără îndoiala. Şi pe urmă, războiul din Europa nu mă putea lăsa indiferent. Când desfăşor pânzele, îmi place s-o fac în condiţii neaşteptate – ca să mă distrez, dar probabil şi pentru faptul că învăţ astfel mai mult. Ceea ce s-a şi întâmplat.

Păstram amintirea fericită a călătoriei cu italianul care-mi dăduse posibilitatea, în timpul nopţii, să scap din ghearele poliţiei secrete. M-am repezit deci până la Callao, să văd dacă aveam norocul să-l găsesc din nou, după mai bine de trei ani. Mă revedeam pe corabia lui încărcată cu banane şi fructe de manghier. Speram ca şi de data asta să privesc defilând ţărmul, să stau la soare, să respir aerul mării, să regăsesc un prieten. Corabia se afla în port, dar nu pleca decât peste câteva zile.

** Perfect. Succes!, în limba engleză în original.

Italianul o făcea pe misteriosul; dar câteva pahare de aguardiente mi-au dezvăluit repede motivele: Mă ocup de contrabandă.

– Cu ce?

– Cu sticle goale.

Învăţasem să nu mă mai mire nimic. L-am întrebai doar atât:

– Ţi-l mai aminteşti pe derbedeul de la poliţia secretă?

El mi-a relatat atunci Sfârşitul tragic despre care am pomenit mai înainte şi căruia, mulţumită O.E.W.- Ului, mi-am promis să-i verific exactitatea. Între timp, noapte de noapte, am putut observa cum se încarcă zdravăn corabia cu sticle goale. Italianul umplea cala până la refuz: „Sânt sticle de Coca-Cola”. După cum se părea, diferenţa dintre taxele de depozitare la Callao şi la Guayaquil îi aducea lui Adolfo un câştig mai substanţial decât o încărcătură perisabilă. Amuzându-mă de ingeniozitatea prietenului meu, am profitat în acelaşi timp şi i-am pus întrebări cu privire la Comerţul clandestin şi la contrabandă.

– E război, mi-a răspuns căpitanul laconic. Orice fel de contrabandă îţi aduce profit, doar să nu-ţi laşi cu ocazia asta pielea pe undeva.

Am Înţeles de ce îşi alesese liniştit sticlele goale.

– Americanii au baze la Galapagos, dar arhipelagul oferă încă avantaje pentru comerţul clandestin, a mai spus el.

Am aflat astfel că, de pe timpul viceregilor, toate mărfurile intrau fără taxă in insule şi deveneau prin urmare ecuadoriene.

În port am cules şi alte informaţii. Regretam că detectivul meu, Cartnic, nu poate să mă vadă cum adulmec; îi auzeam din nou glasul: “Ochiul, Fernand. Ochiul! Oamenii nu ştiu să privească”.

Aşteptând momentul plecării spre Guayaquil. Am dat astfel peste filiera unei contrabande cu maşini de cusut pentru Bolivia. Un întreg material electric precum şi numeroase avioane demontate păreau să circule din Galapagos în Ecuador şi din Ecuador cam pretutindeni, via Panama. Găseam că toate astea sunt amuzante, noi şi instructive.

În Ecuador, O.E.W.- Ul dădea cu mult mai mult impresia unui serviciu de război. Mi-am găsit corespondentul pe un vas. Unde am fost rugat să vin să mă adăpostesc şi eu; dar simţeam încă o mare nevoie de libertate; nefiind ahtiat nici după onoruri, nici după bani, nu voiam să mă angajez fără a chibzui în prealabil; şi apoi sînt o fire încăpăţânată, nu puteam să uit falimentul pe care mi-l provocase puşlamaua aia de şef al poliţiei. Voiam din instinct să rămân independent, aventurier pe propria-mi răspundere, şi, încetul cu încetul, îmi defineam calea, direcţia: refuzul conformismelor, refuzul de-a mă pierde în masa celor „organizaţi”; să las mai departe să-mi înflorească în voie dorinţele, instinctele; să descopăr, să pun în valoare, să produc; şi, pentru asta, să cumpăt poale un vapor.,

Nu mă simţeam nici viteaz, nici curajos, nici preot. Cu inima deschisă (şi larg, dacă era posibil) în stingă şi cu ciomagul în dreapta, ş împotriva ticăloşilor. Naiv şi fără să port pică nimănui, dar gata să-i răpun, din reflex, pe cei ce dau naştere putreziciunii.

Umblam aşadar prin port, căutându-mă pe mine însumi, ochind ambarcaţiunile, balandras*-urile pescăreşti, căutând oameni. Într-o ţară nouă trebuie să descoperi totdeauna nişte vagabonzi care, la momentul potrivit, să-şi asume şi ei riscurile. Dacă la prima vedere nu exista nici un semn că momentul ăsta va veni curând, ştiam din experienţă că trebuie să fiu gata. Mă plimbam aşadar între digul cărbunarilor şi satele de pe coastă, unde chotos cutezători mai fabricau şi acum pirogi. Mă înfioram văzându-i cum navighează pe cochiliile acelea fără punte şi cum dispar departe în larg, în ciuda valurilor de cinci, şase metri: „Uite şi marinarii, dacă vei avea într-o zi nevoie de ei” , îmi spuneam.

Hoinărind astfel, aproape fără ţintă, am aflat într-o seară că un manabit*, un bătrân căpitan, metis de origine, care se stabilise în portul Manta, îşi câştiga foarte bine existenţa transportând cutii metalice de câte-un kilogram. Cu neputinţă de ştiut ce conţineau acestea, nici ce destinaţie avea încărcătura. Am luat deci hotărârea să plec la Manta şi să intru să beau rom alb în vreun han, unde-aş putea afla mai multe. Informaţia părea serioasă: a doua zi, reperasem corabia cu motor a bătrânului ecuadorian şi aveam în mână una dintre faimoasele cutii. Tocmisem serviciile unui pescar ce aproviziona piaţa din Manta; omul ăsta cu zâmbet bun privea acum plin de curiozitate eşantionul adus pe propria-i ambarcaţiune. Mi-am scos cuţitul ca să străpung şi să deschid cutia.

– A fost uşor. Băieţilor le place mult rachiul curat, repeta omul.

– Priveşte şi miroase, i-am spus eu.

Spre marea mea surpriză, cutia conţinea cauciuc lichid

Am hotărât să mă întorc cu pescarul meu la han. Unde echipajul aştepta fie sfârşitul transbordaţii, fie ordinul de plecare. Dându-le de băut simpaticilor mateloţi din Manabi, am făcut repede cunoştinţă cu flăcăii ăştia veseli şi i-am întrebat dacă nu puteau să-mi mai strecoare câteva cutii, în chip de geamanduri: „Pescuiesc în larg. Le-aş folosi ca plute”.

Realizasem, aproape fără să ştiu, o dublă lovitură. Noaptea, unul dintre băieţi aducea nepăsător la bordul nostru câteva cutii de cauciuc, iar eu tocmai născocisem lucrul pe care-l aveam de făcut: pescuitul în larg.

M-am întors la Guayaquil, m-am repezit cu prada mea la O.E.W. şi mi-am anunţat hotărârea de-a căuta un vapor. Americanii, fair-play, n-au găsit în asta nici-un motiv de reproş, însă mi-au cerut să iau legătura cu consulatul lor a doua zi. Totuşi cutiile îi interesau. După ei, acestea urmau să plece spre Argentina. „Ce ştiţi?”, m-au întrebat. Am făcut o relatare. Corespondentul meu lua note. L-am pus să-şi dea cuvântul că bătrânul ecuadorian nu va fi hărţuit. „Nu-l plictisiţi, am spus eu. Nu e nici de partea lui Hitler, nici de partea papei. Şterpeliţi-i marfa sau urmăriţi filiera. Dar el să nu iasă în pagubă. – O.K.”.

Adeseori eşti tu însuţi vânatul sau peştele. Chiar atunci când te crezi tu vânătorul, te trezeşti înhăţat. Pusesem mâna pe-o mică filieră de contrabandă cu cauciuc natural – bine! Din pădurea amazoniană cutiile ajungeau în Pacific, treceau apoi prin strâmtoarea Magellan şi erau recuperate de către Germania pe teritoriul Argentinei – fie! Eu intram a doua zi în război în felul meu, pătrunzând la consulatul

---

* Cutere, în limba spaniolă în original.

* Locuitor al provinciei Manabi, din Ecuador.

Statelor Unite. “Aveţi cunoştinţă de asta?”, mă întreabă consulul. Citesc documentul pe care mi-l întinde: „S.O.S. către pescarii clin Oceanul Pacific”. Reiese că, la Londra, Pasteur Valéry-Radot lansase un apel: Angliei, Statelor Unite, tuturor Aliaţilor le lipsea în chip primejdios vitaminele. Copiii subalimentaţi, aviatorii răniţi, convalescenţii sînt foarte grav ameninţaţi dacă amatorii şi pescarii profesionişti nu le vin în ajutor cercetătorilor şi savanţilor, organizând vânătoarea de rechini.

Pe neaşteptate, şi-n chip serios de data asta, convorbirea de la hotelul „Waldorf Astoria” îmi revine în memorie. Mai cu seamă un nume: Galapagos. Mă aflu în faţa arhipelagului, la 620 de mile. Coasta Pacificului mişună de rechini, sau tiburoni**.

– Apelul n-a avut nici un ecou în Ecuador. Aţi fi de acord să încercaţi experienţa?

– Da, cu condiţia să mi se dea informaţiile necesare.

– Iată nişte cifre: uleiul din ficat de rechin furnizează minimum 3500 U.I.V.A. (unităţi internaţionale de vitamină A), faţă de cele 850 ale uleiului din ficat de cod. Anumite specii au un ficat care atinge 100.000 de U.I.V.A. Vreţi să efectuaţi nişte încercări? Dacă vreţi, punem în gardă serviciile noastre şi vă furnizăm documentaţia şi aparatele de măsură.

La ora opt seara, bătrânul orologiu maur care domină cheiurile din Guayaquil îşi făcea auzite prin întuneric, una câte una, bătăile neînsemnate. Străzile, casele, trecătorii nu mai prezentau nici o importanţă pentru mine. Îmi asumasem riscul şi mergeam acum către noul meu destin: digul putred al navelor pentru transportat cărbunii, unde zărisem, cu câteva zile mai nainte, o corabie de vânzare, Pelicano 32.

Când ai fremătat, când ai adulmecat şi-ai pus în ordine vreme îndelungată amănuntele, poţi. Să te lansezi, să te pierzi în acţiune, să te-arunci în marele joc: punctele devin linii; liniile, suprafeţe şi volume; totul se-nlănţuiau – femeile care tricotează trăiesc zilnic realitatea asta, chiar dacă nu-i mai înţeleg semnificaţia. Eram conştient de faptul că-mi voi reîncepe viaţa. O frescă, un spaţiu în întregime nou mi se oferea; încolţit cum mă aflam între simpatia americanilor şi nepăsarea localnicilor chilos, mie îmi revenea datoria să mă strecor şi să pun totul pe roate. Pacificul ajungea să fie astfel teritoriul meu; rechinii, arborii mei. De cealaltă parte a nărilor, oameni amărâţi, precum odinioară fratele meu căsăpit la Buconville, aşteptau medicamente. Urma să-mi duc liber şi util existenţa – ce noroc! In asemenea clipe trebuie să mulţumeşti, dar cui? Greu de aflat. Lui Buddha, lui Alah ori pescăruşilor, vieţii şi tainelor din adâncul marelui său organism tropical, vânturilor cu răsuflarea lor caldă? Poţi să nici nu mulţumeşti – ce contează: eşti prins, fericit, îmbarcat!

Ţinând în mină lanterna, am vârât cu frenezie cuţitul, de mai multe ori, în coca interioară a bătrânei nave pentru transportul cărbunilor. Cu pulberea aceea neagră, cu cala în dezordine, cu puntea lui grosolană, dar in perfectă stare, Pelicano 32 era lipsit de frumuseţe, nu însă şi de sănătate. Proprietarul, pe care şiretenia pescarilor de toni îl scârbise amarnic, abia aştepta să se descotorosească de balandra asta blestemată. Plătind şi găsindu-mi un echipaj, deveneam deci căpitan de cursă lungă. Banii de la Satipo mucegăiau în bancă, iar plimbările mele pe coastă r mă îndemnau să caut, printre indienii cholos din Santa Rosa, câţiva oameni încercaţi: „Aminteşte-ţi de indienii

Mării, Fernand”. -

** Tiburon = rechin, în limba spaniolă în original.

A doua zi, nu mai aveam nimic dintr-un turist; îmi dădusem cuvântul consulului din Guayaquil şi dispuneam doar de un mic răgaz de-o lună ca să mă iniţiez în pescuitul acela necunoscut pentru mine, să determin adâncimea apei, să descopăr speciile existente, să analizez ficaţii şi să-i aduc în bună stare la consulat.

Purtând pe cap un „monte-christi", pălărie care-n Europa e numită abuziv „panama", am intrat dimineaţa in dugheana "Fraţilor periculoşi", alde Peligros, la Santa Rosa. Din tavanul de bambus atârnau toate comorile ţării: banane, tutun, peşte uscat. Cu frunte îngustă, cu fălci de atlet, unul dintre cei doi Peligros bea la tejghea; fratele lui, indian cheta, strâns în nişte pantaloni de pânză spălăcită, aranja sacii cu porumb şi cu fasole-oloagă şi eu îmi dădeam seama că gesturile lui sînt aceleaşi de ani de zile. Războiul nu exista pentru fraţii Peligros, nici restul lumii. La vederea mea, neîncrederea i-a făcut brusc să rămână cu mutrele încremenite; simţeau probabil că odată cu mine soseşte şi necunoscutul, poate chiar necazurile.

– Unde stă Victoriano? Am întrebat.

– De ce? A făcut indianul cu sacii.

In anumite momente trebuie să spui totul; e mai simplu; toate barierele sar brusc în aer, terenul devine liber, sau măcar ştii la ce să te aştepţi.

– Caut, un pilot pentru pescuitul rechinilor.

Cei doi cholos mi-au arătat o faleză la capătul satului. Am cumpărat aguardiente pentru a pecetlui întâlnirea cu viitorul, meu pilot şi am plecat în căutarea lui. Victoriano purta o simplă cămaşă de pânză şi nişte izmene uzate,

Mirosind a peşte şi a fura; vorbea o spaniolă amestecată pe din două cu expresii cholos; dar m-am convins foarte repede că ştia pe dinafară coasta şi fundul apei: „Am pescuit toată viaţa. De ce n-aş pescui şi tiburoni V. Am înţeles la fel de repede că se considera angajat. Mi l-a prezentat pe fiu-său, un indian masiv şi scurt în picioare, căruia-i străluceau ochii la gândul că va naviga pe-o corabie cu motor.

– Tu, Pablo, o să te ocupi de pânze, a spus Victoriano, ca să-l potolească. La rechini trebuie să manevrăm, nu e ca la pescuitul de toni. Trebuie să-i luăm cu noi pe „Piept dublu" şi pe bătrânul Suarez, a mai adăugat el. Sânt grozavi la pânze şi la harpon.

După câteva chemări, oamenii au sosit în taină, iar eu le-am dat de băut aguardiente. Seara angajasem patru, marinari, descoperisem o casă părăsită pe faleză şi, noaptea târziu, îmbibaţi cu toţii de alcool, puneam mâna la Libertad pe-un camion plin cu lăzi de peşte. În zori, cu echipamentul pe umeri şi cu picioarele goale, cei patru cholos îşi urmau stăpânul în portul Guayaquil. Ţineam mult ca ei să descopere noua ambarcaţiune, Pelicano 32 şi să facă din ea adevărata lor casă.

Frumoase sînt zilele în care totul începe! Trebuia, să reparăm corabia, să cârpim velele, să căutăm un motor şi un mecanic, să punem în ordine hârtiile, să pregătim pescuitul. Din cauza războiului, nu puteam conta decât pe materiale improvizate. Zdrobind fibrele nucilor de cocos, Victoriano a făcut rost de cârlţi; echipajul a călăfătuit coca amestecând scamele astfel obţinute cu cretă şi cu ulei de in; eu am găsit într-un depozit, un motor vechi de Cadillac, pe care un metis s-a apucat să-l revizuiască şi să-l adapteze pentru navigaţie. Cucerit de ideea aventurii, Pépé ăsta din Guayaquil a acceptat chiar să se angajeze ca mecanic.

Înscris în rândurile marinarilor, armator şi căpitan cu ajutorul consulatului, am oferit echipajului tot peştele care urma să fie prins. Nava noastră lungă de nouă metri şi prevăzută cu un foc, o trincă şi o velă mare a început curând să-şi schimbe înfăţişarea. Am pus să i se taie cabina de pe punte cu fierăstrăul şi-am aruncat bucăţile în râul Guayas – căci pentru despicarea şi tranşarea prăzii era nevoie de tot spaţiul. Am cumpărat bare din fier-beton, ca să fac din ele, unul câte unul, cârlige enorme, de 30 de centimetri. Trebuia, pentru pescuitul ăsta, să inventăm totul: undiţe de adâncime, lanţuri, geamanduri din lemn de bal sa, butoiaşe în care să punem ficaţii la sărat. Studiam documentele înmânate de consul, sfaturile privind conservarea cu ajutorul sării, artificiile care să ne permită să realizăm nişte recipiente „bain-marie” şi un laborator primitiv. Totul mi se părea limpede. Ţinta era, cu fiecare zi, mai aproape: vom pleca să aşezăm undiţele de adâncime. În jurul nostru, în port, navigatorii sportivi şi marinarii zâmbeau: atâtea sisteme de pescuit dăduseră greş! Capotase până şi o companie norvegiană şi noi, cu butoiaşele noastre improvizate, cu odgoanele noastre recuperate din cablurile de oţel ale unor vechi puţuri petroliere,.cu vasul nostru cârpăcit, credeam că vom reuşi? Totuşi ironia a făcut loc încetul cu încetul respectului şi, după mai puţin, de-o lună. Încărcăm la bord o mie de litri de benzină, doi cilindri cu apă dulce, alimente, lemne pentru gătit – şi înfigeam la pupă drapelul ecuadorian. Eram gata, iar rechinii începeau să mă pasioneze de-a binelea.

Ca să ajungem la mare trebuia să coborâm pe râul Guayas, să dublăm Insula Mortului şi să ieşim din golf.

Am dat ordin să fie dezlegate partalele şi, ta noaptea caldă, Pelicano 32 a părăsit vechiul chei al navelor de transportat cărbuni. Mă gândeam la rechinii care mişunau în larg: rechini-tigru, rechini-ciocan, sau rechini călători. Peste ce varietate urma să dăm? Începea aşteptarea plină de temeri; plăcere aproape insuportabilă care se oglindea pe feţele oamenilor mei. Nici unul dintre noi nu se mai îndeletnicise cu pescuitul ăsta primejdios. Puteau rechinii să ne rupă unditele? Verificasem eu însumi lanţurile şi legăturile lor circulare; aveam harpoane şi cuţite cu lama încovoiată, pentru tăierea prăzii în bucăţi. Am controlat cele două faruri de pe punte, luminând malurile. Totul funcţiona. Puteam să muncim şi noaptea şi să evităm - accidentele, mulţumită acestei lumini suplimentare. Socoteam că luasem toate măsurile de prevedere.

Fiul lui Victoriano a pregătit nişte cafele, astfel încât gravitatea să nu triumfe asupra bucuriei profunde a riscului, care ne-nsufleţea. După zece ore, trecuserăm de Insula Mortului. Delfinii cu spinările lor negre vesteau largul. Rămânem să aşteptăm ca mamiferele astea să se apropie cât mai mult de noi, pentru a încerca să prindem unul cu harponul şi să-l folosim drept momeală. Crudă lege a mării! Pentru coborârea velelor, „Piept dublu” aştepta ca Victoriano să se afle lingă cablu, iar fiul acestuia să fie gata să lanseze arma. Bătrânul Suarez, cu totul întinerit, supraveghea marea.

– Delfini la proră!

Unul dintre animale trece chiar pe lingă cocă. Lunga armă de oţel porneşte; cablul se desfăşoară – mult prea repede, chiar şi eu alerg să ajut la blocarea odgonului, înainte ca el să se sfârşească. Trupurile sînt arcuite, toţi muşchii încordaţi. Marea se înroşeşte şi fierbe. „Piept dublu” e gata să înfigă o nouă lance de oţel, pentru a da lovitura de graţie delfinului care izbeşte bordajul Animalul atârnă acum în cârlig; odgonul e înfăşurat din nou la „cimpoi”. Trebuie să ridicăm exemplarul ăsta superb, cu

spinarea rotundă şi neagră. Masa lui împestriţată cu alb se prăbuşeşte pe punte, inundându-ne de sânge. Botezul! Dacă n-ar fi război, aş considera barbar masacrul ăsta inutil. Delfinul horcăie – două sunete prelungi şi grave, de parcă ne-ar vorbi. Bătrânul Victoriano e impresionat. Mă tem o clipă să nu fie superstiţios; îl privesc intens. Frica a trecut. Îşi suflă nasul cu dosul palmei: „Ca un creştin”, mormăie el.

Moş Suarez, prevăzător, leagă namila, altfel, cine ştie, hula ar putea s-o proiecteze peste vreunul din noi, împărţim grabnic delfinul în bucăţi de câte trei kilograme, ca să vârâm momeală în cârligele undiţelor. Clipa se apropie. Dau ordin să se pună din nou motoarele în funcţiune, ca să ajungem ia loc prielnic. Cele două undiţe de adâncime, nişte funii imense, sînt prevăzute cu pietre – nu poţi găsi ancore la Guayaquil. Trunchiuri de balsa ţin locul plutelor. Regret oarecum că nu putem încerca decât zece cârlige, mult depărtate unele de altele; dar vom vedea mai târziu. Important e să învăţăm să scoatem afară un rechin. Suarez pândeşte marea şi-l ascultă pe Victoriano, care povesteşte cum au fost sfâşiaţi de tiburoni doi cholos din Santa Rosa. Evident lucru, pentru ei a sosit clipa răzbunării.

– Aruncaţi ancora!

Zadarnic se târguie Suarez asupra locului, consider că pentru această primă încercare e inutil să mergem mai departe în larg. Cu precizie, aproape cu solemnitate, lăsăm să alunece la fund prima piatră şi geamandura care-i va marca poziţia. Funia coboară cu câte cincisprezece braţe* o dată, îşi deapănă cârligele pline de momeală, pe măsură ce corabia deviază uşor din drumul ei, într-o oră, totul e aşezat. Ne retragem la distanţă de-o milă, să ne prăjim la soare şi să aşteptăm – să aşteptăm ca tiburonii, acolo la fund, să se agaţe, să se zbată, să ne rupă cablurile sau să ne ofere ficaţii lor. Nimeni nu pare să observe că sărisem peste două mese, în afară de Pablo. Bătrânul Suarez înţelege instinctiv care e miza: coasta, până la arhipelag, poate fi curăţată de rechini; prinderea lor o să salveze undeva nişte vieţi omeneşti. Eu unul nu-ndrăznesc să cred: ce viaţă nouă, dacă reuşim, ce vacanţă şi cu cât folos, pe mare!

Victoriano îşi ocărăşte fiul, în vreme ce Pépé se-ntoarce la motorul lui: „Vrei să mănânci? Ai inima să te gândeşti la aşa ceva tocmai astăzi?”. Bătrânul pescar e indignat, căci el călătoreşte acum pe fundul mării. Mă tem să nu se supere un pic mai mult şi să-şi arunce fiul în apă. Zic: „E tânăr; fă o cafea şi nişte orez”. Victoriano bombăne; dar prânzul ăsta funcţional va înşela aşteptarea. Soarele ne încălzeşte; marea ne leagănă. Odihnă neaşteptată înaintea luptei.

După două ore, indienii mei cholos nu mai rezistă; consideră că e vremea; vor să afle; vor să se bată. Repunem deci motorul în funcţiune, ca să ne întoarcem la plute. Fără o vorbă, Suarez goleşte puntea de tot ce-ar putea să stânjenească manevra şi încăierarea. Şi brusc ne învăluie bucuria, teama, demenţa aproape. Indienii urlă, aţâţaţi la culme. Chiar şi bătrânul Suarez tremură. Deasupra undiţelor, o haită de rechini face apa să fiarbă; aripioare iuţi ca fulgerul taie creasta valurilor:

– Se bat unii cu alţii. Trebuie să-i atace pe cei agăţaţi în cârlige. Vrei să dăm cu harponul, căpitane?

– Să-ncercăm.

Pablo şi Suarez se reped la harpoane: eu ţin cârma.

---

* Un braţ – 1,83 m

– Pépé, motor înainte, eu toată viteza, micuţule! Îndrept uşurel prora către pata cafenie care formează pare-se, central masacrului. Spinările negre, împresoară vasul. Cei doi oameni cu harpoane seamănă, aşa cum aşteaptă neclintiţi, cu două statui de bronz, mă tem ca nu cumva o mişcare greşită să-i arunce peste bord. Două braţe se ridică, aproape paralele: harpoanele pornesc în zbor spre mare – şi eu observ că, printre mâinile lui Pablo, odgonul alunecă prea repede. Strig: “Opreşte cimpoiul”, las cârma, pe care-o apucă Victoriano şi mă reped spre extremitatea cablului, ca să-l blochez definitiv.

Şi atunci, lucru neaşteptat, Pelicano înaintează o vreme la remorca unui atelaj de doi rechini. Tragem încetul cu încetul spre noi odgoanele şi zărim, în fine, cele două bestii, care fac zigzaguri nebuneşti. Va trebui, pentru a-l aduce paralel cu coca, să-l domolim pe fiecare monstru în parte. Rechinul lui Pablo e uriaş; face salturi în aer si masa lui, prăbuşindu-se la loc, provoacă nişte detunături formidabile. Rechinul lui “Piept dublu” şi-al lui Suarez pare mai puţin vioi, poate şi pentru faptul că indianul îi lasă funia moale. La tribord, tiburonul se află la vreun metru de cocă; dacă Pablo nu l-ar sfâşia cu lovituri de lance, el ar deveni de temut. Odgonul trage afară din apă botul animalului, care se deschide-ntr-un spasm, arătându-şi cele douăsprezece şiruri de dinţi triunghiulari şi vomitând cu mişcări bruşte sângele negru. Îl agăţ imediat în cârlig; el se închide la loc, din reflex.

– Leagă repede!

Bestia măsoară şase metri şi e, după toate aparentele, un rechin-tigru, pe care trebuie să-l imobilizăm la cocă.

Pablo îşi trece un picior peste bastingaj, strânge din pulpe şi-i leagă cu îndemânare coada. Odgoanele prinse de catarg ne îngăduie acum să-i dăm drumul. Alergăm apoi la “Piept dublu”, al cărui tiburon pare mai sleit de puteri. El se lasă remorcat, iar Pablo, de data asta, abandonând harponul, se-ntinde peste bastingaj şi îşi înfige cuţitul său lung în gâtul rechinului. Drept răspuns, botul acestuia se cască formidabil peste braţul lui Pablo, dar nu reuşeşte să-l prindă, căci odgonul legat de catarg reduce bestia la neputinţă. Curajul ăsta mi se pare nebunesc; însă Pablo ţine să se distingă; poate că vrea astfel să răspundă şi la mustrările tatălui său.

În orice caz, ce ucenicie! Abia dacă mai aveam forţa să le săltăm pe cele două bestii. Mâinile ne sângerau fără leac. Dar un fel de frenezie pusese stăpânire pe noi. Atârnaţi de odgon, nu mai puteam atunci când primul rechin s-a prăbuşit pe punte. Spinarea lui neagră depăşea înălţimea bordajului. Dar am fost nevoiţi să scoatem şi cealaltă captură şi să legăm bestiile, una la babord, alta la tribord. Pe puntea vasului începuse deja să plutească mirosul acela intens şi caracteristic, pe care nici un pescar de rechini nu şi-l poate şterge din memorie: asemănător celui de ulei din ficat de cod, dar de-o sută de ori mai puternic şi mai persistent.

Înainte de-a ridica undiţele, m-am gândit că era preferabil să tăiem în bucăţi rechinii, să căpătăm astfel ceva experienţă şi să golim cât mai mult puntea, care devenea masa noastră de operaţie. Am cerut să mi se dea mie voie să desfac prima burtă şi să ofer unele sfaturi, convins fiind că îndemânarea indienilor mei va ajunge repede să n-aibă egal. Instrucţiunile serviciilor americane indicau limpede ordinea de lucru specială: folosind un cuţit mai mare, am retezat aripioara dorsală şi înotătoarele pectorale; apoi am despicat corpul pe toată lungimea lui, de la sex şi până la bot. Ce

forţă, ce frumuseţe atunci când, eliberată de măruntaie şi de stomac, s-a ivit în rana larg deschisă pieliţa fină a uriaşului ficat de culoarea tutunului! Patruzeci de kilograme sau mai bine de asemenea bizară materie îmbibată cu ulei cădeau acum sub cuţit. Am rămas multă vreme visător în faţa acestui tezaur de vitamine îngropate, ascunse în pântecul bestiei: „Va trebui să mai despicăm rechini, să mai scoatem monştri la suprafaţă pentru ca butoaiele să se umple în cală”, gândeam eu.

Eram departe de-a bănui că munca asta avea să dureze vreo câţiva ani atunci când contemplam puntea plină de sânge şi hainele noastre impregnate deja cu ulei; Am izbucnit brusc în hohote, revăzându-mă la Le Vesinét, unde refuzam în zilele de iarnă lingura cu ulei din ficat de cod. Aici uleiul curgea gârlă şi Pablo îndesa ficaţii într-un butoiaş şi noi înotam în mirosul lor şi-n propria noastră exaltare.

- O să-i sărăm numaidecât!

Şi bietul tata, care crezuse tot timpul că nu voi învăţa niciodată să pescuiesc! Revedeam crapii şi minusculele jucării cu ajutorul cărora îi prindea el. Ah, viaţa e plină de surprize!

Pépé suie din cală. E verde; nici măcar rachiul nu-i poate fi de folos. Zice

Borăsc întruna, căpitane; dar o să mă obişnuiesc

Şi dispare din nou în cala puturoasă, pentru a continua să lupte cu sine însuşi. Botezul sângelui şi-al uleiului constituie pentru toţi o încercare.

Trebuie să azvârlim în apă rămăşiţele rechinilor şi să spălăm puntea, ca să scoatem undiţele. Ne grăbim să verificăm comportarea echipamentului nostru improvizat şi să aflăm câte animale s-au prins în cârlig. Reverberaţia ne orbeşte; dar Pablo a şi apucat pluta de balsa şi, cu toate că hula e puternică, noi ceilalţi tragem cablurile de oţel. O nouă surpriză: acestea caută să-şi reia vechea formă şi se încolăcesc în spirale dezordonate! Simţim în acelaşi timp că pe sub apă vine cea dintâi masă – şi iată că se iveşte la suprafaţă primul dintre tiburonii prinşi în undiţele noastre. El iese din valuri ca un monstru al apocalipsului: cu botul căscat, cu carnea plutindu-i în zdrenţe. Ne priveşte fix, cu singurul ochi care i-a mai rămas. E mort, a fost sfâşiat şi ciopârţit de viu. Urmează o serie de trei rechini mai mici: apoi două cârlige goale, dintre care unul răsucit de nişte fălci care-nvinseseră până şi oţelul. Dar acum ştiu că vom avea nu peste multă vreme cârlige mai puternice, din vanadium. Căci suntem fără îndoială mânjiţi de sânge, acoperiţi de ulei, ne-mpotmolim printre deşeuri şi cabluri, însă avem dovada că un asemenea pescuit e cu putinţă.

Trebuie s-ajungem cât mai repede într-o insulă unde să ancorăm în noaptea asta, iar mâine să vedem cam ce cantitate de vitamine cuprind ficaţii. Foamea, o veritabilă foame, a pus stăpânire pe noi. Pablo şi Suarez au despicat burta primului lor rechin; „Piept dublu” încă mai împrăştie rămăşiţele monştrilor, aruncând găleţi cu apă de mare. Eu reiau şi termin săratul. Urmez întocmai indicaţiile laboratorului american: tăiaţi totul în felii subţiri, iar pe acestea presăraţi-le cu 12% sare. Suarez învaţă, transmiţându-i prin tambuchi şi lui Pépé. Mereu acelaşi miros de ulei şi de sânge, dar e superbă ziua asta dintâi! Victoriano manevrează corabia în aşa fel încât să evite fundul stâncos şi să ajungă la un mic golf din Insula Mortului. Primul nostru butoiaş cu ficaţi de rechin doarme, bine legat, în pântecul lui Pelicano 32. Putem să scoatem acum brasero*-ul şi să mâncăm, în fine, să devorăm proviziile. Şi de ce nu ne-am culca,

* Recipient metalic umplut cu cărbuni aprinşi şi aşezat pe un trepied.

fiindcă noaptea coboară, pe nisipul cald al golfului, de ce nu ne-am scălda în mare şi n-am înlătura mirosul ăsta, aşteptând să termine Victoriano de gătit? Pépé şi Pablo se şi apucă să lase piroga la apă, când pe mine mă cuprinde brusc dorinţa de-a face o vrajă. Cobor spre magazie, spre bodega, unde încuiasem dinadins, cu prilejul spintecării primului rechin, vreo cinci, zece kilograme din carnea acestuia. Vreau să-nghit carne de rechin, da, să mă imunizez, să intru în comuniune cu duşmanul! Victoriano înţelege, dar se teme, face mofturi. Îl conving pe neaşteptate, vorbindu-i despre Santa Rosa: „Când vom merge să ne stabilim la tine, la Santa Rosa. - O să poţi spune că noi vânăm rechini, dar că-i şi mâncăm".

Şi pentru a goni teama, „Ai dreptate, căpitane, toată lumea trebuie să mănânce", Victoriano începe să taie, în noaptea limpede, felii groase din carne de rechin. Apa mării a sărat in chip natural fiertura, iar bătrânul indian, zâmbindu-mi complice, ne-a pregătit un zdravăn sos picant: „O să le spunem mai târziu c-a fost rechin, mi-a zis el. Până atunci o să botez mâncarea asta picoudo.

După ce echipajul meu lihnit de foame a devorat, la lumina lunii, ramon-ul, tocana bătrânului indian, golind străchinile de tablă, le-am oferit tuturor câte-un pahar de aguardiente, pentru a sărbători umplerea primului nostru butoiaş; apoi am spus: „A fost rechin ce-am mâncat noi în seara asta, nu-i aşa, Victoriano?", Bătrânul indian a făcut semn că da. S-a lăsat un fel de tăcere, apoi mândria a prins să lumineze feţele, ca şi când am fi avut şi noi, din clipa aceea, o putere egală cu a duşmanului.

A doua zi in zori am simţit nevoia să cobor pe mica plajă şi să mă scald, dându-mi jos hainele împuţite. Victoriano a făcut la fel, în vreme ce ne scăldam, deci, întremaţi de razele răsăritului de soare, îi cer lui Pépé să aducă de pe corabie micul laborator Lamotte, pe care mi-l pusese la dispoziţie consulatul – aveam să aflu, în sfârşit, media unităţilor de vitamină A. Mă las purtat de valuri, mă bucură mult acest scurt repaus, când aud strigătele lui Victoriano, care ţâşneşte din apă si aleargă spre haine: „Căpitane, crabii ne halesc ţoalele". Îl văd cum îşi scutură zdrenţele şi pune pe goană zeci de crabi roşii. Fug şi eu repede la ale mele şi descopăr că sînt ciopârţite de-o veritabilă armată, care benchetuieşte. Contemplu dezastrul: bun, iată-mă condamnat să nu mai port de-acum înainte decât rupturile astea de Robinson, căci va trebui să păstrez costumul celălalt pentru viitoarea mea vizită la consul. Dar incidentul e repede trecut cu vederea. Ce pace pe această mică insulă încălzită de soare! Mă şi apuc de analizele mele improvizate. Am extras câte-o bucăţică din fiecare ficat; torn tetraclorură de carbon; cufund eşantionul într-un tub anume făcut pentru măsurare. E cea dintâi instanţă*: 10.000 de unităţi! Mă aflu sub normele cerute. Unii ficaţi ating 12.000 de unităţi, dar nu mai mult; şi se cer 25.000. Nu sînt decepţionat; doar neliniştit. Vom da noi peste rechini în conformitate cu normele? Pentru a ajunge acolo va fi poate nevoie să batem zile şi zile coasta, să marcăm adâncimile prin repere, să triem speciile. Hotărăsc să pun la curent întregul echipaj. Feţele indienilor mei cholos sînt grave, dar nici unul nu pare descurajat, ba dimpotrivă. Victoriano pricepe miza goanei ăsteia după vitamine; el vorbeşte – şi mulţumită lui eu simt născându-se entuziasmul, îndârjirea. Bătrânul Suarez are nişte cuvinte care-mi merg drept la inimă: „Fă-ne cinstea, căpitane! Lasă-ne vreme". Iar Victoriano mă lămureşte că ei sînt

* În original: „juge de paix" (judecător de pace) – magistrat care dă singur verdictul, provizoriu sau definitiv, în cauze, civile de mai mică importanţă.

hotărâţi cu toţii să navigheze ani de zile, dacă va fi nevoie, ca să se-ntoarcă bogaţi la Santa Rosa; „mai mult în ceea ce priveşte faima decât banii”, adaugă el. Şi-mi dau seama că prin sinceritatea mea am câştigat un echipaj credincios pe viaţă şi pe moarte. Cum să mă mai îndoiesc de-acum înainte?

– Direcţia nord! Pornim iar!

„Piept dublu” se şi apucase să-ncarce piroga, brusc, Suarez mi-a arătat două siluete care veneau pe plajă către noi. Am tras piedica pistolului, căci n-are rost să-ntâmpini fără bănuială nişte contrabandişti gata la orice, numai ca să pună mâna pe-o corabie. Suarez şi Pablo şi-au scos cuţitele. Cu greu puteai observa de departe dacă cei doi oameni erau înarmaţi. Am strigat:

– Ce vreţi? Rămâneţi acolo unde vă aflaţi.

– Somos abandonados*.

Oameni părăsiţi la capătul ăsta de insulă? M-am întors spre Victoriano, care-a intervenit în locul meu;

– Azvârliţi cuţitele şi apropiaţi-vă să discutăm.

Cei doi oameni au lăsat să le cadă un fel de cuţite pescăreşti şi au făcut câţiva paşi înainte:

– Ne e foame. Nu suntem bandiţi, ci pescari. Da' tu nu eşti Victoriano din Santa Rosa?

Cei doi oameni erau, după cât se părea, nişte pescari manabiţi, pe care un contrabandist peruvian îi părăsise în insulă. Victoriano le-a dat să mănânce carne de rechin şi a continuat interogatoriul. Povestea lor părea adevărată. De două luni căpitanul nu-i mai plătea; când ei şi-au cerut din nou lefurile, au fost coborâţi pe insulă, cu misiunea de-a tăia lemne pentru gătit; au aşteptat zadarnic şalupa. Ne rugau acum să-i luăm cu noi. Păreau voinici şi musculoşi. L-am întrebat pe Victoriano din priviri şi am văzut că-mi împărtăşea sentimentul: pentru a hârţui rechinii, opt la bord nu eram prea mulţi. Ei bine, a doua zi, mulţumită acestor acrobaţi, Pablo a scăpat de la moarte. Vrând s-apuce, pe întuneric şi pe-o mare agitată, ultima plută de balsa, el a fost proiectat în apă. Legaţi cu un odgon şi. Spânzurând în gol, Chankai şi Cabeza – aşa îi chema, au înşfăcat, la ieşirea dintr-un val uriaş, braţul lui Pablo, înainte ca fruntea lui să se izbească de cocă.

Începuse cea de-a doua bătălie; puntea gemea de rechini, pe care noi îi surprinseserăm în plină luptă cu „împăraţii”, acele torpile vii care mai sînt numite uneori şi peşti-spadă. Navigând până la căderea întunericului, in mijlocul unei mări furtunoase, nu făcusem decât s-ascult de rugăminţile oamenilor mei, care voiau cu orice preţ să vâneze această nouă specie de peşti carnivori, cu spinare albăstrie şi pântec alb. Dimineaţa, analizele mele indicau totuşi o constantă remarcabilă de 12.000 de unităţi. Fără îndoială, depăşisem un pic recolta din ajun. Mai cu seamă învăţase fiecare pe cont propriu să ridice undiţele, să arunce cu harponul. Să se autodepăşească. Capturarea fiecărui nou animal devenea un fel de petrecere sângeroasă. O luptă fără milă. Unul câte unul, monştrii, aceia de mai bine de patru metri lungime ne abandonau ficaţii lor, nişte ficaţi de treizeci de kilograme, ţinuţi la capătul braţului întins. În semn de victorie.

---

*✶ Suntem părăsiţi, în limba spaniolă in original.

Dar aventura presupune şi tehnică, seriozitate, cuvânt dat, ordine îndeplinite. Pentru a-ţi asuma un risc, trebuie să ai nişte certitudini. Am socotit că era necesar să iau urgent legătura cu serviciile americane, ca să văd cum stă situaţia şi să livrez primele două butoiaşe cu eşantioane. Ţineam să-mi verific primii paşi de chimist, de furnizor. Intre timp, buna mea dispoziţie trebuie să fi fost molipsitoare; poate că biftecurile de rechin ne încărcau cu energii necunoscute. Victoriano vorbea întruna, râdea. Sub zdrenţele noastre, alcătuiam un singur trup, agil, complice, gata să îndure toate necazurile. Vânătoarea ne împinsese cam până prin dreptul Salinas - ului; trebuia să ne întoarcem la Guayaquil şi să urcăm pe râul Guayas.

La răsăritul soarelui, în vreme ce eu nu vedeam decât culoarea infinit de albastră a mării, Victoriano, aducând cafeaua, scoate un strigăt:

– Una mane ha!

– O pată? Unde?

Departe de-a avea privirea la fel de exersată ca Victoriano, îmi dau toată silinţa să descopăr pe-ntinderea mării un semn cit de mic. Victoriano îşi scoate sabia şi ocheşte cu ea în direcţia necesară: „Ca un bob de fasole, acolo”.

E vorba de un banc de toni sau de bonite. Pentru ce n-am lua câteva probe şi din ficaţii lor? Îndrept corabia spre pata din zare, în vreme ce Victoriano îşi continuă reflecţiile; „Mai târziu, în nord, va trebui să vânăm rechini care se hrănesc cu toni”.

– De ce?

– Poate că au ficaţi mai buni.

Ce reflex, ce ipoteză instinctivă! Reţin sfatul, în vreme ce ne pregătim să prindem cu harponul vreo douăzeci de toni şi de bonite, a căror carne crudă, frământată cu lămâie, ne va da, aşa zice Suarez, o formidabilă ascuţime a vederii: „chestia asta se numeşte seviche”. Iau notă şi pun să fie despicaţi peştii. Vânzarea lor se va face în beneficiul oamenilor; dar închid viscerele, eşantioane preţioase, în nişte cutii. Ştiu, după instrucţiunile scrise, că ficatul de ton sau de bonită conţine vitamina D2 şi că substanţa asta fixează calciul în organism. Încep să visez: aici pe coastă, unde sînt pescuite numeroase asemenea bancuri, indienii aruncă ficaţii. Va trebui să chibzuim, să-i învăţăm poate pe unii pescari să facă stocuri din ceea ce ei consideră a fi nişte deşeuri. Mă gândesc la Paul Lecointe, omul care m-a învăţat primul să adun pietre, plante, insecte. Astăzi, mulţumită lui, fără îndoială, încerc singur, deşi nu mi se cere nimic, şansa asta suplimentară de-a fi util. Cuget la prostia lumii noastre; minată de nebunia puterii, Europa se sfâşie; bogăţiile lumii întregi nu vor fi de ajuns pentru a potoli această furie a risipei, care-a pus stăpânire pe omul alb. Şi eu mă aflu aici, cu indienii, ca să vâr ficaţi în cutii. Dacă măcar într-o zi aventurierii s-ar putea pune în legătură cu marile laboratoare, câte descoperiri ar exista în perspectivă!

Dar ca şi atunci când am aşezat primele undiţe pentru rechini, va trebui să aşteptăm ca să vedem ce se va alege din efortul nostru. Pădurea, Satipo mi se par nespus de departe. O barieră mai înaltă decât munţii mă separă în clipa asta de Rio Guaporé, unde se ascund ai mei. Mă simt cucerit de mare – pentru multă vreme, fără îndoială. Ştiu de pe acuma că indienii mării reprezintă pentru mine o nouă familie. Aşa e viaţa. Aşa e viaţa mea.

25

ÎNCHIRIEZ CU ZECE DOLARI O BAZA DE LA ELEFANTESA, O NEGRESA URIAŞA

Dacă eşti murdar de ulei, dacă puţi şi eşti astfel prizonierul unei duhori pe care omul civilizat n-o poate îndura, nu-ncerca mai cu seamă să faci să se creadă că te scalzi în apă de Lubin. Dacă eşti ageamiu, dezgustător, necinstit, mai bine să dai cărţile pe faţă. De ce să-nşeli lumea? Trebuie să spui: „Iată ce se petrece cu mine”. Ştiu: cu asemenea raţionamente, marile hoteluri s-ar goli de toate falsele lor ducese, care put a mort. Posibil, însă din asta marile hoteluri ar avea de câştigat: s-ar întoarce adevăraţii miliardari. Am înţeles asta la Guayaquil, strângându-i mina consulului american. Chiar curat şi spălat, puteam a ulei de să cazi pe spate ori s-o iei la goană şi am spus, fără îndoială pentru că nu puteam face altfel:

– Sir, put a ulei. Scuzaţi-mă. Rechinii, ştiţi... Atâta tot. Norocul meu a vrut ca omul să fi fost pe vremuri

Marinar.

– Comandante, dacă n-ar exista misiunea asta, m-aş afla alături de dumneavoastră pe-o corabie.

Asemenea cuvinte, când miroşi a putină, a cod, a rechin, a bonită, pe scurt: mirosul pentru totdeauna dezgustător al pescuitului în larg, valorează mai mult decât toate decoraţiile. Întemeindu-se pe un raport – un întreg teanc de hârtii – care putea să-nsemne pentru mine ghilotina, consulul s-a apucat să citească şi să comenteze rând pe rând. Sunt momente când hârtia valorează dolari, momente când pentru aventurier legalitatea se pune chezaşă. Dincolo de mutra mea, de statura mea totuşi dichisită, se profila grupul hirsut şi trenţăros al indienilor cu harpoanele. Nu mai eram singur, păream reprezentantul acestor nebuni ai riscului, acestor hăituitori benevoli de rechini şi ştiam acum, stând comod într-un fotoliu care urma cu siguranţă să fie dezinfectat, ce-nseamnă pescuitul ăsta al rechinilor. Puteam chiar, lucru nu prea des întâlnit, să-l contemplu din două părţi, ca om pierdut pe o corabie-n Pacific, împreună cu vitejii mei de fiecare zi, dar şi conştient că ajut nişte aviatori aflaţi pe moarte în spitalele din Scoţia şi din Cornwall. (Mă gândeam la prieteni ca Francony, deoarece nu mă îndoiam de faptul că un asemenea om, se aruncase în bătălie.) În asemenea momente, simţi că trăieşti, împărţit, tras în toate direcţiile, aflat la largul tău în mijlocul imposibilului, exişti în fine. Consulul trebuie sa fi simţit că nimic din atitudinea mea nu putea să semene a joc. El însuşi îşi citea însemnările, el însuşi evoca războiul, mai surâzător aici la prima vedere, dar în cele din urmă la fel de prompt şi de ucigaş. Moartea dă aripi tuturor, fiinţelor umane; până şi cei mai buni se-ntrec pe ei înşişi. Consulul S.U.A. era un om dintr-o asemenea stofă. Cuvântul lui era acela al unui marinar, scurt, eficace. Îndată după plecarea mea. Mi-a spus el, anunţase Washington-ul. Primise anume pentru mine două lăzi cu cârlige solide, din vanadium. Ar să-mi fie transportate la bord.

– Şi dumneavoastră? A continuat el.

I-am povestit, ruşinat, despre întiile mele isprăvi pescăreşti şi i-am pus la dispoziţie rezultatul analizelor.

– Nu vă descurajaţi. „Washington-Laborator” din Seattle rămâne pe mai departe interesat. Citiţi.

Am citit mesajul care confirma reglementarea celor 25.000 de unităţi Dar restul telegramei ne salva: *„Cumpărăm câteva sule de kilograme de ficat pescuit prin toate mijloacele. Preţ provizoriu un dolar kilogramul, cu plata în bani lichizi. Vom continua sau nu, după analiza eşantioanelor achitate. A ni se face legătura cu căpitanul”.* Soneria telefonului a vestit sosirea butoiaşelor şi a cutiilor cu eşantioane. Indienii mei grăbiseră mersul livrării.

– Ce cantitate ne aduceţi?

– 400 de kilograme.

Consulul mi-a completat pe loc an cec de 400 de dolari – din care să petrecem şi să ne aprovizionăm cit mai bine. I-am strâns mâna simpatică, anunţându-l că urcam acum spre insula La Plata şi spre portul Mania.

Înainte de a părăsi oraşul Guayaquil, am priceput în seara aceea tot ce-nsemnam noi, atunci când. După un chef destul de prelungit, am intrat cu oamenii mei într-un cabaret celebru. Un general plin de decoraţii îşi sfârşea acolo seara cu nişte prieteni şi nişte femei. M-am aşezat singur la o masă, în vreme ce indienii rămăseseră la bar.

– Miroase a cod, a zis foarte tare generalul, după o clipă.

M-am ridicat ca împins de un resort şi am spus, pe acelaşi ton:

– Eu sînt ăla care pute. Am declarat război rechinilor. Dar dumneavoastră?

Mi-am golit paharul dintr-o înghiţitură şi am aruncat doi dolari pe masă. Generalul mă privea, uluit. Indienii mei se grupaseră către uşă, neliniştiţi şi plini de curiozitate. Am făcut câţiva paşi spre el, reluând:

– Dar dumneavoastră, generale? Medaliile astea unde le-aţi câştigat? Noaptea trecută, la ping-pong?

Surprins, dar inteligent în felul său, omul a izbucnit într-un uriaş hohot de râs, oferindu-ne tuturor câte-un ultim pahar. De atunci, la Guayaquil, am devenit pentru toţi „Căpitanul Tiburon”.

Cu vremea legenda s-a întins pe coastă până-n Panama, iar noi aveam să profităm cu toţii de faima asta, oare a crescut şi mai şi, atunci când, la vreo câteva săptămâni, in urma unei manevre greşite, am căzut în apă lângă insula La Plata şi am fost nevoit să înjunghii fulgerător un rechin, pe când ceilalţi, abătuţi din drum de rana acestuia, se repezeau să-l sfâşie.

Pentru întregul echipaj, care s-ar fi lăsat nimicit ca să mă smulgă din apele mării, era limpede că nimic nu mi se mai putea întâmpla. În ceea ce mă priveşte, socoteam că fusese vorba doar de vigilenţă şi de reflex la momentul potrivit. Dar cum indienii de pe coastă răspândeau povestea magică a vânătorilor noastre, viaţa periculoasă pe care-o duceam s-a transformat într-un şir de fapte eroice şi, de pretutindeni, au început să curgă voluntari. Totul a prins să capete asemenea proporţii încât, atunci când am primit în portul Manta un mesaj din Seattle, am proiectat pe dată să măresc flotila. Căpitănia portului mă aştepta, într-adevăr, cu o telegramă la care nu mai speram:

„Trimiteţi cantităţi nelimitate de ficat de rechin de la 12.000 la 20.000 de U.I.V.A. identice cu eşantioanele dumneavoastră. Stop. Plătim 0,50 dolari livra F.O.B. Guayaquil. Stop. Băncile Guayaquil şi Manta avizate. Washing-lon-Laborator. Seattle.”

A doua zi, un nou mesaj adus la bord, în locul unde pescuiam. Expediat din Guayaquil:

„Căpitan F.F.A. la bordul corăbiei Pelicano 32. Ecuador S.A. Cumpărăm toată cantitatea ficat ton şi bonită, întreg conţinutul de vitamine D2. Preparare exact ca la eşantioanele dumneavoastră Stop. Preţ F.O.B. 0.50 dolari livra sărată. W.- L. Seattle”.

Omul care adusese mesajul avea obrazul uscat si tăbăcit. O cicatrice uriaşă îi brăzda faţa, de la frunte la buza inferioară, iar unul dintre ochi îi rămânea închis în fundul orbitei. Celălalt, cel zdravăn, se uita ţintă la mine: „Mă cheamă El Tuerto, a spus trimisul ăsta al portului. Căpitanul mi-e compadre. Vreau să lucrez cu voi”.

„Chiorul” se oferea să-mi facă rost de-o clădire veche şi să expedieze la Guayaquil butoiaşele provenite din capturile viitoare. Calele noastre gemeau de pe acum de ficaţi puşi la conservat: am socotit oferta lui providenţială: trebuia să ieşim din perioada rodajului.

Aşa se-ntâmplă în cadrul aventurii. Dă tot ce ai mai bun în “tine şi ceilalţi aduc şi ei. Contribuie, se adaptează. Elimină paraziţii şi vei vedea cum aleargă, oamenii de pretutindeni cu soluţii. Astfel „Chiorul”, cuprins de un zel ieşit din comun, s-a apucat să strângă, plătind câţiva bănuţi acolo, butoaiele pentru untură topită si pentru manteca* ale tuturor negustorilor, foarte fericiţi să ne vândă sare în cantităţi mari. Am pecetluit înţelegerea cu el şi aşa am putut, cu ajutorul echipajului, să câştig unul câte unul pentru întreprinderea noastră satele de pescari. Lăsam butoaiele cu sare şi demonstram practic felul cum se spală ficaţii de ton şi de bonită, apoi trecea El Tuerto şi-i aduna. Şi cu cât mergea treaba mai bine, cu atât simţeam că se conturează mai mult ideea de a-mi mări flota şi de a extinde vânătoarea rechinilor, în vreme ce indienii şi-ar continua pescuitul lor tradiţional, încântaţi de chilipirul suplimentar al recoltării ficaţilor.

Ce coastă frumoasă e ciudatul decupaj ecuadorian al Pacificului: dune, pustiuri, păduri cu esenţe tari, immense plaje trandafirii unde se înalţă cocotierii. Din când în când, în mijlocul hibiscuşilor roşii, coliba unui pescar sau vreun pueblo rătăcit. Adeseori, scoici scrâşnind sub coca bongos**-urilor în care debarcam, broaşte ţestoase a căror ucidere trebuia s-o interzic şi nuci de cocos, o minunată hrană pentru echipaj. Cu toată asprimea vânătorii, cu toată goana după vitamine, eu unul nu scăpăm niciodată spectacolul miriadelor de reflexe ale mării şi ale soarelui în asfinţit. Weekend-urile mele erau secunde smulse timpului, clipe scurte de fericire şi plenitudine. Dar până şi în clipele acelea aveam mereu ochiul treaz...

Într-o seară, pe când ne întorceam cu şaizeci de ficaţi de rechin la bord, am simţit că nu mai pot aştepta. In faţa portului Manta, mi-am făcut în minte toate socotelile şi m-am considerat pregătit pentru marele joc: să cumpăr trei noi corăbii de ocazie, să-mi înmulţesc vizitele la pescari, să-l întăresc pe El Tuerto „Chiorul” în funcţiile lui, să-i deschid un cont la banca din Manta şi mai cu seamă să dibuiesc pe undeva un cartier general, cu antrepozite, combustibil, alimente şi tone de sare. Pentru rest, va fi de ajuns să găsesc un bun depozit la Guayaquil. Am văzut dintr-o dată conturul, ansamblul, sistemul. Există astfel momente când totul devine limpede. Nu trebuie decât să păstrezi imaginea soluţiilor transmise ca prin minune judecăţii

---

* Grăsime, untură, în limba spaniolă în original.

** Bongo, luntre indiană, în limba spaniolă în original.

tale. Toate celulele au lucrat, fără îndoială, vreme de luni de zile şi brusc ţi se înfăţişează fresca; e începutul. Reiei totul de la capăt – dacă nu cumva eşti vreun ştab gătit de sărbătoare, vreun pomădat pentru comedia zilei. Când te afli sub razele soarelui între două boturi căscate de rechin, în zdrenţe, dar ca un adevărat milionar al vieţii, cine ar putea să falsifice partida? Nimeni. Pictorul eşti tu. Şi mai bine: artistul nu mai eşti tu. Oamenii, împrejurările, semnele – iată culorile care îţi conduc mâna. Tabloul se pictează singur, aproape fără voia ta, în mijlocul puterilor care dormitau şi acum proliferează. Marea te îndeamnă, ca şi jungla, către infinit.

Când Pelicano, cu pântecul plin de vitamine, a intrat în portul Manta, înlăuntrul meu cânta marea muzică, orchestra aceea gravă. Presimţeam că voi fi prins de-acum înainte între micul orăşel cu case coloniale şi golfurile Machalilla, Salinas şi Esmeraldas, în nord. Până la arhipelagul Galapagos, Pacificul ne punea la dispoziţie rezervele sale; mă simţeam nespus de mic în faţa acestei imensităţi pe care-o aveam de străbătut, de cercetat. In prezenţa resurselor autentice ale naturii, omul face totdeauna figură de amator – ba nici atât!

In seara aceea, după descărcarea butoiaşelor de pe corabie, petrecerea de la El Tuerto s-a transformat într-o pregătire de luptă. Îmi plac chefurile devenite nişte trambuline, pentru că tace fiecare cu ocazia lor risipă de pasiune, de îndrăzneală, de nebunie utilă. Până şi “Piept dublu” şi Chankai bâiguiau între două pahare lucruri importante. Trebuie să-i asculţi totdeauna pe beţivii cumsecade, pe aceia care au dreptul să se îmbete. Ei vorbesc din inimă, asemenea copiilor, sînt inspiraţi.

– La Cruzita se află prin părţile mele! Zbiera Chankai.

– E locul care ne trebuie, întărea „Piept dublu”, cu o clipire din ochi către mine.

Aşa am aflat în noaptea aceea – o noapte de petrecere în depozitul admirabil condus de El Tuerto „Chiorul” – frumoasa istorie a locului numit La Cruzita şi pe dată am hotărât că va fi al nostru.

Chankai povestea că odinioară, vizavi de La Plata, mai jos de capul San Lorenzo, un contrabandist dăduse într-o zi năvală în insula unor pescari amărâţi. Venea acolo cu două balandras - uri încărcate cu materiale, cu grinzi, cu saci de var şi cei zece indieni ai lui s-au apucat să scormonească partea de sud a insulei, căutând un loc potrivit pentru ridicarea unei construcţii. Şeful însuşi a mers de-a lungul coastei şi a descoperit o cruce mică din piatră albă, pe jumătate îngropată în pământ; curios, a dezvelit-o. Era un mormânt, fără îndoială: omul a dat peste un sipet de guayacan, lemn foarte dur care creşte în Ecuador, şi, surprins, a scos din sipetul acela un pieptene mare de baga şi un bilet îngălbenit, cu următoarele cuvinte: “Aici am ucis-o şi am îngropat-o pe aceea pe care o iubeam. Oricine ai fi, respectă-i mormântul şi crucea.,

. Piept dublu” şi Cabeza. Care păreau să cunoască istoria, îşi smulgeau pe rând cuvintele din gură, povestind cum contrabandistul cheltuise mulţi bani ca să ridice în locul acela o casă uriaşă şi cum fusese apoi omorât, pentru că de la o vreme făcea numai rău satului. Cele două voci se încurcau una pe alta, se precipitau:

– La Cruzita Blanca sînt cisterne şi magazii, căpitane!

– Se ancorează uşor.

– Am putea instala şi un far.

Am promis că vom merge acolo în ziua următoare, de cum vom rezolva problema navelor şiam adormit cu toţii în mijlocul sacilor din depozit.

In port, afacerea a fost repede încheiată: doar trei corăbii erau disponibile. I-am dat lui El Tuerto misiunea de-a supraveghea minuţios repararea lor şi am plătit arvuna, ca să se poată începe treaba. Apoi. După ce l-am salutat pe căpitanul portului, am ridicat ancora, pornind către Puerto Machalilla, dar mai cu seamă către insula La Cruzita.

Am ajuns. De la distanţă, totul părea minunat, Victoriano încerca adâncimea, lingă un mic golf" la adăpost de vânturi, se întindea o plajă cu nisip fin şi cu scoici trandafirii. Porumbei sălbatici îşi luau zborul la apropierea luntrei noastre. Chiar în faţă, o construcţie masivă, impunătoare, se înălţa deasupra dunei acoperite cu volbură. In jur, câteva capre rodeau - nişte arbuşti, folosiţi şi la fixarea parâmelor, fără îndoială. Pentru a vizita locul, doream să aştept sosirea tuturor oamenilor mei. Dar abia ajunşi pe pământ, Chankai şi Cabeza, cuprinşi de înflăcărare, au şi început să urce coasta; fuseseră recunoscuţi de câţiva locuitori ai satului, care trebuie să fi observat din vreme sosirea vasului. Am depăşit grupurile lot prins, în îmbrăţişări generoase şi sonore şi am luat-o spre mai ea uşă de lemn.

– Atenţie, căpitane! Daţi-vă înapoi, e primejdios. M-am dat, începând să văd dacă nu se arată cineva

La vreo fereastră. Nimeni. Chankai a făcut câţiva paşi înainte, fluierând şi strigând de departe „Heeei! Tomala!".

– Valea, nătărăilor!

Un glas ciudat răzbate dinăuntru. Şi Chankai se apucă să discute cu glasul ăsta;

– E căpitanul nostru. Deschide î Vine să viziteze La Cruzita ca să cumpere...

O tichie de bumbac aşezată pe-o căpăţână hidoasă apare prin crăpătura ferestrei:

– Căraţi-vă, pedosos, laşilor, acu' vă străpung!

– Nătărău şi laş eşti tu! Vine să cumpere, ţi-am spus.

– Aveţi o scrisoare de ia ducesa? Proprietăreasa nu vrea să lase pe nimeni să intre.

Chankai pricepe, în sfârşit, că trebuie o vorbă de la stăpâna casei. Tichia dispare totuşi din dreptul ferestrei, se aud paşi pe scară, un canat se întredeschide. Zăresc o stârpitură de vreun metru şi zece, cu picioarele strâmbe, dar zdravene, care mă priveşte ţintă, fără să arate prea mare încredere. E Tomala. Paznicul.

– Dacă vă las înăuntru, îmi daţi o scrisoare pentru dueña

– De acord.

Vreau să înaintez, el scoate un cuţit zdravăn:

– Nu, dumneavoastră singur. Fără nătărăii ăştia.

– Atunci treci înainte.

Extraordinarul personaj înţelege pesemne că nici eu n-am încredere: îmi întinde cuţitul în semn de pace. Ii spun.

– Păstrează-ţi cuţitul.

Urcăm printr-un miros de stătut. Lilieci spânzură ca nişte ciorchini într-un ungher al marelui antreu. E atâta goliciune peste tot, încât îţi vine să te cutremuri. Pe scară sînt întâmpinat cu nenumărate înţepături. Tomala zâmbeşte: „Purecii. Le e

foame, dueña nu vrea să ne dea motorină să-i stropim cu ea”. Inspectez casa, grăbit să ies la aer. E o admirabilă fortăreaţă, o magazie, un centru de adăpostire. Totul pare să convină ancorării unei flotile, într-o debara de sub scară, sute de lilieci agăţaţi ca nişte smochine uscate: „Pentru ţânţari”, spune Tomala, repede. Mă scarpin cu furie. Micul monstru strigă: „Primavera! Scutură hainele căpitanului!”. El însuşi râde şi gesticulează, aleargă într-o mică magazie, se întoarce cu nişte crengi: „Dezbrăcaţi-vă, să vă frec cu frunze de cochayuyo; purecii or să fugă”. Nu măi văzusem niciodată un ins atât de cumplit, de viu, de disproporţionat. Observ că sub pantalonii de pânză ruptă, testiculele lui sînt enorme. Ce servitor! Nici Napoléon, nici vagabonzii mei din Amazonia nu-mi oferiseră o asemenea imagine de urâţenie îmbinată cu forţă. Afară mă dezbrac, in vreme ce Tomala mă freacă şi spun:

– Pari curajos. Dacă vrei, te păstrez aici în slujba mea.

– Ce leafă? Întreabă el imediat, neâncrezător.

– Cât vrei tu, dacă eşti credincios. Dar dacă eşti jigodie, un picior în fund.

Deodată Tomala mă priveşte cu un zâmbet visător, pe când nevastă-sa duce hainele mele spre casă.

– Aruncă purecii în foc şi mişcă-te mai repede! Căpitanul e în pielea goală! Urlă el când ea a dispărut.

Chankai şi Cabeza primesc în sfârşit permisiunea de-a vizita şi ei casa. Numără amândoi cu glas tare şase magazii mari, un birou, nişte camere. Îmbrăcându-mă la loc, simt că Tomala nu mai e atât de nesociabil şi că propunerea mea l-a sedus. El dispare un moment, în vreme ce echipajul controlează starea cisternelor. Visez deja să am în mână baza asta nesperată. Tomala se întoarce cu o bucată de carton unsuros: adresa proprietăresei. Trei cuvinte amărâte: „La Elefanta – Villamine”. Îi las numele meu lui Tomala şi ordon întoarcerea pe corabie. Dar noul slujitor ne urmează până la mare: „Vedeţi cum vă purtaţi cu Elefantesa. Cel care a vrut ultima oară baraca, asta a căpătat o lovitură de cuţit”. Şi insistă, repetă. Îi fac semn că am înţeles, pe urmă îi dau cartonul lui Victoriano, care se scarpină-n creştet: „Villamine? E cartierul bordelurilor din Guayaquil”. Părăsim plaja, Tomala urlând în continuare fraze ce nu se mai aud. “Spune că e mereu beată”, explică Chankai.

Imposibil să lăsăm din mină o asemenea afacere. Ca să vedem, ca să riscăm, ca să fim la înălţimea insulei La Cruzita. Am ordonat fixarea direcţiei spre Guayaquil şi spre Elefantesa lui.

Marea, fluviul pe care-l urcăm. Două zile mai târziu, iată-mă aproape de ţintă. Din nou Guayaquil! Părăsesc vasul şi sar într-un taxi. Bătrânul negru care conduce mă pândeşte prin oglinda retrovizoare. Aer neliniştit şi plin de dojana. Abia pătrundem pe străzile strimte şi puturoase ale cartierului Villamine, că şi suntem asaltaţi de cârduri de copii care urmează Cadillac-ul. Negrul meu opreşte dinaintea unui pridvor cu uşă masivă, în vreme ce ţâncii se înverşunează împotriva oglinzii retrovizoare şi urinează pe cauciucurile din faţă. „Aici e”, îmi arată şoferul, demarând. Nici măcar nu aşteaptă să-i achit cursa; fuge. Singur în mijlocul unei îmbulzeli provocatoare, n-am decât o singură soluţie: să mă scotocesc prin buzunar şi să arunc departe un pumn de mărunţiş. Sunetul frumoaselor monede de argint de cinci sucres* – se aflau şi din astea – mă eliberează pe loc.

---

* 1 Sucre 100 Centavos, moneda Republicii Ecuador.

Aştept să-i văd pe copii şi pe oamenii mari cum aleargă scoţând urlete după banii ce se rostogolesc în zigzag printre dalele pavajului, apoi împing canatul unei uşi care dă într-o curte interioară. În fund, o altă uşă, împodobită cu ţinte groase, începe să se deschidă lent. Înaintez şi zăresc în umbră o siluetă enormă care mă pândeşte. Nu mai pot da înapoi. Disting un pat imens la nivelul pământului, nişte piei de bou, nişte lămâi, o damigeana, o oală de noapte eu flori, o machete, pe scurt: un întreg sălaş pirateresc, mirosind a trup dat cu parfum de mosc, a alcool, a scorţişoară şi a tutun. O mână mă apucă de braţ, mă trage. Cum o fi acum voia Domnului, mă afund în penumbră.

Nici o rază nu pătrunde din afară; încăperea e luminată de o lampă cu apărătoare contra vântului, care pâlpâie. E chiar ea, Elefantesa, care se lasă să cadă pe patul acela imens. Trebuie să cântărească vreo sută treizeci de kilograme şi mai bine. Trage dintr-o ţigară foarte lungă, privindu-mă fix. Zadarnic am cunoscut-o la Cayenne pe negresa aceea faimoasă, providenţa evadaţilor, sunt subjugat de statura mastodontului din faţa mea. O stranie paralizie mă cuprinde pe măsură ce vocea de contrabas a femeii îşi desfăşoară spiralele, învăluindu-mă. E o voce care iese din străfundul cărnurilor; ai crede că vizitat toate cavernele lumii şi că de acolo îi vine forţa de-a te seca la stomac. Mă simt slab, mic, rahitic; încerc să mă agăţ de ceva, să desluşesc sensul cuvintelor, dar profunzimea glasului mă vrăjeşte; abia dacă pricep: „Toţi albii ecuadorieni sînt nişte laşi, căpitane. Nu-mi plac decât negrii şi indienii”. Scoate nori groşi de fum. Îi observ braţele, care alcătuiesc un fel de coloane de muşchi. Mâinile ei enorme mă trag de cămaşă, ca să mă forţeze să stau jos şieu rămân locului, mut, în vreme ce ea se apucă să-mi povestească despre strămoşii ei care-au fost martirizaţi, vânduţi ca sclavi. La cinci ani, a văzut-o pe maică-sa murind în timpul lucrului. S-a oprit Ia Cruzita, ca să se-ascundă în scobitura unei stânci şi de-acolo a cules-o un indian manabit: „A ajuns bogat, căci a făcut contrabandă. Aşează-te, căpitane şi bea cu mine”.

Elefantesa umple un pahar din nucă de cocos. Dau pe gât o primă porţie de rom alb. dueña îşi toarnă din proprie iniţiativă aceeaşi cantitate. Trebuie să mă aşez.

– Când indianul a murit, mi-a lăsat moştenire La Cruzita.

Îi voi putea face cunoscut scopul vizitei mele? In ce fel să încep ca să nu izbesc direct un asemenea bloc compact? O privesc cum bea şi surâde romului. Dinţii ei sînt superbi, incredibil de laţi şi de bine înfipţi în gingii. Spun:

– În afară de Elefantesa, cum ţi se mai zice? Obrazul ei se schimbă, din sălbatic devine visător. Vocea îşi reia tonul acela de monolog care mă vrăjeşte:

– Margarita. Vino lingă mine, căpitane. Statura mea îi înspăimântă pe bărbaţi, ştiu, dar sînt o femeie iubitoare.

Mă trag înapoi. E o capcană: pahidermul! Ăsta poate fi şi sentimental Ce sirop! Mă simt prins în mierea acestei nevoi de tandreţe. Mâinile Margaritei îmi caută umerii. Să păstrez cu orice preţ direcţia, să vorbesc despre pescuit, să mă prefac că beau – ce pot să ştiu? Mă feresc fără bruscheţe:

– Vreau să închiriez La Cruzita.

– Ştiu.

A şi aflat? Îmi ascund uimirea. Îi povestesc despre vânătorile de rechini. Brusc ochii ei se fac mari; ascultă, îi torn rom, dar trupul ei nu se poate stăpâni, se apropie

întruna de mine. Cum poate să ştie totul despre proiectele mele şi despre mica mea echipă? Mister. Îi aud vocea groasă reluând cu tandreţe:

– Îţi închiriez La Cruzita pe zece ani, căpitane Tiburon.

Plata chiar acum.

Mă aştept la nişte pretenţii exorbitante, aşa că o iau înainte şi mă declar gata să semnez contractul, cu condiţia să cunosc preţul. Râs enorm, limpede, aproape copilăresc. Insist:

– Cât, Margarita?

– Un dolar pe an. Zece dolari în total şi semnez imediat.

Râsul se dezlănţuie din nou, vesel, de neînţeles. Caut să descopăr capcana, mă tem de vreo greşeală:

– Cunoşti valoarea dolarului?

– Da, căpitane. Vrei să semnezi?

Scot cei zece dolari, bancnotă ridicolă pentru o fortăreaţă atât de frumoasă. Nu prea e cinstit. Proprietăreasa are aerul că-şi bate joc de buimăceala mea. Vârâ bancnota în buzunar şi strigă pe neaşteptate: „Tomala!”

Sânt uluit, consternat la vederea piticului-servitor; el aduce un mic sipet preţios, al cărui capac formează o trusă de scris. Zâmbeşte vesel, pe când Elefantesa îmi explică:

– Tomala a sosit înaintea dumitale, căpitane şi ştiu totul în ceea ce te priveşte. Eşti francez şi-i respecţi pe indieni. Iată de ce semnez.

Şi, cu un scris gros, Elefantesa a redactat contractul prin care îmi închiria Cruzita Blanca, iar eu am contrasemnat actul, în vreme ce Tomala îmi arunca priviri complice, ştergând-o cu discreţie de-acolo. Pumnul Elefantesei mi-a prins apoi mâna, a aşezat-o pe damigeana şi mi-a îndrumat gestul de-a umple nuca de cocos:

– Bea, căpitane, să udăm înţelegerea.

Ştiam că n-aş putea să scap de ritual. Doar să-mi păstrez ochiul treaz. Atâta tot. Am dat pe gât dintr-o sorbitură paharul de rom, apoi l-am umplut iar şi i l-am întins. Şi tot aşa de vreo zece ori, având grijă să expediez cel mai adesea porţia mea sub pat.

– Bea, Mărgărita.

Şi Mărgărita îşi sorbea dintr-o înghiţitură romul. Dar cantităţile n-aveau nici un efect. Brusc, maldărul de cărnuri a venit să se lipească de mine; nişte braţe herculeene m-au făcut prizonier şi iată-mă răsturnat pe spate. Aveam senzaţia că mă sufoc sub o şalupă plină ochi de rom alb. Beat eu însumi, nu mai luptam, simţeam că mă duc la fund. Fie, cu atât mai rău, am cedat.

Dimineaţa, trezit de un sforăit profund, m-am ridicat alene din apele somnului şi am priceput că Elefantesa trebuie să fi ajuns să se năruie doar la câteva minute după mine. M-am desprins încetişor din toate legăturile în care mă ţinea trupul ei adormit. Lampa ardea cu lumină joasă: fitilul puţea. O privire spre Margarita, care zăcea doborâtă, apoi am şters-o pe furiş către uşă, culegându-mi în drum şapca. Aveam în buzunar actul de închiriere. Să ies, să respir, să plec!

Nu încă – aşa cum stătea rezemat de unul dintre stâlpii curţii interioare, ţinând în mână un cuţit, Tomala s-a ridicat dintr-un salt. O dată trecută surpriza reciprocă, am înţeles după obrazul lui zeflemitor că nu făcea decât să păzească uşa stăpânei sale.

– Căpitane, mi-a spus el. O să povestesc treaba asta pretutindeni. O să fiu slujitorul dumneavoastră la Puerto Machalilla şi pe insulă. Un bărbat care să reziste o noapte întreagă în parul Elefantesei!... Sânt slujitorul unui taur!

Sărmanul Tomala, pentru ce să-i spulber iluzia? Chiar dacă romul alb a fost acela care ne-a doborât în realitate, legenda putea să-mi folosească printre indienii cholos. Am părăsit deci casa în zori. Cu tot mirosul gunoaielor, aerul era, în fine, o desfătare. Două fluierături, doi oameni s-au desprins din dreptul unui alt pridvor: regăsindu-mă teafăr şi nevătămat, Chankai şi Cabeza săreau în sus de bucurie. Bravi indieni! Le fusese teamă de vreun lucru rău, aşa că făcuseră de pază toată noaptea, gata să răspundă la orice chemare.

Pentru pescuitul nostru, perioada aceea a însemnat o cotitură. In Europa se pregătea debarcarea. La Cayenne se vorbea despre un corp de foşti ocnaşi care se alăturaseră Franţei libere. Mi se cerea să intensific expedierile; eram pregătit să-mi măresc treptat efectivul. Am profitat de prezenţa mea la Guayaquil ca să fac revizia navei Pelicano, să ard ramuri lungi de palmier sub chila ei trasă pe uscat şi s-o debarasez de bromas, nişte scoici care-şi sapă cu perfidie labirinturi în coca vaselor. In timpul repaosului acestuia forţat, un caballero, bătrân distins, fost marinar, a venit să-mi propună spontan închirierea pe gratis a câtorva mari depozite de mărfuri, unde butoiaşele ar putea să aştepte plecarea spre Statele Unite. Mulţumită sfaturilor sale, am recrutat un agent de nădejde, care-a devenit expeditorul meu pentru Seattle.

În câteva luni, sprijinindu-mă pe reţeaua mea de coastă, ocupându-mă cu pescuitul şi uneori – întâmplător – cu contrabanda de whisky, am ajuns să echipez o flotilă de zece corăbii, pe când El Tuerto, Chiorul" îşi continua, la Manta, recoltarea ficatului şi instruirea pescarilor. Străbăteam apele între coastă şi arhipelagul Galapagos, pretutindeni cunoscuţi, salutaţi, sărbătoriţi; născoceam toate felurile de pescuit: cu harponul, cu undiţa, cu plasa, chiar cu dinamita, ca să accelerăm ritmul. Rechinii începeau să nu mai aibă nici un secret pentru noi. Riscul scădea în ochii noştri până la a ne deveni primejdios de familiar. Accidentele nu lipseau nici ele, dar La Cruzita ne servea drept refugiu şi spital. Mă transformam într-un pirat al arhipelagurilor, într-un om al mării, un furnizor de ficaţi de îndată ce vreo bătălie cu rechinii ne oferea prilejul să-i decimăm şi să le despicăm burta. Rareori însă atingeam norma de 25.000 de U.I.V.A., chiar dispunând de-o flotilă şi având La Cruzita. ca bază. Totuşi îmi continuam implacabil vânătoarea şi sondajul fundurilor stâncoase, căci, oricum, laboratoarele ne telegrafiau, comunicându-ne satisfacţia lor.

Şi apoi viaţa se însărcina ea însăşi să ne încurajeze pe calea acestei căutări sălbatice a vitaminelor. Într-o seară în care, mi-aduc aminte, câştigasem încrederea stăpânului din insula La Plata, urma să întâlnesc un cap de familie care trăia, mi s-a spus, aproape numai din vânzarea ouălor de păsări şi se baricada cu îndârjire la sosirea oricărei corăbii. I-am câştigat încrederea şi pustnicul ăsta a găsit de cuviinţă să-mi comunice că văzuse parcă un avion căzând în apă. Ne îndreptăm pe loc în direcţia în care a semnalat Robinson prăbuşirea. E întuneric; marea colcăie de rechini-tigru, dintre care unii ating zece metri. Patrulăm zadarnic în căutarea unei epave. Dimineaţa, în raza vederii noastre se află Puerto Cariyo şi tot nimic. Dar la Intrarea în port, nişte bărci indiene ne fac semn: tocmai culeseseră un om scăpat de la dezastru. Mă duc în sat şi găsesc un aviator, pe care-l îmbarc pe loc pentru Manta. Omul îşi

revine încetul cu încetul şi ne povesteşte la bord cum a înotat întreaga noapte. E singurul supravieţuitor al unui echipaj american care-a sărit în mare. Erau trei. O.pană de motor i-a obligat să-şi pună costumul gonflabil şi să părăsească aparatul de îndată ce el a atins suprafaţa apei. Privind marea, indienii mei înţeleg repede că rechinii i-au sfâşiat pe ceilalţi doi; îşi fac semnul crucii, sărutându-şi degetul mare. Îi povestesc aviatorului despre cercetările noastre în largul coastelor şi-l întreb ce-a făcut toată noaptea. În asemenea clipe, zăreşti în privirile unui om tot adevărul lumii. Şi vreme îndelungată mărturisirea omului aceluia mi-a slujit de învăţătură: “M-am rugat îndelung şi trebuie să-mi fi pierdut cunoştinţa. Mulţumesc”. Furia oamenilor mei împotriva rechinilor se înteţea în asemenea momente, o furie naivă, fără îndoială, dar atât de violentă, încât ne înzecea clanul, iar noi măream numărul undiţelor.

Din Galapagos, unde nu existau timbre poştale şi de unde orice corespondenţă pleca fără taxă, expediasem în Europa câteva scrisori familiei şiam aflat că bietul tata, drag pescuitor de crapi, se dusese să se alăture mamei în cimitirul în care era înmormântată. În faţa mării, m-am gândit la el multe zile – la el, aventurierul din strâmtoarea Magellan, care mă înţelesese de fapt totdeauna. Zâmbetul lui, calmul şi eleganţa lui nu puteau să dispară pentru mine. Mi-aduc aminte cum în dreptul golfului Cojimie, unde urma să pătrundem, m-am gândit că morţii nu sînt cu adevărat morţi decât atunci când încetăm să-i mai purtăm în sufletul nostru. Tatăl meu rămânea pretutindeni cu mine. În vinele mele curgea sângele lui, viu, aprins. Eram mândru că-l port în mine, fără ca el să mă apese vreodată. Socoteam, poate şi din cauza meseriei mele de marinar, că pământul e o materie prea grea pentru morţi. Numai amintirea poate fi un mormânt uşor. Adio, tată! Tu trăieşti încă. Golful Cojimie, insuliţele lui, plajele lui blonde cu smocurile cocotierilor m-au învăţat să te păstrez în sufletul meu.

Cojimie, în nordul Ecuadorului, constituie un nesperat adăpost natural, cu condiţia să ştii să manevrezi printre bancurile de nisip şi să găseşti trecerea. Aveam de gând şă ne stabilim acolo pentru o vreme, ca să explorăm largul mării, doldora de rechini.

Indienii din pueblo aclamau sosirea noastră. Un om se apropia de Pelicano 32 în pirogă. Eram departe de-a bănui că, în scobitura acelui golf, casa cea mai bogată, cu pilcurile ei de cocotieri şi cu hibiscuşii ei roşii, avea să devină pentru mine refugiul cel mai tandru. Omul cu piroga se numea Marco. El mi s-a prezentat ca unul dintre rarii vânători de rechini din partea locului şi m-a rugat să-l urmez. Am ancorat în faţa acelei frumoase clădiri care, mi-a spus el cu mândrie, era a tatălui său: „Mă numesc Marco Tupac-Ramirez. Locuinţa noastră va fi şi a dumneavoastră”.

Am acceptat să-i cunosc onorabila familie, cu condiţia să-mi dea răgazul s-o pot cinsti aşa cum se cuvine. Mi-am pus deci nişte pantaloni şi o cămaşă curată, mi-am schimbat şapca şi m-am suit în pirogă. Marco strălucea. Ii admiram trupul de atlet, pielea arămie, vioiciunea. A făcut prezentările şi mi-am dat seama că echipajul meu trebuie să fi vorbit despre goana noastră după rechini: „Don Luis, tatăl meu. Dona Josefina, mama mea. Sora mea, Aydé. Fiţi binevenit. Ne-am bucura dacă v-aţi simţi aici la largul dumneavoastră”.

Ospitalitatea acestei familii îmi mergea drept la inimă. Mama avea distincţia unei andaluze, iar Don Luis îşi păstrase toate caracteristicile indienilor de pe coastă. Aydé, foarte frumoasă, le semăna. Ochii ei mari mă priveau fără să clipească. Trebuie să fi avut douăzeci de ani. Îmi păstrase un moment mina, astfel că fratele ei a tachinat-o: „Aydé pare tulburată, caramba* !”, a spus el râzând. Şi frumoasa metisă părăsise încăperea, într-un vârtej de fuste şi parfum.

Am discutat şi eu mi-am expus intenţia de-a rămâne acolo mai multe săptămâni, ca să curăţăm golful şi largul coastelor de periculoşii rechini, dacă Marco voia să plece pe mare cu noi. Apoi mi-am luat rămas bun. Ieşind, am observat o statuie a sfintei Fecioare, a cărei mică lampă cu ulei avea sclipiri roşiatice în întuneric. În seara aceea, axa visat multă vreme la obrazul tulburător al lui Aydé.

A doua zi am început din nou, împreună cu Marco, vânătoarea. Ne întorceam în fiecare seară şi, în lumina amurgului, silueta lui Aydé ne aştepta. Adeseori, înainte de masă, rămâneam amândoi pe plajă sau aşezaţi pe verandă, pătrunşi de tandre sentimente romantice. Într-o seară sa întâmplat să fie aniversarea ei; am povestit câteva amintiri din Africa şi din Amazonia. Doi indieni bătrâni cântau nişte melodii blânde. Coşurile cu portocale, cu fructe de manghier şi cu banane înmiresmau locuinţa familiei Tupac-Ramirez, Părinţii îşi ocupau locurile de capi ai familiei; în faţa mea, tânăra Aydé părea cuprinsă tot mai mult de tulburare. Marco a luat brusc cuvântul şi m-a pus imediat într-o situaţie crudă:

– Aydé, pe faţa ta se citeşte multă afecţiune pentru noul nostru prieten. Dumneavoastră, căpitane, ce ziceţi de asta?

Eram obligat să dau un răspuns loial faţă de atâta sinceritate. Şi am explicat că, în ciuda călătoriilor mele, visasem adeseori la o femeie care să mă facă să încerc dintr-o dată acea emoţie pe care o simţisem aici încă din prima zi.

– Şi tu, Aydé? A zis fratele, foarte grav.

Fără nici o falsă ruşine, după o scurtă clipă de revoltă, simţindu-se violentată astfel în sentimentele ei tainice, Aydé şi-a dezvăluit profunda afecţiune pe care-o avea vedea plecând”, a adăugat ea.

Ia noaptea aceea am reîntâlnit-o pe plajă, la capătul liniei negre a pirogii mele şiam sărutat-o pe frunte şi pe buze pentru întâia oară. Am rămas astfel, unul lingă altul, pe nisip, până-n zori. Apoi, cu vioiciune şi cu toată simplitatea, cu toată nevinovăţia, ea m-a părăsit pentru a se întoarce acasă, lăsându-mi căldura unui nou sărut. Am auzit-o cum cântă, îndepărtându-se. Dar eram trist: ştiam de mai multe zile că, în pofida eforturilor noastre, pescuitul se dovedea mediocru. Zadarnic erau calele încărcate, conţinutul în vitamine rămânea foarte mic şi nu ne îngăduia o şedere mai lungă. Sufeream, cu sufletul împărţit, sfâşiat. Am înţeles, întorcându-mă la bord, că echipajul descifra în mine cruda lege a aventurii. Cum ă abandonăm vânătoarea? Aveam dreptul s-o târăsc pe Aydé cu mine, departe de ai săi? În viaţa mea, hotărât lucru, iubirea nu-şi putea găsi un loc pe măsură. Trebuia să rup, pentru totdeauna de data asta, farmecul.”

Îndată ce-a sosit Marco în pirogă, am ştiut că aceea va fi ultima noastră zi la Cojimie. A simţit şi el că, după pescuitul care urma, n-o să mai revadă niciodată corabia Pelicano. Ne-am aruncat asupra undiţelor pentru ultima oară; nu mai aveam

* La naiba, în limba spaniolă în original.

chef să-i pun pe oameni să vâneze cu harponul şi să tragă sus rechinii. Seara m-am întors împreună cu Marco pe plaja unde în rochia ei roşie cu flori albe şi cu părul ei lung şi negru căzându-i pe umerii goi aştepta Aydé, cu inima în sărbătoare.

Totul s-a petrecut repede. Mi-am smuls cuvintele prin care s-o fac să înţeleagă că părăseam cea mai frumoasă iubire ce mi se oferea, dar că eram nevoit să-mi urmez calea. Ea m-a ascultat în tăcere, cu marii ei ochi nemişcaţi. Ne sângera inima la amândoi. Am scurtat şi mai mult clipele de rămas bun. Am mulţumit acelor încântătoare gazde care fuseseră membrii familiei Tupac-Ramirez şi m-am întors spre Aydé. Ea a luat floarea de hibiscus roşu care-i împodobea părul şi mi-a întins-o. Am sărutat-o pe amândoi ochii scăldaţi în lacrimi şi m-am întors la Pelicano. Ştiam că pierd o iubire de neînlocuit; dar largul mării ne îndemna să ieşim, să ajungem iar în insula noastră, La Cruzita.

Pe punte, bătrânul Suarez nu m-a. Slăbit o clipă din ochi, cu mutra mea de poet romantic. Stelele, vântul, până şi duhoarea, sfertul de cafea pe care mi l-a întins „Piept dublu” – totul mă implora să redevin căpitanul dur asemenea cârligelor noastre de vanadium. Pe insulă, o telegramă din partea căpităniei portului Manta m-a readus definitiv la rolul meu de om al mărilor: „Grăbiţi expedierile. Spitalele militare aliate contează pe vitaminele A şi D. Sunteţi singurul pescar şi exportator de ficaţi din partea ecuatorială”.

De furie, o pornesc iar năvalnic, pescuind cu năvoadele în largul estuarelor, reluând, în ciuda pericolului, pescuitul cu dinamita.

Şi apoi, într-o zi, ajung să consider efortul nostru insuficient. Mă reped cu avionul până la Puertarenas, în Costa Rica, pentru a cumpăra o navă frigorifer, care să ne permită să vizităm toate pueblos-urile ce nu erau legate între ele prin drumuri. In faţa insulei La Cruzita răsare astfel într-o zi Cecilia, bastiment superb – cu cală izolantă, sistem de răcire, motor diesel de 120 de cai putere. Şi iată-mă cuprins de frenezia de-a face, faţă, de-a vămui marea, de-a ridica o întreagă armada.

În ultimul an, lucrează şaisprezece nave. Prind mai bine de 8.000 de rechini. Tone de ficat, sute de butoiaşe trec prin mâinile lui Tomala, piticul din La Cruzita. Şi totuşi am senzaţia că se apropie sfârşitul. De ce? Imposibil să-mi pot explica senzaţia asta, care nu seamănă cu oboseala. Dimpotrivă, ne ajută indienii de pe toată coasta; niciodată agenţii n-au făcut expedierile cu atâta repeziciune; niciodată echipajele n-au acţionat cu atâta precizie. Şi chiar dacă războiul s-a sfârşit, cererea n-a coborât. Atunci?

Atunci, într-o bună zi, iată că am explicaţia raţională a intuiţiei mele si bănuiala mea se transformă curând într-un semnal de alarmă. Doi furnizori îmi fac cunoscută, la Guayaquil, apariţia vitaminelor sintetice pe piaţă. Aceasta se va prăbuşi brusc, o simt. Se mai poate lupta? Cum să-mi întreţin flota de-acum înainte? Încerc să mai câştig vreo câteva luni, trăind din rezerve şi finanţând; cu orice risc, pescuitul. Dar o dată în plus destinul stabileşte el însuşi, cu brutalitate, clipa când se sfârşeşte aventura: Seattle întrerupse brusc orice comandă.

Mi-a venit greu să cedez în faţa evidenţei. Mi se părea că navele ancorate în dreptul insulei La Cruzita îşi pierduseră orice viaţă. Contemplam zilnic silueta Ceciliei,

cu coca ei perfectă şi ştiam că nimeni de pe coastă n-ar putea s-o cumpere vreodată. Pelicano 32, Letty, Tiburon, Santa Cruz, Aventura şi celelalte se legănau, nefolosite. Navele astea nu le puteau conveni mărunţilor cholos, prea săraci. Urma să lichidez flota pentru câteva sute de dolari.

Toate nebuniile îmi treceau prin cap: să-mi acord o fiesta* de-a lungul coastelor, să încerc o vânzare la Guayaquil. Le-am scris câtorva prieteni aventurieri – şi s-a produs şi ultima minune: trei tineri americani, foşti mecanici în marină, s-au oferit să cumpere vasul Cecilia şi uneltele pentru pescuitul rechinilor. Le-am dat întâlnire. O lună de zile mai târziu, o fostă vedetă americană, lansată ca un bolid, zbura pe apă în dreptul insulei La Cruzita. Cumpărătorii mei sosiseră pentru a face probele şi formalităţile. Primind pachetul cu cei 4000 de dolari, aveam inima strânsă. După o ultimă călătorie spre insulă, unde m-au adus americanii, am văzut cum se-ndepărtează pentru totdeauna frumoasa mea navă şi, împreună cu ea, lunile de viaţă intensă, pe care le iubisem mai mult decât îmi iubeam propria viaţă, mai mult chiar decât pe Aydé.

Trebuia să închidem La Cruzita. Teancul de dolari nu putea să înlocuiască în inima mea o navă pierdută; celelalte erau pentru credinciosul meu echipaj; aş fi obţinut prea puţini bani pe ele. Mă vedeam condamnat să-mi iau un nostalgic adio de la Pacific – dar iată că intervine Tomala. Îl călăuzise oare instinctul lui de diavol, sau ăsta era un dar de rămas bun? Oricum, un om urcă duna spre noi: „E Picoudo, contrabandistul”, zbiară Chankai. Omul soseşte; îl cunosc: e duşmanul şi concurentul lui Guyacan, un bandit care-mi jucase, cu doi in urmă, cea mai urâtă festă pe care i-o poţi face unui marinar, îmi ceruse să-i aduc un rechin la Callao, pentru cercetări ştiinţifice. Un specialist trebuia să suie la bordul meu şi să lucreze pe hoitul animalului în cală, sub pretextul utilizării unor produse secrete pentru conservare. Îl îmbarc deci pe chimist, împreună cu valiza lui ermetic închisă. După opt zile petrecute pe mare, ne îndreptăm spre Callao. Chimistul lucrează în cală pe un rechin-tigru de patru metri lungime, ales din captura noastră. In larg ne aşteaptă un iaht. Dar marea e atât de agitată, încât sînt de părere să amânăm pentru a doua zi transbordarea rechinului. Chimistul, care şi ajunsese pe iaht, cere stăruitor să încercăm imposibilul. Ataşez deci animalul la scripete şi pun să fie săltat pe punte. Hula îl balansează rău de tot. Mă pregătesc să strig să fie legat, când un val puternic îl izbeşte de catargul cel mare. În aceeaşi clipă, din burta lui descusută încep să cadă sute de ceasuri brăţară!

Banditul sau patronii săi născociseră combinaţia asta periculoasă chiar sub nasul meu. Cobor brusc în cabină, vâr într-un sac banii târgului încheiat pentru transport şi-i arunc pe puntea iahtului. Şi în faţa contrabandiştilor, cu tot vântul acela puternic, pun să fie azvârlit rechinul în mare. Din el mai curgeau şi acum ceasuri brăţară, închise în mici saci ermetici. „Ceasurile mele! Ceasurile mele!”, urla chimistul. Nu voiam să fiu amestecat în combinaţiile lui Guyacan. A doua zi, când am văzut zeci de ceasuri pe braţele marinarilor mei, a trebuit să-i oblig să le arunce la rândul lor în mare. Guyacan nu mi-a iertat niciodată povestea asta...

În fine, mă gândeam la istoria asta pentru că-l vedeam suind spre noi pe cel mai crâncen concurent al lui Guyacan, şiretul Picoudo. În starea mea de confuzie, puşlamaua asta bogată nu putea decât să mă dispună cu poveştile şi istoriile lui

* Sărbătoare, petrecere, în limba spaniolă în original.

bizare. El a salutat comic, mi-a zis „stimate căpitane” din toate puterile, ca să-mi propună o afacere; şi afacerea asta a fost pentru mine cotitura, focul final de artificii care mi-a redat bucuria de-a trăi. Voiam să-i joc la rândul meu o farsă straşnică lui Guyacan? M-a întrebat el. N-aveam decât să mă duc în Panama şi acolo să încarc douăzeci de tone de grăsime, care vor ajuta la concurarea negustoriei făcute de banditul de Guyacan în Ecuador. Nu înţelegeam prea bine. Era totuşi simplu, mi-a explicat el; „Cumpăr acolo la preţ scăzut. Dumneavoastră lăsaţi butoaiele în largul insulei La Plata. Eu le culeg în timpul nopţii şi vând totul mai ieftin decât Guyacan. Oamenii vor mânca plătind un preţ echitabil şi, dacă Guyacan va fi nevoit să-l coboare pe-al lui, se va ruina. Mai am şi două mii de sticle de whisky care vă aşteaptă în Panama – şi o navă. Veţi acoperi jumătate din costul ei doar cu beneficiul obţinut dintr-o singură cursă: e de vânzare cu cincisprezece mii de dolari”.

De ce să nu mă distrez puţin? Numai că i-am cerut lui Picoudo să reducă partea mea de câştig, pentru a face să scadă şi mai mult preţul grăsimii – ceea ce el mi-a promis pe cuvânt de onoare (era o secătură, fireşte, însă onoarea nu-i lipsea). Mi-a sărutat mâinile de bucurie. Pe urmă a scos din haină dolarii şi scrisorile de cumpărare şi eu am spus: „Şampanie pentru Picoudo”. Astfel au fost golite: ultimele noastre sticle.

Trei zile mai târziu mă îmbarcam pe o navă mexicană cu trei catarge, ancorată în portul Manta, lăsându-mi insula şi echipajele la căldurică, să-şi continue băutura sub aripa părintească a lui Picoudo, contrabandistul.

Într-o noapte, după o săptămână de tratative şi şase zile de plutit în largul mării, mă aflu deci iarăşi, cu toate luminile stinse, în dreptul coastei ecuadoriene. Sub pavilion panamez, cu un echipaj straşnic, alcătuit din opt oameni încercaţi, pândesc marea şi manevrez în larg, pentru a evita paza de coastă. Cala e plină de butoaie cu grăsime sigilate ermetic şi de sticle cu whisky. Am cumpărat superba navă cu două catarge şi lungă de douăzeci şi cinci de metri pentru că poartă un nume pe care-l iubesc, Aventura şi pentru că motorul ei diesel de 150 de cai putere îmi prilejuieşte o ultimă bucurie: să străbat aceste coaste ţinând în mână cârma, pentru propria-mi plăcere, de dragul sportului. Mă simt scăpat de neliniştea care mă cuprinsese din ziua când pescuitul devenise imposibil, în noaptea asta, sînt iarăşi vioi şi liber.

Mici pete negre în depărtare, Picoudo şi oamenii lui sînt punctuali la întâlnirea noastră clandestină. Un semnal luminos căruia îi răspund şi uşorul uruit al unui motor anunţă apropierea lui Picoudo. Bătrânul vulpoi urcă la bord împreună cu şaisprezece piraţi şi recunoaşte încărcătura. E în culmea fericirii şi e grăbit. Se apropie ora fluxului. Toate butoaiele sînt aruncate în apă şi legate şiruri-şiruri de un cablu lung, trecut prin inelele lor speciale. Fac un semn oamenilor din întuneric, care pornesc iar către pirogi, ca să remorcheze şirurile până la camioanele de pe mal şi-l îmbrăţişez pe contrabandistul Picoudo ca pe un frate. În acest rămas bun intră întreaga mea afecţiune pentru oamenii pe care-i las lui şi pe care nu-i voi uita.

Aventura duduie din nou, cu toată puterea motorului, învârtind roata cârmei, fac nava să vireze. S-a sfârşit. Adio, Pacific! În depărtare, Cayo, Puerto Machalilla, Manta, câteva lumini amărâte... Coasta defilează. Simt, în zori, o ultimă strângere de inimă: acolo, în spatele fâşiei sale de nisip fin, golful Cojimie se trezeşte.

Nimeni nu va bănui câtă hotărâre e necesară ca să nu îndrepţi brusc nava spre coasta unde ştii că se află o inimă care te iubeşte.

Încleştat pe roata cârmei, având mintea plină de imaginile lui Aydé în faţa casei sale împodobite cu flori, mi-am ţintuit privirea pe cadranul busolei. Mâinile mele s-au încordat; încetul cu încetul, ele au avut forţa să îndrepte nava spre nord, în direcţia Panama. Acum eram sigur de un lucru: fie şi numai pentru câteva săptămâni, voi fi căpitanul vasului Aventura.

26

ADUC ÎN EUROPA O COMOARA DE VITAMINE ŞI PLEC SPRE ŢARA DE FOC

E încântător să conduci o navă de douăzeci şi cinci de metri. Chiar adăpostită în portul Panama, o asemenea navă cu două catarge şi cu o încărcătură posibilă de treizeci de tone înfierbântă imaginaţia. Ancorat printre cabotierele* docului pescăresc, dormitam pe punte, acordându-mi zilele de dulce trândăvie care-mi lipsiseră. Unul dintre marinarii negri cânta la chitară şi din gură... Eu îl aşteptam, visând, pe funcţionarul care se ocupase cu expedierile către vechii mei clienţi: laboratoarele din Seattle.

În ajun, pe când mă îndreptam spre chei, şalupa îmi fusese izbită drept în spate de-o vedetă care gonea nebuneşte. Am descifrat in accidentul ăsta un mesaj al destinului. Căzut în apă, cu partea dreaptă a corpului şi cu braţele pline de lovituri, cu glezna umflată de o entorsă, refuzasem să rămân în clinică şi ieşisem de-acolo cu un braţ pus în ghips şi cu nişte pansamente impresionante. Mă întorsesem pe Aventura purtat de doi metişi de la bord; meditam fără amărăciune la complicaţia ivită. Să pescuieşti vreme de patru ani rechini fără să ai vreun accident şi să fii răsturnat în mare de nişte oameni neîndemânatici, ce bătaie de joc! Dar în asemenea momente trebuie totdeauna să mulţumeşti: n-ai murit, e bine. Reprezentantul pe care-l aşteptam trebuie să fi aflat vestea din ziare: se anunţase printr-un mesaj şi urma să sosească.

Între timp citeam gazetele din Europa, primele după multă vreme, în care tot se mai simţea povara războiului, cu masacrarea evreilor, subalimentaţia şi reconstrucţia: îmi evaluam norocul de-a fi muncit aici, sub lumina soarelui, pe mare. Ştiam că nu-mi voi mai revedea tatăl niciodată şi gândurile îmi zburau spre Monte-Carlo, unde probabil trăia acum una dintre surorile mele. Mica şi frumoasa noastră familie se împrăştiase, fiecare urmându-şi calea. Misterioasă canava a existenţei: unii străbat lumea, alţii rămân legaţi de solul natal...

Zgomotul unui motor. Americanul meu soseşte cu vedeta. Mă întreb ce noi afaceri va putea “să-mi propună. Mai întâi, refuz să trăiesc din contrabandă, care totdeauna a fost pentru mine un sport trecător. După o jumătate de oră de discuţie, am certitudinea că tocmai de omul ăsta depinde plecarea mea în Europa. Îmi vorbeşte fără să bănuiască lucrul pe care i-l voi cere curând, pe nepusă masă.

– Ştiţi că am rămas încurcat cu ultimele dumneavoastră şapte tone de ficaţi? Spune el.

---

* Cabotier, vas care face cabotaj,adică navighează în apropierea coastei.

Şi-mi povesteşte cum Washington-Laborator din Seattle i-a dat dispoziţie să lichideze afacerea pe loc şi cum vitaminele sintetice triumfă pretutindeni. La care eu răspund:

– Vă propun un târg cinstit. Vindeţi-mi aceste vitamine cu jumătate de preţ. Le duc în Europa, unde pot fi încă utile. Doresc să-mi revăd familia. Profitaţi de asta.

Americanul pare uluit: îi prezint condiţiile mele – am calculat foarte repede în minte, cu îndemânare, ansamblul operaţiunii: plătesc ficaţii la jumătate din valoarea lor, în măsura în care el se va ocupa de expedierea spre Marsilia sau spre Genova, cu indiferent ce navă, şi-mi va cumpăra Aventura. Închei spunându-i că vreau să fiu plătit cu bani gheaţă, după scăderea butoiaşelor cu ficaţi.

Un american uimit înseamnă totdeauna o desfătare şi el era sincer uimit: simplitatea asta îl încânta – şi tentaţia de-a ajunge proprietarul unei nave cu două catarge ca Aventura începea să-l facă visător. A doua zi se întorcea pe puntea arsă de soare ca să-mi aducă răspunsul său şi cei 15.000 de dolari care-mi reveneau. Totul era corect:

După câteva zile un cargou lua, cu destinaţia Portugalia şi Genova, acele butoiaşe al căror miros îl cunoşteam atât de bine şi cărora le redevenisem proprietar cu jumătate din preţ. In ghips, fără îndoială, dar fericit că nu mă-ntorc ruinat, zâmbeam gândindu-mă că duhoarea persistentă a rechinilor mei avea să mă însoţească până-n Europa.

Faptul că te întorci cu o comoară de vitamine atunci când copiii au atâta nevoie de ele îţi ridică din nou moralul. Ştiam că vitaminele astea, chiar şi naturale, puteau să salveze nişte vieţi la fel de bine ca şi primele medicamente sintetice. Veţi înţelege, aşadar, că-n faţa vameşilor portughezi care-mi cereau o licenţă de import am văzut roşu. Amabilul meu american îmi dăduse adresa unui importator din Lisabona care, la vederea mărfii mele, se declara gata să descarce patru tone şi să le plătească în Franţa sau în Italia printr-un cec validat de banca lui. Dar exista vama. Aveam actele de expediere din Panama, insă nu eram negustor, iată greutatea. Totul era să ştiu dacă hârţogăraia urma să capete mai multă importanţă decât vitaminele. Zadarnic repetam eu:

– Sânt prospector pe propria-mi piele, nu înţelegeţi?

– Nu puteţi debarca marfa asta, răspundea gradatul.

Importatorul meu era disperat. În careul ofiţerilor, comisarul strângea din fălci, iar eu stăteam într-un colţ, rumegându-mi furia: să vin de-atât de departe, să vând, de bunăvoie, la un preţ atât de scăzut, pentru a ajuta laboratoarele, şi... M-am îndreptat brusc:

– Dacă nu descarc ficaţii aici, căpitane, am dreptul să-i arunc în largul mării?

Să fi fost oare şapca mea de căpitan, mâna mea în ghips? Bravul portughez l-a apucat de mânecă pe colegul său de la vamă şi l-a tras pe coridor. Când s-a întors, zâmbea:

– Butoiaşele dumneavoastră vor fi debarcate legal. Ştim că nu sunteţi un contrabandist.

La Marsilia am întâmpinat mai puţine greutăţi, căci o societate importantă, „Alimentaţia echilibrată”, făcuse intervenţii şi mă înştiinţa că sînt aşteptat în nord ca să închei afacerea şi să mi se ofere un banchet.

Curând mi-au mai rămas, ca dovadă a goanei mele timp de cinci ani, doar vreo câţiva saci cu înotătoare de rechin, nişte fetişuri sau cam aşa ceva, pe care i-am depozitat la portarul lui Carthis, la Paris, aşteptând să-i vând unui restaurant chinezesc foarte şic. Se sfârşise. „Căpitanul Rechin” era mort. O dată cu acei ultimi saci lepădăm pielea lui şi, în seara aceea, alături de Carthis, poliţistul meu îmbătrânit, am întors pagina cu rechinii – pentru o vreme. Bilanţ: mii de rechini capturaţi, mii de tone expediate, şase accidente mortale şi un matelot cu piciorul retezat. Un regret: nu atinsesem decât foarte rar faimoasa cifră minimă de 25.000 de unităţi. În ciuda investigaţiilor şi întrebărilor mele n-am ştiut niciodată exact motivul: hrana, temperatura apei, speciile? Nici un ihtiolog n-a reuşit, la vremea aceea, să mă lumineze.

Când regăseşti ca mine Europa, te afli oarecum în situaţia parizianului care se reîntoarce la ferma natală. Totul pare cald, însă meschin. La plecarea spre Lima, lăsasem în bancă un capital intangibil, înainte de război o mică avere: două milioane de franci din 1938. Descotorosit de ghips, îmbrăcat cu haine noi, m-am hotărât să pap capitalul ăsta înainte de-a pleca iar. Am avut un şoc: la bancă mă credeau mort. A fost nevoie de-o întreagă dimineaţă pentru a se face calculul mizerabilelor mele dobânzi. În locul unei mici averi, acum, în 1947, abia dacă aveam în mână suma cu. Care să-mi cumpăr un camion de cinci tone. Ce avertisment! Da, atâta era de ajuns ca să cheltuiesc totul. În felul ăsta, încă o expediţie şi sfârşeam cu o motoretă.

Am şters-o pe Coasta de Azur şi am cumpărat o Lancia fără apărătoare de noroi în faţă şi fără capotă. O maşină ale cărei scaune ca nişte hârdaie nu puteau să convină decât unui fund tăbăcit. Eşapamentul liber, volanul „Tomas”, roţile cu spiţe – totul îmi plăcea la acest bolid de aluminiu, bizar ca şi Întoarcerea mea.

Îndrăgesc mult Coasta, pentru că aici am parte de odihnă, de reîntâlnirea cu prietenii, de barurile unde sînt întâmpinat ca o fantomă şi, pentru o vreme, de veselia surorii iubite, ultim martor al nebuniilor necesare sănătăţii mele.

Dar iată: numai cât să mă simt iar bine dispus şi, alarmat de figurile prea devreme îmbătrânite ale pensionarilor ramoliţi, o luam din loc. Şi aproape imediat aveam să mă arunc asupra şansei care mi se oferea iar, pentru că nimeni altul, poate, n-ar fi fost capabil să accepte atât de repede un risc atât de total.

Tocmai mă întorsesem la Paris pentru a încerca, doar doar voi reuşi, să reiau pescuitul langustelor în largul arhipelagului Galapagos sau în Mexic şi mă aflam deci acolo, când apelul unei importante societăţi financiare din străinătate mi-a parvenit la vechiul hotel „Terminus Saint-Lazare”. „Începem nişte cercetări în nordul strâmtorii Magellan. Ne trebuie un prospector”. Vocea prietenoasă mă punea în garda. Însă oferta era atrăgătoare: nu cunoşteam Pacificul de sud şi insulele lui nelocuite. Tata îmi vorbise odinioară despre Ţara de Foc şi despre arhipelagurile cu glugi de ceaţă. Ascultam cu un interes crescând chemarea asta către necunoscut: “Clima e groaznică; furtunile bântuite neîncetat. M-am gândit totuşi la dumneavoastră. Ce ziceţi?”. Îmi venea să răspund ca oribilul Tomala: „Cât?”. Am cerut doar două zile de gândire şi date suplimentare.

In realitate misiunea se dovedea urgentă, arhipelagul Guaytecas şi toate insulele înconjurătoare aparţineau stalului Chile; subsolul şi pădurea urmau să fie prospectate în şapte, opt luni cel mult, pentru a se indica resursele. Puternicul grup

îmi oferea condiţii generoase. Dar mi se deschideau, mai cu seamă, noi orizonturi, ca din senin. Când cunoşti greutatea cuvântului dat, e ceva să-ţi auzi propria voce cum răspunde. Ştii că o singură vorbă te va angaja cu trup şi suflet şi iată că brusc te simţi eliberat, de parcă ai fi pornit deja la drum.

– Accept.

Am închis telefonul, am privit îndelung interiorul confortabil al camerei de hotel şi am încercat să-mi închipui ce înfăţişare puteau să aibă acele faimoase insule depărtate, la câteva sute de kilometri de Ţara de Foc, spre nord.

După ce mi-am cumpărat nişte ochelari speciali şi mi-am strâns în catarame valizele, împovărându-mi prietenii cu geamantanele prea grele, m-am suit în avionul de Santiago, înarmat cu vreo câteva hărţi şi cu nişte foarte vagi instrucţiuni ale Societăţii. Eram plătit ca să fac pe cercetaşul, câtă baftă. Oamenii de afaceri, care se asfixiau prin birouri, fericiţi să poată ciupi o săptămână şi arunci să practice sporturile de iarnă, îmi cedau mie distracţiile lor. Sărmanii! Sporturile mele fuseseră foamea, drumul prin junglă, aşezarea unditelor, bătălia cu rechinii de toate felurile. /

Aruncându-mi privirea prin hublou, (de dimensiuni acceptabile încă; azi hublourile sînt nişte simple ochiuleţe), mă bucuram de jocurile soarelui pe apa Atlanticului şi mă gândeam la mulţimea tovarăşilor mei de aventură: adeseori plăpânzi, prost construiţi, fără un ochi, tuberculoşi chiar, curajul şi voinţa le ţinuseră loc de muşchi şi de motor.

Priveam mutrele nemişcate ale pasagerilor. Mă schimbasem eu, sau lumea asta în care banii luau încetul cu încetul locul arterelor? Văzusem cum circulă banii ăştia fără să mă ataşez de ei, metal agreabil câtă vreme curge, lichid, însă de temut dacă înţepeneşte asemenea unei proteze. Apoi, ca de obicei, alungam gândurile neplăcute, pentru a nu fi copleşit: „Dormi, Fernand”. Căci somnul e norocul omului. E casa lui de odihnă gratuită, naturală, îmi place să mă las în voia somnului, pentru a mă schimba cu totul.

La Santiago de Chile mi-am acordat, cum făcusem adeseori, cele câteva zile necesare ca să-mi organizez spatele, să culeg informaţii, să întâlnesc noi oameni, să adulmec fără vreun scop anume. Zic bine „fără vreun scop anume”, căci trebuie să ştii să opreşti câteva clipe maşina. Atunci se fac cele mai frumoase descoperiri, se petrec cele mai captivante întâmplări, când nu cauţi să apuci, să înghiţi cu lăcomie. Să nu se spună că e uşor, altfel strig şi răspund: De ajuns! Lemnul uşilor, lemnul paturilor în care unii fac dragoste dacă mai pot, cauciucul pneurilor, piperul, ipecacuana*, materiile de primă importanţă în lume şi platina şi wolframul şi casiterit şi calcopirita – pentru toate a fost nevoie ca nişte nebuni, nişte aventurieri şi egoişti de felul nostru să-l părăsească pe tăticu' şi să le descopere. Într-o zi o bucată de rocă, o plantă, o algă se transformă, datorită rătăcirilor noastre fără sfârşit şi fără ţintă, în zăcământ, în medicament, în hrană. Îmi spuneam – ştiu lucrul ăsta, după atâţia ani de libertate folositoare – că probabil nu mă conformasem totdeauna Codului: legile sînt, de la o ţară civilizată la alta, atât de bizare! Dar îmi impusesem totdeauna să risc şi să produc, acolo unde alţii nu îndrăzniseră. Astăzi ingineri, industriaşi, financiari alergau după mine şi mă plăteau ca să fac prospecţiuni. Fie, adulmecam pe socoteala lor, dar foarte hotărât să-mi păstrez metodele bizare şi să mă încred în instinct. N-aveam la

* Numele unor rădăcini cu proprietăţi vomitive.

dispoziţie decât şapte, opt luni pentru a-mi prezenta raportul. Era deci vorba să dau un larg ocol cu avionul şi apoi să fiu depus în centrul regiunii celei mai bogate sau mai enigmatice, văzută de sus.

Bine. Iată-mă instalat într-un confortabil hotel din Santiago şi cu totul fericit să mă duc la aeroportul civil şi să mă informez despre trafic şi despre avioanele-taxi.

Tocmai ateriza un adevărat „smintit al cerului”. Dintr-o maşinărie bizară coborau doi oameni: pilotul şi un gentleman cu umbrelă şi melon, modă cam neaşteptată aici. Îţi dădeai seama că, indiferent de climă, omul ăsta nu şi-ar fi schimbat ţinuta nici pentru un imperiu, atât de mult i se potrivea. Mă distram de unul singur.

Pilotul, un chilian sportiv, a fost repede cucerit de propunerea mea. Cu hărţile-n mână, ca altădată alături de Gal'Lino. Am discutat din punct de vedere tehnic itinerariul: vom ajunge în sud fără nici un alt ocol, ne vom stabiliza la Puerto Montt; de-acolo vom coborî şi vom zbura la o sută cincizeci de metri altitudine, ca să vedem cum arată dantela coastei, până-n Ţara de Foc.

Chilianul m-a pus să închei o asigurare specială şi, într-o dimineaţă, le-am telegrafiat miliardarilor mei.că misiunea începea cu adevărat: zburam drept spre sud, către arhipelagurile nelocuite.

Vorbeşti despre Ţara de Foc, dar, de cum te apropii de ea, trebuie să-ţi mărturiseşti surpriza totală dacă nu ştii dinainte că, încetul cu încetul, coasta chiliana îşi va schimba aspectul vesel, pentru a se înfăşură în ceaţă şi a se îmbucătăţi în mii de insule, tragic izolate. Până la Magellan, această nenorocire, această fisurare a unui întreg continent te izbeşte în faţă., Ploaia, un soi de burniţă necontenită şi rece ca gheaţa, se abate asupra ta şi nu te mai părăseşte până la întoarcere. O disperare amestecată cu mister pune stăpânire pe om. Trebuie să pilotezi foarte prudent.

Mulţumită ochelarilor mei speciali, care se reglează cu mâna şi măresc de patru ori, observ cu uşurinţă decupajul coastei. Aşa nelocuite cum se spune că sînt aceste insule, câteva sate şi chiar cabane de lemn tot îmi indică prezenţa eroică a fiinţelor umane. E ţara piraţilor şi a zânelor. Aici, chiar şi după trecerea lui Magellan, indienii alcalufi, asemenea corsarilor de la capul Finisterre, aprindeau mari focuri pentru a înşela rarele nave şi a le jefui. Pescuitorii de balene veniţi din Norvegia se înmulţiseră încetul cu încetul şi asanaseră coastele. Dar eu cred că metişilor pierduţi prin aceste locuri le trebuie un imens curaj ca să supravieţuiască într-un ţinut în care nu există vară. „Vara? Durează cincisprezece zile”, îmi spune pilotul.

Am hotărât să urc spre nord, spre arhipelagurile cu mai mulţi locuitori şi să-mi continui, vreme de câteva zile, Zborul sistematic peste zona nordică a arhipelagurilor Chonos şi Guaytecas şi a marii insule Chiloé.

Câştigat de tehnica releveelor aeriene folosite de mine; pilotul zbura acum cu dibăcie pe deasupra marelui bob de fasole pe care-l închipuie această din urmă insulă. Mi s-a părut imediat că n-ar fi deloc greu să se precizeze cât mai repede ideea unei exploatări. Vocea pilotului mi-a întrerupt gândurile:

– In faţa portului există o stafie care merge pe ape, zic oamenii. ~

Şi astfel a ajuns să-mi spună, în vreme ce dădeam târcoale insulei, lungă de o sută cincizeci de kilometri, că venise de mai multe ori pe-acolo. M-am aplecat brusc, arătându-i în larg o corabie solitară.

Am coborât puţin în picaj ca să-i dăm salutul nostru şi, printre două mase de ceaţă, am zărit puntea absolut goală. Ne-am întors în cerc, pentru a vedea mai bine. Era o ambarcaţiune mai primitivă decât Pelicano 32 – o lungă corabie fără vele şi fără echipaj, după cât se părea.

Chilianul m-a privit şi eu m-am dus repede cu gardul la ceea ce nu constituia pentru mine o legendă, la vasul fantomă pe care-l întâlnisem cândva în largul portului San Cristobal din Galapagos. Nava plutea fără urmă de om la bord – nici-un cadavru pe punte sau în cală, atunci când am pătruns acolo. A trebuit să-mi pun în joc toată autoritatea pentru ca nava să fie lăsată mai departe în voia mării. Echipajul nu înţelegea motivul pentru care nu doream cu nici un preţ să iau în stăpânire captura aceea.

I-am povestit totul pilotului chilian, în vreme ce ne roteam pe deasupra vasului. Nici el nu înţelegea nimic.

Am adus atunci vorba despre Kinchokre şi despre ştiinţa indiană a otrăvirii cu praf de parica sau de niopo. Cine ştie care-o fi fost încărcătura navei, poate conţinea şi ea această fină pulbere de lemn pe care-o respiri şi care într-o bună zi îţi pătrunde în organism. Atunci ia naştere euforia: unul după altul, oamenii îşi pierd cumpătul şi se aruncă în mare, pradă unei bucurii şi unei sminteli delirante. Asta poate dura şase luni; dar oamenii tot se aruncă. „Frumoasă moarte, nu?”. Chilianul meu era foarte tulburat. El s-a grăbit să renunţe la înconjurul vasului, după ce a trecut pentru ultima oară, jos de tot, pe deasupra punţii goale.

Vreme de mai multe zile mi-am putut relua; de la Puerto Montt, zborul peste insula Chiloé şi, din nou, m-am lăsat pătruns de strania atmosferă a viitorului meu şantier. Vulcanul Corcovado, acoperit de zăpadă, insulele dezertorilor, farul de la Guafo, cu cei doi oameni ai săi închişi înăuntru – totul îmi arăta că va trebui să-mi desfăşor fără întârziere activitatea la sol şi să prospectez malurile straniului lac din sudul insulei, uriaşa pădure arsă de chiparoşi, stâncile coastei, adâncimea fundului marin.

După cele câteva zile de zbor, micul avion coboară în picaj şi mă depune undeva pe un loc viran. Mă aflu, pare-se, la o jumătate de oră de mers cu calul de micul târguşor Quellon. Sunt şase grade şi o umezeală teribilă. Pilotul va veni să mă caute din nou peste şapte luni. Dacă se va întâmpla să pier, va găsi banii de întoarcere în portul Quellon şi va mai afla, de asemenea, cui trebuie să-i revină suma pentru asigurarea încheiată.

Rămân acolo, proţăpit pe sol cu bagajele mele prăpădite şi privesc iarba îmbibată de apă, fără să observ că spre mine aleargă o fetiţă cu picioarele goale, tăcută. Când mă îndrept la apropierea ei, o văd cum îmi întinde, surâzătoare în rochia ţesută din lină groasă, câteva flori culese de pe aeroport. Are cam vreo opt ani şi mă ia de mână, ca să mă călăuzească spre o colibă din crengi, bine legate între ele cu chirpici. Ne întâmpină un om mic de stat, bondoc, amestec evident de nordic şi alcaluf. Îmi dau seama că trebuie să fii de fier ca să poţi trăi aici, dar bunătatea omului acestuia mă înduioşează: după o ceaşcă de cafea fierbinte, el îmi propune să mă

conducă până la autorităţile din Quellon. Plecăm călare pe doi cai murgi, obişnuiţi cu solul spongios, în care se afundă. Pretutindeni se simte prezenţa mării şi a vânturilor care mereu îşi schimbă direcţia şi fac din aceste ţinuturi leagănul, patria furtunilor. Am la dispoziţie şapte luni pentru a cunoaşte viaţa acestor sufridos* – descopăr cuvântul în gura călăuzei mele. El lucrează un pic pământul, îmi spune, ţese lina pe care i-o dau oile şi se duce să pescuiască scoici şi muie cu o şalupă din lemn de chiparos. Şi asta dintotdeauna. Poartă pe obraz marca tuturor acelora care-au suferit înaintea lui pentru ca seminţia să dăinuiască.

La Quellon, demersuri rapide. Bravii poliţişti şi comandantul portului nu „pipăie” o navă decât de trei sau patru ori pe an. Doar şalupele venite din largul mării acostează deseori. „Sânt naufragiaţii, care ne dau cel mai mult de lucru”, îmi spun ei. Paşaportul meu trece, din mână-n mână, ca o atracţie. Prezint scopul misiunii mele: am nevoie să recrutez patru sufridos credincioşi, oameni hotărâţi care să parcurgă fără şovăire insulele, să vâneze, să facă prospecţiuni, să sape, să pescuiască, să ducă alături de mine viaţa pionierilor; de asemenea, să cumpăr o şalupă lungă de şapte metri, fără punte şi fără motor, prevăzută cu pânze pentru larg.

Căpitanul mă priveşte ţintă şi-mi descifrează numele. Tatăl lui, fost marinar, spune el, îi vorbea despre un francez care acostase într-o zi la Quellon pe o navă cu trei catarge. Mi-e cu neputinţă să-mi dau seama dacă e vorba despre tata; dar ce emoţie să mă gândesc că, la rândul meu, aveam să cunosc, asemenea lui, refregadas-urile, (acele furtuni uscate şi primejdioase), curenţii din strâmtoarea Humboldt şi navigaţia fără motor!

Poftit să mă instalez într-un mic hotel mai mult decât sărăcăcios, am aşteptat câteva zile veşti din partea comandantului. Vigoarea rarilor locuitori mă uimea. Femeile, tot atât de oţelite ca şi bărbaţii, călăreau fără şa nişte cai de rasă inferioară. Desculţe, purtând lungi rochii de lână, ele descărcau din şalupe saci imenşi cu scoici, sau mariscos. Am aflat că nu exista nici un medic pe insulă. Părea să trăiască fiecare aspru, fără vicii şi, tocmai datorită naturii implacabile, departe de orice ambiţie, calcul sau dezechilibru. Până şi negustorii, modeşti şi amabili, îşi ţineau prăvăliile cu o stăpânire de sine şi o severitate de oameni ai bisericii. Trăiam brusc sub vraja unei sănătăţi morale pe care n-o mai întâlnisem niciodată la nivelul unei colectivităţi albe. Regăseam puritatea regretaţilor mei indieni, nobleţea tribului piros, demnitatea absolută a tribului campas.

Într-o seară, comandantul mi-a prezentat patru sufridos chilieni: „Am făcut rost de şalupă. Iată-i şi pe oamenii dumneavoastră, căpitane. Îi cheamă Colivaros”. Cel mai vârstnic avea peste cincizeci de ani; ceilalţi trei, între optsprezece şi douăzeci şi cinci. Toţi energici, sănătoşi. Aşteptau fără să manifeste vreo curiozitate, naivi, purtând cu toţii acelaşi nume, ca alde Fratellini ori Bouglione. „Se pricep să mânuiască securea şi fierăstrăul, să construiască o şalupă, să fabrice vâsle, să pescuiască, să vâneze foci – dar lucrul ăsta e interzis”, a mai spus comandantul, în aceeaşi seară, eram proprietarul unei şalupe cu patru bănci pentru vâslaşi şi cu un catarg foarte scurt, care să permită coborârea pânzelor într-o clipă.

Cursa în jurul insulelor putea să înceapă. I-am însărcinat pe oamenii mei să cumpere cuiele, materialul şi alimentele şi m-am pregătit să părăsesc ultimele

* Oameni răbdători, în limba spaniolă în original.

bastioane ale confortului chiar de-a doua zi. E straşnic să te simţi în ajunul bătăliei adevărate cu elementele.

După masa de seară, se prezintă la mine la hotel un tânăr voinic. Fără sutana lui nouă de preot, l-aş fi luat drept marinar.

– Am pus această sutană în cinstea dumneavoastră, căpitane.

Atletul ăsta cu ten proaspăt mă informează că e fiul unor emigranţi polonezi şi că pluteşte de la o insulă la alta într-o veche şalupă, făcându-şi meseria de preot şi purtând cu sine iertarea şi sfintele taine: „Oamenii pe care i-aţi angajat sînt prea puţini indicaţi, îmi spune el. Nu sînt căsătoriţi legitim şi fură lesne”. Îi răspund că, de zeci de ani, tocmai vagabonzii, dispreţuiţi şi proscrişii alcătuiesc cea mai frumoasă ghirlandă de slujitori ai mei;” crede pesemne că-mi face un serviciu, lucru pentru care îi mulţumesc; dar mă pricep la oameni şi am aflat de propria-mi piele că băieţaşii de cor dispar înainte de-a începe slujba: „Am nevoie de oamenii cei mai neajutoraţi, cei mai supuşi insultelor. Citiţi Evanghelia. Îi vreau pe dezmoşteniţii ăştia ca paznici”.

Preotul din insula Chiloé se uită la mine cu gura căscată. In seara aceea a avut parte de întâia lui surpriză. Privirea i s-a schimbat la iuţeală. Ne măsurăm unul pe altul. Am văzut foarte repede că mă prevenise din pură amabilitate. Caracterul straniu al marinarilor mei piraţi îi scăpa. Poate că, într-adevăr, date fiind şi obiceiurile şi rasa, aceştia păstrau în adâncul fiinţei nevoia de jaf a strămoşilor, care se scăldaseră goi în apa rece ca gheaţa şi atacaseră balenierele, având drept orice îmbrăcăminte doar un mic pătrat din piele de focă, prins cu ajutorul unui şiret făcut nod în faţă sau la spate, după direcţia in care bătea vintul. Dar eu unul asemenea gen de oameni voiam.

A doua zi, lunga cursă între Chiloé şi arhipelagul Guaytecas începea. Comandantul ţinuse să-şi ia rămas bun de la noi şi, dar preţios, îmi oferise o frumoasă rezervă de cutii cu lapte condensat.

Sufla un vânt dinspre nord-vest, ucigător, epuizant. Navigam către insula San Pedro, în speranţa de-a ne instala noaptea lângă un izvor cu apă dulce, pe care-l cunoşteau oamenii mei.

În fiecare seară, de-acum înainte, urma să găsim din loc în loc, pentru noapte, asemenea colibe din crengi şi pământ. Construite de înaintaşi curajoşi, vânători de vidre, de foci sau de castori. Mâncam scoici enorme, orez fiert la foc de butuci, iar eu contemplam cabana pe care oamenii mei o consolidau repede înainte de căderea nopţii. Disciplina acestora mi se părea magnifică: pe perete atârna un cuţit lăsat acolo de cineva; găseam totdeauna buşteni uşor de aprins, dar cei patru sufridos ţineau să usuce şi ei câţiva, pe care urmau să-i găsească alţi oameni.

Astfel mi-am petrecut prima noapte, iscodit cu mare atenţie de corsarii mei. Îmi rămâneau multe de învăţat; am avut dovada acestui lucru a doua zi dimineaţa, în timpul îmbarcării: am observat că laptele dispăruse din şalupă. Să fi avut preotul dreptate? Mă aflam, fără îndoială, în prezenţa unui furt categoric. Obişnuit de multă vreme cu soiul ăsta de neplăceri, mi-am manifestat pe loc supărarea: „Duceţi-vă şi căutaţi-mi cutiile cu lapte”.

Cei patru sufridos îşi aruncă priviri unul altuia; nimeni nu face măcar un pas. Alerg la colibă, răstorn paturile improvizate şi descopăr lada ascunsă sub unul din ele. Strig: “Veniţi aici. Ce rost are furtul ăsta?”. Nimeni nu se clinteşte. Simt că doar bătrânul avea destulă autoritate asupra acestei mici mafii pentru a mă atrage într-o

asemenea capcană. Îl privesc, iar el înaintează, nepăsător, nobil, cu ochii lui oblici care nu mă părăsesc nici o clipă.

– Eu am făcut-o, spune el.

– De ce?

– Pentru cei care vor fi flămânzi. O femeie, nişte copii. Chiouaye Colivaro, mai tânăr şi mai vorbăreţ, îmi explică atunci, spre ruşinea mea, că ăsta e obiceiul. Când eşti bogat, adică ai rezervele necesare pentru a doua zi, trebuie să laşi în toate colibele câte ceva care să ajute la salvarea unor vieţi omeneşti: „O să le vezi tu însuţi pe femeile noastre. Ele navighează ca şi noi cu şalupele şi pescuiesc mariscos. Femeile noastre riscă tot atât de mult ca şi noi şi în plus gătesc şi ţes. Hrana pe care-o lăsăm e pentru ele sau pentru duşmanii noştri. Suntem săraci, dar cel ce se îneacă trebuie să fie salvat”.

În câteva minute, el îmi comunicase totul cu privire la oamenii a căror viaţă urma s-o împărtăşesc. Le-am mulţumit tuturor şi am vârât din nou sub pat cutiile cu lapte, între aceşti sufridos şi mine se născuse prietenia. Am strâns energic mâna zbârcită a bătrânului Colivaro – şi ziua aceea a fost minunată. Să fi avut ei în continuare vreo intenţie anume? Căci bătrânul a cerut să punem vela scurtă ca să ajungem în sudul insulei, faţă-n faţă cu San Pedro. Mi-am notat faptul că pădurea de chiparoşi cobora până la mare.

Seara, după ce făcusem releveul malurilor, am acostat într-un golf al insulei San Pedro, minuscul estuar în care şalupa se putea adăposti cel mai bine.

Colivaro îmi arată o poiană în pantă, de unde se înalţă fumul: „O să vezi o femeie”. Simt că vrea să completeze lecţia dată de dimineaţă, să-mi dovedească ce înseamnă curajul unei femei din partea locului. Debarcăm fără să bănuim că insula asta va fi pentru multă vreme cartierul nostru general. O femeie de treizeci de ani, calmă şi robustă, ne priveşte cum urcăm, cu mâna streaşină la ochi. Lângă ea, o fetiţă de vreo cinci ani se uită fix la oamenii care escaladează stâncile. „Bărbatul ei s-a înecat aici cu şalupa. Femeia vrea să rămână în locul ăsta”, spune bătrânul.

Chiouaye povesteşte mai cu de-amănuntul; dar eu doresc întii şi-ntâi să o salut pe această regină cu obrazul plin ele forţă, bine proporţionat, liniştit. Micuţa îi seamănă. N-a trecut nimeni pe-aici de un an; astfel că suntem primiţi cu bucurie în coliba simplă, din pământ bătătorit, în mijlocul încăperii, focul încălzeşte şi scoate fum. Site pentru scurs brânza, rogojini, trunchiuri, ustensile pe perete. E cu neputinţă să refuzăm găzduirea într-o mică odaie separată unde vom putea dormi, atât pare de fericită femeia asta să ne primească. Chiouaye aţâţă focul şi se şi apucă de făcut mâncarea. Ceilalţi se vor duce să pescuiască sau să descarce orezul, făina, sarea şi cafeaua. O sărbătoare cu totul lăuntrică se pregăteşte, în mijlocul fumului, al povestirilor, al dezordinei din jur. Cinci oameni dintr-odată în magherniţa asta! Afară, patru oi şi un berbec aşteaptă să intre la adăpost şi behăie. Sosirea noastră a tulburat pacea zilnică, bine orânduită. Bătrânul Colivaro îmi explică aşa cum se pricepe că femeia n-a mai vrut să se întoarcă niciodată la Chiloé. Ea şi-a înmormântat soţul în apropierea colibei, în care va rămâne până la măritişul fetei. „Pe urmă va veni s-o ia un pescar”, spune el. Văzând aceste două fiinţe atât de simple, încep să visez. O privesc intens pe fetiţa care zâmbeşte, jucându-se cu oamenii mei. Simt cu brutalitate dorinţa de-a le lua pe amândouă sub protecţia mea, de-a le adopta. Insă vechiul glas

din străfunduri mă dojeneşte: „Eşti doar în trecere, Fernand. Tu totdeauna eşti doar în trecere, nu uita asta”.

Seara, femeia îşi exprimă cu voce calmă bucuria de-a se afla în apropierea locului tragic. Ea serveşte la masă peştele prins înainte de căderea nopţii şi-mi oferă cu amabilitate nişte enormi arici de mare, transformând astfel cina frugală într-un ospăţ frăţesc. O lumină străluceşte în ochii albaştri ai fetiţei, căreia mama îi mângâie părul. Uşa de scânduri se leagănă un pic în bătaia vântului, dar o căldură necunoscută ne învăluie pe toţi: „Bărbatul meu se află aici, lângă mine. Ce-mi mai lipseşte?”, spune mama.

După săptămâni întregi de prospectări, va trebui să ne smulgem din această insuliţă duioasă; şi va fi nevoie de toată insistenţa mea pentru ca eroica femeie să accepte cafeaua, sarea şi cele câteva cârlige montate pe-o funie pescărească. Părăsind golful din San Pedro cu schiţele insulelor şi coastei, îmi jur să aduc într-o bună zi aici un cufăr de haine. Dar te poţi întoarce vreodată in viaţa asta plină de primejdii? Trebuie să mergi înainte, orice s-ar întâmpla.

Urcăm acum pe lângă coasta răsăriteană până la golful care mărgineşte lacul reperat din avion. O frumoasă clădire de lemn, înconjurată cu verdeaţă bine îngrijită îl domină. „Trebuie să ne oprim aici astă seară”, spune bătrânul Colivaro. Am luat obiceiul să mă las călăuzit în ţinutul ăsta pentru care simt o dragoste pe măsura asprimii lui. Pătrundem într-o nouă familie de sufridos, un trib al cărui patriarh sacrifică şi frige de îndată pentru noi un berbec. Toţi par să depene aici poveşti, ca la o şezătoare; aud vorbindu-se de zâna mării, de strigoii ceţurilor. Apoi Chiouaye mă îndemnă să iau la rândul meu cuvântul – şi iată-mă prezentând cu simplitate ceea ce tuturor acestor oameni li se pare a fi cel mai trist cântec de jale pe care l-au auzit vreodată. Sânt tulburat eu însumi când mă aud vorbind astfel despre oraşele Europei, despre H.L.M.- urile ca nişte compartimente pentru sticle, despre automobile, pensionari şi medicină, despre ziua unui parizian... O tăcere visătoare se aşterne. Aceşti sufridos îmi interpretează cuvintele în felul lor, fără îndoială. Eu unul consider că descriu o lume a nesăbuinţei şi a smintelii.

– Cit de nefericiţi trebuie să fie. Sărmanii!

Un glas de femeie în noapte m-a redus la tăcere. E plăcut lingă flăcările roşii ale focului. În rochia ci lungă din lină de oaie, tânăra Carmen mi se pare brusc foarte frumoasă. Îi contemplu faţa cu ochi albaştri, trăsăturile regulate care amintesc de lunga călătorie a norvegienilor până aici. Timpul s-a oprit odată cu vocea mea. Privirile ni se întâlnesc. Îi admir corsajul încreţit, semănând cu al bunicilor noastre, manşetele şi mâinile puternice. Am dinainte imaginea unei femei adevărate. Vântul oceanului redeşteaptă în mine marea orchestră. Caut să-mi ascund emoţia. Urmează să se producă oare ceva? Ştiu, din câteva aluzii, că frumoasa Carmen nu e măritată, întâlnirile sînt rare prin aceste locuri dezmoştenite. Singur Dumnezeu va porunci...

A doua zi pornesc la asaltul marelui lac cu mai mult curaj, în vreme ce Carmen, ca o zeiţă abia întrezărită, dispare în larg, singură.pe şalupă. Asemenea tuturor femeilor, ea se va întoarce seara, cu sacii plini de mariscos şi de muie de ci te treizeci de centimetri şi mai bine, mândră că şi-a încărcat barca până sus.

Explorarea interioară a insulei avea să-mi ia mai multe luni: împotriva oricăror aşteptări, lacul descoperit oferea o resursă neprevăzută. Sosind la Santiago, fusesem

surprins de întreruperea periodică a electricităţii; două zile pe săptămână, în medie, oraşul stătea fără curent, din lipsă de forţă generatoare. Am calculat cu rapiditate că lacul, nelocuit şi foarte calm, putea să constituie o importantă rezervă de energie. Zile întregi sub mărunta ploaie glacială, pe nişte plute alcătuite în grabă şi cu mijloace improvizate (mari bobine de sârmă albă, întrucât aceasta se zăreşte de la distanţă), am străbătut noianul de apă, miraculos situat la aproape două sute de metri Înălţime, într-un ţinut unde ploile rămâneau constante. Am pus să se sondeze fundul, din loc în loc, pe toată lungimea: patruzeci de gropi, care-mi dovedeau că apa stătea pe-o platformă de ardezie. Nu sînt specialist „hidro”, dar am semnalat pe loc posibilitatea asta. Comanditarilor mei.

Coborând din nou spre Quellon, ca să trimit o telegramă cu privire la descoperirea mea şi să urc spre nord, am revăzut-o pe Carmen şi a trebuit să-mi mărturisesc mie însumi că ea era poate femeia pe care-o căutam de multă vreme. Fără să-i pomenesc nimic, mi-am jurat să mă întorc în acest golf învăluit în ceţuri de îndată ce-mi voi fi sfârşit prospectările şi să o cer în căsătorie.

Plecam iarăşi pe mare, pentru a studia pădurea şi coasta de nord-est, cea mai ferită de vânturile predominante, în insulă, chiparoşii de pe o suprafaţă enormă arseseră; dar trunchiurile mai puteau fi exploatate, cu condiţia să fie scoase la mare. Măsurând adâncimea, adeseori potrivită pentru cargouri de mii de tone, vânam între timp, vidre, urmăream jocul pinguinilor imperiali (a căror ucidere a trebuit s-o interzic), cercetam gropile şi grotele de pe ţărm, ca să strângem eşantioane de pietre.

Într-o seară, bătrânul Colivaro îmi istoriseşte ciudata poveste a unei cueva* – străvechi adăpost stâncos, unde se-ascunde o comoară, la vreo câteva ore de drum. A doua zi, ca nişte copii, în pofida mării agitate, ne îndreptăm şalupa spre acel punct al coastei. E o nebunie să navigam astfel; dar eu stărui: într-adevăr, la câţiva, zeci de metri de mare se zăreşte, în stâncă, o cavitate curioasă. „Aici făceaţi foc strămoşii noştri”, îmi spune bătrânul. Înţeleg că e vorba despre un bârlog al corsarilor şi cobor uneltele, la noroc. Răsturnăm pământul în mai multe locuri. Deodată se aude strigătul lui Chiouaye: izbise cu lopata în lemn. Figurile noastre, amuzate până-n clipa aceea, sînt cuprinse de emoţie. Fără îndoială, e capacul unui cufăr. În genunchi, scobim toţi cu mâinile, ca nişte şobolani. Scot curând o lădiţă fără încuietoare. Ea conţine o altă lădiţă, de vreo patruzeci de centimetri. Q deschid încet. Descoperim înăuntru o statuie a sfântului Ioan, în întregime din lemn pictat, foarte fină, apoi o alta, a sfântului Francisc din Assisi, şi, la fund de tot, mare cât pumnul unui copil, un cap de Christ din pământ, pictat şi el, cu păr autentic înfipt în argilă.

Fără îndoială, în goana lor de la răsărit la apus, nişte iezuiţi şi-au căutat în grota asta refugiu, ori au fost ei înşişi victime ale corsarilor care-i pândeau pe refugiaţii din Guaytecas. În amintirea acelor vremuri, transportăm cu evlavie lădiţa – grăbindu-ne totodată, căci trebuie să ne mai construim şi o colibă înainte ca noaptea să-nvăluie locul ăsta dezolant.

Am cunoscut acolo zile aspre, da. Nici urmă de vânat. Drept hrană, multă vreme, doar nişte „bile de biliard” – o făină fiartă în apă sărată, o cocă pe care orice sufrido o păstrează în timpul deplasărilor lui într-un sac. De la plecare, nu zărisem nici măcar o dată soarele; trăiam sub o continuă burniţă. Mi-era de ajuns. Găsisem acolo

* Cavernă, peşteră în limba spaniolă în original.

eşantioane de aur şi platină, două păduri mari, un lac. Socoteam că sosise vremea să mă întorc la Quellon.

Încă o dată instinctul, fără îndoială; căci în port sînt informat că o misiune franceză e aşteptată în zilele următoare. Revăd cu plăcere figura comandantului, sutana tânărului preot polonez, despre care aflu că-şi asumă, zilnic, tot mai multe riscuri: pleacă mereu să ducă în insule şi-n golfurile pustii sfintele taine, îngrijirile, mângâierea. „Barca lui e un adevărat coşciug", mi se spune.

Câteva zile mai târziu, misiunea franceză sosea ca să-mi asculte raportul şi să preia, eventual, conducerea tehnică. Mi-am prezentat concluziile: despădurirea platoului, unde să se amenajeze păşuni pentru bovide*, asamblarea unei uzine electrice care să alimenteze oraşul Santiago etc.

Ingineri suedezi trebuiau să vină în urma mea să se ocupe de prospectarea platinei şi aurului.

Dar un pionier nu spune niciodată totul. Am păstrai pentru mine un secret mai puţin obişnuit: prepararea supelor din alge. Observasem că, în unele seri, oamenii mei făceau un jgheab de vreo doi metri lungime, acoperii; cu pietre încălzite până la roşu. Scoteau pe urmă cenuşa şi trunchiurile şi vârau în tunelul fierbinte nişte frumoase alge albastre, care se uscau astfel împreună cu puii lor de creveţi. Apoi acopereau totul cu frunze şi crengi.

Blocurile astea de alge serveau drept bază pentru o ciorbă cu un delicios gust de iod. Câteva luni mai târziu, am trântit pe masa profesorului Belloc, la muzeul oceanografie din Monaco, un snop de asemenea alge albastre: „Poftiţi, analizaţi-le. Aveţi cunoştinţă de ele? Eu unul le mănânc". După ani de zile, am aflat că datorită snopului meu se hotărâse crearea unei uzine pentru extragerea algelor, în sudul statului Chile.

In seara când trebuia să plece misiunea franceză, am oferit o masă de adio, la care l-am invitat şi pe preotul navigator al morţii. Aveam eu o idee. Totul se petrecea la micul hotel din Quellon şi, în pofida stingherelii pricinuite de faptul că va fi prezentat unor domni din Paris, preotul a venit, cu sutana lui pururi nouă – căci şi-o punea "doar la marile ceremonii. La sfârşitul cinei, fără vreun discurs, m-am ridicat, m-am scotocit prin buzunare şi am pus pe masă toate bancnotele, toate monedele pe care le aveam: „Domnilor, daţi şi dumneavoastră, am spus eu. Iată un sărman preot marinar care-o să se scufunde în felul în care navighează. Îl poartă cu sine pe Dumnezeu într-o şalupă putredă. Enoriaşii lui n-au mijloace. Daţi!". Nefericitul preot nu mai ştia unde să se vâre, Dar şi-au golit cu toţii buzunarele, ca să nu pară mai zgârie-brânză decât un prospector. Grosul teanc de bancnote a acoperit, într-o singură seară, preţul pentru şalupa sfintei taine.

Misiunea mea era pe sfârşite. Îmi verificam notele. Imaginea frumoasei Carmen îmi revenea fără încetare dinaintea ochilor, chemându-mă parcă spre locuinţa ei. Ghinion! Într-o seară, pe când mă întorceam din ultima cursă, un tăvălug uriaş, un val teribil ne răstoarnă şalupa.

Simt, la picior şi la braţ, izbitura bordajului, ca pe-o masă care se prăbuşeşte. Oamenii mei mă scot la mal. Durerea mă sfâşie la orice mişcare. Dârdâi sub acoperişul colibei pline de fum, unde stau susţinut de atelele şi legăturile pe care mi le-au făcut

* Familie de mamifere rumegătoare, cuprinzând bovinele, ovinele, caprinele, etc.

cei patru sufridos. Trebuie să mă întorc la Quellon, cu preţul unor dureri insuportabile. Abia ajungem – şi Chiouaye aleargă şi se întoarce cu bandaje. Ii interzisesem să-l alarmeze pe comandantul portului, dar acesta soseşte călare, pentru a-l vedea pe tânărul sufrido cum îmi pune la loc atelele, ca un veritabil infirmier. Şoldul şi piciorul par mai puţin atinse decât braţul. Va trebui să aştept, să am încă vreo câteva săptămâni răbdare până să pot din nou vedea obrazul singurei femei pe care am simţit-o capabilă să mă însoţească pretutindeni în existenţa mea aspră şi plină de primejdii.

Turbam de mânie. Dar ce era să fac?

De cum am putut să merg şchiopătând uşor şi sprijinindu-mă într-un baston-cârjă, am plecat în port, pentru a-i face cunoscută comandantului dorinţa de-a mă duce, cu un vas mai confortabil decât şalupa mea, în golful unde trăiau Carmen şi părinţii ei.

Comandantul şi-a plecat fruntea, apoi a ridicat-o şi m-a privit îndelung, fără o vorbă. M-am gândit că bănuise iubirea mea pentru Carmen şi hotărârea luată de mine. Tăcerea devenea tot mai apăsătoare. Până la urmă el a dat stângaci ocol biroului, căutând o hârtie ce părea de negăsit. Apoi (îi voi auzi mereu glasul):

– N-am vrut să vă spun deunăzi...

– Când anume?

– Când aţi avut accidentul. În aceeaşi seară, toată familia lui Carmen a dispărut în furtună. Mama, fiica, nepoata. Aduceau la Quellon nişte şalupe încărcate până sus. O vijelie bruscă le-a răsturnat, au fost luate de valuri, Iată declaraţia poliţiştilor...

Am citit şi am recitit scurtul raport privind tragedia. În picioare în spatele biroului său, căpitanul stătea cu fruntea plecată şi nu îndrăznea să mă privească, respectându-mi durerea fără lacrimi – durerea mea de bărbat. Până şi mâinile lui erau liniştite şi nu mai îndrăzneau să pipăie hârtiile. Moartea e un fel de ordine pe care nu simţi dorinţa s-o tulburi.

Carmen moartă, înecată, răpită iubirii mele. Ce-mi mai rămânea, atunci seara, în insula aceea învăluită-n ceaţă? Nimic altceva decât disperarea. Dincolo de răceala cuvintelor oficiale de pe hârtia pe care continuam s-o ţin în mână şi de care ochii mei rămâneau ţintuiţi, dincolo de micile semne negre şi de realitatea pe care ele voiau să mi-o impună şi pe care eu refuzam s-o admit, sufletul meu, inima mea, întreaga mea fiinţă nu voiau să vadă decât frumuseţea sobră şi viguroasă a femeii căreia ar fi trebuit să-i spun mai de mult că o iubesc. O vedeam aşezată lângă foc, calm strălucitoare în rochia ei lungă de lină. O vedeam stând în picioare în şalupă, nu în dezordinea şi în tumultul dinaintea morţii sale, ci dreaptă după truda zilei împlinite, când se întorcea seara în micul port. Da, dacă îmi reţineam lacrimile, n-o făceam decât pentru a o vedea vie, intrând în picioare în legenda memoriei mele, ca şi tatăl meu, ca şi mama mea, ca şi atâţia alţii, vai! Asemenea lor, ea nu putea să moară. Ea rămânea dreaptă în străfundul fiinţei mele, ca însăşi imaginea eroismului cotidian, calm şi mut.

In aceeaşi seară, puţin mai târziu, m-am oprit în faţa mării. Cei patru sufridos mă regăsiseră. Îmi respectau şi ei, fără un cuvânt, durerea; dar se aflau acolo, înconjurându-mă delicat cu prietenia lor caldă. Şi sînt convins că se gândeau, ca şi mine, la acea apariţie miraculoasă, evocată prin părţile lor, lângă foc, în atâtea seri,

când cei ce stau cu faţa spre Castro văd venind către ei, pe marea învăluită-n ceaţă, o zână care merge şi-şi caută barca.

ASIA MISTERIOASĂ (1955—1956)
ŞI ÎNTOARCEREA ÎN AMAZONIA
(1956—1971)

27

Aziadé. MAREA MEA IUBIRE PIERDUTĂ PE DRUMUL SECRET AL AURULUI ŞI AL OPIULUI

Pentru ce bani, de-acum înainte? Pentru cine? Furtunile nu permiteau nici o aterizare la Quellon. Am hotărât să mă îmbarc, cu destinaţia Puerto Montt, pe-o navă chiliana care se adăpostise câteva zile în port. Şi apoi, de ce să nu le ofer două călătorii oamenilor mei, ducându-i în oraşul acela pe care n-ar fi avut niciodată prilejul să-l viziteze? Chiouaye şi bătrânul Colivaro m-au însoţit, aşadar, la Puerto Montt, cu clasa-ntâi. I-am îmbrăcat de sus şi până jos în micile magazine, le-am cumpărat două cutii cu mărgele şi nişte brăţări pentru nevastă şi fiice; dar ei au refuzat energic două superbe maşini de gătit, având cuptor şi sistem special de încălzire! „Nu le cumpăra. Îndrăgim prea mult focul nostru cu lemne şi odăile afumate”. I-am condus a doua zi la bordul unui cargou care pleca spre Quellon. Faptul că ei, nişte sufridos din insulele reci, luaseră masa împreună cu mine; sub privirile uimite ale ofiţerilor şi notabililor chilieni, îi făcea să se simtă atât de mândri, încât se socoteau plătiţi pentru toate acele luni de trudă.

Câţiva ani mai târziu, un cutremur de pământ avea să scufunde anumite părţi ale coastelor la mai bine de un metru sub apa mării. I-am trimis atunci preotului-marinar, din Europa, toţi banii disponibili, ca să poată veni în ajutorul prietenilor pe care fusesem nevoit să-i părăsesc.

Mă aflam, o dată în plus, la singura mea adresă fixă de pe lumea asta: hotelul „Terminus Saint-Lazare”. Toamna poleia Parisul cu aur. In ciuda uşoarelor ceţuri din zori, temperatura mi se părea foarte blândă; de-aproape un an, nici o rază de soare nu-mi mai mângâiase obrazul. Stăteam pe terasa hotelului şi-mi luam micul dejun, privind cum defilează hoarda figurilor îngrijorate, triste, morocănoase. Bucuria vieţii părea stinsă pe vecie pentru furnicile astea care se revărsau din metrou în şiruri strânse. Încălţămintea uzată, la fel şi hainele, totul trăda resemnarea. Gândindu-mă în locul lor la atâta inconştientă decădere, aveam inima grea. Şi iată că, în faţa acestei mulţimi, tresar şi mă ridic: pe omul de colo, îmbrăcat în zdrenţe, gârbovit, care se împleticeşte, îl cunosc! E cu neputinţă să mă înşel, recunosc pe tâmpla lui adâncitura unei trepanaţii, iar în mijlocul feţei nasul acvilin. Alerg şi-l prind de braţ: „Guy!” El mă priveşte, bombăne, o face pe neştiutorul. Îmi dau seama că se ruşinează, că nu vrea să-l ating, să-l recunosc. Dar am o mină zdravănă şi sînt hotărât să nu-i dau drumul:

– Mă plictiseşti, Guy! Unde te duci?

– Să mor. Lasă-mă, sînt bolnav, spune el In cele din urmă.

Omul ăsta, pe care-l cunoscusem cu cinci ani în urmă şi care avea cai de lux, iaht, un Cadillac, iată unde ajunsese! Vreau să aflu totul. Îl apuc de haina veche şi-l trag spre terasă, în vreme ce el se împotriveşte:

– Mulţumesc, Fernand, dar asta n-o să schimbe nimic. Sânt ruinat.

O oboseală profundă îi transformă vocea într-un simplu murmur. Se lasă până la urmă târât în camera mea. Comand pentru el un dejun; dar Guy ocoleşte orice răspuns, repetând abătut: „Umblu de trei zile fără oprire, în speranţa că voi face o pneumonie şi voi crăpa”.

Cunoscându-i firea independentă, îl întind cu forţa pe patul meu şi-l oblig să bea o cupă de şampanie înainte de-a adormi. Vreau să simtă că i-am rămas acelaşi prieten. Dar mai cu seamă să doarmă! Mă instalez într-un fotoliu, convins că dacă-l las singur nu-l mai regăsesc. In fine, se prăbuşeşte.

Amiaza, ora cinci, ora zece seara; hoinarul meu tot mai doarme. Pun să i se pregătească o cină copioasă şi o baie caldă, apoi îl trezesc, îl oblig să-şi facă toaleta, să îmbrace unul dintre costumele mele. Cânt, îl cert, glumesc, fac pe clovnul: „Stridii şi icre negre, Guy. La naiba. De ce să sfârşim în chip mizerabil?”. Proaspăt ras, odihnit, obrazul lui supt se străduieşte să zâmbească. Vocea îi devine iar puternică.

– Vrei nişte bani, ca între fraţi de aventură? Mai am ceva. #..

– Mulţumesc, e inutil.

Apoi şampania şi mâncarea îi dezleagă limba şieu înţeleg, în sfârşit, cauza decăderii lui. Face de ani de zile negustorie cu nişte prieteni kirghizi, care îi înapoiază regulat şi cu generozitate de cinci ori mai mulţi bani decât a investit el. Nu e vorba de contrabandă, căci acolo, în Asia centrală, cultura şi vânzarea opiului sînt practicate şi acum în mod liber: însă toate afacerile se încheie pe cuvânt. Doar că de vreun an, bolnav de inimă, el e incapabil să plece din nou în stepele din Uzbekistan:

– Am lăsat mii de dolari la clinică. Nu primesc banii tăi, Fernand, se încăpăţânează el să-mi răspundă.

– De acord, dar pentru ce ai respinge asocierea noastră? Spun eu.

Caută zadarnic pe faţa mea o urmă de milă, ca s-o refuze. Sânt sincer: nu l-am găsit eu însumi, chiar acum, pe omul care mă va salva? Îmi frământ de vreo câteva zile mintea, încercând să găsesc prilejul care să-mi permită să uit imaginea tragică a lui Carmen, să mă avânt spre noi puncte ale globului, cât mai departe cu putinţă de America de Sud, pe care-o iubesc. Găsisem probabil cuvintele potrivite, căci Guy îmi întinde mâna:

– Asociat? De acord, Fernand. Juma-juma. Ascultă-mă cu atenţie.

– Mai întâi să bem pentru asocierea noastră, amărâtul meu frate.

Văd limpede că-şi recapătă încetul cu încetul încrederea după felul în care-mi explică lucruri cu totul necunoscute mie, legile aspre ale Asiei centrale, obiceiurile politice şi religioase ale kirghizilor, ale nesupuşilor, ale oamenilor stepei, ale tuturor acelor vechi neamuri turco-mongole, chineze, indiene. Mă aflu parcă la cinema. Guy îmi vorbeşte despre cei mai redutabili călăreţi din lume, despre viaţa în iurte, uriaşe corturi nobiliare, despre transhumanta fără sfârşit a oamenilor acelora.

– Dacă te duci acolo, ascultă-mă bine: o să-ţi rişti zi de zi viaţa.

– Accept!

Mă simt înflăcărat, salvat, o fiinţă cu totul nouă. Văd, ca odinioară la „Chitele”, repetiţia Marelui Moghul.

– Te trimit la ultimii oameni liberi, mai spune el.

– Mă voi duce unde vrei tu şi voi încerca să-ţi recuperez banii.

Ciudat animal mai e omul. Abia şi-a revenit, că vechea lui natură şi apare din nou. Orgoliul şi mândria lui Guy îşi reintră brusc în drepturi. El încheie pe neaşteptate discuţia:

– S-a făcut târziu, dragă Fernand. Cere-mi cel mai bun apartament din hotel. E un avans în contul, averii noastre de acolo. Pe mâine.

El îşi recapătă astfel stilul de mare domn, iar eu mă execut; am totuşi destui bani strânşi, care-mi îngăduie, de cum se iveşte vreun necaz, să finanţez orice nouă evadare.

A doua zi, sînt trezit de vocea foarte sonoră a lui Guy: \

– E ora unu. Ai dormit destul. Te aştept în apartamentul meu să luăm masa de prânz. Ne vom petrece ziua lucrând. Eşti de acord?

După o jumătate de oră, mă aflu în faţa unui om de nerecunoscut. Parfumat, pieptănat, mângâind nişte trandafiri, cu trupul strâns gingaş într-un halat de mătase întreţesută cu fir de aur, el mă informează cu un graţios cinism:

– Am pus să fie întocmite facturile pe numele tău, bineânţeles.

– Aşa e piesa, răspund eu.

Sincer, simţeam o foarte mare plăcere să-l văd descotorosit de mutra aia de vagabond disperat.

Ziua a fost pentru mine pasionantă. La fel şi schiţele lui. Odată cu cea dintâi lecţie privind vocabularul, un veritabil arsenal de informaţii noi mă obliga să fiu atent. Eram încântat. Eu, incultul tuturor şcolilor, care găsisem adeseori că marii dascăli mă dezamăgesc asemenea meduzelor scoase din apă, sorbeam acum laptele şi mierea unui savant al vieţii. Numele cântau, necunoscute; miresme nebănuite de piele, de tămâie şi ceai verde umpleau încăperea.

– Clima?

– Iarna, de la minus treizeci la minus patruzeci de grade. Vara, o reverberaţie ucigătoare. Apa e puţină, la fel şi hrana, totul călare pe cal sau pe cămilă – nu există nimic mai rău. Dar e frumos!

Precizările veneau treptat: „La sud de Amu-Daria, câmpurile cu maci, perfect. Dar epicentrul vieţii tribale a asociatului meu porneşte de lângă Iskachim şi atinge colţul podişului Pamir. Acolo se întâlnesc toate frontierele”. Şi Guy desena, fără hartă, incredibilul joc al frontierelor: rusă, chineză, afghană. Un nume intervenea mereu, vrăjindu-mă: Hindu-Kush. Cum să nu fii cucerit de aceste descrieri ale unor drumuri milenare? Le urmam în gând printre culturile de mei, de hrişcă, de viermi de mătase, printr-un rai al florilor şi al fructelor, pentru a regăsi apoi sălbăticia trecătorilor înalte, zonele interzise: „Aici gloanţele şuieră din toate părţile, cu sau fără motiv. Mai gândeşte-te”.

După câteva zile, răstimp în care abia dacă mi-am oferit două, trei ieşiri „tehnice”, nu mai aveam nici o îndoială: trebuia să încerc aventura asta, fie şi pe degeaba. Ea urma probabil să mă purifice, să mă scoată din nou pe creasta valului, în vreme ce Providenţa prietenă ar veghea de departe, cunoscând adevăratele mele nevoi mai bine decât mine.

Unele semne, dealtfel, au venit să-mi întărească certitudinea: am cunoscut o prinţesă afghană care s-a oferit să-mi înmâneze câteva scrisori pentru personajele importante din ţara ei şi, într-o după-amiază, pe când cumpăram nişte hărţi serioase,

m-am întâlnit cu Jean Rouch, al cărui tată fusese unul dintre prietenii mei. Îmi plăceau fruntea largă şi ochii rotunzi şi albaştri ai aceluia care trecea, după câte auzisem, drept apostolul cinematografului spontan. Călător neobosit el însuşi, cu aparatul de luat vederi în mână. Şi am observat repede că aventura mea îi stârnise entuziasmul:

– Dacă pleci, cumpără-ţi o cameră de luat vederi, m-a sfătuit el.

– Nu mă pricep deloc.

– E ca şi cu fotografia. Filmezi, reduci deschiderea diafragmei la 8. Nu ici prea multe groplanuri. O să-ţi dau indicaţiile necesare.

Încetul cu încetul, încurajările tindeau către acelaşi scop. Mă trezeam împins şi provocat din toate părţile.

La rândul lui, Guy devenea, pe zi ce trece, mai exact: „Ultima mea afacere reprezintă o investiţie de un milion de dolari. Dacă izbuteşti să-mi încasezi partea, îţi revin prin urmare cinci sute de mii de dolari. O să te plătească un chinez, imediat ce-i va fi anunţată sosirea ta în trecătoarea secretă de la răsărit de Iskachim.

Degeaba ai cincizeci de ani şi un trecut plin de toate onorurile, toate surprizele, toate capcanele, în asemenea clipe începi să visezi ca un copil. Şi la urma urmei, dezvăluirile lui Guy căpătau o întorsătură de basm sau de roman: “trebuia să plec la Karachi, să mă arăt acolo în văzul lumii, să trag la „Hotel Imperial” şi să închiriez un apartament.

– Toate astea or să te coste câteva milioane, te previn.

– O dată ce sînt de acord, mă priveşte.

Trebuia să aştept acolo un om respectabil, pe bătrânul Babâa şi să am la butonieră o panglică neagră, un fel de decoraţie:

– Vei fi purtătorul unei scrisori de recomandare, căreia o să-l adaug fotografia ta.

Ajuns aici, Guy a părut brusc stânjenit; dar încurcătura lui n-a durat mult:

– Toţi secunzii noştri au pe obrazul stâng o cicatrice. Nu te pot scuti, acolo unde te duci, de semnul ăsta; o să ţi-l trasez eu însumi în creion, dar va trebui să ţi-l execute un specialist, folosind cuţitul. Vezi în asta vreo piedică?

– Nu.

Şi Guy mi-a comunicat astfel drumul care mă aştepta, de la Karachi la New Delhi, din India la Kabul, de la Kabul la chinezul lui. După ce-am chibzuit vreme de-o noapte întreagă, m-am declarat gata şi m-am dus la specialist să-mi aranjeze cicatricea pe obrazul stâng.

Câteva zale mai târziu, cu bagajele în mână şi cu aparatul de filmat pe după umăr, debarcam la Karachi.

Din reflex, ştiind că voi străbate una dintre ultimele ţări unde mai existau în număr mare copacii ăştia foarte căutaţi, luasem cu mine, la noroc, bastonul pentru sfredelit tulpinile nucilor. Trebuie să alergi totdeauna după mai mulţi iepuri deodată şi să nu ţii seama de nici un proverb. In avion am numărat toate maximele cu privire la prudenţă; asemenea frontierelor, ele nu există decât pentru a-i descuraja pe cei care altfel ar muri. Chipurile, în drum, de exemplu: „Un vântură ţară duce viaţă amară” – ce prostie!

La Karachi sînt hotărât să respect întocmai instrucţiunile prietenului Guy, fie şi numai pentru a-mi da seama, eventual, în ce măsură operaţia e un bluf. Dar abia

instalat regeşte la „Hotel Imperial”, că şi primesc vizita unui om care se recomandă drept adjunct al bătrânului Babâa. Fără să pun la îndoială faptul, prefer să-l urmez până la o vilă drăguţă, în mijlocul unei grădini cu flori. Majordomul mă instalează sub un umbrar, în vreme ce se aduc băuturi, prăjituri, ceai. Păsările cântă în crengile lămâilor. Trec, fără să arunce nici o privire, bucătari şi tineri servitori.

Un bărbat vârstnic înaintează pe aleea pătată de umbre – o siluetă prelungă, albă, cu papuci roşii în picioare, însuşi marele senior Babâa. Se uită la cicatricea mea şi-mi întinde câteva flori de iasomie. Interpretul lui, Rani, soseşte şi el îndată, vioi, pătrunzător, confirmându-mi faptul că dinaintea mea se află cea dintâi verigă a marelui lanţ despre care mi-a vorbit Guy. Tăcerile sînt demne, grele. Mă las în voia distanţei dintre noi, care-mi aminteşte de nobleţea pieilor roşii.

– Sunteţi aici oaspetele meu, încheie bătrânul Babâa în urma acestui prim contact, suficient după opinia lui.

Dar Rani, care vorbeşte şase limbi, printre care şi chineza, rămâne cu mine şieu simt de pe acuma că va veni vremea când vom fi complici şi prieteni. Îmi vorbeşte cu elocvenţă despre stăpânul lui; îi povestesc, prin scurte aluzii, aventurile mele trecute. Observ, la fiecare povestire, ochii lui larg deschişi, curiozitatea naivă, şi-l fac pe nesimţite s-aducă vorba despre bătrânul Babâa. Aflu în felul ăsta că omul care mi-a deschis uşa casei sale conduce patruzeci de mii de musulmani, că numeroase caravane, devotate cu trup şi suflet, fac pentru el contrabandă cu aur, de la Golful Persic până la frontiera nordică a Pakistanului. “E la fel de cinstit ca şi băncile voastre”, adaugă Rani maliţios. Babâa va împlini în curând optzeci şi doi de ani; tânăra musulmană care îi e azi nevastă şi care tocmai a dat naştere unei fetiţe are nouăsprezece. „Stăpânul are doisprezece fii, unul e medic; altul avocat...” Aflu despre ceilalţi că sînt căpitani, conducători de caravane, importatori.

Pasionantă descoperire a unei lumi destul de liniştite, dar care poate brusc să devină promptă în mişcări şi crudă. Beau, mă îmbib, lăsându-mă în voia acestei vieţi din o mie şi una de nopţi, care tocmai începe. Relatarea vânătorilor mele de rechini îl pasionează pe Rani: există mulţi şi pe coasta lor, pe unde dă, la fel, târcoale foamea. Rani vrea la rândul lui, fără îndoială, să-mi demonstreze puterea stăpânului său, căci îmi vorbeşte despre ţinuturile interzise din nord, despre garanţiile pe care el ni le pregăteşte, despre emisarii pe care i-a trimis faimosului Bandi-Nabab, cel ce stăpâneşte frontiera de nord a Pakistanului: „Va trebui, din când în când, să ne arătăm împreună la hotelul tău. E sfatul stăpânului”.

Într-o seară, am în sfârşit dovada încrederii totale a bătrânului şef care mă găzduieşte cu aţâta generozitate. De două zile, Babâa îmi dăruise un jeep marca Willys, în care străbat coasta împreună cu Rani. Ard de nerăbdare să mă întorc la rechini, angajând nişte echipaje musulmane; dar trebuie să aleg şi, pe înserat, interpretul mă duce cu el spre un punct al coastei, dincolo de golful Sonmiani. Acolo ne aşteaptă o vedetă, ca să ne transporte la bordul unei corăbii. Luna luminează; visul continuă; descopăr o minune a epocilor de demult: velatura, pupa, puntea, echipajul, primirea făcută, toate mă duc spre vremurile lui Sindbad marinarul. Vădit lucru, îmbarcarea a fost pregătită cu multă chibzuinţă; îmi dau seama că povestirile lui Guy nu erau doar născociri. Navigam întreaga noapte, aşteptând o cădere a vântului şi

înţeleg că mă aflu pe nava care transportă aurul din Kuwait şi din Basrah spre un golf de pe coastă, unde aşteaptă conducătorii caravanelor.

Într-a doua noapte asist, pe-o mare absolut calmă, la coborârea în apă a micilor lăzi cu aur. Intre timp, pasagerii, care sînt o justificare pentru cursa asta până la golful Oman, stau închişi împreună cu căpitanul şi petrec. Ajung trei oameni iuţi, care se strecoară la proră cu lăzile, geamandurile şi otgoanele. Şirul lăzilor pluteşte în derivă până la cei ce aşteaptă să-l primească.

– Şi dacă vreo ladă se rătăceşte? Spun eu.

– Cu neputinţă. De cum e găsită una dintre geamanduri, urmează tot şirul. Oamenii trebuie să fie pe aproape. Ei cunosc exact locul.

Mă-ntorc, uimit, în cabina mea de pirat; dar Rani nu mă părăseşte. Ţine să-mi precizeze că, peste trei zile, după două noi apariţii la hotelul meu, vom pleca împreună la Dir. “Trebuie să fim siguri de filieră. Aşa că te însoţesc în Kafiristan”. Caut să descopăr drumul nostru pe haită, dar sînt mai cu seamă hotărât să mă-ncred în loialitatea marelui şef al contrabandei cu aur. La deşteptare, nava ancorează în portul Karachi.

Într-o bună dimineaţă îl părăsim pe seniorul Babâa, ca să ajungem cât mai repede la Peshawar şi să urcăm spre Dir, Swal şi Bog. „Frontierele nu prea mai au mare semnificaţie aici”, îmi spune călăuza mea. In faţa noastră, masivul Hindu Kush alcătuieşte o barieră; spre răsărit, munţii Karakoram îşi înalţă crestele înzăpezite; apar pădurile din Kafiristan; drumul se îngustează; începe să ningă. Ne îmbrăcăm cu goupicha şi ne punem djeros, nişte ciorapi de lână groasă pe care va trebui să-i protejăm vârându-i în cizme mongole suple, numite moza. Arătăm cu totul schimbaţi. Hainele astea remarcabile ni le-a pus la dispoziţie molla (preotul) din Swatt, care ne-a găzduit noaptea trecută. Pe drum, în faţa noastră, un om trece dintr-o parte într-alta şi revine. Merge în patru labe, gol prin zăpadă, privindu-ne. Stopez brusc şi contemplu fiinţa asta omenească pârlită de soare şi cu obrazul spân, căreia lungile plete negre îi împiedică vederea. Ii întind un pachet de pesmeţi; începe să-i mănânce, cuminte. „E un bolnav întru Domnul”, îmi şopteşte Rani.

Aici, îmi explică el, unii oameni trăiesc în stare de sălbăticie, pentru a se apropia de sensul cel mai înalt al vieţii. Ei rătăcesc astfel prin mijlocul bandiţilor, al paznicilor, încep să-mi dau seama cât de departe mă aflu, din nou, de lumea noastră fără surprize.

Poteca înlocuieşte acum şoseaua şi înaintează în zigzag prin defileele mărginite de păduri. O puma cu blană pestriţă face un salt la câţiva metri de noi, vrând să treacă dintr-o parte într-alta; claxonez ca să ne lase drumul liber. Rani şi-a încărcat carabina americană şi eu îmi pun revolverul la îndemână, căci ne apropiem de stâncile unde nişte vânători profesionişti au fost ucişi cu vreo câteva luni în urmă. „O să avem curând doi însoţitori, dar întâi trebuie să ajungem la Swatt”, comentează Rani.

Două ore mai târziu, vedem ivindu-se o mică moschee din pământ bătătorit. Rani îmi şopteşte ce trebuie să fac: „Suntem nevoiţi să intrăm. E un loc sfânt. O să ne lăsăm armele lângă jeep; o să-ţi scoţi cizmele. Eu o să mă rog, iar tu, liniştit, o să te înclini cu respect. Opresc motorul. Răsar nişte inşi cu înfăţişare de bandiţi. Zadarnic îmi înfrânez eu teama, feţele sînt duşmănoase, aşa că rămân la pândă. „Urmează-mă. Mort sau viu, Dumnezeu porunceşte”, spune Rani, punându-şi carabina pe capotă.

Pătrundem în moscheea sărăcăcioasă. Câtă pace! Nimic altceva decât pereţii goi şi podeaua din pământ bătătorit.

Simt că aici Dumnezeu e într-adevăr prezent. Mă rog

Fără voia mea, curmându-mi orice gând. Nişte siluete cu turban pândesc şi aşteaptă ca Rani să-şi termine rugăciunea, apoi înaintează. Încep saluturile; şi totodată iniţierea mea.

Conversaţia e lungă şi paşnică. Rani mă informează puţin după aceea: „Ăştia doi în zdrenţe, pe care-i vezi, sînt paznici de-ai prinţului. Acum ei o iau pe scurtătură, iar diseară o să ştim dacă Nababul poate face pentru noi ceva. Palatul lui e ascuns în pădurea asta de pini, la apus; dar noi ne vom instala acolo unde va binevoi să ne spună el. Păstrează-ţi calmul".

Am stat trei zile „sub observaţie", într-o clădire cu aspect rustic, din pământ şi lemn. Nişte covoare imense, două mari sofale acoperite cu piei de muflon şi un foc superb într-un ciudat, şemineu de piatră menţineau impresia de confort; dar eram strâns supravegheaţi de către doi paznici cu mutre de bandiţi.

Sultanul Kafir nu m-a primit niciodată. I-am băut ceaiul negru, i-am ascultat muzicanţii, am tras pe nări mireasma bastonaşelor lui de, tămâie – şi atâta tot, Dar în a patra seară Ram s-a întors cu promisiunea prinţului, a doua verigă a marii filiere: „Chinezul rămâne la Iskachim şase luni. Sosirea ta îi va fi anunţată. Trebuie să ne întoarcem la Karachi ca să primim ordinele lui Babâa, cu scrisoarea asta secretă. Nababul ne oferă doi dintre războinicii lui până la Dir".

Vechi reflex: pe drumul de întoarcere, de la Swatt la Peshawar, numărasem treizeci de nuci imenşi, străpungându-i prudent pe cei mai groşi cu sfredelul meu minune. Mă gândeam că dacă nu voi reuşi să-l întâlnesc pe omul-cheie al comerţului clandestin cu aur şi opiu voi putea cel puţin să mă răzbun pe copacii ăştia cu desene remarcabile.

28

SINGUR PE LUME, AM VRUT SA MA PIERD ŞI SA MOR ÎN JUNGLA

Nici vorbă de hoinăreală. Am la dispoziţie o jumătate de an pentru a ajunge în regiunile tainice în care domneşte chinezul. Dar câte întâmplări, fără îndoială, până să mă aflu faţă-n faţă cu acest şei suprem al filierei aurului. La Karachi, unde m-am întors împreună cu Rani, primim ordinele bătrânului Babâa. Scrisorile sultanului din Kafiristan par să-l liniştească în privinţa bunei reuşite a misiunii mele, dar el mă sfătuieşte să pregătesc temeinic marea călătorie spre Afghanistan. Ajutat de Rani, pe care Babâa îmi propune să-l păstrez lângă mine încă o vreme, îmi transfer fondurile la o bancă din Kabul, anunţ în Franţa o uzină care să-mi poată primi nucii, apoi, la Peshawar, găsim un agent capabil să ia pe seama lui tăierea copacilor şi îmbarcarea în vagoane, până la Karachi.

După o săptămână, o telegramă îmi garantează interesul pentru lemnele mele; expediez la Peshawar ordinul de începere a lucrului. Suntem pregătiţi să ne reluăm călătoria cu jeep-ul.

În ajunul marii plecări, seniorul Babâa, cu tunica lui albă, vine să discute cu mine îndelung, de faţă fiind şi Rani. Ii făcuse fidelul meu însoţitor noi mărturisiri în ceea ce mă privea? Îmi dau seama, după vocea, după căldura şi calmul lui că mă protejează şi vrea să mă ajute, în amintirea prietenului Guy: „Ştiu astăzi că datoria

către Guy e una de aur şi nu de afim (aşa numeşte el opiul). Totul ar trebui să fie mai uşor pentru tine. Adio, te voi urmări de departe.”

A doua zi dimineaţa, el asista la plecarea noastră spre Aighanistan, după ce ne dăruise nişte veşminte superbe: tunici cu dungi din fire de aur şi de mătase întreţesute, pantaloni uşori pe care trebuia să-i schimbăm mai târziu cu portul mongol, sau goupicha, mai călduros. De data asta conducea Rani, credinciosul meu locotenent, foarte fericit să ia cu asalt legendarul „Khyber Pass”, baraj stâncos care, dacă ar fi îndesat cu nitroglicerină şi ar sări in aer, ar izola Afghanistanul de est de Asia – departe de-a fi, pe atunci, locul turistic care a devenit între timp!

Ne căţăram astfel ca s-ajungem la Kabul şi să petrecem acolo, obligatoriu, câteva săptămâni de indispensabile mondenităţi: ambasadorul Franţei, dl Brière, prietenii afghani pentru care aveam scrisori de la prinţesă, tot felul de personaje din societatea bună se ofereau să mă ajute. Mă înţelesesem cu Rani că scopul meu aparent rămânea prospectarea nucilor şi că el, de îndată ce voi fi găsit un vehicul şi un nou adjunct, va pleca spre Babâa cu jeep-ul.

Totul mi se părea prielnic. Un prieten al prinţesei era de acord să-mi vândă un jeep nou-nouţ şi, după câteva zile, îmi prezenta un însoţitor afghan originar din Faizabad, în Nord. L-am sondat cu rapiditate pe Aziz – aşa-l chema. Vorbea mai multe limbi, printre care două dialecte nordice şi studiase câţiva ani în Elveţia. Am hotărât, pentru a-l pune la încercare, să ne repezim spre Nord, sub pretextul prospectărilor mele – de fapt ca să cercetez graniţele teritoriului secret în care trebuia să ajung după aceea cu minimum de riscuri.

Începeam să înţeleg ţara, tărăgănelile ei, prudenţa. Călătoriile la Dir şi la Swatt mă învăţaseră multe despre aceste teritorii ieşite din comun, unde dăinuie, triumfătoare şi intactă, legea nescrisă. Îmi plăcea jocul ăsta plin de taine şi Rani, în ultimele zile, surâdea văzându-mi docilitatea: lecţiile primei călătorii făcuseră din mine un om al defileelor şi al stepelor.

Ne-am despărţit într-o seară, după o mică petrecere afghană în cursul căreia, pentru prima dată, pe când chita o orchestră, am înghiţit împreună cu ceaiul nişte mici sfere negricioase – opiu sau afim. Mă simţeam uşor, destins, dar prea puţin dornic să repet experienţa. Am observat dealtfel că mulţi dintre muzicanţi foloseau drogul ăsta în doze minuscule şi am tras concluzia că pe-acolo, de secole şi secole, oamenii trebuie să se fi stăpânit şi să-l fi consumat cu înţelepciune, căci fiecare putea sau nu să-l folosească, după plac. Datorită euforiei mele calme, fără îndoială, ultimele cuvinte ale lui Rani mi-au rămas în mod straniu prezente-n auz. Impresie bizară: după mai multe zile, deşi părăsisem oraşul Kabul şi rulam acum pe şoseaua interzisă care suia către Nord, tonul vocii şi precizia cuvintelor sale mi-au revenit în memorie. Să fi fost atenţia particulară pe care-o acordasem serii aceleia de bun rămas? Să fi fost opiul? Il auzeam spunându-mi:.. Pune la încercare noua călăuză, apoi întoarce-te la Kabul şi aşteaptă un semn de la noi. Nu pleca niciodată singur!”

Beneficiem de-o rară favoare urmând acest drum strategic ce urcă spre Faizabad. Depăşim nişte caravane de nomazi care înfruntă şi ele, lungile suişuri către Pamir. Aziz. Noua mea călăuză, pândeşte semnele, primejdiile. Reverberaţia e de temut. Ca să nu trezim nici o bănuială, determinăm zilnic poziţia câtorva nuci,

adeseori grupaţi în apropierea unor sate minuscule. Dar se iveşte o problemă: cum să transporţi nişte copaci atât de groşi, fără un efort supraomenesc?

Două săptămâni. Apoi, lângă Faizabad, o mică piatră înfiptă-n pământ, indicând poteca spre Iskachim. Ştiu că aici începe controlul cel mai strict. De-aici va trebui să pornesc pe adevărata filieră a opiului şi aurului – dar cu ce ajutor concret? Mi se pare încă foarte depărtată vremea când mă voi putea lansa fără să-nfrunt riscuri absurde. Admir discreţia cu care sînt supravegheate asemenea spaţii. In urma mea, la Karachi, Babâa şi cei patruzeci de mii de oameni ai lui veghează asupra întinsei rute marine care pleacă din Pakistan şi ajunge la minele de aur din adâncul Golfului Persic. La nord, în faţa jeep-ului meu, sultanul Kafiristanului îi întinde acestuia mâna din adâncul vastului său palat. Aici unde mă aflu. Fără să aibă aerul că fac aşa ceva, kirghizii închid drumul care se strecoară printre toate frontierele. Iar mai departe, hăt departe, acolo unde eu trebuie să mă las condus cu răbdare, se află chinezul şi, după cum povestea Rani, miile lui de călăreţi. Înaintea mea, o potecă ce şerpuieşte şi imense câmpuri de maci. In depărtare, puţin mai la apus, orăşelul Faizabad. Mă simt parcă pierdut, apăsat de privelişte a acestui acoperiş al lumii. Îl privesc pe Aziz, care contemplă orizontul pământului său natal. Frumosul lui obraz de afghan, tenul bronzat, mustaţa fină, calmul lui mă liniştesc; dar mi-e teamă că nu poate face nimic pentru a mă ajuta să pătrund mai departe.

Pornesc din nou maşina, încet; la o cotitură îşi face apariţia un călăreţ, tânăr şi splendid. Trag jeep-ul lângă o cascadă cu apă de izvor. Aerul e curat, lipsit de orice miasmă, de orice umezeală. Omul sare de pe cal, un animal superb şi înaintează, cu pumnalul la centură şi carabina în bandulieră. Ochii lui mari, negri, sînt machiaţi cu pastă roşie împotriva reverberaţiei; la încheietura mâinii o brăţară de mătase, foarte largă. Ne face Semn să ne retragem şi mai mult.

Atunci, pentru prima oară, văd venind spre noi fantasticul spectacol. Lipit de peretele stâncos, alături de călăreţul pilot şi de însoţitorul meu Aziz, privesc cum trec, într-o mişcare lentă şi fluidă, cele vreo sută de cămile ale unei caravane, încărcate cu uriaşe baloturi cafenii. Toate mărfurile sînt vârâte în ţesături din păr de cămilă. Deasupra poverilor, copii, femei fără văl, cu ochi alungiţi, cu machiaj rafinat. Mătăsurile colorate ale rochiilor fac ape, lucesc; mirosul animalelor, parfumul stofelor, esenţele orientale ne învăluie. Cămile în continuare, apoi cai, alţi copii, dintre care unii păşesc desculţi, beau apă şi trec mai departe. Clopoţeii de aramă răsună la gâtul animalelor din frunte, iar surda bătaie a numeroaselor copite le dă răspunsul. Ai crede că, de milenii, caravana merge în acelaşi ritm, neobosită. Nici o privire spre noi. Oamenii ăştia coboară din mijlocul zăpezii şi-al vânturilor, din defileele îngheţate şi vor înfrunta acum trâmbele de nisip arzător. Prin faţa mea trece însăşi demnitatea. Nimeni n-a scos o vorbă. Un muzicant îi zice dintr-o minusculă vioară şi din gură. Ultimul cal şi gata: colbul şterge încetul cu încetul acest lung poem care ne lasă insignifianţi şi singuri.

Ne reluăm agale drumul şi Aziz mă conduce spre Faizabad, unde prietenul lui, Afizullah, ne aşteaptă, pare-se: “A fost prevenit prin telefon, de la Taligan. O să vezi”. Şi ăsta e adevărul.

Cum să nu fiu încântat de primirea ce mi se face în mijlocul iasomiilor, al copacilor, al fântânilor? Gazda ne aşteaptă de mai multe zile. Slujitorii lui cu turbane

pe cap sînt plini de zel; abluţiunile parfumate, întinsul covoarelor, mesele gata să se prăbuşească sub mormanul de prăjituri, servitul ceaiului, întreg ritualul unei vieţi rafinate se desfăşoară pentru noi. Însă nimic nu reuşeşte să-mi şteargă din minte caravana: aş fi vrut să mă contopesc cu ea. Poate doar nobleţea gazdei noastre s-o mai egaleze.

Afizullah vorbeşte destul de bine franceza; petrecem în casa lui zile princiare. De cum ne-ntâlnim, îl împing discret pe urmele faimoasei rute a opiului şi aurului. Tot ce mi-a povestit Guy se adevereşte punct cu punct. Chiar şi numele prietenului meu îi este cunoscut lui Afizullah ţ dar despre lucrul ăsta el a pomenit; mă feresc să-i arăt că-l ştiu şi eu. Două informaţii mi s-au părut capitale pentru scopul meu tainic. Mai întâi faptul că în curând kirghizii trebuie să coboare la Kabul, ca să participe la un buzkachi: „E un spectacol fantastic, un joc fără milă. Veţi vedea ce-nseamnă călăreţii kirghizi. Se vor afla acolo toate căpeteniile".

Apoi Afizullah mi-a vorbit pe nepusă masă despre chinez ajutându-mă să aflu ce se povesteşte pe-aici: omul căutat de mine nu e chinez; e un moghul, una dintre căpeteniile acelor triburi independente şi hăituite, care încă mai stăpânesc şirul de munţi în mijlocul cărora îşi pasc de milenii turmele. După 1930, ele s-au retras din faţa fiecărui nou cuceritor îmbrăcat în kaki. Da? Nu lupţi veşnic, prins între mitraliere şi frigul înălţimilor, unde trebuie să ajungi ca să rămâi liber. „Conducători de caravană în care am încredere spun că moghulul ăsta e un uriaş. Nimeni până acum n-a putut să-l urmărească în migraţiunea lui de neînduplecat. Se mai zice, în plus, Că e creierul unui mare comerţ clandestin cu opiu şi aur". Ascultam. Trebuia să tac; însă mă gândeam la Guy. Ce misterioasă e viaţa! Aşadar acest ins dedat plăcerilor, acest enigmatic şi elegant jucător la ruletă po Coasta de

Azur întindea mâna unor oameni cum era chinezul? Şi datorită lui mă aflam eu însumi aici, arzând de nerăbdare să iau clin nou legătura cu Babâa sau cu trimisul acestuia? Hai, sosise vremea să părăsesc marele palat din o mie şi una de nopţi şi să cobor spre Kabul.

La hotel, nici un mesaj, nici un semn din partea lui Rani sau Babâa şi cu atât mai puţin din partea vreunui trimis al sultanului din Swatt. Dar informaţia lui Afizullah era exactă: peste câteva, zile, urma să aibă loc un buzkachi. Se pregăteau deja, pe-un teren uriaş, estradele invitaţilor, turnul rezervat reporterilor şi cineaştilor. Aveam o cameră de luat vederi; era momentul să pun în practică sfaturile prietenului meu Rouch.,

Sânt cunoscute azi regulile buzkachi-ului, această luptă frenetică a zecilor de călăreţi lansaţi într-o bătălie şi într-o cavalcadă fără îndurare. Oameni şi cai, cu preţul vieţii adeseori, trebuie să înşface un viţel enorm, tăiat în ajun şi pus în apă să se macereze, astfel încât, vâscos, gelatinos aproape, să rămână greu de apucat. Într-o cursă turbată, călăreţii se înfruntă cu sălbăticie, până când unul dintre ei, învingător, depune animalul într-o groapă anume pregătită. Pentru izbânda asta, orice kirghiz s-ar lăsa omorât.

În ziua stabilită, mulţimea, oficialii, Majestatea Sa Regele, ambasadorul Franţei, toţi demnitarii se aflau îngrămădiţi acolo. În tabăra călăreţilor, oamenii din Nord se pregăteau pentru viitoarea ciocnire. Ameţit de mirosul pieilor tăbăcite şi-al animalelor, dădeam târcoale, fără să am însă acces la misterul pregătirilor. Evitasem turnul

rezervat presei; aşteptam chiar pe teren semnalul pentru începerea şarjei. Obţinusem autorizaţia de-a rămâne în locul acela periculos şi eram mândru de asta. Revedeam în minte caravana şi doream din toată inima să-ntâlnesc aici, printre căpeteniile buzkachi-ului, pe cineva care să mă poată conduce într-o bună zi la moghulul meu.

Departe, se vedea sosind prima şarjă, explozie de culori şi de strigăte, pentru a trece prin faţa tribunei. In picioare, cu aparatul în mână, am început să filmez entuziasmat, fără să-mi pese dacă voi fi atins de această primă trombă sălbatică.

Apoi, fără nici cea mai mică intenţie de cacialma, printr-un reflex instinctiv de comunicare barbară, însă şi din dorinţa necontrolată de a-mi deschide vreo uşă tainică spre ţinta pe care mi-o propusesem, desigur, mă adun în mine însumi şi respir adânc: pe când pilcul soseşte în rânduri strânse pentru a doua oară, înaintez frontal şi mă las calm în genunchi, ca să filmez şarja asta infernală.

Un strigăt prelungit. Cei patruzeci şi cinci de cai, avântaţi, biciuiţi de moarte, sînt chiar deasupra mea. Nu fac nici o mişcare, tropotul lor mă asurzeşte ca un tunet. Primesc vreo câteva lovituri şi simt mai mult carnea decât copitele – călăreţii trebuie să-şi fi îndemnat din instinct caii să sară, căci pilcul trece şi buzkachi-ul continuă. Nişte oameni se grăbesc să-mi dea ajutor. Inutil: mă ghemuisem, aparatul meu filmase; mă scutur de praf, îmi culeg de jos pălăria, mă ridic în picioare şi o salut pe Majestatea Sa.

Nu pot cântări pe loc răsunetul faptei mele. Am acţionat, brusc, dus de atmosfera sărbătorii. Dar peste câteva clipe iau ceaiul în tribuna oficială, pe când printre călăreţi a şi, început să se răspândească legenda riscului mortal pe care mi-l asumasem.

A doua zi, jurnalul din Kabul relatează desfăşurarea sărbătorii; citesc, distrându-mă, titluL: Un cal mort în timpul buzkachi-ului, dar şi un miracol: patruzeci şi cinci de cai lansaţi cu furie în galop cruţă trupul unui francez. Ce importanţă au contuziile mele, genunchiul şi încheietura mâinii, uşor deteriorate! Câteva zile mai târziu, sînt invitatul excepţional al Marelui Sfat al Poporului, numit Loy-Gergah. Şi, în uriaşa încăpere unde câteva scaune sînt rezervate unor diplomaţi care nu rămân acolo mai mult de câteva minute, am dreptul să asist la întâlnirea tuturor malik-ilor şi căpeteniilor de triburi, sub conducerea regelui, şeful suprem al armatei. Nu înţeleg nici un cuvânt din limbile folosite – însăşi Majestatea Sa întrebuinţează tălmaci care traduc vorbele căpeteniilor cu privire de foc. Simt demnitatea, autoritatea celor ce domnesc fizic peste teritoriile în care au drept de viaţă şi de moarte. Ce chestiuni sînt discutate? Nu ştiu. Dar paznicii frontierelor cu ruşii, cu persanii, cu pakistanezii, chinezii şi indienii se află de faţă.

La ambasada Franţei, trec deja drept un personaj straniu, misterios, înzestrat cu privilegiul de-a asista de la un capăt” la altul la o adunare ţinută în „Palatul Stelei”. Mă tem chiar ca favoarea asta să nu arunce vreo umbră asupra amabilităţii din raporturile pe care înţeleg să le păstrez aici cu toată lumea. Rămân deci în gardă.

Într-o seară. Rani dă năvală ea prin minune în camera mea de hotel. Soseşte de la Karachi cu jeep-ul şi mi-l prezintă pe Tachki, viitoarea mea călăuză, cel pe care l-au ales Babâa şi sultanul din Swatt. Omul vine din Kafiristan. Poartă armă; mie-mi revine sarcina de-a obţine îngăduinţa s-o păstreze şi în timpul călătoriei noastre spre Nord, pentru care Tachki a primit toate instrucţiunile.

A doua zi, prevăzuţi cu un permis de port-armă, urcăm, din nou spre graniţa nordică. Reverberaţia e încă şi mai vie decât la prima mea traversare; luăm cu asalt limita de sud a masivului Hindu Kush, munţii sterpi, şoseaua plină de pietre. Drept orice limbaj, am stabilit împreună cu Tachki următoarele: degetul în sus pentru da, degetul în jos pentru nu. Restul, cum o vrea Dumnezeu.

Urcăm astfel mai multe zile, adăpostindu-ne în colibe, făcând plinul cu apă la izvoare.

In ziua a patra, se trage brutal în noi: un glonţ perforează partea dreaptă, din faţă, a jeep-ului. Tachki se lungeşte în spate şi ripostează, făcându-mi semn să merg drept înainte, orice s-ar întâmpla. Trei oameni ţâşnesc, însoţiţi de câini cu păr lung. Îmi lipesc fruntea de volan ca să micşorez ţinta şi conduc în zig-zag, pentru a ocoli gloanţele. Un cauciuc spart ar fi moarte curată. Ghemuit în fundul jeep-ului, Tachki îi ţine pe atacatori la distanţă trăgând întruna. Împiedicându-i pe bandiţi să ne ia cu precizie la ochi. Eu gonesc cu toată viteza, drumul c drept, în curând el îmi face semn că orice pericol a trecut. După O oră, îmi cere să opresc lângă o mică moschee din argilă. Se roagă, apoi pregăteşte aşezarea taberei de noapte. Dormim la adăpostul locului sfânt. Simt că. O dată cu Tachki, oamenii din filiera aurului m-au luat în grija lor – şi adorm. De-acum înainte, nu ştiu de ce, am o încredere absolută în orice om trimis de seniorul Babâa.

In zori, pornim către faimoasa piatră care marchează iuta secretă. Sânt cu atât mai liniştit, cu cât Tachki îmi indică fără pic de şovăială să-l urmez şi-mi face semn că, începând din clipa aceea, suntem salvaţi. Încerc să mă orientez, după câteva ore de drum abia practicabil: în depărtare, terasa Pamirului marchează hotarul sud-estic al Rusiei; râul Pendj e foarte aproape. Ne aflăm în plină potecă tainică, înghesuiţi între munţi pustii pierduţi pe un platou îngust. Tachki îmi spune să stopez. Abia am avut timpul să observ în stâncă spatele unei case din piatră necioplită. Singurătate absolută. Tachki. Zâmbeşte. Apasă îndelung pe claxon şi, brusc, din adăpostul acela răsar vreo zece siluete de oameni prietenoşi, pe care călăuza mea îi mustră, dând drumul unei lungi incantaţii. Râsete, efuziuni; suntem eroii zilei. Îmi pare rău doar de faptul că nu înţeleg nimic; dar mă las în voia atmosferei. Siluetele acelea vesele ne pun să tragem maşina lângă drum; ea se află curând la adăpost, într-o grotă de piatră aproape invizibilă.

Spre noi înaintează un bătrân, copie perfectă a lui Babâa. Ochii lui albaştri, turbanul imaculat şi barba albă impun pe loc respectul şi admiraţia. Cu multă greutate şi multe gesturi, Tachki mă face şă înţeleg că vom rămâne acolo, că nu trebuie să ne mai folosim de jeep, că o caravană va veni să ne conducă până la aceea a mongolului şi că Dumnezeu veghează asupra noastră, că gazda ne pune la dispoziţie casa lui. Nu mai simt nevoia să vorbesc. Oare din cauza drumului, a înălţimii, a tihnei, a riscului la care mă supusesem până atunci? Am impresia că viaţa mea s-ar putea opri aici, că sui, parcă transportat, panta lină care duce către cer, către necunoscut, către o stare de beatitudine încă netrăită. Mâncăm rahat cu nuci; bem ceai negru de China. Un fel de ţigan miaş, vesel şi cam şleampăt, dar superb în portul lui de nomad, îmi aduce un mesaj. Biletul e în franţuzeşte.

Îl privesc pe omul din faţa mea şi-l îmbrăţişez ca pe-un frate. Recitesc scrisoarea: „Acest om se numeşte Tcheul. Urmaţi-l. Vă va conduce până la caravana care vă aşteaptă.”

Cât de departe sînt de tot ceea ce-mi închipuiam. Realitatea depăşeşte toate aşteptările mele. Poate că sînt încă şi mai tulburat datorită faptului că nu mă pot exprima cu ajutorul cuvintelor. Dar ce noroc! De la mica mea fereastră tăiată-n stâncă, trăiesc în sfârşit muzica lucrurilor, a obiectelor, a fiinţelor. Totul îmi vorbeşte ca niciodată.

Bucuria mea devine rugăciune. Viaţă sau moarte, puţin îmi pasă: în seara asta nu mai poruncesc eu. Dealtfel, am dorit vreodată să poruncesc? Mă las în voia somnului, după ce mi-am salutat prietenii. Dormim chiar pe podea, unde sînt întinse nişte covoare. Câtă frumuseţe.

A doua zi, plecăm pe jos. Munţi crestaţi, lunari, ne înconjoară. Din când în când, zâmbetele lui Tcheul şi ale lui Tachki îmi redau energia. Dacă n-aş avea încredere totală în ei, mi-ar fi teamă. Un baraj de stânci ne obligă să-l ocolim. Brusc răsar numeroase caschete, ca la teatrul de păpuşi, sau ca-n Vietnam. Mă tem o clipă de vreo ambuscadă (...). Dar capetele surâd, vorbesc şi fac haz şi Tcheul fluieră, ţopăie, sare, ca şi cum nu s-ar fi aşteptat să se ivească atât de curând avangarda asta. Surpriză! Descopăr, la_ capătul cărării ce străpunge roca, o platformă şi nişte corturi militare kaki. Oamenii mei par să-i cunoască pe militarii ăştia cu caschete, dar desculţi, ale căror feţe asiate contrastează cu feţele lor. Sânt condus sub un cort foarte mare – covor uriaş, masă garnisită cu dulciuri, tăvi frumos cizelate, mic brasero de aramă. Primesc ordin să dorm aici, împreună cu însoţitorii mei.

Ne reluăm drumul a doua zi. Cele câteva bagaje sânt încărcate pe spinarea a două cămile cu păr des. Începe să-mi fie frig, noaptea mai cu seamă, dar nu îndrăznesc să cer o îmbrăcăminte mai călduroasă. După-amiaza, dealtfel, soarele arde. Trebuie să mergem, să-i urmăm pe militarii ăştia neobişnuiţi, foarte slab înarmaţi în aparenţă, dar cine ştie? Caii şi cămilele lor poartă încărcături grele şi înaintează fără să obosească prin locurile astea înfiorătoare, pline de crevase.

Biletul nu cuprinsese minciuni: seara un nou podiş se iveşte dinaintea noastră, impregnat pe de-a-ntregul de căldura şi de viaţa specifică unei caravane. Zeci de corturi din păr de cămilă sînt instalate aici, împotriva oricărei aşteptări. Bărbaţi şi femei umblă de colo-colo; caii galopează ori pasc; focuri discrete umplu aerul de miresme. Să fie oare caravana mea? Un bătrân înaintează şi îşi împreună mâinile, salutându-mă. Fără o vorbă, Tcheul şi Tachki mă trag după ei spre unul dintre corturi, aduc bagajele şi mă echipează ca pe un veritabil nomad. Simt că în această nouă ţinută, superbă, n-o să-mi mai fie frig. Când bătrânul se întoarce, aducând un cufăraş, ochii lui mă privesc intens şi cu simpatie. De ce? Fără să vreau, imaginea moghulului se impune. Nu mai e insesizabila mea Providenţă aceea care trage sforile destinului; e cineva de care mă apropii. Cum să nu mă supun şi de data asta? Un muzicant vine să mă salute; vrea să se instaleze sub cortul meu şi, în vreme ce el aprinde nişte bastonaşe, Tcheul şi Tachki aduc ceaiul. Mă lungesc pe covor, sprijinindu-mi capul de-o pernă de mătase. Ascult o lungă melopee, în vreme ce afară, mai multe tobe mici, numite dols, răspund viorii. Noaptea se va lăsa curând peste această tabără de neuitat. Cerul şi toate stelele lui domnesc, cu prezenţa şi eternitatea lor. Contemplu

tainica viaţă care urcă din flăcările focului, din siluete, din umbre. Sprijinit cu mâna de masa aspră a cortului, vreau să cântăresc bine norocul de-a mă afla aici. Cât de departe sînt hotelul „Terminus Saint-Lazare” şi furnicarul dimineţilor pariziene! Mulţumesc cui se cuvine pentru faptul că m-am îndârjit să-l salvez pe Guy, deoarece astăzi tocmai acestui simplu gest îi datorez putinţa de-a trăi atât de intens, pierdut la patru mii de metri altitudine, în mijlocul unor trecători milenare.

Violonistul a dispărut şi eu mă aflu singur sub marele cort, când iată că se conturează două siluete; nobilul bătrân care m-a întâmpinat se uită la mine zâmbind şi

Aprinde o lampă; e însoţit, la câţiva paşi, de-o femeie, ascunsă aproape cu totul sub nişte văluri de mătase. Mă ridic cu răsuflarea tăiată, într-atât de frumoasă, de luminoasă, de ireală pare această femeie la lumina lămpii.

– Aziadé, rosteşte bătrânul.

Şi, profitând de tulburarea mea, dispare pe furiş, în vreme ce eu îmi revin în fire.

Reflectez cu repeziciune. Gândesc: o cursă. Îmi este oferită o femeie musulmană şi asta va fi o justificare pentru uciderea mea. Nu mă clintesc din loc. Dându-şi seama, fără îndoială, de haosul din gândurile mele, femeia surâde misterios, pe când eu nu-mi iau privirea de la ea. Îmi ghiceşte oare neîncrederea? Da, pentru că-i răspunde fără ocol şi – surpriză mai mare decât toate cele trăite in cursul zilei – îmi vorbeşte într-o franceză foarte corectă: „Nu vă temeţi. Nu sînt musulmană. Sânt liberă de orice legătură şi călătoresc cu caravana asta datorită prietenului dumneavoastră Babâa.”

Ce pot spune? Ea se apropie acum cu timiditate; am invitat-o să se aşeze. Spune, cu vocea ei melodioasă: „Tatăl meu şi-a făcut studiile la New Delhi, unde nişte misionari m-au învăţat limba dumneavoastră. Eraţi singur, am acceptat să vă fiu interpretă. Scuzaţi-mă, dar în prezenţa dumneavoastră mă tulbur”.

Mintea nu-mi mai funcţionează. Aş vrea să fac să înceteze stânjeneala care s-a instalat între noi, căci resimt puterea farmecului profund al acestei femei. Îi iau spontan mâinile şi i le sărut. „Vorbiţi-mi despre dumneavoastră”, îmi spune ea.

De ce să vorbesc? Îndelungata mea singurătate, magica lumină a cortului, însuşi motivul pentru care mă aflu aici ar cere atâtea fraze banale. Îi strâng cu blândeţe mâinile şi, sub marele cort înmiresmat, doar o lampă cu ulei luminează prima noastră şedere în doi. Lacrimi de bucurie curg din ochii lui Aziadé când îmi povesteşte adevărul: ea a fost aceea care m-a văzut la Babâa, în casa de la Karachi, ea s-a oferit să mă însoţească, iar Rani s-a dus la sultanul din Swatt, pentru ca sultanul să pună să fie călăuzită până la caravana care urmează să mă ducă pe mine la moghul. Mi se pare că visez, că mor şi că renasc în mijlocul acestei caravane pierdute. Toate iubirile mele. Abia întrezărite şi pururi de neatins, se contopesc brusc într-una singură, atât de profundă încât, lungiţi unul lângă altul, ea cu obrazul pe pieptul meu, adormim mână-n mână, topiţi într-o comuniune tăcută.

Astfel s-a scurs prima noapte. La trezire, mâinile noastre mai erau încă împletite.

Lampa cu ulei trebuie să se fi stins; bastonaşele nu mai fumegau. Asemenea unei umbre, Aziadé a ieşit şi s-a întors ca să dea în lături pânza cortului şi să-mi întindă o tavă de aramă, pe care se aflau prăjituri cu miere şi ceai clocotit. I-am putut admira mai bine decât în ajun zvelteţea regală, gâtul împodobit cu un colier de argint

masiv, puritatea obrazului oval şi strălucitor. Timpul meu căpăta pe neaşteptate conştiinţa acestui dar al cerului şi setea de-a iubi, de-a îmbrăţişa cu violenţă trupul suplu şi tandru al femeii a făcut ca întreaga zi conversaţia noastră să se desfăşoare mai aprins şi mai viu.

In seara a doua, sub coconul gros, de lână ţesută, al cortului, am putut în sfârşit s-o copleşesc cu iubirea mea pe această prinţesă care mi se oferise, arzătoare. Nu mai voiam decât să se stingă lampa; voiam să mă cufund în privirea ei, să-i „scrutez" murmurul" pătimaş al glasului. Puţin îmi păsa acum de moghul, de caravană; eram în sfârşit. Doi, legaţi printr-o aventură cu atât mai fantastică. Poate că întreaga mea viaţă nu avusese alt rost decât acela de a mi-o fi scos înainte pe fiinţa asta pură. Aş fi vrut să devin poet, cavaler, magician, să-i ofer femeii îndelung aşteptate ocrotirea şi căldura mea. Nebunia tuturor sărbătorilor mele. Simţeam cum se naşte şi creşte din nou viaţa în ochii ei, ca şi când m-ar fi căutat şi ea pe mine, dintotdeauna. Urma să ducem, pesemne, o viaţă periculoasă, dar îmi dădeam seama că şi ea ştie lucrul ăsta: nu urcase până aici prin nordul Pakistanului? I-am vorbit despre caravană, despre femeile şi copiii care călătoreau astfel către pământuri ostile: „Regula va fi să ucizi înainte de-a fi ucis", mi-a răspuns ea.

– Şi tu?

– Mă iubeşti şi o să mă aperi. Dacă o să fii ucis. O să mă sinucid şi eu, ca să rămânem împreună.

Ochii ei reflectau flacăra unei hotărâri liniştite. Aveam în sfârşit femeia pe care s-o pot legăna, s-o pot strânge în braţe şi copleşi cu iubirea, femeia al cărei glas de lumină mă făcea părtaş, cu fiecare oră, un pic mai mult la tainele acestor ţinuturi de stepă unde Paradisul şi Infernul se întâlneau, alcătuind o singură realitate. De la ea ara aflat, astfel, că urma să plecăm a doua zi, că ecourile buzkachi-ului ajunseseră până la bătrânul conducător al caravanei, că trebuia să mai mergem zile şi săptămâni întregi. Apoi Aziadé s-a întors cu un sipet lăcuit, golindu-i conţinutul pe patul nostru: bijuterii de aur, pietre preţioase. „Ia, nu te gândi la cât valorează. Tu eşti pentru toţi un senior. Trebuie să-ţi cumperi un cal şi o cămilă superbă. O să plăteşti cu ele". Şi, cum şovăiam: „O să înapoiezi totul bătrânului Babâa", a reluat Aziadé.

A doua zi, la plecare, când o superbă cămilă se ridică de jos, purtând-o pe Aziadé învăluită în finul ei mantou de astrahan, sînt mândru precum un cavaler al acestor munţi. Eu însumi încalec un frumos cal alb, care poartă legat la frunte fularul partenerei mele de dragoste. Privind obrazul iubitei, am certitudinea de-a mă fi transformat într-un prinţ.

Într-adevăr, trăiesc un basm; epocile s-au răsturnat, nu mai ştiu în ce secol mă aflu. În mijlocul caravanei, nu mai am nici un fel de trecut. Aparţin moghului, sultanului din Swatt, acestui instrument politic liber, care se împarte şi supravieţuieşte între cinci frontiere. Mi se umplu ochii de lacrimi când contemplu frumuseţea târguşorului ăstuia fără case şi în continuă mişcare, frumuseţea şubredului cortegiu al marilor nomazi, din rândul cărora fac şi eu parte, ocrotit numai de cer. În pofida veşmintelor călduroase, nopţile sînt glaciale; ziua ne înăbuşim sub soarele torid. Din când în când, Aziadé flecăreşte cu bătrânul conducător şi-mi dă unele informaţii: „Ne pândesc primejdiile. Tcheul şi Tachki se află în frunte. Joncţiunea celor două caravane urmează să se facă într-o depresiune naturală".

A doua zi ajungem într-adevăr la locul acela, unde se înalţă nişte corturi întunecate. Un călăreţ, al cărui cal e împodobit cu două enorme coliere de argint încrustate cu pietre, soseşte-ne galop. Tcheul ne dă poruncă să nu ne mişcăm şi zboară în întâmpinarea lui. Cât vezi cu ochii, munţii Pamirului şi lanţul Himalaya. Doi călăreţi se apropie de noi, privindu-ne fix, cu mândrie şi dispreţ. Aziadé e convinsă că, la cel mai mic gest îndoielnic din partea noastră, am putea fi înjunghiaţi; mi-o spune. Aici, pentru această avangardă sau ariergardă a marilor caravane, nu suntem decât nişte străini. Doar pe Tcheul par să-l respecte şi aproape să-l venereze oamenii ăştia cu turbane din mătase neagră şi cu tunici lungi, de culoarea aurului vechi. De unde sosesc oare, cu bolerourile lor din velur grena, violet sau verde, cu centurile lor de mătase, cu pantalonii lor din lână groasă de cămilă? „Aparţin celor mai închise triburi ale Pakistanului”, spune Tcheul. Şi-mi cere din partea lor să nu dezvălui niciodată locul exact al depresiunii în care ne aflăm, să nu dau în vileag nimic din ceea ce urmează să vedem de-acum înainte. Pe urmă, profitând de sosirea unor călăreţi noi, care ne privesc la fel de necruţător, îşi face o cinste din a răspândi pretutindeni vestea că eroul Buzkachi-ului sînt chiar eu.

Aziadé, care-mi traduce adeseori frânturi de conversaţie, mă informează că Tcheul e cunoscut aici ca unul dintre cei mai de nădejde şi mai vestiţi locotenenţi ai sultanului. Descinde dintr-un strălucit neam nomad, celebru pentru inteligenţa şi memoria sa. Dar el, Tcheul, la treizeci de ani câţi are, şi-a creat îndeosebi o faimă de necruţător om al dreptăţii. În ultimii doi ani mai ales, el este cel însărcinat să cureţe trecătorile şi să-i îndepărteze pe tâlhari şi pe trădători. Îl văd acum cu alţi ochi. La această altitudine, pe aceste platouri, Tcheul îşi recapătă adevărata lui dimensiune; zboară pe cal de la o margine la alta a văii, expediază un mesager, pare să pândească la orizont semne care mie îmi scapă. Când trec prin faţa corturilor întunecate, oamenii continuă să mă scruteze, orice s-ar zice, cu un aer duşmănos. Simte şi Tcheul asta? Fără îndoială, căci împrumută calul meu alb ca să se rotească prin tabără, apoi, sfârşindu-şi turneul, sare jos, vine la mine şi, în vreme ce Aziadé contemplă scena, mă prinde pe după mijloc şi mă sărută pe gură. E sărutul de înfrăţire al marilor nomazi: comuniunea răsuflării. Împrejur, toţi oamenii rămân înţepeniţi locului. Tcheul îmi întinde hăţurile ca să încalec din nou, apoi se duce pe jos spre cortul meu, împreună cu Aziadé.

Ritual neaşteptat pentru mine; dar ştiu cu toţii de-acum înainte că sînt un nobil şi un aliat al lui Tcheul cel groaznic. Aziadé îmi dezvăluie mândria ei, lămurindu-mi importanţa unui asemenea gest pentru oamenii stepelor: Eşti demn de cel mai mare respect, triburile şi clanurile sultanului te vor recunoaşte ca pe fratele lui Tcheul. E un semn deosebit, iubirea mea”.

Se mai scurg vreo câteva zile – feerie, dragoste, vis, reuniuni sub cortul căpeteniei. Dar dimineaţa n-aduce nici o veste despre „mandarin”, despre misteriosul moghul. Ultima verigă a lanţului pare de neatins. Vrea fratele meu din stepă să-mi spulbere încă o dată neliniştea? Căci mă ia într-o zi cu el spre locul unde se sfârşeşte valea, pe care avem ordin să n-o părăsim. Un fel de şosea da creastă urcă şi înconjoară o faleză numai crăpături; lumina dimineţii dă peisajului o transparenţă fără egal. Pământul e de pe-acuma fierbinte. Dintr-o dată, cât vezi cii ochii, întinderea pustie şi unduioasă a unui nou ţinut. Ajungem în vârful unui defileu şi, din acest post

de observaţie, văd şerpuind şi afundându-se spre Mongolia vestitul drum secret al aurului şi al opiului: „Priveşte, spune Tcheul, întinzând braţul. E dovada încrederii mele.” Trec pe sub ochii noştri câţiva oameni, splendid înveşmântaţi şi fără arme: seamănă cu nişte ţigani. Urmează apoi măgarii, purtând samare cu vreascuri pentru foc şi superbele dromadere încărcate cu opiu.

Averi colosale se scurg astfel, ocrotite de formidabile avangarde. Aceşti ţigani frumoşi, împreună cu femeile lor care poartă brăţări de aur în jurul gleznelor, se leagănă la nesfârşit pe spinarea animalelor, printre ţesături multicolore.

Tcheul îmi ia mâna, dorind să împărtăşească emoţia care mă copleşeşte şi ne întoarcem amândoi la Aziadé.

Ea aşteaptă şi descifrează pe obrazul meu, odată cu dragostea, bucuria de-a fi ajuns într-un loc unde înfrăţirea umană e o realitate. Ce contează viitorul: trăim în absolut, ducem o viaţă în afara timpului.

Apoi, într-o dimineaţă, Tachki vine să ne anunţe că trei călăreţi (Tcheul, Gorgue şi Roba) au plecat să dea, în sfârşit, de „mandarin”, pentru a pregăti terenul şi a fixa ziua şi locul întâlnirii noastre.

Trec zile şi nopţi. Aşteptăm, sub ocrotirea cavalerilor stepei. Din nou zile şi nopţi. Şi, într-o altă dimineaţă, fratele meu se întoarce istovit, supt la faţă, plin de colb. Obrazul lui e crispat, morocănos, gânditor. Vorbeşte repede către Aziadé. Cu o voce tristă, slabă, îngrijorată, prinţesa mea traduce: „Moghulul a dispărut”. Tcheul a întâlnit mii de oameni, dar stăpânul celor cinci frontiere nu s-a arătat la faţă. Peste trecătorile pustii unde domnea el, pluteşte misterul. Războinicii lui îl caută. A umblat şi Tcheul până l-au părăsit puterile.

O lungă tăcere ne cufundă în noi înşine. Ce hotărâre să luăm? Fără îndoială, pierd şansa de a-l mai găsi pe prietenul lui Guy şi de-a încasa datoria. Bun, analizez la repezeală situaţia. Duc deja un alt fel de viaţă.

După o lungă convorbire cu bătrânul conducător al. Caravanei, Tcheul hotărăşte că trebuie să ne întoarcem la locul unde ne aştepta jeep-ul pe un alt drum, mai greu. Presimte el oare noi pericole? De ce se topise moghulul în aceste ţinuturi aspre? Pentru că, fără îndoială, o ameninţare precisă împiedicase venirea lui la Izkachim...

Caravana porneşte iar, cu măgarii, câinii şi cămilele ei. Aflu zilnic amănunte despre viaţa kirghizilor, a nomazilor care alcătuiesc primejduita noastră caravană. Caii sînt pentru însoţitorii mei nişte călăuze – şi oamenii le înţeleg limbajul. Un nechezat, un semn de nervozitate anunţă pericole oare adeseori se află încă hăt, departe.” Animalele astea sînt hrănite cu preţul celor mai mari sacrificii. Cămilele, măgarii cu ochii lor de clovn, chiar şi câinii pot să îndure aproape la nesfârşit; însă caii trebuie să mănânce şi să bea.

Deplasarea noastră se continuă fără cruţare; încep să-mi fac griji pentru sănătatea lui Aziadé. Unele semne mă pun în gardă: machiajul accentuat, vorbirea ei nespus de blândă. Văd în toate astea o oboseală alarmantă. Tcheul, căruia îi destăinuiesc neliniştea mea, îmi face următoarea mărturisire: are impresia că Aziadé duce o luptă surâzătoare, însă peste puterile omeneşti. Schimbările de temperatură, mai cu seamă, vor continua. Chiar dacă forţăm ritmul, ne aflăm la cel puţin două săptămâni de micul fort unde se ascunde vehiculul nostru. Tcheul vine el însuşi, dimineaţa, să controleze felul cum e aşezată Aziadé pe spinarea cămilei şi să

născocească poziţii mai odihnitoare pentru firavul ei trup. Eu rămân lângă ea, vorbindu-i despre sosirea noastră la jeep: „O să ne oprim într-un sat drăguţ, ca să te odihneşti acolo şi să te vindeci”. La fiecare popas, micul violonist vine s-o legene cu melodiile lui; acestea o poartă spre lumea unui vis în care o urmez şi eu. Nu e nici neliniştită şinici tulburată de răsuflarea ei prea scurtă. Îi vorbesc cu blândeţe despre Karachi şi despre căsătoria noastră, atunci când va dori, în frumoasa locuinţă a bătrânului Babâa. Dar număr zilele marcate de ghilotina nopţilor reci ca gheaţa, iar Tcheul accelerează coborârea.

După şaisprezece zile istovitoare, iată că pătrundem în mijlocul vârtejurilor de praf fierbinte. Şocul e brutal. Am confecţionat pentru Aziadé un fel de cască, prevăzută cu un fular de mătase care să-i protejeze respiraţia; dar descopăr în fiecare seară că starea ei se înrăutăţeşte; am impresia că şi-a făcut apariţia febra. Nu încetez sa mă rog, ţinându-i mâinile într-ale mele. Nu mai vreau să dorm atâta vreme cât pe Aziadé o ameninţă o boală ascunsă şi periculoasă. Pândesc pe obrazul ei zâmbitor – prea zâmbitor – cel mai mic semn de refacere.

Şi apoi, într-o seară, Aziadé îmi vorbeşte domol despre un lucru pe care nu mi-l mărturisise: „Medicul din Karachi mia interzis călătoria asta. Dar mă bucur că nu l-am ascultat şi că astfel mi-am putut împărţi viaţa cu tine”.

Călcăm acum peste argila permeabilă şi sfărâmicioasă din Toprak. La peste două mii de metri altitudine, unde ne aflăm încă, pulberea roşie a drumului se ridică sub picioarele animalelor. Câinii îşi dau toată silinţa, răsuflă greu, cu labele încinse. Dune mişcătoare vin spre noi, împinse de vântul din nord-vest. Să ne adăpostim, să ne întindem pe jos, să plecăm mai departe. Tcheul spune că ne apropiem de frontiera cu Afghanistanul. Calculez Că trebuie să fi făcut un lung ocol prin partea de nord a Pakistanului. Gonim pe sub rafale, siluete bizare şi nehotărâte. Noaptea o strâng pe Aziadé la piept; rămân ziua cât mai aproape de cămila ei, pândindu-i obrazul. Din când în când, ea îşi saltă repede vălul, ca să-mi zâmbească. Ochii cei limpezi şi puri n-au fost niciodată atât de vii, atât de frumoşi. Cum s-o cred în pericol? Pare să-şi fi regăsit. Sănătatea din primele zile. Mă simt eliberat, cuprins de fericire! Când facem popas, ea alunecă, uşoară, do pe cămilă şi acceptă, sub cort, ofrandele fiecărui membru al caravanei. Cerul e atât de frumos – cupolă transparentă cu mii de stele. Caravana, ghemuită la pământ, îşi reface forţele; după goana lor nebunească, animalele se odihnesc, legate de ţăruşi. Tcheul şi călăreţii lui, cu puşca-n mână, cercetează împrejurimile, căci încă se mai tem de pericole. Aş da totul pentru ca Aziadé să-şi recapete mâine sănătatea. Urmează să coborâm; aerul va fi mai puţin rece.

Caravana porneşte din nou şi Tcheul se apropie, vesel. Satul unde se află jeep-ul nostru e acum la două, trei zile de drum. Există acolo un molia, doctor care îngrijeşte bronhiile. Îi comunic vestea iubitei mele. Îi descriu căsuţa confortabilă şi încălzită din drumul spre Kabul, laptele, fructele care o vor salva, momentele de odihnă pe care le vom petrece înainte de-a pleca împreună spre indienii mei. Seara, sub cort, veselia ei se dezlănţuie. Îl chem pe micul violonist a cărui melopee o vrăjeşte – şi euforia ne poartă cu ea la mari depărtări: „Mai povesteşte-mi despre indienii tăi goi”, spune Aziadé.

Şi pentru ea, pentru copilul în care s-a transformat dintr-o dată, povestesc pe rând toate episoadele amuzante ale vieţii mele în junglă, ţinându-i cu dragoste mâna.

Privirea ei se adânceşte într-a mea. Oh! Vreau să trăiască şi s-o scot din clima asta de iad! Îmi dau seama că mi-a ghicit intensitatea gândurilor. Se ridică fără să trădeze vreo slăbiciune, ca să se facă frumoasă înainte de-a adormi, încrezătoare, şi, la fel ca-n prima seară, mâinile ei le caută pe-ale mele şi le păstrează.

Cum să mulţumesc? Şi cărui Dumnezeu? Violonistul a plecat. Marea tăcere, fără vânt, ne leagănă. E bine, în sfârşit, sub cort, pe covoarele înmiresmate. După luni reci ca gheaţa, să se fi întors oare primăvara? Mâinile iubitei mele sînt, mai proaspete; respiraţia ei mai calmă. Privirile ni se-mpletesc până-n străfundul sufletului sub lumina trandafirie a lămpii...

Trebuie să mă fi doborât oboseala – de-atâtea nopţi o veghezi pe dulcea mea tovarăşă, pe logodnica din lumea, îndepărtatelor caravane, pe copilul de neînlocuit, cu

Zâmbet luminos. Da, de câtă vreme dormim noi aşa? Mâinile lui Aziadé în mâinile mele sînt reci. Mă ridic şi aprind focul în brasero-ul de aramă. Flacăra luminează frumosul obraz care e îndreptat spre mine. Aziadé surâde. Mă lungesc din nou lângă ea, luându-i iar mâinile, îi sărut încetişor ochii frumoşi. Obrazul e rece ca gheaţa. Aziadé a murit.

Rămân întins alături de ea. In mine e un imens pustiu. Ii privesc zâmbetul. Îndărătul ochilor, sufletul lui Aziadé a luat cu el visul nostru. Asta să fie moartea? Alunec şi eu în cel de pe urmă somn al ei – al ei, al meu...

E dimineaţă când mă scol, tresărind la zgomotul pe care-l face caravana. Mă scutur ca să gonesc coşmarul. Ce noapte groaznică! Visul acela înspăimântător, visul acela imposibil... Mă aplec.

Nemilos destin. Mâinile lui Aziadé sînt reci pe vecie. Privirea ei, de data asta, e moartă.

N-am gemut, n-am vărsat nici o lacrimă. Împreună cu Aziadé, cu acest încântător dar al cerului, dispăruse pentru totdeauna însuşi absolutul, pe care nici unul dintre noi nu l-ar fi putut atinge singur.

L-am auzit pe Tcheul chemând. Tcheul, fratele meu, încă nu ştia. I-am făcut semn în tăcere. Afară, caravana era aproape gata de drum. Tcheul a intrat şi a rămas împietrit. In dimineaţa aceea am văzut plângând un frate nomad. Câtă afecţiune, câtă sensibilitate îndărătul acelui obraz de fier! Nu mai aveam nici o putere. El şi-a regăsit-o pe aceea de-a lua hotărâri şi de-a da ordine.

Totul se află aici, dinaintea mea. Cămila lui Aziadé stă îngenuncheată în faţa cortului. Tcheul a pus să se aranjeze pe spatele ei micul baldachin şi pernele de mătase. Ridic încetişor trupul neînsufleţit al reginei mele din stepe şi-l aşez, înfăşurat în mari şaluri de mătase, pe tronul ei de nomadă, fixându-l bine. Ca şi când Aziadé ar mai fi în viaţă, călăresc alături de cămila ei. Măgarii care transportă cortul nostru se aştern la drum. Pe calul meu alb, încerc să mă unesc sufleteşte cu forţa care se ridică din caravana aflată în mers. Mica vioară pare a plânge; totuşi melodia ei obsedantă c aceeaşi de până acum. Înaintez între viaţă şi moarte. Soarele arde fără să-ncălzească. Ce bine s-ar simţi astăzi Aziadé a mea, în aerul ăsta un pic mai răcoros. Mă podidesc, în sfârşit, lacrimile. Ajungem spre seară la o mică oază. Caravana se instalează, tăcută, în apropierea copacilor. Tcheul îndeamnă cămila să-ngenuncheze uşurel. Pe tronul ei, Aziadé pare vie. Mă orbesc lacrimile atunci când, până la urmă, deznădăjduit, îi trag iubitei mele pleoapele peste ochi. O port acum în braţe. Fratele

meu Tcheul mă călăuzeşte spre un palmier, unde a fost săpat mormântul. Nu mai fac nimic, privesc doar. Nişte oameni aduc cele două covoare – patul nostru vreme de-atâtea săptămâni. Drapează cu ele groapa strimtă. Eu îmi aşez acolo iubita, acoperind-o cu şalurile de mătase. Privesc cum dispare încetul cu încetul sub pământul fin al oazei. Odată cu ea mi se duc şi inima, sufletul, energia. Doar trupul meu mai rămâne-n viaţă, caraghios şi inutil. Sub palmierul acela, departe de drumul aurului, m-am îngropat de viu şi pentru totdeauna, împreună cu Aziadé.

Nimic nu mai prezintă interes pentru mine, se scurg nopţi fără somn, zile fără nevoia hranei, ce contează! Îmi târăsc trupul până la jeep. Tachki se ocupă de toate, benzină, alimente, bagaje. Când Tcheul, fratele meu, vine să-mi spună adio, ca să urce din nou spre Pamir, în căutarea nebunească a moghulului, nu pot articula un cuvânt. Il strâng la piept şi-i fac semn că frumoasa cămilă a lui Aziadé şi calul meu alb îi vor rămâne lui. Tcheul se-ndepărtează până-l pierd din ochi, alături de călăreţii Lui eu turbane negre. Tachki demarează în forţă ca să mă smulgă de-acolo, să ne lăsăm cuprinşi amândoi de frenezia vitezei.

Ne-ntoarcem pe pământul orbilor şi eu plâng ca un copil.

29

„TREZEŞTE-TE, FERNAND!”

Acum ştiu ce înseamnă să rătăceşti. Am trecut prin Kabul ca o fantomă care-şi bate joc de invitaţii. M-am pierdut în ţinutul celor din neamul Pushtun, dorind să mă lovească gloanţele rebelilor şi pietrele copiilor zdrenţăroşi şi bolnavi de morvă. Tachki, de marmură, se făcea că lua drept bună absurda mea căutare a nucilor. Priveam cămilele deşelate trăgând trunchiurile pină la platformele vagoanelor care le duceau la Peshawar. Încuviinţam, plăteam. Mă consideram un condamnat. Căutam locurile cu răufăcători, pe cei la pândă şi cu cât mă delăsam, cu atât paznicii mei dădeau dovadă de curaj, curtierii de iniţiativă, toţi prietenii mei, de tandreţe vigilentă. Chiar efuziunile lui Babâa la Karachi, voinţa sa de a mă relansa pe drumul aurului, noutăţile despre arborii mei ce coborau de la Peshawar spre Karachi şi care aveau să mă îmbogăţească fără îndoială, orice mi-era indiferent. Trăiam ca un somnambul. Acceptam toate iniţiativele. Astfel, într-o zi, cu autoritate, bătrâna căpetenie, nobilul Babâa, mă trimite împotriva dorinţei mele, înconjurat de secretari, la New Delhi. Văd, ca prin ceaţă, un indian elegant, a cărui mamă este italiană şi care-mi oferă găzduire în numele prietenului lui Guy. Asist, ca un boxer groggy, la dansurile unei dansatoare cu castagnete do aur; pe urmă mă trezesc într-un tren gâfâitor care urcă spre Srinagar, în Caşmir. Secretarii mei au umplut cu bucăţi de gheaţă vagonul nostru pentru a mă scuti de căldură. Turme de maimuţe se agaţă de uşile vagoanelor, la trecerea peste poduri. Merg purtat, tras, cu capul ţinut deasupra apei. Nimic nu mă mai interesează. Aud vocea lui Aziadé de sub vălurile sale, care mă cheamă, de sub nisipurile din preajma palmierului. Viaţa mea de dinainte îmi pare o viaţă de clown, plină de evenimente, însă absurdă în ceea ce priveşte frumuseţea întrevăzută în aceste tărâmuri ale imposibilului.

La Srinagar, sînt condus la prinţul Hari-Singh, maharadjahul religiei Indu-Dogra, religia lui Aziadé, străină de Islam şi de budhism. Mă agăţ de această licărire. Însuşi prinţul e născut la Cannes, în 1931, la hotelul Martinez; Ce melodramoletă! Nu mai vreau să exist. Se arborează un drapel în onoarea mea; maşina mea poartă fanion; se

taie nuci care vor coborî spre Karachi. Nici o vorbă; nici un gest nu ajunge să mă facă să reiau lupta.

Însă, într-o seară, unul din ultimii nobili moghuli este anunţat. In amintirea îndelungatei mele curse, în amintirea încrâncenării lui Aziadé care voia să devină îngerul meu păzitor în această urmărire a mandarinului dispărut, accept invitaţia Alteţei Sale Maharadjahul de Srinagar. Ultimul dintre moghuli a sosit după săptămâni de fugă. Nu mai are decât un singur servitor şi acceptă azilul prinţului, cu condiţia de a trăi în Caşmir sub propria sa iurtă. Demnitate. Ascult povestirea peripeţiilor acestui prinţ moghul, iar mărturia agoniei unui popou îmi dă curajul, o clipă, să trăiesc. Pentru prima oară după săptămâni întregi ascult cu adevărat. Dintr-o dată am impresia că toate vorbele auzite după moartea lui Aziadé au alunecat de pe mine întocmai ca frazele frumoase ale profesorilor mei din Vesinét. Acest martor teribil povesteşte adevărul despre exodul sângeros şi definitiv al moghulilor: să mori, mai degrabă, decât să trădezi mileniile unei vieţi libere. După spusele acestui oaspete seminţia moghulilor a fost nimicită; sau dacă prin miracol a scăpat, se ascunde undeva, ca un ermit.

Ieşind din letargia mea, am fotografiat această întâlnire. Aveam sentimentul de a purta în aparatul meu o subţire urmă a agoniei unei lumi pentru care depun mărturie astăzi: o lume a absolutului, frumosului, curajului, demnităţii. Cei care trăiesc acolo sînt mai mult decât oameni. Mor şi ei, însă cei asasinaţi sînt nobili:

Credinciosul Tachki încearcă în zadar să mă pornească într-o nouă căutare de nuci spre Derha-Dun: un neamţ şi secretarul său, se pare, mi-au furat tone de lemn într-o gară. Ce mă interesează! Un grec se oferă să se însărcineze cu toate afacerile mele.

De ce nu un grec, mai ales că se ocupă de toate? Singurul lucru pe care vreau să-l mai încerc este să-mi regăsesc jeep-ul, pentru a putea urca spre oaza unde se odihneşte Aziadé. La Karachi, Babâa, Rani şi Tachki încearcă să-mi arate arborii mei care sînt încărcaţi în vapor. Nu, vreau să mă întorc spre nord. Plecăm, atunci, cu toate că epuizarea mea fizică a atins un nivel alarmant.

Jeep-ul avansează spre frontiera Afghanistanului, însă fără să o ajungă. De-a lungul drumului nostru, în sate, izbucnesc răzmeriţe. Mă îmbrac în haine din partea locului, de frica ambuscadelor localnicilor sau militarilor. Să mori dintr-un glonţ, dintr-o salvă, dintr-o rafală, ce recompensă! La Murée, înţelegem în sfârşit această pornire ostilă. Canalul de Suez e blocat; un conflict mondial riscă să izbucnească; reacţiile antifranceze, antieuropene chiar, ne imobilizează în oraş. Însuşi pelerinajul meu spre

Aziadé devine imposibil. Sânt suspect; naţionalitatea mea; neprecizată, pune în pericol viaţa gazdelor mele, care sînt rude de-ale lui Tachki.

Părăsim Murée noaptea, în viteză, pentru a încerca ieşirea prin surprindere. O clipă, cu carabina în mină, retrăiesc. Cu toate farurile stinse, încercăm să străpungem capcana. Tachki este culcat, în partea din spate a jeep-ului încărcat. Rulăm în plină viteză în pofida pietrelor, gropilor şi arborilor. La ieşirea din oraş o rafală de automat face un zgomot de cârâitoare. Un glonte loveşte caroseria. La rândul său Tachki trage, în vreme ce accelerez. Trecem.

La Karachi, presa atacă Franţa. În nord, un compatriot a fost lapidat şi mitraliat. Să mă îmbarc, să plec. Ştiu că nu voi mai fi niciodată fericit. De la Derha-Dun, de la

Peshawar, au coborât nucii grecului. Chiar şi din Afghanistan, traşi de cămile, mi i-au trimis ţăranii, credincioşi cuvântului dat. Această avere mă arde la inimă. În vreme ce aştepta o îmbarcare sigură, Babâa ţine să-mi ofere o ospitalitate de neuitat. Într-o seară, înaintea despărţirii noastre, primeşte în imensa sa vilă un hindus care vine de pe la frontierele Nepalului, un sărac în zdrenţe care, la apropierea mea, îmi face semn să fiu liniştit: hrăneşte un python lung de vreo cinci metri.

Mă opresc şi privesc acest fakir aproape gol, cum înaintează, priveşte animalul, mângâie capul reptilei; ochii aţintiţi spre el. Rani se apropie de noi şi-mi traduce vorbele hindusului: „Iubeşte-l şi va fi inofensiv".

După atâtea luni de nesomn, m-am simţit mişcat de vorbele omului acesta şi-am încercat. De ce nu? Am încercat să-mi manifest simpatia pentru acest trup lung cu capul roz. In grădină, îl ascult pe omul acesta care-mi zice: „Eşti într-adevăr liniştit şi bun. Un şarpe nu se înşală niciodată."

Eu, care tăiasem odinioară atâtea capete de şerpi, m-am obişnuit să mângâi unul sau altul din cei şase pythoni ai săi, care niciodată nu şi-au arătat colţii. Când omul mi-a mărturisit că a coborât din Hindustan pentru a-şi găsi familia în Ceylon, m-am oferit să-i cumpăr toţi şerpii la adevărata lor valoare, pentru ca să poată, cel puţin el, să ajungă până la cei dragi.

In ceea ce mă priveşte, m-am îmbarcat pe o navă italiană. Ocolind din necesitate Africa, mă întorceam spre Genova şi Franţa însă nu mai eram acelaşi. Pasagerii, micile farse de la bord nu reuşeau să mă despartă de oaza şi de_ frumuseţea întrevăzută în regatul tainic al celor cinci frontiere.

Mă gândeam la viaţa mea ca unul care a cunoscut moartea, moartea totală – cea care se învecinează cu eternitatea.

Pe măsură ce această lungă călătorie în firul Africii continua, am înţeles că nu mai aveam timp de pierdut.

Îmi venea limpede din larg viziunea a ceea ce trebuia să fac. Puţin câte puţin, imaginile se precizau în mine, inspirate în chip magic, poate, de către Aziadé sau de un oarecare glas din adâncuri. Acolo, pierduţi în junglă, alţi oameni liberi luptau, ca să trăiască aşa cum au trăit de milenii. Kinchokre, celălalt frate al meu, indianul, copiii mei astăzi mari, altele, dacă acestea s-ar dovedi de negăsit, mă aşteptau în selva. De ce să nu faci totul pentru ca fericirea întrezărită la mai mult de cinci mii de metri să-mi servească încă o dată să ajut viaţa. Să trăieşti! Soarele mă încălzea. La amintirea junglei proliferante, o forţă necunoscută îmi revenea, sălbatică, la; fel de implacabilă ca feţele lui Tcheul şi ale călăreţilor. De ce să mă plâng şi să lâncezesc fără ţel? Trebuie să-mi zgudui moartea şi să o azvârL în apă.

Radioul vorbea de bluzoanele negre, de războiul din Algeria, de moarte, de violenţă, de atentate. Nu, nu mai aveam dreptul să pierd cea mai mică părticică de energie. Nu mă mai simţeam legat de nici o rasă: mă simţeam singur şi proaspăt gata să iau totul de la început. Moartea lui Guy, aflată prin radiotelefon, mi-a risipit toate remuşcările de a fi eşuat. A fost repede.

La Genova am vândut în pripă unui îmblânzitor şerpii la metru, apoi m-am dus cu jeep-ul la La Rochelle, unde am încasat un aconto serios pentru nucii mei care se îndreptau încet spre Le Havre şi m-am îmbarcat pentru Cuba. În câteva ore însă am părăsit insula (...)

Două săptămâni mai târziu, lăsând langustele din Mexic pescarilor de pe coastă, mă îndreptam spre Chile pentru a ajunge la Arica, porto-franco unde ştiam că voi fi primit şi, fără îndoială, ajutat de un vechi prieten.

Împotriva oricărei reguli, mulţumită lui şi sub privirea mirată a şefului de gară, jeep-ul meu este încărcat într-un vagon. I se blochează bine roţile cu bucăţi de lemn. Platforma e mare şi pot să-mi amenajez un spaţiu larg, lângă cele două motoare pentru barcă ambalate în cutii. Călătoresc stând la volan, după plăcerea mea, sau cobor să beau şi să mănânc, în vreme ce trenul merge spre La Paz. Nu mai e nevoie să fiu atent la drum. Admir Cordilierii Pacificului pe care-l părăsesc pentru a mă îndrepta spre marea masă albastră a lacului Titicaca.

Bună idee, să călătoresc astfel, fără grija penelor de cauciuc, sau a furturilor.

Unde merg? În Bolivia, fără îndoială – şi Dumnezeu cu mila! Însă mai degrabă spre est, spre acolo unde n-am putut niciodată să ajung: Rondonica, cu imensele păduri de acaju. De ce să nu ajung totodată şi la râurile Guapore şi Madeira, care se varsă în Amazon, fluviul la care revin în chip tainic după treizeci de ani?

Năzuinţa se clarifică, încet, în vreme ce trenul se târăşte spre La Paz: de ce să nu-mi încerc, încă o dată, norocul unei concesiuni imense? Nu mai sînt deja atât de sigur că merită să străbaţi lumea pentru ca să dobori arborii care distilează ultimele noastre resurse de clorofilă, pădurile ce alcătuiesc cele din urmă refugii sălbatice. De ce să transformi frumuseţea în proiecte inutile sau îngrozitoare, în resturi de hârtie, de carton?

Mă gândesc la viitor: lumea cu blocurile, războaiele sale, în goana ei după haleală, fierăraie şi reuniuni, se răstoarnă în nebunie. Mi-e foarte greu să pricep ce ar trebui să fac. Să lăsăm încă o dată viaţa să rezolve problemele. E deja foarte mult să debarci elegant, să epatezi puţin, să reiei clovneria vizitelor şi a palatelor.

Privind jeep-ul meu cu însemnele sale afghane ce interesează şi intrigă trecătorii, surâd cu tristeţe. Visez o clipă cum aş fi alt om dacă, printr-o minune, alături de mine ar fi tovarăşa mea de vis şi de iubire, pe care aş conduce-o mândru spre junglă. Văd eşarfa ei de mătase fluturând... Trezeşte-te, Fernand!”

Sol şi subsol fiind incluse în acord, care acum trebuia semnat foarte repede. De ce să lupţi? Pentru principiu, Fernand. Şi, împins de sfaturile unui agronom elveţian, care avea informaţiile publicate de presa locală, am crezut că ar putea fi de folos bolivienilor cunoaşterea condiţiilor în care am lucrat în Peru. Eu n-am încercat niciodată să anexez subsolul unei exploatări forestiere. În câteva zile, am declanşat o furioasă bătălie politică. Convins de argumentele şi cifrele mele indiscutabile, preşedintele senatului s-a declarat gata să prefere pentru ţară o soluţie mai puţin constrângătoare decât concesia totală a solului şi a subsolului. Or, preşedintele Siles în persoană sprijinea foarte puternic societăţile americane.

Ce încurcătură! Sânt atacat în presă. Opoziţia ripostează. Tu scoţi spada, eu atac cu măciuca.

În ceea ce mă priveşte, stăteam liniştit: aveam obişnuinţa să fiu tratat drept escroc sau spion. Însă ziarele locale de stânga luau lucrurile foarte în serios şi apărau onoarea mea. Atunci de ce să nu te prinzi în joc? Am furnizat piesele de artilerie:

telegrame din Franţa, texte, scrisori. Chiar şi grupurile financiare cele mai prudente garantau moralitatea şi acţiunea mea. Îmi făcea mare plăcere să privesc toată această luptă ca o înşiruire de imagini burleşti din filmele mute, înşişi actorii nu voiau să renunţe la scenariul lor.

Îmi aduc aminte cu tandreţe de patima naivă a unui mărunt director de ziar. Cu mânecuţele sale de lustrin negru, cu aerul său de contabil purificator al moravurilor şi de controlor al risipei, nu voia să mă părăsească. El ataca curajos, publica certificate de onorabilitate, cerea listele de cont. O lume întreagă spumega, contraataca, conspira.

Forţa mea devenea cu atât mai de neînţeles cu cât nu-mi păsa deloc de acest joc. De acum nu mai aparţineam nici unei parohii, nici unui clan. Fericirea o lăsasem atât de departe, atât de sus! Priveam, Studenţii organizează un miting de protest împotriva marii societăţi sprijinită de către preşedinte.

Sindicatul minerilor, sindicatul căilor ferate se opun semnării unei concesiuni atât de favorabile ţării. Trebuia să-mi calmez deliciosul pescuitor în ape tulburi, din presă, acesta saliva de plăcere şi pornea din nou la atac cu probe decisive: directorul marii societăţi nu-şi plătea notele de hotel; faimoasa „afacere importantă” nu avea baze proprii şi merita să fie mai bine cunoscută... Atâtea şi atât de bine spuse încât sărmanul preşedinte a trebuit să renunţe la semnarea unui act atât de nepopular şi a expulzat câţiva escroci prea compromişi.

După care, fără nici un efort din partea mea, preşedintele Senatului vine să-mi propună o concesiune după modelul de la Satipo. Voi începe încă o dată? Ceea ce mi se oferea azi fără efort, merita oare noi ani de luptă? Doar Europa putea să răspundă. Care financiari, francezi sau de alte naţionalităţi, se vor interesa? Să vedem. Am telefonat şi, din spirit sportiv ca întotdeauna, pentru a urma firul roşu întrevăzut de pe platforma vaporului, am spus că mă voi duce spre nord, pentru a studia la faţa locului resursele orientului bolivian. În realitate, mergeam spre junglă, spre frontierele Braziliei; plecam spre ai mei, care ar fi trebuit să coboare spre rio Picha sau Madre de Dios.

De acum nimic nu mă mai putea opri: am închiriat un avion cargo pentru a încărca jeep-ul şi motoarele, bagajele, speranţele încă nedesluşite. O voce începea să cânte în mine, în vreme ce survolam locul de un albastru de neuitat, Titicaca, de unde au ieşit, goi şi puri, primii oameni. Revedeam de sus frontiera cu Peru şi covorul fremătător al pădurilor regăsite.

Însă din escală în escală, ca atunci când eram în urmărirea caravanelor moghulului, ştirile deveneau din ce în ce mai alarmante şi mai tragice.

Masacrarea indienilor, carnajul pentru câteva tone de cauciuc sau de minereu, a constrâns cele mai puternice triburi la un exod mortal. Bande înarmate hăituiau, săgetau, decimau, sub privirea cinică şi ipocrită a micilor comercianţi sau a metecilor înstăriţi şi protejaţi. Aur, uraniu, petrol! Oamenii goi, a căror singură vină era că s-au născut pe un pământ necălcat de picior de om, au murit cu sutele. Ambuscade, boli, gaze, mitraliere, nimic n-a părut prea eficace.

Într-o seară tăietorii de lemne coborâţi din Cordilierii din Carrabaya mi-au adus trista veste a sfârşitului triburilor campas. Kinchokre, soţia mea, copiii mei rămăseseră liberi până la sfârşit.

Am debarcat a doua zi pe malurile râului Guapore, hotărât să mă pierd în jungla de acaju, să mor sau să înţeleg. Da, să înţeleg ce rost are acest masacru, această hăituiala câinească, această sângeroasă încurcătură de pretutindeni.

Avionul meu care se deschidea pentru a scuipa afară jeep-ul face impresie pe micul aerodrom. Actele mele sînt oficiale; primarul, poliţia mă primesc ca pe străinul binecuvântat al cărui material îi garantează puterea. Pentru mine, care nu mai însemnam nimic, las să vorbească documentele stabilite la La Paz.

În realitate, caut o patrie, un refugiu şi, minune, mi se povesteşte despre un om, care, pe malul celălalt al râului Guapore, sparge pietre, taie lemne – un autentic ţăran, un tăietor de lemne care a devenit preot, pe urmă episcop. Mi se spune că el pleacă la drum, singur pe o barcă de fier, ascuns sub ramurile joase din faţă, ca să binecuvânteze, să ajute, să îngrijească, să construiască. Este prietenul seringueiros-ilor. Francez? Bine. Preot? Poate. Episcop. De ce nu? Însă un ţăran care-şi poartă singur încărcătura, da, vreau să văd unul, unul singur, un bărbat căruia să-mi descarc inima. Rio Guapore serveşte drept frontieră naturală între Bolivia şi Brazilia. Un nume aduce în urechi o melodie cunoscută: Rondonia, imens teritoriu virgin în care s-a năpustit banul. Provincia începe chiar pe malul episcopului. Acum ştiu că voi renunţa la concesiunea mea din Bolivia. O telegramă din Franţa îmi dă pulsul financiarilor din Europa. „Foarte bine, zic ei, însă nu dăm curs, situaţie politică nestabilă.” Acelaşi refren de ani de zile. Suntem departe de forţa lanţului de aur, de simţul riscului. Binecuvântez cerul. Bancherii umblă cu subterfugii şi nu mai finanţează; banul se hrăneşte cu idei, însă nu mai contribuie la hrănirea unei idei noi, o idee dreaptă. Fie, se va îngraşă cu osânza sa şi Europa va crăpa de constipaţie.

Acestea erau gândurile mele în seara aceea, înainte de trecerea fluviului pe o plută pe care mi-am făcut-o singur. Lumea asta pute. Trebuie să caut aiurea. Înainte de toate nu sînt oare căutător? Voi fi de acuma înainte căutător de oameni, de semne, la pândă, ca să ştiu ce trebuie să fac. Da, mă voi duce să-l văd pe episcop, să-i vorbesc, să-i ascult sfaturile de prieten al seringueiros-ilor; poate chiar mă voi duce să mă înfund în selva, în urma sfaturilor sale de vechi cunoscător al pădurilor. Însă de data aceasta, miile de arbori de acaju pe care-i voi număra vor fi probabil cei ai unui refugiu secret, al unui adăpost sigur.

Suferinţa este marea mea şcoală; nu vreau să fiu trist. Cum va fi această întâlnire pe care destinul acolo sus şi fără îndoială, blinda mână a lui Aziadé mi-o pregătesc? Raţia de hrană cea mai mică din lume, Fernand, este poate fericirea. Voi mai alerga încă atâţia ani, între această junglă pe care o străbaţi şi această Europă care nu pricepe noua ameninţare care pluteşte asupra ei?

Jeep-ul şi motoarele mele trec frontiera fără piedici în pofida regulamentelor. Pe plută, aştept întâlnirea cu episcopul.

În curând, singur şi el, îmi întinde mâna. Mă priveşte şi mă cântăreşte în vreme ce luăm împreună prânzul săracilor. Nefericiţii, săracii, iată preferaţii săi. Sânt în paradis şi visăm împreună Rondonia plină de arbori de acaju. Fără servitor, un pat simplu, o plimbare, un cal nărăvaş, un foc de lemn – mergem spre sărăcăcioasa casă a unui seringuero. Ce măreţie în primire, ce cântec plângăreţ care mă scoate din mine însumi:

– Aţi avut cincisprezece copii?

– Da, răspunde el.

– Câţi au murit?

– Zece.

– Aţi plâns.

– Nu. Viaţa este aşa!

Şi mâine, bărbatul va pleca din nou în pădure, mâncând puţin şi prost. Va merge cu cuţitul său, cu machete-le să cresteze arborii sălbatici de cauciuc, să vâneze, să planteze cite ceva. Mă întorc împreună cu episcopul şi dorm pe patul meu aşternut cu frunze de porumb. Însă sînt bântuit de vise, mă scol, mă plimb. Trebuie să hrăneşti aceşti oameni, să-i aperi împotriva disperării, să aduci pe chipurile lor această bucurie imensă, care nu cere decât să apară, de îndată ce o bucată de carne prăjită poate este împărţită de liota de copii, strânsă în jurul mamei în sfârşit fericită.

Foamea! O frăţie omenească de doctori, de preoţi, de seringueiros, de vânători de fluturi sau de jaguari poate să o izgonească de aici. Trebuie să mergi de la rio la rio să iei bogăţiile acestei lumi necunoscute, însă de data aceasta pentru a o apăra.

În noaptea asta am auzit vocea care mă conduce. La ce bun să prevezi şi să pregăteşti enorma concesiune, care declanşează forţele implacabile ale unei industrii oarbe? Bogăţiile care dorm sub umbrele verzi şi albastre ale acestor păduri, oferă resursele lor misterioase, tainele lor pentru vindecare, spaţiile lor de retrăire.

Acolo, foarte departe de alţi eroi, muncitori sau directori, trăiesc în furnicare, în viesparul marilor oraşe, în făgaşele înţărcuite ale străzilor. Chiar şi rue de la Paix nu este decât un lung făgaş, iar frumoasele hoteluri, sărace caravane de camping. Cu sau fără ghivece de muşcate, de ambele părţi, lumea fabrică nefericiţi. Atunci?

În această noapte, instinctul vorbeşte din nou în mine. Spiritul aventurii nu constă oare în a pleca, a reîncepe, a părăsi formele moarte, a vedea mai repede, mai tehnic, adevărata viaţă?

O stranie exaltare mă cuprinde, în liniştea nopţii. Poate că este puterea rugăciunii acestui sfârşit care mă obligă să mă întorc spre fiinţa mea profundă, spre acel puşti ce fusesem şi care trebuie să rămân. E ca şi cum mângâiam încet fruntea nevestei mele şi a copiilor mei asasinaţi, a lui Aziadé, a întregii nefericiri a lumii.

Pentru a te desprinde de acţiuni şi de cifre, trebuie să fi străbătut pământurile, să fi alergat în furtuni. În această noapte mă amuz să număr acel du-te-vino încăpăţânat la care mi-am supus carcasa. A trebuit să parcurg, cu mijloacele mele, mai mult de trei sute trei zeci de mii de kilometri; mai datorez probabil alte cinci sute de mii argourilor şi avioanelor multor companii. La ce bun? Calcul infirm, bilanţ ridicul! Mâine, trebuie să se nască răbdător lanţul între cei pe care-i voi recunoaşte drept fraţii mei. În jungla oamenilor, ii voi căuta de data aceasta pe cei duri, pe amăgiţii vieţii, pe nebunii după libertate.

30

VIAŢA NU SE SFÎRŞEŞTE. MOARTEA NU E DECÂT O ALTA AVENTURA

Dimineaţa, zâmbetul episcopului m-a încălzit asemenea unui soare. În zilele care-au urmat, mulţumită lui, prefectul mi-a scos cât se poate de ilegal jeep-ul din vamă, apoi am făcut rost de-o pirogă la care să-mi instalez motoarele.

Şi am pornit să caut vagabonzi, sărăntoci, oameni hotărâţi, fiinţe inimoase. Căutarea asta avea să mă ducă de la zdrenţăroşi la bogătaşi, de pe râurile din pădure, de la pieile de caiman, la spitalul din Guajara-Mirim, unde am aterizat după un accident – mereu aceeaşi parte – dreapta – cu piciorul rupt din nou, în urma unei greşite manevrări a pirogii încărcate.

Piciorul mi s-a înzdrăvenit. Nimic n-ar fi putut sta în calea forţei care mă împingea, însufleţindu-i nestăvilita dorinţă de-a azvârli o punte între două lumi: a noastră şi a celor ce luptă să supravieţuiască.

La spital, Jaguare, vânătorul de caimani, îmi aducea orhidee. Ochiul lui de trăgător, chipul brăzdat, simţul primejdiei, toate-l recomandau să facă parte dintre oamenii care mă vor ajuta într-o bună zi. Ştia lucrul ăsta, îmi spunea: „Soseşte civilizaţia, Fernando. Buldozerele ridică în urma lor nori mortali. Călcăm pe explozibil. Să plecăm. Să mergem acolo unde ştii, unde te-am dus eu. Departe de lumea nebunilor”. Acest seringuero înţelesese totul – curând oamenii vor suspina după marea Natură pe care-au ucis-o; trebuie să alergăm în apărarea ei până nu e prea târziu.

Pentru a-mi păstra moralul, am început să mă distrug de unul singur, visând. Visul e aventura săracilor, o duioasă nebunie care însufleţeşte. Ajungi să te întremezi glumind pe socoteala propriei tale boli. Visam că dac-ar fi să mi se taie piciorul, aş Vrea unul fals din duraluminiu, gol pe dinăuntru şi cu dulăpior în balamale, pentru whisky. Visam că voi ajunge din nou în Europa, de unde mă voi întoarce cu un prieten violoncelist şică, în pădure, pierdut în inima spaţiilor defrişate, ori sub bolta virgină a marilor arbori, acesta va cânta pentru un singur ascultător: el însuşi. Dacă făceam defrişări, era doar ca să construiesc gigantice săli de concert – pentru nimeni. Şi fără microfoane sau magnetofoane. Nimic în afară de muzică, muzica adevărată, profundă, la care să se adauge toate puternicele emanaţii ale solului. Gata cu mizerabilele opere de până acum. O altă melodie se va naşte – şi noi nu vom mai fi aceiaşi oameni... Iată cum te vindeci repede. Într-o bună zi, o simplă cârjă şi înainte!

Fără să dau prea multă atenţie coloşilor, indivizilor îndoielnici şi tuturor epavelor, am pornit din nou în căutarea unor oameni: căutare ce trebuia să mă conducă la „nava mea cu vitamine”. Nu despre milostenie era vorba. Să ofer mâncare, mâncare. Să deschid ultimul dulap cu alimente al lumii. Şi mai întâi cei opt mii de kilometri de coastă şi zecile de mii de kilometri ai râurilor braziliene, unde încă mai mor oameni subnutriţi. Mijloace! Îmi trebuiau mijloace.

Abia repus pe picioare, am obţinut autorizaţie de pescuit, i-am căutat de-a lungul fluviului şi i-am găsit pe cei care-ar accepta să distribuie hrana. Visul meu căpăta contur – cu un vas bun, aş fi zilnic în măsură să hrănesc o mie de copii. O mie de copii, de-o mie de ori speranţa renăscută. Nici un efort nu mi se părea prea mare pentru atingerea acestui scop.

Am coborât încă o dată fluviul, am depăşit localitatea Manaos cu instalaţiile ei industriale, ca să mă îmbrac apoi spre Franţa la Belem do Para.

O corabie!. Banii pentru o amărâtă de corabie! Încă mai trăgeam nădejde că voi putea să conving, la mine-n ţară, nişte industriaşi cutezători, nişte oameni de aventură şi de inimă. Îmi fac de fiecare dată iluzii. Şi de fiecare dată sînt dezamăgit. Apărarea junglei – ce sens putea să aibă asta pentru ei, care-şi lăsau propriile meleaguri,

propriile peisaje în voia unei ireparabile distrugeri? De ce să-i sară în ajutor exaltatului de Fernando?

Am înţeles o dată pentru totdeauna că, pretutindeni în lume, banul se temea, că sufletul dispăruse şi că toţi se prefăceau a şti, ca pe un lamentabil „iepurodrom”, în ce gaură se va ascunde animalul. Prefăcătorie ridicolă. Şi nimeni care să-şi dea seama că trebuie să pornim din nou de la zero, să lăsăm iepurele – că acesta sare şi se înmulţeşte în alte vizuini!

Vă ofiliţi primejdios, naivilor, în vreme ce posedaţi toate mijloacele de-a acţiona.

Cum, dar, să le mai ceri persoanelor ăstora să dea o mină de ajutor la alcătuirea lanţului? Zadarnic spuneam: „O pădure doarme în Rondonia. Am văzut-o. O văd. O pipăi. O evaluez. Treziţi-vă! Americanii vor sfârşi prin a o înhăţa”. Degeaba. Muzică pentru surzi şi muţi. Emiteam semnale de semafor, voiam să apăr jungla, eu – ins cu judecată, responsabil, să nu îngădui ca nenumăraţii metişi care pier în Rondonia să fie victimele unei industrii vorace. Le propuneam oamenilor să trăiască aventura asta alături de mine, cu inima într-o mână, cu bâta în cealaltă, împotriva ticăloşilor. Nu întâlneam decât tăcere, eschivări, proteze. Ca nişte ţaţe ieşite la pensie, aventurierii banului refuzau să se mai ofere. Când ţi se ivesc astfel, de semne, trebuie să te avânţi singur, să plonjezi gol, hop!

Am plonjat pentru ultima oară. Am părăsit aerul stătut al unei civilizaţii roase de molii, o civilizaţie care-şi ucide copiii şi poeţii, oricât de prosteşte se revoltă aceştia. Un adio scumpei şi bătrânei mele surori, fiinţă zdravănă ca stânca Sudului în care se stabilise. O privire fugară Coastei, prietenilor şi, ca o trambulină pentru saltul în larg, o vizită prin saloanele marilor hoteluri, unde lumea se sufocă în familie. Când vrei s-o ştergi, ăsta e mijlocul ideal de propulsie – străzi pustii la vremea iernii, defilarea bătrânelor şi decăzutelor măşti, baletul femeilor ofilite, cu ciudata lor turnură, hârâitul babalâcilor congestionaţi de-atâta crăpelniţă. Irespirabil. Totul strigă: „întinde-o!”. Bunăstarea sfârşeşte într-o idioţenie băloasă; răutatea într-un rânjet zadarnic. Afară, în faţa unui hotel, o bătrână scuipă maşinile, pentru că nu mai poate avea şi ea una – gata, sărmana mea” cu destrăbălarea. Va deveni oare Europa o astfel de cotoroanţă înăcrită? Hai – s-o pornim din nou spre colibe, spre ferigile uriaşe, spre nuditate. Însă de data asta plec singur, cu ultimii mei bani.

Îmbarcat pe vas, regăsesc în depărtare zâmbetul lui Aziadé, care mă urmează din înaltul Acoperişului lumii. Şalul ei de mătase albă e norul de colo. Îi vorbesc şi nu mă ruşinez să-i aştept mesajele prin timp şi spaţiu, chiar dacă uneori aşteptarea e lungă. Cu ceea ce ne depăşeşte trebuie să ştim să avem răbdare. Dacă tu îmi vii în ajutor, mică prinţesă a marilor altitudini, voi putea să încerc din nou imposibilul, să salvez existenţe, să ofer, să ofer fără-n-trerupere, să-i ajut pe cei mai trişti dintre dezmoşteniţi să supravieţuiască. Algele mărilor şi râurilor sînt o hrană pe care o devoram atunci când mă zbăteam în ceaţa insulei Chiloé, fără să te cunosc încă. Orientul, marea. Europa, America, sălbăticia debordantă a junglelor neatinse, totul nu alcătuieşte decât o singură patrie umană. Să ne golim buzunarele, să ne deschidem inimile, să lăsăm zâmbetul să ne fluture. Omul care luptă trebuie să fie fratele tuturor acelora care caută, sufocându-se. Aventura înseamnă să te duci şi şă descoperi trecerea. Lanţul se alcătuieşte, Aziadé. Părăsesc Europa cu inima încălzită: cercetători, poeţi, nebuni, vagabonzi, puşti au înţeles că trebuie să ne reluăm marea goană după

calorii, după cele care dorm în adâncul mărilor. Nici una dintre puterile trupurilor noastre încă pline de energie nu e de prisos. Aventura se află în paharul cu vin al negustorului de fiare vechi, în privirea acestei vietnameze din trenul cu care călătoresc spre Liverpool, în complicitatea roşcatului istuia deghizat în barman. Oamenii pot, dacă vor, să alcătuiască lanţul. Până atunci trebuie să-ncerc să le arăt calea cu un gest. Asta mi-e obiceiul. Pentru mine nu zăcământul sau mina contează, ci prima pietricică vârâtă în raniţă.

Pe scurt, plecam fără ambarcaţiune, fie, dar cu inima încălzită de noii prieteni hotărâţi să mă ajute. De câte ori nu traversasem Atlanticul – dar niciodată cuprins de-o asemenea pace, niciodată cu o asemenea convingere: că nu voi mai munci, că nu voi mai avea doar pentru mine!

Iată-mă din nou la Belem do Para. De la întâia mea venire aici a trecut multă vreme. Pablo, Pedro, Francony şi ceilalţi nu mai sînt; dar, hotărât lucru, Belem rămâne pururi un port al plecărilor. În şaizeci de ani, n-am căzut pe capul nici unui consul şi nici nu mi-am cerşit repatrierea. Am plutit pe propria mea cheltuială, plutind cu banii, luaţi pe nuci ori pe caimanii şi jaguarii care-mi lăsau pieile lor. Paul Lecointe trecuse şi el dincolo de marile fruntarii ale morţii; laboratorul i-a fost dispersat – unde sînt colecţiile lui. Rezultatele cercetărilor; şi cine, mai cu seamă, continuă acum spiritul care-l însufleţea?

Cu viteza ei mică, traversarea asta îmi fusese ca o hrană. Pe puntea cargoului, unde întâietatea o deţinea încărcătura, am putut să-mi recapăt forţele, fără pasageri şi medici. Am trăit pe mare treizeci de zile, acestea valorând cât toate nopţile scurte cu avionul. La plecarea din Belem, în locul vechilor nave prăpădite de pe Amazon iau un vapor prevăzut cu cabine şi construit în Olanda; N-are importanţă, sînt gata să-mi încep călătoria, mă aflu în plină formă. Trag pe nări aerul cunoscut, când brusc izbucneşte o fanfară braziliană. Aha, îmi zic. Un notabil care suie la bord. Nu. Un grup de turişti care simt nevoia să fie sărbătoriţi, care au dat bani ca să fie petrecuţi şi onoraţi. N-am nimic împotriva turiştilor, dar observ încă o dată că sînt, totuşi, nişte nevrozaţi dezagreabili, înşiră tâmpenii care spun multe despre colecţia lor de automat isme: „Aveţi ţigări?... Mi-am uitat valiza albastră... Unde mi-am pus ochelarii? În cabină... I-am găsit în buzunar!... Fotoliile astea or fi de lemn?” Progresul nu-i ciopleşte pe oameni, nici măcar pe cei bogaţi. Prefer salahorii, ciocănarii, seringueiros-ii.

Ţinta mea e limpede, hotărârea luată: am strâns câţiva oameni – doi medici, apoi misionari, căutători de aur, vânători de fluturi, alţi vânători, cum e Jaguare, tăietori de lemne, metişi. Urmează s-o luăm de la capăt. Trebuie mulţi bani pentru un vas cu două catarge. Pescuitul fluvial ne va oferi o rezervă de peşti comestibili. Câţiva pescari mărunţi s-au şi asociat, ca să preîntâmpine devastarea fluviului şi să-şi apere sărăcăciosul lor mijloc de trai. Nu mai e vorba acum de ravagii; ci de studiu şi de asociere. Pe-o ambarcaţiune zdravănă, lungă de nouă metri, îmi voi relua pescuitul; voi strânge toate grăsimile care sînt aruncate în mod obişnuit ca nefolositoare.

Suntem, de-a lungul a cinci mii de kilometri de râuri, o sută zece pescari. Vreau să privesc lucrurile în mare. N-am adus cu mine borcane, ci un număr de biberoane din plastic, în care voi păstra, pentru analiză, ficaţii peştilor de râu. Nu în felul ăsta se fac descoperirile? Nu fusese ăsta sfatul bătrânului Lecointe?

Ce măreţ e Amazonul! Şi tot acest uriaş Sud al Amazoniei! Din când în când câte-o colibă, câte-o formă, câte-o, insulă plutitoare. Ce departe e Europa! Urc pe cursul râurilor, lăsând oraşul Mandus turiştilor bogaţi. Să pescuiesc, să cercetez apele, să ofer peşte, să hrănesc stomacurile, să caut. Nimeni nu e destul de liber ca să rămână şi hoinar şi om de ştiinţă în acelaşi timp şi totuşi iată lucrul care ne va salva.

*

Un oraş e un oraş. Degeaba am debarcat eu în chip discret, limbile se agită, oamenii vorbesc: „S-a întors Fernando. A venit şi el să lupte împotriva foametei”. Culeg în trecere, pentru propria-mi instrucţie, câteva zâmbete ironice, câteva priviri, fixe sau meditative, care spun mult celui ce ştie să vadă. Chestionez un pescar metis; frazele mele sînt lovituri de machete, săgeţi mergând drept la ţintă; omul părăseşte, în sfârşit, exprimarea vagă şi aluziile. Aflu că nu sînt singurul care vrea să-i ajute pe indieni şi pe seringueiros, că există, la sute de kilometri de-acolo, mai spre sud, o misiune activă, cu şefii şi instalaţiile ei. Mă înflăcărez, îmi dau seama de avantaje, limbile se dezleagă. Da, există nişte preoţi care au întemeiat un fel de centru pentru distribuirea alimentelor, provenite din lumea întreagă. Iau iniţiativa de a mă duce acolo să văd. Pentru ce să facem separat unii de alţii lucruri folositoare, dacă ne putem uni eforturile şi mijloacele? Continuând pescuitul şi sondajul, vom urca spre localitatea aceea îndepărtată. Poate că-mi voi oferi chiar. Serviciile şi voi folosi din plin reţeaua lor, dacă este eficace şi există într-adevăr. Căci mi se vorbeşte despre magazine, despre camionete şi despre stocuri de alimente. Nu discern încă partea de legendă şi nici motivele pentru care ezită pescarii să-mi vorbească despre misiunea asta. Bine. Vom vedea. Nu poţi cântări situaţia decât la faţa locului.

După câteva zile de mers pe fluviu, ajung în sfârşit la misiune. Stupoare – ceea ce pentru mine e acum un lucru rar. Vilă de locuit cochetă, gen castel elveţian, piscină cu lespezi albastre, prin grădini servitorime plină de discreţie, dar – ştiu să observ – numeroasă. În jur, câteva frumoase automobile americane, dintre care unul, servind drept ambulanţă, tocmai porneşte. Sânt întâmpinat, intru. Un miros de ceară îmi aminteşte de copilărie şi de biserica din Chatou. Deşi nu sînt un predicator al mizeriei, mă simt totuşi alarmat. Cu cascheta de căpitan în mână, pătrund în birou şi-mi expun ideile. În faţa mea se află un preot, principalul personaj al unei înscenări căreia, după câteva săptămâni, aveam să-i apreciez dibăcia. Deocamdată omul ăsta îmi înţelege intenţiile, socoteşte că m-am întors aici ca să dau o mână de ajutor, fără rezerve. Sânt oprit la masă.

Am dus totdeauna viaţa cumpătată, viaţa simplă a oamenilor pădurii. Astea fiind zi. «e, nu sînt duşmanul unui prânz copios, nici chiar al unui chiolhan; însă de data asta mă amuză aspectul, rafinamentul, cantitatea mâncărurilor şi băuturilor. „Gata, Fernando, îmi spun, luptă împotriva foamei. Îndoapă-te şi tu. Nu ţi se tot împuie capul că trebuie să rezişti la clima asta dificilă?”

Ştiu totuşi că, la câţiva kilometri depărtare, femei şi copii şi-ar dori un pic de zahăr sau de făină. Poate că li se distribuie cu regularitate asemenea alimente? „Vom vedea”, îmi spun. Nimic mai uşor, nu sînt un fraier; în privinţa asta, Carthis rămâne mai departe maestrul meu.

Îmi iau rămas bun, făgăduind că voi reveni. Camioanele descarcă tone de alimente. Zăresc o magazie mare, unde pătrund câţiva indieni încărcaţi cu saci şi cu

pachete. Observ că magazia e construită din materiale rezistente; pe uşă. Un lacăt solid.

Cam după vreo lună de la acest prim contact, condusesem direct cercetarea râurilor şi discutasem îndeajuns cu persoanele responsabile ca să-mi pot forma o părere, Prietenii mei completaseră ancheta. Flagrant, abominabil! Cu neputinţă să justifici sau măcar să aperi ceva ce nu însemna decât o parodie a luptei împotriva foametei. Era limpede că membrii acestei misiuni nu cunoscuseră niciodată foamea. Că din pescuitul meu şi din stocurile lor voiau să-şi facă un instrument al puterii sau un obiect de comerţ. Tonele de hrană de prima calitate, daruri provenite liber din toate ţările, căci mila e scutită de vamă, alimentau o trădare. Merindele acelea dormeau acolo pentru decor. Erau distribuite doar atât cât să înşele lumea. Restul trebuia să putrezească sau să fie pus în vânzare. Oamenii milei din Împrejurimi sau mai de departe cunoşteau situaţia şi îşi plecau fruntea. Li se refuza şi hrana şi ajutorul – ba mai rău: ca să fie plătiţi, erau obligaţi să muncească sau să aducă piei. Cele şaisprezece impunătoare maşini americane de milionar? Distincţii, se putea spune, pe nişte decoraţii smulse cu forţa. Un mic grup de indieni prosperi făcea figuraţie pentru turişti şi presă. Fotografiile porneau spre S.U.A. Reviste specializate strângeau donaţiile. Nu era vorba de contrabandă cu devize, ci de solide conturi bancare, autorizate şi recunoscute. Nimic mai uşor decât s-o ţii una şi bună cu mizeria şi cu persecutarea indienilor. Nimic mai practic, în această uriaşă Brazilie, decât; să creezi mitul situaţiei jalnice şi fără ieşire din giganticul bazin al Amazonului şi să profiţi do tuberculoză şi de rahitism.

Urma să constat eu însumi – da, situaţia era jalnică, dar nu fără ieşire. Simplu, ea îşi crea, ca şi jungla, noii săi paraziţi, căci imensitatea întinderilor făcea ca orice control să nu dea rezultatul dorit. Minunaţii medici brazilieni care conduceau spitalele din selva ştiau că natura şi soarele ii mai salvează puţin pe oamenii sărmani. Dar duşmanul, marele şi adevăratul duşman rămânea subnutriţia, această plagă pe care mă pregăteam s-o încercuiesc şi s-o înlătur cu ajutorul micii mele trupe de seringueiros pescari.

Căci seringueiros-ii, calicii junglei, se prezentaseră credincioşi la întâlnire. Nu mai puteam conta decât pe curajul acestor dezmoşteniţi. La ce bun să aştept ajutorul cerului, al papei, al mărimilor acestei lumi, al organizaţiilor şi organismelor prinse in complexitatea şi în toate complicaţiile lor? Prin urmare singur din nou, dar având alături câţiva eroi ai luptei zilnice în mijlocul unei naturi pline de primejdii. Mi-era de ajuns să privesc zâmbetul lui d'Artagnan, bătrânul seringuero ştirb şi obosit şi totuşi gata la toate sacrificiile. Cu pălăria lui zdrenţuită, acest luptător strânsese cauciuc în pădure şi răsucise la foc bile de latex, pentru a le coagula! Dar continua să zâmbească – şi obrazul lui fericit mă încuraja cu atât mai mult să am încredere în mine, în noi, în toţi oamenii simpli ai viitorului, în toţi metişii sufletului. Nu mai trebuia să străbatem pădurile, să crestăm trunchiurile de hevea, să răsucim mari bile negricioase şi urât mirositoare, să vânăm fără întrerupere. Nu, urma să alcătuim un prim echipaj de voluntari. Râurile ne vor hrăni la fol de tine ca şi pădurea, vom da, în sfârşit. Vom da muritorilor de foame tot ce e mai bun în energia noastră, în noi înşine. Şi oricât de mic va fi ajutorul nostru, ei bine, ei va constitui un exemplu.

Nu trebuie să judeci, trebuie să acţionezi. Dragostea de oameni biruie întotdeauna. Evenimentele neaşteptate aduc din când în când dovada ei: cadouri, faruri, balize. Vieţile noastre nu sînt decât nişte seminţe care plutesc pe fluviu. Am dat la iveală în această carte întâmplări, gingăşii, greşeli, cruzimi, pentru ca, înainte ce sosirea primăverii, viaţa mea, adevărata mea viaţă, să se lase purtată de curent – pentru ca ea însăşi, necunoscută până şi mie s-o pornească pe marele fluviu şi să fie hrană, să renască, să învioreze, să tulbure, să deschisă drumuri, să trezească revolta, să îndemne la visare; pentru ca şi alţi aventurieri să ia naştere, neîncetat.

Noi, oamenii pădurii, avem deseori acest obicei, pe care mi l-am însuşit de la indieni şi de la nefericiţii seringueiros: când găsim în pădure seminţe de copaci, le vârâm într-o coajă uşoară sau în fâşii de scoarţă legate cu liane şi le dăm drumul pe apă, spre mare, în speranţa că altundeva, departe, indiferent unde, vor încolţi şi vor creşte copaci falnici. La fel şi cu vieţile noastre, la fel şi cu această carte.

Mâine voi fi departe, angajat în acţiunea sacră pe care mi-am promis s-o duc până la capătul puterilor mele: apărarea seringueiros-ilor şi a copiilor lor. Corabia mă aşteaptă. Voi pleca din nou, mă voi pierde în imensul acestei noi curse, ştiind bine că într-o zi îmi va suna şi mie ceasul.

În ziua aceea mă voi întâlni iarăşi cu tine, Pangoaté, nevasta mea indiană şi cu voi, copiii mei şi cu tine, sublimă Aziadé, care m-ai călăuzit până acum. Voi pleca să mă odihnesc sub un alt palmier. Căci moartea nu mă va surprinde aici, în Europa, nici în rulota mea şi cu atât mai puţin într-o frumoasă clinică, nici măcar pe corabie.

Nu. Vreau să mor într-un hamac. Hamacul indienilor campas, dacă nu cumva au fost ucişi cu toţii. Dar atenţie! Nu voi muri cu adevărat. Prietenii mei seringueiros nu se gândesc la moarte cum se gândeşte lumea pe-aici. Ei cred că au trăit dintotdeauna şi că nu vor muri niciodată. Fiinţele umane nu văd nimic. Pentru a vedea celulele, au nevoie de microscoape. Eu unul nu mai am nevoie. Ştiu că nu se moare; se dăinuie – cu modificări poate, dar se dăinuie şie bine aşa. Moartea nu există. E o denumire veche, necontrolată. O ultimă absurditate. Ne schimbăm, nimic mai mult. Cred acum în asta. Voi muri, da, însă legănat în bătaia vântului, ascultând muzica de violoncel a junglei. Voi închide ochii. Prietenul meu episcopul, sau înlocuitorul lui, îmi va întinde o ţigară. Cântecele tuturor triburilor, cântecele venite din vechiul Satipo şi de pretutindeni, simple ca nişte bijuterii de tatuaj, acest, fildeş vegetal din care indienii îşi fac podoabe, iar alţii nasturi, îmi vor umple auzul. Şi voi porni. Simplu. Toţi indienii mor astfel, în hamacurile lor. Se leagănă uşurel. Când totul se sfârşeşte, înseamnă că au plecat spre o altă viaţă, mai frumoasă.

UN OM AL ADEVĂRULUI

Această carte este rodul unui şir de întâmplări care fac din ea o întreagă aventură umană şi care lasă, dealtfel, impresia, ca să nu spunem certitudinea, că hazardul nu acţionează la întâmplare, că-n realitate ştie perfect de bine încotro se îndreaptă, cel puţin când e vorba de ocaziile importante (singurele, evident, în care îl putem verifica).

Hazardul acesta predestinat a început într-o seară: pentru a se destinde după muncă, unul dintre vechii mei prieteni şi colaboratori, Georges Belmont, deschide

televizorul şi nimereşte în cursul emisiunii peste un obraz brăzdat de-o cicatrice, ocupând în prim plan jumătate din suprafaţa ecranului. De pe buzele omului se preling cuvinte, amestec de povestire (în care se întretaie Africa, Amazonia, Afghanistanul, pădurea virgină, oceanele) şi de fraze scurte, violente, arzătoare despre viaţă, moarte, oameni, despre spiritul de aventură – şi totul lăsând să curgă atât de vădit „sângele" adevărului şi al autenticităţii, încât a doua zi dimineaţă Georges Belmont cere imediat să mă vadă şi-mi spune: „Ai văzut aseară emisiunea cu Povestitorii lui Andre Voisin? Era acolo un om care e o întreagă carte". Mi-a vorbit cu atâta entuziasm încât, deşi nu văzusem emisiunea, i-am spus: „Ei bine caută-l.

Cu Andre Voisin era uşor să te întâlneşti. Dar „Don Fernando" plecase din nou spre Amazonia. Spre fluviu, spre pădure, spre indienii şi metişii pe care jurase să-i smulgă, atât cât era cu putinţă, din ghearele foametei, ale masacrului, ale morţii lente sau brutale. Cinci luni s-au scurs, întrerupte de mesaje: „A fost regăsit... Urmează să se repeadă curând în Europa... în mai... Nu, în iulie...". Până la urmă, în august 1971, iată-l în biroul meu. Un sfert de oră – şi sînt cucerit. Incontestabil: de cum îl vezi ştii că ai de-a face cu un om. Mai mult: totul răzbate din el cu atâta forţă, în rafale, fără pic de lăudăroşenie, simţi atât de limpede că nu-i place să vorbească decât din experienţă, e pe dată primul care refuză să pălăvrăgească ori să facă lungi comentarii despre ceea ce nu ştie şi nu cunoaşte, încât pe loc îţi spui că nu poate fi decât un om al adevărului. Şi apoi, foarte repede, a avut nişte vorbe care mi-au mers drept la inimă. Când l-am întrebat cum se face că n-a aşternut niciodată pe hârtie fantastica istorie a celor cincizeci de ani de aventuri prin lumea largă, mi-a răspuns că refuzase mereu – chiar şi un film la Hollywood – din neâncredere faţă de interpretările care s-ar fi putut da. „însă acum, a spus, simt că mă aflu printre prieteni; e-n ordine; am încredere. În faţa amicului Voisin o să vorbesc. El o să dea formă adevărului: Asta îi e, meseria".

Aşa s-au petrecut lucrurile. Rezultatul este, pe măsura omului, o carte a adevărului. Tot ceea, ce se află scris aici – povestea unei jumătăţi de secol de aventuri, din ziua în care Fernand Fournier-Aubry a părăsit vila burgheză a părinţilor săi. Din Le Vesinét. Pentru a deveni în cele din urmă „Don Fernando" – a fost mai întâi spus, apoi controlat minuţios de el însuşi. În plus, totul poate fi verificat: fotografii, documente oficiale, toate dovezile stau la îndemână. Nici un rând de „legendă". Dacă Fernand Fournier-Aubry este astăzi „Don Fernando", cunoscut în toată America de Sud drept „Seniorul Amazoniei", asta s-a întâmplat datorită faptului că, prin curajul său, prin inteligenţa sa intuitivă, prin nobleţea inimii sale, ca şi prin felul în care a ştiut să transforme sângele aventurii într-o sevă a înţelepciunii, el este într-adevăr un „senior".

Senior este, deopotrivă, se va vedea, prin extrema discreţie cu care vorbeşte despre marile amărăciuni, ba chiar despre tragediile personale, pe care le poartă în el şi din care preferă să nu reţină decât o mare lecţie de ideal şi iubire, în slujba suferinţei umane. În sfârşit, prin simplitatea cu care refuză să considere altfel decât foarte firească o viaţă de aventuri, în realitate excepţională.

Lată pentru ce şi cartea lui o socotesc drept excepţională. In această civilizaţie tulbure şi agitată care este civilizaţia noastră, saturată de solicitări, de supralicitări şi de excese adeseori înşelătoare, ea îmi apare ca impunându-se cu forţa unui temperament şi a unei sincerităţi umane de care suntem însetaţi, pentru că ducem

lipsă de aşa ceva. Ea constituie un izvor de prospeţime, bogat şi hrănit cu laptele foarte pur al tuturor visurilor copilăriei, devenite realitate.

O consider importanţă, fundamentală chiar, mai cu seamă pentru faptul că oferă atâtor tineri dezolaţi, dezorientaţi sau descurajaţi în faţa repeziciunii şi a brutalităţii cu care se petrec mutaţiile în lumea noastră exemplul şi dovada că totul e posibil, oricând, că totul rămâne să fie descoperit, trezindu-le încrederea în viaţă şi în forţele vii ale omului.

ROBERT LAPFONT